

**महाराष्ट्र राज्य
सांख्यिकीय गोषवारा
२०१७-१८**

**STATISTICAL ABSTRACT
OF
MAHARASHTRA STATE
2017-18**

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

**DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
MUMBAI**

Website: <https://mahades.maharashtra.gov.in>

**महाराष्ट्र राज्य
सांख्यिकीय गोषवारा
२०१७-१८**

**STATISTICAL ABSTRACT
OF
MAHARASHTRA STATE
2017-18**

**अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
MUMBAI**

Contributors to the Publication

Shri. V. K. Aher, Director

Shri. P. R. Kembhavi, Joint Director

Smt. M. P. Deshpande, Deputy Director

Shri. M. S. Kholgade, Research Officer

Smt. R. R. Vartak, Assistant Research Officer

Smt. P. S. Bacchav, Assistant Research Officer

Smt. S. V. Kadam, Statistical Assistant

Shri. K. M. Gadhve, Statistical Assistant

Shri. S. S. More, Statistical Assistant

Shri. M. S. Dudhmal, Draftsman

प्रस्तावना

राज्यातील निरनिराळ्या शासकीय विभागांच्या / संस्थांच्या सांख्यिकीय कामकाजात समन्वय साधून, राज्यातील सर्व सांख्यिकीय बाबींसाठी आणि भारत सरकारच्या सांख्यिकी व कार्यक्रम अंमलबजावणी मंत्रालयाशी विविध मुद्यांवर सुसंवाद साधण्यासाठी अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयास प्रमुख संस्था (नोडल एजन्सी) म्हणून घोषित करण्यात आले असून **सांख्यिकी संग्रहण अधिनियम, २००८** (सन २००९ चा ७) च्या कलम ३३ खाली तयार करण्यात आलेल्या सांख्यिकी संग्रहण नियम २०११ मधील नियम ३, उपनियम (२) अनुसार प्रदान केलेल्या शक्तीनुसार महाराष्ट्र शासनाकडून नियमांच्या सदर नियमांखाली अधिकार व कर्तव्ये बजावण्याकरिता संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य यांना 'नोडल ऑफिसर' म्हणून घोषित करण्यात आले आहे. या अधिनियमान्वये संचालनालय आर्थिक व सामाजिक बाबींशी निगडित सांख्यिकीय आकडेवारी संकलित करीत असते.

२. 'महाराष्ट्र राज्य सांख्यिकीय गोषवारा' हे प्रकाशन २०१७-१८ या वर्षाकरिता इंग्रजी व मराठी अशा दोन्ही भाषांत संयुक्तरित्या तयार करण्यात आले असून हा या मालिकेतील ४३ वा अंक आहे. या प्रकाशनामध्ये महाराष्ट्र राज्यातील सामाजिक व आर्थिक बाबींची २०१७-१८ या वर्षाकरिता माहिती देण्यात आली आहे. जेथे २०१७-१८ या वर्षाची माहिती उपलब्ध नाही, तेथे अद्ययावत उपलब्ध माहिती देण्यात आलेली आहे.

३. महाराष्ट्र राज्य व त्यातील जिल्ह्यांच्या सामाजिक व आर्थिक बाबींचा अभ्यास करणाऱ्यांना हे प्रकाशन 'संदर्भ ग्रंथ' म्हणून उपयुक्त होईल, अशी आशा आहे.

४. केंद्र शासन, राज्य शासन, विविध महामंडळे, स्थानिक संस्था आणि इतर संस्था यांचे विविध विभाग व कार्यालये यांनी आवश्यक ती माहिती प्रकाशनाच्या या अंकात समाविष्ट करण्याकरिता उपलब्ध करून दिली आहे. त्यांच्या सहकार्याबद्दल मी आभारी आहे.

मुंबई

दिनांक : ऑगस्ट, २०२२

विजय आहेर

संचालक,

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,

मुंबई

PREFACE

Directorate of Economics & Statistics has been declared as “Nodal Agency” for technical guidance related to all statistical matters & development of efficient statistical system in the State. In pursuance to the powers conferred by sub-rule (2) of Rule 3 of the **collection of Statistics Act, 2008** (7 of 2009), the Government of Maharashtra has designated the Director, Directorate of Economics & Statistics, GoM as the “Nodal Officer” for exercising powers and performing duties under the said rules for the State. As per this act, Directorate has been compiling statistical information on socio-economic aspects.

2. This issue of ‘Statistical Abstract of Maharashtra State’ for the year 2017-18 (in English and Marathi) is the 43rd in the series. In this publication, data on socio-economic characteristics of the State for the year 2017-18 is given. The data for the latest available year is given where the data for the year 2017-18 is not available.

3. I hope that this publication will be useful as ‘Reference Book’ to those interested in studying socio-economic aspects of Maharashtra and its districts.

4. I am thankful to the various departments and offices of the Central Government, State Government, Local Bodies and Other Organisations for extending their co-operation in supplying the requisite information for inclusion in this publication.

Mumbai
Date : August, 2022

Vijay Aher
Director,
Directorate of Economics & Statistics,
Mumbai

महाराष्ट्र राज्य सांख्यिकीय गोषवारा
STATISTICAL ABSTRACT OF MAHARASHTRA STATE
(2017-18)

अनुक्रमणिका		CONTENTS	
तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	(i) प्रास्ताविक	XIII	Introductory
	(ii) दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र (सामान्य माहिती, भारताशी तुलना)	1	Maharashtra State at a Glance (General Information, comparison with India)
	(iii) निवडक विषयांवरील सारांशाचे तक्ते	7	Summary tables on selected topics
	१. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		1. AREA AND POPULATION
1.1	क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या (२०११)	21	Area and Population (2011)
1.2	अनुसूचित जातींची लोकसंख्या (२०११)	25	Scheduled Castes Population (2011)
1.3	अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या (२०११)	27	Scheduled Tribes Population (2011)
1.4	लोकसंख्येतील दशवार्षिक वृद्धिदर (२०११)	29	Decadal Variation in Population (2011)
1.5	गावे व शहरांची संख्या (२०११)	39	Number of Villages and Towns (2011)
1.6	गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण (२०११)	40	Villages classified by Population (2011)
1.7	शहरे/शहरी समूहाचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण (२०११)	42	Classification of Towns/Urban agglomerations by Population (2011)
1.8	शहरांची, नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या (२०११)	44	Population of towns, urban areas and rural areas (2011)
1.9	ग्रामीण व नागरी भागातील मुख्य कामगार, सीमांतिक कामगार व काम न करणारे स्त्री-पुरुष (२०११)	60	Main workers, marginal workers and non-workers by gender in rural and urban areas (2011)
1.10	मुख्य कामगारांची औद्योगिक प्रकारानुसार वर्गवारी (२०११)	68	Classification of main workers by industrial categories (2011)
1.11	लोकसंख्या व कामगार यांचे वयोगट व लिंग यानुसार वर्गीकरण (२०११)	78	Distribution of Population and workers by age group and gender (2011)
1.12	धर्मानुसार लोकसंख्या (२०११)	79	Population classified by religion (2011)
1.13	राज्य व केंद्रशासित प्रदेशनिहाय लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये (२०११)	81	State & Union Territorywise salient features of Population (2011)
1.14	दि.१ मार्च रोजीची जिल्हावार प्रक्षेपित लोकसंख्या (२००२-२०११)	83	Districtwise projected Population as on 1 st March (2002-2011)
1.15	लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण (२०११)	85	Literacy rate of Population (2011)
1.16	अनुसूचित जातींच्या लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण (२०११)	87	Literacy rate of Scheduled Castes (2011)
1.17	अनुसूचित जमातींच्या लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण (२०११)	89	Literacy rate of Scheduled Tribes (2011)
1.18	बिगरशेती व्यवसायातील आणि शेतमजूरव्यतिरीक्त कामगारांचे (मुख्य व सीमान्त कामगार) मुख्य व्यवसायगटांनुसार वर्गीकरण (विभाग, गट इत्यादि. प्रमाणे) (२०११)	91	Occupational classification of persons at work (Main and Marginal workers) other than cultivators and agricultural labourers into main divisions (according to divisions, groups etc.) (2011)
1.19	बिगरशेती व्यवसायातील आणि शेतमजूरव्यतिरीक्त कामगारांचे (मुख्य व सीमान्त कामगार) व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट, इत्यादि. प्रमाणे) (२०११)	95	Occupational classification of persons at work (Main & Marginal workers) other than cultivators and agricultural labourers (according to divisions, groups, etc.) (2011)
1.20	औद्योगिक गट व मुख्य गटानुसार कामगारांचे (शेतीव्यतिरीक्त) वर्गीकरण (२०११)	100	Industrial classification of persons at work (other than cultivation) by divisions and major groups (2011)
1.21	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती या प्रकारच्या उद्योग धंद्यात मुख्य कामगारांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर-घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण (२०११)	108	Distribution of main workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry (2011)
1.22	बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामगारांच्या वर्गानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण (२०११)	113	Occupational classification of main workers in non - household industry, trade, business, profession or service by class of worker and gender (2011)
1.23	काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकारानुसार व लिंगानुसार वर्गीकरण (२०११)	117	Classification of persons not at work classified by type of activity and gender (2011)
1.24	स्त्री कामगार व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण (२०११)	118	Female workers and female non-workers classified according to main activity and age groups (2011)
1.25	मुख्य स्त्री कामगार यांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण (२०११)	120	Female main workers according to main activity classified by marital status (2011)

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
1.26	बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार जिल्हावार लोकसंख्या (२०११)	122	Districtwise Population classified by languages mainly spoken (2011)
1.27	एकूण स्थलांतरीतांची महाराष्ट्रात स्थलांतरांचे कारण व शेवटचे निवासस्थानानुसार संख्या (२०११)	124	Migrants classified by place of last residence and reason for migration in Maharashtra (2011)
1.28	महाराष्ट्र व बृहन्मुंबईमध्ये जन्म व नोंदणीचे ठिकाण यानुसार स्थलांतरितांची लोकसंख्या (२००१)	126	Migrants Population by place of birth and place of enumeration in Maharashtra and Greater Mumbai (2001)
२. पर्यावरण सांख्यिकी			
2.1	सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिक आकडेवारी	130	Monthwise normal number of rainy days and rainfall
2.2	विविध केंद्रांच्या ठिकाणी पडलेला पाऊस	136	Rainfall at various centres
2.3	पावसाची कक्षा व कालावधी	160	Spread and range of rainfall
३. जीवनविषयक माहिती			
3.1	नोंदणी झालेल्या जन्मांची लिंगानुसार संख्या व जन्मसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	162	Number of Registered Births classified by gender and gender ratio of Births
3.2	ग्रामीण व नागरी भागातील नोंदणी झालेल्या मृत्यूंचे लिंगानुसार वर्गीकरण	164	Number of Registered Deaths classified by gender in Rural & Urban Areas
3.3	नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची प्रमुख कारणानुसार संख्या	165	Number of Registered Deaths by principal causes
3.4	नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची लिंगानुसार संख्या	166	Number of Registered Deaths by gender
3.5	महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्त्वाचे दर	166	Important vital rates in respect of Maharashtra State
3.6	जन्म दर, मृत्यू दर व अर्भक मृत्यू दर	167	Birth rate, death rate and infant mortality rate
3.7	रोगांच्या प्रमुख गटांनुसार मृत्यूंची संख्या	168	Number of deaths according to major groups of diseases
४. गृहनिर्माण			
4.1	घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी (२०११)	172	Classification of houses according to use (2011)
4.2	वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या (२०११)	178	Households by number of rooms occupied (2011)
4.3	वापरातील निवासी घरे व प्रत्येक घरामागे व्यक्तींची संख्या (२००१)	182	Occupied residential houses and number of persons per house (2001)
4.4	बेघर कुटुंबे व बेघर लोकसंख्या (२०११)	183	Houseless households and houseless Population (2011)
4.5 A	राहत्या घरांचे छप्परासाठी वापरलेल्या प्रमुख सामानानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण (२०११)	184	Households by pre dominant material used for roof of houses occupied (2011)
4.5 B	राहत्या घरांचे भिंतीसाठी वापरलेल्या प्रमुख सामानानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण (२०११)	188	Households by pre dominant material used for wall of houses occupied (2011)
५. शिक्षण			
5.1	शिक्षणाच्या प्रकारानुसार मान्यताप्राप्त संस्था	194	Number of recognised institutions by type of education
5.2	फक्त मुलींसाठी असलेल्या शैक्षणिक संस्थांची शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संख्या	195	Number of educational institutions exclusively for girls by type of education
5.3	वर्गीकरणानुसार शाळांची संख्या	196	Number of schools according to classification
5.4	शाळेतील शिक्षकांची विभागवार संख्या	198	Number of school teachers classified by department
5.5	विद्यार्थ्यांची विभागवार संख्या	200	Number of students classified by department
5.6	अनुसूचित जातींच्या व नवबौद्ध विद्यार्थ्यांची विभागवार संख्या	202	Number of scheduled castes & Nav Buddhists students by department
5.7	अनुसूचित जमातीतील विद्यार्थ्यांची विभागवार संख्या	204	Number of scheduled tribes students by department
5.8	शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था व विद्यार्थी	206	Institutions and enrolment by type of education
5.9	पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या	210	Enrolment of students and number of teachers
5.10	पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची इयत्तावार संख्या	213	Number of pupils in pre-primary, primary and secondary schools by standards
5.11	प्राथमिक व माध्यमिक (उच्च माध्यमिकसह) शिक्षण संस्थांतील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या	215	Number of pupils in primary and secondary (including Higher Secondary) institutions according to medium of instructions
5.12	प्रमुख परीक्षांचे निकाल, मार्च २०१७	218	Results of Major examinations, March 2017
5.13	संस्थेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था	219	Technical Institutions by type of Institutions
5.14	शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील मंजूर केलेल्या जागा, प्रवेश क्षमता व उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या	221	Number of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government and Non-Government industrial training institutions
६. HOUSING			
७. EDUCATION			

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
5.15	तांत्रिक संस्थांची त्यांच्या वर्गवारीनुसार संख्या, प्रवेश क्षमता, नाव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या	223	Number of Technical institutions, their intake capacity, enrolment, outturn and number of teachers by category of institutions
5.16	अभियांत्रिकी पदवी अभ्यासक्रमातील प्रवेशांची प्रकारानुसार संख्या	223	Intake in degree courses in Engineering by categories
5.17	अभियांत्रिकी, तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतन महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षाच्या परीक्षेस बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या	224	Number of students appeared and passed in final year examinations of engineering, technical and polytechnic colleges
६. जनता संपर्क			6. MASS COMMUNICATION
6.1	प्रमुख भाषांमधून प्रसिध्द झालेली वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांची संख्या	226	Number of newspapers, periodicals published in major languages
6.2	जिल्हावार छापखान्यांची संख्या	227	Districtwise number of printing presses
6.3	निरनिराळ्या भाषांतील नियतकालिके	228	Number of periodicals in different languages
6.4	प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके या विषयीची सांख्यिकी	234	Statistics of books and periodicals published
6.5	पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण	234	Classification of books and periodicals according to the languages
6.6	प्रसिध्द झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार वर्गवारी	235	Distribution of books and periodicals published according to subjects
७. आरोग्य			7. HEALTH
7.1	वैद्यकीय (विषम चिकित्सकीय) संस्थांची संख्या	238	Number of Medical (Allopathic) Institutions
7.2	आयुर्वेदिक, युनानी व होमियोपॅथिक संस्थांची संख्या	240	Number of Ayurvedic, Unani & Homeopathic Institutions
7.3	वैद्यकीय संस्थांमधील खाटांची संख्या	242	Number of beds in Medical Institutions
7.4	सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित संस्थांकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा	243	Medical facilities available through public and public aided institutions
८. कुटुंब कल्याण			8. FAMILY WELFARE
8.1	कुटुंब कल्याण केंद्रांची / चिकित्सालयांची संख्या	246	Number of family welfare centres/clinics
8.2	महाराष्ट्रातील कुटुंब कल्याण कार्यक्रम	247	Family Welfare Programme in Maharashtra
8.3	कार्यरत असलेल्या कुटुंब कल्याण केंद्रांची संख्या व त्यांचे कार्य	248	Number of family welfare centres operating and work done
९. समाज कल्याण सेवा			9. SOCIAL WELFARE SERVICES
9.1	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना वितरित केलेल्या कर्ज व अनुदानाबाबत उद्देश व साधनानुसार माहिती	250	Loans and grants disbursed to economically weaker sections by purpose and sources
१०. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलिस, गुन्हे व न्याय)			10. SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIME AND JUDICIAL)
10.1	महाराष्ट्र राज्यातील पोलिस ठाणी व पोलिसांची संख्या (रेल्वे धरून तथापि बृहन्मुंबई वगळून)	252	Police stations and police force in Maharashtra State (including Railways but excluding Brihan Mumbai)
10.2	महाराष्ट्र राज्यातील पोलिसांवरील खर्च व त्यांची संख्या	254	Cost and strength of Police in Maharashtra State
10.3	इंडियन पिनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)	256	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State
10.4	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे, भाग-१	258	Cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-I
10.5	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे, भाग-२	260	Cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-II
10.6	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे, भाग-१	262	Non-Cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-I
10.7	बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे, भाग-२	264	Non-Cognizable crimes in Brihan Mumbai Part-II
10.8	बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई सहित) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता	266	Property stolen and recovered in Brihan Mumbai and in Maharashtra State (including Brihan Mumbai)
10.9	महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु मुंबई शहर वगळून) भाग-१	268	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railway but excluding Mumbai City) Part-I
10.10	महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु मुंबई शहर वगळून) भाग-२	270	Cognizable crimes in Maharashtra State (including Railway but excluding Mumbai City) Part-II
10.11	कारागृहातील व दुय्यम कारागृहातील कैदी	272	Prisoners confined in jails and subsidiary jails

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
10.12	कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षअखेरीस राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात कैद केलेल्या कैद्यांची (न्यायिक कैदी फक्त) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या	273	Number of convicts admitted and remained in jail at the close of the year by gender and convicts imprisoned during the year by gender, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only)
10.13	कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरूप व शिक्षेची मुदत यानुसार, तसेच पूर्वी शिक्षा झालेली असून पुन्हा कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची संख्या (न्यायिक कैदी फक्त)	274	Numbers of convicts admitted into jails by gender, nature & length of sentences and convicts admitted into the jails, who had been previously convicted (for judicial convicts only)
10.14	तुरुंगातील कैद्यांवर पहारा करणे व त्यांची देखभाल करणे यावरील खर्च	275	Expenditure on guarding and maintaining the prisoners in jails
	११. राज्य उत्पन्न		11. STATE INCOME
11.1	मूळ किमतीनुसार स्थूल/ निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किमतीनुसार स्थूल/ निव्वळ राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न आणि त्यांचे निर्देशांक	278	Gross/Net State Value Added At Basic Price, Gross/Net State Domestic Product & Per Capita Income At Market Price And Their Indices
11.2	क्षेत्रनिहाय मूळ किमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न - चालू किमतीनुसार	279	Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Gross State Domestic Product At Market Prices At Current Prices
11.3	मूळ किमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी - चालू किमतीनुसार (क्षेत्रनिहाय टक्केवारी)	280	Gross State Value Added At Basic Prices By Industry of Origin At Current Prices (Sectorwise Percentage Distribution)
11.4	क्षेत्रनिहाय मूळ किमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न - स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार	281	Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Gross State Domestic Product At Market Prices At Constant (2011-12) Prices
11.5	मागील वर्षाच्या तुलनेत स्थूल राज्य मूल्यवृद्धीतील क्षेत्रनिहाय बदलाची टक्केवारी - स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार	282	Sectorwise Percentage Change In Gross State Value Added Over The Previous Year At Constant (2011-12) Prices
11.6	क्षेत्रनिहाय मूळ किमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न - चालू किमतीनुसार	283	Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Net State Domestic Product At Market Prices - At Current Prices
11.7	क्षेत्रनिहाय मूळ किमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न - स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार	284	Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Net State Domestic Product At Market Prices - At Constant (2011-12) Prices
11.8	मूळ किमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी - स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार (क्षेत्रनिहाय टक्केवारी)	285	Distribution Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin At Constant (2011-12) Prices - (Sectorwise Percentage)
11.9	क्षेत्रनिहाय मूळे किमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धीचे क्षेत्रनिहाय निर्देशांक स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार	286	Indices of Net State Value Added By Industry of Origin At Constant (2011-12) Prices
11.10	मागील वर्षाच्या तुलनेत स्थूल राज्य उत्पन्नातील / स्थूल राष्ट्रिय उत्पन्नातील बदलाची टक्केवारी स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार	287	Percentage change in Gross State Domestic Product and Gross National Income over the previous year At Constant (2011-12) Prices
11.11	स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार निवडक राज्यांचे व केंद्रशासित प्रदेशांचे दरडोई राज्य उत्पन्न	288	Per Capita Income in Selected State/Union Territories of India At Constant (2011-12) Price
	१२. शेती		12. AGRICULTURE
12.1	जमिनीचा वापर	292	Land utilisation
12.2	प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन	294	Area and outturn of principal crops
12.3	जास्त उत्पादित पिकांच्या प्रकारानुसार क्षेत्र व दर हेक्टरी सरासरी उत्पादन	300	Area and average yield per hectare of High Yielding Varieties Crops
12.4	भारतातील प्रमुख पिकांचे राज्यवार सरासरी उत्पादन	302	Average yield of important crops in India by States
12.5	वहित धारण जमिनीच्या आकारमान गटानुसार वहित धारकांची संख्या व क्षेत्र (कृषी गणना २०१५-१६)	304	Number of Operational Holdings & Area according to Size Groups (Agriculture Census 2015-16)
12.6	धारण प्रकारानुसार एकूण वहित धारकांची संख्या व क्षेत्र (कृषी गणना २०१५-१६)	306	Number and Area of Operational Holdings by Tenure and by Size Groups (Agriculture Census 2015-16)
12.7	रासायनिक खतांचा वापर	307	Consumption of chemical fertilizers
12.8	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	308	Index numbers of production of principal crops in Maharashtra State

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
12.9	मुख्य पिकांखालील जिल्हावार क्षेत्र	310	Area under major crops in each districts
12.10	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्रांचे निर्देशांक	312	Index numbers of area of principal crops in Maharashtra State
12.11	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनांचे निर्देशांक	314	Index numbers of average yield of principal crops in Maharashtra State
12.12	जिल्हावार बांधबंदिस्ती केलेली जमीन	316	Area bounded in each district
12.13	वहितीची खाती आणि त्यांचे क्षेत्र (कृषी गणना २०१५-१६)	318	Number of operational holdings and area operated (Agriculture Census 2015-16)
१३. जलसिंचन			13. IRRIGATION
13.1	सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेले क्षेत्र	322	Area irrigated by different sources of irrigation
13.2	जिल्हावार सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्र व पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	323	Gross area irrigated and gross cropped area
13.3	विविध पिकांखालील सिंचित क्षेत्र	324	Irrigated area under different crops
13.4	एकूण बागायती विहिरींची संख्या (कृषी गणना २०१०-११)	326	Total number of irrigation wells (Agriculture Census 2010-11)
13.5	निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	327	Irrigation potential created and actual Irrigated area
१४. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय			14. ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING
14.1	जिल्हावार पशुधनाची संख्या (पशुगणना - २०१२)	330	Livestock in each district (Livestock Census 2012)
14.2	पशुसंवर्धनासाठी मूलभूत सुविधा	334	Infrastructural facilities in Animal Husbandry
14.3	पशुवैद्यकीय संस्थांनी केलेले काम	336	Work done by Veterinary Institutions
14.4	दुग्धशाळा आणि दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व क्षमता	338	Number of milkplants and milk chilling centres and their capacity
14.5	उपचार केलेल्या व खच्ची केलेल्या जनावरांची संख्या	340	Number of animals treated and castrated
14.6	पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या	344	Number of Veterinary Institutions
14.7	पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	345	Miscellaneous statistics related to animal husbandry
१५. वनशास्त्र व लाकूडतोड			15. FORESTRY AND LOGGING
15.1	मालकीनुसार वनक्षेत्र	350	Area under forest classified by ownership
15.2	प्रमुख वनोत्पादने आणि मूल्य	352	Quantity and Value of Major Forest Produce
15.3	आगी आणि गुरांपासून संरक्षित वनक्षेत्र	354	Forest area protected from fire and cattle grazing
15.4	महत्त्वाच्या जातींच्या झाडांच्या लागवडीचे क्षेत्र	354	Area under plantation of important species
15.5	वनांपासून महसूल व वनांवरील खर्च	355	Revenue from and expenditure on forests
15.6	निरनिराळ्या प्रकारच्या वनांखालील क्षेत्र	356	Area under different types of forests
१६. मत्स्यव्यवसाय			16. FISHERIES
16.1	मासळीच्या प्रकाराच्या गटानुसार पकडलेली व उतरविलेली मासळी	360	Fish catch and landings by group of species
16.2	पकडलेल्या मासळीचा विल्हेवाट (सागरी व भूजल)	362	Disposition of Fish Catch (Marine and Inland)
16.3	खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे	363	Quantity of fish brought, salt issued and fish cured at different centres
16.4	सागरी मत्स्योत्पादन	363	Marine fish production
16.5	मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	364	Miscellaneous statistics related to fisheries
16.6	प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	365	Varietywise marine fish production
16.7	निरनिराळ्या प्रकारच्या सागरी माशांच्या सरासरी वार्षिक घाऊक किंमती (वार्षिक)	366	Average annual wholesale (Boatside) prices of various varieties of marine fish
16.8	मासळीच्या प्रमुख प्रकारच्या मत्स्योत्पादनाचा एकूण मत्स्योत्पादनाच्या मूल्यातील हिस्सा (टक्केवारी)	367	Percentage share of prominent varieties in total valuation of fish production
१७. सहकार			17. CO-OPERATION
17.1	सर्व सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	310	Selected Statistics of all Co-operative Societies
17.2	प्रकारानुसार सहकारी संस्था व बँकांचे वर्गीकरण	372	Co-operative Societies and Banks Classified by types
17.3	कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे व्यवहार	374	Operations of agricultural credit and multipurpose societies
17.4	बिगर कृषि पत संस्थांचे व्यवहार	376	Transactions of Non-agricultural credit societies

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
17.5	राज्य सहकारी भूविकास बँकेची निवडक सांख्यिकी	378	Selected Statistics of State Co-operative Land Development Bank
17.6	मध्यवर्ती सहकारी बँकांची निवडक सांख्यिकी	379	Selected Statistics of Central Co-operative Banks
17.7	राज्य शिखर सहकारी पणन संघाची निवडक सांख्यिकी	380	Selected Statistics of Apex State Co-operative Marketing Federation
17.8	मध्यवर्ती ग्राहक भांडारांची निवडक सांख्यिकी	381	Selected Statistics of Central consumers stores
17.9	मजूर सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	381	Selected Statistics of Labour Co-operative Societies
17.10	प्राथमिक गृहनिर्माण सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	382	Selected Statistics of Primary Housing Co-operative Societies
17.11	दुग्धशाळा व दूध पुरवठा सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	382	Selected Statistics of Dairy and Milk supply Co-op. Societies
17.12	राज्यातील महिला सहकारी संस्थांची वर्षवार निवडक सांख्यिकी	383	Yearwise Selected Statistics of Women Co-operative Societies in the State
17.13	औद्योगिक सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी	383	Selected Statistics of Industrial Co-operative Societies
17.14	कृषि व बिगर कृषि पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे व्यवहार	384	Operations of agricultural and Non-agricultural credit apex & central institutions
17.15	सहकारी पणन संस्थांचे व्यवहार	386	Operations of Co-operative Marketing Societies
17.16	सहकारी उत्पादक संस्थांचे व्यवहार	388	Operations of Co-operative Productive Enterprises
17.17	इतर सहकारी संस्थांचे व्यवहार	390	Operations of Other Co-operative societies
	१८. खाण व दगड खाणकाम		18. MINING AND QUARRYING
18.1	खनिज उत्पादन, त्यांचे मूल्य व एकूण खाणी	394	Mineral production, its value and total mines
	१९. वस्तुनिर्माण		19. MANUFACTURING
19.1	नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या	400	Number of Registered Factories
19.2	निर्मित करणाऱ्या उद्योगांचे उत्पादन व रोजगार	401	Production and employment of Manufacturing Industries
19.3	खादी व ग्रामोद्योग मंडळाकडून निरनिराळ्या उद्योगांना दिलेले अनुदान व कर्ज पुरवठा	403	Amount of grants and loan disbursed to various Industries by Khadi and Village Industries Board
19.4	औद्योगिक क्षेत्रातील भू-खंड विकास	405	Industrial Area Estates Developed
19.5	महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन	406	Industrial Production in Maharashtra
19.6	चालू कारखान्यातील कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण (२०१५)	408	Distribution of working factories according to their worker strength (2015)
19.7	३१ डिसेंबर, २०१५ रोजी संपणाऱ्या वर्षातील चालू कारखान्यांची व त्यातील सरासरी दैनिक कामगारांची प्रमुख उद्योग गटांनुसार संख्या	410	Number of working factories and average daily employment in major group of industries during the year ending 31 st December, 2015
19.8	वार्षिक उद्योग पाहणी (गणना + गैर गणना)	424	Annual survey of industries (Census + Non-census)
	२०. वीज व ऊर्जा		20. ELECTRICITY AND POWER
20.1	महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर	428	Supply and Consumption of electricity in Maharashtra
20.2	विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची / गावांची संख्या	429	Number of Towns/Villages Electrified
20.3	उपयोगानुसार वीज शक्तीचा वापर	430	Consumption of Electricity by uses
	२१. व्यापार		21. TRADE
21.1	लोहमार्गाने व जलमार्गाने निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यातील आयात व निर्यात	434	Import and Export of selected commodities by rail and waterway
21.2	मुंबई बंदरात आयात झालेला व मुंबई बंदरातून निर्यात झालेला माल	436	Imports into Mumbai port and Exports from Mumbai port
	२२. परिवहन		22. TRANSPORT
22.1	महाराष्ट्र राज्यातील नोंद केलेली मोटार वाहने	440	Number of Motor Vehicles Registered in the Maharashtra State
22.2	निरनिराळ्या विभागांच्या देखभालीखालील रस्ते	442	Roads maintained by various Authorities in the State
22.3	वाहनांच्या प्रकारानुसार अपघातांची संख्या	443	Number of accidents classified by type of vehicles involved
22.4	राज्यमार्ग वाणिज्यिक विभागाची एकूण प्रगती	444	Progress of State Roadways's Commercial Wing
22.5	प्रकारानुसार जिल्हानिहाय रस्ते लांबीचे वर्गीकरण	446	Road length classified by categories by district

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
22.6	३१ मार्च, २०१८ रोजीची राज्यातील लोहमार्गाची लांबी	447	Railway's route length in the State as on 31 st March, 2018
22.7	वर्गवारीनुसार रस्त्यांची लांबी	448	Road length according to different classes
22.8	पृष्ठभागांच्या प्रकारानुसार रस्त्यांची लांबी	449	Road length according to surface type
22.9	महाराष्ट्र राज्यमार्ग परिवहन महामंडळाची माहिती	450	Operations of Maharashtra State Road Transport Corporation
22.10	मुंबई गोदीत असलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफेवरच्या आणि सुसज्ज (शासकीय किंवा व्यापारी) जहाजांची संख्या व त्यांचे वजन	451	Number and Tonnage of steam and square rigged vessels (Government and Merchant) which entered the Mumbai docks or were berthed at the harbour walls
22.11	मुंबई येथील जहाजे दुरुस्त करण्याच्या गोदीत असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन	451	Number and tonnage of vessels docked in Merewether and Hughes dry docks in Mumbai
22.12	महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरातून होणारी प्रवाशांची वाहतूक	452	Passengers Traffic at the minor ports of Maharashtra State
22.13	महाराष्ट्र राज्याच्या गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल	453	Cargo (Imports and Exports) handled at minor ports of Maharashtra State
22.14	निरनिराळ्या विमानतळावरून होणारी प्रवासी व माल वाहतूक	453	Passenger and Freight Traffic originating at Various Airports
	२३. पणन व साठवणूक		23. MARKETING AND STORAGE
23.1	जिल्हानिहाय नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या	456	Number of regulated markets by district
23.2	गोदामांची / वखारांची संख्या व साठवणूक क्षमता	457	Number and capacity of storage units (godowns/warehouses)
23.3	शासकीय गोदामांची संख्या व त्यांची क्षमता	458	Number and capacity of State owned godowns
23.4	निवडक वस्तूंची संस्थांद्वारे वसुली	459	Procurement of selected commodities by agencies
23.5	अधिकृत शिधावाटप दुकाने	461	Number of authorized Fair Price Shops
	२४. संपर्क साधने		24. COMMUNICATIONS
24.1	टपाल व तार घरे	464	Number of Posts and Telegraphs
	२५. पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक		25. TOURISM AND CIVIL AVIATION
25.1	मुंबईत उतरणारे परदेशी पर्यटक	466	Foreign Tourists disembarking at Mumbai
25.2	उड्डाण क्लब, विमाने व प्रशिक्षित व्यक्तींची संख्या	467	Number of flying clubs, Planes and persons trained
	२६. कामगार व सेवायोजन		26. LABOUR AND EMPLOYMENT
26.1	दुकाने, व्यापारी संस्था व त्यातील कामगार	470	Number of commercial establishments, shops and workers employed
26.2	सार्वजनिक क्षेत्रात नोंदविलेल्या कारखान्यांची व त्यातील सरासरी कामगारांची उद्योग गटानुसार संख्या	471	Number of Registered Working Factories and Average Daily Workers employed Categorywise in Public Sector
26.3	खाजगी क्षेत्रात नोंदविलेल्या कारखान्यांची व त्यातील सरासरी कामगारांची उद्योग गटानुसार संख्या	474	Number of Registered Working Factories and Average Daily Workers employed Categorywise in Private Sector
26.4	माजी सैनिक, मागासवर्गीय व अनुसूचित जातींच्या कर्मचाऱ्यांचे वर्षवार अभिवेदन	477	Yearwise representation of employees of Scheduled Castes, Backward Classes and Ex-Servicemen
26.5	रोजगार विनिमय केंद्रानुसार नोंदणी झालेल्या अर्जदारांची, नोकरी मिळालेल्यांची व जाहीर झालेल्या रिकाम्या जागांची संख्या	477	Registration, Placing and Vacancies Notified by Employment Exchange Centres (Number)
26.6	उद्योगांच्या प्रकारानुसार रोजगार	478	Industrywise Employment
26.7	खाणी, मळे, बंदरे इत्यादी मधील रोजगार	477	Employment in Mines, Plantation, Harbours, Ports, etc.
26.8	खाजगी आणि सार्वजनिक क्षेत्रातील अंदाजित रोजगार	479	Estimated Employment in Private and Public Sector
26.9	राज्य लोकसेवा आयोगाद्वारे जाहिरात दिलेल्या पदांची व शिफारस केलेल्या उमेदवारांची संख्या	480	Number of Posts advertised and candidates recommended by the State Public Service Commission
26.10	महाराष्ट्रातील औद्योगिक दुखापतींची संख्या	481	Industrial Injuries in Maharashtra
26.11	अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम	482	Number of workers who were involved in accidents and compensation paid to them
26.12	उद्योगानुसार संप व टाळेबंदींची संख्या	483	Industrywise number of strikes and lockouts
26.13	औद्योगिक तंटे	484	Industrial disputes
26.14	सभासद संख्येनुसार कामगार संघटना	485	Distribution of Trade Unions according to their membersh
26.15	सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादक कारखान्यांतील निवडक केंद्रांतील गैरहजेरी	486	Absenteeism in Cotton Textiles and Engineering industries

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
26.16	श्रमिक नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे	488	Cases decided under Workmen's Compensation Act, 1923
26.17	राज्य शासकीय कार्यालयातील जिल्हावार स्त्री-पुरुष कर्मचारी (रिक्त पदे वगळून) (कर्मचारी गणना - २०१७)	489	Districtwise Number of Employees by gender in State Government (Excluding Vacant Posts) (Census of Employees - 2017)
26.18	पदांच्या वर्गानुसार जिल्हावार राज्य शासकीय कर्मचारी (कर्मचारी गणना - २०१७)	490	Districtwise and Classwise State Government Employees (Census of Employees - 2017)
	२७. बँका		27. BANKING
27.1	जिल्हानिहाय व्यापारी बँकांची कार्यालये (३१ मार्च, २०१७ रोजी)	492	Districtwise Commercial Banking Offices (As on 31 st March, 2017)
27.2	लोकसंख्येच्या गटानुसार व्यापारी बँक कार्यालयांचे वर्गीकरण	521	Commercial Banking Offices classified according to Population range
27.3	वर्गीकृत व्यापारी बँकांच्या पतपुरवठ्याचे व्यवसायानुसार जिल्हावार वर्गीकरण	522	Districtwise and occupationwise classification of outstanding credit of Scheduled Commercial Banks
27.4	मार्च, २०१८ अखेर राज्यवार वर्गीकृत व्यापारी बँकांच्या ठेवी आणि कर्जे	530	Deposit and advances of Scheduled Commercial Banks by State upto March end, 2018
27.5	वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँकांच्या कार्यालयांची संख्या (३१ मार्च, २०१८ रोजी)	531	Number of Offices of Scheduled, Non-scheduled and Co-operative Banks (As on 31 st March, 2018)
	२८. लोकवित्त		28. PUBLIC FINANCE
28.1	महाराष्ट्र शासनाचा एकूण महसूल	534	Total Revenue of Maharashtra Government
28.2	महसुली लेख्यातून केलेला खर्च	535	Expenditure from Revenue Account
28.3	भांडवली अर्थसंकल्प	535	Capital Budget
28.4	एकूण अर्थसंकल्पीय स्थिती	536	Overall Budgetary Position
28.5	एकूण खर्चाची निरनिराळ्या उद्देशानुसार टक्केवारी	536	Percentage distribution of total expenditure into different
28.6	आर्थिक वर्गीकरणानुसार शासनाच्या खर्चाची टक्केवारी	537	Percentage distribution of Government expenditure according to economic classification
28.7	वस्तुनुसार अबकारी कर	538	Excise Revenue by Commodities
28.8	गटाप्रमाणे आय विवरणांची संख्या, एकूण उत्पन्न, विवरणानुसार उत्पन्न व आयकर	539	Range wise Number of Returns, Gross Income and Tax Payable
28.9	करदात्यांच्या विवरणानुसार उत्पन्नाचे साधन, एकूण उत्पन्न, विवरणांची संख्या, एकूण कर यांचा तपशील	542	Details of the source of income, total income, number of returns, total tax of the tax payers according to the returns
28.10	महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली जमेचे विवरणपत्र	543	Statement of Revenue Receipts of Maharashtra State
28.11	महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली खर्चाचे विवरणपत्र	545	Statement of Revenue Expenditure of Maharashtra State
28.12	महसुली व भांडवली लेख्यांवरील जमा व खर्च	548	Receipts and expenditure on revenue and capital accounts
28.13	प्रशासकीय विभागांचे उत्पन्न व खर्च लेखा	549	Income and outlay account of Administrative Departments
28.14	शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा	550	Production account of departmental enterprises
28.15	सर्वसाधारण शासनाचा भांडवली वित्तीय लेखा	551	Capital finance account of General Government
28.16	वस्तू, सेवा व हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार- राज्य प्रशासन व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा	552	Transaction in Goods, Services and Transfers-Capital Account of Government Administration and Departmental Commercial Undertakings
28.17	शासनाच्या वित्तीय संपत्तीतील बदल : राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा	553	Changes in Financial Assets : Capital Account of Government Administration and Departmental Commercial Undertakings
28.18	शासनाच्या वित्तीय दायित्वातील बदल : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा	554	Changes in financial liabilities: Capital account of Government Administration and departmentalcommercial undertakings
28.19	रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळमेळ : राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा लेखा	555	Cash and Capital Reconciliation : Account of Government Administration and departmentalcommercial undertakings

तक्ता क्रमांक Table No. (1)	विषय (2)	पृष्ठ क्रमांक Page No. (3)	Subject (2)
	२९. किमती आणि निर्देशांक		29. PRICES AND INDICES
29.1	मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किमती	558	Wholesale prices of certain agricultural and other essential commodities at Mumbai market
29.2	वस्तूंच्या गट व उपगटवार अखिल भारतीय घाऊक किमतींचे निर्देशांक	562	All India Index Numbers of Wholesale Prices by Groups and Sub-groups of Commodities
29.3	राज्यातील निवडक केंद्रांमधील कामगारांकरिता ग्राहक किमतींचे निर्देशांक	564	Consumer Price Index for the working classes of selected centres in the State
29.4	राज्यातील निवडक केंद्रांमधील कामगारांकरिता ग्राहक किमतींचे निर्देशांक (वार्षिक)	569	Consumer Price Index for the working class of selected centres in the State (Yearly)
29.5	औद्योगिक कामगारांकरिता अखिल भारतीय ग्राहक किमतींचे निर्देशांक	571	All India Consumer Price Index for Industrial Workers
29.6	महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्वाच्या शेतमालाच्या घाऊक किमती	572	Wholesale prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State
29.7	सोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किमती	576	Prices of gold and silver in Mumbai market
29.8	महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किमतींचे निर्देशांक	577	Consumer Price Index for Agricultural Labourers in Maharashtra
29.9	महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील किरकोळ किमतींचा गटवार निर्देशांक	578	Retail Price Index for urban Maharashtra by group of commodities
29.10	महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किमतींचा गटवार निर्देशांक	579	Retail price index for rural Maharashtra by group of commodities
	३०. पंचवार्षिक योजना		30. FIVE YEAR PLAN
30.1	पंचवार्षिक व वार्षिक योजनेतील तरतूद आणि खर्च	582	Outlay and Expenditure Under Five Year Annual Plan
30.2	राज्य / केंद्रशासित प्रदेशांची पहिल्या (१९५१-५६) ते बाराव्या पंचवार्षिक (२०१२-१७) योजनेतील दरडोई प्रस्तावित तरतूद / खर्च	583	Per Capita Plan Outlay / Expenditure of States/UTs from first (1951-56) to twelfth Five Year Plan (2012-17)
30.3	राज्य योजना व केंद्र पुरस्कृत योजना	594	State plan and centrally sponsored programmes
	३१. संयुक्त भांडवली संस्था		31. JOINT STOCK COMPANIES
31.1	कार्यरत, नवीन नोंदणी झालेल्या व निर्धारित संस्था	596	Companies at Work, Newly Registered and Liquidated
31.2	संयुक्त भांडवली संस्थांची संख्या	597	Number of Joint stock companies
	३२. सार्वजनिक अंगीकृत		32. PUBLIC UNDERTAKINGS
32.1	गृहनिर्माण विकास मंडळास मिळालेले कर्ज व बांधलेली घरे	600	Loans received and houses constructed by the Housing Development Board
32.2	जिल्हानिहाय गृहनिर्माण विकास मंडळास मिळालेले कर्ज व बांधलेली घरे	601	Districtwise loans received and houses constructed by the Housing Development Board
32.3	महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळाची निवडक साध्यविषयक सांख्यिकी	603	Statistics Relating to selected achievements of State Agro-Industrial Corporation
	३३. संकीर्ण		33. MISCELLANEOUS
33.1	महाराष्ट्रातील विश्रामधामे, विश्रामगृहे व कक्ष संख्या	606	Districtwise number of Rest Houses and Dak Bangalows
33.2	बिगर शेतकी आस्थापनांची संख्या व त्यातील रोजगार (सहावी आर्थिक गणना, २०१३)	607	Number of non-agricultural Establishments and Employment therein (Sixth Economic Census, 2013)
33.3	मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ खाली दिलेल्या अनुज्ञप्तींची जिल्हावार संख्या	608	Number of licenses granted in each district under the Mumbai Money-Lenders Act, 1946
33.4	जिल्हावार अनुज्ञप्तीधारक सावकारांच्या व्यवहाराची माहिती	609	Transactions of licensed money-lenders in each district
33.5	भारतीय रिझर्व्ह बँकेसंबंधी आर्थिक आकडेवारी	610	Financial statistics relating to the Reserve Bank of India
33.6	नोंदलेल्या दस्तावेजांची संख्या, वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मिळकतीचे मूल्य	612	Number and description of registered documents and value of property transferred
33.7	महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या	613	Number of marriages registered in the State of Maharashtra

महाराष्ट्रातील जिल्ह्यांच्या पुनर्रचनेविषयी टिपणी

ठाणे जिल्ह्याचे विभाजन करून 'ठाणे व 'पालघर' हे दोन जिल्हे ऑगस्ट, २०१४ पासून निर्माण करण्यात आले आहेत. नवनिर्मित जिल्ह्याची आकडेवारी ज्या बाबतीत उपलब्ध झाली त्याबाबतीत ती या पुस्तिकेत वेगळी दाखविण्यात आलेली आहे.

Note on Reorganisation of Districts in Maharashtra

Two districts 'Thane' and 'Palghar' have been created. With effect from August, 2014 by reorganising the existing district of 'Thane'. The data for the newly created district wherever available is reported separately in this issue.

प्रास्ताविक

१. महाराष्ट्र राज्य १९६० मध्ये स्थापन झाल्यापासून "राज्य सांख्यिकी गोषवारा" हे प्रकाशन प्रकाशित करण्यात येते. त्या मालिकेतील हा त्रैमासिक अंक आहे. हा गोषवारा प्रसिद्ध करण्याचा हेतू हा आहे की, त्यामुळे राज्यातील शक्य तितक्या जास्तीत जास्त सार्वजनिक व आर्थिक बाबींच्या पार्श्वभूमीवरील आकडेवारी उपलब्ध व्हावी आणि तसेच ह्या गोषवाऱ्याची उपयुक्तता फक्त संदर्भ पुस्तिका म्हणून नसून संशोधनाकरिता, नियोजनाकरिता राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक बाबींच्या अभ्यास करण्याच्या दृष्टीनेही तो उपयुक्त ठरेल. यामध्ये देण्यात आलेली जास्तीत जास्त माहिती शक्यतो जिल्हानिहाय असून त्यामुळे जिल्ह्याची तुलना करणे शक्य होईल. तसेच ह्यात दिलेल्या काही सामाजिक व आर्थिक क्षेत्रातील निरनिराळ्या वर्षांच्या आकडेवारीच्या मालिकेवरून त्या त्या क्षेत्रातील झालेले बदल अभ्यासण्यास मदत होईल.

२. प्रकाशित होणारा हा अंक २०१७-१८ वर्षाकरिता असून त्यातील अधिकांश माहिती शक्य तेवढी २०१७-१८ वर्षाची आहे. २०१७-१८ ची माहिती उपलब्ध नसल्यास उपलब्ध असलेल्या अद्ययावत वर्षाची माहिती देण्यात आलेली आहे. त्याचप्रमाणे २०१७-१८ वर्षापर्यंतच्या वर्षवार माहितीची मालिका ह्यात दिलेली आहे. ह्या गोषवाऱ्यात प्रस्तुत केलेली माहिती मूलतः राज्य सरकार व केंद्र सरकारच्या विविध विभागांत तसेच स्थानिक संस्थांत संकलित करण्यात येते. हे विभाग अशी माहिती तयार करून अलिकडील वर्षासाठी अस्थायी माहिती उपलब्ध करून देतात व नंतर ही अस्थायी माहिती अंतिम करण्यात येते. तेव्हा पूर्वी दिलेल्या माहितीपेक्षा ह्या अंतिम माहितीत थोडाफार फरक आढळतो, ह्या कारणामुळे ह्या गोषवाऱ्यात प्रकाशित झालेली माहिती संचालनालयाच्या इतर प्रकाशनांतील (उदा. महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी, महाराष्ट्राची आर्थिक पाहणी) किंवा ह्यापूर्वी प्रकाशित झालेले सांख्यिकी गोषवाऱ्यांचे अंक ह्यात प्रकाशित झालेल्या माहितीशी जुळते असे नाही.

३. कारखान्यांत काम करणाऱ्या स्त्रियांची संख्या व त्यांना दिलेले प्रसूती विषयक फायदे या बाबत वर्ष २०१४-१५ पर्यंत अद्ययावत असून त्यापुढील संकलित करण्यात आलेली नाही. सदर तक्ता वर्ष २०१४-१५ अंकात उपलब्ध आहे. महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हा परिषद व नगर परिषद कार्यालयातील कर्मचारीबाबतची माहिती वर्ष २००८ पर्यंत अद्ययावत असून त्यापुढील कर्मचारी गणनेत संकलित करण्यात आलेली नाही. तसेच जिल्हा परिषदांचे क्षेत्र, लोकसंख्या, सभासद व उत्पन्न व खर्च; जिल्हा परिषदांचे प्रमुख शीर्षानुसार उत्पन्न/खर्च; जिल्ह्यातील ग्रामपंचायती व पंचायतसमित्यांची संख्या; जिल्हानिहाय नगरपरिषदा, कटकमंडळे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न; नगरपरिषदा, कटकमंडळे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न; जिल्हानिहाय नगरपरिषदा, कटकमंडळे व महानगरपालिकांचे खर्च; नगरपरिषदा, कटकमंडळे व महानगरपालिका यांचा खर्चाबाबतची आकडेवारीची माहिती वर्ष २०११-१२ ची तर लोकसभेची व विधानसभेची मतदार संख्या, लोकसभेच्या व विधानसभेच्या जिल्हावार एकूण जागा, विधानसभेच्या निवडणुकीत झालेले मतदान, मतांचे शेकडा प्रमाण व पक्षानुसार जिंकलेल्या जागा, लोकसभा व विधानसभामधील निवडणुकीत झालेले मतदान, भारतातील विधानसभा व लोकसभेच्या जागा याबाबतची माहिती वर्ष २००९ ची अद्ययावत आहे. पुढील वर्षाकरिता सदर आकडेवारी परिगणित नसल्याने या प्रकाशनाच्या पुढील अंकांमधून सदर माहिती वगळण्यात आली आहे. सदर तक्ते वर्ष २०१३-१४ अंकात उपलब्ध आहेत.

INTRODUCTORY

1. This is the Forty third issue of the Statistical Abstract of Maharashtra State which is being published since the formation of State in 1960. The purpose of publishing this Abstract is to provide background statistical material on as many socio-economic characteristics of the State as is possible so that the Abstract may prove useful not only as a reference book but also for research, planning or further socio-economic studies about the State. The information is, to the extent feasible, presented districtwise for interdistrict comparison. Some social and economic statistics are presented over a series of years to study trend in these fields.

2. The present issue being that for the year 2017-18, the detailed data published is for the year 2017-18, wherever such data is available. Wherever data for 2017-18 is not available, the data for latest available year is given. Yearly series up to the year 2017-18 has also been presented. The statistical data presented in this Abstract has been initially compiled by various departments of the State & Central Government, as well as Local Bodies. These departments usually prepare and release provisional figures for recent years which are then finalized later on. Thus these figures may differ from the provisional figures released earlier. For this reason, the data published in the other publications of this Directorate, viz., "Handbook of Basic Statistics of Maharashtra State", "Economic Survey of Maharashtra" or the earlier issue of the Statistical Abstract may not tally with those published in this Abstract.

3. Latest information on Yearwise Number of Female Workers Employed in Factories and Maternity benefits given has not been compiled for further period and have been deleted from further editions of this publication & this table is available in 2014-15 edition. This information Latest information on Number of Employees in Zilla Parishad and Municipal Council Offices in Maharashtra State is available in Census of Employees-2008. Such information has not been compiled for further period in Census of Employees. Similarly, latest information regarding area, population, membership, income & expenditure of Zilla Parishads, Income of Zilla Parishads by Major Heads, Expenditure of Zilla Parishads by Major Heads, Districtwise number of Gram Panchayats & Panchayat Samities, Income & expenditure of Village Panchayat, Districtwise income of Municipal Councils, Cantonment Boards & Municipal Corporations, Income of Municipal Councils, Cantonment Boards & Municipal Corporations, Districtwise Expenditure of Municipal Councils, Cantonment Boards & Corporations, Expenditure of Municipal Councils, Cantonment Boards & Corporations is available for the year 2011-12 and Number of electorals for Lok Sabha & Vidhan Sabha, Districtwise number of Lok Sabha & Vidhan Sabha seats, Votes polled, percentage of votes polled & seats won accordingly by the parties in the Vidhan Sabha elections, Number of votes polled in the Lok Sabha and Vidhan Sabha Elections, Number of Lok Sabha & Vidhan Sabha seats in India is available for the year 2009. Such statistical information has not been compiled for further period and have been deleted from further editions of this publication. All these tables are available in 2013-14 edition.

दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र

४. ही माहिती दोन भागांत विभागली आहे. पहिल्या भागात राज्याविषयी सर्वसाधारण माहिती दिली आहे. दुसऱ्या भागामध्ये राज्य व देशाची लोकसंख्या, कृषि इत्यादी विविध विषयांवरील आकडेवारी देण्यात आली आहे. प्रत्येक बाबीसमोर महाराष्ट्र आणि भारत यांची आकडेवारी कोणत्या वर्षाची आहे हे नमूद करण्यात आले आहे. काही बाबतीत हा काळ एकच नसतो त्यावेळी भारतासाठी अद्ययावत उपलब्ध असलेल्या काळाची आकडेवारी देण्यात येऊन तुलनात्मक अभ्यासासाठी महाराष्ट्राची त्याच वर्षाची/ काळाची आकडेवारी देण्यात आली आहे. तसेच टक्केवारीने देशातील आकडेवारीत महाराष्ट्राचा किती हिस्सा आहे हेही दर्शविले आहे.

सारांश तक्ते

५. सारांशविषयक तक्त्यात काही महत्त्वाच्या विषयांवरील माहिती दिलेली आहे. यातील माहिती १९६०-६१ ह्या वर्षासाठी व त्यानंतर संदर्भ वर्षापर्यंत दर दहा वर्षांच्या अंतराने देण्यात आली आहे.

६. यापुढे सांख्यिकीय माहितीचे विषयवार तक्ते दिले आहेत. या तक्त्यात जिल्हावार माहिती दिलेली आहे. केंद्रीय सांख्यिकीय संघटनेने सुचविल्याप्रमाणे विषयाची व त्याखालील तक्त्यांची मांडणी करण्यात आली आहे.

MAHARASHTRA AT A GLANCE

4. This table is divided into two parts. In the first part, general information about the State is given. In the second part, the statistics on various subjects, such as population, agriculture, etc. are presented along with the corresponding figures relating to the country. In some cases where the year for which the information pertains has been mentioned against each item for Maharashtra and India is not identical, the data for latest available period for India is shown and comparison of Maharashtra with India is made with reference to this period. The statement also gives percentage share of Maharashtra with the figures relating to the country.

SUMMARY TABLES

5. Summary tables of some important topics have been presented here. The data are presented in the form of series for 1960-61 and thereafter at an interval of ten years till the year of reference.

6. Statistical tables on various subjects are presented thereafter. Districtwise data are depicted in these tables. The tables are grouped under various subjects and are arranged as per recommendations made by the Central Statistical Organisation.

दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र / MAHARASHTRA STATE AT A GLANCE

अ.क्र. Sr. No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	भौगोलिक स्थान				Location
	उत्तर अक्षांश	अंश	15.45 to 22.00	Degree	North latitude
	पूर्व रेखांश	"	72.45 to 80.45	"	East longitude
2	विभाग	संख्या	6	Nos.	Divisions
3	जिल्हे	"	36	"	Districts
4	तालुके	"	355@@	"	Talukas
5	शहरे / शहर संकुले	"	534	"	Cities and Towns
6	एक लाख लोकसंख्येहून अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे	"	44	"	Cities having more than one lakh population
7	गावे i) वस्ती असलेली	"	40,959	"	Villages i) Inhabited
	ii) वस्ती नसलेली	"	2,706	"	ii) Uninhabited
8	क्षेत्रफळ	चौ.कि.मी	3,07,713	Sq. Km.	Area
9	सागरी किनाऱ्याची लांबी	किलोमीटर	720	Kilometers	Length of the coast line
10	शेती (२०१७-१८)				Agriculture (2017-18)
	पेरणी / लावणी केलेले निव्वळ कसलेले क्षेत्र	'००० हेक्टर	16,943	'000 Hectares	Net area sown
	लागवडीखालील स्थूल क्षेत्र	"	23,269	"	Gross cropped area
	सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्र	"	N.A.	"	Gross irrigated area
11	एकूण पशुधन (२०१२)	'०००	32,489	'000	Total Live Stock (2012)
12	एकूण वनव्याप्त क्षेत्र (२०१७-१८)	चौ.कि.मी	61,579	Sq. Km.	Total forest area (2017-18)
13	कारखाने (२०१७)				Factories (2017)
	चालू कारखाने	संख्या	34,769	Nos.	Working Factories
	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या	'०००	2,555	'000	Average daily number of workers
14	वीज (२०१७-१८)				Electricity (2017-18)
	वीजेचा एकूण वापर	दशलक्ष कि.वॅ.	1,23,906	Million Kwh.	Total Electricity consumed
15	राज्य उत्पन्न (२०१६-१७*)				State Income (2016-17*)
	(i) चालू किंमतीनुसार निव्वळ उत्पन्न	₹ कोटी	19,86,806	₹ Crore	Net Income at Current Prices
	(ii) चालू किंमतीनुसार दरडोई निव्वळ उत्पन्न	₹	1,65,491	₹	Per capita Net Income at Current Prices
16	रस्त्यांची लांबी (२०१७-१८)				Road Length (2017-18)
	(i) एकूण	कि.मी.	3,03,844	Kilometers	Total
	(ii) पृष्ठांकित	"	2,44,317	"	Surfaced

N.A. Not Available + पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

@@ मुंबई व मुंबई उपनगर जिल्ह्यांमधील ३ तालुके वगळून / Excluding 3 Tahsils of Mumbai & Mumbai Suburban District

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

अ.क्र. Sr. No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maharashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (टक्केवारी) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1.	लोकसंख्या (२०११ ची जनगणना)						Population (2011 Census)
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	'०००	61,556	8,33,749	7.4	'000	(a) Rural Population
	(ब) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	54.8	68.9	--	Percentage	(b)Percentage of Rural Population to total Population
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	'०००	50,818	3,77,106	13.5	'000	(a) Urban Population
	(ब) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	45.2	31.2	--	Percentage	(b)Percentage of Urban Population to total Population
1.3	(अ) एकूण लोकसंख्या	'०००	1,12,374	12,10,855	9.3	'000	(a) Total Population
	(१) पुरुष	'०००	58,243	6,23,270	9.3	'000	(i) Male
	(२) स्त्रिया	'०००	54,131	5,87,585	9.2	'000	(ii) Female
1.4	अनुसूचित जाती						Schedule Castes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	'०००	13,276	2,01,378	6.6	'000	(a) Total Population
	(ब) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण *	टक्के	11.8	16.6	--	Percentage	(b)Percentage of above Population to total Population *
1.5	अनुसूचित जमाती						Schedule Tribes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	'०००	10,510	1,04,546	10.1	'000	(a) Total Population
	(ब) वरील लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण *	टक्के	9.4	8.6	--	Percentage	(b)Percentage of above Population to total Population *
1.6	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	'०००	43,763	3,62,566	12.1	'000	(a) Total Main Workers
	(ब) एकूण मुख्यतः काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	38.9	29.9	--	Percentage	(b)Percentage of total Main workers to total Population
1.7	(अ) एकूण सीमांतिक काम करणारे	'०००	5,665	1,19,323	4.8	'000	(a) Marginal Workers
	(ब) सीमांतिक काम करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण *	टक्के	5.0	9.9	--	Percentage	(b)Percentage of Marginal workers to total Population *
1.8	(अ) एकूण काम न करणारे	'०००	62,946	7,28,966	8.6	'000	(a) Total non- Workers
	(ब) एकूण काम न करणाऱ्यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	56.0	60.2	--	Percentage	(b)Percentage of total Non- workers to total Population
1.9	लोकसंख्येची घनता	दर चौ. कि.मी. मागे लोकसंख्या	365	382	--	Persons per sq.km.	
1.10	साक्षरतेचे प्रमाण						Literacy Proportion
	(१) पुरुष	टक्के	88.4	80.9	--	Percentage	(i) Male
	(२) स्त्रिया	टक्के	75.9	64.6	--	Percentage	(ii) Female
	(३) एकूण	टक्के	82.3	73.0	--	Percentage	(iii) Total
1.11	स्त्री-पुरुष प्रमाण	दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या	929	943	--	Females per 1,000 males	Sex Ratio
1.12	२००१-२०११ मध्ये झालेली शेकडा वाढ	टक्के	16.0	17.7	--	Percentage	Percentage growth of population during 2001-2011

*पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मिरमधील बेकायदेशीरपणे व्याप्त केलेल्या प्रदेशाचे क्षेत्रफळ व लोकसंख्या वगळून / Excluding the area and population of the territory of Jammu & Kashmir illegally occupied by Pakistan and China

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
2.	कृषी (२०१७-१८)					Agriculture (2017-18)	
2.1	कसलेले निव्वळ क्षेत्र	'००० हेक्टर	16,943	1,39,181 *		'000 Hectares	Net area sown
2.2	कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राची एकूण भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी	टक्के	55.0	42.3	--	Percentage	Percentage of net area sown to geographical area
2.3	लागवडीखालील स्थूल क्षेत्र	'००० हेक्टर	23,269	1,99,988 *		'000 Hectares	Gross Cropped area
2.4	सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्र	"	N.A	1,00,085	--	"	Gross irrigated area
2.5	सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्राची लागवडी खालील स्थूल क्षेत्राशी टक्केवारी	टक्के	N.A	50.0	--	Percentage	Percentage of gross irrigated area to gross cropped area
	प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र (२०१५-१६ ते २०१७-१८ या वर्षांची सरासरी)						Area under principal crops (Average for years 2015-16 to 2017-18)
2.6	तांदूळ	'००० हेक्टर	1,496	43,756	3.4	'000 Hect.	Rice
2.7	गहू	"	1,096	30,285	3.5	"	Wheat
2.8	ज्वारी	"	2,833	5,575	50.8	"	Jowar
2.9	बाजरी	"	809	7,356	11.0	"	Bajri
2.10	एकूण तृणधान्ये	"	7,468	98,601	7.6	"	All cereals
2.11	एकूण कडधान्ये	"	4,037	28,056	14.4	"	All pulses
2.12	एकूण अन्नधान्ये	"	11,505	1,26,658	9.1	"	All Food grains
2.13	भूईमूग	"	318	4,941	6.4	"	Groundnut
2.14	ऊस (तोडणी क्षेत्र)	"	841	4,700	17.9	"	Sugarcane (H)
2.15	कापूस (रूई)	"	4,119	11,901	34.6	"	Cotton (Lint)
	प्रमुख पिकांचे उत्पादन (२०१५-१६ ते २०१७-१८ या वर्षांची सरासरी)						Outturn of principal crops (Average for years 2015-16 to 2017-18)
2.16	तांदूळ	'००० टन	2,811	1,08,955	2.6	'000 tonnes	Rice
2.17	गहू	"	1,518	96,889	1.6	"	Wheat
2.18	ज्वारी	"	1,710	4,536	37.7	"	Jowar
2.19	बाजरी	"	601	9,002	6.7	"	Bajari
2.20	एकूण तृणधान्ये	"	9,557	2,48,932	3.8	"	All cereals
2.21	एकूण कडधान्ये	"	2,887	21,623	13.4	"	All pulses
2.22	एकूण अन्नधान्ये	"	12,444	2,70,555	4.6	"	All Food grains
2.23	भूईमूग	"	366	7,816	4.7	"	Groundnut
2.24	ऊस	"	69,642	3,44,807	20.2	"	Sugarcane
2.25	कापूस (रूई)	'००० गासडी	8,071	31,796	25.4	'000 bales	Cotton (Lint)
3.	पशु संवर्धन (२०१२)					Animal Husbandry (2012)	
3.1	एकूण पशुधन	'०००	32,489	5,12,057	6.3	'000	Total Live Stock
3.2	एकूण गाई - बैल	'०००	15,484	1,90,904	8.1	'000	Total Cattle
3.3	गाई - बैल						Cattle
	(१) दिड वर्षावरील आणि दोन वर्षावरील बैल	'०००	5,960	48,876	12.2	'000	Males over 1 & 1/2 years and over 2 yrs
	(२) अडीच वर्षावरील आणि तीन वर्षावरील गाई	'०००	5,440	76,685	7.1	'000	Females over 2 & 1/2 years and 3 yrs
3.4	एकूण म्हशी - रेडे	'०००	5,594	1,08,702	5.1	'000	Total Buffaloes

आधार :- १) अर्थ व सांख्यिकी सांचालनालय, कृषि व किसान कल्याण मंत्रालय, भारत सरकार

२) कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

३) १९ वी पशुधन गणना २०१२, भारताचा अहवाल

Source:- 1) Directorate of Economics and Statistics, Ministry of Agriculture and Farmers Welfare, Govt. of India

2) Commissionerate of Agriculture, GoM, Pune

3) 19th Livestock Census, 2012, All India Report

* अस्थायी

* Provisional

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
3.5	म्हशी रेडे						Buffaloes
	(१) दोन वर्षावरील रेडे	'०००	216	5,298	4.1	'000	Males over 2 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	"	3,359	56,586	6.0	"	Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	"	11,015	2,00,242	5.5	"	Total sheep & goats
3.7	एकूण घोडे, शिंगरे वगैरे	"	38	625	6.1	"	Total horses & ponies
3.8	इतर पशुधन	"	357	11,584	3.1	"	Other live stock
3.9	कोंवड्या, बदके वगैरे	"	77,795	7,29,209	10.7	"	Total Poultry
3.10	ट्रॅक्टर	"	N.A	N.A	--	"	Tractors
3.11	सिंचनाकरीता वापरलेली तेलावर चालणारी इंजिने व पंप	"	N.A	N.A	--	"	Oil engines and pumps for irrigation purpose
3.12	सिंचनाकरीता वापरलेले विद्युत पंप	"	N.A	N.A	--	"	Electric pumps for irrigation
4.	वने (२०१७)						Forests (2017)
4.1	एकूण वनव्याप्त क्षेत्र	चौ.कि.मी.	61,579	7,67,419	8.0	Sq. Km.	Total forest area
5	उद्योग आणि खाणकाम कारखाने						Industry and Mining factories
5.1	कारखाने (२०१७)						Factories (2017)
	(अ) चालू कारखाने	संख्या	34,769	N.A	--	Nos.	Working factories
	(ब) कामगारांची दैनिक सरासरी	'०००	2,555	N.A	--	'000	Average daily number of workers
5.2	वार्षिक उद्योग पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (२०१७-१८)						Annual Survey of Industries (Census plus non-census part) (2017-18)
	(अ) उत्पादक भांडवल	₹ कोटी	4,75,593	39,30,008	12.1	₹ Crore	Productive Capital
	(ब) एकूण उत्पादन	"	11,99,718	80,72,173	14.9	"	Total Output
	(क) निव्वळ उत्पादन मूल्यवृद्धी	"	2,23,724	12,29,674	18.2	"	Net Value added by manufacture
5.3	चालू असलेल्या सुती कापड गिरण्या (मार्च, २०१८)	संख्या	134	1,397	9.6	Nos.	Working cotton textile mills (March, 2018)
	(अ) या गिरण्यांतील कामगारांची संख्या	'०००	63	593	10.6	'000	Number of workers employed in these mills
	(ब) कापडाचे मासिक उत्पादन	दशलक्ष चौ.मी.	474	2,157	21.9	Million Sq. meters	Production of cloth monthly
5.4	खाणकाम (२०१७-१८)						Mining (2017-18)
	(अ) कोळसा (उत्पादन)	'००० टन	42,219	6,75,400	6.3	'000 tonnes	Coal (Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	7,089	97,572	7.3	₹ Crore	(Value)
	(ब) कच्चे लोखंड (उत्पादन)	'००० टन	940	2,01,426	0.5	'000 tonnes	Iron Ore (Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	103	34,713	0.3	₹ Crore	(Value)
	(क) कच्चे मॅंगनीज (उत्पादन)	'००० टन	731	2,600	28.1	'000 tonnes	Manganese Ore (Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	724	1,991	36.4	₹ Crore	(Value)
	(क) बॉक्साईट (उत्पादन)	'००० टन	2,029	22,786	8.9	'000 tonnes	Bauxite (Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	96	1,578	6.1	₹ Crore	(Value)

N.A. – Not Available

आधार / Source :- १) १९ वी पशुधन गणना २०१२, भारताचा अहवाल / 19th Livestock Census, 2012, All India Report

२) भारतीय वन सर्वेक्षण अहवाल, २०१७ / India State of Forest Report, 2017

३) औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन / Directorate of Industrial Safety and Health, GoM

३) सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी, मंत्रालय / Ministry of Statistics and Programme Implementation, Govt. of India.

४) वस्त्रोद्योग आयुक्त यांचे कार्यालय, वस्त्रोद्योग मंत्रालय, भारत सरकार / Office of the Textile Commissioner, Ministry of Textiles, Govt. of India

५) नागपूरचे भारतीय खनिज वार्षिकी, भारतीय खान ब्युरो / Indian Minerals Yearbook, Indian Bureau of Mines, Nagpur

भारताशी तुलना / COMPARISON WITH INDIA

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
6	वीज (२०१७-१८)						Electricity (2017-18)
6.1	वीजेची निर्मिती	दशलक्ष कि. वॅ. तास	1,20,160	13,03,455	9.2	Million Kwh.	Electricity generated
6.2	वीजेचा वापर [^]	"	1,23,906	9,73,131	12.7	"	Electricity consumed [^]
6.3	(अ) वीजेचा औद्योगिक वापर	"	40,793	3,18,317	12.8	"	Industrial Consumption
	(ब) औद्योगिक वापराची एकूण वीजेच्या वापराशी टक्केवारी	टक्के	32.9	32.7	--	Percentage	Percentage of Industrial consumption to total consumption
7.	संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका (३१ मार्च, २०१८)						Joint Stock Companies and Banks (31st March, 2018)
7.1	कंपन्यांची संख्या	संख्या	2,32,660	11,79,761	19.7	Nos.	Number of companies
7.2	त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	₹ '००० कोटी	1,067	3,740	28.5	₹ '००० Crore	Their paid up Capital
7.3	बँक कार्यालये (वर्गीकृत व्यापारी)	संख्या	12,317	1,40,133	8.8	Nos.	Banking Offices (Scheduled commercial)
7.4	दर लाख लोकसंख्येशी बँक कार्यालयांचे प्रमाण	"	10.0	10.8	--	"	Banking Offices per lakh of population
7.5	ग्रामीण बँक कार्यालये (मार्च, २०१८)		3,098	49,384	6.3		Rural Banking Offices (March, 2018)
8	सहकार (२०१७-१८)						Co-operation (2017-18)
8.1	सहकारी संस्था	संख्या	1,98,252	N.A	--	Nos.	Co-operative societies
8.2	सभासदांची संख्या	'०००	55,018	N.A	--	'000	Membership
8.3	कृषी पतसंस्थांचे खेळते भांडवल	₹ कोटी	3,84,506	N.A	--	₹ Crore	Working capital of agricultural credit soc.
8.4	कृषी पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज	₹ कोटी	1,44,268	N.A	--	₹ Crore	Advances by agricultural credit societies.
9	परिवहन व दळणवळण						Transport and Communication
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी [#] (३१ मार्च, २०१८)	कि.मी	6,114	68,442	8.9	Km	Total railway length [#] (as on 31 st March, 2018)
	(ब) रेल्वे मार्गाच्या लांबीचे दर १०० चौ.कि.मी क्षेत्रफळामागे प्रमाण (३१ मार्च, २०१८)	"	1.99	2.10	--	"	Railway length per 100 square kilometers of area (as on 31 st March, 2018)
9.2	प्रति १०० चौ.कि.मी क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च, २०१८)	"	204	162		"	Road length per 100 square kilometers of area (as on 31 st March, 2018)
9.3	दर लाख लोकसंख्ये मागे असणारी मोटर वाहने (३१ मार्च, २०१८ रोजी)	संख्या	29,745	20,748		Nos.	Motor vehicles per lakh of population (as on 31 st March, 2018)
10.	राज्य उत्पन्न (२०१६-१७*)						State Income (2016-17*)
10.1	(अ) चालू किंमतीनुसार उत्पन्न	₹ कोटी	19,86,806	1,34,92,657	14.7	₹ Crore	Income at current prices
10.2	(ब) चालू किंमतीनुसार दरडोई उत्पन्न	₹	1,65,491	1,03,870	--	₹	Per capita income at current prices

+ पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

[^] वितरण परवानाधारकांमार्फत ग्राहकांना केलेली वीज विक्री / Electrical energy sales to ultimate consumers through distribution licensees.

[#] कोकण रेल्वे लोहमार्गाच्या लांबीसह / Including Konkan Railway route length N.A. – Not Available

आधार/Source:-1) केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, महानिर्मिती, महावितरण, बेस्ट, टाटा पावर कं. मर्या., अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई मर्या./ Central Electricity Authority, MAHAGENCO, MAHADISCOM, BEST, TATA Power co. Ltd., Adani Electricity Mumbai Ltd.

2) मिनिस्ट्री ऑफ कॉर्पोरेट अफेअर्स, केंद्र शासन / Ministry of Corporate Affairs, Central Govt.

3) आर. बी. आय, भारत सरकार / R. B. I, Central Govt.

4) सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्था यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन / Office of the Commissioner for Co-operation & Registrar Co-operative Societies, GoM

5) दक्षिण पूर्व, मध्य, दक्षिण मध्य व पश्चिम रेल्वे आणि कोकण रेल्वे महामंडळ / South Eastern, Central, South Central & Western Railway and Konkan Railway Corporation

6) भारतातील मूलभूत रस्त्यांची आकडेवारी २०१७-१८ / Basic Road Statistics of India 2017-18

7) वाहतूक वार्षिकी २०१७-१८ व २०१८-१९, रस्ते परिवहन व राजमार्ग मंत्रालय, भारत सरकार/ Road Transport Yearbook 2017-18 & 2018-19, Ministry of Road Transport and Highways, GoI

8) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई व सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी, मंत्रालय / Directorate of Economics & Statistics, Govt. Of Maharashtra, Mumbai & Ministry of Statistics and Programme Implementation, Govt. of India.

निवडक विषयांवरील सारांश तक्ते
Summary tables on selected topics

1. शेती / Agriculture
1.1 जमिनीचा वापर / LAND UTILISATION

(आकडे '०० हेक्टरांत / Figures in '00 hectares)

अ.क्र. Sr.No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2013-14	2015-16	2016-17	2017-18	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1.	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार)	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	3,07,583	Total Geographical Area by village papers
2.	जंगले	54,110	54,168	53,094	53,499	52,958	52,161	52,055	51,947	51,946	52,199	Forests
3.	कसलेले	17,783	1,76,682	1,82,986	1,80,314	1,74,062	1,76,364	1,73,680	1,71,919	1,69,104	1,69,429	Net area sown
4.	लागवडीखालील	1,88,229	1,87,369	2,01,330	2,02,614	2,30,848	2,30,848	2,33,800	2,28,634	2,32,243	2,32,689	Total gross cropped area

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे
Source : Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

1.2 पिकांनुसार सिंचनाखालील क्षेत्र / AREA IRRIGATED BY CROPS

(आकडे '०० हेक्टरांत / Figures in '00 hectares)

अ.क्र./Sr.No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	1999-2000	2000-01	2015-16	2016-17	2017-18	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1.	तांदूळ	2,724	3,138	4,203	3,736	4,336	4,220	3,920	4,000	3,780	Rice
2.	गहू	1,386	2,753	5,290	4,877	6,199	5,723	6,730	9,400	7,570	Wheat
3.	ज्वारी	2,659	2,602	4,676	4,250	4,971	5,224	3,070	2,910	2,130	Jowar
4.	बाजरी	327	594	541	485	902	956	400	420	400	Bajra
5.	अन्नधान्ये @	11,140	14,345	22,074	21,884	33,684	34,088	43,640	42,890	43,240	All Food Crops @
6.	कापूस	360	726	1,182	852	1,341	1,013	1,140	1,030	1,180	Cotton
7.	भूईमूग	130	312	558	941	1,599	1,156	640	740	610	Groundnut
8.	तंबाखू	17	7	18	8	6	11	0	0	0	Tobacco
9.	सर्व अन्नधान्येतर पिके #	1,058	1,258	2,284	2,558	5,044	4,429	3,720	3,730	3,680	All Non-Food Crops #
	एकूण	19,801	25,735	40,826	39,591	58,082	56,820	63,260	65,120	62,590	Total

@ इतर अन्नधान्ये धरून / Includes other Food Crops # इतर अन्नधान्येतर धरून / Includes other Non-Food Crops

आधार : अर्थ व सांख्यिकी सांचालनालय, कृषि व किसान कल्याण मंत्रालय, भारत सरकार

Source : Directorate of Economics and Statistics, Ministry of Agriculture and Farmers Welfare, Govt. of India.

1.3 प्रमुख अन्नपिके व अन्नधान्येतर पिकांखालील - क्षेत्र व उत्पादन / AREA AND OUTTURN OF PRINCIPAL FOOD AND NON-FOOD CROPS

(Area in '00' hectares and Outturn in '00' tonnes yield per hectare in Kg.)

अ.क्र./ Sr. No.	बाब	1960-61	1970.71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11 [#]	2015-16	2016-17	2017-18	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(10)	(11)	(12)	(2)
1.	तांदूळ										RICE
	क्षेत्र	12,996	13,524	15,038	15,810	15,140	1,518	15,028	15,353	14,246	Area
	उत्पादन	13,692	16,622	23,606	23,137	26,512	2,696	25,931	35,812	26,684	Outturn
2.	गहू										WHEAT
	क्षेत्र	9,067	8,120	10,791	8,730	7,760	1,307	9,108	12,721	11,377	Area
	उत्पादन	4,011	4,403	9,313	9,187	10,774	2,301	9,813	22,140	18,848	Outturn
3.	ज्वारी										JOWAR
	क्षेत्र	62,842	57,030	64,379	63,310	51,370	4,060	32,176	36,157	34,639	Area
	उत्पादन	42,233	15,574	44,275	59,480	39,096	3,452	12,052	25,384	23,895	Outturn
4.	बाजरी										BAJRI
	क्षेत्र	16,352	20,387	17,092	19,270	13,992	1,035	8,006	8,371	7,878	Area
	उत्पादन	4,886	8,241	7,599	11,143	8,308	1,123	3,329	7,998	6,692	Outturn
5.	एकूण तृणधान्ये @										TOTAL CEREALS @
	क्षेत्र	1,06,042	1,03,200	1,12,326	1,11,420	91,405	8,989	76,666	84,890	80,623	Area
	उत्पादन	67,550	47,367	89,000	1,07,403	93,052	12,323	68,953	1,26,435	1,09,428	Outturn
6.	एकूण कडधान्ये										TOTAL PULSES
	क्षेत्र	23,513	25,663	28,044	32,570	33,876	4,038	35,431	43,584	45,772	Area
	उत्पादन	9,889	6,770	8,312	14,439	18,796	3,096	14,323	45,836	36,843	Outturn
7.	एकूण अन्नधान्ये										TOTAL FOODGRAINS
	क्षेत्र	1,29,555	1,28,863	1,40,372	1,43,990	1,27,981	13,026	1,12,100	1,28,473	1,26,395	Area
	उत्पादन	77,439	54,134	97,312	1,21,842	1,11,048	15,419	83,276	1,72,272	1,46,271	Outturn
8.	कापूस										COTTON
	क्षेत्र	24,995	27,498	26,671	27,300	31,047	3,942	42,069	42,124	43,507	Area
	उत्पादन	2,842	824	2,157	3,196	26,896	7,473	39,139	1,07,550	60,939	Outturn
9.	तंबाखू										TOBACCO
	क्षेत्र	253	116	119	100	62	N.A.	N.A.	8	5	Area
	उत्पादन	123	52	68	104	66	N.A.	N.A.	11	7	Outturn
10.	भूईमूग										GROUNDNUT
	क्षेत्र	10,828	9,040	7,118	8,810	4,294	357	3,639	3,549	2,912	Area
	उत्पादन	7,999	5,863	4,407	9,916	4,920	458	4,682	4,203	3,446	Outturn
11.	ऊस										SUGARCANE
	क्षेत्र	1,555	2,039	3,168	4,440	5,782	965	9,871	6,333	9,020	Area
	उत्पादन	11,562	16,408	28,939	3,84,162	4,51,398	85,691	6,91,354	5,42,368	8,31,376	Outturn

@ इतर तृणधान्ये धरून / Inclusive of other cereals # (क्षेत्रफळ '००० हेक्टरांत / Figures in '000 hectares) (उत्पादन '००० टनांत / Outturn in '000 tonnes)

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे / Source : Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

2. पशुधन / LIVESTOCK

(आकडे '००० / Figures in '000)

अ.क्र. Sr.No.	बाब (2)	वर्ष / Year											Item (2)
		1961 (3)	1966 (4)	1972 (5)	1978 (6)	1982 (7)	1987 (8)	1992 (9)	1997 (10)	2003 (11)	2007 (12)	2012 (13)	
1.	तीन वर्षांवरील गाई	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247	5,789	5,847	5,886	5,324	5,383	5,440 [^]	Cattle Female over 3 years
2.	तीन वर्षांवरील म्हशी	1,639	1,735	1,871	2,148	2,307	2,816	3,224	3,609	3,549	3,585	3,359	Buffaloes Female over 3 years
3.	मेंढ्या आणि शेळ्या	7,274	7,326	8,039	10,199	10,379	12,068	13,015	14,802	13,624	13,301	11,016	Sheep and Goats
4.	इतर जनावरे (बैल व रेडे)	12,491	11,854	11,864	12,514	12,989	13,597	8,460	7,996	7,353	7,020	6,533	Other Livestock (Including male cattle and male buffaloes)
5.	एकूण पशुधन	26,048	25,449	26,361	29,642	30,919	34,255	36,393	39,638	37,058	35,968	32,489	Total Livestock
6.	कोंबड्या, बदके वगैरे एकूण	10,577	9,902	12,217	18,751	19,844	24,839	32,187	35,364	34,596	64,756	77,795	Total Poultry

[^] अडीच वर्षांवरील / above 2 and ½ years

आधार / Source : पशुधन गणना / Livestock Census

3. सहकार / CO-OPERATION

अ.क्र. Sr. No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2015-16	2016-17	2017-18	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
I.	सहकारी संस्थांची संख्या										Number of Co-operatives societies
1.	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पतसंस्था	39	29	31	34	34	34	34	34	34	Apex & Central Agricultural & Non-Agricultural Credit Societies
2.	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	21,400	20,420 ^S	18,577	19,565	20,551	21,451	21,102	21,089	21,102	Primary Agricultural Credit Societies
3.	बिगर - कृषि पतसंस्था	1,630	2,694	5,474	11,291	22,014	23,434	20,805	20,465	20,668	Non-agricultural Credit Societies
4.	पणन संस्था	344	410	423	931	1,115	1,779	1,183	1,207	1,221	Marketing Societies
5.	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम @	4,306	6,810	14,327	28,954	39,070	48,848	27,412	25,344	25,634	Agro – processing enterprises @
6.	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था @	3,846	11,934	21,915	43,845	75,232	1,28,760	1,26,371	1,27,162	1,29,593	Social services & other co-op. societies @
	एकूण	31,565	42,297	60,747	1,04,620	1,58,016	2,24,306	1,96,907	1,95,301	1,98,252	Total
II.	सभासदांची संख्या ('०००)										Number of Members ('000)
1.	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पतसंस्था ^{SS}	76	70	1,014	1,485	1,371	247	209	211	213	Apex & Central Agricultural & Non-Agricultural Credit Societies ^{SS}
2.	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	2,170	3,794	5,416	7,942	10,125	15,001	15,922	15,397	15,010	Primary Agricultural Credit Societies
3.	बिगर - कृषि पतसंस्था	1,087	2,438	3,759	9,302	18,467	21,618	23,706	25,919	26,097	Non-agricultural Credit Societies
4.	पणन संस्था	141	282	471	745	840	1,337	1,214	1,005	962	Marketing Societies
5.	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम	323	959	2,124	3,974	6,339	8,010	5,594	5,721	6,244	Agro – processing enterprises
6.	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था	394	1,038	1,999	3,455	5,880	6,809	6,385	6,388	6,492	Social services & other co-op. societies
	एकूण	4,191	8,581	14,783	26,903	43,022	53,022	53,030	54,641	55,018	Total
III.	खेळते भांडवल (₹ कोटी)										Working Capital (₹ crore)
1.	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पतसंस्था	119	613	1,831	8,806	39,267	89,719	1,16,916	1,32,804	1,31,200	Apex & Central Agricultural & Non-Agricultural Credit Societies
2.	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	58	343	527	1,851	6,988	18,987	19,265	19,393	20,766	Primary Agricultural Credit Societies
3.	बिगर - कृषि पतसंस्था	46	168	1,209	7,508	66,887	1,04,814	1,67,944	1,77,065	1,77,533	Non-agricultural Credit Societies
4.	पणन संस्था	6	39	188	340	1,518	1,300	1,120	1,119	2,543	Marketing Societies
5.	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम	41	219	1,029	4,588	13,288	28,717	49,292	44,062	44,632	Agro – processing enterprises
6.	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था	21	107	426	1,191	6,492	4,817	8,719	8,793	7,831	Social services & other co-op. societies
	एकूण	291	1,489	5,210	24,284	1,34,440	2,48,354	3,63,256	3,83,236	3,84,506	Total

अ.क्र. Sr.No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2015-16	2016-17	2017-18	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
IV.	दिलेले कर्ज (₹ कोटी)										Advances (₹ crore)
1.	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पतसंस्था	175	751	1,528	9,085	28,709	40,436	58,996	59,533	51,063	Apex & Central Agricultural & Non-Agricultural Credit Societies
2.	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	43	133	250	800	3,724	8,060	14,611	15,289	15,662	Primary Agricultural Credit Societies
3.	बिगर - कृषि पतसंस्था	47	204	1,129	5,178	39,268	49,907	71,813	72,191	75,331	Non-agricultural Credit Societies
4.	पणन संस्था	3	3	3	8	18	11	1	1	3	Marketing Societies
5.	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम	1	3	12	17	103	2,052	1,715	2,570	2,016	Agro – processing enterprises
6.	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था	1	4	12	60	235	215	240	160	194	Social services & other co-op. societies
	एकूण	270	1,098	2,934	15,148	72,057	1,00,681	1,47,376	1,49,744	1,44,268	Total
V.	येणे कर्ज (₹ कोटी)										Outstanding (₹ crore)
1.	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर कृषि पतसंस्था	87	478	1,137	5,889	23,120	42,385	63,013	66,423	67,020	Apex & Central Agricultural & Non-Agricultural Credit Societies
2.	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	48	284	384	1,310	5,308	12,024	15,677	13,765	13,406	Primary Agricultural Credit Societies
3.	बिगर - कृषि पतसंस्था	32	105	731	4,594	35,908	47,863	68,269	65,684	66,890	Non-agricultural Credit Societies
4.	पणन संस्था	1	2	4	9	182	5,032	18	16	16	Marketing Societies
5.	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम	1	6	30	69	236	3,724	3,534	2,808	3,072	Agro – processing enterprises
6.	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था	2	8	25	191	2,899	834	921	517	466	Social services & other co-op. societies
	एकूण	171	883	2,311	12,062	67,653	1,11,862	1,51,432	1,49,213	1,50,869	Total

@ - २०००-०१ या वर्षापासून उपसा सिंचन संस्थांचा समावेश उत्पादक ऐवजी सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था या प्रकारात करण्यात आला आहे.

@ - Lift Irrigation societies are classified in Social Services & Other Co-op Societies category instead of 'Agro- processing' category since 2000 - 01

\$ यात प्राथमिक कृषि पतसंस्था, प्राथमिक भूविकास बँक आणि धान्य बँका यांचा १९७०-७१ पर्यंत समावेश आहे.

\$ Includes Primary Agricultural Credit Societies, Primary Land and Development Banks and Grain Banks upto 1970-71.

\$\$ - नाममात्र सभासद वगळून

\$\$ - Excluding Nominal Members

आधार : सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune

4. उद्योग / INDUSTRIES

अ.क्र. Sr. No.	बाब	1961	1970	1980	1990	2000	2001	2011	2016	2017	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1.	चालू कारखान्यांची संख्या	8,233	9,803	15,170	23,140	9,562	28,324	35,876	35,347	34,769	Number of working factories
2.	कामगारांची दैनिक सरासरी (हजारांत)	787	982	1,177	1,160	1,239	1,201	1,815	2,403	2,555	Average daily attendance of workers (in thousands)

आधार : 1) औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

2) सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी, मंत्रालय

Source : 1) Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai

2) Ministry of Statistics and Programme Implementation, Govt. of India.

५. वीज / ELECTRICITY

अ.क्र. Sr.No.	बाब	परिमाण	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2013-14	2015-16	2016-17	2017-18	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1.	वीजेचे उत्पादन	दशलक्ष युनिट	3,268	9,135	18,750	37,311	62,306	83,017	91,987	1,13,787	1,15,046	1,20,160	Million Units	Electricity generated
2.	वीजेचा वापर	दशलक्ष युनिट	2,720	7,650	14,034	30,775	47,289	87,397	1,02,989	1,16,743	1,08,455	1,23,906	Million Units	Electricity consumed
	(i) घरगुती	दशलक्ष युनिट	260	732	1,779	5,065	11,172	19,547	23,679	27,001	26,874	28,282	Million Units	(i) Domestic
	(ii) वाणिज्यिक	दशलक्ष युनिट	198	547	949	2,068	4,105	11,571	12,469	13,182	12,872	13,787	Million Units	(ii) Commercial
	(iii) औद्योगिक	दशलक्ष युनिट	1,853	5,312	8,130	14,706	18,363	34,416	38,949	40,231	33,833	40,793	Million Units	(iii) Industrial
	(iv) लोहमार्ग	दशलक्ष युनिट	339	421	766	970	1,581	2,707	2,389	1,795	113	163	Million Units	(iv) Railway
	(v) इतर	दशलक्ष युनिट	70	638	2,310	7,966	12,068	19,156	25,503	34,534	34,763	40,881	Million Units	(v) Others

आधार : महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई

Source : Maharashtra State Electricity Board, Mumbai

६. शिक्षण / EDUCATION

अ.क्र. Sr. No.	प्रकार	परिमाण	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2013-14	2015-16	2016-17	2017-18	Unit	Type
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1.	पूर्व प्राथमिक													Pre-Primary
	संस्था	संख्या	527	704	654	857	48,355	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Nos.	Institutions
	विद्यार्थी	हजारात	34	51	64	88	2,266	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Thousand	Pupils
2.	प्राथमिक (१ ली ते ८ वी)													Primary (I to VIII)
	संस्था	संख्या	34,594	45,143	51,045	57,744	65,960	75,695	96,178	98,219	1,04,971	1,06,546	Nos.	Institutions
	विद्यार्थी	हजारात	4,178	6,229	8,392	10,424	11,857	10,626	16,159	16,044	15,986	15,912	Thousand	Pupils
3.	माध्यमिक* (९ वी ते १२ वी)													Secondary* (IX to XII)
	संस्था	संख्या	2,468	5,339	6,119	8,200	11,672	21,357	23,752	25,029	25,737	26,857	Nos.	Institutions
	विद्यार्थी	हजारात	858	1,936	3,309	3,723	5,047	10,711	5,911	6,424	6,615	6,648	Thousand	Pupils
4.	उच्च^s													Higher^s
	संस्था	संख्या	211	547	738	1,772	3,101	3,277	2,915	3,158	3,209	3,776	Nos.	Institutions
	विद्यार्थी	हजारात	110	328	589	2,071	3,605	1,784	1,466	795	869	885	Thousand	Pupils

* यात उच्च माध्यमिक वर्गाचा समावेश आहे / This includes Higher Secondary Classes

\$ यात कला, विज्ञान, वाणिज्य आणि विधी, इतर बिगर कृषी अभ्यासक्रम , बी.एड. / एम. एड. व ललित कला यांचा समावेश आहे / This includes Arts, Science, Commerce and Law, Other Non-Agricultural Courses, B.Ed / M.Ed. & Visual Arts.

आधार : १) शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे २) कला संचालनालय, मुंबई

Source : 1) Directorate of Education, Government of Maharashtra, Pune 2) Directorate of Art, Government of Maharashtra, Mumbai

7. महाराष्ट्रातील खनिज उत्पादन / MINERAL PRODUCTION IN MAHARASHTRA

(उत्पादन '००० टनांत, मूल्य ₹ लाख / Quantity '000 tonnes, Value in ₹ lakh)

अ.क्र.	खनिज	उत्पादन / मूल्य	1961 ^{\$}	1971 ^{\$}	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2015-16	2016-17	2017-18	Quantity / Value	Mineral
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	क्रोमाईट	उत्पादन	1	3	2	N.A.	0.6	N.A.	0.09	0.001	0.017	Quantity	Chromite
		मूल्य	1	5	5	N.A.	8	N.A.	0.43	0.05	0.82	Value	
2	दगडी कोळसा	उत्पादन	856	2,085	5,770	16,848	28,754	36,932	38,351	40,559	42,219	Quantity	Coal
		मूल्य	186	745	6,681	47,244	2,10,192	5,08,249	6,53,403	6,42,677	7,08,928	Value	
3	कच्चे लोखंड	उत्पादन	362	613	1,456	645	22	1,018	1,420	1,321	940	Quantity	Iron ore
		मूल्य	51	69	657	384	31	7,154	15,007	11,524	10,291	Value	
4	चुनखडी	उत्पादन	55	363	715	5,135	6,066	10,431	13,036	12,124	14,152	Quantity	Limestone
		मूल्य	2	33	613	1,968	5,266	15,647	28,421	28,402	31,344	Value	
5	कच्चे मँगनीज	उत्पादन	179	218	232	276	363	589	621	604	731	Quantity	Manganese ore
		मूल्य	206	148	553	1,615	6,280	54,109	28,036	61,816	72,436	Value	
6	चायना क्ले	उत्पादन	2	3	5	3	0.2	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Quantity	China clay
		मूल्य	0.13	0.16	1	1	0.29	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Value	
7	बॉक्साइट	उत्पादन	27	302	365	543	1,027	2,492	1,908	1,946	2,029	Quantity	Bauxite
		मूल्य	2	21	137	443	1,705	4,585	10,440	9,427	9,553	Value	
8	मीठ	उत्पादन	384	472	540	229	148	180	139	152	130	Quantity	Salt
		मूल्य	0.38	1	8	27	145	71	643*	N.A.	N.A.	Value	
9	डोलोमाईट	उत्पादन	6	5	27	28	65	79	212*	N.A.	N.A.	Quantity	Dolomite
		मूल्य	0.38	1	8	27	145	71	643*	N.A.	N.A.	Value	
10	सिलिका सॅंड	उत्पादन	5	27	89	197	168	327	376*	N.A.	N.A.	Quantity	Silica Sand
		मूल्य	0.34	3	3	87	228	982	1,064*	N.A.	N.A.	Value	
11	गेरु	उत्पादन	5	1	3	2	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Quantity	Ochre
		मूल्य	0.34	0.13	0.39	0.63	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Value	
12	कोरंडम	उत्पादन	N.A.	@	1	@	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Quantity	Corundum
		मूल्य	N.A.	0.08	6.78	2.95	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Value	

@ आकडे ५०० टनाखालील आहेत / Less than 500 tones

\$ Figures are for the calendar year

N.A. उपलब्ध नाही / Not available

* अस्थायी / Provisional

आधार : १) भूविज्ञान व खनिकर्म संचालनालय, नागपूर / Source : Directorate of Geology and Mining, Nagpur

२) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source : Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

३) सहायक मीठ आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई (मीठाकरीता) / Assistant Salt Commissioner, Government of India, Mumbai

8. वापरात असलेली मोटार वाहने / MOTOR VEHICLES IN OPERATION

अ.क्र. Sr. No.	बाब (2)	1961 (3)	1971 (4)	1981 (5)	1991 (6)	2001 (7)	2015 (9)	2016 (10)	2017 (11)	2018 (12)	Class of vehicles (2)
1	मोटार सायकली ^S	12,532	83,930*	346826*	16,96,157*	44,09,906	1,81,51,386	1,98,81,499	2,21,32,190	2,41,66,264	Motor Cycles ^S
2	मोटार गाड्या [#]	50,589	1,22,508	2,24,752	4,23,505	9,01,278	35,46,653	38,50,530	42,69,984	46,54,445	Motor Car [#]
3	टॅक्सी कॅब्स	6,086	17,806	31,302	43,168	86,438	2,03,180	2,24,308	3,06,984	3,18,257	Taxi cabs
4	स्वयंचालित रिक्शा	379	3,039	29,474	1,26,049	4,07,660	7,19,341	7,26,120	7,40,609	8,51,812	Auto-rickshaw
5	स्टेज करेजेस-	4,135	10,150	13,789	18,203	27,286	37,630	38,,318	36,673	37,259	Stage Carriages
	(i) डिझेल इंजिनवर	3,345	9,526	13,789	18,203	27,286	--	--	--	--	Diesel engine
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर	790	624	--	--	--	--	--	--	--	Petrol engine
6	कॉन्ट्रॅक्ट करेजेस-	--	1,498	3,980	13,975	17,119	39,662	43,985	54,195	59,240	Contract carriages-
	(i) डिझेल इंजिनवर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Diesel engine
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Petrol engine
7	माल मोटारी -										Lorries-
	(A) खाजगी वाहने	--	--	--	--	@	@	@	@	@	Private carriers-
	(i) डिझेल इंजिनवर	1,302	10,878	23,719	33,065	--	--	--	--	--	Diesel engine
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर	4,641	9,354	7,755	6,713	--	--	--	--	--	Petrol engine
	(B) सार्वजनिक वाहने	17,117	--	--	--	--	--	--	--	--	Public carriers-
	(i) डिझेल इंजिनवर	6,486	24,109	63,360	1,47,818	3,41,334	12,96,116	13,88,231	14,91,906	16,04,164	Diesel engine
	(ii) पेट्रोल इंजिनवर	10,691	12,437	10,250	7,061	57,317	36,969	28,563	21,153	19,878	Petrol engine
	इतर (CNG, LPG इ.)	--	--	--	--	N.A.	5,094	5,979	3,805	3,946	Others (CNG, LPG etc.)
8	रुग्णवाहिका	119	441	925	2,233	4,025	14,315	15,017	14,533	15,348	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	209	491	594	1,025	1,714	27,046	21,541	24,167	26,704	School Buses
10	खाजगी प्रवासी वाहने	177	810	2,171	4,622	5,815	11,163	11,629	11,721	11,988	Private Service vehicles
11	अनुयान (ट्रेलर)	1,554	7,075	23,173	60,858	1,67,856	3,70,452	3,84,482	3,97,077	4,00,953	Trailers
12	ट्रॅक्टर्स	899	7,821	24,079	61,088	1,72,578	5,57,622	6,03,632	6,55,756	7,17,353	Tractors
13	इतर	285	810	1,319	5,040	9,872	43,610	46,997	56,358	62,191	Others
	एकूण	1,00,144	3,11,669	8,04,986	26,40,585	66,07,054	2,50,59,549	2,72,70,129	3,02,17,111	3,29,49,802	Total

टिप : प्रत्येक वर्षाच्या १ जानेवारी रोजीचे आकडे / Figures are as on 1st January of each year \$ स्कूटर्स, मोपेड धरून / Includes Scooters, Moped also # जीप व स्टेशन वॅगन्स धरून / Includes jeeps and station wagons also @ नवीन मोटार वाहन कायद्याप्रमाणे खाजगी वाहने व सार्वजनिक वाहने असे वर्गीकरण रद्द करण्यात आले असून १९९४ पासून खाजगी व सार्वजनिक मालवाहक वाहने सार्वजनिक वाहने या रकान्यात एकत्र दाखविण्यात आली आहेत.

According to new Act separate classification as private and public carriers has been cancelled. From 1994 onwards no. of private and public carriers together are shown in total public carriers

आधार : परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source : Commissioner of Transport, Government of Maharashtra, Mumbai

9. चालू किंमतीनुसार व स्थिर किंमतीनुसार महाराष्ट्र राज्याचे दरडोई उत्पन्न
PER CAPITA INCOME AND STATE INCOME OF MAHARASHTRA AT CURRENT AND AT CONSTANT PRICES

अ.क्र.	प्रकार	1960-61 ^{\$}	1970-71 ^{\$}	1980-81 ^{\$}	1990-91 ^{\$}	2000-01 ^{\$}	2004-05 [#]	2010-11 [#]	2014-15 [@]	2015-16 ⁺⁺	2016-17 ⁺	Type
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹ कोटीत)											Net State Domestic product (₹ Crores)
	(a) चालू किंमतीनुसार	2,074	5,149	17,500	62,190	2,19,038	3,70,023	9,50,771	17,80,721	19,86,721	22,57,032	At current prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (२०११-१२)	38,757	50,447	73,865	1,27,816	2,10,526	3,70,023	6,67,625	15,43,211	16,60,387	18,26,296	At constant prices (2011-12)
2	दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)											Per capita Net State Domestic Product (₹)
	(a) चालू किंमतीनुसार	531	1,041	2,811	7,958	22,777	36,077	84,858	1,32,611	1,47,610	1,65,491	At current Prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (२०११-१२)	9,924	10,193	11,863	16,355	21,892	36,077	59,587	1,14,750	1,22,588	1,33,141	At constant prices (2011-12)
3	स्थूल राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक											Index numbers of Gross State Domestic Product
	(a) चालू किंमतीनुसार	--	--	--	--	--	100.0	252.7	139.1	155.2	176.3	At current prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (२०११-१२)	--	--	--	--	--	100.0	178.6	120.5	129.7	142.6	At constant prices (2011-12)
	निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक											Index numbers of Net State Domestic Product
	(a) चालू किंमतीनुसार	100.0	248.3	844.0	2,999.2	10,563.5	100.0	256.9	138.0	155.4	176.4	At current prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (२०११-१२)	100.0	130.2	190.6	329.8	543.2	100.0	180.4	119.4	129.1	141.9	At constant prices (2011-12)
4	दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक											Index numbers of Per Capita Net State Domestic product
	(a) चालू किंमतीनुसार	100.0	196.0	529.4	1,498.8	4,289.9	100.0	235.2	133.2	148.3	166.2	At current prices
	(b) स्थिर किंमतीनुसार (२०११-१२)	100.0	102.7	119.5	164.8	220.6	N.A.	N.A.	115.3	123.1	133.7	At constant prices (2011-12)

\$ पायाभूत वर्ष / Base year 1999-2000

पायाभूत वर्ष / Base year 2004-05

@ प्राथमिक अंदाज / Preliminary Estimates

+ पहिले सुधारित अंदाज / First Revised Estimates

++ Second Revised Estimates

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source : Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

10. कामगारांकरीता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS
(नवी मालिका / New Series)

अ.क्र.	केंद्र	बाब	1966	1971	1981	1991 ^{\$}	2001 ^{\$}	2005 [#]	2011 [#]	2014 [#]	2015 [#]	2016 [#]	2017 [#]	Item	Centre
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(12)	(13)	(14)	(15)	(3)	(2)
1	मुंबई	अन्न	150	202	492	244	554	615	204	284	301	314	314	Food	Mumbai
		संकिर्ण	143	188	447	226	528	611	192	229	238	245	257	Miscellaneous	
2	सोलापूर	अन्न	155	211	523	229	449	503	209	283	307	316	311	Food	Solapur
		संकिर्ण	145	195	481	224	471	539	199	223	229	241	249	Miscellaneous	
3	नागपूर	अन्न	155	208	489	222	446	494	212	294	319	325	324	Food	Nagpur
		संकिर्ण	144	190	454	223	483	554	220	204	209	215	228	Miscellaneous	
4	जळगाव	अन्न	173	202	515	236	488	542	214	266	273	288	282	Food	Jalgaon
		संकिर्ण	155	187	459	221	469	525	202	238	242	250	274	Miscellaneous	
5	नांदेड	अन्न	170	207	556	226	468	555	208	270	296	319	305	Food	Nanded
		संकिर्ण	153	195	507	225	469	543	220	228	236	250	263	Miscellaneous	
6	औरंगाबाद	अन्न	164	200	529	237	488	560	208	276	291	306	293	Food	Aurangabad
		संकिर्ण	151	189	401	219	495	576	200	224	237	249	266	Miscellaneous	
7	पुणे	अन्न	149	188	475	239	519	609	221	299	312	330	323	Food	Pune
		संकिर्ण	139	174	420	217	516	589	200	235	242	248	244	Miscellaneous	
8	नाशिक	अन्न	--	--	--	237	471	514	215	279	288	302	305	Food	Nashik
		संकिर्ण	--	--	--	228	498	576	204	200	208	214	227	Miscellaneous	
9	अकोला	अन्न	--	--	--	226	484	522	179	220	251	263	276	Food	Akola
		संकिर्ण	--	--	--	220	475	529	184	228	233	249	286	Miscellaneous	
10	कोल्हापूर	अन्न	--	--	--	236	501	581	211	262	272	288	284	Food	Kolhapur
		संकिर्ण	--	--	--	221	477	574	201	228	245	252	266	Miscellaneous	

\$ कॅलेंडर वर्ष / Calendar year 1982=100
आधार : कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई

कॅलेंडर वर्ष / Calendar year 2001=100
Source : Office of the Commissioner of Labour, Mumbai

१. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या

१.१ या विभागात जनगणना २०११ नुसार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या, अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती त्यांची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी, दशवर्षीय चढउतार, खेड्यांचे वर्गीकरण, काम करणारे आणि काम न करणारे लोक, साक्षरता दर इ. बाबतची माहिती देण्यात आली आहे. लोकसंख्येची भाषावार माहिती जनगणना, २०११ ची देण्यात आली आहे.

१.२ जनगणना २०११ प्रमाणे वापरलेल्या संकल्पना व व्याख्यांनुसार 'गाव' हे ठराविक सीमा असलेले व जमिनीचे स्वतंत्रपणे अभिलेख उपलब्ध असलेले महसुली गाव होय. वाड्या किंवा पाडे यांस स्वतंत्र गावे मानण्यात आलेले नाही. ह्यास फक्त वनव्याप्त गावांचा अपवाद आहे. ही ठिकाणे म्हणजे राखीव जंगलातील लोकसंख्या असलेली ठिकाणे होत. त्यात मुख्यतः जंगल कामगार व त्यांच्या कुटुंबातील व्यक्तींचा समावेश आहे व त्यास गावे असे संबोधण्यात आले आहे. 'वस्ती असलेल्या गावात' 'वस्ती असलेल्या महसुली' व 'वस्ती असलेल्या वनव्याप्त' गावांचा समावेश आहे. "वस्ती नसलेल्या" गावांत कोणत्याही प्रकारची लोकवस्ती नसलेल्या महसुली गावांचा समावेश होतो. जनगणना २०११ नुसार शहर किंवा नागरी विभागाची व्याख्या असे क्षेत्र आहे :-

(१) ज्या ठिकाणी महानगरपालिका, नगर परिषद इ. नागरी संस्था, कटक मंडळ किंवा मुलकी वस्ती आहे किंवा

(२) ५,००० किंवा त्याहून अधिक लोकवस्ती असलेले, ज्यातील कमीतकमी तीन-चतुर्थांश पुरुष कामगार बिगर-शेती व्यवसायात गुंतले आहेत व लोकसंख्येची घनता प्रति चौ.कि.मी. ४०० किंवा त्यापेक्षा जास्त आहे.

जनगणना २०११ च्या नुसार इतर खालीलप्रमाणे व्याख्या आहेत :-

(१) काम - 'काम' ह्या शब्दाची व्याख्या कोणत्याही आर्थिक उत्पादक कार्यात सहभाग, अशी असून त्याचे स्वरूप बौद्धिक किंवा शारीरिक श्रम असे असू शकेल. 'काम' ह्यात फक्त प्रत्यक्ष केलेल्या कामाचा अंतर्भाव नसून प्रभावी देखरेख व कामाचे मार्गदर्शन यांचाही समावेश आहे.

(२) कामगार - संदर्भ वर्षात कोणत्याही आर्थिक उत्पादक कार्यात काम केले असले तरी त्या व्यक्तीस कामगार असे समजण्यात आले.

(अ) मुख्य कामगार - एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात ६ महीने किंवा जास्त किंवा १८० दिवस किंवा त्याहून जास्त दिवस काम केले असल्यास त्या व्यक्तीस मुख्य कामगार असे संबोधण्यात आले.

(ब) सिमांतिक कामगार - एखाद्या व्यक्तीने गेल्या वर्षात सहा महिन्यांपेक्षा किंवा १८० दिवसांपेक्षा कमी दिवस काम केले असेल तर त्या व्यक्तीस सीमांतिक कामगार म्हणून संबोधण्यात आले.

(३) काम न करणारे - जनगणनेच्या संदर्भ दिवसाच्या आधीच्या एक वर्षाच्या काळात एखाद्या व्यक्तीने अजिबात काम केले नसेल अशा व्यक्तीस काम न करणारी

1. AREA AND POPULATION

1.1 Final figures of population census 2011 are presented in this section (on Area, Population of Scheduled Castes, Scheduled Tribes, their percentage to total population, decadal variation, villages classified by population working and non-working persons and literacy rates, etc). Classification of population on basis of languages is as per population census 2011.

1.2 According to the definitions and concepts used for the population 2011 census, a 'Village' is a revenue village having a defined boundary and separate land records. Hamlets, wadies or pardas have not been treated as separate villages. Forest villages make an exception. These are population centres situated within reserved forest areas. Their population mainly consists of forest labourers and their families. Such population centres within reserved forest areas are also treated as villages. Number of 'inhabited villages' denote number of 'inhabited revenue villages' and 'inhabited forest villages'. The 'un-inhabited villages' are the revenue villages which do not have any residential population. As per census 2011, a town or an urban area was defined as a place which has :-

(i) a municipal body, a cantonment or civil lines; or

(ii) a population of 5,000 or over where at least three-fourth or more of male workers are engaged in non-agricultural pursuits and density of population of at least 400 per sq.km.

Other definitions as adopted in the census 2011 are reproduced below :-

(1) Work- Work was defined as participation in economically productive activity; such participation may be mental or physical in nature. Work involves not only actual work but also effective supervision and direction of work.

(2) Worker- is the one who has engaged himself in any productive activity for at least sometime during the reference year

(a) Main worker- A Person who put in work for six months or more or for 180 days or more, during last year was classified as main worker.

(b) Marginal worker- A Person who did work during last year for less than six months (180 days) was classified as marginal worker.

(3) Non-worker - was one who did not engage himself in any productive activity throughout the while reference period of one year preceding the date of enumeration.

व्यक्ती असे संबोधण्यात आले. जी व्यक्ती मुख्यत्वे स्वतःच्या कुटुंबासाठी कामे करणे वगैरे घरगुती कामामध्ये गुंतलेली असेल किंवा एखादा मुलगा किंवा मुलगी जी प्रामुख्याने एखाद्या संस्थेत शिकत असताना कुटुंबाला आर्थिक मदत करते परंतु जी पूर्णवेळ काम करीत नाही अशा व्यक्तीस “कामगार” असे संबोधण्यात आले नाही. तसेच एखाद्या व्यक्तीस घरभाडे किंवा निवृत्ती वेतन अशा स्वरूपातच उत्पन्न मिळते व ज्यासाठी त्या व्यक्तीस कोणतेही काम करावे लागत नाही अशा व्यक्तीस “कामगार” असे संबोधण्यात आले नाही.

(४) घरगुती उद्योग - कुटुंब प्रमुख किंवा प्रामुख्याने कुटुंबातील व्यक्तींनी शहरी भागात स्वतःच्या घराच्या परिसरात व ग्रामीण भागात खेड्यात चालविलेला उद्योग म्हणजे “घरगुती उद्योग” होय. घरगुती उद्योग हा नोंदणी झालेल्या कारखान्याप्रमाणे चालविण्यात येत नाही व त्यात उत्पादन, प्रक्रिया, सेवा, दुरुस्ती व विक्री यांचा संबंध असतो.

(५) शेतकरी - यात स्वतःची जमीन कसणारे व दुसऱ्यांची जमीन कसणारे अशा दोन्हीचा अंतर्भाव होतो.

(६) शेतमजूर - यात शेतावर मजुरीवर/वेतनावर काम करणारे परंतु ज्यांचा जमिनीवर कोणत्याही प्रकारचा मालकी हक्क नाही अशांचा समावेश होतो.

(७) व्यवसाय - ज्यास उद्योग म्हणता येईल अशा आर्थिक उत्पादनांच्या कोणत्याही शाखेत जेव्हा एखादी व्यक्ती स्वतः काम करते त्यास तिचा व्यवसाय समजण्यात येतो.

(८) उद्योग - म्हणजे आर्थिक उत्पादन कार्यातील एखादी शाखा ज्यात कामगार काम करतो.

(९) मालक - मोबदला देऊन एक किंवा जास्त व्यक्तींकडून काम करवून घेणाऱ्या व्यक्तीस मालक असे समजण्यात येते.

(१०) कामगार - जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरुपाने मोबदला घेऊन दुसऱ्यासाठी वेतनावर किंवा मजुरीवर काम करते ती कामगार व्यक्ती होय.

(११) एकटा कामगार - जी व्यक्ती काही नैमित्तिक कारणांव्यतिरिक्त मोबदला देऊन इतरांकडून काम करवून घेत नाही किंवा कुटुंबातील इतर व्यक्तींच्या मदतीने काम करत नाही किंवा कोणत्याही सहकारी संस्थेची सभासद म्हणून काम करीत नाही अशा व्यक्तीस “एकटा कामगार” असे संबोधण्यात येते.

(१२) कौटुंबिक कामगार - कुटुंबाच्या उद्योगात जी व्यक्ती नगद किंवा वस्तुरुपात वेतन किंवा मजुरी न घेता कुटुंबातील इतर व्यक्तींबरोबर काम करते ती “कौटुंबिक कामगार” म्हणून समजण्यात येते.

A person who is engaged primarily in household duties such as working for one's own household or a boy or a girl who is primarily a student attending an institution, even if such a person helps in the family's economic activity but not as full-time worker, was not treated as worker. A person who receives income as rent or pension and who does not have to work for receiving that income has not been treated as worker.

(4) Household Industry - an industry run by the head of the household or mainly by members of households from the house premise in urban areas and within the village in the rural areas is termed as household industry. It cannot be run on the scale of registered factory.

(5) Cultivator - Persons who are engaged in cultivation of land owned or held from Government or held from private persons or institutions for payment in money, kind or share. Cultivator includes both owner cultivators and tenant cultivators.

(6) Agricultural labourer - covers all persons working on land as labourers on wages without holding any right upon the land.

(7) Occupation - of a worker is the function which he personally performs by engaging himself in work in any branch of economic activity which is called his industry.

(8) Industry - is defined as a sector of economic activity on which a worker is engaged.

(9) Employer - is a person who hires one or more persons in his work.

(10) Employee - is a person who works for others for wages or salary in cash or kind.

(11) A single worker - is a person who is doing his work without employing others except casually and without the help of other members of his family except casually or a participation in work as a member of a co-operative.

(12) A family worker - is a person who is doing his work in a family enterprise along with other members of the family without wages or salary in cash or kind.

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.1

क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / Area and Population
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ. क्र.	जिल्हे	एकूण	क्षेत्रफळ चौ.कि.मी. मध्ये	लोकसंख्या दर चौ.कि.मी. मागे	तालुक्यांची संख्या	खेड्यांची संख्या		शहरांची संख्या	कुटुंबे House-holds	लोकसंख्या			Total	Districts
						Number of villages				Population				
Sr. No		ग्रामीण नागरी	Area in Sq.Km.	Population Per Sq.Km.	No. of talukas	वस्ती असलेली Inhabited	वस्ती नसलेली Uninhabited	No. of towns		एकूण Persons	पुरुष Males	स्त्रिया Females	Rural Urban	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
1	मुंबई शहर	ए	157.00	19,652	0	0	0	0	6,74,339	30,85,411	16,84,608	14,00,803	T	Mumbai City
		ग्रा	0.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	157.00	19,652	0	0	0	0	6,74,339	30,85,411	16,84,608	14,00,803	U	
2	मुंबई उपनगर	ए	446.00	20,980	0	0	0	1	21,05,604	93,56,962	50,31,323	43,25,639	T	Mumbai Suburban
		ग्रा	0.00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	446.00	20,980	0	0	0	1	21,05,604	93,56,962	50,31,323	43,25,639	U	
3	ठाणे	ए	9,558.00	1,157	15	1,704	17	51	25,29,165	1,10,60,148	58,65,078	51,95,070	T	Thane
		ग्रा	8,459.79	301	15	1,704	17	0	5,41,599	25,45,470	13,00,136	12,45,334	R	
		ना	1,098.21	7,753	--	0	0	51	19,87,566	85,14,678	45,64,942	39,49,736	U	
4	रायगड	ए	7,152.00	368	15	1,860	49	42	6,11,790	26,34,200	13,44,345	12,89,855	T	Raigad
		ग्रा	6,885.50	242	15	1,860	49	0	3,81,204	16,64,005	8,36,996	8,27,009	R	
		ना	266.50	3,641	--	0	0	42	2,30,586	9,70,195	5,07,349	4,62,846	U	
5	रत्नागिरी	ए	8,208.00	197	9	1,531	6	16	3,97,115	16,15,069	7,61,121	8,53,948	T	Ratnagiri
		ग्रा	8,089.83	167	9	1,531	6	0	3,35,318	13,51,346	6,30,213	7,21,133	R	
		ना	118.17	2,232	--	0	0	16	61,797	2,63,723	1,30,908	1,32,815	U	
6	सिंधुदुर्ग	ए	5,207.00	163	8	740	8	8	2,09,839	8,49,651	4,17,332	4,32,319	T	Sindhudurg
		ग्रा	5,142.71	144	8	740	8	0	1,83,201	7,42,645	3,63,268	3,79,377	R	
		ना	64.29	1,664	--	0	0	8	26,638	1,07,006	54,064	52,942	U	
7	नाशिक	ए	15,530.00	393	15	1,919	3	25	12,22,887	61,07,187	31,57,186	29,50,001	T	Nashik
		ग्रा	14,882.79	236	15	1,919	3	0	6,77,310	35,09,814	18,04,712	17,05,102	R	
		ना	647.21	4,013	--	0	0	25	5,45,577	25,97,373	13,52,474	12,44,899	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.1- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
8	धुळे	ए	7,195.00	285	4	674	4	8	4,08,874	20,50,862	10,54,031	9,96,831	T	Dhule
		ग्रा	7,078.33	209	4	674	4	0	2,96,717	14,79,826	7,58,916	7,20,910	R	
		ना	116.67	4,894	--	0	0	8	1,12,157	5,71,036	2,95,115	2,75,921	U	
9	नंदुरबार	ए	5,955.00	277	6	930	13	9	3,23,521	16,48,295	8,33,170	8,15,125	T	Nandurbar
		ग्रा	5,894.95	233	6	930	13	0	2,72,783	13,72,821	6,87,671	6,85,150	R	
		ना	60.05	4,587	--	0	0	9	50,738	2,75,474	1,45,499	1,29,975	U	
10	जळगाव	ए	11,765.00	360	15	1,487	26	20	9,03,643	42,29,917	21,97,365	20,32,552	T	Jalgaon
		ग्रा	11,417.15	253	15	1,487	26	0	6,24,570	28,87,206	15,00,514	13,86,692	R	
		ना	347.85	3,860		0	0	20	2,79,073	13,42,711	6,96,851	6,45,860	U	
11	अहमदनगर	ए	17,048.00	266	14	1,581	3	19	9,30,024	45,43,159	23,42,825	22,00,334	T	Ahmednagar
		ग्रा	16,581.43	219	14	1,581	3	0	7,39,083	36,30,542	18,72,907	17,57,635	R	
		ना	466.57	1,956	--	0	0	19	1,90,941	9,12,617	4,69,918	4,42,699	U	
12	पुणे	ए	15,643.00	603	14	1,852	25	35	21,51,503	94,29,408	49,24,105	45,05,303	T	Pune
		ग्रा	14,826.80	248	14	1,852	25	0	7,79,972	36,78,226	19,03,440	17,74,786	R	
		ना	816.20	7,046	--	0	0	35	13,71,531	57,51,182	30,20,665	27,30,517	U	
13	सातारा	ए	10,480.00	287	11	1,719	26	22	6,53,735	30,03,741	15,10,842	14,92,899	T	Satara
		ग्रा	10,044.83	242	11	1,719	26	0	5,28,587	24,33,363	12,19,749	12,13,614	R	
		ना	435.17	1,311	--	0	0	22	1,25,148	5,70,378	2,91,093	2,79,285	U	
14	सांगली	ए	8,572.00	329	10	725	3	7	5,98,386	28,22,143	14,35,728	13,86,415	T	Sangli
		ग्रा	8,217.72	256	10	725	3	0	4,42,436	21,02,786	10,71,124	10,31,662	R	
		ना	354.28	2,030	--	0	0	7	1,55,950	7,19,357	3,64,604	3,54,753	U	
15	सोलापूर	ए	14,895.00	290	11	1,143	11	13	8,73,167	43,17,756	22,27,852	20,89,904	T	Solapur
		ग्रा	14,531.91	201	11	1,143	11	0	5,93,560	29,18,665	15,18,343	14,00,322	R	
		ना	363.09	3,853	--	0	0	13	2,79,607	13,99,091	7,09,509	6,89,582	U	
16	कोल्हापूर	ए	7,685.00	504	12	1,195	21	23	8,40,240	38,76,001	19,80,658	18,95,343	T	Kolhapur
		ग्रा	7,344.96	360	12	1,195	21	0	5,68,519	26,45,992	13,48,815	12,97,177	R	
		ना	340.04	3,617	--	0	0	23	2,71,721	12,30,009	6,31,843	5,98,166	U	
17	औरंगाबाद	ए	10,130.89	365	9	1,314	42	16	7,51,915	37,01,282	19,24,469	17,76,813	T	Aurangabad
		ग्रा	9,821.54	212	9	1,314	42	0	4,20,950	20,81,112	10,81,825	9,99,287	R	
		ना	309.35	5,237	--	0	0	16	3,30,965	16,20,170	8,42,644	7,77,526	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.1- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
18	जालना	ए	7,694.11	255	8	958	9	4	3,91,701	19,59,046	10,11,473	9,47,573	T	Jalna
		ग्रा	7,587.95	208	8	958	9	0	3,20,908	15,81,617	8,17,279	7,64,338	R	
		ना	106.16	3,555	--	0	0	4	70,793	3,77,429	1,94,194	1,83,235	U	
19	परभणी	ए	6,214.00	295	9	830	13	8	3,61,130	18,36,086	9,42,870	8,93,216	T	Parbhani
		ग्रा	6,101.11	208	9	830	13	0	2,56,399	12,66,280	6,51,886	6,14,394	R	
		ना	112.89	5,047	--	0	0	8	1,04,731	5,69,806	2,90,984	2,78,822	U	
20	हिंगोली	ए	4,827.00	244	5	675	36	3	2,28,868	11,77,345	6,06,294	5,71,051	T	Hingoli
		ग्रा	4,770.54	209	5	675	36	0	1,96,255	9,98,612	5,14,430	4,84,182	R	
		ना	56.46	3,166	--	0	0	3	32,613	1,78,733	91,864	86,869	U	
21	बीड	ए	10,693.00	242	11	1,357	11	9	5,35,835	25,85,049	13,49,106	12,35,943	T	Beed
		ग्रा	10,534.69	197	11	1,357	11	0	4,35,588	20,70,751	10,82,978	9,87,773	R	
		ना	158.31	3,249	--	0	0	9	1,00,247	5,14,298	2,66,128	2,48,170	U	
22	नांदेड	ए	10,528.00	319	16	1,541	62	17	6,65,434	33,61,292	17,30,075	16,31,217	T	Nanded
		ग्रा	10,286.69	238	16	1,541	62	0	4,94,341	24,47,394	12,58,160	11,89,234	R	
		ना	241.31	3,787	--	0	0	17	1,71,093	9,13,898	4,71,915	4,41,983	U	
23	उस्मानाबाद	ए	7,569.00	219	8	728	5	8	3,51,281	16,57,576	8,61,535	7,96,041	T	Osmanabad
		ग्रा	7,439.99	185	8	728	5	0	2,96,494	13,76,519	7,16,237	6,60,282	R	
		ना	129.01	2,179	--	0	0	8	54,787	2,81,057	1,45,298	1,35,759	U	
24	लातूर	ए	7,157.00	343	10	928	20	7	4,81,572	24,54,196	12,73,140	11,81,056	T	Latur
		ग्रा	7,072.62	259	10	928	20	0	3,63,409	18,29,216	9,49,707	8,79,509	R	
		ना	84.38	7,407	--	0	0	7	1,18,163	6,24,980	3,23,433	3,01,547	U	
25	बुलढाणा	ए	9,661.00	268	13	1,300	144	12	5,61,504	25,86,258	13,37,560	12,48,698	T	Buldhana
		ग्रा	9,540.24	214	13	1,300	144	0	4,51,284	20,37,398	10,55,242	9,82,156	R	
		ना	120.76	4,545	--	0	0	12	1,10,220	5,48,860	2,82,318	2,66,542	U	
26	अकोला	ए	5,672.81	320	7	864	122	12	3,95,690	18,13,906	9,32,334	8,81,572	T	Akola
		ग्रा	5,588.85	196	7	864	122	0	2,50,160	10,94,165	5,63,933	5,30,232	R	
		ना	83.96	8,572	--	0	0	12	1,45,530	7,19,741	3,68,401	3,51,340	U	
27	वाशिम	ए	4,901.19	244	6	698	91	4	2,59,464	11,97,160	6,20,302	5,76,858	T	Washim
		ग्रा	4,821.10	204	6	698	91	0	2,18,403	9,85,747	5,11,727	4,74,020	R	
		ना	80.09	2,640	--	0	0	4	41,061	2,11,413	1,08,575	1,02,838	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.1- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
28	अमरावती	ए	12,210.00	237	14	1,637	360	12	6,47,451	28,88,445	14,80,768	14,07,677	T	Amravati
		ग्रा	11,967.64	155	14	1,637	360	0	4,30,282	18,51,158	9,50,633	9,00,525	R	
		ना	242.36	4,280	--	0	0	12	2,17,169	10,37,287	5,30,135	5,07,152	U	
29	यवतमाळ	ए	13,582.00	204	16	1,853	284	18	6,46,886	27,72,348	14,19,965	13,52,383	T	Yavatmal
		ग्रा	13,415.09	162	16	1,853	284	0	5,15,502	21,74,195	11,15,148	10,59,047	R	
		ना	166.91	3,584	--	0	0	18	1,31,384	5,98,153	3,04,817	2,93,336	U	
30	वर्धा	ए	6,309.00	206	8	973	403	13	3,09,846	13,00,774	6,68,385	6,32,389	T	Wardha
		ग्रा	6,219.99	141	8	973	403	0	2,12,493	8,77,474	4,51,874	4,25,600	R	
		ना	89.01	4,756	--	0	0	13	97,353	4,23,300	2,16,511	2,06,789	U	
31	नागपूर	ए	9,892.00	470	14	1,617	242	41	10,41,544	46,53,570	23,84,975	22,68,595	T	Nagpur
		ग्रा	9,409.05	157	14	1,617	242	0	3,39,997	14,74,811	7,58,357	7,16,454	R	
		ना	482.95	6,582	--	0	0	41	7,01,547	31,78,759	16,26,618	15,52,141	U	
32	भंडारा	ए	4,087.00	294	7	771	93	12	2,78,076	12,00,334	6,05,520	5,94,814	T	Bhandara
		ग्रा	4,014.66	241	7	771	93	0	2,24,933	9,66,503	4,87,484	4,79,019	R	
		ना	72.34	3,232	--	0	0	12	53,143	2,33,831	1,18,036	1,15,795	U	
33	गोंदिया	ए	5,234.00	253	8	883	59	10	2,92,369	13,22,507	6,61,554	6,60,953	T	Gondia
		ग्रा	5,139.84	213	8	883	59	0	2,43,840	10,96,577	5,47,934	5,48,643	R	
		ना	94.16	2,399	--	0	0	10	48,529	2,25,930	1,13,620	1,12,310	U	
34	चंद्रपूर	ए	11,443.00	193	15	1,463	329	23	5,36,686	22,04,307	11,23,834	10,80,473	T	Chandrapur
		ग्रा	11,152.40	128	15	1,463	329	0	3,56,228	14,28,929	7,26,106	7,02,823	R	
		ना	290.60	2,668	--	0	0	23	1,80,458	7,75,378	3,97,728	3,77,650	U	
35	गडचिरोली	ए	14,412.00	74	12	1,509	166	6	2,50,435	10,72,942	5,41,328	5,31,614	T	Gadchiroli
		ग्रा	14,336.76	67	12	1,509	166	0	2,22,413	9,54,909	4,81,290	4,73,619	R	
		ना	75.24	1,569	--	0	0	6	28,022	1,18,033	60,038	57,995	U	
महाराष्ट्र राज्य	ए	3,07,713.00	365	355	40,959	2,706	534	2,44,21,519	11,23,74,333	5,82,43,056	5,41,31,277	T	Maharashtra State	
	ग्रा	2,98,619.45	206	355	40,959	2,706	0	1,32,14,738	6,15,56,074	3,15,39,034	3,00,17,040	R		
	ना	9,093.55	5,588	0	0	0	534	1,12,06,781	5,08,18,259	2,67,04,022	2,41,14,237	U		

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.2
अनुसूचित जातींची लोकसंख्या / Scheduled Castes Population
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ.क्र.	जिल्हे	ग्रामीण Rural			नागरी Urban			एकूण Total			अनुसूचित जातीची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of Scheduled Castes to Total Population			Districts
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई शहर	0	0	0	2,19,934	1,11,564	1,08,370	2,19,934	1,11,564	1,08,370	7.13	6.62	7.74	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	5,83,302	3,00,291	2,83,011	5,83,302	3,00,291	2,83,011	6.23	5.97	6.54	Mumbai Suburban
3	ठाणे	84,982	43,891	41,091	6,45,107	3,33,994	3,11,113	7,30,089	3,77,885	3,52,204	6.6	6.44	6.78	Thane
4	रायगड	64,338	31,985	32,353	70,614	35,995	34,619	1,34,952	67,980	66,972	5.12	5.06	5.19	Raigad
5	रत्नागिरी	57,524	27,217	30,307	9,424	4,750	4,674	66,948	31,967	34,981	4.15	4.2	4.1	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	48,709	23,397	25,312	6,877	3,433	3,444	55,586	26,830	28,756	6.54	6.43	6.65	Sindhudurg
7	नाशिक	2,31,171	1,17,824	1,13,347	3,23,516	1,64,389	1,59,127	5,54,687	2,82,213	2,72,474	9.08	8.94	9.24	Nashik
8	धुळे	82,299	42,087	40,212	45,272	22,981	22,291	1,27,571	65,068	62,503	6.22	6.17	6.27	Dhule
9	नंदुरबार	30,550	15,453	15,097	17,435	8,820	8,615	47,985	24,273	23,712	2.91	2.91	2.91	Nandurbar
10	जळगाव	2,67,718	1,37,458	1,30,260	1,21,555	61,969	59,586	3,89,273	1,99,427	1,89,846	9.2	9.08	9.34	Jalgaon
11	अहमदनगर	4,43,302	2,25,820	2,17,482	1,30,396	65,701	64,695	5,73,698	2,91,521	2,82,177	12.63	12.44	12.82	Ahmednagar
12	पुणे	3,61,029	1,85,088	1,75,941	8,19,674	4,17,667	4,02,007	11,80,703	6,02,755	5,77,948	12.52	12.24	12.83	Pune
13	सातारा	2,47,575	1,23,808	1,23,767	75,661	37,895	37,766	3,23,236	1,61,703	1,61,533	10.76	10.7	10.82	Satara
14	सांगली	2,52,350	1,26,946	1,25,404	1,00,743	50,162	50,581	3,53,093	1,77,108	1,75,985	12.51	12.34	12.69	Sangli
15	सोलापूर	4,43,181	2,27,928	2,15,253	2,06,564	1,04,032	1,02,532	6,49,745	3,31,960	3,17,785	15.05	14.9	15.21	Solapur
16	कोल्हापूर	3,55,641	1,78,623	1,77,018	1,48,820	74,767	74,053	5,04,461	2,53,390	2,51,071	13.01	12.79	13.25	Kolhapur

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.2- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
17	औरंगाबाद	2,46,659	1,26,700	1,19,959	2,92,709	1,50,528	1,42,181	5,39,368	2,77,228	2,62,140	14.57	14.41	14.75	Aurangabad
18	जालना	2,26,345	1,15,749	1,10,596	45,921	23,208	22,713	2,72,266	1,38,957	1,33,309	13.9	13.74	14.07	Jalna
19	परभणी	1,72,674	88,291	84,383	74,634	37,592	37,042	2,47,308	1,25,883	1,21,425	13.47	13.35	13.59	Parbhani
20	हिंगोली	1,61,751	82,844	78,907	20,814	10,535	10,279	1,82,565	93,379	89,186	15.51	15.40	15.62	Hingoli
21	बीड	2,78,869	1,43,031	1,35,838	72,385	36,746	35,639	3,51,254	1,79,777	1,71,477	13.59	13.33	13.87	Beed
22	नांदेड	4,73,434	2,43,159	2,30,275	1,67,049	85,638	81,411	6,40,483	3,28,797	3,11,686	19.05	19	19.11	Nanded
23	उस्मानाबाद	2,21,325	1,13,813	1,07,512	43,859	22,541	21,318	2,65,184	1,36,354	1,28,830	16	15.83	16.18	Osmanabad
24	लातूर	3,69,609	1,90,913	1,78,696	1,11,304	57,005	54,299	4,80,913	2,47,918	2,32,995	19.6	19.47	19.73	Latur
25	बुलढाणा	3,95,137	2,02,996	1,92,141	75,758	38,449	37,309	4,70,895	2,41,445	2,29,450	18.21	18.05	18.38	Buldhana
26	अकोला	2,53,575	1,30,266	1,23,309	1,10,484	55,978	54,506	3,64,059	1,86,244	1,77,815	20.07	19.98	20.17	Akola
27	वाशिम	2,00,187	1,03,178	97,009	29,275	14,689	14,586	2,29,462	1,17,867	1,11,595	19.17	19	19.35	Washim
28	अमरावती	3,46,056	1,78,148	1,67,908	1,60,318	81,250	79,068	5,06,374	2,59,398	2,46,976	17.53	17.52	17.54	Amravati
29	यवतमाळ	2,49,800	1,27,461	1,22,339	78,718	39,548	39,170	3,28,518	1,67,009	1,61,509	11.85	11.76	11.94	Yavatmal
30	वर्धा	1,14,889	59,201	55,688	73,941	37,368	36,573	1,88,830	96,569	92,261	14.52	14.45	14.59	Wardha
31	नागपूर	2,34,062	1,19,694	1,14,368	6,33,651	3,19,511	3,14,140	8,67,713	4,39,205	4,28,508	18.65	18.42	18.89	Nagpur
32	भंडारा	1,55,163	77,939	77,224	45,209	22,482	22,727	2,00,372	1,00,421	99,951	16.69	16.58	16.80	Bhandara
33	गोंदिया	1,35,393	67,401	67,992	40,568	20,033	20,535	1,75,961	87,434	88,527	13.31	13.22	13.39	Gondia
34	चंद्रपूर	1,87,643	95,203	92,440	1,60,722	81,695	79,027	3,48,365	1,76,898	1,71,467	15.80	15.74	15.87	Chandrapur
35	गडचिरोली	1,01,879	51,541	50,338	18,866	9,500	9,366	1,20,745	61,041	59,704	11.25	11.28	11.23	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	74,94,819	38,25,053	36,69,766	57,81,079	29,42,706	28,38,373	1,32,75,898	67,67,759	65,08,139	11.81	11.62	12.02	Maharashtra State

आधार : भारतीय जनगणना, २०११ / Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.3
अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या / Scheduled Tribes Population
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ.क्र.	जिल्हे	ग्रामीण Rural			नागरी Urban			एकूण Total			अनुसूचित जमातींची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of Scheduled Tribes to Total Population			Districts
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई शहर	0	0	0	25,093	13,488	11,605	25,093	13,488	11,605	0.81	0.8	0.83	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	1,04,560	55,033	49,527	1,04,560	55,033	49,527	1.12	1.09	1.14	Mumbai Suburban
3	ठाणे	12,65,162	6,27,288	6,37,874	2,77,289	1,41,904	1,35,385	15,42,451	7,69,192	7,73,259	13.95	13.11	14.88	Thane
4	रायगड	2,70,768	1,35,959	1,34,809	34,357	17,698	16,659	3,05,125	1,53,657	1,51,468	11.58	11.43	11.74	Raigad
5	रत्नागिरी	18,788	9,577	9,211	1,586	825	761	20,374	10,402	9,972	1.26	1.37	1.17	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	6,019	3,061	2,958	957	514	443	6,976	3,575	3,401	0.82	0.86	0.79	Sindhudurg
7	नाशिक	13,99,280	7,07,246	6,92,034	1,65,089	85,301	79,788	15,64,369	7,92,547	7,71,822	25.62	25.1	26.16	Nashik
8	धुळे	6,07,824	3,06,730	3,01,094	39,491	20,304	19,187	6,47,315	3,27,034	3,20,281	31.56	31.03	32.13	Dhule
9	नंदुरबार	10,94,302	5,44,172	5,50,130	47,631	23,854	23,777	11,41,933	5,68,026	5,73,907	69.28	68.18	70.41	Nandurbar
10	जळगाव	5,37,071	2,75,373	2,61,698	67,296	34,777	32,519	6,04,367	3,10,150	2,94,217	14.29	14.11	14.48	Jalgaon
11	अहमदनगर	3,54,975	1,79,133	1,75,842	23,255	12,032	11,223	3,78,230	1,91,165	1,87,065	8.33	8.16	8.50	Ahmednagar
12	पुणे	2,55,389	1,29,711	1,25,678	93,487	49,421	44,066	3,48,876	1,79,132	1,69,744	3.7	3.64	3.77	Pune
13	सातारा	22,463	11,500	10,963	7,172	3,710	3,462	29,635	15,210	14,425	0.99	1.01	0.97	Satara
14	सांगली	12,820	6,592	6,228	5,513	2,814	2,699	18,333	9,406	8,927	0.65	0.66	0.64	Sangli
15	सोलापूर	49,731	25,648	24,083	27,861	14,137	13,724	77,592	39,785	37,807	1.8	1.79	1.81	Solapur
16	कोल्हापूर	22,318	11,408	10,910	7,888	4,070	3,818	30,206	15,478	14,728	0.78	0.78	0.78	Kolhapur
17	औरंगाबाद	1,18,070	60,537	57,533	25,296	13,339	11,957	1,43,366	73,876	69,490	3.87	3.84	3.91	Aurangabad

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.3- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
18	जालना	35,876	18,543	17,333	6,387	3,445	2,942	42,263	21,988	20,275	2.16	2.17	2.14	Jalna
19	परभणी	32,150	16,332	15,818	8,364	4,238	4,126	40,514	20,570	19,944	2.21	2.18	2.23	Parbhani
20	हिंगोली	1,06,739	54,901	51,838	5,215	2,773	2,442	1,11,954	57,674	54,280	9.51	9.51	9.51	Hingoli
21	बीड	26,681	13,659	13,022	6,041	3,147	2,894	32,722	16,806	15,916	1.27	1.25	1.29	Beed
22	नांदेड	2,41,712	1,23,467	1,18,245	39,983	20,425	19,558	2,81,695	1,43,892	1,37,803	8.38	8.32	8.45	Nanded
23	उस्मानाबाद	30,007	15,426	14,581	6,032	3,143	2,889	36,039	18,569	17,470	2.17	2.16	2.19	Osmanabad
24	लातूर	48,147	24,970	23,177	9,341	4,902	4,439	57,488	29,872	27,616	2.34	2.35	2.34	Latur
25	बुलढाणा	1,16,176	59,525	56,651	8,661	4,628	4,033	1,24,837	64,153	60,684	4.83	4.8	4.86	Buldhana
26	अकोला	85,661	43,797	41,864	14,619	7,562	7,057	1,00,280	51,359	48,921	5.53	5.51	5.55	Akola
27	वाशिम	77,404	39,801	37,603	3,067	1,602	1,465	80,471	41,403	39,068	6.72	6.67	6.77	Washim
28	अमरावती	3,68,630	1,87,465	1,81,165	35,498	18,369	17,129	4,04,128	2,05,834	1,98,294	13.99	13.9	14.09	Amravati
29	यवतमाळ	4,73,752	2,40,656	2,33,096	40,305	20,240	20,065	5,14,057	2,60,896	2,53,161	18.54	18.37	18.72	Yavatmal
30	वर्धा	1,25,090	64,327	60,763	24,417	12,371	12,046	1,49,507	76,698	72,809	11.49	11.48	11.51	Wardha
31	नागपूर	2,00,154	1,02,275	97,879	2,37,417	1,21,291	1,16,126	4,37,571	2,23,566	2,14,005	9.4	9.37	9.43	Nagpur
32	भंडारा	78,943	39,532	39,411	9,943	4,983	4,960	88,886	44,515	44,371	7.41	7.35	7.46	Bhandara
33	गोंदिया	2,01,913	99,729	1,02,184	12,340	6,215	6,125	2,14,253	1,05,944	1,08,309	16.2	16.01	16.39	Gondia
34	चंद्रपूर	3,23,796	1,63,363	1,60,433	65,645	33,390	32,255	3,89,441	1,96,753	1,92,688	17.67	17.51	17.83	Chandrapur
35	गडचिरोली	3,98,266	1,98,753	1,99,513	17,040	8,624	8,416	4,15,306	2,07,377	2,07,929	38.71	38.31	39.11	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	90,06,077	45,40,456	44,65,621	15,04,136	7,74,569	7,29,567	1,05,10,213	53,15,025	51,95,188	9.35	9.13	9.6	Maharashtra State

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source: Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4
लोकसंख्येतील दशवार्षिक वृद्धिदर / Decadal variation in population
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	वर्ष Year (3)	एकूण व्यक्ती Persons (4)	दशवर्षीय चढउतार Decadal (5)	दशवर्षीय चढउतार (शेकडा प्रमाण) Percentage decadal variation (6)	पुरुष Males (7)	स्त्रिया Females (8)	Districts (2)
1	बृहन्मुंबई	1901	9,27,994	-	-	5,61,825	3,66,169	Brihan Mumbai
		1911	11,48,757	+2,20,763	+23.79	7,31,634	4,17,123	
		1921	13,80,448	+2,31,691	+20.17	8,84,301	4,96,147	
		1931	13,97,812	+17,364	+1.26	8,78,102	5,19,710	
		1941	18,01,356	+4,03,544	+24.87	11,14,983	6,86,373	
		1951	29,94,444	+11,93,088	+66.23	18,68,335	11,26,109	
		1961	41,52,056	+11,57,612	+38.66	24,96,176	16,55,880	
		1971	59,70,575	+18,18,519	+43.80	34,78,378	24,92,197	
		1981	82,43,405	+22,72,830	+38.07	46,52,646	35,90,759	
		1991	99,25,891	+16,82,486	+20.41	54,60,145	44,65,746	
1	मुंबई शहर	1901	7,21,776	--	--	4,36,977	2,84,799	Mumbai City
		1911	8,93,481	+1,71,705	+23.79	5,69,051	3,24,430	
		1921	10,73,685	+1,80,204	+20.17	6,87,792	3,85,893	
		1931	10,87,191	+13,506	+1.26	6,82,971	4,04,220	
		1941	14,01,059	+3,13,868	+28.87	8,67,212	5,33,847	
		1951	23,29,020	+9,27,961	+66.23	14,79,584	8,49,436	
		1961	27,71,933	+4,42,913	+19.02	17,04,908	10,67,025	
		1971	30,70,378	+2,98,445	+10.77	18,38,843	12,31,535	
		1981	32,85,040	+2,14,662	+6.99	19,00,011	13,85,029	
		1991	31,74,889	-1,10,151	-3.35	17,72,549	14,02,340	
		2001	33,38,031	+1,63,142	+5.14	18,78,246	14,59,785	
		2011	30,85,411	-2,52,620	-7.57	16,84,608	14,00,803	
2	मुंबई उपनगर	1901	2,06,218	--	--	1,24,848	81,370	Mumbai Suburban
		1911	2,55,276	+49,058	+23.79	1,62,583	92,693	
		1921	3,06,763	+51,487	+20.17	1,96,509	1,10,254	
		1931	3,10,621	+3,858	+1.26	1,95,131	1,15,490	
		1941	4,00,297	+89,676	+28.87	2,47,771	1,52,526	
		1951	6,65,424	+2,65,127	+66.23	3,88,751	2,76,673	
		1961	13,80,123	+7,14,699	+107.41	7,91,268	5,88,855	
		1971	29,00,197	+15,20,074	+110.14	16,39,535	12,60,662	
		1981	49,58,365	+20,58,168	+70.97	27,52,635	22,05,730	
		1991	67,51,002	+17,92,637	+36.15	36,87,596	30,63,406	
		2001	86,40,419	+18,89,417	+27.99	47,41,720	38,98,699	
		2011	93,56,962	+7,16,543	+8.29	50,31,323	43,25,639	
3	ठाणे	1901	6,65,326	--	--	3,43,216	3,22,110	Thane
		1911	7,21,323	+55,997	+8.42	3,70,437	3,50,886	
		1921	7,13,228	-8,095	-1.12	3,68,305	3,44,923	
		1931	7,87,664	+74,436	+10.44	4,07,045	3,80,619	
		1941	8,82,321	+94,657	+12.02	4,54,693	4,27,628	
		1951	12,82,572	+4,00,251	+45.36	6,68,138	6,14,434	
		1961	16,52,678	+3,70,106	+28.86	8,61,117	7,91,561	
		1971	22,81,664	+6,28,986	+38.06	12,04,855	10,76,809	
		1981	33,51,562	+10,69,898	+46.89	17,79,645	15,71,917	
		1991	52,49,126	+18,97,564	+56.62	27,92,874	24,56,252	
		2001	81,31,849	+28,82,723	+54.92	43,77,747	37,54,102	
		2011	1,10,60,148	+29,28,299	+36.01	58,65,078	51,95,070	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
4	रायगड	1901	7,21,083	--	--	3,60,493	3,60,590	Raigad
		1911	7,14,371	-6,712	-0.93	3,53,180	3,61,191	
		1921	6,77,586	-36,785	-5.15	3,34,184	3,43,402	
		1931	7,56,315	+78,729	+11.62	3,76,398	3,79,917	
		1941	8,05,157	+48,842	+6.46	3,95,368	4,09,789	
		1951	9,09,083	+1,03,926	+12.91	4,45,580	4,63,503	
		1961	10,58,855	+1,49,772	+16.48	5,14,534	5,44,321	
		1971	12,63,003	+2,04,148	+19.28	6,14,278	6,48,725	
		1981	14,86,452	+2,23,449	+17.69	7,26,512	7,59,940	
		1991	18,24,816	+3,38,364	+22.76	9,07,907	9,16,909	
		2001	22,07,929	+3,83,113	+20.99	11,17,628	10,90,301	
		2011	26,34,200	+4,26,271	+19.31	13,44,345	12,89,855	
5	रत्नागिरी	1901	8,71,866	--	--	4,11,394	4,60,472	Ratnagiri
		1911	8,93,944	+22,078	+2.53	4,13,042	4,80,902	
		1921	8,56,032	-37,912	-4.24	3,91,461	4,64,571	
		1931	9,64,558	+1,08,526	+12.68	4,53,115	5,11,443	
		1941	10,22,816	+58,258	+6.04	4,73,880	5,48,936	
		1951	10,76,080	+53,264	+5.21	4,80,706	5,95,374	
		1961	11,46,243	+70,163	+6.52	5,06,211	6,40,032	
		1971	12,78,742	+1,32,499	+11.56	5,65,096	7,13,646	
		1981	13,79,655	+1,00,913	+7.89	6,11,029	7,68,626	
		1991	15,44,057	+1,64,402	+11.92	7,00,190	8,43,867	
		2001	16,96,777	+1,52,720	+9.89	7,94,498	9,02,279	
		2011	16,15,069	-81,708	-4.82	7,61,121	8,53,948	
6	सिंधुदुर्ग	1901	5,43,058	--	--	2,57,206	2,85,852	Sindhudurg
		1911	5,53,550	+10,492	+1.93	2,56,939	2,96,611	
		1921	5,31,211	-22,339	-4.04	2,44,359	2,86,852	
		1931	5,98,968	+67,757	+12.76	2,82,610	3,16,358	
		1941	6,37,574	+38,606	+6.45	2,96,878	3,40,696	
		1951	6,76,335	+38,761	+6.08	3,07,455	3,68,880	
		1961	7,24,817	+48,482	+7.17	3,30,393	3,94,424	
		1971	7,57,917	+33,100	+4.57	3,42,482	4,15,435	
		1981	7,80,891	+22,974	+3.03	3,54,128	4,26,763	
		1991	8,32,152	+51,261	+6.56	3,89,384	4,42,768	
		2001	8,68,825	+36,673	+4.41	4,17,890	4,50,935	
		2011	8,49,651	-19,174	-2.21	4,17,332	4,32,319	
7	नाशिक	1901	8,23,080	--	--	4,17,000	4,06,080	Nashik
		1911	9,15,698	+92,618	+11.25	4,61,573	4,54,125	
		1921	8,45,783	-69,915	-7.64	4,31,568	4,14,215	
		1931	10,09,583	+1,63,800	+19.37	5,14,322	4,95,261	
		1941	11,27,597	+1,18,014	+11.69	5,77,293	5,50,304	
		1951	14,29,916	+3,02,319	+26.81	7,30,927	6,98,989	
		1961	18,55,246	+4,25,330	+29.75	9,53,531	9,01,715	
		1971	23,69,221	+5,13,975	+27.70	12,21,419	11,47,802	
		1981	29,91,739	+6,22,518	+26.28	15,44,532	14,47,207	
		1991	38,51,352	+8,59,613	+28.73	19,84,973	18,66,379	
		2001	49,93,796	+11,42,444	+29.66	25,90,912	24,02,884	
		2011	61,07,187	+11,13,391	+22.30	31,57,186	29,50,001	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
8	धुळे	1901	2,57,194	--	--	1,29,905	1,27,289	Dhule
		1911	3,20,907	+63,713	+24.77	1,62,220	1,58,687	
		1921	3,40,792	+19,885	+6.20	1,72,473	1,68,319	
		1931	4,10,080	+69,288	+20.33	2,08,237	2,01,843	
		1941	4,85,081	+75,001	+18.29	2,46,370	2,38,711	
		1951	6,08,112	+1,23,031	+25.36	3,09,077	2,99,035	
		1961	7,85,278	+1,77,166	+29.13	4,00,444	3,84,834	
		1971	9,69,714	+1,84,436	+23.49	4,97,766	4,71,948	
		1981	12,02,284	+2,32,570	+23.98	6,15,294	5,86,990	
		1991	14,73,170	+2,70,886	+22.53	7,57,268	7,15,902	
		2001	17,07,947	+2,34,777	+15.94	8,78,372	8,29,575	
		2011	20,50,862	+3,42,915	+20.08	10,54,031	9,96,831	
9	नंदुरबार	1901	1,91,238	--	--	96,592	94,646	Nandurbar
		1911	2,38,612	+47,374	+24.77	1,20,619	1,17,993	
		1921	2,53,399	+14,787	+6.20	1,28,244	1,25,155	
		1931	3,04,918	+51,519	+20.33	1,54,836	1,50,082	
		1941	3,60,685	+55,767	+18.29	1,83,190	1,77,495	
		1951	4,52,166	+91,481	+25.36	2,29,149	2,23,017	
		1961	5,65,958	+1,13,792	+25.17	2,86,498	2,79,460	
		1971	6,92,467	+1,26,509	+22.35	3,51,835	3,40,632	
		1981	8,48,010	+1,55,543	+22.46	4,27,846	4,20,164	
		1991	10,62,545	+2,14,535	+25.30	5,38,020	5,24,525	
		2001	13,11,709	+2,49,164	+23.45	6,63,511	6,48,198	
		2011	16,48,295	+3,36,586	+25.66	8,33,170	8,15,125	
10	जळगाव	1901	9,54,077	--	--	4,83,030	4,71,047	Jalgaon
		1911	10,28,126	+74,049	+7.76	5,18,558	5,09,568	
		1921	10,69,656	+41,530	+4.04	5,42,676	5,26,980	
		1931	11,98,260	+1,28,604	+12.02	6,08,733	5,89,527	
		1941	13,20,074	+1,21,814	+10.17	6,69,953	6,50,121	
		1951	14,71,351	+1,51,277	+11.46	7,46,452	7,24,899	
		1961	17,65,047	+2,93,696	+19.96	9,02,001	8,63,046	
		1971	21,23,121	+3,58,074	+20.29	10,89,840	10,33,281	
		1981	26,18,274	+4,95,153	+23.32	13,42,963	12,75,311	
		1991	31,87,634	+5,69,360	+21.75	16,42,873	15,44,761	
		2001	36,82,690	+4,95,056	+15.53	19,05,493	17,77,197	
		2011	42,29,917	+5,47,227	+14.86	21,97,365	20,32,552	
11	अहमदागर	1901	8,21,946	--	--	4,09,926	4,12,020	Ahmednagar
		1911	9,27,795	+1,05,849	+12.88	4,67,777	4,60,018	
		1921	7,20,709	-2,07,086	-22.32	3,64,283	3,56,426	
		1931	9,71,296	+2,50,587	+34.77	4,92,744	4,78,552	
		1941	11,25,402	+1,54,106	+15.87	5,71,507	5,53,895	
		1951	14,13,446	+2,88,044	+25.59	7,17,049	6,96,397	
		1961	17,79,246	+3,65,800	+25.88	9,06,967	8,72,279	
		1971	22,73,223	+4,93,977	+27.76	11,62,306	11,10,917	
		1981	27,12,491	+4,39,268	+19.32	13,84,734	13,27,757	
		1991	33,72,935	+6,60,444	+24.35	17,30,609	16,42,326	
		2001	40,40,642	+6,67,707	+19.80	20,83,053	19,57,589	
		2011	45,43,159	+5,02,517	+12.44	23,42,825	22,00,334	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
12	पुणे	1901	10,95,858	--	--	5,53,661	5,42,197	Pune
		1911	11,77,238	+81,380	+7.43	5,95,481	5,81,757	
		1921	11,05,014	-72,224	-6.14	5,64,751	5,40,263	
		1931	12,75,882	+1,70,868	+15.46	6,53,480	6,22,402	
		1941	14,72,972	+1,97,090	+15.45	7,55,979	7,16,993	
		1951	19,50,976	+4,78,004	+32.45	10,06,201	9,44,775	
		1961	24,66,880	+5,15,904	+26.44	12,68,710	11,98,170	
		1971	31,78,029	+7,11,149	+28.83	16,43,864	15,34,165	
		1981	41,64,470	+9,86,441	+31.04	21,50,088	20,14,382	
		1991	55,32,532	+13,68,062	+32.85	28,61,460	26,71,072	
		2001	72,32,555	+17,00,023	+30.73	37,69,128	34,63,427	
		2011	94,29,408	+21,96,853	+30.37	49,24,105	45,05,303	
13	सातारा	1901	8,49,672	--	--	4,18,418	4,31,254	Satara
		1911	8,35,337	-14,335	-1.69	4,12,412	4,22,925	
		1921	7,86,436	-48,901	-5.85	3,87,434	3,99,002	
		1931	8,95,014	+1,08,578	+13.81	4,46,189	4,48,825	
		1941	10,13,212	+1,18,198	+13.21	4,97,993	5,15,219	
		1951	11,77,016	+1,63,804	+16.17	5,73,800	6,03,216	
		1961	14,30,105	+2,53,089	+21.50	6,98,555	7,31,550	
		1971	17,27,376	+2,97,271	+20.79	8,48,092	8,79,284	
		1981	20,38,677	+3,11,301	+18.02	9,89,122	10,49,555	
		1991	24,51,372	+4,12,695	+20.24	12,08,375	12,42,997	
		2001	28,08,994	+3,57,622	+14.59	14,08,326	14,00,668	
		2011	30,03,741	+1,94,747	+6.93	15,10,842	14,92,899	
14	सांगली	1901	6,45,696	--	--	3,25,474	3,20,222	Sangli
		1911	6,13,751	-31,945	-4.95	3,14,501	2,99,250	
		1921	5,97,371	-16,380	-2.67	3,07,664	2,89,707	
		1931	7,08,858	+1,11,487	+18.66	3,63,574	3,45,284	
		1941	8,14,449	+1,05,591	+14.90	4,16,823	3,97,626	
		1951	10,00,375	+1,85,926	+22.83	5,08,420	4,91,955	
		1961	12,32,986	+2,32,611	+23.25	6,29,912	6,03,074	
		1971	15,42,560	+3,09,574	+25.11	7,91,562	7,50,998	
		1981	18,34,293	+2,91,733	+18.91	9,32,734	9,01,559	
		1991	22,09,488	+3,75,195	+20.45	11,28,521	10,80,967	
		2001	25,83,524	+3,74,036	+16.93	13,20,088	12,63,436	
		2011	28,22,143	+2,38,619	+9.24	14,35,728	13,86,415	
15	सोलापूर	1901	8,75,368	--	--	4,40,985	4,34,383	Solapur
		1911	9,46,761	+71,393	+8.16	4,81,323	4,65,438	
		1921	9,00,267	-46,494	-4.91	4,63,349	4,36,918	
		1931	10,58,959	+1,58,692	+17.63	5,47,447	5,11,512	
		1941	12,15,953	+1,56,994	+14.83	6,26,145	5,89,808	
		1951	14,90,446	+2,74,493	+22.57	7,66,188	7,24,258	
		1961	18,43,102	+3,52,656	+23.66	9,51,818	8,91,284	
		1971	22,33,369	+3,90,267	+21.17	11,55,281	10,78,088	
		1981	25,88,139	+3,54,770	+15.88	13,32,914	12,55,225	
		1991	32,31,057	+6,42,918	+24.84	16,70,516	15,60,541	
		2001	38,49,543	+6,18,486	+19.14	19,89,623	18,59,920	
		2011	43,17,756	+4,68,213	+12.16	22,27,852	20,89,904	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	कोल्हापूर	1901	8,72,720	--	--	4,41,954	4,30,766	Kolhapur
		1911	7,92,681	-80,039	-9.17	4,03,010	3,89,671	
		1921	7,94,673	+1,992	+25	4,08,448	3,86,225	
		1931	9,08,317	+1,13,644	+14.30	4,65,420	4,42,897	
		1941	10,39,279	+1,30,962	+14.42	5,28,012	5,11,267	
		1951	12,67,609	+2,28,330	+21.97	6,45,411	6,22,198	
		1961	15,52,636	+2,85,027	+22.49	7,91,893	7,60,743	
		1971	20,01,973	+4,49,337	+28.94	10,24,891	9,77,082	
		1981	24,57,095	+4,55,122	+22.73	12,52,119	12,04,976	
		1991	29,89,507	+5,32,412	+21.67	15,24,732	14,64,775	
		2001	35,23,162	+5,33,655	+17.85	18,07,470	17,15,692	
2011	38,76,001	+3,52,839	+10.01	19,80,658	18,95,343			
17	औरंगाबाद	1901	4,44,492	-	-	2,22,431	2,22,061	Aurangabad
		1911	5,33,331	+88,839	+19.99	2,68,220	2,65,111	
		1921	4,36,921	-96,410	-18.08	2,19,425	2,17,496	
		1931	5,79,857	+1,42,936	+32.71	2,94,802	2,85,055	
		1941	6,56,289	+76,432	+13.18	3,35,440	3,20,849	
		1951	7,14,894	+58,605	+8.93	3,62,149	3,52,745	
		1961	9,43,092	+2,28,198	+31.92	4,82,363	4,60,729	
		1971	12,41,195	+2,98,103	+31.61	6,41,595	5,99,600	
		1981	15,89,754	+3,48,559	+28.08	8,21,280	7,68,474	
		1991	22,18,615	+6,28,861	+39.56	11,54,111	10,64,504	
		2001	29,02,602	+6,83,987	+30.83	15,08,179	13,94,423	
2011	37,01,282	+7,98,680	+27.52	19,24,469	17,76,813			
18	जालाना	1901	3,56,096	-	-	1,78,242	1,77,854	Jalna
		1911	4,27,615	+71,519	+20.08	2,14,967	2,12,648	
		1921	3,63,765	-63,850	-14.93	1,82,960	1,80,805	
		1931	4,65,592	+1,01,827	+27.99	2,36,792	2,28,800	
		1941	5,21,222	+55,630	+11.95	2,66,320	2,54,902	
		1951	5,69,324	+48,102	+9.23	2,88,170	2,81,154	
		1961	7,20,141	+1,50,817	+26.49	3,65,570	3,54,571	
		1971	8,93,498	+1,73,357	+24.07	4,56,077	4,37,421	
		1981	10,26,252	+1,32,754	+14.86	5,20,877	5,05,375	
		1991	13,59,589	+3,33,337	+32.48	6,94,380	6,65,209	
		2001	16,07,391	+2,47,802	+18.23	8,24,087	7,83,304	
2011	19,59,046	+3,51,655	+21.88	10,11,473	9,47,573			
19	परभणी	1901	3,53,265	--	--	1,77,016	1,76,249	Parbhani
		1911	4,25,672	+72,407	+20.50	2,13,637	2,12,035	
		1921	4,18,191	-7,481	-1.76	2,11,436	2,06,755	
		1931	4,66,278	+48,087	+11.50	2,37,483	2,28,795	
		1941	4,98,103	+31,825	+6.83	2,54,149	2,43,954	
		1951	5,50,621	+52,518	+10.54	2,78,941	2,71,680	
		1961	6,41,081	+90,460	+16.43	3,25,607	3,15,474	
		1971	8,05,383	+1,64,302	+25.63	4,12,218	3,93,165	
		1981	9,87,411	+1,82,028	+22.60	5,01,810	4,85,601	
		1991	12,93,104	+3,05,693	+30.96	6,61,700	6,31,404	
		2001	15,27,715	+2,34,611	+18.14	7,80,191	7,47,524	
2011	18,36,086	+3,08,371	+20.19	9,42,870	8,93,216			

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
20	हिंगोली	1901	2,26,384	--	--	1,13,438	1,12,946	Hingoli
		1911	2,72,785	+46,401	+20.50	1,36,906	1,35,879	
		1921	2,67,991	-4,794	-1.76	1,35,495	1,32,496	
		1931	2,98,807	+30,816	+11.50	1,52,187	1,46,620	
		1941	3,19,200	+20,393	+6.82	1,62,866	1,56,334	
		1951	3,52,856	+33,656	+10.54	1,77,427	1,75,429	
		1961	4,30,986	+78,130	+22.14	2,18,228	2,12,758	
		1971	5,33,595	+1,02,609	+23.81	2,71,152	2,62,443	
		1981	6,55,199	+1,21,604	+22.79	3,33,201	3,21,998	
		1991	8,23,931	+1,68,732	+25.75	4,22,094	4,01,837	
		2001	9,87,160	+1,63,229	+19.81	5,05,373	4,81,787	
2011	11,77,345	+1,90,185	+19.27	6,06,294	5,71,051			
21	बीड	1901	4,81,140	--	--	2,42,433	2,38,707	Bid
		1911	6,06,104	+1,24,964	+25.97	3,06,099	3,00,005	
		1921	4,53,844	-1,52,260	-25.12	2,31,246	2,22,598	
		1931	6,16,675	+1,62,831	+35.88	3,16,389	3,00,286	
		1941	6,91,946	+75,271	+12.21	3,56,508	3,35,438	
		1951	7,84,920	+92,974	+13.44	4,01,074	3,83,846	
		1961	9,49,673	+1,64,753	+20.99	4,82,428	4,67,245	
		1971	12,23,694	+2,74,021	+28.85	6,26,223	5,97,471	
		1981	14,12,990	+1,89,296	+15.47	7,18,958	6,94,032	
		1991	18,22,072	+4,09,082	+28.95	9,37,410	8,84,662	
		2001	21,61,250	+3,39,178	+18.61	11,16,356	10,44,894	
2011	25,85,049	+4,23,799	+19.61	13,49,106	12,35,943			
22	नांदेड	1901	5,50,261	--	--	2,74,628	2,75,633	Nanded
		1911	6,71,066	+1,20,805	+21.95	3,36,431	3,34,635	
		1921	6,49,825	-21,241	-3.17	3,28,083	3,21,742	
		1931	7,06,773	+56,948	+8.76	3,59,522	3,47,251	
		1941	7,84,289	+77,516	+10.97	3,99,103	3,85,186	
		1951	8,83,531	+99,242	+12.65	4,45,558	4,37,973	
		1961	10,79,674	+1,96,143	+22.20	5,47,974	5,31,700	
		1971	13,97,762	+3,18,088	+29.46	7,14,820	6,82,942	
		1981	17,49,334	+3,51,572	+25.15	8,92,417	8,56,917	
		1991	23,30,374	+5,81,040	+33.21	11,97,876	11,32,498	
		2001	28,76,259	+5,45,885	+23.42	14,81,358	13,94,901	
2011	33,61,292	+4,85,033	+16.86	17,30,075	16,31,217			
23	उस्मानाबाद	1901	3,87,122	--	--	1,95,504	1,91,618	Osmanabad
		1911	4,60,516	+73,394	+18.96	2,34,424	2,26,092	
		1921	4,42,156	-18,360	-3.99	2,28,068	2,14,088	
		1931	4,92,845	+50,689	+11.46	2,53,778	2,39,067	
		1941	5,47,945	+55,100	+11.18	2,82,227	2,65,718	
		1951	6,03,273	+55,328	+10.10	3,09,765	2,93,508	
		1961	7,26,036	+1,22,763	+20.35	3,72,766	3,53,270	
		1971	9,28,227	+2,02,191	+27.85	4,76,671	4,51,556	
		1981	10,29,702	+1,01,475	+10.93	5,25,851	5,03,851	
		1991	12,76,327	+2,46,625	+23.95	6,58,896	6,17,431	
		2001	14,86,586	+2,10,259	+16.47	7,69,368	7,17,218	
2011	16,57,576	+1,70,990	+11.50	8,61,535	7,96,041			

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
24	लातूर	1901	4,23,609	--	--	2,13,912	2,09,697	Latur
		1911	5,06,549	+82,940	+19.58	2,57,736	2,48,813	
		1921	4,79,723	-26,826	-5.30	2,47,305	2,32,418	
		1931	5,40,019	+60,296	+12.57	2,77,988	2,62,031	
		1941	6,00,373	+60,354	+11.18	3,09,237	2,91,136	
		1951	6,60,823	+60,450	+10.07	3,39,379	3,21,444	
		1961	8,18,160	+1,57,337	+23.81	4,19,547	3,98,613	
		1971	10,48,618	+2,30,458	+28.17	5,40,043	5,08,575	
		1981	12,92,882	+2,44,264	+23.29	6,60,045	6,32,837	
		1991	16,76,641	+3,83,759	+29.68	8,63,203	8,13,438	
		2001	20,80,285	+4,03,644	+24.07	10,75,257	10,05,028	
2011	24,54,196	+3,73,911	+17.97	12,73,140	11,81,056			
25	बुलढाणा	1901	6,17,990	--	--	3,10,300	3,07,690	Buldana
		1911	6,73,698	+55,708	+9.01	3,39,459	3,34,239	
		1921	7,03,643	+29,945	+4.44	3,55,604	3,48,039	
		1931	7,66,584	+62,941	+8.95	3,88,966	3,77,618	
		1941	8,20,862	+54,278	+7.08	4,16,314	4,04,548	
		1951	8,70,168	+49,306	+6.01	4,39,270	4,30,898	
		1961	10,59,698	+1,89,530	+21.78	5,41,026	5,18,672	
		1971	12,62,978	+2,03,280	+19.18	6,46,303	6,16,675	
		1981	15,08,777	+2,45,799	+19.46	7,70,833	7,37,944	
		1991	18,86,299	+3,77,522	+25.02	9,66,017	9,20,282	
		2001	22,32,480	+3,46,181	+18.35	11,47,403	10,85,077	
2011	25,86,258	+3,53,778	+15.85	13,37,560	12,48,698			
26	अकोला	1901	4,44,653	-	-	2,25,896	2,18,757	Akola
		1911	4,64,741	+20,088	+4.52	2,36,203	2,28,538	
		1921	4,69,947	+5,206	+1.12	2,39,999	2,29,948	
		1931	5,18,143	+48,196	+10.26	2,65,407	2,52,736	
		1941	5,36,696	+18,553	+3.58	2,74,306	2,62,390	
		1951	5,62,268	+25,572	+4.76	2,87,908	2,74,360	
		1961	7,16,333	+1,54,065	+27.40	3,71,998	3,44,335	
		1971	9,04,204	+1,87,871	+26.23	4,68,350	4,35,854	
		1981	11,18,267	+2,14,063	+23.67	5,76,745	5,41,522	
		1991	13,51,507	+2,33,240	+20.86	6,98,793	6,52,714	
		2001	16,29,633	+2,78,126	+20.58	8,40,949	7,88,684	
2011	18,13,906	+1,84,273	+11.31	9,32,334	8,81,572			
27	वाशिम	1901	3,07,413	-	-	1,56,174	1,51,239	Washim
		1911	3,21,301	+13,888	+4.52	1,63,301	1,58,000	
		1921	3,24,900	+3,599	+1.12	1,65,924	1,58,976	
		1931	3,58,219	+33,319	+10.26	1,83,489	1,74,730	
		1941	3,71,046	+12,827	+3.58	1,89,642	1,81,404	
		1951	3,88,726	+17,680	+4.76	1,97,211	1,91,515	
		1961	4,73,021	+84,295	+21.68	2,41,834	2,31,187	
		1971	5,97,274	+1,24,253	+26.27	3,05,219	2,92,055	
		1981	7,08,685	+1,11,411	+18.65	3,61,079	3,47,606	
		1991	8,62,764	+1,54,079	+21.74	4,43,355	4,19,409	
		2001	10,20,822	+1,58,058	+18.32	5,26,398	4,94,424	
2011	11,97,160	+1,76,338	+17.27	6,20,302	5,76,858			

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
28	अमरावती	1901	8,06,859	--	--	4,11,663	3,95,196	Amravati
		1911	8,73,012	+66,153	+8.20	4,45,739	4,27,273	
		1921	8,27,867	-45,145	-5.17	4,23,802	4,04,065	
		1931	9,41,604	+1,13,737	+13.74	4,85,593	4,56,011	
		1941	9,88,524	+46,920	+4.98	5,07,920	4,80,604	
		1951	10,31,160	+42,636	+4.31	5,26,593	5,04,567	
		1961	12,32,780	+2,01,620	+19.55	6,37,861	5,94,919	
		1971	15,41,209	+3,08,429	+25.02	7,98,073	7,43,136	
		1981	18,61,410	+3,20,201	+20.78	9,61,564	8,99,846	
		1991	22,00,057	+3,38,647	+18.19	11,36,314	10,63,743	
		2001	26,07,160	+4,07,103	+18.50	13,45,614	12,61,546	
2011	28,88,445	+2,81,285	+10.79	14,80,768	14,07,677			
29	यवतमाळ	1901	5,77,101	--	--	2,90,267	2,86,834	Yavatmal
		1911	7,24,410	+1,47,309	+25.53	3,65,912	3,58,498	
		1921	7,48,959	+24,549	+3.39	3,80,545	3,68,414	
		1931	8,57,288	+1,08,329	+14.46	4,36,124	4,21,164	
		1941	8,87,738	+30,450	+3.55	4,48,724	4,39,014	
		1951	9,31,982	+44,244	+4.98	4,68,522	4,63,460	
		1961	10,98,470	+1,66,488	+17.86	5,57,010	5,41,460	
		1971	14,23,677	+3,25,207	+29.61	7,26,072	6,97,605	
		1981	17,37,423	+3,13,746	+22.04	8,87,236	8,50,187	
		1991	20,77,144	+3,39,721	+19.55	10,64,422	10,12,722	
		2001	24,58,271	+3,81,127	+18.35	12,65,681	11,92,590	
2011	27,72,348	+3,14,077	+12.78	14,19,965	13,52,383			
30	वर्धा	1901	3,86,012	--	--	1,94,258	1,91,754	Wardha
		1911	4,60,775	+74,763	+19.37	2,32,351	2,28,424	
		1921	4,63,696	+2,921	+6.3	2,35,074	2,28,622	
		1931	5,16,266	+52,570	+11.34	2,61,394	2,54,872	
		1941	5,19,330	+3,064	+5.9	2,62,617	2,56,713	
		1951	5,38,903	+19,573	+3.77	2,71,751	2,67,152	
		1961	6,34,277	+95,374	+17.70	3,22,894	3,11,383	
		1971	7,79,562	+1,45,285	+22.91	4,00,040	3,79,522	
		1981	9,26,618	+1,47,056	+18.86	4,75,696	4,50,922	
		1991	10,67,357	+1,40,739	+15.19	5,50,370	5,16,987	
		2001	12,36,736	+1,69,379	+15.87	6,38,990	5,97,746	
2011	13,00,774	+64,038	+5.18	6,68,385	6,32,389			
31	नागपूर	1901	7,48,489	--	--	3,75,940	3,72,549	Nagpur
		1911	8,06,287	+57,798	+7.72	4,07,033	3,99,254	
		1921	7,89,940	-16,347	-2.03	4,01,557	3,88,383	
		1931	9,36,987	+1,47,047	+18.61	4,79,678	4,57,309	
		1941	10,56,537	+1,19,550	+12.76	5,40,366	5,16,171	
		1951	12,30,535	+1,73,998	+16.47	6,29,185	6,01,350	
		1961	15,08,455	+2,77,920	+22.59	7,81,969	7,26,486	
		1971	19,42,688	+4,34,233	+28.79	10,10,911	9,31,777	
		1981	25,88,811	+6,46,123	+33.26	13,45,377	12,43,434	
		1991	32,87,139	+6,98,328	+26.97	17,10,404	15,76,735	
		2001	40,67,637	+7,80,498	+23.74	21,05,314	19,62,323	
2011	46,53,570	+5,85,933	+14.40	23,84,975	22,68,595			

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
32	भंडारा	1901	2,76,306	--	--	1,33,436	1,42,870	Bhandara
		1911	3,22,277	+45,971	+16.64	1,58,106	1,64,171	
		1921	3,37,193	+14,916	+4.63	1,66,563	1,70,630	
		1931	3,87,388	+50,195	+14.89	1,92,097	1,95,291	
		1941	4,52,512	+65,124	+16.81	2,25,153	2,27,359	
		1951	5,03,536	+51,024	+11.28	2,51,163	2,52,373	
		1961	5,93,898	+90,362	+17.95	2,98,025	2,95,873	
		1971	7,31,053	+1,37,155	+23.09	3,68,426	3,62,627	
		1981	8,50,488	+1,19,435	+16.34	4,27,490	4,22,998	
		1991	10,21,408	+1,70,920	+20.10	5,15,772	5,05,636	
		2001	11,36,146	+1,14,738	+11.23	5,73,445	5,62,701	
2011	12,00,334	+64,188	+5.65	6,05,520	5,94,814			
33	गोंदिया	1901	3,13,952	--	--	1,51,616	1,62,336	Gondiya
		1911	3,66,186	+52,234	+16.64	1,79,648	1,86,538	
		1921	3,83,135	+16,949	+4.63	1,89,258	1,93,877	
		1931	4,40,170	+57,035	+14.89	2,18,270	2,21,900	
		1941	5,14,165	+73,995	+16.81	2,55,829	2,58,336	
		1951	5,72,142	+57,977	+11.28	2,85,440	2,86,702	
		1961	6,78,740	+1,06,598	+18.63	3,39,341	3,39,399	
		1971	8,54,527	+1,75,787	+25.90	4,29,646	4,24,881	
		1981	9,87,089	+1,32,562	+15.51	4,92,669	4,94,420	
		1991	10,86,221	+99,132	+10.04	5,44,503	5,41,718	
		2001	12,00,707	+1,14,486	+10.54	5,98,834	6,01,873	
2011	13,22,507	+1,21,800	+10.14	6,61,554	6,60,953			
34	चंद्रपूर	1901	3,97,079	--	--	1,96,282	2,00,797	Chandrapur
		1911	5,04,261	+1,07,182	+26.99	2,51,522	2,52,739	
		1921	4,94,594	-9,667	-1.92	2,46,840	2,47,754	
		1931	5,69,233	+74,639	+15.09	2,86,059	2,83,174	
		1941	6,51,323	+82,090	+14.42	3,27,491	3,23,832	
		1951	7,28,013	+76,690	+11.77	3,65,124	3,62,889	
		1961	8,51,678	+1,23,665	+16.99	4,30,320	4,21,358	
		1971	11,17,908	+2,66,230	+31.26	5,69,621	5,48,287	
		1981	14,16,953	+2,99,045	+26.75	7,23,282	6,93,671	
		1991	17,71,994	+3,55,041	+25.06	9,09,787	8,62,207	
		2001	20,71,101	+2,99,107	+16.88	10,62,993	10,08,108	
2011	22,04,307	+1,33,206	+6.43	11,23,834	10,80,473			
35	गडचिरोली	1901	1,77,244	--	--	87,614	89,630	Gadchiroli
		1911	2,25,086	+47,842	+26.99	1,12,271	1,12,815	
		1921	2,20,771	-4,315	-1.92	1,10,181	1,10,590	
		1931	2,54,088	+33,317	+15.09	1,27,688	1,26,400	
		1941	2,90,730	+36,642	+14.42	1,46,181	1,44,549	
		1951	3,24,962	+34,232	+11.77	1,62,521	1,62,441	
		1961	3,86,392	+61,430	+18.90	1,93,361	1,93,031	
		1971	5,22,229	+1,35,837	+35.16	2,62,946	2,59,283	
		1981	6,37,336	+1,15,107	+22.04	3,21,716	3,15,620	
		1991	7,87,010	+1,49,674	+23.48	3,98,364	3,88,646	
		2001	9,70,294	+1,83,284	+23.29	4,91,101	4,79,193	
2011	10,72,942	+1,02,648	+10.58	5,41,328	5,31,614			

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.4- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
36	महाराष्ट्र राज्य	1901	1,93,91,643	--	--	98,02,129	95,89,514	Maharashtra State
		1911	2,14,74,523	+20,82,880	+10.74	1,09,22,671	1,05,51,852	
		1921	2,08,49,666	-6,24,857	-2.91	1,06,92,865	1,01,56,801	
		1931	2,39,59,300	+31,09,634	+14.91	1,23,05,958	1,16,53,342	
		1941	2,68,32,758	+28,73,458	+11.99	1,37,69,460	1,30,63,298	
		1951	3,20,02,564	+51,69,806	+19.27	1,64,90,039	1,55,12,525	
		1961	3,95,53,718	+75,51,154	+23.60	2,04,28,882	1,91,24,836	
		1971	5,04,12,235	+1,08,58,517	+27.45	2,61,16,351	2,42,95,884	
		1981	6,27,82,818	+1,23,70,583	+24.54	3,24,14,432	3,03,68,386	
		1991	7,89,37,187	+1,61,54,369	+25.73	4,08,25,618	3,81,11,569	
		2001	9,68,78,627	+1,79,41,440	+22.73	5,04,00,596	4,64,78,031	
		2011	11,23,74,333	+1,54,95,706	+15.99	5,82,43,056	5,41,31,277	

Note: पुनर्चित जिल्ह्यांची २०११ च्या जनगणनेनुसार लोकसंख्या / Population of bifurcated Districts as per 2011 census

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.5
गावे व शहरांची संख्या / Number of Villages and Towns
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	गावे / Villages						शहरे / Towns		Districts (2)
		२००१			२०११			२००१	२०११	
		वस्ती असलेली Inhabited	वस्ती नसलेली Un-inhabited	एकूण Total	वस्ती असलेली Inhabited	वस्ती नसलेली Un- inhabited	एकूण Total			
(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)		
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	1	1	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1,727	21	1,748	1,704	17	1,721	37	51	Thane
4	रायगड	1,859	60	1,919	1,860	49	1,909	26	42	Raigad
5	रत्नागिरी	1,539	4	1,543	1,531	6	1,537	10	16	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	743	0	743	740	8	748	5	8	Sindhudurg
7	नाशिक	1,923	6	1,929	1,919	3	1,922	18	25	Nashik
8	धुळे	678	3	681	674	4	678	3	8	Dhule
9	नंदुरबार	935	12	947	930	13	943	5	9	Nandurbar
10	जळगाव	1,491	28	1,519	1,487	26	1,513	15	20	Jalgaon
11	अहमदनगर	1,578	9	1,587	1,581	3	1,584	18	19	Ahmednagar
12	पुणे	1,844	22	1,866	1,852	25	1,877	25	35	Pune
13	सातारा	1,716	23	1,739	1,719	26	1,745	15	22	Satara
14	सांगली	721	3	724	725	3	728	8	7	Sangli
15	सोलापूर	1,138	12	1,150	1,143	11	1,154	10	13	Solapur
16	कोल्हापूर	1,196	21	1,217	1,195	21	1,216	18	23	Kolhapur
17	औरंगाबाद	1,300	44	1,344	1,314	42	1,356	9	16	Aurangabad
18	जालना	963	8	971	958	9	967	4	4	Jalna
19	परभणी	830	11	841	830	13	843	8	8	Parbhani
20	हिंगोली	672	38	710	675	36	711	4	3	Hingoli
21	बीड	1,354	11	1,365	1,357	11	1,368	6	9	Beed
22	नांदेड	1,546	63	1,609	1,541	62	1,603	13	17	Nanded
23	उस्मानाबाद	729	5	734	728	5	733	8	8	Osmanabad
24	लातूर	921	23	944	928	20	948	5	7	Latur
25	बुलढाणा	1,297	136	1,433	1,300	144	1,444	11	12	Buldhana
26	अकोला	862	124	986	864	122	986	8	12	Akola
27	वाशिम	702	87	789	698	91	789	4	4	Washim
28	अमरावती	1,679	323	2,002	1,637	360	1,997	11	12	Amravati
29	यवतमाळ	1,856	274	2,130	1,853	284	2,137	13	18	Yavatmal
30	वर्धा	1,004	378	1,382	973	403	1,376	7	13	Wardha
31	नागपूर	1,628	241	1,869	1,617	242	1,859	29	41	Nagpur
32	भंडारा	778	92	870	771	93	864	6	12	Bhandara
33	गोंदिया	893	57	950	883	59	942	2	10	Gondia
34	चंद्रपूर	1,472	319	1,791	1,463	329	1,792	14	23	Chandrapur
35	गडचिरोली	1,521	158	1,679	1,509	166	1,675	2	6	Gadchiroli
	महाराष्ट्र	41,095	2,616	43,711	40,959	2,706	43,665	378	534	Maharashtra

आधार : (१) भारतीय जनगणना, २००१

(२) भारतीय जनगणना, २०११

Source : (1) Population Census of India, 2001

(2) Population Census of India, 2011

१ क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या /
तक्ता क्रमांक /
गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण /
(जनगणना, २०११ /

अ.क्र. Sr. No. (1)	जिल्हे (2)	वस्ती असलेल्या एकूण खेड्यांची संख्या Total No. of Inhabited Villages (3)	एकूण ग्रामीण लोकसंख्या Total rural Population (4)	लोकसंख्येचा गट / Population range					
				२०० पेक्षा कमी / Less than 200		200 - 499		500 - 999	
				खेडी Villages (5)	लोकसंख्या Persons (6)	खेडी Villages (7)	लोकसंख्या Persons (8)	खेडी Villages (9)	लोकसंख्या Persons (10)
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ठाणे	1,704	25,45,470	48	5,378	236	87,806	543	4,08,157
4	रायगड	1,860	16,64,005	177	22,808	564	1,95,773	598	4,25,845
5	रत्नागिरी	1,531	13,51,346	108	13,571	422	1,48,295	540	3,86,335
6	सिंधुदुर्ग	740	7,42,645	37	4,774	180	66,028	243	1,80,794
7	नाशिक	1,919	35,09,814	17	2,358	150	59,018	492	3,68,947
8	धुळे	674	14,79,826	5	658	33	12,160	128	96,380
9	नंदुरबार	930	13,72,821	32	4,243	102	36,478	249	1,91,712
10	जळगाव	1,487	28,87,206	23	2,967	140	52,762	373	2,79,348
11	अहमदनगर	1,581	36,30,542	6	778	73	28,758	321	2,46,858
12	पुणे	1,852	36,78,226	106	12,043	280	98,551	435	3,26,080
13	सातारा	1,719	24,33,363	108	13,100	359	1,27,173	466	3,39,516
14	सांगली	725	21,02,786	1	176	40	16,230	112	83,694
15	सोलापूर	1,143	29,18,665	9	1,062	38	13,867	173	1,31,323
16	कोल्हापूर	1,195	26,45,992	16	1,812	124	46,835	294	2,19,049
17	औरंगाबाद	1,314	20,81,112	59	6,925	171	62,746	359	2,70,536
18	जालना	958	15,81,617	16	2,061	57	20,768	244	1,82,311
19	परभणी	830	12,66,280	12	1,431	101	38,602	244	1,83,120
20	हिंगोली	675	9,98,612	25	2,290	69	24,183	185	1,39,102
21	बीड	1,357	20,70,751	15	1,830	148	54,417	409	3,03,145
22	नांदेड	1,541	24,47,394	32	3,486	157	58,566	415	3,14,915
23	उस्मानाबाद	728	13,76,519	6	577	61	23,283	173	1,29,581
24	लातूर	928	18,29,216	11	1,555	66	24,248	204	1,54,301
25	बुलढाणा	1,300	20,37,398	80	6,875	158	54,451	334	2,49,084
26	अकोला	864	10,94,165	96	8,931	169	60,393	265	1,92,961
27	वाशिम	698	9,85,747	40	4,284	73	26,931	194	1,46,893
28	अमरावती	1,637	18,51,158	222	19,526	359	1,27,158	462	3,32,481
29	यवतमाळ	1,853	21,74,195	139	13,147	334	1,18,623	599	4,34,850
30	वर्धा	973	8,77,474	183	13,267	221	78,169	308	2,19,630
31	नागपूर	1,617	14,74,811	246	19,932	449	1,57,378	512	3,64,675
32	भंडारा	771	9,66,503	64	6,264	118	41,474	227	1,70,092
33	गोंदिया	883	10,96,577	52	5,585	121	42,973	272	2,01,649
34	चंद्रपूर	1,463	14,28,929	143	15,637	383	1,35,029	457	3,31,582
35	गडचिरोली	1,509	9,54,909	448	49,333	466	1,53,972	314	2,18,473
	महाराष्ट्र राज्य	40,959	6,15,56,074	2,582	2,68,664	6,422	22,93,098	11,144	82,23,419

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

AREA AND POPULATION
TABLE No. 1.6
Villages Classified by Population
Population Census, 2011)

लोकसंख्येचा गट / Population range								
1000 - 1999		2000 - 4999		5000 - 9999		१०००० आणि त्याहून अधिक 10000 and above		Districts
खेडी Villages (11)	लोकसंख्या Persons (12)	खेडी Villages (13)	लोकसंख्या Persons (14)	खेडी Villages (15)	लोकसंख्या Persons (16)	खेडी Villages (17)	लोकसंख्या Persons (18)	
0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
556	7,89,386	275	7,86,332	31	2,00,899	15	267,512	Thane
366	5,03,853	139	4,09,540	16	1,06,186	0	0	Raigad
344	4,68,611	113	3,11,417	4	23,117	0	0	Ratnagiri
211	2,88,625	66	1,76,327	2	11,610	1	14,487	Sindhudurg
697	9,97,007	481	13,83,845	65	4,24,995	17	2,73,644	Nashik
243	3,46,995	222	6,64,368	34	2,26,895	9	1,32,370	Dhule
341	4,92,278	189	5,28,968	15	98,005	2	21,137	Nandurbar
530	7,61,785	326	9,69,395	79	5,48,855	16	2,72,094	Jalgaon
557	7,95,412	498	15,19,789	103	6,92,474	23	3,46,473	Ahmednagar
493	7,06,661	407	12,34,811	96	6,40,174	35	6,59,906	Pune
429	6,12,747	298	8,93,357	51	3,37,014	8	1,10,456	Satara
238	3,47,243	223	6,84,673	86	5,75,737	25	3,95,033	Sangli
384	5,66,042	434	13,26,650	87	5,80,941	18	2,98,780	Solapur
363	5,23,532	288	8,78,973	83	5,56,777	27	4,19,014	Kolhapur
423	6,06,282	252	7,41,543	41	2,70,587	9	1,22,493	Aurangabad
411	5,79,473	201	5,56,041	23	1,55,635	6	85,328	Jalna
271	3,85,777	181	5,00,653	18	1,17,965	3	38,732	Parbhani
257	3,63,993	124	3,37,372	11	78,824	4	52,848	Hingoli
475	6,68,799	276	7,84,118	27	1,72,428	7	86,014	Beed
570	8,10,035	325	9,17,254	35	2,29,507	7	1,13,631	Nanded
279	4,02,547	165	4,86,175	37	2,46,953	7	87,403	Osmanabad
335	4,85,510	266	7,64,864	35	2,36,945	11	1,61,793	Latur
442	6,29,534	236	6,79,270	36	2,43,403	14	1,74,781	Buldhana
209	2,89,440	96	2,91,504	24	1,57,105	5	93,831	Akola
265	3,70,046	115	3,37,543	8	50,061	3	49,989	Washim
398	5,48,025	155	4,42,211	26	1,85,908	15	1,95,849	Amravati
534	7,49,212	217	5,97,887	25	1,72,154	5	88,322	Yavatmal
182	2,45,862	62	1,81,748	13	85,243	4	53,555	Wardha
279	3,86,595	97	2,86,758	29	2,01,651	5	57,822	Nagpur
231	3,20,835	120	3,44,618	9	60,330	2	22,890	Bhandara
282	3,98,320	146	3,80,700	10	67,350	0	0	Gondia
340	4,64,474	125	3,55,344	11	75,507	4	51,356	Chandrapur
221	2,98,027	52	1,55,945	5	32,340	3	46,819	Gadchiroli
12,156	1,72,02,963	7,170	2,09,09,993	1175	78,63,575	310	47,94,362	Maharashtra State

Source : Population Census of India, 2011

1.क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या
तक्ता क्रमांक
शहरे/शहरी समूहाचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण
(जनगणना, २०११)

अ.क्र.	जिल्हे	सर्व वर्ग / All classes		वर्ग / Class I (लोकसंख्या / Population आणि त्याहून अधिक 1,00,000 and above)		वर्ग / Class II (लोकसंख्या / Population 50,000 to 99,999)		वर्ग / Class III (लोकसंख्या / Population 20,000 to 49,999)	
		शहरे/ शहर संकुले	लोकसंख्या	शहरे/ शहर संकुले	लोकसंख्या	शहरे/ शहर संकुले	लोकसंख्या	शहरे/ शहर संकुले	लोकसंख्या
Sr.No.		No.of Towns /UA	Population	No.of Towns /UA	Population	No.of Towns /UA	Population	No.of Towns /UA	Population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	1	1,24,42,373	1	1,24,42,373	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ठाणे	51	85,14,678	9	78,84,594	2	1,19,217	6	168184
4	रायगड	42	9,70,195	2	3,75,393	2	1,51,753	6	167082
5	रत्नागिरी	16	2,63,723	0	0	2	1,31,368	0	0
6	सिंधुदुर्ग	8	1,07,006	0	0	0	0	1	23,851
7	नाशिक	25	25,97,373	2	19,67,281	4	2,50,681	8	2,75,832
8	धुळे	8	5,71,036	1	3,75,559	1	76,905	3	98,167
9	नंदुरबार	9	2,75,474	1	1,11,037	1	61,376	2	60,570
10	जळगाव	20	13,42,711	2	6,47,649	4	3,25,937	10	3,34,430
11	अहमदनगर	19	9,12,617	1	3,50,859	3	2,20,359	9	2,71,357
12	पुणे	35	57,51,182	2	48,52,150	5	3,19,013	10	3,46,556
13	सातारा	22	5,70,378	1	1,20,195	2	1,05,997	8	2,14,745
14	सांगली	7	7,19,357	1	5,02,793	1	67,391	3	1,23,339
15	सोलापूर	13	13,99,091	2	10,70,280	1	98,923	6	1,81,882
16	कोल्हापूर	23	12,30,009	2	8,36,589	0	0	10	2,98,934
17	औरंगाबाद	16	16,20,170	1	11,75,116	2	1,23,850	7	2,54,406
18	जालना	4	3,77,429	1	2,85,577	0	0	3	91,852
19	परभणी	8	5,69,806	1	3,07,170	0	0	6	2,46,871
20	हिंगोली	3	1,78,733	0	0	2	1,53,949	1	24,784
21	बीड	9	5,14,298	1	1,46,709	3	2,21,481	4	1,34,136
22	नांदेड	17	9,13,898	1	5,50,439	1	54,493	8	2,22,662
23	उस्मानाबाद	8	2,81,057	1	1,11,825	0	0	3	95,201
24	लातूर	7	6,24,980	2	4,86,490	0	0	3	1,16,226
25	बुलढाणा	12	5,48,860	0	0	5	3,46,923	5	1,72,186
26	अकोला	12	7,19,741	1	4,25,817	1	92,637	5	1,47,232
27	वाशिम	4	2,11,413	0	0	2	1,46,294	2	65,119
28	अमरावती	12	10,37,287	2	7,59,368	1	56,380	5	1,62,085
29	यवतमाळ	18	5,98,153	1	1,16,551	2	1,31,886	9	2,85,005
30	वर्धा	13	4,23,300	2	2,08,249	0	0	4	1,21,364
31	नागपूर	41	31,78,759	1	24,05,665	3	1,94,812	10	2,84,839
32	भंडारा	12	2,33,831	0	0	1	91,845	2	67,690
33	गोंदिया	10	2,25,930	1	1,32,813	0	0	1	25,181
34	चंद्रपूर	23	7,75,378	1	3,20,379	2	1,50,017	6	1,97,083
35	गडचिरोली	6	1,18,033	0	0	1	54,152	1	28,781
	महाराष्ट्र राज्य	534	5,08,18,259	44	3,89,68,920	54	37,47,639	167	53,07,632

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

/ AREA AND POPULATION
/ TABLE No. 1.7
/ Classification of Towns/Urban Agglomerations by population
/ Population Census, 2011)

वर्ग / Class IV (लोकसंख्या / Population 10,000 to 19,999)		वर्ग / Class V (लोकसंख्या / Population 5,000 to 9,999)		वर्ग / Class VI (लोकसंख्या / Population आणि त्याहून कमी Less than 5,000)		Districts
शहरे/ शहर संकुले No.of Towns /UA (11)	लोकसंख्या Population (12)	शहरे/ शहर संकुले No.of Towns /UA (13)	लोकसंख्या Population (14)	शहरे/ शहर संकुले No.of Towns /UA (15)	लोकसंख्या Population (16)	
0	0	0	0	0	0	Mumbai City
0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
17	2,31,742	16	1,06,709	1	4,232	Thane
8	1,11,768	19	1,42,402	5	21,797	Raigad
6	83,756	6	42,596	2	6,003	Ratnagiri
4	63,453	3	19,702	0	0	Sindhudurg
5	64,465	6	39,114	0	0	Nashik
0	0	2	15,673	1	4,732	Dhule
1	17,840	3	19,839	1	4,812	Nandurbar
2	26,983	1	7,501	1	211	Jalgaon
5	63,157	1	6,885	0	0	Ahmednagar
14	2,03,582	4	29,881	0	0	Pune
7	1,06,601	2	17,371	2	5,469	Satara
2	25,834	0	0	0	0	Sangli
3	41,507	1	6,499	0	0	Solapur
4	51,190	5	35,482	2	7,814	Kolhapur
4	55,653	1	6,166	1	4,979	Aurangabad
0	0	0	0	0	0	Jalna
1	15,765	0	0	0	0	Parbhani
0	0	0	0	0	0	Hingoli
1	11,972	0	0	0	0	Beed
5	66,723	2	19,581	0	0	Nanded
4	74,031	0	0	0	0	Osmanabad
1	14,015	1	8,249	0	0	Latur
2	29,751	0	0	0	0	Buldhana
3	41,252	2	12,803	0	0	Akola
0	0	0	0	0	0	Washim
3	54,296	1	5,158	0	0	Amravati
3	38,142	3	26,569	0	0	Yavatmal
5	78,418	2	15,269	0	0	Wardha
15	2,10,883	10	75,632	2	6,928	Nagpur
2	27,694	5	37,791	2	8,811	Bhandara
3	37,100	5	30,836	0	0	Gondia
3	42,067	5	38,159	6	27,673	Chandrapur
1	14,609	3	20,491	0	0	Gadchiroli
134	19,04,249	109	7,86,358	26	1,03,461	Maharashtra State

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8

शहरांची, नागरी भागांची आणि ग्रामीण भागांची लोकसंख्या / Population of Towns, Urban Areas and Rural Areas
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

जिल्हा / शहरे / शहर संकुले	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	District / Towns / U.A.
(1)	Total	Males	Females	(1)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
महाराष्ट्र राज्य एकूण	27,79,27,602	14,33,05,020	13,46,22,582	Total Maharashtra State
ग्रामीण	6,15,56,074	3,15,39,034	3,00,17,040	Rural
नागरी	21,63,71,528	11,17,65,986	10,46,05,542	Urban
मुंबई एकूण	30,85,411	16,84,608	14,00,803	Total Brihan Mumbai
ग्रामीण	0	0	0	Rural
नागरी	30,85,411	16,84,608	14,00,803	Urban
मुंबई उपनगर एकूण	93,56,962	50,31,323	43,25,639	Total Mumbai Suburban
ग्रामीण	0	0	0	Rural
नागरी	93,56,962	50,31,323	43,25,639	Urban
ठाणे एकूण	1,10,60,148	58,65,078	51,95,070	Total Thane
ग्रामीण	25,45,470	13,00,136	12,45,334	Rural
नागरी	85,14,678	45,64,942	39,49,736	Urban
भिवंडी (म.न.पा.)	7,09,665	4,15,339	2,94,326	Bhiwandi (M Corp.)
खोर्णा (ज.श.)	26,016	16,365	9,651	Khoni (CT)
मीरा भाईंदर(म.न.पा.)	8,09,378	4,29,260	3,80,118	Mira Bhayandar (M corp.)
ठाणे (म.न.पा.)	18,41,488	9,75,399	8,66,089	Thane (M Corp.)
नवी मुंबई (म.न.पा.)	11,20,547	6,10,060	5,10,487	Navi Mumbai (M Corp.)
कल्याण डोंबिवली (म.न.पा.)	12,47,327	6,49,626	5,97,701	Kalyan Dombivali (M Corp.)
उल्हासनगर (म.न.पा.)	5,06,098	2,69,048	2,37,050	Ulhasnagar (M Corp.)
अंबरनाथ (न.प.)	2,53,475	1,32,582	1,20,893	Ambarnath (MCI)
बदलापूर (न.प.)	1,74,226	90,365	83,861	Badlapur (MCI)
चिंचणी (ज.श.)	13,646	6,793	6,853	Chinchani (CT)
डहाणू (न.प.)	50,287	25,790	24,497	Dahanu (M CI)
विक्रमगड (ज.श.)	5,991	3,080	2,911	Vikramgad (CT)
जव्हार (न.प.)	12,040	6,127	5,913	Jawhar (M CI)
कुडूस (ज.श.)	7,204	3,899	3,305	Kudus (CT)
वाडा (ज.श.)	16,750	8,596	8,154	Vada (CT)
कटकर (ज.श.)	11,398	6,426	4,972	Katkar (CT)
बोईसर (ज.श.)	36,151	20,319	15,832	Boisar (CT)
सालवड (ज.श.)	10,397	6,237	4,160	Salwad (CT)
दांडी (ज.श.)	8,942	5,136	3,806	Dandi (CT)
खैरा (ज.श.)	31,699	18,332	13,367	Khaira (CT)
सरवली (ज.श.)	8,710	5,008	3,702	Saravali (CT)
मनोर (ज.श.)	10,421	5,322	5,099	Manor (CT)
शिरगाव (ज.श.)	5971	3,097	2,874	Shirgaon (CT)
उंबरपाडा नांदादे (ज.श.)	7,605	3,868	3,737	Umbar Pada Nandade (CT)
तारापूर (ज.श.)	6,962	3,462	3,500	Tarapur (CT)
पासथळ (ज.श.)	18,194	9,635	8,559	Pasthal (CT)
पालघर (ज.श.)	68,930	36,523	32,407	Palghar (M CI)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
चंद्रपाडा (ज.श.)	7,750	4,037	3,713	Chandrapada (CT)
वसई-विरार शहर (ज.श.)	12,22,390	6,48,172	5,74,218	Vasai-Virar City (M Corp.)
पडघा (ज.श.)	6,633	3,404	3,229	Padagha (CT)
शेलार (ज.श.)	14,899	9,183	5,716	Shelar (CT)
महापोली (ज.श.)	5,666	2,965	2,701	Mahapoli (CT)
बोरीवली तार्फ राहूर (ज.श.)	5,780	2,929	2,851	Borivali Tarf Rahur (CT)
कांबे (ज.श.)	6,642	3,752	2,890	Kambe (CT)
कटाई (ज.श.)	12,898	9,403	3,495	Katai (CT)
करीवली (ज.श.)	12,907	9,017	3,890	Karivali (CT)
खारबाव (ज.श.)	5,250	2,630	2,620	Kharbav (CT)
रहाणळ (ज.श.)	10,928	6,233	4,695	Rahanal (CT)
पुमे (ज.श.)	6,588	3,808	2,780	Purne (CT)
कलाहर (ज.श.)	15,573	8,701	6,872	Kalher (CT)
कोन (ज.श.)	24,295	13,083	11,212	Kon (CT)
कसारा बीके (ज.श.)	15,611	7,896	7,715	Kasara Bk. (CT)
शहापूर (ज.श.)	11,623	5,930	5,693	Shahapur (CT)
वाशिंद (ज.श.)	20,561	10,774	9,787	Vashind (CT)
खर्डी (ज.श.)	5,579	2,895	2,684	Khardi (CT)
गोठेघर (ज.श.)	4,232	2,207	2,025	Gotheghar (CT)
आसनगाव(ज.श.)	13,104	7,043	6,061	Asangaon (CT)
कांबे (ज.श.)	5,436	2,804	2,632	Kambe (CT)
महाराळ बीके (ज.श.)	29,462	15,788	13,674	Mharal Bk (CT)
वांगणी (ज.श.)	12,628	6,607	6,021	Vangani (CT)
मुरबाड (ज.श.)	18,725	9,987	8,738	Murbad (CT)
रायगड एकूण	26,34,200	13,44,345	12,89,855	Total Raigad
ग्रामीण	16,64,005	8,36,996	8,27,009	Rural
नागरी	9,70,195	5,07,349	4,62,846	Urban
उरण (न.प.)	30,439	15,549	14,890	Uran (MCI)
चांजे(ज.श.)	16,714	8,723	7,991	Chanje (CT)
केगांव (ज.श.)	7,485	4,084	3,401	Kegaon (CT)
नवघर (ज.श.)	6,603	3,468	3,135	Navghar (CT)
जसाई (ज.श.)	8,234	4,520	3,714	Jasai (CT)
तळोदे पंचनाद (ज.श.)	14,318	7,668	6,650	Talode Panchnad (CT)
खारघर (ज.श.)	80,612	42,001	38,611	Kharghar (CT)
नवी मुंबई पनवेल रायगड (ज.श.)	1,95,373	1,07,342	88,031	Navi Mumbai Panvel Raigarh (CT)
पालीदेवाद (ज.श.)	9,194	4,913	4,281	Palidevad (CT)
वडघर (ज.श.)	7,341	3,873	3,468	Vadghar (CT)
ओवळे (ज.श.)	4,275	2,202	2,073	Owle (CT)
काळुंद्रे (ज.श.)	6,626	3,515	3,111	Kalundre (CT)
पनवेल (ज.श.)	1,80,020	92,484	87,536	Panvel (M CI)
नेरळ (ज.श.)	18,429	9,242	9,187	Neral (CT)
माथेरान (न.प.)	4,393	2,248	2,145	Matheran (M CI)
कर्जत (न.प.)	29,663	15,248	14,415	Karjat (M CI)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
आंबिवली टी. वसांबे (ज.श.)	6,497	3,526	2,971	Ambivali T. Wankhal (CT)
मोहपाडा अलियास वसांबे (ज.श.)	9,694	5,118	4,576	Mohpada Alias Wasambe (CT)
रीस (ज.श.)	8,632	4,555	4,077	Rees (CT)
खोपोली (न.प.)	71,141	37,305	33,836	Khopoli (M Cl)
दादर (ज.श.)	5,389	2,820	2,569	Dadar (CT)
झोतीरपाडा (ज.श.)	3,389	1,793	1,596	Zotirpada (CT)
पेण (न.प.)	37,852	19,257	18,595	Pen (M Cl)
आंबेपूर (ज.श.)	5,035	2,593	2,442	Ambepur (CT)
चेंदरे (ज.श.)	11,039	5,590	5,449	Chendhare (CT)
कुरुळ (ज.श.)	4,869	2,535	2,334	Kurul (CT)
अलिबाग (न.प.)	20,743	10,646	10,097	Alibag (M Cl)
मुरुड जंजिरा (न.प.)	12,216	5,992	6,224	Murud Janjira (M Cl)
नागोठणे (ज.श.)	12,549	6,520	6,029	Nagothane (CT)
भुवनेश्वर (ज.श.)	8,871	4,661	4,210	Bhuvaneshwar (CT)
धाटाव (ज.श.)	5,066	2,874	2,192	Dhatau (CT)
रोहा अष्टमी (न.प.)	20,849	10,590	10,259	Roha Ashtami (M Cl)
पाली (ज.श.)	9,176	4,703	4,473	Pali (CT)
उतेखोल (ज.श.)	11,380	5,943	5,437	Utekhoh (CT)
गोरेगाव (ज.श.)	7,155	3,488	3,667	Goregaon (CT)
बोर्ली पंचतान (ज.श.)	6,952	3,293	3,659	Borli Panchtan (CT)
श्रीवर्धन (न.प.)	15,123	7,450	7,673	Shrivardhan (M Cl)
म्हसळा (ज.श.)	9,679	4,756	4,923	Mhasla (CT)
नांदगाव तर्फ भिरवडी (ज.श.)	4,871	2,527	2,344	Nadgaon Tarf Birwadi (CT)
भिरवडी (ज.श.)	8,829	4,692	4,137	Birwadi (CT)
महाड (ज.श.)	27,536	14,025	13,511	Mahad (M Cl)
पोलादपूर (ज.श.)	5,944	3,017	2,927	Poladpur (CT)
रत्नागिरी एकूण	16,15,069	7,61,121	8,53,948	Total Ratnagiri
ग्रामीण	13,51,346	6,30,213	7,21,133	Rural
नागरी	2,63,723	1,30,908	1,32,815	Urban
गिम्हावणे (ज.श.)	5,025	2,501	2,524	Gimhavane (CT)
जळगाव (ज.श.)	6,480	3,373	3,107	Jalgaon (CT)
दाभोळ (ज.श.)	7,038	3,515	3,523	Dabhol (CT)
दापोली कॅम्प (न.प.)	15,713	7,772	7,941	Dapoli Camp (NP)
खेड (न.प.)	16,892	8,151	8,741	Khed (M Cl)
खर्डी (ज.श.)	12,397	6,436	5,961	Kherdi (CT)
चिपळूण (न.प.)	55,139	27,355	27,784	Chiplun (M Cl)
मौजे अंजनवेल (ज.श.)	1,621	823	798	Mouje Anjanvel (CT)
झाडगाव (ज.श.)	7,803	3,856	3,947	Zadgaon (CT)
नाचणे (ज.श.)	11,688	5,971	5,717	Nachane (CT)
कार्ले (ज.श.)	4,382	1,904	2,478	Karle (CT)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
कुवरबाव (ज.श.)	6,497	3,327	3,170	Kuwarbav (CT)
रत्नागिरी (ज.श.)	76,229	37,670	38,559	Ratnagiri (M CI)
देवरुख (ज.श.)	12,689	6,242	6,447	Devrukh (CT)
लांजा (ज.श.)	14,377	7,173	7,204	Lanja (CT)
राजापूर (ज.श.)	9,753	4,839	4,914	Rajapur (M CI)
सिंधुदुर्ग एकूण	8,49,651	4,17,332	4,32,319	Total Sindhudurg
ग्रामीण	7,42,645	3,63,268	3,79,377	Rural
नागरी	1,07,006	54,064	52,942	Urban
कालमठ (ज.श.)	8,011	4,018	3,993	Kalmath (CT)
कणकवली (न.प.)	16,398	8,388	8,010	Kankavli (NP)
मालवण (न.प.)	18,648	9,663	8,985	Malwan (M CI)
वेंगुर्ला (न.प.)	12,392	6,196	6,196	Vengurla (M CI)
कुडाळ (ज.श.)	16,015	8,071	7,944	Kudal (CT)
माजगाव (ज.श.)	5,080	2,483	2,597	Majgaon (CT)
बांदा (ज.श.)	6,611	3,342	3,269	Banda (CT)
सावंतवाडी (न.प.)	23,851	11,903	11,948	Sawantwadi (M CI)
नाशिक एकूण	38,51,352	19,84,973	18,66,379	Total Nashik
ग्रामीण	35,09,814	18,04,712	17,05,102	Rural
नागरी	25,97,373	13,52,474	12,44,899	Urban
नाशिक (म.न.पा.)	14,86,053	7,82,517	703,536	Nashik (M Corp.)
इकलारे (ज.श.)	9,376	4,934	4,442	Eklahare (CT)
देवळाली (छा.)	54,027	28,269	25,758	Deolali Cantt. (CB)
भगूर (न.प.)	12,353	6,201	6,152	Bhagur (MCI)
मालेगाव (म.न.पा.+हदवाढ)	4,81,228	2,44,080	2,37,148	Malegaon (M Corp.+OG)
सोयगाव (ज.श.)	34,341	18,070	16,271	Soyagaon (CT)
ढाणे (ज.श.)	49,192	25,181	24,011	Dhyane (CT)
मालदे (ज.श.)	11,881	6,071	5,810	Malde (CT)
सुरगणा (ज.श.)	6,263	3,195	3,068	Surgana (CT)
सटाणा (न.प.)	37,701	19,449	18,252	Satana (M CI)
संगमेश्वर (ज.श.)	10,815	5,634	5,181	Sangameshwar (CT)
नांदगाव(न.प.)	23,604	12,130	11,474	Nandgaon (M CI)
मनमाड(न.प.)	80,058	40,816	39,242	Manmad (M CI)
चांदवड (ज.श.)	25,341	13,284	12,057	Chandvad (CT)
त्रिंबक(न.प.)	12,056	6,170	5,886	Trimbak (M CI)
सामणगाव (ज.श.)	5,156	2,693	2,463	Samangaon (CT)
विल्होली (ज.श.)	6,798	3,558	3,240	Vilholi (CT)
संसारी (ज.श.)	5,780	2,999	2,781	Sansari (CT)
घोटी बी.(ज.श.)	24,838	12,785	12,053	Ghoti Bk. (CT)
इगतपुरी (न.प.)	30,989	15,748	15,241	Igatpuri (M CI)
सिन्नर (न.प.)	65,299	34,633	30,666	Sinnar (M CI)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
ओझर (ज.श.)	51,297	26,671	24,626	Ozar (CT)
लासलगाव (ज.श.)	17,360	8,884	8,476	Lasalgaon (CT)
पिंपळगाव नजिक (ज.श.)	5,741	2,920	2,821	Pimpalgaon Najik (CT)
येवला (म.न.पा.)	49,826	25,582	24,244	Yevla (M Cl)
धुळे एकूण	20,50,862	10,54,031	9,96,831	Total Dhule
ग्रामीण	14,79,826	7,58,916	7,20,910	Rural
नागरी	5,71,036	2,95,115	2,75,921	Urban
शिरपूर-वरवडे (न.प.)	76,905	40,235	36,670	Shirpur-Warwade (M Cl)
दौडाइचा-वरवडे (न.प.)	46,767	24,011	22,756	Dondaicha-Warwade(M Cl)
निजामपूर (ज.श.)	7,696	3,963	3,733	Nijampur (CT)
साक्री (ज.श.)	21,764	11,202	10,562	Sakri (CT)
वलवडी (ज.श.)	29,636	15,516	14,120	Walwadi (CT)
माहिंदळे (ज.श.)	7,977	4,196	3,781	Mahindale (CT)
अवधान (ज.श.)	4,732	2,546	2,186	Awadhan (CT)
धुळे (म.न.पा.)	3,75,559	1,93,446	1,82,113	Dhule (M Corp.)
नंदुरबार एकूण	16,48,295	8,33,170	8,15,125	Total Nandurbar
ग्रामीण	13,72,821	6,87,671	6,85,150	Rural
नागरी	2,75,474	1,45,499	1,29,975	Urban
खापर (ज.श.)	7,235	3,697	3,538	Khapar (CT)
अक्कलकुवा (ज.श.)	17,840	13,273	4,567	Akkalkuwa (CT)
माकरानीफली (ज.श.)	4,812	2,412	2,400	Makranifali (CT)
वादफला (ज.श.)	6,093	3,212	2,881	Vadfalya (CT)
तळोदे (न.प.)	26,363	13,303	13,060	Talode (M Cl)
शहादे (न.प.)	61,376	31,414	29,962	Shahade (M Cl)
नंदुरबार (न.प.)	1,11,037	57,412	53,625	Nandurbar (M Cl)
कंदबरा (ज.श.)	6,511	3,289	3,222	Khandbara (CT)
नवापूर (न.प.)	34,207	17,487	16,720	Nawapur (M Cl)
जळगाव एकूण	37,99,823	19,70,432	18,29,391	Total Jalgaon
ग्रामीण	28,87,206	15,00,514	13,86,692	Rural
नागरी	9,12,617	4,69,918	4,42,699	Urban
भुसावळ (न.प.)	1,87,421	96,147	91,274	Bhusawal (MCl)
कंदारी (न.प.)	16,353	8,570	7,783	Kandari (CT)
चोपडा (न.प.)	72,783	37,601	35,182	Chopda (M Cl)
यावल (न.प.)	36,706	18,965	17,741	Yawal (M Cl)
फैजापूर (न.प.)	26,602	13,673	12,929	Faizpur (M Cl)
सावडा (न.प.)	20,584	10,637	9,947	Savda (M Cl)
रावेर (न.प.)	27,039	13,843	13,196	Raver (M Cl)
निभोरे बुद्रुक (ज.श.)	7,501	4,006	3,495	Nimbhore Budruk (CT)
वरणगाव (ज.श.)	35,411	18,385	17,026	Varangaon (CT)
जळगाव (ज.श.)	4,60,228	2,40,590	2,19,638	Jalgaon (M Corp.)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
एरंडोल (न.प.)	31,071	16,000	15,071	Erandol (M Cl)
धरणगाव (न.प.)	35,375	18,211	17,164	Dharangaon (M Cl)
अंमळनेर (न.प.)	95,994	49,564	46,430	Amalner (M Cl)
पारोळा (न.प.)	37,666	19,552	18,114	Parola (M Cl)
भादगाव (न.प.)	37,214	19,334	17,880	Bhadgaon (M Cl)
टाकळी - चाळीसगाव (ज.श.)	10,630	5,688	4,942	Takali Pr. Chalisgaon (CT)
चाळीसगाव (न.प.)	97,551	50,737	46,814	Chalisgaon(M Cl)
पाचोरा (ग्रामीण)(ज.श.)	211	120	91	Pachora (Rural) (CT)
पाचोरा (न.प.)	59,609	30,958	28,651	Pachora (M Cl)
जामनेर (न.प.)	46,762	24,270	22,492	Jamner (M Cl)
अहमदनगर एकूण	93,81,724	48,93,572	44,88,152	Total Ahmednagar
ग्रामीण	36,30,542	18,72,907	17,57,635	Rural
नागरी	57,51,182	30,20,665	27,30,517	Urban
अहमदनगर (म.न.पा.)	3,50,859	1,78,899	1,71,960	Ahmadnagar (M Corp.)
अहमदनगर (छा.)	28,986	16,568	12,418	Ahmadnagar Cantt. (CB)
राजूर(ज.श.)	10,046	5,238	4,808	Rajur (CT)
घुलेवाडी (ज.श.)	21,860	11,487	10,373	Ghulewadi (CT)
संगमनेर (न.प.)	65,804	33,463	32,341	Sangamner (M Cl)
कोपरगाव (न.प.)	65,273	33,222	32,051	Kopargaon (M Cl)
शिर्डी (न.प.)	36,004	18,751	17,253	Shirdi (NP)
राहता पिंपळस (न.प.)	22,335	11,438	10,897	Rahta Pimplas (M Cl)
श्रीरामपूर (न.प.)	89,282	44,842	44,440	Shrirampur (M Cl)
पाथर्डी (न.प.)	27,211	14,224	12,987	Pathardi (M Cl)
नागपूर (ज.श.)	11,790	6,359	5,431	Nagapur (CT)
बऱ्हाणपूर (ज.श.)	6,885	3,628	3,257	Burhanagar (CT)
नागरदेवले (ज.श.)	18,802	9,768	9,034	Nagardeole (CT)
दरेवाडी (ज.श.)	10,860	6,414	4,446	Darewadi (CT)
राहुरी (न.प.)	38,813	20,140	18,673	Rahuri (M Cl)
देवळाली प्रवरा (न.प.)	30,997	15,984	15,013	Deolali Pravara (M Cl)
श्रीगोंदा (न.प.)	31,134	16,048	15,086	Shrigonda (M Cl)
कर्जत (ज.श.)	11,659	6,048	5,611	Karjat (CT)
जामखेड (ज.श.)	34,017	17,397	16,620	Jamkhed (CT)
पुणे एकूण	94,29,408	49,24,105	45,05,303	Total Pune
ग्रामीण	36,78,226	19,03,440	17,74,786	Rural
नागरी	57,51,182	30,20,665	27,30,517	Urban
पुणे (म.न.पा.)	31,24,458	16,03,675	15,20,783	Pune (M Corp.)
पुणे (छा.)	71,781	37,046	34,735	Pune Cantt. (CB)
किरकी (छा.)	78,684	43,837	34,847	Kirkee Cantt. (CB)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
पिंपरी चिंचवड (म.न.पा.)	17,27,692	9,42,533	7,85,159	Pimpri Chinchwad (M Corp.)
देहरोड (छा.)	48,961	25,971	22,990	Dehu Road Cantt. (CB)
देहू (ज.श.)	6,133	3,178	2,955	Dehu (CT)
जुन्नर (न.प.)	25,315	13,066	12,249	Junnar (M Cl)
मंचर (ज.श.)	18,876	9,643	9,233	Manchar (CT)
कोरेगाव भिमा (ज.श.)	13,116	7,220	5,896	Koregaon Bhima (CT)
सानसवाडी (ज.श.)	13,543	7,403	6,140	Sanaswadi (CT)
शिरूर (न.प.)	37,111	19,003	18,108	Shirur (M Cl)
राजगुरुनगर(खेड) (ज.श.)	25,146	12,899	12,247	Rajgurunagar (Khed) (CT)
चाकण (ज.श.)	41,113	22,194	18,919	Chakan (CT)
खराबवाडी (ज.श.)	9,200	5,033	4,167	Kharabwadi (CT)
नानेकरवाडी (ज.श.)	12,654	7,442	5,212	Nanekarwadi (CT)
मेदनकरवाडी (ज.श.)	12,576	7,113	5,463	Medankarwadi (CT)
आळंदी (न.प.)	28,645	16,142	12,503	Alandi (M Cl)
वडगाव (ज.श.)	14,595	7,583	7,012	Wadagaon (CT)
खडकले (ज.श.)	13,435	6,971	6,464	Khadkale (CT)
कुसगाव बी. (ज.श.)	15,612	8,909	6,703	Kusgaon Bk. (CT)
तळेगाव दाभाडे	56,435	29,033	27,402	Talegaon Dabhade (M Cl)
लोणावळा (न.प.)	57,698	30,854	26,844	Lonavala (M Cl)
हिंजवडी (ज.श.)	11,459	6,294	5,165	Hinjavadi (CT)
पिरणगुट (ज.श.)	14,174	7,727	6,447	Pirangut (CT)
वाघोली (ज.श.)	33,479	17,767	15,712	Wagholi (CT)
येवलेवाडी (ज.श.)	7,685	4,137	3,548	Yewalewadi (CT)
दोंड (ज.श.)	6,863	3,449	3,414	Daund (CT)
दोंड (न.प.)	49,450	25,117	24,333	Daund (M Cl)
शिवतकर (निरा) (ज.श.)	11,228	5,702	5,526	Shivatkar (Nira) (CT)
सासवड (न.प.)	31,821	16,219	15,602	Sasvad (M Cl)
जेजुरी (न.प.)	14,515	7,347	7,168	Jejuri (M Cl)
भोर (न.प.)	18,453	9,256	9,197	Bhor (M Cl)
जलोची (ज.श.)	19,346	10,007	9,339	Jalochi (CT)
बारामती (न.प.)	54,415	27,643	26,772	Baramati (M Cl)
इंदापूर (न.प.)	25,515	13,252	12,263	Indapur (M Cl)
सातारा एकूण	30,03,741	15,10,842	14,92,899	Total Satara
ग्रामीण	24,33,363	12,19,749	12,13,614	Rural
नागरी	5,70,378	2,91,093	2,79,285	Urban
सातारा (न.प.)	1,20,195	61,129	59,066	Satara (MCl)
कारंजे तर्फ सातारा (ज.श.)	29,140	14,972	14,168	Karanje tarf Satara (CT)
महाबळेश्वर (न.प.)	13,393	6,974	6,419	Mahabaleshwar (M Cl)
पाचगणी (न.प.)	14,894	8,335	6,559	Panchgani (M Cl)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
सोनगीरवाडी (ग्रामिण) (ज.श.)	791	418	373	Songirwadi (Rural) (CT)
वाई (न.प.)	36,025	18,134	17,891	Wai (M CI)
लोणंद (ज.श.)	18,723	9,560	9,163	Lonand (CT)
कोलकी (ज.श.)	8,054	4,153	3,901	Kolki (CT)
फलटण (न.प.)	52,118	26,242	25,876	Phaltan (M CI)
म्हसवड (न.प.)	24,120	12,185	11,935	Mhaswad (M CI)
कोरेगाव (ज.श.)	24,690	12,538	12,152	Koregaon (CT)
रहिमतपूर (न.प.)	17,633	8,914	8,719	Rahimatpur (M CI)
खेड (ज.श.)	14,266	7,395	6,871	Khed (CT)
गोडोली (ज.श.)	22,517	11,585	10,932	Godoli (CT)
कोडोली (ज.श.)	26,106	13,493	12,613	Kodoli (CT)
मेढा (ज.श.)	4,678	2,323	2,355	Medha (CT)
पाटण (ज.श.)	13,779	6,962	6,817	Patan (CT)
हजारमाची (ज.श.)	9,317	4,772	4,545	Hajarmachi (CT)
सैदापूर (ज.श.)	13,913	6,986	6,927	Saidapur (CT)
कराड (ग्रामीण) (ज.श.)	20,476	10,537	9,939	Karad (Rural) (CT)
कराड (न.प.)	53,879	27,134	26,745	Karad (M CI)
मलकापूर (न.प.)	31,671	16,352	15,319	Malkapur (NP)
सांगली एकूण	28,22,143	14,35,728	13,86,415	Total Sangli
ग्रामीण	21,02,786	10,71,124	10,31,662	Rural
नागरी	7,19,357	3,64,604	3,54,753	Urban
सांगली-मिरज कुपवाड (म.न.पा.)	5,02,793	2,53,640	2,49,153	Sangli-Miraj Kupwad (M Corp.)
माधवनपूर (ज.श.)	11,168	5,680	5,488	Madhavnagar (CT)
उरण इस्लामपूर (न.प.)	67,391	34,435	32,956	Uran Islampur (M CI)
आष्टा (न.प.)	37,105	19,171	17,934	Ashta (M CI)
विटा (न.प.)	48,289	24,692	23,597	Vita (M CI)
तासगाव (न.प.)	37,945	19,460	18,485	Tasgaon (M CI)
बुधगाव (ज.श.)	14,666	7,526	7,140	Budhgaon (CT)
सोलापूर एकूण	43,17,756	22,27,852	20,89,904	Total Solapur
ग्रामीण	29,18,665	15,18,343	14,00,322	Rural
नागरी	13,99,091	7,09,509	6,89,582	Urban
करमाळा (न.प.)	23,199	11,905	11,294	Karmala (M CI)
कुर्डूवाडी (न.प.)	22,463	11,483	10,980	Kurduvadi (M CI)
बारशी (न.प.)	1,18,722	60,801	57,921	Barshi (M CI)
सोलापूर (म.न.पा.)	9,51,558	4,81,064	4,70,494	Solapur (M Corp.)
पंढरपूर (न.प.)	98,923	50,645	48,278	Pandharpur (M CI)
नातेपुते (ज.श.)	17,930	9,059	8,871	Natepute (CT)
अकलूज (ज.श.)	39,972	20,318	19,654	Akluj (CT)
संगमनेर (ज.श.)	6,499	3,358	3,141	Sangramnagar (CT)
सांगोले (न.प.)	34,321	17,720	16,601	Sangole (M CI)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
मंगलवेदे (न.प.)	21,824	11,109	10,715	Mangalvedhe (M CI)
अक्कलकोट (न.प.)	40,103	20,051	20,052	Akkalkot (M CI)
मैनदर्गी (न.प.)	12,363	6,217	6,146	Maindargi (M CI)
दुधाणी (न.प.)	11,214	5,779	5,435	Dudhani (M CI)
कोल्हापूर एकूण	38,76,001	19,80,658	18,95,343	Total Kolhapur
ग्रामीण	26,45,992	13,48,815	12,97,177	Rural
नागरी	12,30,009	6,31,843	5,98,166	Urban
इचलकरंजी (न.प.)	2,87,353	1,49,164	1,38,189	Ichalkaranji (MCI)
कबनूर (ज.श.)	38,146	19,946	18,200	Kabnur (CT)
कोल्हापूर (म.न.पा.)	5,49,236	2,80,366	2,68,870	Kolhapur (M Corp.)
गांधीनगर (ज.श.)	12,601	6,572	6,029	Gandhinagar (CT)
मलकापूर (न.प.)	5,339	2,699	2,640	Malkapur (M CI)
वाडी रत्नागिरी (ज.श.)	4,693	2,387	2,306	Wadi Ratnagiri (CT)
पन्हाळा (न.प.)	3,121	1,590	1,531	Panhala (M CI)
कोरोची (ज.श.)	20,420	10,699	9,721	Korochi (CT)
हुपारी (ज.श.)	28,953	14,653	14,300	Hupari (CT)
वडगाव (न.प.)	25,651	13,257	12,394	Vadgaon Kasba (M CI)
जयसिंगपूर (न.प.)	48,510	24,273	24,237	Jaysingpur (M CI)
कुरुदवाड (न.प.)	22,372	11,325	11,047	Kurundvad (M CI)
उजालावाडी (ज.श.)	9,075	4,714	4,361	Ujalaiwadi (CT)
उचगाव (ज.श.)	31,238	16,260	14,978	Uchgaon (CT)
पाचगाव (ज.श.)	22,353	11,740	10,613	Pachgaon (CT)
मोरेवाडी (ज.श.)	7,222	3,692	3,530	Morewadi (CT)
गोकूळ शिरगाव (ज.श.)	8,623	4,576	4,047	Gokul Shirgaon (CT)
तामगाव (ज.श.)	5,223	2,736	2,487	Tamgaon (CT)
कलंबे तर्फ ठाणे (ज.श.)	10,138	5,351	4,787	Kalambe T. Thane (CT)
कागल (न.प.)	34,106	17,634	16,472	Kagal (M CI)
मुरुड (न.प.)	11,194	5,753	5,441	Murgud (M CI)
आजरा (ज.श.)	17,257	8,838	8,419	Ajra (CT)
गडिहिंगलज (न.प.)	27,185	13,618	13,567	Gadhinglaj (M CI)
औरंगाबाद एकूण	28,86,450	14,94,530	13,91,920	Total Aurangabad
ग्रामीण	12,66,280	6,51,886	6,14,394	Rural
नागरी	16,20,170	8,42,644	7,77,526	Urban
औरंगाबाद (म.न.पा.)	11,75,116	6,09,206	5,65,910	Aurangabad (M Corp.)
औरंगाबाद (छा.)	18,051	9,639	8,412	Aurangabad Cantt. (CB)
कन्नड (न.प.)	40,759	21,144	19,615	Kannad (M CI)
सिलोद (न.प.)	58,230	30,074	28,156	Sillod (M CI)
वडगाव कोल्हाटी (ज.श.)	65,620	35,634	29,986	Wadgaon Kolhati (CT)
सातारा (ज.श.)	39,973	21,044	18,929	Satara (CT)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
पंढरपूर (ज.श.)	10,346	5,529	4,817	Pandharpur (CT)
खुलदाबाद (न.प.)	15,749	8,112	7,637	Khuldabad (M CI)
वैजापूर (न.प.)	41,296	21,243	20,053	Vaijapur (M CI)
अनंतपूर (ज.श.)	6,166	3,157	3,009	Anantpur (CT)
हरसूल (ज.श.)	4,979	2,504	2,475	Harsul (CT)
रांजणगाव (ज.श.)	42,877	23,019	19,858	Ranjangaon (s) (CT)
वालूज बि. (ज.श.)	20,220	10,592	9,628	Waluj Bk. (CT)
गंगापूर (न.प.)	27,745	14,371	13,374	Gangapur (M CI)
चितेगाव (ज.श.)	11,507	6,107	5,400	Chitegaon (CT)
पैठण (न.प.)	41,536	21,269	20,267	Paithan (M CI)
जालना एकूण	19,59,046	1011,473	9,47,573	Total Jalna
ग्रामीण	15,81,617	817,279	7,64,338	Rural
नागरी	3,77,429	194,194	1,83,235	Urban
भोकरदन (न.प.)	24,416	12,751	11,665	Bhokardan (M CI)
जालना (न.प.)	2,85,577	147,092	1,38,485	Jalna (M CI)
अंबड (न.प.)	31,553	15,950	15,603	Ambad (M CI)
परतूर (न.प.)	35,883	18,401	17,482	Partur (M CI)
परभणी एकूण	18,36,086	942,870	8,93,216	Total Parbhani
ग्रामीण	12,66,280	651,886	6,14,394	Rural
नागरी	5,69,806	290,984	2,78,822	Urban
सैलू (न.प.)	46,915	24,128	22,787	Sailu (M CI)
जिंतूर (न.प.)	44,291	22,616	21,675	Jintur (M CI)
परभणी (न.प.)	3,07,170	156,520	1,50,650	Parbhani (M CI)
मनवत (न.प.)	32,488	16,522	15,966	Manwath (M CI)
पाथरी (न.प.)	36,853	19,025	17,828	Pathri (M CI)
सोनपेठ (न.प.)	15,765	8,120	7,645	Sonpeth (M CI)
गंगाखेड (न.प.)	49,891	25,556	24,335	Gangakhed (M CI)
पूर्णा (न.प.)	36,433	18,497	17,936	Purna (M CI)
हिंगोली एकूण	11,77,345	606,294	5,71,051	Total Hingoli
ग्रामीण	9,98,612	514,430	4,84,182	Rural
नागरी	1,78,733	91,864	86,869	Urban
हिंगोली (न.प.)	85,103	43,356	41,747	Hingoli (M CI)
कलमनूरी (न.प.)	24,784	12,952	11,832	Kalamnuri (M CI)
बसमत (न.प.)	68,846	35,556	33,290	Basmath (M CI)
बीड एकूण	25,85,049	1349,106	12,35,943	Total Beed
ग्रामीण	20,70,751	1082,978	9,87,773	Rural
नागरी	5,14,298	266,128	2,48,170	Urban
आष्टी (ज.श.)	11,972	6,102	5,870	Ashti (CT)
गेवराई (न.प.)	33,562	17,263	16,299	Georai (M CI)
मांजलेगाव (न.प.)	49,453	25,539	23,914	Manjlegaon (M CI)
बीड (ग्रामीण) (ज.श.)	56,531	29,876	26,655	Bid (Rural) (CT)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
बीड (ज.श.)	1,46,709	75,566	71,143	Bid (M CI)
कैज (न.प.)	30,704	16,208	14,496	Kaij (NP)
धरुर (न.प.)	20,417	10,573	9,844	Dharur (M CI)
परळी (न.प.)	90,975	46,975	44,000	Parli (M CI)
आंबेजोगाई (न.प.)	73,975	38,026	35,949	Ambejogai (M CI)
नांदेड एकूण	23,30,374	11,97,876	11,32,498	Total Nanded
ग्रामीण	23,01,920	11,83,395	11,18,525	Rural
नागरी	9,13,898	4,71,915	4,41,983	Urban
गोकुंदा (ज.श.)	11,600	6,039	5,561	Gokunda (CT)
किनवट (न.प.)	28,454	14,481	13,973	Kinwat (M CI)
हदगाव (न.प.)	27,433	14,066	13,367	Hadgaon (M CI)
वाजेगाव (ज.श.)	9,772	4,977	4,795	Wajegaon (CT)
धानेगाव (ज.श.)	9,809	5,049	4,760	Dhanegaon (CT)
बलीरामपूर (ज.श.)	11,939	6,177	5,762	Balirampur (CT)
नांदेड वाघला (ज.श.)	5,50,439	2,85,433	2,65,006	Nanded Waghala (M Corp.)
मुदखेड (न.प.)	23,517	12,647	10,870	Mudkhed (M CI)
भोकर (न.प.)	32,899	17,104	15,795	Bhokar (M CI)
पेठ उमरी (न.प.)	13,501	6,868	6,633	Peth Umri (M CI)
धर्मबाद (न.प.)	33,741	16,919	16,822	Dharmabad (M CI)
कुडाळवाडी (न.प.)	14,760	7,413	7,347	Kundalwadi (M CI)
बिलोली (न.प.)	14,923	7,569	7,354	Biloli (M CI)
लोहा (न.प.)	24,125	12,334	11,791	Loha (M CI)
कंधार (न.प.)	24,843	13,048	11,795	Kandhar (M CI)
मुखेड (न.प.)	27,650	14,184	13,466	Mukhed (M CI)
देगलूर (न.प.)	54,493	27,607	26,886	Deglur (M CI)
उस्मानाबाद एकूण	12,76,327	6,58,896	6,17,431	Total Osmanabad
ग्रामीण	12,57,766	6,49,224	6,08,542	Rural
नागरी	2,81,057	1,45,298	1,35,759	Urban
परांदा (न.प.)	18,758	9,665	9,093	Paranda (M CI)
भूम (न.प.)	18,561	9,672	8,889	Bhum (M CI)
कळंब (न.प.)	25,713	13,524	12,189	Kalamb (M CI)
उस्मानाबाद (न.प.)	1,11,825	57,824	54,001	Osmanabad (M CI)
तुळजापूर (न.प.)	34,011	17,580	16,431	Tuljapur (M CI)
नलदुर्ग (न.प.)	18,341	9,516	8,825	Naldurg (M CI)
मुरुम (न.प.)	18,371	9,376	8,995	Murum (M CI)
उमरगा (न.प.)	35,477	18,141	17,336	Umarga (M CI)
लातूर एकूण	24,54,196	12,73,140	11,81,056	Total Latur
ग्रामीण	18,29,216	9,49,707	8,79,509	Rural
नागरी	6,24,980	3,23,433	3,01,547	Urban

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
आर्वी (ज.श.)	14,015	7,343	6,672	Arvi (CT)
लातूर (न.प.)	3,82,940	1,97,737	1,85,203	Latur (M CI)
अहमदपूर (न.प.)	43,936	22,796	21,140	Ahmadpur (M CI)
औसा (न.प.)	36,118	18,527	17,591	Ausa (M CI)
निलंगा (न.प.)	36,172	18,673	17,499	Nilanga (M CI)
निदेबन (ज.श.)	8,249	4,344	3,905	Nideban (CT)
उदगीर (न.प.)	1,03,550	54,013	49,537	Udgir (M CI)
बुलढाणा एकूण	25,86,258	13,37,560	12,48,698	Total Buldhana
ग्रामीण	20,37,398	10,55,242	9,82,156	Rural
नागरी	5,48,860	2,82,318	2,66,542	Urban
नांदूरा (न.प.+ हहवाढ)	44,419	22,848	21,571	Nandura (M CI+OG)
जळगाव (न.प.)	28,276	14,550	13,726	Jalgaon (Jamod) (M CI)
शेगांव (न.प.)	59,672	30,547	29,125	Shegaon (M CI)
मलकापूर (न.प.)	67,740	34,693	33,047	Malkapur (M CI)
खामगाव (न.प.)	94,191	48,368	45,823	Khamgaon (M CI)
मेहकर (न.प.)	45,248	23,274	21,974	Mehkar (M CI)
चिखली (न.प.)	57,889	29,977	27,912	Chikhli (M CI)
सुंदरखेड (ज.श.)	13,317	6,938	6,379	Sundarkhed (CT)
बुलढाणा (न.प.)	67,431	34,502	32,929	Buldana (M CI)
देऊळगाव राजा (न.प.)	30,827	15,954	14,873	Deulgaon Raja (M CI)
सिंदखेड राजा (न.प.)	16,434	8,553	7,881	Sindkhed Raja (M CI)
लोणार (न.प.)	23,416	12,114	11,302	Lonar (M CI)
अकोला एकूण	18,13,906	9,32,334	8,81,572	Total Akola
ग्रामीण	10,94,165	5,63,933	5,30,232	Rural
नागरी	7,19,741	3,68,401	3,51,340	Urban
तेल्हारा (न.प.)	20,986	10,759	10,227	Telhara (M CI)
अकोट (न.प.)	92,637	47,733	44,904	Akot (M CI)
बाळापूर (न.प.)	44,594	22,909	21,685	Balapur (M CI)
उमरी प्र. अकोला (ज.श.)	6,756	3,527	3,229	Umari Pr. Akola (CT)
उमरी प्र. बाळापूर (ज.श.)	20,262	10,469	9,793	Umri Pragane Balapur (CT)
शिवर (ज.श.)	6,047	3,161	2,886	Shivar (CT)
शिवानी (ज.श.)	13,699	7,022	6,677	Shivani (CT)
मलकापूर (ज.श.)	15,420	7,955	7,465	Malkapur (CT)
खडकी बि. (ज.श.)	12,133	6,284	5,849	Khadki Bk (CT)
अकोला (म.न.पा.)	4,25,817	2,17,393	2,08,424	Akola (M Corp.)
मुर्तिजापूर (न.प.)	40,295	20,309	19,986	Murtijapur (M CI)
पातूर (न.प.)	21,095	10,880	10,215	Patur (M CI)
वाशिम एकूण	11,97,160	6,20,302	5,76,858	Total Washim
ग्रामीण	9,85,747	5,11,727	4,74,020	Rural
नागरी	2,11,413	1,08,575	1,02,838	Urban

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
मंगळूरपिर (न.प.)	30,983	15,963	15,020	Mangrulpir (M CI)
कारंजा (न.प.)	67,907	34,703	33,204	Karanja (M CI)
वाशिम (न.प.)	78,387	40,262	38,125	Washim (M CI)
रिसोद (न.प.)	34,136	17,647	16,489	Risod (M CI)
अमरावती एकूण	28,88,445	14,80,768	14,07,677	Total Amravati
ग्रामीण	18,51,158	9,50,633	9,00,525	Rural
नागरी	10,37,287	5,30,135	5,07,152	Urban
धरणी (ज.श.)	15,761	8,075	7,686	Dharni (CT)
चिखलदरा (न.प.)	5,158	2,789	2,369	Chikhaldara (M CI)
अंजनगाव (न.प.)	56,380	29,017	27,363	Anjangaon (M CI)
अचलपूर (न.प.)	1,12,311	58,108	54,203	Achalpur (M CI)
चांदूरबझार (न.प.)	18,759	9,529	9,230	Chandurbazar (M CI)
मोर्शी (न.प.)	37,333	19,031	18,302	Morshi (M CI)
वरूड (न.प.)	45,482	23,182	22,300	Warud (M CI)
शेंदुजना (न.प.)	21,748	11,227	10,521	Shendurjana (M CI)
अमरावती (म.न.पा.)	6,47,057	3,29,992	3,17,065	Amravati (M Corp.)
दर्यापूर बनोसा (न.प.)	36,463	18,590	17,873	Daryapur Banosa (M CI)
चांदूर रेल्वे (न.प.)	19,776	9,982	9,794	Chandur Railway (M CI)
दत्तापूर धामगाव (न.प.)	21,059	10,613	10,446	Dattapur Dhamangaon (M CI)
यवतमाळ एकूण	27,72,348	14,19,965	13,52,383	Total Yavatmal
ग्रामीण	21,74,195	11,15,148	10,59,047	Rural
नागरी	5,98,153	3,04,817	2,93,336	Urban
यवतमाळ (न.प.)	1,16,551	58,549	58,002	Yavatmal (MCI)
उमरसरा (ज.श.)	21,752	11,138	10,614	Umarsara (CT)
नेर (न.प.)	29,302	14,762	14,540	Ner (M CI)
पिंपळगाव (ज.श.)	8,317	4,205	4,112	Pimpalgaon (CT)
यवतमाळ (ग्रा.) (ज.श.)	14,766	7,571	7,195	Yavatmal (R) (CT)
वाघापूर (ज.श.)	12,684	6,510	6,174	Waghapur (CT)
लोहारा (ज.श.)	22,664	11,654	11,010	Lohara (CT)
वडगाव रोड (ज.श.)	40,884	20,923	19,961	Wadgaon Road (CT)
देवगिरी (ज.श.)	8,303	4,319	3,984	Deogiri (CT)
दारव्हा (न.प.)	25,791	13,341	12,450	Darwha (M CI)
दिग्रस (न.प.)	44,767	22,780	21,987	Digras (M CI)
श्रीरामपूर (ज.श.)	9,949	5,112	4,837	Shrirampur (CT)
पुसद (न.प.)	73,046	37,366	35,680	Pusad (M CI)
उमरखेड (न.प.)	47,458	24,268	23,190	Umarchhed (M CI)
घाटंजी (न.प.)	21,293	11,026	10,267	Ghatanji (M CI)
पांढरकवडा (न.प.)	31,094	15,681	15,413	Pandharkaoda (M CI)
राजूर (ज.श.)	10,692	5,639	5,053	Rajur (CT)
वणी (न.प.)	58,840	29,973	28,867	Wani (M CI)
वर्धा एकूण	13,00,774	6,68,385	6,32,389	Total Wardha
ग्रामीण	8,77,474	4,51,874	4,25,600	Rural
नागरी	4,23,300	2,16,511	2,06,789	Urban
आर्वी (ज.श.)	42,822	21,958	20,864	Arvi (M CI)
सिंदी (ज.श.)	12,858	6,598	6,260	Sindi (M CI)
पिंपरी	23,661	12,205	11,456	Pipri (CT)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
सिंदी तर्फ हिंदनगर	20,956	10,823	10,133	Sindi Turf Hindnagar (CT)
वरुड	6,386	3,250	3,136	Warud (CT)
म्हसळा	8,883	4,535	4,348	Masala (CT)
नलवाडी	12,119	6,109	6,010	Nalwadi (CT)
बोरगाव(मेघे)	19,759	10,236	9,523	Borgaon (Meghe) (CT)
सवंगी	14,394	6,954	7,440	Sawangi (Meghe) (CT)
वर्धा (ज.श.)	1,06,444	53,697	52,747	Wardha (M CI)
पूलगाव (ज.श.)	33,925	17,573	16,352	Pulgaon (M CI)
देवळी (ज.श.)	19,288	9,996	9,292	Deoli (M CI)
हिंगणघाट (ज.श.)	1,01,805	52,577	49,228	Hinganghat (M CI)
नागपूर एकूण	46,53,570	23,84,975	22,68,595	Total Nagpur
ग्रामीण	14,74,811	7,58,357	7,16,454	Rural
नागरी	31,78,759	16,26,618	15,52,141	Urban
कामटी (न.प.)	86,793	43,470	43,323	Kamptee (MCI)
टेकाडी (ज.श.)	13,741	7,077	6,664	Tekadi (CT)
कनहान(पिंपरी) (ज.श.)	22,945	11,669	11,276	Kanhan (Pipri) (CT)
कामटी (छा.)	12,457	8,039	4,418	Kamptee Cantt. (CB)
नागपूर	24,05,665	12,25,405	11,80,260	Nagpur (M Corp.)
दिगडोह (ज.श.)	38,157	20,590	17,567	Digdoh (CT)
वाडी (ज.श.)	54,048	28,143	25,905	Wadi (CT)
मोवाड (ज.श.)	8,777	4,444	4,333	Mowad (M CI)
नारखेड (ज.श.)	21,127	10,807	10,320	Narkhed (M CI)
काटोल (न.प.)	43,267	22,064	21,203	Katol (M CI)
बाम्हनी (ज.श.)	10,341	5,407	4,934	Bamhni (CT)
कलमेश्वर (न.प.)	19,578	10,047	9,531	Kalameshwar (M CI)
मोहपा (न.प.)	6,987	3,520	3,467	Mohpa (M CI)
वाघोडा (ज.श.)	7,628	4,009	3,619	Waghoda (CT)
वाळणी (ज.श.)	9,393	4,939	4,454	Walani (CT)
सिलेवाडा(ज.श.)	7,290	3,867	3,423	Sillewada (CT)
चंदकापूर(ज.श.)	12,077	6,389	5,688	Chandkapur (CT)
चिंचोळी (ज.श.)	18,469	9,499	8,970	Chicholi (CT)
सावनेर (ज.श.)	32,498	16,570	15,928	Savner (M CI)
खपा (ज.श.)	14,659	7,449	7,210	Khapa (M CI)
कान्द्री (ज.श.)	10,624	5,529	5,095	Kandri (CT)
कान्द्री (ज.श.)	5,099	2,516	2,583	Kandri (CT)
रामटेक (न.प.)	22,310	11,321	10,989	Ramtek (M CI)
मौडा (ज.श.)	14,606	7,564	7,042	Mouda (CT)
महादूला (ज.श.)	21,481	11,145	10,336	Mahadula (CT)
कोराडी (ज.श.)	6,321	3,265	3,056	Koradi (CT)
येरखेडा (ज.श.)	15,727	8,002	7,725	Yerkheda (CT)
भोकरा (ज.श.)	8,602	4,556	4,046	Bhokara (CT)
नरसाळा (ज.श.)	17,330	8,854	8,476	Narsala (CT)
हुंडकेश्वर बि. (ज.श.)	24,499	12,543	11,956	Hudkeshwar bk. (CT)
बोरखेडी (ज.श.)	13,294	7,008	6,286	Borkhedi (CT)
बोरी (ज.श.)	12,072	6,307	5,765	Bori (CT)
दावलामेटी (ज.श.)	14,545	7,529	7,016	Davlameti (CT)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
सोनेगाव (निपाणी) (ज.श.)	9,387	4,937	4,450	Sonegaon (Nipani) (CT)
निलदोह (ज.श.)	20,888	11,566	9,322	Nildoh (CT)
वाणडोंगरी (ज.श.)	37,667	20,171	17,496	Wanadongri (CT)
वाढामण (ज.श.)	6,148	3,133	3,015	Waddhamana (CT)
नागलवाडी (ज.श.)	2,562	1,345	1,217	Nagalwadi (CT)
इसानी (ज.श.)	4,366	2,257	2,109	Isasani (CT)
टाकलघाट (ज.श.)	11,363	6,210	5,153	Takalghat (CT)
उमरेड (ज.श.)	53,971	27,456	26,515	Umred (M CI)
भंडारा एकूण	12,00,334	6,05,520	5,94,814	Total Bhandara
ग्रामीण	9,66,503	4,87,484	4,79,019	Rural
नागरी	2,33,831	1,18,036	1,15,795	Urban
चिखला (ज.श.)	4,352	2,147	2,205	Chikhala (CT)
तुमसर (न.प.)	44,869	22,568	22,301	Tumsar (M CI)
वर्दी (ज.श.)	13,058	6,629	6,429	Warthi (CT)
ठाणा (ज.श.)	6,339	3,256	3,083	Thana (CT)
शहापूर (ज.श.)	4,459	2,237	2,222	Shahapur (CT)
बेला (ज.श.)	5,914	2,892	3,022	Bela (CT)
गणेशपूर (ज.श.)	9,192	4,688	4,504	Ganeshpur (CT)
सावरी जवाहरनगर (ज.श.)	8,770	4,442	4,328	Sawari Jawharnagar (CT)
भंडारा (न.प.)	91,845	46,409	45,436	Bhandara (M CI)
साकोली (ज.श.)	14,636	7,392	7,244	Sakoli (CT)
मुरमाडी (ज.श.)	7,576	3,862	3,714	Murmadi (CT)
पौनी (न.प.)	22,821	11,514	11,307	Pauni (M CI)
गोंदिया एकूण	13,22,507	6,61,554	6,60,953	Total Gondiya
ग्रामीण	10,96,577	5,47,934	5,48,643	Rural
नागरी	2,25,930	1,13,620	1,12,310	Urban
तिरोरा (न.प.)	25,181	12,739	12,442	Tirora (M CI)
कुडवा (ज.श.)	11,549	6,076	5,473	Kudwa (CT)
कटंगी काला (ज.श.)	6,440	3,232	3,208	Katangi Kala (CT)
फूलचूर (ज.श.)	5,480	2,756	2,724	Fulchur (CT)
खामरी (ज.श.)	6,794	3,387	3,407	Khamari (CT)
गोंदिया (न.प.)	1,32,813	66,500	66,313	Gondiya (M CI)
आमगाव बि. (ज.श.)	10,972	5,448	5,524	Amgaon bk. (CT)
रायसामा (ज.श.)	6,925	3,485	3,440	Risama (CT)
आमगाव (ज.श.)	5,197	2,603	2,594	Amgaon kh. (CT)
देवरी (ज.श.)	14,579	7,394	7,185	Deori (CT)
चंद्रपूर एकूण	42,58,553	21,42,535	21,16,018	Total Chandrapur
ग्रामीण	14,28,929	7,26,106	7,02,823	Rural
नागरी	28,29,624	14,16,429	14,13,195	Urban
वरोरा (न.प.)	46,532	23,424	23,108	Warora (M CI)
ब्रह्मपुरी (न.प.)	36,025	18,052	17,973	Brahmapuri (M CI)
शिवाजीनगर (ज.श.)	13,877	7,312	6,565	Shivaji Nagar (CT)
भद्रावती (न.प.)	60,565	31,451	29,114	Bhadravati (M CI)
कोंडूमल (ज.श.)	10,497	5,405	5,092	Kondumal (CT)
दुर्गापूर (ज.श.)	17,693	9,069	8,624	Durgapur (CT)

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.8- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
उर्जानगर (ज.श.)	4,748	2,430	2,318	Urjanagar (CT)
ताडली (ज.श.)	4,942	2,597	2,345	Tadali (CT)
पडोली (ज.श.)	5,275	2,777	2,498	Padoli (CT)
घुगूस (ज.श.)	32,654	16,980	15,674	Ghugus (CT)
नाकोडा (ज.श.)	5,634	2,947	2,687	Nakoda (CT)
चंद्रपूर (न.प.)	3,20,379	1,64,085	1,56,294	Chandrapur (M Cl)
मूळ (न.प.)	25,449	12,764	12,685	Mul (M Cl)
नांदगाव पोड (ज.श.)	3,836	2,012	1,824	Nandgaon Poda (CT)
विसापूर (ज.श.)	9,398	4,831	4,567	Visapur (CT)
बल्लारपूर (न.प.)	89,452	45,877	43,575	Ballarpur (M Cl)
अवलपूर (ज.श.)	4,882	2,506	2,376	Awalpur (CT)
नंदा (ज.श.)	9,378	4,901	4,477	Nanda (CT)
चांदूर (ज.श.)	26,755	13,841	12,914	Chandur (CT)
साष्टी (ज.श.)	4,320	2,251	2,069	Sasti (CT)
धोपताला (ज.श.)	4,945	2,577	2,368	Dhopatala (CT)
राजुरा (न.प.)	29,668	15,337	14,331	Rajura (M Cl)
गोंडपिंपरी (न.प.)	8,474	4,302	4,172	Gondpipri (CT)
गडचिरोली एकूण	10,72,942	5,41,328	5,31,614	Total Gadchiroli
ग्रामीण	9,54,909	4,81,290	4,73,619	Rural
नागरी	1,18,033	60,038	57,995	Urban
देसाईगंज (न.प.)	28,781	14,388	14,393	Desaiganj (M Cl)
कुरखेडा (ज.श.)	7,430	3,798	3,632	Kurkheda (CT)
गडचिरोली (न.प.)	54,152	27,569	26,583	Gadchiroli (M Cl)
आष्टी (ज.श.)	5,634	2,886	2,748	Ashti (CT)
अहेरी (ज.श.)	14,609	7,599	7,010	Aheri (CT)
सिरोचा रेल्वे (ज.श.)	7,427	3,798	3,629	Sironcha Ry. (CT)

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9

ग्रामीण व नागरी भागातील मुख्य कामगार, सीमांतिक कामगार व काम न करणारे स्त्री पुरुष
Main workers, marginal workers and non-workers by gender in rural and urban areas
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे (2)	एकूण ग्रामीण नागरी (3)	एकूण लोकसंख्या (संस्थामधोल व बेघरांची धरुन) Total population (including institutional and houseless population)			मुख्य कामगार / Main workers			Total Rural Urban (3)	Districts (2)
			व्यक्ती Persons (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	एकूण मुख्यतः काम करणारे Total Main workers (I-IX)				
						व्यक्ती Persons (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)		
1	मुंबई शहर	ए	30,85,411	16,84,608	14,00,803	12,08,177	9,74,168	2,34,009	T	Mumbai City
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	30,85,411	16,84,608	14,00,803	12,08,177	9,74,168	2,34,009	U	
2	मुंबई उपनगर	ए	93,56,962	50,31,323	43,25,639	35,15,744	28,10,804	7,04,940	T	Mumbai Suburban
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	93,56,962	50,31,323	43,25,639	35,15,744	28,10,804	7,04,940	U	
3	ठाणे	ए	1,10,60,148	58,65,078	51,95,070	39,30,389	30,59,739	8,70,650	T	Thane
		ग्रा	25,45,470	13,00,136	12,45,334	8,85,319	5,94,942	2,90,377	R	
		ना	85,14,678	45,64,942	39,49,736	30,45,070	24,64,797	5,80,273	U	
4	रायगड	ए	26,34,200	13,44,345	12,89,855	8,60,174	6,42,620	2,17,554	T	Raigad
		ग्रा	16,64,005	8,36,996	8,27,009	5,39,234	3,81,622	1,57,612	R	
		ना	9,70,195	5,07,349	4,62,846	3,20,940	2,60,998	59,942	U	
5	रत्नागिरी	ए	16,15,069	7,61,121	8,53,948	5,54,423	3,43,732	2,10,691	T	Ratnagiri
		ग्रा	13,51,346	6,30,213	7,21,133	4,76,836	2,82,209	1,94,627	R	
		ना	2,63,723	1,30,908	1,32,815	77,587	61,523	16,064	U	
6	सिंधुदुर्ग	ए	8,49,651	4,17,332	4,32,319	2,26,701	1,65,067	61,634	T	Sindhudurg
		ग्रा	7,42,645	3,63,268	3,79,377	1,94,803	1,39,924	54,879	R	
		ना	1,07,006	54,064	52,942	31,898	25,143	6,755	U	
7	नाशिक	ए	61,07,187	31,57,186	29,50,001	25,24,102	16,41,175	8,82,927	T	Nashik
		ग्रा	35,09,814	18,04,712	17,05,102	16,88,484	9,60,653	7,27,831	R	
		ना	25,97,373	13,52,474	12,44,899	8,35,618	6,80,522	1,55,096	U	
8	धुळे	ए	20,50,862	10,54,031	9,96,831	8,25,297	5,25,909	2,99,388	T	Dhule
		ग्रा	14,79,826	7,58,916	7,20,910	6,62,880	3,91,030	2,71,850	R	
		ना	5,71,036	2,95,115	2,75,921	1,62,417	1,34,879	27,538	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
9	नंदुरबार	ए	16,48,295	8,33,170	8,15,125	6,64,070	3,96,105	2,67,965	T	Nandurbar
		ग्रा	13,72,821	6,87,671	6,85,150	5,84,986	3,33,204	2,51,782	R	
		ना	2,75,474	1,45,499	1,29,975	79,084	62,901	16,183	U	
10	जळगाव	ए	42,29,917	21,97,365	20,32,552	16,44,545	10,83,390	5,61,155	T	Jalgaon
		ग्रा	28,87,206	15,00,514	13,86,692	12,60,468	7,67,083	4,93,385	R	
		ना	13,42,711	6,96,851	6,45,860	3,84,077	3,16,307	67,770	U	
11	अहमदनगर	ए	45,43,159	23,42,825	22,00,334	20,38,759	12,26,433	8,12,326	T	Ahmednagar
		ग्रा	36,30,542	18,72,907	17,57,635	17,40,158	9,96,282	7,43,876	R	
		ना	9,12,617	4,69,918	4,42,699	2,98,601	2,30,151	68,450	U	
12	पुणे	ए	94,29,408	49,24,105	45,05,303	37,53,324	26,61,075	10,92,249	T	Pune
		ग्रा	36,78,226	19,03,440	17,74,786	16,76,134	10,45,549	6,30,585	R	
		ना	57,51,182	30,20,665	27,30,517	20,77,190	16,15,526	4,61,664	U	
13	सातारा	ए	30,03,741	15,10,842	14,92,899	11,84,155	7,80,864	4,03,291	T	Satara
		ग्रा	24,33,363	12,19,749	12,13,614	10,01,038	6,40,470	3,60,568	R	
		ना	5,70,378	2,91,093	2,79,285	1,83,117	1,40,394	42,723	U	
14	सांगली	ए	28,22,143	14,35,728	13,86,415	10,74,586	7,48,997	3,25,589	T	Sangli
		ग्रा	21,02,786	10,71,124	10,31,662	8,45,798	5,71,081	2,74,717	R	
		ना	7,19,357	3,64,604	3,54,753	2,28,788	1,77,916	50,872	U	
15	सोलापूर	ए	43,17,756	22,27,852	20,89,904	17,62,361	11,48,815	6,13,546	T	Solapur
		ग्रा	29,18,665	15,18,343	14,00,322	12,96,526	8,04,967	4,91,559	R	
		ना	13,99,091	7,09,509	6,89,582	4,65,835	3,43,848	1,21,987	U	
16	कोल्हापूर	ए	38,76,001	19,80,658	18,95,343	15,07,993	10,49,281	4,58,712	T	Kolhapur
		ग्रा	26,45,992	13,48,815	12,97,177	11,01,523	7,20,992	3,80,531	R	
		ना	12,30,009	6,31,843	5,98,166	4,06,470	3,28,289	78,181	U	
17	औरंगाबाद	ए	37,01,282	19,24,469	17,76,813	14,45,617	9,57,618	4,87,999	T	Aurangabad
		ग्रा	20,81,112	10,81,825	9,99,287	9,62,485	5,63,199	3,99,286	R	
		ना	16,20,170	8,42,644	7,77,526	4,83,132	3,94,419	88,713	U	
18	जालना	ए	19,59,046	10,11,473	9,47,573	8,43,975	5,08,046	3,35,929	T	Jalna
		ग्रा	15,81,617	8,17,279	7,64,338	7,35,489	4,20,990	3,14,499	R	
		ना	3,77,429	1,94,194	1,83,235	1,08,486	87,056	21,430	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
19	परभणी	ए	18,36,086	9,42,870	8,93,216	7,56,817	4,73,578	2,83,239	T	Parbhani
		ग्रा	12,66,280	6,51,886	6,14,394	5,98,296	3,45,944	2,52,352	R	
		ना	5,69,806	2,90,984	2,78,822	1,58,521	1,27,634	30,887	U	
20	हिंगोली	ए	11,77,345	6,06,294	5,71,051	5,13,496	3,07,713	2,05,783	T	Hingoli
		ग्रा	9,98,612	5,14,430	4,84,182	4,63,701	2,66,999	1,96,702	R	
		ना	1,78,733	91,864	86,869	49,795	40,714	9,081	U	
21	बीड	ए	25,85,049	13,49,106	12,35,943	11,53,999	6,83,245	4,70,754	T	Beed
		ग्रा	20,70,751	10,82,978	9,87,773	10,04,515	5,65,650	4,38,865	R	
		ना	5,14,298	2,66,128	2,48,170	1,49,484	1,17,595	31,889	U	
22	नांदेड	ए	33,61,292	17,30,075	16,31,217	13,17,751	8,50,621	4,67,130	T	Nanded
		ग्रा	24,47,394	12,58,160	11,89,234	10,61,792	6,43,885	4,17,907	R	
		ना	9,13,898	4,71,915	4,41,983	2,55,959	2,06,736	49,223	U	
23	उस्मानाबाद	ए	16,57,576	8,61,535	7,96,041	7,02,436	4,42,218	2,60,218	T	Osmanabad
		ग्रा	13,76,519	7,16,237	6,60,282	6,23,486	3,79,866	2,43,620	R	
		ना	2,81,057	1,45,298	1,35,759	78,950	62,352	16,598	U	
24	लातूर	ए	24,54,196	12,73,140	11,81,056	9,64,702	6,33,971	3,30,731	T	Latur
		ग्रा	18,29,216	9,49,707	8,79,509	7,94,795	4,94,506	3,00,289	R	
		ना	6,24,980	3,23,433	3,01,547	169,907	1,39,465	30,442	U	
25	बुलढाणा	ए	25,86,258	13,37,560	12,48,698	11,07,866	6,82,862	4,25,004	T	Buldhana
		ग्रा	20,37,398	10,55,242	9,82,156	9,45,137	5,52,106	3,93,031	R	
		ना	5,48,860	2,82,318	2,66,542	1,62,729	1,30,756	31,973	U	
26	अकोला	ए	18,13,906	9,32,334	8,81,572	6,91,551	4,81,085	2,10,466	T	Akola
		ग्रा	10,94,165	5,63,933	5,30,232	4,69,517	2,99,554	1,69,963	R	
		ना	7,19,741	3,68,401	3,51,340	2,22,034	1,81,531	40,503	U	
27	वाशिम	ए	11,97,160	6,20,302	5,76,858	5,02,523	3,09,156	1,93,367	T	Washim
		ग्रा	9,85,747	5,11,727	4,74,020	4,40,589	2,58,773	1,81,816	R	
		ना	2,11,413	1,08,575	1,02,838	61,934	50,383	11,551	U	
28	अमरावती	ए	28,88,445	14,80,768	14,07,677	10,61,334	7,53,960	3,07,374	T	Amravati
		ग्रा	18,51,158	9,50,633	9,00,525	7,54,483	4,99,510	2,54,973	R	
		ना	10,37,287	5,30,135	5,07,152	3,06,851	2,54,450	52,401	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
29	यवतमाळ	ए	27,72,348	14,19,965	13,52,383	11,96,248	7,44,391	4,51,857	T	Yavatmal
		ग्रा	21,74,195	11,15,148	10,59,047	10,11,555	5,96,850	4,14,705	R	
		ना	5,98,153	3,04,817	2,93,336	1,84,693	1,47,541	37,152	U	
30	वर्धा	ए	13,00,774	6,68,385	6,32,389	5,30,298	3,58,328	1,71,970	T	Wardha
		ग्रा	8,77,474	4,51,874	4,25,600	3,99,918	2,53,660	1,46,258	R	
		ना	4,23,300	2,16,511	2,06,789	1,30,380	1,04,668	25,712	U	
31	नागपूर	ए	46,53,570	23,84,975	22,68,595	16,54,680	12,24,036	4,30,644	T	Nagpur
		ग्रा	14,74,811	7,58,357	7,16,454	6,32,303	4,05,098	2,27,205	R	
		ना	31,78,759	16,26,618	15,52,141	10,22,377	8,18,938	2,03,439	U	
32	भंडारा	ए	12,00,334	6,05,520	5,94,814	4,13,511	2,62,520	1,50,991	T	Bhandara
		ग्रा	9,66,503	4,87,484	4,79,019	3,48,017	2,12,761	1,35,256	R	
		ना	2,33,831	1,18,036	1,15,795	65,494	49,759	15,735	U	
33	गोंदिया	ए	13,22,507	6,61,554	6,60,953	4,34,991	2,82,172	1,52,819	T	Gondiya
		ग्रा	10,96,577	5,47,934	5,48,643	3,68,016	2,30,955	1,37,061	R	
		ना	2,25,930	1,13,620	1,12,310	66,975	51,217	15,758	U	
34	चंद्रपूर	ए	22,04,307	11,23,834	10,80,473	8,04,055	5,36,732	2,67,323	T	Chandrapur
		ग्रा	14,28,929	7,26,106	7,02,823	5,81,214	3,54,038	2,27,176	R	
		ना	7,75,378	3,97,728	3,77,650	2,22,841	1,82,694	40,147	U	
35	गडचिरोली	ए	10,72,942	5,41,328	5,31,614	3,92,803	2,39,909	1,52,894	T	Gadchiroli
		ग्रा	9,54,909	4,81,290	4,73,619	3,58,251	2,13,638	1,44,613	R	
		ना	1,18,033	60,038	57,995	34,552	26,271	8,281	U	
	महाराष्ट्र	ए	11,23,74,333	5,82,43,056	5,41,31,277	4,37,63,4539	2,99,90,335	1,37,73,118	T	Maharashtra
	राज्य	ग्रा	6,15,56,074	3,15,39,034	3,00,17,040	2,65,07,746	1,61,87,990	1,03,19,756	R	State
		ना	5,08,18,259	2,67,04,022	2,41,14,237	1,72,55,707	1,38,02,345	34,53,362	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे (2)	एकूण ग्रामीण नागरी (3)	सीमांतिक कामगार / Marginal Workers			काम न करणारे / Non- Workers			Total Rural Urban (3)	Districts (2)
			व्यक्ती Persons (4)	पुरुष Males (5)	स्त्रिया Females (6)	व्यक्ती Persons (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)		
1	मुंबई शहर	ए	75,062	45,501	29,561	18,01,015	6,63,599	11,37,416	T	Mumbai City
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	75,062	45,501	29,561	18,01,015	6,63,599	11,37,416	U	
2	मुंबई उपनगर	ए	2,19,099	1,32,841	86,258	56,21,941	20,87,001	35,34,940	T	Mumbai Suburban
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	2,19,099	1,32,841	86,258	56,21,941	20,87,001	35,34,940	U	
3	ठाणे	ए	5,62,256	3,03,620	2,58,636	65,67,381	25,01,955	40,65,426	T	Thane
		ग्रा	2,84,276	1,34,303	1,49,973	13,75,741	5,70,718	8,05,023	R	
		ना	2,77,980	1,69,317	1,08,663	51,91,640	19,31,237	32,60,403	U	
4	रायगड	ए	2,14,144	1,12,188	1,01,956	15,61,231	5,90,502	9,70,729	T	Raigad
		ग्रा	1,75,278	88,859	86,419	9,49,449	3,66,499	5,82,950	R	
		ना	38,866	23,329	15,537	6,11,782	2,24,003	3,87,779	U	
5	रत्नागिरी	ए	1,59,103	62,919	96,184	9,00,993	3,54,113	5,46,880	T	Ratnagiri
		ग्रा	1,50,942	57,987	92,955	7,23,120	2,89,780	4,33,340	R	
		ना	8,161	4,932	3,229	1,77,873	64,333	1,13,540	U	
6	सिंधुदुर्ग	ए	1,20,640	64,936	55,704	5,02,473	1,87,656	3,14,817	T	Sindhudurg
		ग्रा	1,14,417	60,646	53,771	4,33,682	1,62,925	2,70,757	R	
		ना	6,223	4,290	1,933	68,791	24,731	44,060	U	
7	नाशिक	ए	2,40,305	1,06,405	1,33,900	33,43,859	14,10,900	19,32,959	T	Nashik
		ग्रा	1,73,273	64,816	1,08,457	16,48,456	7,79,697	8,68,759	R	
		ना	67,032	41,589	25,443	16,95,403	6,31,203	10,64,200	U	
8	धुळे	ए	1,10,495	44,181	66,314	11,14,492	4,83,583	6,30,909	T	Dhule
		ग्रा	95,009	34,445	60,564	7,21,740	3,33,447	3,88,293	R	
		ना	15,486	9,736	5,750	3,92,752	1,50,136	2,42,616	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
9	नंदुरबार	ए	1,27,872	46,970	80,902	8,56,230	3,90,272	4,65,958	T	Nandurbar
		ग्रा	1,16,578	40,425	76,153	6,71,257	3,14,042	3,57,215	R	
		ना	11,294	6,545	4,749	1,84,973	76,230	1,08,743	U	
10	जळगाव	ए	2,19,616	1,03,536	1,16,080	23,66,346	10,10,893	13,55,453	T	Jalgaon
		ग्रा	1,67,881	70,667	97,214	14,59,515	6,63,355	7,96,160	R	
		ना	51,735	32,869	18,866	9,06,831	3,47,538	5,59,293	U	
11	अहमदनगर	ए	1,65,135	72,995	92,140	23,38,569	10,42,516	12,96,053	T	Ahmednagar
		ग्रा	1,35,741	56,256	79,485	17,54,724	8,20,344	9,34,380	R	
		ना	29,394	16,739	12,655	5,83,845	2,22,172	3,61,673	U	
12	पुणे	ए	2,97,772	1,50,984	1,46,788	53,80,415	21,14,289	32,66,126	T	Pune
		ग्रा	1,51,817	63,648	88,169	18,49,639	7,93,723	10,55,916	R	
		ना	1,45,955	87,336	58,619	35,30,776	13,20,566	22,10,210	U	
13	सातारा	ए	1,70,540	63,997	1,06,543	16,48,794	6,66,037	9,82,757	T	Satara
		ग्रा	1,53,362	54,808	98,554	12,78,662	5,24,376	7,54,286	R	
		ना	17,178	9,189	7,989	3,70,132	1,41,661	2,28,471	U	
14	सांगली	ए	1,40,156	50,963	89,193	16,07,039	6,35,514	9,71,525	T	Sangli
		ग्रा	1,18,161	38,319	79,842	11,38,795	4,61,932	6,76,863	R	
		ना	21,995	12,644	9,351	4,68,244	1,73,582	2,94,662	U	
15	सोलापूर	ए	1,35,220	57,996	77,224	24,19,361	10,20,919	13,98,442	T	Solapur
		ग्रा	97,803	36,075	61,728	15,23,542	6,76,900	8,46,642	R	
		ना	37,417	21,921	15,496	8,95,819	3,44,019	5,51,800	U	
16	कोल्हापूर	ए	1,95,491	75,132	1,20,359	21,71,947	8,55,454	13,16,493	T	Kolhapur
		ग्रा	1,65,279	57,737	1,07,542	13,78,735	5,69,556	8,09,179	R	
		ना	30,212	17,395	12,817	7,93,212	2,85,898	5,07,314	U	
17	औरंगाबाद	ए	1,28,443	57,349	71,094	21,26,203	9,08,605	12,17,598	T	Aurangabad
		ग्रा	81,883	30,389	51,494	10,36,428	4,88,181	5,48,247	R	
		ना	46,560	26,960	19,600	10,89,775	4,20,424	6,69,351	U	
18	जालना	ए	86,394	36,732	49,662	10,28,160	4,66,443	5,61,717	T	Jalna
		ग्रा	69,685	26,537	43,148	7,76,313	3,69,723	4,06,590	R	
		ना	16,709	10,195	6,514	2,51,847	96,720	1,55,127	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
19	परभणी	ए	66,380	28,176	38,204	10,13,289	4,41,448	5,71,841	T	Parbhani
		ग्रा	45,841	15,727	30,114	6,22,143	2,90,215	3,31,928	R	
		ना	20,539	12,449	8,090	3,91,146	1,51,233	2,39,913	U	
20	हिंगोली	ए	54,811	22,571	32,240	6,08,163	2,75,391	3,32,772	T	Hingoli
		ग्रा	48,889	18,541	30,348	4,86,022	2,28,890	2,57,132	R	
		ना	5,922	4,030	1,892	1,22,141	46,501	75,640	U	
21	बीड	ए	1,00,840	43,286	57,554	13,29,501	6,21,287	7,08,214	T	Beed
		ग्रा	81,661	31,267	50,394	9,84,362	4,85,589	4,98,773	R	
		ना	19,179	12,019	7,160	3,45,139	1,35,698	2,09,441	U	
22	नांदेड	ए	1,76,162	74,739	101,423	18,67,339	8,04,843	10,62,496	T	Nanded
		ग्रा	1,38,585	50,911	87,674	12,46,670	5,63,026	6,83,644	R	
		ना	37,577	23,828	13,749	6,20,669	2,41,817	3,78,852	U	
23	उस्मानाबाद	ए	72,022	32,138	39,884	8,83,660	3,87,740	4,95,920	T	Osmanabad
		ग्रा	60,242	24,702	35,540	6,93,131	3,11,772	3,81,359	R	
		ना	11,780	7,436	4,344	1,90,529	75,968	1,14,561	U	
24	लातूर	ए	82,680	36,697	45,983	14,07,339	6,03,122	8,04,217	T	Latur
		ग्रा	62,810	23,308	39,502	9,71,849	4,32,259	5,39,590	R	
		ना	19,870	13,389	6,481	4,35,490	1,70,863	2,64,627	U	
25	बुलढाणा	ए	1,12,099	51,386	60,713	13,66,617	6,03,536	7,63,081	T	Buldhana
		ग्रा	93,460	38,715	54,745	9,98,801	4,64,421	5,34,380	R	
		ना	18,639	12,671	5,968	3,67,816	1,39,115	2,28,701	U	
26	अकोला	ए	77,129	39,449	37,680	10,45,752	4,11,972	6,33,780	T	Akola
		ग्रा	59,837	27,120	32,717	5,64,811	2,37,259	3,27,552	R	
		ना	17,292	12,329	4,963	4,80,941	1,74,713	3,06,228	U	
27	वाशिम	ए	67,037	31,111	35,926	6,27,368	2,79,949	3,47,419	T	Washim
		ग्रा	59,983	26,416	33,567	4,85,175	2,26,538	2,58,637	R	
		ना	7,054	4,695	2,359	1,42,193	53,411	88,782	U	
28	अमरावती	ए	1,74,778	83,895	90,883	16,52,123	6,43,191	10,08,932	T	Amravati
		ग्रा	1,37,618	58,707	78,911	9,59,057	3,92,416	5,66,641	R	
		ना	37,160	25,188	11,972	6,93,066	2,50,775	4,42,291	U	

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.9- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(3)	(2)
29	यवतमाळ	ए	1,60,899	71,773	89,126	14,16,349	6,04,490	8,11,859	T	Yavatmal
		ग्रा	1,41,767	59,307	82,460	10,20,873	4,58,991	5,61,882	R	
		ना	19,132	12,466	6,666	3,95,476	1,45,499	2,49,977	U	
30	वर्धा	ए	78,612	34,464	44,148	6,92,539	2,76,069	4,16,470	T	Wardha
		ग्रा	60,974	23,806	37,168	4,16,696	1,74,791	2,41,905	R	
		ना	17,638	10,658	6,980	2,75,843	1,01,278	1,74,565	U	
31	नागपूर	ए	2,13,782	1,10,163	1,03,619	27,85,010	10,50,764	17,34,246	T	Nagpur
		ग्रा	1,15,669	51,033	64,636	7,26,812	3,02,334	4,24,478	R	
		ना	98,113	59,130	38,983	20,58,198	7,48,430	13,09,768	U	
32	भंडारा	ए	1,83,467	81,837	1,01,630	6,03,029	2,60,466	3,42,563	T	Bhandara
		ग्रा	1,67,629	73,214	94,415	4,50,416	2,01,161	2,49,255	R	
		ना	15,838	8,623	7,215	1,52,613	59,305	93,308	U	
33	गोंदिया	ए	2,31,457	1,01,441	1,30,016	6,57,088	2,78,403	3,78,685	T	Gondiya
		ग्रा	2,16,553	92,734	1,23,819	5,12,308	2,24,347	2,87,961	R	
		ना	14,904	8,707	6,197	1,44,780	54,056	90,724	U	
34	चंद्रपूर	ए	2,53,739	1,11,813	1,41,926	11,46,135	4,75,269	6,70,866	T	Chandrapur
		ग्रा	2,16,239	89,177	1,27,062	6,31,480	2,83,066	3,48,414	R	
		ना	37,500	22,636	14,864	5,14,655	1,92,203	3,22,452	U	
35	गडचिरोली	ए	1,91,351	83,377	1,07,974	4,88,705	2,17,990	2,70,715	T	Gadchiroli
		ग्रा	1,81,663	77,772	1,03,891	4,14,799	1,89,690	2,25,109	R	
		ना	9,688	5,605	4,083	73,906	28,300	45,606	U	
	महाराष्ट्र	ए	56,64,988	26,27,561	30,37,427	6,29,46,455	2,56,26,181	3,73,20,274	T	Maharashtra
	राज्य	ग्रा	41,40,805	16,98,374	24,42,431	3,09,05,203	1,36,51,963	1,72,53,240	R	State
		ना	15,24,183	929187	5,94,996	3,20,41,252	1,19,74,218	2,00,67,034	U	

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.10

मुख्य कामगारांची औद्योगिक प्रकारानुसार वर्गवारी / Classification of main workers by industrial categories
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	शेतकरी / Cultivators			शेतमजूर / Agricultural labourers			पशुसंवर्धन, जंगल काम, मच्छीमारी, शिकार, मळे, फळभाज्या आणि अनुषंगिक व्यवसाय / Livestock, forestry, fishing, hunting and plantations orchards and allied activities			खाणकाम व दगडकाम / Mining and Quarrying			Districts (2)
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
1	मुंबई शहर	3,907	2,700	1,207	5,086	4,027	1,059	2,859	2,112	747	548	482	66	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	10,396	6,730	3,666	17,621	13,511	4,110	8,196	7,000	1,196	3,249	2,905	344	Mumbai Suburban
3	ठाणे	2,72,871	1,69,437	1,03,434	2,73,218	1,53,460	1,19,758	30,609	26,951	3,658	11,330	10,245	1,085	Thane
4	रायगड	1,66,000	1,04,617	61,383	1,15,250	64,838	50,412	18,672	16,539	2,133	4,883	4,201	682	Raigad
5	रत्नागिरी	2,32,413	1,16,553	1,15,860	97,146	48,365	48,781	16,438	15,626	812	2,974	2,016	958	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	82,966	55,940	27,026	36,543	24,653	11,890	7,614	6,996	618	2,348	1,862	486	Sindhudurg
7	नाशिक	9,00,810	5,27,133	3,73,677	6,44,052	3,17,542	3,26,510	11,282	8,559	2,723	1,829	1,325	504	Nashik
8	धुळे	2,20,641	1,48,256	72,385	3,65,828	1,85,067	1,80,761	4,292	3,188	1,104	498	408	90	Dhule
9	नंदुरबार	1,92,433	1,27,705	64,728	3,50,630	1,75,727	1,74,903	2,640	1,958	682	460	369	91	Nandurbar
10	जळगाव	3,58,786	2,43,593	1,15,193	8,08,872	4,43,822	3,65,050	6,208	5,042	1,166	566	401	165	Jalgaon
11	अहमदनगर	9,68,974	5,49,538	4,19,436	5,01,873	2,43,329	2,58,544	13,989	8,953	5,036	1,356	964	392	Ahmednagar
12	पुणे	8,32,261	4,82,112	3,50,149	3,66,010	1,80,005	1,86,005	18,845	13,219	5,626	5,411	4,205	1,206	Pune
13	सातारा	5,21,786	3,40,240	1,81,546	2,43,687	1,15,586	1,28,101	12,258	7,488	4,770	1,316	1,000	316	Satara
14	सांगली	4,32,058	3,16,511	1,15,547	2,45,826	1,28,480	1,17,346	10,226	4,154	6,072	522	350	172	Sangli

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.10- contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
15	सोलापूर	6,07,657	4,00,723	2,06,934	5,08,141	2,61,052	2,47,089	9,447	6,484	2,963	1,020	782	238	Solapur
16	कोल्हापूर	5,94,056	3,73,932	2,20,124	2,07,790	1,06,326	1,01,464	14,397	6,830	7,567	2,336	1,808	528	Kolhapur
17	औरंगाबाद	5,25,657	3,13,782	2,11,875	3,51,679	1,76,578	1,75,101	5,031	4,120	911	977	752	225	Aurangabad
18	जालना	3,98,646	2,34,548	1,64,098	2,61,713	1,28,920	1,32,793	3,436	2,734	702	838	536	302	Jalna
19	परभणी	2,81,771	1,72,500	1,09,271	2,88,438	1,48,417	1,40,021	2,764	2,442	322	795	519	276	Parbhani
20	हिंगोली	2,27,284	1,34,861	92,423	1,98,494	1,02,908	95,586	904	813	91	977	577	400	Hingoli
21	बीड	5,81,109	3,30,449	2,50,660	3,27,830	1,59,120	1,68,710	4,020	3,164	856	1,364	850	514	Beed
22	नांदेड	4,16,826	2,71,253	1,45,573	5,39,588	2,89,385	2,50,203	4,715	4,261	454	2,207	1,438	769	Nanded
23	उस्मानाबाद	2,84,235	1,83,034	1,01,201	2,65,167	1,41,208	1,23,959	2,358	1,842	516	800	568	232	Osmanabad
24	लातूर	3,11,209	2,04,059	1,07,150	3,83,939	2,12,040	1,71,899	1,616	1,342	274	778	484	294	Latur
25	बुलढाणा	3,63,983	2,23,649	1,40,334	5,37,970	2,89,944	2,48,026	4,416	3,514	902	528	394	134	Buldhana
26	अकोला	1,20,136	89,372	30,764	3,40,583	2,01,264	1,39,319	2,716	2,425	291	317	253	64	Akola
27	वाशिम	1,54,583	98,272	56,311	2,65,060	1,44,017	1,21,043	1,077	873	204	165	112	53	Washim
28	अमरावती	1,81,436	1,44,691	36,745	5,52,820	3,36,746	2,16,074	6,583	5,563	1,020	520	441	79	Amravati
29	यवतमाळ	3,10,818	2,03,946	1,06,872	6,33,145	3,36,983	2,96,162	5,754	5,028	726	9,260	7,798	1,462	Yavatmal
30	वर्धा	1,24,563	89,599	34,964	2,33,609	1,26,301	1,07,308	3,030	2,692	338	1,106	890	216	Wardha
31	नागपूर	1,88,844	1,30,703	58,141	3,38,352	1,81,784	1,56,568	10,001	8,796	1,205	20,716	18,107	2,609	Nagpur
32	भंडारा	1,01,040	65,226	35,814	1,82,433	98,086	84,347	3,378	2,986	392	2,972	2,232	740	Bhandara
33	गोंदिया	1,37,183	89,403	47,780	1,47,366	83,385	63,981	3,026	2,722	304	968	626	342	Gondia
34	चंद्रपूर	1,92,568	1,25,517	67,051	3,03,057	1,58,251	1,44,806	8,448	7,297	1,151	27,732	24,848	2,884	Chandrapur
35	गडचिरोली	1,78,169	1,10,552	67,617	1,30,112	65,683	64,429	3,362	2,854	508	262	170	92	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,14,78,075	71,81,136	42,96,939	1,10,68,928	58,46,810	52,22,118	2,64,607	2,06,567	58,040	1,13,928	94,918	19,010	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd.

अ.क्र.	जिल्हे	वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती / Manufacturing, Processing, servicing and Repairs						वीज, वायू, वाफ आणि वातानुकूलन पुरवठा / Electricity, Gas, steam and Air conditioning Supply			बांधकाम / Construction			Districts
		घरगुती उद्योग / Household Industry			इतर घरगुती उद्योग / Other than Household Industry			एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	
Sr.No.		एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
1	मुंबई शहर	28,684	23,119	5,565	2,25,238	2,00,720	24,518	2,590	2,268	322	57,724	54,279	3,445	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	73,812	56,186	17,626	8,24,177	7,10,403	1,13,774	12,860	11,392	1,468	2,50,569	2,34,938	15,631	Mumbai Suburban
3	ठाणे	66,525	46,092	20,433	10,01,486	8,75,945	1,25,541	21,186	19,101	2,085	2,42,943	2,18,239	24,704	Thane
4	रायगड	15,377	11,717	3,660	1,31,390	1,19,154	12,236	6,142	5,783	359	53,294	46,639	6,655	Raigad
5	रत्नागिरी	8,186	6,358	1,828	33,380	30,410	2,970	3,258	3,024	234	21,704	19,382	2,322	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	3,940	3,134	806	10,292	8,510	1,782	848	818	30	12,480	11,046	1,434	Sindhudurg
7	नाशिक	29,427	20,160	9,267	2,70,687	2,44,991	25,696	8,721	8,111	610	95,240	83,132	12,108	Nashik
8	धुळे	10,108	7,582	2,526	32,308	28,150	4,158	1,992	1,872	120	25,444	23,080	2,364	Dhule
9	नंदुरबार	5,472	4,076	1,396	10,933	9,381	1,552	720	688	32	10,752	9,453	1,299	Nandurbar
10	जळगाव	19,251	14,638	4,613	64,330	57,501	6,829	6,318	5,922	396	60,939	56,438	4,501	Jalgaon
11	अहमदनगर	29,102	17,557	11,545	88,703	73,185	15,518	3,685	3,458	227	51,813	44,346	7,467	Ahmednagar
12	पुणे	58,062	38,239	19,823	6,25,375	5,47,371	78,004	11,139	9,982	1,157	2,83,765	2,43,293	40,472	Pune
13	सातारा	18,748	12,768	5,980	71,694	62,072	9,622	4,190	3,920	270	42,376	37,162	5,214	Satara
14	सांगली	20,552	13,108	7,444	72,230	62,328	9,902	3,472	3,272	200	32,864	30,166	2,698	Sangli

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd.

(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
15	सोलापूर	50,623	18,369	32,254	1,41,542	1,05,284	36,258	3,855	3,628	227	59,988	53,945	6,043	Solapur
16	कोल्हापूर	35,563	25,362	10,201	1,98,209	1,77,192	21,017	4,789	4,389	400	56,503	51,580	4,923	Kolhapur
17	औरंगाबाद	14,796	10,470	4,326	1,28,319	1,14,056	14,263	3,882	3,609	273	78,277	67,940	10,337	Aurangabad
18	जालना	7,528	4,898	2,630	23,976	20,226	3,750	1,308	1,236	72	22,300	18,904	3,396	Jalna
19	परभणी	6,847	5,033	1,814	17,212	14,424	2,788	1,768	1,662	106	28,248	24,790	3,458	Parbhani
20	हिंगोली	3,967	2,913	1,054	7,904	6,724	1,180	650	611	39	11,013	9,508	1,505	Hingoli
21	बीड	10,204	6,894	3,310	24,308	20,284	4,024	4,666	4,444	222	26,794	23,522	3,272	Beed
22	नांदेड	14,457	9,387	5,070	34,800	28,182	6,618	3,116	2,947	169	50,634	44,202	6,432	Nanded
23	उस्मानाबाद	8,060	5,700	2,360	16,636	13,968	2,668	1,254	1,194	60	13,962	12,032	1,930	Osmanabad
24	लातूर	9,424	6,372	3,052	28,974	24,570	4,404	2,304	2,178	126	35,960	31,018	4,942	Latur
25	बुलढाणा	6,523	4,907	1,616	20,178	17,767	2,411	2,133	2,029	104	21,987	20,323	1,664	Buldhana
26	अकोला	5,280	3,975	1,305	26,288	23,038	3,250	2,829	2,680	149	27,836	26,169	1,667	Akola
27	वाशिम	3,000	2,160	840	6,124	5,313	811	872	834	38	8,563	7,791	772	Washim
28	अमरावती	11,832	8,758	3,074	30,332	26,210	4,122	4,297	4,051	246	44,192	41,300	2,892	Amravati
29	यवतमाळ	8,956	6,693	2,263	21,121	18,264	2,857	2,438	2,308	130	29,791	26,895	2,896	Yavatmal
30	वर्धा	8,398	6,420	1,978	26,348	23,494	2,854	1,792	1,674	118	23,324	20,618	2,706	Wardha
31	नागपूर	32,213	23,268	8,945	2,04,573	1,77,442	27,131	17,690	16,480	1210	1,56,355	1,34,919	21,436	Nagpur
32	भंडारा	10,154	5,648	4,506	18,468	14,814	3,654	1,138	1,042	96	16,282	13,488	2,794	Bhandara
33	गोंदिया	17,588	7,130	10,458	18,612	12,692	5,920	1,462	1,390	72	22,990	18,930	4,060	Gondia
34	चंद्रपूर	12,455	9,429	3,026	41,001	36,815	4,186	8,235	7,644	591	39,621	33,215	6,406	Chandrapur
35	गडचिरोली	4,252	3,094	1,158	4,454	3,884	570	804	770	34	8,084	6,482	1,602	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		6,69,366	4,51,614	2,17,752	45,01,602	39,14,764	5,86,838	1,58,403	1,46,411	11,992	20,24,611	17,99,164	2,25,447	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd.

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	घाऊक व्यापार आणि किरकोळ व्यापार व मोटार वाहने आणि मोटार सायकलची दुरुस्ती / Wholesale and Retail Trade (Repair of motor vehicles and motor cycles)						परिवहन, साठवण व दळणवळण / Transportation and Storage			निवास व अन्न सेवा उपक्रम / Accommodation and food service activities			Districts (2)
		घरगुती उद्योग / Household Industry			इतर घरगुती उद्योग / Other than Household Industry			एकूण Total (33)	पुरुष Males (34)	स्त्रिया Females (35)	एकूण Total (36)	पुरुष Males (37)	स्त्रिया Females (38)	
		एकूण Total (27)	पुरुष Males (28)	स्त्रिया Females (29)	एकूण Total (30)	पुरुष Males (31)	स्त्रिया Females (32)							
1	मुंबई शहर	336	321	15	2,20,741	1,98,749	21,992	1,19,392	1,10,513	8,879	40,524	37,272	3,252	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	1,104	1,063	41	5,29,476	4,76,669	52,807	3,69,175	3,47,651	21,524	89,004	81,133	7,871	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1,266	1,213	53	4,58,010	4,06,605	51,405	3,21,741	3,03,240	18,501	74,724	67,623	7,101	Thane
4	रायगड	505	503	2	63,149	53,954	9,195	69,440	66,404	3,036	13,616	12,269	1,347	Raigad
5	रत्नागिरी	108	102	6	31,062	25,776	5,286	23,864	23,140	724	6,168	5,270	898	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	110	108	2	14,974	12,304	2,670	10,358	9,818	540	3,742	3,326	416	Sindhudurg
7	नाशिक	526	516	10	1,40,086	1,24,522	15,564	77,640	74,604	3,036	21,275	18,440	2,835	Nashik
8	धुळे	164	152	12	39,302	36,158	3,144	21,830	21,060	770	4,672	4,238	434	Dhule
9	नंदुरबार	70	70	0	19,896	18,444	1,452	9,476	9,241	235	2,290	2,063	227	Nandurbar
10	जळगाव	315	308	7	80,539	74,472	6,067	50,249	48,081	2,168	8,834	8,144	690	Jalgaon
11	अहमदनगर	518	505	13	82,643	73,937	8,706	41,613	40,219	1,394	15,745	13,603	2,142	Ahmednagar
12	पुणे	1,369	1,321	48	3,03,583	2,62,461	41,122	1,96,345	1,87,594	8,751	57,461	48,124	9,337	Pune
13	सातारा	440	426	14	57,704	50,016	7,688	41,668	39,850	1,818	10,058	8,588	1,470	Satara
14	सांगली	326	318	8	61,704	54,370	7,334	32,594	31,126	1,468	7,632	6,368	1,264	Sangli

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd.

(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(2)
15	सोलापूर	428	405	23	1,00,191	90,116	10,075	55,223	53,451	1,772	15,883	13,514	2,369	Solapur
16	कोल्हापूर	582	554	28	1,00,018	87,434	12,584	46,449	44,503	1,946	14,578	12,360	2,218	Kolhapur
17	औरंगाबाद	355	338	17	84,989	78,169	6,820	47,003	45,729	1,274	15,636	14,002	1,634	Aurangabad
18	जालना	112	104	8	31,912	29,198	2,714	16,022	15,400	622	4,896	4,436	460	Jalna
19	परभणी	127	120	7	33,259	30,988	2,271	16,578	15,978	600	4,938	4,492	446	Parbhani
20	हिंगोली	39	35	4	14,846	14,042	804	6,880	6,726	154	1,953	1,811	142	Hingoli
21	बीड	212	210	2	36,422	34,110	2,312	23,298	22,782	516	6,390	5,796	594	Beed
22	नांदेड	238	236	2	63,630	59,352	4,278	32,355	31,337	1,018	8,007	7,242	765	Nanded
23	उस्मानाबाद	148	148	0	18,678	17,074	1,604	15,136	14,762	374	3,798	3,366	432	Osmanabad
24	लातूर	134	126	8	47,068	43,392	3,676	24,050	23,010	1,040	5,908	5,164	744	Latur
25	बुलढाणा	80	80	0	36,257	33,948	2,309	17,360	17,010	350	4,246	3,976	270	Buldhana
26	अकोला	45	43	2	44,824	42,546	2,278	23,710	23,144	566	5,236	4,756	480	Akola
27	वाशिम	34	33	1	14,450	13,880	570	7,221	7,095	126	1,763	1,638	125	Washim
28	अमरावती	150	145	5	59,550	56,510	3,040	30,860	30,149	711	6,887	6,148	739	Amravati
29	यवतमाळ	112	111	1	43,607	40,765	2,842	21,359	20,908	451	5,661	4,939	722	Yavatmal
30	वर्धा	146	146	0	26,686	24,608	2,078	14,918	14,608	310	3,220	2,686	534	Wardha
31	नागपूर	682	670	12	1,84,529	1,65,777	18,752	1,01,958	96,899	5,059	27,224	23,068	4,156	Nagpur
32	भंडारा	48	42	6	17,562	15,550	2,012	7,896	7,454	442	2,470	2,070	400	Bhandara
33	गोंदिया	42	42	0	19,732	17,790	1,942	10,040	9,584	456	2,560	2,312	248	Gondia
34	चंद्रपूर	149	147	2	41,449	36,798	4,651	26,601	25,457	1,144	5,709	4,861	848	Chandrapur
35	गडचिरोली	78	78	0	8,722	7,684	1,038	3,346	3,264	82	1,124	870	254	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		11,098	10,739	359	31,31,250	28,08,168	3,23,082	19,33,648	18,41,791	91,857	5,03,832	4,45,968	57,864	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd...

माहिती व जनसंपर्क / Information and Communication														
अनु.क्र.	जिल्हे	घरगुती उद्योग / Household Industry			इतर घरगुती उद्योग / Other than Household Industry			विमा आणि वित्तीय सेवा उपक्रम / Financial and Insurance activities			कार्यालय प्रशासकीय, कार्यालय समर्थन व सार्वजनिक प्रशासन आणि संरक्षण सेवा व अनिर्वाय सामाजिक सुरक्षा / Administrative and support service activities & Public Administration and Defence, Compulsory Social Security			Districts
		एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	
Sr.No.		Total	Males	Females	Total	Males	Females	Total	Males	Females	Total	Males	Females	
(1)	(2)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
1	मुंबई शहर	402	321	81	25,109	19,070	6,039	67,043	49,373	17,670	2,16,817	1,72,887	43,930	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	892	744	148	1,09,346	84,864	24,482	2,16,139	1,59,976	56,163	4,70,308	3,70,804	99,504	Mumbai Suburban
3	ठाणे	721	621	100	86,981	69,492	17,489	1,49,224	1,15,537	33,687	3,99,954	3,21,588	78,366	Thane
4	रायगड	139	121	18	8,812	7,318	1,494	16,069	12,959	3,110	62,630	53,551	9,079	Raigad
5	रत्नागिरी	36	28	8	1,600	1,410	190	5,378	4,368	1,010	16,108	13,582	2,526	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	26	24	2	840	710	130	3,608	2,892	716	9,556	7,850	1,706	Sindhudurg
7	नाशिक	228	205	23	8,387	7,095	1,292	29,366	24,739	4,627	82,935	73,773	9,162	Nashik
8	धुळे	50	50	0	1,288	1,176	112	6,000	5,442	558	18,652	16,718	1,934	Dhule
9	नंदुरबार	21	21	0	441	415	26	2,207	2,044	163	8,324	7,290	1,034	Nandurbar
10	जळगाव	141	130	11	3,006	2,692	314	12,342	10,965	1,377	36,939	32,860	4,079	Jalgaon
11	अहमदनगर	156	147	9	3,194	2,753	441	16,531	14,669	1,862	46,523	41,272	5,251	Ahmednagar
12	पुणे	848	652	196	1,09,413	83,283	26,130	98,165	74,267	23,898	3,31,342	2,71,163	60,179	Pune
13	सातारा	126	100	26	2,680	2,272	408	17,248	14,680	2,568	31,332	27,022	4,310	Satara
14	सांगली	152	148	4	2,912	2,434	478	14,990	12,990	2,000	29,232	25,226	4,006	Sangli

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd...

(1)	(2)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
15	सोलापूर	111	92	19	4,061	3,575	486	17,697	15,848	1,849	43,219	38,021	5,198	Solapur
16	कोल्हापूर	190	179	11	6,604	5,717	887	26,377	22,900	3,477	53,375	46,399	6,976	Kolhapur
17	औरंगाबाद	96	90	6	4,971	4,363	608	17,880	15,712	2,168	48,612	42,976	5,636	Aurangabad
18	जालना	26	26	0	656	614	42	3,546	3,250	296	12,744	11,440	1,304	Jalna
19	परभणी	18	18	0	890	824	66	4,508	4,188	320	14,423	12,842	1,581	Parbhani
20	हिंगोली	22	19	3	248	237	11	1,894	1,777	117	6,887	6,268	619	Hingoli
21	बीड	36	30	6	1,006	972	34	5,758	5,332	426	18,338	16,586	1,752	Beed
22	नांदेड	50	47	3	1,857	1,718	139	8,016	7,376	640	31,065	27,857	3,208	Nanded
23	उस्मानाबाद	26	26	0	600	560	40	3,642	3,386	256	13,020	11,746	1,274	Osmanabad
24	लातूर	20	20	0	1,470	1,320	150	7,188	6,506	682	21,710	19,566	2,144	Latur
25	बुलढाणा	48	44	4	1,177	1,113	64	6,462	5,909	553	18,193	16,091	2,102	Buldhana
26	अकोला	68	54	14	2,068	1,861	207	7,722	6,734	988	19,478	17,298	2,180	Akola
27	वाशिम	13	13	0	324	305	19	2,062	1,907	155	7,464	6,624	840	Washim
28	अमरावती	91	73	18	2,261	2,001	260	10,323	9,115	1,208	32,869	28,860	4,009	Amravati
29	यवतमाळ	36	36	0	1,243	1,088	155	6,515	5,903	612	20,790	18,357	2,433	Yavatmal
30	वर्धा	126	120	6	872	820	52	5,006	4,480	526	16,948	14,944	2,004	Wardha
31	नागपूर	275	232	43	14,475	12,026	2,449	45,238	38,142	7,096	1,08,065	91,708	16,357	Nagpur
32	भंडारा	26	26	0	650	554	96	4,346	3,732	614	12,040	10,470	1,570	Bhandara
33	गोंदिया	16	16	0	632	566	66	3,150	2,782	368	11,550	10,108	1,442	Gondia
34	चंद्रपूर	98	96	2	1,596	1,447	149	7,216	6,276	940	23,912	20,781	3,131	Chandrapur
35	गडचिरोली	62	62	0	318	294	24	1,534	1,384	150	13,506	12,000	1,506	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	5,392	4,631	761	4,11,988	3,26,959	85,029	8,50,390	6,77,540	1,72,850	23,08,860	19,16,528	3,92,332	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd...

अनु.क्र.	जिल्हे	शिक्षण व मानवी आरोग्य व सामाजिक कार्य उपक्रम / Education & Human Health and Social Work activities			कला, करमणूक व मनोरंजन / इतर सेवा कार्ये / मालक असलेल्या कुटुंबाची कार्ये : अवगीकृत माल व सेवा / बाह्यस्थानिक संघटनेची कार्ये Arts, Entertainment and recreation/Other Service Activities/Activities of Households as Employers: Undifferentiated Goods and Services/Activities of Extra-Territorial organisation						मुख्य कामगार / Total Main Workers			Districts
		एकूण	पुरुष	स्त्रिया	घरगुती उद्योग / Household Industry			इतर घरगुती उद्योग / Other than Household Industry			एकूण	पुरुष	स्त्रिया	
Sr.No.		Total	Males	Females	Total	Males	Females	Total	Males	Females	Total	Males	Females	(2)
(1)	(2)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
1	मुंबई शहर	63,252	26,853	36,399	11,132	6,284	4,848	1,16,793	62,818	53,975	12,08,177	9,74,168	2,34,009	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	1,80,834	74,458	106,376	28,476	14,398	14,078	3,20,110	1,55,979	1,64,131	35,15,744	28,10,804	7,04,940	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1,99,633	86,831	112,802	30,015	13,773	16,242	2,87,952	1,53,746	1,34,206	39,30,389	30,59,739	8,70,650	Thane
4	रायगड	43,995	21,057	22,938	8,391	3,940	4,451	62,420	37,056	25,364	8,60,174	6,42,620	2,17,554	Raigad
5	रत्नागिरी	28,586	15,294	13,292	3,712	1,106	2,606	22,302	11,922	10,380	5,54,423	3,43,732	2,10,691	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	14,884	7,360	7,524	1,286	726	560	10,286	6,990	3,296	2,26,701	1,65,067	61,634	Sindhudurg
7	नाशिक	84,427	47,353	37,074	14,749	6,013	8,736	1,02,435	52,962	49,473	25,24,102	16,41,175	8,82,927	Nashik
8	धुळे	29,352	19,776	9,576	6,396	2,824	3,572	36,480	20,712	15,768	8,25,297	5,25,909	2,99,388	Dhule
9	नंदुरबार	17,525	11,360	6,165	4,924	2,115	2,809	24,856	13,685	11,171	6,64,070	3,96,105	2,67,965	Nandurbar
10	जळगाव	50,793	33,825	16,968	11,748	5,375	6,373	64,369	39,181	25,188	16,44,545	10,83,390	5,61,155	Jalgaon
11	अहमदनगर	68,222	40,584	27,638	17,763	6,947	10,816	86,356	50,467	35,889	20,38,759	12,26,433	8,12,326	Ahmednagar
12	पुणे	1,84,773	85,835	98,938	30,609	13,796	16,813	2,38,548	1,14,153	1,24,395	37,53,324	26,61,075	10,92,249	Pune
13	सातारा	48,564	26,526	22,038	11,108	4,312	6,796	47,172	26,836	20,336	11,84,155	7,80,864	4,03,291	Satara
14	सांगली	45,512	26,112	19,400	11,352	3,924	7,428	50,430	27,612	22,818	10,74,586	7,48,997	3,25,589	Sangli

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.10-contd...

(1)	(2)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
15	सोलापूर	66,682	40,835	25,847	12,134	5,270	6,864	64,459	37,421	27,038	17,62,361	11,48,815	6,13,546	Solapur
16	कोल्हापूर	64,855	38,090	26,765	11,252	5,309	5,943	70,070	38,417	31,653	15,07,993	10,49,281	4,58,712	Kolhapur
17	औरंगाबाद	56,321	32,002	24,319	7,561	3,152	4,409	53,575	29,778	23,797	14,45,617	9,57,618	4,87,999	Aurangabad
18	जालना	19,232	12,298	6,934	4,962	1,934	3,028	30,122	17,344	12,778	8,43,975	5,08,046	3,35,929	Jalna
19	परभणी	22,957	15,679	7,278	4,104	1,685	2,419	27,172	16,977	10,195	7,56,817	4,73,578	2,83,239	Parbhani
20	हिंगोली	10,612	7,358	3,254	2,943	1,492	1,451	15,979	9,033	6,946	5,13,496	3,07,713	2,05,783	Hingoli
21	बीड	36,926	24,288	12,638	6,778	2,912	3,866	38,540	21,500	17,040	11,53,999	6,83,245	4,70,754	Beed
22	नांदेड	46,212	31,314	14,898	8,870	3,702	5,168	51,108	29,385	21,723	13,17,751	8,50,621	4,67,130	Nanded
23	उस्मानाबाद	20,882	14,026	6,856	7,352	2,658	4,694	26,682	14,920	11,762	7,02,436	4,42,218	2,60,218	Osmanabad
24	लातूर	40,522	27,994	12,528	4,938	2,164	2,774	37,490	22,646	14,844	9,64,702	6,33,971	3,30,731	Latur
25	बुलढाणा	30,085	21,139	8,946	4,530	2,257	2,273	31,710	18,768	12,942	11,07,866	6,82,862	4,25,004	Buldhana
26	अकोला	27,451	16,995	10,456	2,540	1,357	1,183	32,424	17,121	15,303	6,91,551	4,81,085	2,10,466	Akola
27	वाशिम	12,456	8,830	3,626	2,637	1,147	1,490	14,655	8,312	6,343	5,02,523	3,09,156	1,93,367	Washim
28	अमरावती	44,178	26,233	17,945	4,683	2,717	1,966	37,470	24,249	13,221	10,61,334	7,53,960	3,07,374	Amravati
29	यवतमाळ	34,101	21,398	12,703	5,413	2,810	2,603	36,128	20,161	15,967	11,96,248	7,44,391	4,51,857	Yavatmal
30	वर्धा	21,890	12,340	9,550	2,510	1,578	932	15,806	10,310	5,496	5,30,298	3,58,328	1,71,970	Wardha
31	नागपूर	95,723	46,629	49,094	10,530	6,354	4,176	97,237	51,032	46,205	16,54,680	12,24,036	4,30,644	Nagpur
32	भंडारा	17,508	10,316	7,192	2,006	1,220	786	13,094	7,564	5,530	4,13,511	2,62,520	1,50,991	Bhandara
33	गोंदिया	18,486	11,046	7,440	2,566	1,580	986	17,022	10,068	6,954	4,34,991	2,82,172	1,52,819	Gondia
34	चंद्रपूर	33,938	20,396	13,542	3,589	2,167	1,422	26,681	15,290	11,391	8,04,055	5,36,732	2,67,323	Chandrapur
35	गडचिरोली	15,820	10,430	5,390	3,298	1,664	1,634	15,496	8,690	6,806	3,92,803	2,39,909	1,52,894	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	17,97,189	9,72,860	8,24,329	3,06,857	1,40,662	1,66,195	22,23,429	12,03,105	10,20,324	4,37,63,453	2,99,90,335	1,37,73,118	Maharashtra State

आधार : भारतीय जनगणना, २०११
Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.11
लोकसंख्या व कामगार यांचे वयोगट व लिंग यानुसार वर्गीकरण
Distribution of Population and Workers by age groups and gender
(जनगणन, २०११ / Population Census, 2011)

(००० / In '000)

एकूण / ग्रामीण / नागरी Total / Rural / Urban	वय गट Age-group	एकूण लोकसंख्या Total Population			कामगार (मुख्य + सीमांतिक) Workers (Main + Marginal)		
		एकूण Total (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	पुरुष Males (7)	स्त्रिया Females (8)
एकूण Total	5-9	98,20,654	51,78,177	46,42,477	2,14,462	1,15,649	98,813
	10-14	1,07,34,535	56,62,261	50,72,274	5,13,470	2,86,739	2,26,731
	15-19	1,06,27,267	57,10,400	49,16,867	24,82,461	15,75,711	9,06,750
	20-24	1,10,90,966	58,45,114	52,45,852	57,79,094	38,14,164	19,64,930
	25-29	1,01,47,113	52,72,560	48,74,553	68,79,750	46,67,850	22,11,900
	30-34	87,96,307	45,36,297	42,60,010	64,40,371	43,11,960	21,28,411
	35-39	82,47,160	42,09,434	40,37,726	61,98,580	40,59,081	21,39,499
	40-49	1,32,28,543	68,61,043	63,67,500	99,62,541	66,01,907	33,60,634
	50-59	88,05,131	45,55,120	42,50,011	61,21,749	41,05,399	20,16,350
	60-69	67,20,832	31,56,877	35,63,955	33,56,472	20,60,132	12,96,340
	70-79	32,05,909	15,54,723	16,51,186	10,45,418	7,24,992	3,20,426
	80+	11,80,194	5,42,109	6,38,085	2,53,820	1,73,622	80,198
	Age not stated	4,07,696	2,19,312	1,88,384	1,79,690	1,19,669	60,021
एकूण / Total		11,23,74,333	5,82,43,056	5,41,31,277	4,94,27,878	3,26,16,875	1,68,11,003
ग्रामीण Rural	5-9	56,50,613	29,71,867	26,78,746	1,31,888	69,921	61,967
	10-14	62,56,057	32,88,156	29,67,901	3,57,216	1,86,841	1,70,375
	15-19	59,79,665	32,09,224	27,70,441	17,47,967	10,03,022	7,44,945
	20-24	57,64,844	30,18,199	27,46,645	36,49,916	21,39,555	15,10,361
	25-29	50,25,278	25,89,352	24,35,926	39,51,692	23,66,743	15,84,949
	30-34	43,95,201	22,18,757	21,76,444	36,85,952	21,42,902	15,43,050
	35-39	42,23,357	21,11,275	21,12,082	36,23,320	20,60,106	15,63,214
	40-49	69,30,697	35,32,093	33,98,604	59,50,276	34,41,909	25,08,367
	50-59	47,37,084	23,83,925	23,53,159	38,21,319	22,47,268	15,74,051
	60-69	41,64,255	18,90,899	22,73,356	26,08,275	14,83,581	11,24,694
	70-79	20,75,944	10,08,945	10,66,999	8,43,597	5,69,086	2,74,511
	80+	7,29,341	3,39,248	3,90,093	1,78,797	1,16,811	61,986
	Age not stated	2,05,929	1,08,723	97,206	1,00,656	59,326	41,330
एकूण / Total		6,15,56,074	3,15,39,034	3,00,17,040	3,06,50,871	1,78,87,071	1,27,63,800
नागरी Urban	5-9	41,70,041	22,06,310	19,63,731	82,574	45,728	36,846
	10-14	44,78,478	23,74,105	21,04,373	1,56,254	99,898	56,356
	15-19	46,47,602	25,01,176	21,46,426	7,34,494	5,72,689	1,61,805
	20-24	53,26,122	28,26,915	24,99,207	21,29,178	16,74,609	4,54,569
	25-29	51,21,835	26,83,208	24,38,627	29,28,058	23,01,107	6,26,951
	30-34	44,01,106	23,17,540	20,83,566	27,54,419	21,69,058	5,85,361
	35-39	40,23,803	20,98,159	19,25,644	25,75,260	19,98,975	5,76,285
	40-49	62,97,846	33,28,950	29,68,896	40,12,265	31,59,998	8,52,267
	50-59	40,68,047	21,71,195	18,96,852	23,00,430	18,58,131	4,42,299
	60-69	25,56,577	12,65,978	12,90,599	7,48,197	5,76,551	1,71,646
	70-79	11,29,965	5,45,778	5,84,187	2,01,821	1,55,906	45,915
	80+	4,50,853	2,02,861	2,47,992	75,023	56,811	18,212
	Age not stated	2,01,767	1,10,589	91,178	79,034	60,343	18,691
एकूण / Total		5,08,18,259	2,67,04,022	2,41,14,237	1,87,77,007	1,47,29,804	40,47,203

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफल आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.12

धर्मानुसार लोकसंख्या / Population classified by religion

(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अनु. क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	हिंदू Hindu (3)	मुस्लीम Muslims (4)	ख्रिस्ती Christians (5)	शीख Sikhs (6)	बौद्ध Buddhist (7)	जैन Jains (8)	इतर धर्म व धर्ममते Other religions and persuasions (9)	धर्म न सांगितलेले Religion not stated (10)	एकूण Total (11)	Districts (2)
1	मुंबई शहर	18,73,762	7,73,173	84,555	13,471	1,34,257	1,66,000	31,094	9,099	30,85,411	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	63,37,132	17,95,788	3,22,476	47,288	4,69,568	3,43,639	18,345	22,726	93,56,962	Mumbai Suburban
3	ठाणे	87,16,055	13,55,630	2,80,700	39,149	4,49,617	1,72,052	9,862	37,083	1,10,60,148	Thane
4	रायगड	22,39,370	2,27,465	17,452	7,477	1,21,791	12,260	1,159	7,226	26,34,200	Raigad
5	रत्नागिरी	13,07,211	1,87,197	1,990	230	1,13,467	3,347	95	1,532	16,15,069	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	7,80,384	26,264	15,471	219	24,762	1,046	53	1,452	8,49,651	Sindhudurg
7	नाशिक	52,37,009	6,93,052	23,946	8,912	94,783	38,212	1,795	9,478	61,07,187	Nashik
8	धुळे	18,25,460	1,87,901	3,653	1,422	13,405	12,818	912	5,291	20,50,862	Dhule
9	नंदुरबार	15,21,618	96,182	8,467	685	4,969	6,191	2,907	7,276	16,48,295	Nandurbar
10	जळगाव	34,57,615	5,60,261	7,091	3,091	1,43,865	27,404	9,662	20,928	42,29,917	Jalgaon
11	अहमदनगर	41,07,143	3,20,743	22,766	5,431	33,898	38,718	1,408	13,052	45,43,159	Ahmednagar
12	पुणे	80,90,254	6,73,704	1,34,192	27,090	3,40,404	1,27,786	9,873	26,105	94,29,408	Pune
13	सातारा	26,91,952	1,46,970	4,408	1,182	1,41,315	12,810	676	4,428	30,03,741	Satara
14	सांगली	24,40,312	2,39,607	9,098	1,260	38,210	87,453	769	5,434	28,22,143	Sangli
15	सोलापूर	37,95,424	4,41,254	9,882	1,279	35,497	28,134	568	5,718	43,17,756	Solapur
16	कोल्हापूर	33,79,906	2,86,558	15,573	1,570	29,766	1,54,882	1,274	6,472	38,76,001	Kolhapur
17	औरंगाबाद	25,45,438	7,86,677	15,991	5,142	3,09,093	30,981	1,005	6,955	37,01,282	Aurangabad
18	जालना	15,04,641	2,74,221	12,542	1,629	1,52,540	9,619	336	3,518	19,59,046	Jalna

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.12-contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
19	परभणी	13,28,385	3,06,364	2,081	1,371	1,87,899	6,238	262	3,486	18,36,086	Parbhani
20	हिंगोली	8,63,199	1,27,552	992	643	1,76,679	5,278	103	2,899	11,77,345	Hingoli
21	बीड	21,74,672	3,20,395	2,097	824	68,482	8,719	399	9,461	25,85,049	Beed
22	नांदेड	25,01,741	4,71,951	3,902	13,540	3,54,189	5,049	1,273	9,647	33,61,292	Nanded
23	उस्मानाबाद	14,37,623	1,78,925	942	340	28,216	4,530	195	6,805	16,57,576	Osmanabad
24	लातूर	20,06,984	3,67,664	2,387	935	66,535	6,387	310	2,994	24,54,196	Latur
25	बुलढाणा	18,45,424	3,54,236	3,531	1,668	3,64,229	12,242	522	4,406	25,86,258	Buldhana
26	अकोला	11,07,809	3,57,253	4,483	1,504	3,28,033	10,205	389	4,230	18,13,906	Akola
27	वाशिम	8,59,949	1,42,672	1,707	518	1,79,330	8,476	381	4,127	11,97,160	Washim
28	अमरावती	20,55,177	4,21,410	7,223	2,242	3,83,891	11,360	3,288	3,854	28,88,445	Amravati
29	यवतमाळ	22,51,401	2,39,236	4,567	1,596	2,49,874	11,422	3,745	10,507	27,72,348	Yavatmal
30	वर्धा	10,57,096	53,854	2,696	2,147	1,75,417	5,663	2,254	1,647	13,00,774	Wardha
31	नागपूर	34,92,202	3,90,974	34,667	20,469	6,68,050	24,528	12,181	10,499	46,53,570	Nagpur
32	भंडारा	10,09,352	26,502	2,145	831	1,54,458	1,017	3,555	2,474	12,00,334	Bhandara
33	गोंदिया	11,53,861	26,157	1,827	2,160	1,25,282	1,568	5,080	6,572	13,22,507	Gondia
34	चंद्रपूर	17,80,085	92,297	10,701	5,251	2,86,734	3,861	23,188	2,190	22,04,307	Chandrapur
35	गडचिरोली	9,27,411	21,063	3,872	681	82,695	454	30,047	6,719	10,72,942	Gadchiroli
	महाराष्ट्र	8,97,03,057	1,29,71,152	10,80,073	2,23,247	65,31,200	14,00,349	1,78,965	2,86,290	11,23,74,333	Maharashtra

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.13

राज्य व केंद्रशासित प्रदेशांसाठी लोकसंख्येची ठळक वैशिष्ट्ये / State and Union Territorywise salient features of Population
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अनु.क्र. Sr. No.	राज्य / केंद्रशासित प्रदेश	क्षेत्रफळ चौ.कि.मी. Area (Sq. Kms.)	लोकसंख्या Population		लोकसंख्येतील बदल	शेकडा बदल Percentage Variations	दर हजार पुरुषांमागे स्त्रिया Female per 1,000 males	दर चौरस कि.मी.मागे लोकसंख्या Population per Sq. Km.	नागरी लोकसंख्येचे शेकडा प्रमाण Percentage of Urban Population	साक्षरतेचे शेकडा प्रमाण Literacy Percentage	अनुसूचित जाती / जमातीचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage of SC/ST to Total Population	State / Union Territories
			2011	2001	2011-2001	2011-2001	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	आंध्रप्रदेश	2,75,045	8,45,80,777	7,62,10,007	83,70,770	10.98	993	308	33.36	67.02	23.41	Andhra Pradesh
2	आसाम	78,438	3,12,05,576	2,66,55,528	45,50,048	17.07	958	398	14.10	72.19	19.6	Assam
3	अरुणाचल प्रदेश	83,743	13,83,727	10,97,968	2,85,759	26.03	938	17	22.94	65.38	68.79	Arunachal Pradesh
4	बिहार	94,163	10,40,99,452	8,29,98,509	2,11,00,943	25.42	918	1106	11.29	61.8	17.2	Bihar
5	छत्तीसगड	1,35,191	2,55,45,198	2,08,33,803	47,11,395	22.61	991	189	23.24	70.28	43.44	Chhattisgarh
6	गुजरात	1,96,024	6,04,39,692	5,06,71,017	97,68,675	19.28	919	308	42.60	78.03	21.5	Gujarat
7	गोवा	3,702	14,58,545	13,47,668	1,10,877	8.23	973	394	62.17	88.7	11.98	Goa
8	हरियाणा	44,212	2,53,51,462	2,11,44,564	42,06,898	19.9	879	573	34.88	75.55	20.17	Haryana
9	हिमाचल प्रदेश	55,673	68,64,602	60,77,900	7,86,702	12.94	972	123	10.03	82.8	30.9	Himachal Pradesh
10	जम्मू व काश्मीर	2,22,236	1,25,41,302	1,01,43,700	23,97,602	23.64	889	56	27.38	67.16	19.28	Jammu & Kashmir
11	झारखंड	79,714	3,29,88,134	2,69,45,829	60,42,305	22.42	948	414	24.05	66.41	38.29	Jharkhand
12	कर्नाटक	1,91,791	6,10,95,297	5,28,50,562	82,44,735	15.6	973	319	38.67	75.36	24.1	Karnataka
13	केरळ	38,863	3,34,06,061	3,18,41,374	15,64,687	4.91	1084	860	47.70	94	10.55	Kerala
14	मध्यप्रदेश	3,08,245	7,26,26,809	6,03,48,023	1,22,78,786	20.35	931	236	27.63	69.32	36.71	Madhya Pradesh
15	महाराष्ट्र राज्य	3,07,713	11,23,74,333	9,68,78,627	1,54,95,706	15.99	929	365	45.22	82.34	21.17	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.13-contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
16	मणिपूर	22,327	25,70,390	21,66,788	4,03,602	18.63	992	115	32.45	79.21	38.9	Manipur
17	मेघालय	22,429	29,66,889	23,18,822	6,48,067	27.95	989	132	20.07	74.43	86.73	Meghalaya
18	मिझोराम	21,081	10,97,206	8,88,573	2,08,633	23.48	976	52	52.11	91.33	94.54	Mizoram
19	नागालँड	16,579	19,78,502	19,90,036	-11,534	-0.58	931	119	28.86	79.55	86.48	Nagaland
20	ओरिसा	1,55,707	4,19,74,218	3,68,04,660	51,69,558	14.05	979	270	16.69	72.87	39.98	Orissa
21	पंजाब	50,362	2,77,43,338	2,43,58,999	33,84,339	13.89	895	551	37.48	75.84	31.94	Punjab
22	राजस्थान	3,42,239	6,85,48,437	5,65,07,188	1,20,41,249	21.31	928	200	24.87	66.11	31.31	Rajasthan
23	सिक्कीम	7,096	6,10,577	5,40,851	69,726	12.89	890	86	25.15	81.42	38.43	Sikkim
24	तामीळनाडू	1,30,058	7,21,47,030	6,24,05,679	97,41,351	15.61	996	555	48.40	80.09	21.11	Tamil Nadu
25	त्रिपूरा	10,486	36,73,917	31,99,203	4,74,714	14.84	960	350	26.17	87.22	49.59	Tripura
26	उत्तर प्रदेश	2,40,928	19,98,12,341	16,61,97,921	3,36,14,420	20.23	912	829	22.27	67.68	21.27	Uttar Pradesh
27	उत्तराखंड	53,483	1,00,86,292	84,89,349	15,96,943	18.81	963	189	30.23	78.82	21.66	Uttaranchal
28	पश्चिम बंगाल	88,752	9,12,76,115	8,01,76,197	1,10,99,918	13.84	950	1028	31.87	76.26	29.32	West Bengal
29	अन्दमान व निकोबार बेटे	8,249	3,80,581	3,56,152	24,429	6.86	876	46	37.70	86.63	7.5	Andaman & Nicobar Islands
30	चंदिगड	114	10,55,450	9,00,635	1,54,815	17.19	818	9258	97.25	86.05	18.86	Chandigarh
31	दादर व नगरहवेली	491	3,43,709	2,20,490	1,23,219	55.88	774	700	46.72	76.24	53.75	Dadra & Nagar Haveli
32	दिल्ली	1,483	1,67,87,941	1,35,50,507	29,37,434	21.21	868	11320	97.50	86.21	16.75	Delhi
33	लक्षद्वीप	32	64,473	60,650	3,823	6.3	946	2015	78.07	91.85	94.8	Lakshadweep
34	पॉण्डिचेरी	479	12,47,953	9,74,345	2,73,608	28.08	1037	2605	68.33	85.85	15.73	Pondicherry
35	दिव आणि दमन	112	2,43,247	1,58,204	85,043	53.76	618	2172	75.17	87.1	8.83	Diu & Daman
	भारत	32,87,240	1,21,05,69,573	1,02,83,10,328	18,19,59,245	17.69	943	368	31.15	72.99	25.25	India

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.14

दि. १ मार्च रोजीची जिल्हावार प्रक्षेपित लोकसंख्या (२००२-२०११) / Districtwise projected Population as on 1st March (2002-2011)

('०००/ '000)

अनु.क्र. Sr.No.	जिल्हा	लोकसंख्या Population 2001 जनगणना / Census	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	मुंबई शहर	3,338	3,421	3,504	3,589	3,674	3,760	3,846	3,934	4,022	4,111	4,202	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	8,640	8,856	9,070	9,289	9,509	9,731	9,957	10,183	10,412	10,642	10,876	Mumbai Suburban
3	ठाणे	8,132	8,298	8,461	8,627	8,792	8,958	9,125	9,292	9,459	9,627	9,795	Thane
4	रायगड	2,208	2,235	2,261	2,287	2,312	2,336	2,360	2,383	2,406	2,428	2,449	Raigad
5	रत्नागिरी	1,697	1,714	1,730	1,746	1,761	1,776	1,790	1,803	1,815	1,827	1,839	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	869	877	885	893	901	908	915	921	927	933	938	Sindhudurg
7	नाशिक	4,994	5,068	5,139	5,210	5,280	5,349	5,418	5,486	5,552	5,617	5,682	Nashik
8	धुळे	1,708	1,730	1,750	1,771	1,791	1,810	1,829	1,848	1,866	1,883	1,901	Dhule
9	नंदुरबार	1,312	1,326	1,339	1,353	1,365	1,378	1,389	1,401	1,412	1,422	1,432	Nandurbar
10	जळगाव	3,683	3,731	3,777	3,823	3,867	3,911	3,954	3,996	4,037	4,077	4,116	Jalgaon
11	अहमदनगर	4,041	4,088	4,132	4,176	4,218	4,260	4,300	4,339	4,376	4,412	4,447	Ahmednagar
12	पुणे	7,233	7,363	7,489	7,618	7,746	7,873	8,001	8,127	8,253	8,379	8,505	Pune
13	सातारा	2,809	2,839	2,867	2,895	2,921	2,947	2,972	2,995	3,018	3,039	3,060	Satara
14	सांगली	2,584	2,616	2,646	2,676	2,706	2,734	2,762	2,790	2,816	2,842	2,867	Sangli
15	सोलापूर	3,850	3,902	3,952	4,002	4,051	4,100	4,147	4,194	4,239	4,283	4,327	Solapur
16	कोल्हापूर	3,523	3,570	3,615	3,659	3,703	3,746	3,788	3,829	3,869	3,908	3,946	Kolhapur
17	औरंगाबाद	2,897	2,939	2,980	3,021	3,061	3,100	3,139	3,178	3,215	3,252	3,289	Aurangabad

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.14-contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
18	जालना	1,613	1,632	1,649	1,666	1,683	1,699	1,715	1,730	1,745	1,759	1,773	Jalna
19	परभणी	1,528	1,549	1,568	1,588	1,608	1,627	1,646	1,664	1,682	1,700	1,717	Parbhani
20	हिंगोली	987	998	1,008	1,018	1,028	1,037	1,046	1,054	1,063	1,070	1,078	Hingoli
21	बीड	2,161	2,186	2,209	2,231	2,253	2,275	2,295	2,315	2,334	2,352	2,370	Beed
22	नांदेड	2,876	2,912	2,945	2,979	3,011	3,043	3,074	3,104	3,133	3,161	3,189	Nanded
23	उस्मानाबाद	1,487	1,503	1,518	1,533	1,548	1,562	1,575	1,588	1,600	1,612	1,624	Osmanabad
24	लातूर	2,080	2,106	2,130	2,154	2,177	2,200	2,222	2,244	2,265	2,285	2,305	Latur
25	बुलढाणा	2,232	2,259	2,284	2,309	2,333	2,356	2,379	2,401	2,422	2,443	2,463	Buldhana
26	अकोला	1,630	1,654	1,677	1,701	1,723	1,746	1,768	1,790	1,812	1,833	1,854	Akola
27	वाशिम	1,020	1,032	1,042	1,053	1,063	1,073	1,083	1,092	1,101	1,110	1,118	Washim
28	अमरावती	2,607	2,644	2,679	2,714	2,749	2,783	2,816	2,849	2,882	2,913	2,945	Amravati
29	यवतमाळ	2,458	2,486	2,513	2,539	2,564	2,589	2,613	2,635	2,657	2,679	2,699	Yavatmal
30	वर्धा	1,237	1,252	1,267	1,282	1,297	1,311	1,325	1,338	1,351	1,364	1,377	Wardha
31	नागपूर	4,068	4,145	4,221	4,298	4,374	4,450	4,527	4,604	4,680	4,756	4,833	Nagpur
32	भंडारा	1,136	1,149	1,160	1,172	1,183	1,193	1,204	1,213	1,223	1,232	1,240	Bhandara
33	गोंदिया	1,201	1,213	1,225	1,236	1,247	1,257	1,267	1,277	1,286	1,294	1,303	Gondia
34	चंद्रपूर	2,071	2,099	2,126	2,154	2,180	2,206	2,232	2,257	2,282	2,306	2,329	Chandrapur
35	गडचिरोली	970	980	988	996	1,004	1,012	1,019	1,025	1,032	1,038	1,043	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		93,879	98,369	99,806	1,01,259	1,02,682	1,04,094	1,05,497	1,06,881	1,08,243	1,09,591	1,10,930	Maharashtra State

टिप — आकडे संक्षिप्तात असल्यामुळे बेरजा जुळणार नाहीत / Note – Total may not tally due to rounding.

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source :- Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.15
लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण/ Literacy rate of Population
(जनगणना, २०११/ Population Census, 2011)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	साक्षर लोकसंख्या Literate population									साक्षर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Literate population as % to above 0-6 age group			Districts (2)
		ग्रामीण / Rural			नागरी / Urban			एकूण / Total			एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females				
(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)		
1	मुंबई शहर	0	0	0	25,09,022	14,10,680	10,98,342	25,09,022	14,10,680	10,98,342	89.21	91.48	86.45	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	75,75,485	42,23,029	33,52,456	75,75,485	42,23,029	33,52,456	89.91	92.92	86.37	Mumbai Suburban
3	ठाणे	15,39,885	8,83,410	6,56,475	66,87,276	37,07,986	29,79,290	82,27,161	45,91,396	36,35,765	84.53	88.72	79.77	Thane
4	रायगड	11,62,891	6,39,701	5,23,190	7,77,103	4,19,991	3,57,112	19,39,994	10,59,692	8,80,302	83.14	89.13	76.92	Raigad
5	रत्नागिरी	9,79,357	5,07,199	4,72,158	2,20,035	1,11,813	1,08,222	11,99,392	6,19,012	5,80,380	82.18	90.93	74.53	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	5,76,273	3,02,111	2,74,162	89,794	46,178	43,616	6,66,067	3,48,289	3,17,778	85.56	91.58	79.81	Sindhudurg
7	नाशिक	23,26,432	13,06,464	10,19,968	20,18,934	10,91,074	9,27,860	43,45,366	23,97,538	19,47,828	82.31	88.17	76.08	Nashik
8	धुळे	8,57,440	4,89,478	3,67,962	4,36,476	2,33,910	2,02,566	12,93,916	7,23,388	5,70,528	72.8	79.5	65.77	Dhule
9	नंदुरबार	6,96,260	3,95,314	3,00,946	2,10,249	1,16,785	93,464	9,06,509	5,12,099	3,94,410	64.38	72.17	56.47	Nandurbar
10	जळगाव	18,77,562	10,80,250	7,97,312	10,14,320	5,48,973	4,65,347	28,91,882	16,29,223	12,62,659	78.2	85.36	70.56	Jalgaon
11	अहमदनगर	24,45,147	13,92,891	10,52,256	7,06,743	3,80,464	3,26,279	31,51,890	17,73,355	13,78,535	79.05	86.82	70.89	Ahmednagar
12	पुणे	26,22,222	14,72,191	11,50,031	45,49,501	24,68,019	20,81,482	71,71,723	39,40,210	32,31,513	86.15	90.84	81.05	Pune
13	सातारा	17,70,750	9,60,799	8,09,951	4,54,944	2,40,235	2,14,709	22,25,694	12,01,034	10,24,660	82.87	89.42	76.31	Satara
14	सांगली	14,95,094	8,27,806	6,67,288	5,54,373	2,93,744	2,60,629	20,49,467	11,21,550	9,27,917	81.48	88.22	74.59	Sangli
15	सोलापूर	18,82,788	10,91,085	7,91,703	10,27,888	5,60,181	4,67,707	29,10,676	16,51,266	12,59,410	77.02	85.03	68.55	Solapur

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.15-contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
16	कोल्हापूर	18,53,869	10,39,715	8,14,154	9,71,976	5,20,045	4,51,931	28,25,845	15,59,760	12,66,085	81.51	88.57	74.22	Kolhapur
17	औरंगाबाद	12,93,330	7,68,411	5,24,919	12,10,507	6,62,525	5,47,982	25,03,837	14,30,936	10,72,901	79.02	87.37	70.08	Aurangabad
18	जालना	9,31,514	5,54,670	3,76,844	2,64,009	1,44,758	1,19,251	11,95,523	6,99,428	4,96,095	71.52	81.53	60.95	Jalna
19	परभणी	7,63,448	4,50,696	3,12,752	3,94,366	2,15,595	1,78,771	11,57,814	6,66,291	4,91,523	73.34	82.64	63.63	Parbhani
20	हिंगोली	6,58,152	3,78,697	2,79,455	1,32,591	71,854	60,737	7,90,743	4,50,551	3,40,192	78.17	86.94	68.95	Hingoli
21	बीड	13,35,589	7,77,837	5,57,752	3,82,918	2,09,348	1,73,570	17,18,507	9,87,185	7,31,322	76.99	85.55	67.82	Beed
22	नांदेड	15,29,317	8,92,050	6,37,267	6,60,108	3,63,172	2,96,936	21,89,425	12,55,222	9,34,203	75.45	84.27	66.15	Nanded
23	उस्मानाबाद	9,26,022	5,28,743	3,97,279	2,11,788	1,15,561	96,227	11,37,810	6,44,304	4,93,506	78.44	85.84	70.51	Osmanabad
24	लातूर	11,94,845	6,83,249	5,11,596	4,55,827	2,49,183	2,06,644	16,50,672	9,32,432	7,18,240	77.26	84.39	69.63	Latur
25	बुलढाणा	14,50,758	8,18,571	6,32,187	4,86,539	2,56,299	2,30,240	18,79,874	10,48,892	8,30,982	83.4	90.54	75.84	Buldhana
26	अकोला	8,29,355	4,53,144	3,76,211	8,51,180	4,45,439	4,05,741	14,11,281	7,58,977	6,52,304	88.05	92.34	83.54	Akola
27	वाशिम	7,06,756	4,00,484	3,06,272	1,63,161	87,219	75,942	8,69,917	4,87,703	3,82,214	83.25	90.55	75.48	Washim
28	अमरावती	14,00,695	7,61,665	6,39,030	5,81,926	3,05,833	2,76,093	22,51,875	12,07,104	10,44,771	87.38	91.46	83.1	Amravati
29	यवतमाळ	15,36,035	8,59,681	6,76,354	4,29,116	2,30,321	1,98,795	20,22,574	11,15,980	9,06,594	82.82	89.41	75.93	Yavatmal
30	वर्धा	6,65,082	3,65,198	2,99,884	3,54,376	1,87,419	1,66,957	10,19,458	5,52,617	4,66,841	86.99	91.92	81.81	Wardha
31	नागपूर	10,72,979	5,89,827	4,83,152	26,00,829	13,69,393	12,31,436	36,73,808	19,59,220	17,14,588	88.39	92.09	84.51	Nagpur
32	भंडारा	7,08,328	3,88,442	3,19,886	1,91,532	1,00,267	91,265	8,99,860	4,88,709	4,11,151	83.76	90.35	77.08	Bhandara
33	गोंदिया	8,18,421	4,45,490	3,72,931	1,85,822	97,347	88,475	10,04,243	5,42,837	4,61,406	84.95	92.04	77.89	Gondiya
34	चंद्रपूर	9,62,394	5,41,613	4,20,781	6,16,221	3,30,952	2,85,269	15,78,615	8,72,565	7,06,050	80.01	86.79	72.97	Chandrapur
35	गडचिरोली	6,13,771	3,44,593	2,69,178	94,594	50,517	44,077	7,08,365	3,95,110	3,13,255	74.36	82.31	66.27	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	4,14,82,761	2,33,91,475	1,80,91,286	4,00,71,529	2,18,66,109	1,82,05,420	8,15,54,290	4,52,57,584	3,62,96,706	82.34	88.38	75.87	Maharashtra State

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.16
अनुसूचित जातींच्या लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण / Literacy rate of Scheduled Castes
(जनगणना, २०११/ Population Census, 2011)

अनु. क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	साक्षर लोकसंख्या / Literate population									साक्षर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी			Districts (2)
		ग्रामीण / Rural			नागरी / Urban			एकूण / Total			Literate population as percentage to total population			
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	
1	मुंबई शहर	0	0	0	1,74,664	94,080	80,584	1,74,664	94,080	80,584	87.48	93.11	81.71	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	4,43,479	2,43,862	1,99,617	4,43,479	2,43,862	1,99,617	85.32	91.35	78.95	Mumbai Suburban
3	ठाणे	62,165	34,750	27,415	4,84,411	2,65,730	2,18,681	5,46,576	3,00,480	2,46,096	84.73	90.03	79.05	Thane
4	रायगड	47,302	25,389	21,913	56,206	29,871	26,335	1,03,508	55,260	48,248	86.31	91.75	80.83	Raigad
5	रत्नागिरी	42,335	22,299	20,036	7,866	4,099	3,767	50,201	26,398	23,803	82.53	91.61	74.35	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	35,425	18,727	16,698	5,670	2,925	2,745	41,095	21,652	19,443	80.72	88.87	73.24	Sindhudurg
7	नाशिक	1,60,187	89,939	70,248	2,38,085	1,29,827	1,08,258	3,98,272	2,19,766	1,78,506	82.55	89.83	75.06	Nashik
8	धुळे	51,275	29,954	21,321	33,009	17,879	15,130	84,284	47,833	36,451	75.40	84.35	66.18	Dhule
9	नंदुरबार	19,613	11,442	8,171	12,752	6,935	5,817	32,365	18,377	13,988	76.91	86.70	66.98	Nandurbar
10	जळगाव	1,64,711	97,544	67,167	85,891	47,431	38,460	2,50,602	1,44,975	1,05,627	73.71	83.54	63.46	Jalgaon
11	अहमदनगर	2,88,399	1,64,741	1,23,658	93,395	50,772	42,623	3,81,794	2,15,513	1,66,281	76.52	85.30	67.51	Ahmednagar
12	पुणे	2,46,839	1,38,396	1,08,443	5,92,330	3,21,914	2,70,416	8,39,169	4,60,310	3,78,859	81.59	87.87	75.06	Pune
13	सातारा	1,71,803	94,687	77,116	56,501	30,241	26,260	2,28,304	1,24,928	1,03,376	79.46	87.22	71.75	Satara
14	सांगली	1,71,500	95,830	75,670	72,461	38,697	33,764	2,43,961	1,34,527	1,09,434	78.00	86.21	69.83	Sangli
15	सोलापूर	2,67,793	1,57,955	1,09,838	1,42,196	79,047	63,149	4,09,989	2,37,002	1,72,987	72.48	82.23	62.35	Solapur
16	कोल्हापूर	2,39,351	1,34,325	1,05,026	1,09,271	58,992	50,279	3,48,622	1,93,317	1,55,305	77.79	86.27	69.31	Kolhapur

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.16-contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
17	औरंगाबाद	1,45,391	86,724	58,667	2,04,999	1,14,963	90,036	3,50,390	2,01,687	1,48,703	76.06	85.52	66.15	Aurangabad
18	जालना	1,22,831	73,358	49,473	29,508	16,522	12,986	1,52,339	89,880	62,459	66.20	76.72	55.29	Jalna
19	परभणी	97,170	57,310	39,860	49,659	27,770	21,889	1,46,829	85,080	61,749	69.38	79.15	59.29	Parbhani
20	हिंगोली	1,03,211	59,420	43,791	14,962	8,207	6,755	1,18,173	67,627	50,546	75.46	84.55	65.98	Hingoli
21	बीड	1,67,947	97,127	70,820	51,172	28,297	22,875	2,19,119	1,25,424	93,695	73.02	81.97	63.71	Beed
22	नांदेड	2,85,236	1,66,290	1,18,946	1,18,054	65,785	52,269	4,03,290	2,32,075	1,71,215	73.19	82.19	63.72	Nanded
23	उस्मानाबाद	1,38,119	79,266	58,853	31,900	17,692	14,208	1,70,019	96,958	73,061	73.52	81.61	64.98	Osmanabad
24	लातूर	2,24,695	1,29,221	95,474	75,631	41,881	33,750	3,00,326	1,71,102	1,29,224	72.55	80.25	64.37	Latur
25	बुलढाणा	2,64,068	1,52,126	1,11,942	56,097	30,708	25,389	3,20,165	1,82,834	1,37,331	78.56	87.82	68.90	Buldhana
26	अकोला	1,83,057	1,02,862	80,195	84,310	45,373	38,937	2,67,367	1,48,235	1,19,132	83.19	90.23	75.83	Akola
27	वाशिम	1,39,858	79,626	60,232	21,315	11,490	9,825	1,61,173	91,116	70,057	80.50	88.93	71.65	Washim
28	अमरावती	2,57,941	1,43,467	1,14,474	1,26,629	67,383	59,246	3,84,570	2,10,850	1,73,720	84.57	90.58	78.27	Amravati
29	यवतमाळ	1,78,648	99,854	78,794	61,973	32,901	29,072	2,40,621	1,32,755	1,07,866	82.80	90.06	75.32	Yavatmal
30	वर्धा	87,755	48,731	39,024	60,738	32,330	28,408	1,48,493	81,061	67,432	86.60	92.56	80.38	Wardha
31	नागपूर	1,72,662	94,762	77,900	5,16,596	2,69,776	2,46,820	6,89,258	3,64,538	3,24,720	88.49	92.66	84.23	Nagpur
32	भंडारा	1,17,985	64,637	53,348	37,178	19,267	17,911	1,55,163	83,904	71,259	85.60	92.49	78.70	Bhandara
33	गोंदिया	1,04,787	56,797	47,990	33,009	17,071	15,938	1,37,796	73,868	63,928	87.15	94.21	80.21	Gondiya
34	चंद्रपूर	1,31,870	74,079	57,791	1,26,101	67,768	58,333	2,57,971	1,41,847	1,16,124	82.25	89.14	75.14	Chandrapur
35	गडचिरोली	70,309	39,558	30,751	15,412	8,197	7,215	85,721	47,755	37,966	78.81	86.90	70.54	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		49,62,238	28,21,193	21,41,045	43,23,430	23,45,683	19,77,747	92,85,668	51,66,876	41,18,792	79.66	87.18	71.89	Maharashtra State

आधार : भारतीय जनगणना, २०११
Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.17
अनुसूचित जमातींच्या लोकसंख्येतील साक्षरतेचे प्रमाण / Literacy rate of Scheduled Tribes
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अनु.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	साक्षर लोकसंख्या / Literate population									साक्षर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Literate population as percentage to total population			Districts (2)
		ग्रामीण / Rural			नागरी / Urban			एकूण / Total			एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	
		एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females				
(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)			
1	मुंबई शहर	0	0	0	18,876	10,723	8,153	18,876	10,723	8,153	83.41	87.86	78.20	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	76,304	42,947	33,357	76,304	42,947	33,357	82.05	87.71	75.75	Mumbai Suburban
3	ठाणे	5,76,208	3,38,624	2,37,584	1,84,913	1,02,030	82,883	7,61,121	4,40,654	3,20,467	58.87	68.52	49.32	Thane
4	रायगड	1,26,918	73,587	53,331	22,692	12,630	10,062	1,49,610	86,217	63,393	57.59	66.04	49.05	Raigad
5	रत्नागिरी	10,211	6,008	4,203	1,208	654	554	11,419	6,662	4,757	65.12	74.27	55.53	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	4,344	2,346	1,998	731	396	335	5,075	2,742	2,333	81.92	86.64	77.00	Sindhudurg
7	नाशिक	7,63,316	4,33,569	3,29,747	1,07,701	60,416	47,285	8,71,017	4,93,985	3,77,032	66.56	74.67	58.26	Nashik
8	धुळे	2,52,046	1,47,893	1,04,153	22,267	12,528	9,739	2,74,313	1,60,421	1,13,892	50.91	59.02	42.65	Dhule
9	नंदुरबार	4,98,794	2,84,392	2,14,402	29,584	16,064	13,520	5,28,378	3,00,456	2,27,922	55.03	63.16	47.04	Nandurbar
10	जळगाव	2,53,972	1,52,506	1,01,466	41,940	23,625	18,315	2,95,912	1,76,131	1,19,781	58.85	68.41	48.82	Jalgaon
11	अहमदनगर	1,83,292	1,07,884	75,408	15,014	8,455	6,559	1,98,306	1,16,339	81,967	62.24	72.43	51.88	Ahmednagar
12	पुणे	1,51,090	86,428	64,662	68,222	37,952	30,270	2,19,312	1,24,380	94,932	73.11	80.90	64.92	Pune
13	सातारा	13,838	7,754	6,084	4,431	2,419	2,012	18,269	10,173	8,096	73.03	79.46	66.29	Satara
14	सांगली	7,994	4,448	3,546	3,936	2,132	1,804	11,930	6,580	5,350	76.16	82.23	69.83	Sangli
15	सोलापूर	27,504	16,502	11,002	19,243	10,740	8,503	46,747	27,242	19,505	70.54	80.35	60.26	Solapur
16	कोल्हापूर	15,528	8,635	6,893	5,748	3,149	2,599	21,276	11,784	9,492	79.99	86.97	72.74	Kolhapur

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.17-contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
17	औरंगाबाद	56,297	34,353	21,944	17,941	10,172	7,769	74,238	44,525	29,713	62.84	73.38	51.70	Aurangabad
18	जालना	18,253	11,163	7,090	4,637	2,685	1,952	22,890	13,848	9,042	64.84	75.45	53.35	Jalna
19	परभणी	17,194	10,211	6,983	5,540	3,070	2,470	22,734	13,281	9,453	66.72	77.04	56.14	Parbhani
20	हिंगोली	64,271	37,471	26,800	3,977	2,258	1,719	68,248	39,729	28,519	72.22	81.92	62.00	Hingoli
21	बीड	14,102	8,237	5,865	4,505	2,483	2,022	18,607	10,720	7,887	68.90	77.69	59.72	Beed
22	नांदेड	1,45,784	85,321	60,463	26,875	15,155	11,720	1,72,659	1,00,476	72,183	70.56	80.50	60.22	Nanded
23	उस्मानाबाद	16,663	9,794	6,869	3,924	2,242	1,682	20,587	12,036	8,551	68.25	77.37	58.53	Osmanabad
24	लातूर	29,201	16,772	12,429	6,607	3,732	2,875	35,808	20,504	15,304	72.30	79.92	64.12	Latur
25	बुलढाणा	64,968	37,834	27,134	6,605	3,719	2,886	71,573	41,553	30,020	68.59	77.64	59.07	Buldhana
26	अकोला	57,571	32,470	25,101	11,728	6,319	5,409	69,299	38,789	30,510	79.20	86.52	71.51	Akola
27	वाशिम	49,327	28,446	20,881	2,400	1,325	1,075	51,727	29,771	21,956	74.74	83.85	65.13	Washim
28	अमरावती	2,35,147	1,32,977	1,02,170	26,606	14,634	11,972	2,61,753	1,47,611	1,14,142	75.05	83.08	66.70	Amravati
29	यवतमाळ	3,13,364	1,76,150	1,37,214	30,903	16,503	14,400	3,44,267	1,92,653	1,51,614	76.13	84.06	67.98	Yavatmal
30	वर्धा	86,641	48,582	38,059	18,832	10,137	8,695	1,05,473	58,719	46,754	78.93	85.72	71.79	Wardha
31	नागपूर	1,34,448	75,110	59,338	1,85,694	99,764	85,930	3,20,142	1,74,874	1,45,268	82.24	87.94	76.30	Nagpur
32	भंडारा	55,209	30,555	24,654	7,911	4,183	3,728	63,120	34,738	28,382	79.25	87.46	71.08	Bhandara
33	गोंदिया	1,41,644	78,054	63,590	9,695	5,206	4,489	1,51,339	83,260	68,079	79.04	88.21	70.13	Gondiya
34	चंद्रपूर	2,06,709	1,17,053	89,656	49,654	26,918	22,736	2,56,363	1,43,971	1,12,392	73.77	82.01	65.36	Chandrapur
35	गडचिरोली	2,34,648	1,31,714	1,02,934	13,821	7,335	6,486	2,48,469	1,39,049	1,09,420	68.03	76.33	59.76	Gadchiroli
	महाराष्ट्र	48,26,496	27,72,843	20,53,653	10,60,665	5,84,700	4,75,965	58,87,161	33,57,543	25,29,618	65.73	74.27	57.02	Maharashtra

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.18

बिगरशेती व्यवसायातील आणि शेतमजूरांव्यतिरीक्त कामगारांचे (मुख्य व सीमान्त कामगार) मुख्य व्यवसायगटांनुसार वर्गीकरण

Occupational classification of persons at work (Main and Marginal workers) other than cultivators and agricultural labourers into main divisions
(जनगणना, २०११/ Population Census, 2011)

अ. क्र.	जिल्हे	ग्रामीण नागरी एकूण	विधायक वरिष्ठ अधिकृत आणि व्यवस्थापक	धंदेवाईक, तंत्र विशारद आणि तत्सम लोक	तंत्रज्ञ आणि सहकारी व्यावसायिक	कारकून	विक्रेते	कुशल शेती व मत्स्यव्यवसाय करणारे	हस्तकला आणि संबंधित उद्योग कामगार	यंत्रचालक	प्राथमिक व्यवसाय	अवर्गीकृत	एकूण	Rural Urban Total	Districts	
Sr.No			Legislators, Senior officials, and Managers	Professionals	Technicians and Associate Professionals	Clerks	Service workers and shop market Sales workers	Skilled agricultural and fishery workers	Craft and related trade workers	Plant and machine operators and assemblers	Elementary occupations	Workers not classified by occupations	Total	(3)	(2)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)	
1	मुंबई शहर	ए	75,155	79,340	86,993	1,21,428	2,64,691	6,209	2,00,690	1,04,190	2,08,044	1,25,448	12,72,188	T	Mumbai City	
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		R
		ना	75,155	79,340	86,993	1,21,428	2,64,691	6,209	2,00,690	1,04,190	2,08,044	1,25,448	12,72,188	U		
2	मुंबई उपनगर	ए	4,11,066	2,85,663	2,77,205	3,03,934	4,80,665	15,586	5,88,611	3,72,580	6,48,456	3,14,919	36,98,685	T	Mumbai Suburban	
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		R
		ना	4,11,066	2,85,663	2,77,205	3,03,934	4,80,665	15,586	5,88,611	3,72,580	6,48,456	3,14,919	36,98,685	U		
3	ठाणे	ए	3,68,518	2,39,333	2,76,025	2,95,233	3,65,420	39,152	6,62,732	3,75,730	6,85,829	4,16,717	37,24,689	T	Thane	
		ग्रा	27,661	11,476	29,008	19,730	29,009	20,623	93,470	54,052	1,17,493	67,776	4,70,298	R		
		ना	3,40,857	2,27,857	2,47,017	2,75,503	3,36,411	18,529	5,69,262	3,21,678	5,68,336	3,48,941	32,54,391	U		
4	रायगड	ए	46,342	33,990	54,159	48,619	61,506	25,484	86,433	75,662	1,42,394	1,01,359	6,75,948	T	Raigad	
		ग्रा	11,850	7,498	21,412	16,664	29,066	20,758	49,866	38,178	80,354	52,588	3,28,234	R		
		ना	34,492	26,492	32,747	31,955	32,440	4,726	36,567	37,484	62,040	48,771	3,47,714	U		
5	रतागिरी	ए	23,372	10,502	26,778	13,656	26,568	20,840	37,778	26,198	41,716	36,196	2,63,604	T	Ratnagiri	
		ग्रा	12,624	5,080	17,758	7,476	17,560	17,932	27,288	18,250	29,286	29,112	1,82,366	R		
		ना	10,748	5,422	9,020	6,180	9,008	2,908	10,490	7,948	12,430	7,084	81,238	U		
6	सिंधुदुर्ग	ए	12,186	6,068	13,368	7,854	15,198	9,444	18,110	12,996	23,546	21,248	1,40,018	T	Sindhudurg	
		ग्रा	7,352	3,740	9,938	5,186	10,864	7,568	13,896	9,948	18,144	17,820	1,04,456	R		
		ना	4,834	2,328	3,430	2,668	4,334	1,876	4,214	3,048	5,402	3,428	35,562	U		
7	नाशिक	ए	71,652	53,806	86,052	44,137	1,17,336	13,975	2,12,348	1,11,458	2,12,650	1,43,601	10,67,015	T	Nashik	
		ग्रा	10,058	6,544	23,068	8,416	26,424	9,174	36,888	22,768	32,552	50,622	2,26,514	R		
		ना	61,594	47,262	62,984	35,721	90,912	4,801	1,75,460	88,690	1,80,098	92,979	8,40,501	U		
8	धुळे	ए	5,540	17,782	18,686	11,836	46,922	5,342	46,120	21,768	36,284	56,572	2,66,852	T	Dhule	
		ग्रा	1,222	5,432	7,262	3,124	14,036	4,228	16,036	8,218	9,302	37,304	1,06,164	R		
		ना	4,318	12,350	11,424	8,712	32,886	1,114	30,084	13,550	26,982	19,268	1,60,688	U		

तक्ता क्र./Table No. 1.18 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)
9	नंदुरबार	ए	2,646	8,263	11,601	4,895	25,907	3,097	20,714	10,317	16,015	38,723	1,42,178	T	Nandurbar
		ग्रा	798	3,001	6,441	1,929	8,231	2,337	8,200	4,621	5,539	25,511	66,608	R	
		ना	1,848	5,262	5,160	2,966	17,676	760	12,514	5,696	10,476	13,212	75,570	U	
10	जळगाव	ए	22,152	23,291	44,200	26,606	74,989	7,184	74,522	50,604	117,287	1,01,990	5,42,825	T	Jalgaon
		ग्रा	4,854	6,110	17,046	6,668	21,410	4,910	25,346	15,952	30,920	51,942	1,85,158	R	
		ना	17,298	17,181	27,154	19,938	53,579	2,274	49,176	34,652	86,367	50,048	3,57,667	U	
11	अहमदनगर	ए	37,413	30,191	58,659	33,608	72,099	16,575	96,257	59,070	98,951	1,28,950	6,31,773	T	Ahmednagar
		ग्रा	15,127	14,480	36,620	15,988	34,081	14,856	54,707	35,125	44,050	84,831	3,49,865	R	
		ना	22,286	15,711	22,039	17,620	38,018	1,719	41,550	23,945	54,901	44,119	2,81,908	U	
12	पुणे	ए	245,128	2,56,395	2,07,190	1,85,374	2,70,059	31,572	3,58,625	2,98,686	5,66,331	3,31,478	27,50,838	T	Pune
		ग्रा	27,885	22,218	42,805	30,469	49,040	21,456	86,102	74,808	1,24,171	97,928	5,76,882	R	
		ना	217,243	2,34,177	1,64,385	1,54,905	2,21,019	10,116	2,72,523	2,23,878	4,42,160	2,33,550	21,73,95,6	U	
13	सातारा	ए	29,918	22,544	44,214	28,412	51,526	16,084	70,828	55,676	72,396	79,858	4,71,456	T	Satara
		ग्रा	13,664	10,188	27,266	15,210	28,632	13,822	46,594	40,656	41,528	59,772	2,97,332	R	
		ना	16,254	12,356	16,948	13,202	22,894	2,262	24,234	15,020	30,868	20,086	1,74,124	U	
14	सांगली	ए	28,438	22,352	38,744	27,850	50,082	15,402	71,768	47,052	59,306	82,534	4,43,528	T	Sangli
		ग्रा	12,058	9,442	23,316	13,412	23,062	13,924	34,330	27,730	20,904	53,844	2,32,022	R	
		ना	16,380	12,910	15,428	14,438	27,020	1,478	37,438	19,322	38,402	28,690	2,11,506	U	
15	सोलापूर	ए	43,460	29,864	59,122	33,061	84,781	11,552	1,61,092	85,717	103,483	89,595	7,01,727	T	Solapur
		ग्रा	11,234	9,234	27,242	10,408	25,350	9,070	40,848	33,478	23,940	46,388	2,37,192	R	
		ना	32,226	20,630	31,880	22,653	59,431	2,482	1,20,244	52,239	79,543	43,207	4,64,535	U	
16	कोल्हापूर	ए	51,090	42,911	59,691	50,247	80,178	21,441	1,73,280	90,675	1,00,820	1,06,204	7,76,537	T	Kolhapur
		ग्रा	15,994	14,892	31,916	22,824	34,717	19,208	72,645	45,427	43,747	65,576	3,66,946	R	
		ना	35,096	28,019	27,775	27,423	45,461	2,233	1,00,635	45,248	57,073	40,628	4,09,591	U	
17	औरंगाबाद	ए	44,464	35,582	53,162	29,935	76,272	6,275	81,381	71,109	1,52,264	72,648	6,23,092	T	Aurangabad
		ग्रा	6,398	4,274	12,524	3,956	16,166	3,988	21,744	17,122	24,882	22,796	1,33,850	R	
		ना	38,066	31,308	40,638	25,979	60,106	2,287	59,637	53,987	1,27,382	49,852	4,89,242	U	
18	जालना	ए	21,930	7,528	17,334	7,528	21,420	3,824	31,336	17,870	37,744	44,422	2,10,936	T	Jalna
		ग्रा	8,906	2,902	8,866	2,348	8,474	2,920	15,006	8,496	12,122	26,630	96,670	R	
		ना	13,024	4,626	8,468	5,180	12,946	904	16,330	9,374	25,622	17,792	1,14,266	U	
19	परभणी	ए	22,079	10,096	18,684	9,294	23,524	3,033	29,941	16,923	37,462	39,861	2,10,897	T	Parbhani
		ग्रा	4,825	2,504	7,096	2,292	6,098	2,073	9,641	6,871	5,372	17,723	64,495	R	
		ना	17,254	7,592	11,588	7,002	17,426	960	20,300	10,052	32,090	22,138	1,46,402	U	
20	हिंगोली	ए	9,931	3,738	9,826	3,690	11,344	991	15,270	7,284	14,345	23,614	1,00,033	T	Hingoli
		ग्रा	4,483	1,964	6,064	1,698	5,118	809	8,592	4,418	5,679	15,746	54,571	R	
		ना	5,448	1,774	3,762	1,992	6,226	182	6,678	2,866	8,666	7,868	45,462	U	

तक्ता क्र./Table No. 1.18 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)
21	बीड	ए	26,442	13,724	30,774	12,002	28,142	4,730	39,150	27,838	37,194	55,548	2,75,544	T	Beed
		ग्रा	10,014	5,578	18,428	4,822	12,658	3,872	19,904	16,110	11,222	28,644	1,31,252	R	
		ना	16,428	8,146	12,346	7,180	15,484	858	19,246	11,728	25,972	26,904	1,44,292	U	
23	उस्मानाबाद	ए	13,732	8,610	17,732	8,176	16,882	2,750	22,414	19,242	20,090	47,992	1,77,620	T	Osmanabad
		ग्रा	5,868	4,042	11,494	4,016	8,704	2,332	13,838	13,810	9,406	32,752	1,06,262	R	
		ना	7,864	4,568	6,238	4,160	8,178	418	8,576	5,432	10,684	15,240	71,358	U	
24	लातूर	ए	31,728	17,226	33,442	14,022	30,282	1,970	39,836	27,004	46,962	55,924	2,98,396	T	Latur
		ग्रा	10,722	6,128	18,662	4,850	12,786	1,444	17,926	15,040	11,236	31,620	1,30,414	R	
		ना	21,006	11,098	14,780	9,172	17,496	526	21,910	11,964	35,726	24,304	1,67,982	U	
25	बुलढाणा	ए	6,341	10,922	26,709	11,560	43,364	4,481	32,387	17,562	34,914	42,847	2,31,087	T	Buldhana
		ग्रा	2,121	4,134	14,389	4,798	15,316	3,435	15,093	8,150	10,336	24,639	1,02,411	R	
		ना	4,220	6,788	12,320	6,762	28,048	1,046	17,294	9,412	24,578	18,208	1,28,676	U	
26	अकोला	ए	7,679	13,532	24,056	12,770	50,277	2,147	38,919	21,651	43,150	36,303	2,50,484	T	Akola
		ग्रा	1,203	2,502	7,424	2,898	9,551	949	7,941	5,293	5,800	13,455	57,016	R	
		ना	6,476	11,030	16,632	9,872	40,726	1,198	30,978	16,358	37,350	22,848	1,93,468	U	
27	वाशिम	ए	1,715	5,763	9,561	4,007	18,107	972	12,590	6,875	12,315	21,992	93,897	T	Washim
		ग्रा	799	3,151	5,901	2,025	7,041	698	5,592	3,233	3,683	14,534	46,657	R	
		ना	916	2,612	3,660	1,982	11,066	274	6,998	3,642	8,632	7,458	47,240	U	
28	अमरावती	ए	11,091	23,438	35,215	20,212	72,450	7,079	56,064	29,295	62,506	52,023	3,69,373	T	Amravati
		ग्रा	2,063	5,684	12,640	4,506	16,487	4,899	14,063	8,387	10,397	23,145	1,02,271	R	
		ना	9,028	17,754	22,575	15,706	55,963	2,180	42,001	20,908	52,109	28,878	2,67,102	U	
29	यवतमाळ	ए	29,964	12,328	29,464	13,729	31,938	5,725	42,593	24,025	43,681	50,125	2,83,572	T	Yavatmal
		ग्रा	9,922	3,264	13,046	4,467	11,262	4,141	19,325	10,469	14,137	28,941	1,18,974	R	
		ना	20,042	9,064	16,418	9,262	20,676	1,584	23,268	13,556	29,544	21,184	1,64,598	U	
30	वर्धा	ए	5,196	12,844	17,238	10,534	33,824	3,730	31,334	17,314	36,640	25,570	1,94,224	T	Wardha
		ग्रा	1,256	3,466	6,500	2,826	10,712	2,874	14,006	7,240	10,716	11,900	71,496	R	
		ना	3,940	9,378	10,738	7,708	23,112	856	17,328	10,074	25,924	13,670	1,22,728	U	
31	नागपूर	ए	97,665	71,507	98,193	73,918	155,866	12,647	1,89,303	1,35,293	2,83,437	1,20,601	1,238,430	T	Nagpur
		ग्रा	8,178	4,484	12,854	6,044	16,268	6,638	34,740	23,284	39,652	21,508	1,73,650	R	
		ना	89,487	67,023	85,339	67,874	139,598	6,009	1,54,563	1,12,009	2,43,785	99,093	10,64,780	U	
32	भंडारा	ए	4,182	9,152	14,012	7,558	25,634	5,218	29,108	10,562	29,736	26,364	1,61,526	T	Bhandara
		ग्रा	1,608	3,620	7,384	3,206	11,984	4,156	19,690	5,206	18,024	18,844	93,722	R	
		ना	2,574	5,532	6,628	4,352	13,650	1,062	9,418	5,356	11,712	7,520	67,804	U	

तक्ता क्र./Table No. 1.18 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)
33	गोंदिया	ए	4,026	8,878	14,760	6,106	29,504	4,880	46,440	12,026	38,022	33,524	1,98,166	T	Gondiya
		ग्रा	1,700	3,868	8,968	2,476	14,458	4,146	35,522	6,464	24,818	23,774	1,26,194	R	
		ना	2,326	5,010	5,792	3,630	15,046	734	10,918	5,562	13,204	9,750	71,972	U	
34	चंद्रपूर	ए	9,632	18,887	28,082	15,903	56,647	10,999	58,839	41,782	74,105	47,944	3,62,820	T	Chandrapur
		ग्रा	2,078	4,822	11,108	3,816	17,516	8,154	21,730	10,666	23,144	24,504	1,27,538	R	
		ना	7,554	14,065	16,974	12,087	39,131	2,845	37,109	31,116	50,961	23,440	2,35,282	U	
35	गडचिरोली	ए	2,100	5,172	12,406	4,798	16,900	5,734	11,130	4,286	14,838	33,692	1,11,056	T	Gadchiroli
		ग्रा	1,036	2,714	8,352	2,628	9,716	4,822	7,662	2,596	9,742	27,096	76,364	R	
		ना	1,064	2,458	4,054	2,170	7,184	912	3,468	1,690	5,096	6,596	34,692	U	
महाराष्ट्र राज्य	ए	18,66,783	14,69,278	18,93,649	15,21,532	28,72,547	3,51,230	37,50,225	23,39,769	42,21,581	30,88,517	2,33,75,111	T	Maharashtra State	
	ग्रा	2,68,013	2,03,862	5,32,140	2,46,658	5,76,929	2,45,900	9,33,403	6,16,384	8,91,010	11,96,361	57,10,660	R		
	ना	15,98,770	12,65,416	13,61,509	12,74,874	22,95,618	1,05,330	28,16,822	17,23,385	33,30,571	18,92,156	1,76,64,451	U		

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.19

बिगरशेती व्यवसायातील आणि शेतमजुरांव्यतिरीक्त कामगारांचे (मुख्य व सीमान्त कामगार) व्यवसायानुसार वर्गीकरण (विभाग, गट इत्यादि. प्रमाणे)

Occupational classification of persons at work (Main & Marginal workers) other than cultivators and agricultural labourers (according to divisions, groups etc.)
(जनगणना, २०११ / Population Census 2011)

विभाग, गट (राष्ट्रीय उद्योग वर्गीकरण) (1)	एकूण Total (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	Division, group (National Classification of Occupation) (1)
1 विधायक, वरिष्ठ अधिकृत आणि व्यवस्थापक	18,66,783	2,68,013	15,98,770	LEGISLATORS, SENIOR OFFICIALS AND MANAGERS
1 विधीमंडळीय पदाधिकारी	17,062	4,507	12,555	Legislators
2 प्रशासकीय व कार्यकारी पदाधिकारी	29,309	4,259	25,050	Administrative & Executive Officials
3 गावाचा पारंपारिक मुखिया	28	24	4	Traditional Heads of Villages
4 विशेष व्याज संघटनेचे अधिकृत वरिष्ठ	3,725	1,870	1,855	Senior Officials of Special- Interest Organisations
5 संचालक व कार्यकारी अधिकारी	11,91,723	2,11,457	9,80,266	Directors and Chief Executives
6 उत्पादन विभाग व्यावस्थापक	3,28,892	30,574	2,98,318	Production and Operations Department Managers
7 इतर विभागीय व्यवस्थापक	2,81,413	14,535	2,66,878	Other Department Managers
8 व्यवस्थापक	14,631	787	13,844	General Managers
2 व्यावसायिक	14,69,278	2,03,862	12,65,416	PROFESSIONALS
9 भौतिक शास्त्रज्ञ, रसायन शास्त्रज्ञ व संबंधित व्यावसायिक	22,079	3,424	18,655	Physicists, Chemists and Related Professionals
10 गणितज्ञ, आकडे शास्त्रज्ञ व संबंधित व्यावसायिक	158	4	154	Mathematicians, Statisticians and Related Professionals
11 संगणकीय व्यावसायिक	1,73,127	8,383	1,64,744	Computing Professionals
12 वास्तु शास्त्रज्ञ, अभियंता, संबंधित व्यावसायिक	3,13,462	32,753	2,80,709	Architects, Engineers and Related Professionals
13 जीवन विज्ञान शास्त्रज्ञ	11,200	3,012	8,188	Life Science Professionals
14 वैद्यकीय तंत्रज्ञ (परिचारीका व्यतिरीक्त)	1,79,923	42,349	1,37,574	Health Professionals (except nursing)
15 परिचारीका व्यावसायिक	3,191	543	2,648	Nursing Professionals
16 महाविद्यालये, विद्यापीठे आणि उच्च शिक्षण व्यावसायिक	1,28,318	25,196	1,03,122	College, University and Higher Education Teaching Professionals
17 माध्यमिक शिक्षण व्यावसायिक	30,370	13,055	17,315	Secondary Education Teaching Professionals
18 इतर शिक्षण व्यावसायिक	92,233	14,583	77,650	Other Teaching Professionals
19 व्यवसाय व्यावसायिक	2,91,669	15,626	2,76,043	Business Professionals
20 कायदा शास्त्रज्ञ	67,311	9,819	57,492	Legal Professionals
21 संग्राहक, ग्रंथपाल आणि संबंधित माहिती शास्त्रज्ञ व्यावसायिक	13,096	3,225	9,871	Archivists, Librarians and Related Information Professionals
22 समाज शास्त्र व संबंधित व्यावसायिक	18,066	5,879	12,187	Social Science and Related Professionals
23 लेखक आणि सर्जनशील कलाकार	69,583	9,323	60,260	Writers and Creative or Performing Artists
24 धार्मिक व्यावसायिक	55,492	16,688	38,804	Religious Professionals
3 तंत्रज्ञ आणि सहकारी व्यावसायिक	18,93,649	5,32,140	13,61,509	TECHNICIANS AND ASSOCIATE PROFESSIONALS
25 भौतिक आणि अभियांत्रिकी विज्ञान व्यावसायिक	63,316	8,258	55,058	Physical and Engineering Science Technicians
26 संगणक सहकारी व्यावसायिक	5,661	804	4,857	Computer Associate Professionals
27 प्रशासकीय आणि इलेक्ट्रॉनिक्स उपकरणेचालक	57,718	10,386	47,332	Optical and Electronic Equipment Operators
28 जहाजे आणि विमाने नियंत्रक आणि तंत्रज्ञ	5,255	128	5,127	Ship and Aircraft Controllers and Technicians
29 सुरक्षा आणि गुणवत्ता निरीक्षक	5,225	671	4,554	Safety and Quality Inspectors
30 जीवन विज्ञान तंत्रज्ञ आणि संबंधित व्यावसायिक	7,649	3,254	4,395	Life Science Technicians and Related Health Associate Professionals
31 आधुनिक आरोग्य आणि संबंधित व्यावसायिक (शुश्रूषा व्यतिरीक्त)	69,429	16,508	52,921	Modern Health Associate Professionals (Except Nursing)
32 शुश्रूषा आणि सुईकाम संबंधित व्यावसायिक	2,32,629	1,16,206	1,16,423	Nursing and Midwifery Associate Professionals

तक्ता क्र./Table No. 1.19 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
33	धार्मिक औषधे देणारे भोंदू वैद्य	456	225	231	Traditional Medicine Practitioners and Faith Healers
34	प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षणाशी संबंधित व्यावसायिक	6,56,145	2,62,976	3,93,169	Middle and Primary Education Teaching Associate Professionals
35	पूर्व प्राथमिक शिक्षणाशी संबंधित व्यावसायिक	4,69,068	1,85,334	2,83,734	Pre-Primary Education Teaching Associate Professionals
36	विशेष शिक्षणाशी संबंधित व्यावसायिक	3,114	930	2,184	Special Education Teaching Associate Professionals
37	इतर शैक्षणिक संबंधित व्यावसायिक	26,656	3,978	22,678	Other Teaching Associate Professionals
38	वित्त आणि विक्रीशी संबंधित व्यावसायिक	2,94,193	29,142	2,65,051	Finance and Sales Associate Professionals
39	उद्योग सेवा विषयक व्यावसायिक	21,990	1,637	20,353	Business Services Agents and Trade Brokers
40	प्रशासकीय संबंधित व्यावसायिक	2,84,341	39,269	2,45,072	Administrative Associate Professionals
41	सीमाशुल्क कर आणि संबंधित शासकीय व्यावसायिक	36,238	17,620	18,618	Customs, Tax and Related Govt. Associate Professionals
42	पोलिस निरीक्षक आणि गुप्तहेर	14,667	1,536	13,131	Police Inspectors and Detectives
43	समाजसेवा संबंधित व्यावसायिक	3,455	871	2,584	Social Work Associate Professionals
44	कलाकार, मनोरंजन आणि क्रिडा संबंधित व्यावसायिक	79,158	9,879	69,279	Artists, Entertainment & Sports Associate Professionals
45	धार्मिक बाबींशी संबंधित व्यावसायिक	11,333	4,120	7,213	Religious Associate Professionals
4	लिपिक	15,21,532	2,46,658	12,74,874	CLERKS
46	सचिव आणि टंकलेखक	1,45,295	15,308	1,29,987	Secretaries and Key Board- Operating Clerks
47	सांख्यिकीय लिपिक	1,68,204	24,258	1,43,946	Numerical Clerks
48	साहित्य नोंदणी व वाहतूक लिपिक	31,618	4,961	26,657	Material Recording & Transport Clerks
49	ग्रंथपाल, मेल संबंधित लिपिक	19,560	9,896	9,664	Librarians, Mail and Related Clerks
50	इतर कार्यालयीन लिपिक	10,73,694	1,82,705	8,90,989	Other Office Clerks
51	रोखपाल संबंधित लिपिक	42,990	5,419	37,571	Cashiers, Tellers and Related Clerks
52	पक्षकार माहिती लिपिक	40,171	4,111	36,060	Client Information Clerks
5	सेवा कामगार आणि दुकाने व मंडईतील विक्री कामगार	28,72,547	5,76,929	22,95,618	SERVICE WORKERS AND SHOP & MARKET SALES WORKERS
53	प्रवास सेवक, मार्गदर्शक आणि संबंधित कामगार	83,647	17,526	66,121	Travel Attendants, Guides and Related Workers
54	घरकाम आणि उपहारगृह सेवा कामगार	4,21,594	87,997	3,33,597	House Keeping and Restaurant Services Workers
55	वैयक्तिक काळजी घेणारे कामगार	3,30,880	98,405	2,32,475	Personal Care Workers
56	इतर वैयक्तिक सेवा कामगार	1,71,444	65,111	1,06,333	Other Personal Services Workers
57	ज्योतिषी, भविष्य सांगणारे आणि संबंधित कामगार	5,768	1,668	4,100	Astrologers, Fortune-Tellers and Related Workers
58	संरक्षणात्मक सेवा कामगार	1,87,896	37,284	1,50,612	Security Services Workers
59	फॅशन आणि मॉडेल्स	507	3	504	Fashion and Other Models
60	दुकान विक्रेता आणि प्रात्यक्षिक दाखविणारे	16,65,350	2,68,556	13,96,794	Shop Salespersons and Demonstrators
61	गाळे आणि मंडई विक्रेते	5,461	379	5,082	Stall and Market Salespersons
6	कुशल कृषि आणि मत्स्य कामगार	3,51,230	2,45,900	1,05,330	SKILLED AGRICULTURAL AND FISHERY WORKERS
62	माळी आणि पिक वाढविणारे	39,173	13,524	25,649	Gardeners & Crop Growers
63	विक्रीसाठी प्राणीजन्य उत्पादने आणि संबंधित कामगार	1,69,456	1,38,103	31,353	Market-Oriented Animal Producers and Related Workers
64	विक्रीसाठी पिके आणि प्राणीजन्य उत्पादने	32	1	31	Market-Oriented crop & Animal Producers
65	वनीकरण आणि संबंधित कामगार	34,720	19,807	14,913	Forestry and Related Workers
66	मत्स्य कामगार आणि शिकारी	1,07,739	74,418	33,321	Fishery Workers, Hunters and Trappers
67	शेती निर्वाह आणि मासेमारी कामगार	110	47	63	Subsistence Agricultural and Fishery Workers
7	हस्तकला आणि संबंधित उद्योग कामगार	37,50,225	9,33,403	28,16,822	CRAFT AND RELATED TRADES WORKERS
68	खाण कामगार, दगडतोडे आणि कोरीवकाम करणारे	67,863	41,917	25,946	Miners, Shot firers, Stone Cutters and Carvers
69	इमारतकाम आणि संबंधित उद्योग कामगार	6,06,117	1,70,835	4,35,282	Building Frame and Related Trade Workers
70	इमारतकाम पूर्ण करणारे आणि संबंधित उद्योग कामगार	3,26,551	58,424	2,68,127	Building Finishers and Related Trade Workers

तक्ता क्र./Table No. 1.19 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
71	रंगारी इमारत आराखडा तयार करणारे आणि संबंधित व्यापार कामगार	2,16,791	38,124	1,78,667	Painters, Building Structure Cleaners and Related Trade Workers
72	धातू जोडणी , धातूचे साचे,पत्रे,बांधकामासाठी लागणारे साहित्य बनविणारे आणि संबंधित व्यापार कामगार	2,54,849	51,514	2,03,335	Metal Moulders, Welders, Sheet Metal, Workers, Structural Metal Preparers and Related Trade Workers
73	लोहार ,साधननिर्माते आणि संबंधित उद्योग कामगार	79,357	32,526	46,831	Blacksmith, Tool Makers and Related Trade Workers
74	यंत्रनिर्माते आणि फिटर्स	3,59,952	70,061	2,89,891	Machinery Mechanics and Fitters
75	विद्युत आणि इलेक्ट्रॉनिक सामग्री मेकॅनिक आणि फिटर्स	1,20,778	25,026	95,752	Electrical and Electronic Equipment Mechanics and Fitters
76	धातू आणि संबंधित सामानाचे कुशल कामगार	1,74,865	17,550	1,57,315	Precision Workers in Metal and Related Materials
77	कुंभार,काचेचे वस्तूनिर्माण आणि संबंधित उद्योगकामगार	2,19,273	1,52,485	66,788	Potters, Glass Makers and Related Trade Workers
78	लाकूड,वस्त्रोद्योग,कातडे संबंधित हस्तकला कामगार	3,372	367	3,005	Handicraft Workers in Wood, Textile, Leather and Related Materials
79	छपाई आणि संबंधित उद्योग कामगार	21,338	1,823	19,515	Printing and Related Trade Workers
80	अन्नप्रक्रिया आणि संबंधित उद्योगकामगार	2,03,241	59,222	1,44,019	Food Processing and Related Trade Workers
81	लाकूड, कपाट बनविणारे आणि संबंधित उद्योग कामगार	71,436	36,407	35,029	Wood Treeters, Cabinet Makers and Related Trade Workers
82	वस्त्र, कापड आणि संबंधित उद्योग कामगार	9,50,298	1,63,570	7,86,728	Textile, Garment and Related Trade Workers
83	डागकाम,कातडे आणि संबंधित उद्योग कामगार	73,919	13,511	60,408	Pelt, Leather and Shoe Making Trade Workers
8	यंत्रचालक आणि असेंबलर्स	23,39,769	6,16,384	17,23,385	PLANT AND MACHINE OPERATORS AND ASSEMBLERS
84	खाणी आणि खाणकाम सयंत्र चालक	20,461	8,066	12,395	Mining and Mineral Processing Plant Operators
85	धातूप्रक्रिया सयंत्र चालक	12,607	2,994	9,613	Metal Processing Plant Operators
86	काच,सेरॅमिक आणि सयंत्र चालक	10,890	4,002	6,888	Glass, Ceramics and Related Plant Operators
87	लाकूडप्रक्रिया आणि पेपर निर्मिती सयंत्र चालक	12,523	3,044	9,479	Wood Processing and Paper Making Plant Operators
88	रासायनिक प्रक्रिया सयंत्र चालक	16,822	3,953	12,869	Chemical- Processing- Plant Operators
89	बीजउत्पादन आणि संबंधित सयंत्र चालक	47,719	17,010	30,709	Power Production and Related Plant Operators
90	स्वयंचलित जोडणी आणि औद्योगिक यंत्रमानव चालक	1,096	168	928	Automated Assembly Line and Industrial Robot Operators
91	धातू आणि खाण उत्पादनाचे यंत्रचालक	1,84,094	35,873	1,48,221	Metal and Mineral Products Machine Operators
92	रासायनिक उत्पादने यंत्रचालक	89,426	19,404	70,022	Chemical Products Machine Operators
93	रबर आणि प्लास्टिक उत्पादने यंत्रचालक	59,286	12,199	47,087	Rubber and Plastic Products Machine Operators
94	लाकडी उत्पादने यंत्रचालक	780	230	550	Wood Products Machine Operators
95	असेंबलर्स	79,813	16,574	63,239	Assemblers
96	छपाई,बांधणी आणि कागद उत्पादने यंत्रचालक	87,223	9,562	77,661	Printing, Binding and Paper Products Machine Operators
97	वस्त्रोद्योग,फर आणि कातडी उत्पादने यंत्रचालक	1,14,408	23,829	90,579	Textiles, Fur and Leather Products Machine Operators
98	अन्न आणि संबंधित उत्पादने यंत्रचालक	1,43,145	81,995	61,150	Food and Related Products Machine Operators
99	इतर यंत्रचालक आणि जोडणी करणारे	25,816	3,744	22,072	Other Machine Operators and Assemblers
100	स्वयंचलित इंजिनचालक आणि संबंधित कामगार	35,693	7,534	28,159	Locomotive Engine Drivers and Related Workers
101	मोटर वाहन चालक	13,24,310	3,30,754	9,93,556	Motor Vehicle Drivers
102	कृषि आणि इतर सयंत्र चालक	58,048	33,051	24,997	Agricultural and Other Mobile Plant Operators
103	जहाजे आणि संबंधित कामगार	15,609	2,398	13,211	Ships' Deck Crews and Related Workers
9	प्राथमिक व्यवसाय	42,21,581	8,91,010	33,30,571	ELEMENTARY OCCUPATIONS
104	फेरीवाले आणि संबंधित कामगार	3,82,856	59,203	3,23,653	Street Vendors and Related Workers
105	जोडे स्वच्छता आणि इतर रस्त्यावरील सेवा	1,476	209	1,267	Shoe Cleaning and Other Street Services Elementary Occupations
106	घरगुती आणि संबंधित मदतनीस,क्लीनर्स आणि इस्त्रीवाले	7,32,421	1,02,926	6,29,495	Domestic and Related Helpers, Cleaners and Launderers
107	इमारत स्वच्छता ,खिडकी आणि संबंधित कामगार	2,450	481	1,969	Building Cleaners, Window and Related Cleaners

तक्ता क्र./Table No. 1.19 contd...

	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
108	दूत,हमाल, पहारेकरी आणि संबंधित कामगार	3,11,895	53,567	2,58,328	Messengers, Porters, Door Keepers and Related Workers
109	कचरा गोळा करणारे आणि संबंधित कामगार	2,78,105	33,998	2,44,107	Garbage Collectors and Related Labourers
110	कृषि, मत्स्य आणि बांधकाम मजूर	5,119	3,045	2,074	Agricultural, Fishery and Related Labourers
111	खाणकाम आणि बांधकाम मजूर	13,02,843	3,34,202	9,68,641	Mining and Construction Labourers
112	उत्पादन मजूर	8,67,775	2,31,503	6,36,272	Manufacturing Labourers
113	वाहतूक मजूर	3,36,641	71,876	2,64,765	Transport Labourers and Freight Handlers
10	व्यवसाय वर्गीकरण करण्यात आले नसलेले कामकार	30,88,517	11,96,361	18,92,156	WORKERS NOT CLASSIFIED BY OCCUPATIONS
114	अवर्गीकृत आणि अज्ञात व्यवसायाशी संबंधित कामगार	9,10,538	3,03,060	6,07,478	Workers Reporting Occupations Unidentifiable or Unclassifiable
115	कोणत्याही व्यवसायाशी न जोडलेले कामगार	21,77,979	8,93,301	12,84,678	Workers Not Reporting Any Occupations
	एकूण	2,33,75,111	57,10,660	1,76,64,451	Total

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.20

**१. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या /
तक्ता क्रमांक /
औद्योगिक गट व मुख्य गटानुसार कामगारांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण/
(जनगणना, २०११/**

अ. क्र.	जिल्हे	Grand Total	शेती, शिकार, जंगलउद्योग आणि मत्स्यव्यवसाय / Agriculture, Hunting, Forestry and Fishing			खाणकाम व दगडकाम / Mining and quarrying				
			कृषी व जनावरे उत्पादन, शिकार व इतर संबंधित सेवा कार्ये Crop and animal production, hunting and related service activities	जंगल संवर्धन आणि लाकूडतोड Forestry and logging	मत्स्यव्यवसाय Fishing	कोळसा व लिगनाईटचे खाणकाम Mining and Coal Lignite	क्रुड पेट्रोलियम आणि नैसर्गिक वायुचा उतारा Extraction of Crude petroleum and natural gas	कच्च्या धातुचे खाणकाम Mining of Metal Ores	इतर खाणकाम Other mining and Quarrying	खाणकामाशी सहाय्यक कार्ये Mining support activities
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	मुंबई शहर	12,72,188	420	43	2,709	32	238	48	137	109
2	मुंबई उपनगर	36,98,685	3,242	335	5,181	47	2,012	227	656	390
3	ठाणे	37,24,689	9,394	2,582	23,627	136	1,145	116	12,262	215
4	रायगड	6,75,948	3,339	1,377	18,376	25	1,961	54	4,183	200
5	रतागिरी	2,63,604	1,296	838	17,194	6	12	30	3,878	0
6	सिंधुदुर्ग	1,40,018	1,264	638	7,418	102	18	24	3,148	24
7	नाशिक	10,67,015	11,022	1,023	649	39	30	17	1,836	3
8	धुळे	2,66,852	4,186	320	366	34	0	4	574	4
9	नंदुरबार	1,42,178	2,907	254	138	13	2	2	470	3
10	जळगाव	5,42,825	5,415	769	1,166	19	20	2	657	3
11	अहमदागर	6,31,773	13,346	955	1,573	86	40	15	1,264	3
12	पुणे	27,50,838	15,852	1,480	3,632	270	179	85	5,163	24
13	सातारा	4,71,456	11,900	370	2,198	72	34	8	1,550	0
14	सांगली	4,43,528	13,602	256	358	20	14	24	496	6
15	सोलापूर	7,01,727	8,735	767	1,304	12	48	35	1,071	3
16	कोल्हापूर	7,76,537	17,983	834	678	47	25	99	2,532	0
17	औरंगाबाद	6,23,092	3,931	773	1,102	36	20	21	935	6
18	जालना	2,10,936	2,604	230	1,086	6	6	0	880	0
19	परभणी	2,10,897	2,271	348	542	0	13	2	886	6
20	हिंगोली	1,00,033	722	140	207	2	2	0	1,045	0
21	बीड	2,75,544	3,560	442	764	14	0	12	1,456	0
22	नांदेड	4,14,097	3,428	852	1,187	6	6	6	2,518	0
23	उस्मानाबाद	1,77,620	2,266	260	158	0	0	0	872	0
24	लातूर	2,98,396	1,406	216	180	0	0	0	944	0
25	बुलढाणा	2,31,087	3,966	758	278	67	0	1	545	4
26	अकोला	2,50,484	2,436	492	127	36	12	0	319	0
27	वाशिम	93,897	876	256	107	60	0	1	157	2
28	अमरावती	3,69,373	5,842	1,427	484	206	0	33	587	7
29	यवतमाळ	2,83,572	4,097	1,378	1,105	6,549	13	122	3,383	12
30	वर्धा	1,94,224	2,682	224	516	154	0	12	1,028	12
31	नागपूर	12,38,430	6,591	1,740	2,746	11,676	348	1,250	8,401	13
32	भंडारा	1,61,526	2,224	794	1,698	8	0	1,372	2,030	64
33	गोंदिया	1,98,166	1,910	568	1,532	20	6	104	1,034	6
34	चंद्रपूर	3,62,820	4,482	3,924	2,217	24,894	5	923	2,590	25
35	गडचिरोली	1,11,056	1,630	1,176	1,530	4	0	0	348	0
महाराष्ट्र राज्य		2,33,75,111	1,80,827	28,839	1,04,133	44,698	6,209	4,649	69,835	1,144

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.20

Industrial classification of persons at work (other than cultivation by divisions and major groups)
Population Census - 2011)

वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती / Manufacturing and Repairs							
अन्न पदार्थांचे उत्पादन	पेये, यांचे उत्पादन	तंबाखू व संबंधित पदार्थांचे उत्पादन	सुती कपड्यांचे उत्पादन	परिधान करणाऱ्या वस्त्रांचे उत्पादन	कातडी व चामड्याची उत्पादने	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादन	Districts
Manufacture of food products	Manufacture of beverages	Manufacture of tobacco & related products	Manufacture of cotton textiles	Manufacture of wearing apparel	Manufacture of leather and related products	Manufacture of wood and products of wood and cork, except furniture	
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
15,452	674	966	24,483	60,828	19,313	2,287	Mumbai City
43,492	3,127	1,142	53,779	138,128	25,612	3,282	Mumbai Suburban
53,179	3,570	4,134	2,02,745	95,572	7,341	5,945	Thane
14,345	769	167	3,215	7,923	439	1,608	Raigad
7,880	262	238	854	4,362	148	1,318	Ratnagiri
4,686	168	68	470	1,962	48	1,074	Sindhudurg
22,524	819	3,101	72,506	19,112	3,076	2,945	Nashik
7,328	124	114	10,176	6,076	490	1,528	Dhule
4,927	86	34	1,701	3,158	176	1,199	Nandurbar
13,890	236	732	3,745	10,156	531	3,573	Jalgaon
29,689	621	8,254	1,958	12,198	1,203	2,483	Ahmednagar
51,109	1,765	2,585	7,603	36,135	2,728	5,586	Pune
19,490	280	134	3,038	9,312	1,232	3,130	Satara
24,860	386	710	7,802	11,070	1,324	3,412	Sangli
27,756	550	44,408	33,687	25,266	1,046	3,041	Solapur
34,594	372	840	65,639	16,006	2,075	3,887	Kolhapur
12,407	1,121	237	2,940	12,044	911	1,866	Aurangabad
5,748	92	1,352	1,258	5,262	436	1,254	Jalna
5,261	47	206	1,120	5,402	395	1,102	Parbhani
2,610	19	14	805	2,530	286	783	Hingoli
9,172	42	72	1,420	6,658	852	1,546	Beed
9,255	211	2,981	1,617	10,187	616	2,173	Nanded
7,102	76	82	1,376	4,426	372	1,018	Osmanabad
9,520	78	66	1,022	7,080	754	1,986	Latur
5,617	119	39	2,227	4,837	430	1,329	Buldhana
7,348	104	63	1,647	4,806	328	804	Akola
2,066	86	6	544	1,996	156	516	Washim
9,208	178	147	2,494	8,199	601	2,274	Amravati
6,679	123	208	2,750	6,070	260	1,545	Yavatmal
6,632	42	138	8,268	4,522	206	1,352	Wardha
29,837	1,687	1,560	19,255	26,968	2,067	9,074	Nagpur
3,864	92	7,944	792	2,996	340	1,898	Bhandara
5,856	64	20,602	1,016	3,936	376	3,258	Gondiya
7,500	125	283	1,071	6,165	464	3,696	Chandrapur
2,486	36	130	378	1,770	184	1,142	Gadchiroli
5,23,369	18,151	1,03,757	5,45,401	5,83,118	76,816	84,914	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.20-contd.

		वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती / Manufacturing and Repairs							
अ. क्र.	जिल्हे	कागद आणि कागदाचे पदार्थ यांचे उत्पादने	मुद्रण आणि रेकॉर्डेड मिडियाचे उत्पादन	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम पदार्थ यांचे उत्पादने	रसायने, रासायनिक पदार्थ यांचे उत्पादन	औषधनिर्माण आणि औषधी व वनस्पति उत्पादनांचे उत्पादन	रबर आणि प्लास्टिक पदार्थ यांचे उत्पादन	इतर अधातू खनिज उत्पादने	मूलभूत धातू उत्पादने
Sr. No.		Manu- facture of paper and paper products	Printing and reproduction of recorded media	Manufacture of coke and refined petroleum products	Manufacture of chemicals and chemical products	Manufacture of pharmaceuticals and medicinal and botanical products	Manufacture of rubber and plastics products	Manufacture of other non-metallic mineral products	Manufacture of basic metals
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	मुंबई शहर	3,549	11,388	1,192	5,782	3,237	3,696	3,297	3,480
2	मुंबई उपनगर	8,332	25,096	14,671	23,804	15,299	20,338	15,810	17,757
3	ठाणे	7,685	17,260	9,019	32,284	23,240	23,370	53,310	45,271
4	रायगड	494	1,396	3,488	10,988	4,118	1,500	14,170	13,070
5	रत्नागिरी	866	528	166	2,552	280	832	1,322	1,088
6	सिंधुदुर्ग	44	332	0	194	220	198	732	222
7	नाशिक	1,703	8,602	816	3,968	3,403	7,390	13,658	9,672
8	धुळे	156	390	58	758	206	174	3,664	398
9	नंदुरबार	51	152	3	161	127	49	2,773	119
10	जळगाव	468	1,125	242	2,046	724	5,779	8,656	2,344
11	अहमदागर	563	1,409	166	1,698	1,241	838	15,181	3,105
12	पुणे	5,220	10,881	1,770	11,558	8,252	10,221	25,746	26,070
13	सातारा	488	1,290	174	1,314	1,132	1,202	8,582	3,246
14	सांगली	670	1,152	166	1,388	844	748	5,212	3,144
15	सोलापूर	472	1,856	361	1,652	1,050	1,015	10,344	7,739
16	कोल्हापूर	908	2,855	325	1,948	1,218	1,056	10,127	10,447
17	औरंगाबाद	1,363	2,454	291	3,258	3,658	4,491	10,155	1,871
18	जालना	162	288	16	434	142	166	3,062	2,494
19	परभणी	20	213	33	212	158	102	3,719	188
20	हिंगोली	21	98	4	92	55	13	1,774	71
21	बीड	68	366	26	324	190	106	5,850	330
22	नांदेड	169	716	77	706	491	239	6,724	549
23	उस्मानाबाद	54	170	34	544	140	40	2,758	272
24	लातूर	172	424	48	392	396	290	3,920	434
25	बुलढाणा	256	387	13	1,290	241	95	2,581	91
26	अकोला	151	713	89	755	721	310	2,668	289
27	वाशिम	58	101	12	109	33	16	725	37
28	अमरावती	308	753	53	785	329	392	3,472	377
29	यवतमाळ	90	488	73	253	306	79	3,576	210
30	वर्धा	154	294	30	536	204	116	3,508	1,854
31	नागपूर	3,892	6,278	1,457	7,822	4,034	4,437	14,661	15,735
32	भंडारा	184	240	22	474	146	56	2,076	2,980
33	गोंदिया	202	356	18	3,454	134	328	3,864	190
34	चंद्रपूर	5,046	491	256	1,156	226	132	11,727	1,694
35	गडचिरोली	888	50	6	68	46	26	1,546	46
	महाराष्ट्र राज्य	44,927	1,00,592	35,175	1,24,759	76,241	89,840	2,80,950	1,76,884

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.20-contd.

वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती / Manufacturing and Repairs									
यंत्रे व सामग्री वगळता फेब्रीकेटेड धातू उत्पादने	संगणक सामग्री, इलेक्ट्रॉनिक आणि चष्म्याची उपकरणे यांचे उत्पादन	विद्युत उपकरणांचे उत्पादन	इतर कुठेही वर्गीकृत न करता येणारी यंत्रे व यंत्रसामग्री यांचे उत्पादन	मोटर वाहने, ट्रेलर्स व सेमी - ट्रेलर्स यांचे उत्पादन	इतर परिवहन सामग्री यांचे उत्पादन	फर्निचरचे उत्पादन	इतर उत्पादन	यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती आणि यंत्रे बसवणे	Districts
Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment	Manufacture of computer, electronic and optical products	Manufacture of electrical equipment	Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers	Manufacture of other transport equipment	Manufacture of furniture	Other manufacturing	Repair and installation of machinery and equipment	(2)
(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(2)
10,092	2,334	2,081	2,561	1,418	3,480	13,084	67,300	3,341	Mumbai City
41,215	11,785	17,149	11,067	7,561	7,266	64,831	3,59,204	7,568	Mumbai Suburban
48,907	11,680	16,304	33,811	5,094	9,206	45,469	3,94,062	7,339	Thane
7,311	931	1,912	965	757	2,342	6,936	66,641	1,303	Raigad
2,952	108	278	140	62	3,156	6,922	11,866	530	Ratnagiri
948	92	106	86	130	194	3,472	3,892	316	Sindhudurg
17,614	3,037	4,057	8,270	9,834	6,302	12,268	84,397	1,489	Nashik
2,240	138	394	858	140	416	3,936	6,004	810	Dhule
1,039	28	140	148	85	160	1,118	1,349	646	Nandurbar
7,049	381	702	649	299	844	7,164	21,228	992	Jalgaon
6,965	581	1,157	832	812	1,299	6,779	29,929	1,165	Ahmednagar
60,122	9,314	9,227	12,012	38,823	8,851	26,938	344,642	6,573	Pune
5,694	562	814	1,016	1,058	1,014	5,810	30,412	820	Satara
7,020	434	634	1,254	514	796	5,476	22,898	1,094	Sangli-
6,761	546	466	1,263	783	924	7,696	24,914	1,695	Solapur
14,732	786	852	5,073	2,017	1,128	12,261	61,152	2,421	Kolhapur
9,531	3,876	3,465	1,643	5,514	3,169	6,309	59,530	1,221	Aurangabad
3,016	108	120	428	56	242	2,646	6,774	402	Jalna
1,847	50	46	102	55	220	3,081	3,339	460	Parbhani
959	17	48	57	23	59	1,598	1,415	192	Hingoli
2,386	60	64	102	132	312	3,778	4,686	584	Beed
3,605	232	175	216	188	411	6,040	8,523	713	Nanded
1,874	100	98	56	106	272	2,310	4,538	320	Osmanabad
2,898	102	122	200	190	396	3,686	7,660	548	Latur
2,150	112	178	134	84	214	2,563	4,361	681	Buldhana
2,371	149	349	256	122	138	2,764	7,041	825	Akola
905	31	131	53	53	89	1,142	1,283	315	Washim
3,417	224	443	365	197	360	4,553	7,677	1,344	Amravati
2,441	125	77	150	82	256	3,766	4,075	520	Yavatmal
2,552	110	166	218	140	258	2,208	5,492	680	Wardha
17,125	2,098	3,363	2,979	2,420	2,071	16,830	59,876	2,732	Nagpur
3,350	62	202	272	652	488	2,272	3,582	480	Bhandara
1,416	62	180	196	70	266	3,104	2,358	574	Gondiya
5,405	211	407	333	136	530	5,000	9,365	1,219	Chandrapur
630	20	38	20	50	80	1,044	660	204	Gadchiroli
3,08,539	50,486	65,945	87,785	79,657	57,209	3,04,854	17,32,125	52,116	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.20-contd.

		वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा, कचरा व्यवस्थापन/ Electricity, gas and water supply, Waste management					बांधकाम
अ.क्र Sr. No	जिल्हे	वीज, वायू, वाफ आणि वातानुकूलन पुरवठा	पाणी संकलन, उपचार आणि पुरवठा	मलनिस्सारण	कचरा संकलन, उपचार आणि विल्हेवाट, सामग्री पुनरप्राप्ती	उपायांचे कार्य आणि अन्य कचरा व्यवस्थापन सेवा	
		Electricity, gas, steam and air conditioning supply	Water collection, treatment and supply	Sewerage	Waste collection, treatment and disposal activities, materials recovery	Remediation activities and other waste management services	Construction
(1)	(2)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)
1	मुंबई शहर	2,406	237	10	9	0	62,444
2	मुंबई उपनगर	12,344	831	5	35	6	2,71,285
3	ठाणे	19,916	2,261	0	42	6	2,75,161
4	रायगड	5,803	648	3	23	0	67,812
5	रत्नागिरी	2,794	528	0	34	0	27,944
6	सिंधुदुर्ग	832	86	0	6	0	19,244
7	नाशिक	8,306	756	0	21	0	1,06,410
8	धुळे	1,950	90	0	0	0	28,344
9	नंदुरबार	745	23	0	0	0	12,110
10	जळगाव	5,763	720	0	8	0	70,813
11	अहमदागर	3,023	724	0	18	2	58,805
12	पुणे	9,781	1,839	0	67	6	3,11,010
13	सातारा	3,536	706	0	104	0	49,570
14	सांगली	2,844	690	0	58	0	37,444
15	सोलापूर	3,240	653	0	29	0	67,837
16	कोल्हापूर	3,873	987	9	52	0	62,927
17	औरंगाबाद	3,485	477	0	30	0	88,542
18	जालना	1,106	280	0	0	0	26,222
19	परभणी	1,251	563	0	12	0	32,521
20	हिंगोली	575	116	0	1	0	12,875
21	बीड	4,528	342	0	18	0	31,552
22	नांदेड	2,458	703	0	23	0	60,295
23	उस्मानाबाद	1,162	106	0	12	0	16,982
24	लातूर	2,070	284	0	14	6	40,738
25	बुलढाणा	1,916	315	2	7	4	25,997
26	अकोला	2,534	419	10	4	0	30,745
27	वाशिम	776	114	21	7	0	10,297
28	अमरावती	3,755	600	25	1	14	52,116
29	यवतमाळ	2,076	424	1	10	0	35,641
30	वर्धा	1,860	36	0	6	0	27,948
31	नागपूर	17,938	972	0	20	0	179,977
32	भंडारा	1,168	16	0	0	8	22,800
33	गोंदिया	1,662	52	0	2	0	33,356
34	चंद्रपूर	8,587	237	15	0	3	51,634
35	गडचिरोली	836	18	0	0	0	13,314
	महाराष्ट्र राज्य	1,46,899	17,853	101	673	55	23,22,712

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.20-contd.

घाऊक व्यापार आणि किरकोळ व्यापार / Wholesale Trade and Retail Trade			परिवहन, साठा आणि दळणवळण / Transport, Storage and Communication					खानावळ आणि उपहारगृहे Hotels and Restaurants	Districts
मोटर वाहने आणि मोटर सायकलचा घाऊक आणि किरकोळ व्यापार व दुरुस्ती	घाऊक व्यापार, मोटर वाहने व मोटर सायकली व्यतिरिक्त	किरकोळ व्यापार मोटर वाहने व मोटर सायकली व्यतिरिक्त	जमिनी - वरील वाहतूक व पाईपलाईन मार्गे वाहतूक	जल वाहतूक	हवाई वाहतूक	वाहतूक- उपक्रमासाठी गोदाम आणि समर्थन उपक्रम	टपाल कायं		
Wholesale and Retail trade and repair of motor vehicles and motor cycles	Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycles	Retail trade, except of motor vehicles and motorcycles	Land transport and transport via pipelines	Water trans- port	Air trans- port	Warehousing and support activities for transport- ation	Postal activities		
(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
15,394	34,052	1,79,691	81,613	12,132	4,391	17,657	7,322	42,391	Mumbai City
45,163	77,925	4,25,024	2,82,542	14,682	27,500	36,434	18,833	92,563	Mumbai Suburban
38,375	62,280	3,85,226	2,46,468	13,538	8,905	54,976	13,727	79,428	Thane
9,078	7,031	55,472	50,510	7,064	576	14,710	2,053	15,049	Raigad
3,164	2,452	29,598	20,672	1,618	60	1,376	1,816	6,668	Ratnagiri
1,790	1,300	14,872	10,466	198	24	622	982	4,706	Sindhudurg
15,938	22,129	1,11,919	66,669	170	231	12,721	2,534	23,160	Nashik
4,214	6,796	30,870	19,564	14	36	2,916	586	5,018	Dhule
1,484	2,500	17,692	8,365	8	12	1,673	206	2,519	Nandurbar
6,431	10,375	71,022	43,924	50	66	8,675	1,383	9,597	Jalgaon
10,564	11,012	66,837	36,381	85	48	5,891	1,500	16,857	Ahmednagar
43,376	38,869	2,36,935	1,63,131	1,035	1,716	30,721	7,516	60,868	Pune
7,358	7,082	47,470	36,700	138	50	5,972	1,462	10,868	Satara
7,444	8,992	49,422	27,824	30	62	5,288	1,284	8,142	Sangli-
10,597	14,566	80,681	49,042	199	94	6,762	1,487	16,952	Solapur
11,700	16,005	78,453	40,200	154	133	6,697	1,753	15,746	Kolhapur
11,145	9,636	69,162	42,494	36	294	5,062	1,393	16,722	Aurangabad
3,298	5,012	26,554	14,012	2	20	3,048	384	5,324	Jalna
2,907	3,674	29,575	15,460	10	21	1,707	471	5,453	Parbhani
1,358	1,436	13,355	6,255	4	15	1,072	182	2,166	Hingoli
4,326	4,204	30,974	22,696	2	6	1,842	654	6,994	Beed
6,396	6,386	56,373	30,953	0	50	3,660	877	8,768	Nanded
2,202	1,488	16,924	15,074	10	18	676	490	4,148	Osmanabad
5,202	6,830	38,292	23,026	20	10	1,874	602	6,364	Latur
2,766	6,984	29,804	15,660	15	14	2,336	847	4,677	Buldhana
3,273	7,702	36,410	20,185	36	17	3,804	832	5,650	Akola
1,223	2,481	11,802	6,415	6	3	1,062	268	1,894	Washim
4,848	8,828	50,885	28,219	11	18	3,940	1,146	7,566	Amravati
3,570	3,911	39,554	19,898	10	6	2,398	750	6,159	Yavatmal
2,072	3,512	23,396	13,822	34	18	1,626	500	3,522	Wardha
18,480	23,299	1,54,397	85,341	185	1,173	18,234	3,511	29,513	Nagpur
1,508	1,988	16,304	7,952	0	12	904	304	2,716	Bhandara
1,404	3,216	18,154	9,142	30	216	1,584	486	3,014	Gondiya
4,553	4,376	37,554	25,444	24	15	3,432	768	6,609	Chandrapur
644	734	8,932	3,110	18	2	550	254	1,296	Gadchiroli
3,13,245	4,29,063	25,89,585	15,89,229	51,568	45,832	2,71,902	79,163	5,39,087	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.20-contd.

अ.क्र	जिल्हे	प्रकाशन, प्रसारण, दूरसंचार आणि माहिती सेवा कार्ये	आर्थिक मध्यस्थ, रियल इस्टेट, भाड्याने घेतलेले आणि व्यावसायिक उपक्रम / Financial intermediation, Real estate, renting and business activities					कार्यालय प्रशासकीय, कार्यालय समर्थन आणि इतर व्यवसाय समर्थन क्रियाकलाप
			विमा आणि निवृत्तीवेतन निधी वगळता वित्तीय सेवा उपक्रम	अनिवार्य सामाजिक वगळता विमा, पुर्ननिर्धारण आणि पेंशन फंडिंग	इतर आर्थिक उपक्रम	स्थावर मालमत्ता क्रियाकलाप	भाडे आणि भाडेपट्टीने देण्याची क्रिया	
Sr. No		Publication, broadcasting, Telecommunication and Information service activities	Financial service activities, except insurance and pension funding	Insurance, reinsurance and pension funding, except compulsory social	Other financial activities	Real estate activities	Renting and leasing activities	Office administrative, office support and other business support activities
(1)	(2)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)	(57)
1	मुंबई शहर	26,389	31,183	5,764	6,542	3,477	826	1,32,732
2	मुंबई उपनगर	113,673	1,04,235	21,482	20,789	17,153	2,311	3,08,311
3	ठाणे	91,668	77,167	15,764	10,698	14,567	1,511	2,48,729
4	रायगड	9,678	8,432	1,571	913	1,849	558	31,102
5	रतागिरी	1,720	3,092	732	342	106	158	5,124
6	सिंधुदुर्ग	1,026	2,318	468	202	104	54	2,458
7	नाशिक	9,063	14,887	3,610	2,091	2,719	637	20,551
8	धुळे	1,386	3,180	672	356	298	314	4,740
9	नंदुरबार	498	1,204	211	154	82	158	1,995
10	जळगाव	3,341	6,583	1,534	617	554	499	11,438
11	अहमदागर	3,544	8,640	1,531	1,035	549	556	12,020
12	पुणे	1,14,152	45,026	9,992	5,479	8,043	2,524	1,80,616
13	सातारा	2,988	10,442	1,794	1,232	290	460	10,128
14	सांगली	3,252	9,042	1,502	944	290	370	12,000
15	सोलापूर	4,348	9,597	2,005	1,091	516	1,085	12,137
16	कोल्हापूर	7,099	14,804	2,902	1,702	953	753	23,947
17	औरंगाबाद	5,297	7,587	2,382	946	2,165	664	15,031
18	जालना	702	1,788	478	178	212	182	3,270
19	परभणी	974	1,994	755	200	125	198	3,473
20	हिंगोली	283	817	375	96	43	76	1,527
21	बीड	1,080	2,824	664	274	218	182	4,260
22	नांदेड	2,006	3,529	1,482	489	457	529	8,157
23	उस्मानाबाद	676	1,836	436	190	26	82	3,548
24	लातूर	1,544	3,216	890	390	532	314	5,892
25	बुलढाणा	1,292	3,803	756	452	211	315	3,654
26	अकोला	2,278	3,923	1,186	597	486	370	4,647
27	वाशिम	368	1,050	235	92	85	138	1,579
28	अमरावती	2,485	4,337	1,748	633	1,251	739	7,886
29	यवतमाळ	1,345	3,309	956	294	408	368	4,701
30	वर्धा	1,074	2,500	794	284	364	358	3,918
31	नागपूर	15,454	19,873	5,965	2,754	7,371	2,571	36,796
32	भंडारा	738	2,230	840	388	240	194	2,322
33	गोंदिया	730	1,308	650	180	434	314	2,142
34	चंद्रपूर	1,782	3,337	1,499	451	592	489	5,437
35	गडचिरोली	384	718	302	80	64	108	1,834
महाराष्ट्र राज्य		4,34,317	4,19,811	93,927	63,155	66,834	20,965	11,38,102

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 1.20-contd.

सामुहिक, सामाजिक आणि व्यक्तिगत सेवा / Other Community, Social and Personal Services Activities								
सार्वजनिक प्रशासन आणि संरक्षण सेवा	शिक्षण	मानवी आरोग्य क्रियाकलाप	अनिवासी सामाजिक कार्य उपक्रम	क्रीडा उपक्रम आणि मनोरंजन उपक्रम	सदस्यता संघटनेची कार्ये	बाह्यस्थानिक संघटनेची कार्ये	इतर	Districts
Public administration and defence; compulsory social security	Education	Human health activities	Social work activities without accommodation	Sports activities and amusement and recreation activities	Activities of membership organization	Activities of extraterritorial organization	Others	
(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(63)	(64)	(65)	(2)
68,976	31,636	33,328	963	2,387	3,513	74,129	1,21,543	Mumbai City
1,14,003	1,07,948	77,500	2125	5,592	7,214	2,01,563	3,40,209	Mumbai Suburban
1,30,702	1,35,530	72,005	1992	3,325	6,447	2,89,373	2,19,628	Thane
31,037	32,093	13,906	642	290	1,293	80,455	29,994	Raigad
10,916	20,162	8,958	436	174	1,078	26,366	13,552	Ratnagiri
7,364	9,834	5,586	254	48	570	15,286	7,028	Sindhudurg
59,524	61,135	26,339	543	711	2,513	97,157	59,389	Nashik
13,868	23,172	7,236	162	282	262	44,372	14,090	Dhule
6,461	14,570	3,685	83	165	198	35,166	6,993	Nandurbar
25,163	38,238	14,120	338	384	1,271	79,600	28,712	Jalgaon
34,054	50,092	19,720	840	430	4,837	1,01,086	33,684	Ahmednagar
1,31,818	1,24,646	64,529	2636	2,597	7,061	1,97,876	1,96,557	Pune
20,156	33,574	16,054	672	416	1,294	58,298	25,266	Satara
16,742	30,756	15,808	384	242	1,008	59,260	24,620	Sangli-
29,301	47,700	19,680	958	351	2,252	62,426	38,875	Solapur
27,568	45,121	21,340	774	276	2,227	70,712	42,753	Kolhapur
30,685	41,700	15,750	583	424	1,809	51,867	37,575	Aurangabad
9,434	13,760	5,918	256	88	1,010	36,736	10,892	Jalna
10,927	17,637	5,898	382	121	1,019	31,481	10,642	Parbhani
5,505	7,973	2,987	156	97	413	19,700	4,914	Hingoli
14,086	27,842	10,226	332	132	1,200	44,902	13,810	Beed
22,817	35,692	11,794	450	195	2,171	65,260	17,310	Nanded
9,818	15,746	5,536	228	104	930	38,580	8,898	Osmanabad
16,184	32,990	8,970	336	208	684	42,054	13,730	Latur
14,751	23,016	7,878	303	269	1,037	35,132	11,226	Buldhana
14,530	20,278	8,088	260	348	671	28,300	14,668	Akola
5,811	9,680	3,161	95	84	200	18,407	4,621	Washim
24,418	33,356	11,844	488	616	769	37,761	22,334	Amravati
15,885	25,334	9,615	322	216	649	40,286	14,615	Yavatmal
12,766	15,594	6,906	214	202	302	15,724	10,564	Wardha
64,410	67,435	30,568	1,229	1,333	2,832	69,372	86,404	Nagpur
9,844	13,130	4,954	80	310	104	18,960	7,858	Bhandara
9,726	13,834	5,708	164	234	174	23,550	9,640	Gondiya
18,101	25,066	10,211	216	391	438	31,858	18,003	Chandrapur
12,354	12,146	4,414	82	46	138	28,002	4,440	Gadchiroli
10,49,705	12,58,416	5,90,220	19,978	23,088	59,588	21,71,057	15,25,037	Maharashtra State

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.21

वस्तुनिर्माण, प्रक्रिया, सेवा व दुरुस्ती या प्रकारच्या उद्योगधंद्यात मुख्य कामगारांचे घरगुती उद्योगधंदे व बिगर-घरगुती उद्योगधंदे यानुसार वर्गीकरण
Distribution of main workers in manufacturing, processing, servicing and repairs by household industry and non-household industry
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ. क्र. Sr.No	विभाग	ग्रामीण नागरी एकूण	कामगारांची एकूण संख्या			घरगुती उद्योगधंद्यातील कामगार			बिगर घरगुती उद्योगधंद्यातील कामगार			Rural Urban Total	Division
			Total number of workers at work			Workers in household industry			Workers in non-household industry				
			एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया	एकूण	पुरुष	स्त्रिया		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	अन्न पदार्थांचे उत्पादन	R	2,06,581	162,208	44,373	97,935	67,499	30,436	1,08,646	94,709	13,937	R	Manufacture of food products
		U	2,57,912	200,799	57,113	1,23,823	87,661	36,162	1,34,089	1,13,138	20,951	U	
		T	4,64,493	363,007	1,01,486	2,21,758	1,55,160	66,598	2,42,735	2,07,847	34,888	T	
2	पेये यांचे उत्पादन.	R	4,592	4,146	446	729	636	93	3,863	3,510	353	R	Manufacture of beverages
		U	12,171	11,028	1,143	1,256	1,121	135	10,915	9,907	1,008	U	
		T	16,763	15,174	1,589	1,985	1,757	228	14,778	13,417	1,361	T	
3	तंबाखु व तंबाखुचे पदार्थ यांचे उत्पादन	R	29,411	7,623	21,788	19,777	4,571	15,206	9,634	3,052	6,582	R	Manufacture of tobacco products
		U	61,231	9,051	52,180	31,942	3,413	28,529	29,289	5,638	23,651	U	
		T	90,642	16,674	73,968	51,719	7,984	43,735	38,923	8,690	30,233	T	
4	कापडाचे उत्पादन.	R	68,297	60,697	7,600	10,846	8,458	2,388	57,451	52,239	5,212	R	Manufacture of textiles
		U	4,46,679	411,595	35,084	30,185	24,740	5,445	4,16,494	3,86,855	29,639	U	
		T	5,14,976	472,292	42,684	41,031	33,198	7,833	4,73,945	4,39,094	34,851	T	
5	परिधान करणाऱ्या वस्त्राचे उत्पादन	R	1,06,302	65,135	41,167	30,934	14,322	16,612	75,368	50,813	24,555	R	Manufacture of wearing apparel
		U	4,17,190	319,077	98,113	53,596	25,486	28,110	3,63,594	2,93,591	70,003	U	
		T	5,23,492	384,212	1,39,280	84,530	39,808	44,722	4,38,962	3,44,404	94,558	T	
6	कातडी व चामड्याची उत्पादने	R	9,593	8,287	1,306	5,385	4,450	935	4,208	3,837	371	R	Manufacture of leather and related products
		U	62,234	55,308	6,926	22,284	17,837	4,447	39,950	37,471	2,479	U	
		T	71,827	63,595	8,232	27,669	22,287	5,382	44,158	41,308	2,850	T	
7	लाकूड आणि लाकडाच्या वस्तू, फर्निचर वगैरे यांचे उत्पादने	R	34,108	21,867	12,241	20,516	11,885	8,631	13,592	9,982	3,610	R	Manufacture of wood and products of wood and cork, except furniture;
		U	37,543	29,796	7,747	11,324	7,049	4,275	26,219	22,747	3,472	U	
		T	71,651	51,663	19,988	31,840	18,934	12,906	39,811	32,729	7,082	T	
8	कागद आणि कागदाचे पदार्थ यांचे उत्पादन	R	8,286	7,444	842	942	728	214	7,344	6,716	628	R	Manufacture of paper and paper products
		U	33,700	29,427	4,273	6,085	4,873	1,212	27,615	24,554	3,061	U	
		T	41,986	36,871	5,115	7,027	5,601	1,426	34,959	31,270	3,689	T	

तक्ता क्र./Table No. 1.21 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
9	मुद्रण आणि रेकॉर्डेड मिडियाचे उत्पादन	R	7,814	7,335	479	504	435	69	7,310	6,900	410	R	Printing and reproduction of recorded media
		U	88,768	80,716	8,052	3,159	2,691	468	85,609	78,025	7,584	U	
		T	96,582	88,051	8,531	3,663	3,126	537	92,919	84,925	7,994	T	
10	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम पदार्थ यांचे उत्पादन	R	3,604	3,325	279	154	99	55	3,450	3,226	224	R	Manufacture of coke and refined petroleum products
		U	30,241	26,714	3,527	292	240	52	29,949	26,474	3,475	U	
		T	33,845	30,039	3,806	446	339	107	33,399	29,700	3,699	T	
11	रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन	R	23,434	20,714	2,720	3,640	2,610	1,030	19,794	18,104	1,690	R	Manufacture of chemicals and chemical products
		U	93,483	80,578	12,905	8,806	6,901	1,905	84,677	73,677	11,000	U	
		T	1,16,917	1,01,292	15,625	12,446	9,511	2,935	1,04,471	91,781	12,690	T	
12	रासायनिक आणि औषधे, औषधी वनस्पतिशास्त्र यांचे उत्पादन	R	11,511	9,755	1,756	166	135	31	11,345	9,620	1,725	R	Manufacture of chemical and pharmaceuticals, medicinal botanical products
		U	61,490	49,549	11,941	425	342	83	61,065	49,207	11,858	U	
		T	73,001	59,304	13,697	591	477	114	72,410	58,827	13,583	T	
13	रबर आणि प्लास्टीक पदार्थ यांचे उत्पादन	R	13,654	11,267	2,387	334	247	87	13,320	11,020	2,300	R	Manufacture of rubber and plastics products
		U	71,117	61,202	9,915	2,524	1,686	838	68,593	59,516	9,077	U	
		T	84,771	72,469	12,302	2,858	1,933	925	81,913	70,536	11,377	T	
14	इतर अधातू खनिज उत्पादने	R	1,28,963	80,703	48,260	19,983	12,460	7,523	1,08,980	68,243	40,737	R	Manufacture of other non-metallic mineral products
		U	94,462	74,137	20,325	7,325	5,069	2,256	87,137	69,068	18,069	U	
		T	2,23,425	1,54,840	68,585	27,308	17,529	9,779	1,96,117	1,37,311	58,806	T	
15	मूलभूत धातू उत्पादने	R	34,624	31,334	3,290	2,301	1,726	575	32,323	29,608	2,715	R	Manufacture of basic metals
		U	1,32,597	1,19,755	12,842	4,532	2,421	2,111	1,28,065	1,17,334	10,731	U	
		T	1,67,221	1,51,089	16,132	6,833	4,147	2,686	1,60,388	1,46,942	13,446	T	
16	फेब्रीकेटेड धातू उत्पादने	R	69,463	62,821	6,642	15,943	13,226	2,717	53,520	49,595	3,925	R	Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment
		U	2,20,943	2,08,206	12,737	9,247	7,991	1,256	2,11,696	2,00,215	11,481	U	
		T	2,90,406	2,71,027	19,379	25,190	21,217	3,973	2,65,216	2,49,810	15,406	T	
17	संगणक सामग्री, इलेक्ट्रॉनिक आणि चष्म्याची उत्पादने	R	5,237	4,758	479	77	64	13	5,160	4,694	466	R	Manufacture of computer, electronic and optical products
		U	42,956	36,250	6,706	532	438	94	42,424	35,812	6,612	U	
		T	48,193	41,008	7,185	609	502	107	47,584	40,506	7,078	T	
18	विद्युत उपकरणांचे उत्पादन	R	9,265	8,619	646	187	177	10	9,078	8,442	636	R	Manufacture of electrical equipment
		U	53,456	46,637	6,819	912	675	237	52,544	45,962	6,582	U	
		T	62,721	55,256	7,465	1,099	852	247	61,622	54,404	7,218	T	

तक्ता क्र./Table No. 1.21 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
19	यंत्रे व यंत्रसामग्रीचे उत्पादन	R	9,430	8,800	630	419	321	98	9,011	8,479	532	R	Manufacture of machinery and equipment n.e.c.
		U	74,244	69,836	4,408	1,188	1,019	169	73,056	68,817	4,239	U	
		T	83,674	78,636	5,038	1,607	1,340	267	82,067	77,296	4,771	T	
20	मोटार वाहने, ट्रेलर्स व सेमी ट्रेलर्स - यांचे उत्पादन	R	9,739	9,267	472	130	109	21	9,609	9,158	451	R	Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers
		U	66,106	61,766	4,340	274	243	31	65,832	61,523	4,309	U	
		T	75,845	71,033	4,812	404	352	52	75,441	70,681	4,760	T	
21	इतर परिवहन सामग्री यांचे उत्पादन	R	12,575	12,212	363	7,378	7,183	195	5,197	5,029	168	R	Manufacture of other transport equipment
		U	41,089	38,330	2,759	10,668	10,114	554	30,421	28,216	2,205	U	
		T	53,664	50,542	3,122	18,046	17,297	749	35,618	33,245	2,373	T	
22	फर्नीचरचे उत्पादन	R	76,700	73,498	3,202	31,507	29,704	1,803	45,193	43,794	1,399	R	Manufacture of furniture
		U	2,01,975	1,95,510	6,465	22,633	21,107	1,526	1,79,342	1,74,403	4,939	U	
		T	2,78,675	2,69,008	9,667	54,140	50,811	3,329	2,24,535	2,18,197	6,338	T	
23	इतर उत्पादने	R	3,11,282	2,83,624	27,658	10,357	8,048	2,309	3,00,925	2,75,576	25,349	R	Other manufacturing
		U	13,26,854	11,39,329	1,87,525	29,611	23,115	6,496	12,97,243	11,16,214	1,81,029	U	
		T	16,38,136	14,22,953	2,15,183	39,968	31,163	8,805	15,98,168	13,91,790	2,06,378	T	
24	यंत्रसामग्री व उपकरणे दुरुस्त करणे आणि त्यांची स्थापना करणे	R	10,235	9,947	288	1,955	1,890	65	8,280	8,057	223	R	Repair and installation of machinery and equipment
		U	37,827	36,396	1,431	4,644	4,399	245	33,183	31,997	1,186	U	
		T	48,062	46,343	1,719	6,599	6,289	310	41,463	40,054	1,409	T	
25	मोटार वाहन आणि मोटारसायकल यांचा घाऊक आणि किरकोळ व्यापार आणि दुरुस्ती	R	53,272	51,746	1,526	4,158	4,051	107	49,114	47,695	1,419	R	Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles
		U	2,43,706	2,34,402	9,304	6,940	6,688	252	2,36,766	2,27,714	9,052	U	
		T	2,96,978	2,86,148	10,830	11,098	10,739	359	2,85,880	2,75,409	10,471	T	
26	घाऊक व्यापार ,मोटार वाहने व मोटार सायकली व्यतिरिक्त	R	52,666	48,103	4,563	0	0	0	52,666	48,103	4,563	R	Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycles
		U	3,52,419	3,17,308	35,111	0	0	0	3,52,419	3,17,308	35,111	U	
		T	4,05,085	3,65,411	39,674	0	0	0	4,05,085	3,65,411	39,674	T	
27	किरकोळ व्यापार ,मोटार वाहने व मोटार सायकली व्यतिरिक्त	R	4,28,120	3,67,733	60,387	0	0	0	4,28,120	3,67,733	60,387	R	Retail trade, except of motor vehicles and motorcycles
		U	20,12,165	17,99,615	2,12,550	0	0	0	20,12,165	17,99,615	2,12,550	U	
		T	24,40,285	21,67,348	2,72,937	0	0	0	24,40,285	21,67,348	2,72,937	T	
28	प्रकाशन क्रियाकलाप	R	2,304	2,163	141	45	42	3	2,259	2,121	138	R	Publishing activities
		U	23,951	19,256	4,695	410	296	114	23,541	18,960	4,581	U	
		T	26,255	21,419	4,836	455	338	117	25,800	21,081	4,719	T	

तक्ता क्र./Table No. 1.21 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
29	चलचित्र, व्हिडिओ आणि दूरदर्शन कार्यक्रम	R	1,602	1,479	123	870	797	73	732	682	50	R	Motion picture, video and television programme
	उत्पादन, आवाज रेकॉर्डिंग	U	34,093	29,849	4,244	1,446	1,337	109	32,647	28,512	4,135	U	production, sound recording
		T	35,695	31,328	4,367	2,316	2,134	182	33,379	29,194	4,185	T	production, sound recording
30	प्रसारण आणि प्रोग्रामिंग क्रियाकलाप	R	562	525	37	1	1	0	561	524	37	R	Broadcasting and programming activities
		U	13,134	10,191	2,943	58	55	3	13,076	10,136	2,940	U	programming activities
		T	13,696	10,716	2,980	59	56	3	13,637	10,660	2,977	T	programming activities
31	दूरसंचार	R	11,343	10,659	684	160	145	15	11,183	10,514	669	R	Telecommunications
		U	92,486	76,207	16,279	1,038	912	126	91,448	75,295	16,153	U	Telecommunications
		T	1,03,829	86,866	16,963	1,198	1,057	141	1,02,631	85,809	16,822	T	Telecommunications
32	संगणक प्रोग्रामिंग, सल्ला आणि संबंधित क्रियाकलाप	R	7,618	6,398	1,220	79	67	12	7,539	6,331	1,208	R	Computer programming, consultancy and related activities
		U	1,77,066	133,838	43,228	881	663	218	1,76,185	1,33,175	43,010	U	computer programming, consultancy and related activities
		T	1,84,684	140,236	44,448	960	730	230	1,83,724	1,39,506	44,218	T	computer programming, consultancy and related activities
33	माहिती सेवा उपक्रम	R	3,049	2,691	358	58	54	4	2,991	2,637	354	R	Information service activities
		U	50,172	38,334	11,838	346	262	84	49,826	38,072	11,754	U	information service activities
		T	53,221	41,025	12,196	404	316	88	52,817	40,709	12,108	T	information service activities
34	सर्जनशील, कला आणि मनोरंजन उपक्रम	R	11,811	10,701	1,110	1,204	1,074	130	10,607	9,627	980	R	Creative, arts and entertainment activities
		U	60,880	52,490	8,390	2,864	2,261	603	58,016	50,229	7,787	U	creative, arts and entertainment activities
		T	72,691	63,191	9,500	4,068	3,335	733	68,623	59,856	8,767	T	creative, arts and entertainment activities
35	ग्रंथालय, संग्रह, संग्रहालये आणि इतर सांस्कृतिक उपक्रम	R	3,024	2,265	759	17	11	6	3,007	2,254	753	R	Libraries, archives, museums and other cultural activities
		U	7,071	4,861	2,210	21	15	6	7,050	4,846	2,204	U	libraries, archives, museums and other cultural activities
		T	10,095	7,126	2,969	38	26	12	10,057	7,100	2,957	T	libraries, archives, museums and other cultural activities
36	जुगार आणि सट्टा क्रियाकलाप	R	399	387	12	10	10	0	389	377	12	R	Gambling and betting activities
		U	5,636	5,353	283	89	85	4	5,547	5,268	279	U	gambling and betting activities
		T	6,035	5,740	295	99	95	4	5,936	5,645	291	T	gambling and betting activities
37	क्रीडा उपक्रम आणि मनोरंजन आणि मनोरंजन क्रियाकलाप	R	2,677	2,402	275	95	87	8	2,582	2,315	267	R	Sports activities and amusement and recreation activities
		U	17,303	15,281	2,022	260	229	31	17,043	15,052	1,991	U	sports activities and amusement and recreation activities
		T	19,980	17,683	2,297	355	316	39	19,625	17,367	2,258	T	sports activities and amusement and recreation activities
38	सदस्यता क्रियाकलाप संस्था	R	16,249	14,169	2,080	0	0	0	16,249	14,169	2,080	R	Activities of membership organizations
		U	38,094	32,831	5,263	0	0	0	38,094	32,831	5,263	U	activities of membership organizations
		T	54,343	47,000	7,343	0	0	0	54,343	47,000	7,343	T	activities of membership organizations

तक्ता क्र./Table No. 1.21 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
39	संगणकांची दुरुस्ती आणि वैयक्तिक आणि घरगुती वस्तू	R	41,185	36,917	4,268	16,179	12,707	3,472	25,006	24,210	796	R	Repair of computers and
		U	1,45,188	1,33,595	11,593	33,638	26,823	6,815	1,11,550	1,06,772	4,778	U	personal and household goods
		T	1,86,373	1,70,512	15,861	49,817	39,530	10,287	1,36,556	1,30,982	5,574	T	
40	इतर वैयक्तिक सेवा क्रियाकलाप	R	1,13,807	81,980	31,827	3,404	2,544	860	1,10,403	79,436	30,967	R	Other personal service
		U	5,66,842	1,91,372	3,75,470	11,338	9,308	2,030	5,55,504	1,82,064	3,73,440	U	activities
		T	6,80,649	2,73,352	4,07,297	14,742	11,852	2,890	6,65,907	2,61,500	4,04,407	T	
41	घरगुती उपक्रम घरगुती नियोक्ता कर्मचारी	R	5,404	3,903	1,501	164	93	71	5,240	3,810	1,430	R	Activities of households as
		U	11,611	8,310	3,301	413	233	180	11,198	8,077	3,121	U	employers of domestic
		T	17,015	12,213	4,802	577	326	251	16,438	11,887	4,551	T	personnel
42	अविभाज् वस्तू- आणि सेवा- उत्पादन क्रियाकलाप खाजगी	R	58	32	26	6	3	3	52	29	23	R	Undifferentiated goods- and of
		U	418	144	274	42	20	22	376	124	252	U	services-producing activities
		T	476	176	300	48	23	25	428	153	275	T	private
43	बाह्यविभाजन क्रियाकलाप संस्था आणि संस्था	R	6,01,682	2,79,967	3,21,715	1,36,919	51,843	85,076	4,64,763	2,28,124	2,36,639	R	Activities of extraterritorial
		U	8,80,947	4,66,807	4,14,140	1,00,194	33,316	66,878	7,80,753	4,33,491	3,47,262	U	organizations and bodies
		T	14,82,629	7,46,774	7,35,855	2,37,113	85,159	1,51,954	12,45,516	6,61,615	5,83,901	T	
	एकूण	R	25,61,532	18,99,606	6,61,926	4,45,468	2,64,512	1,80,956	21,16,064	16,35,094	4,80,970	R	Total
		U	86,99,450	69,61,036	17,38,414	5,47,245	3,43,134	2,04,111	81,52,205	66,17,902	15,34,303	U	
		T	1,12,60,982	88,60,642	24,00,340	9,92,713	6,07,646	3,85,067	1,02,68,269	82,52,996	20,15,273	T	

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.22

बिगर घरगुती उद्योगधंदे, व्यापार, व्यवसाय किंवा सेवा हा प्रमुख व्यवसाय असणाऱ्यांचे लिंग व कामगारांच्या वर्गानुसार व उद्योगधंद्यानुसार वर्गीकरण
Occupational classification of main workers in non-household industry, trade, business, profession or service by class of worker and gender
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे (2)	ग्रामीण नागरी एकूण (3)	काम करणाऱ्यांचा वर्ग / Class of workers										Rural Urban Total (3)	Districts (2)
			एकूण Total		मालक Employer		कामगार Employee		एकटा काम करणारा Single worker		कौटुंबिक कामगार Family worker			
			पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	पुरुष Males (8)	स्त्रिया Females (9)	पुरुष Males (10)	स्त्रिया Females (11)	पुरुष Males (12)	स्त्रिया Females (13)		
1	मुंबई शहर	ए	9,37,396	2,21,234	1,50,858	16,135	6,56,099	1,71,601	98,450	24,231	31,989	9,267	T	Mumbai City
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	9,37,396	2,21,234	1,50,858	16,135	6,56,099	1,71,601	98,450	24,231	31,989	9,267	U	
2	मुंबई उपनगर	ए	27,18,172	6,65,271	4,01,375	40,640	19,67,110	5,26,011	2,67,933	75,699	81,754	22,921	T	Mumbai Suburban
		ग्रा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	R	
		ना	27,18,172	6,65,271	4,01,375	40,640	19,67,110	5,26,011	2,67,933	75,699	81,754	22,921	U	
3	ठाणे	ए	26,75,143	6,10,630	3,16,198	33,207	20,17,410	4,77,298	2,54,495	65,572	87,040	34,553	T	Thane
		ग्रा	2,96,248	75,620	22,236	2,591	2,21,797	52,304	40,709	11,086	11,506	9,639	R	
		ना	23,78,895	5,35,010	2,93,962	30,616	17,95,613	4,24,994	2,13,786	54,486	75,534	24,914	U	
4	रायगड	ए	4,56,884	97,628	50,402	5,458	3,29,953	67,816	58,792	13,180	17,737	11,174	T	Raigad
		ग्रा	2,08,002	42,882	16,362	1,816	1,48,292	26,578	33,988	7,374	9,360	7,114	R	
		ना	2,48,882	54,746	34,040	3,642	1,81,661	41,238	24,804	5,806	8,377	4,060	U	
5	रतागिरी	ए	1,71,220	41,602	22,572	2,458	1,10,826	26,710	31,514	7,542	6,308	4,892	T	Ratnagiri
		ग्रा	1,13,716	27,322	12,548	1,442	73,668	16,522	23,264	5,294	4,236	4,064	R	
		ना	57,504	14,280	10,024	1,016	37,158	10,188	8,250	2,248	2,072	828	U	
6	सिंधुदुर्ग	ए	80,482	21,348	10,026	1,190	44,982	13,970	19,892	3,966	5,582	2,222	T	Sindhudurg
		ग्रा	57,284	15,150	6,264	710	32,914	9,920	14,156	2,678	3,950	1,842	R	
		ना	23,198	6,198	3,762	480	12,068	4,050	5,736	1,288	1,632	380	U	
7	नाशिक	ए	7,69,606	1,64,704	94,971	9,826	5,18,251	1,12,168	1,26,131	28,888	30,253	13,822	T	Nashik
		ग्रा	1,37,760	38,496	17,364	2,180	83,132	23,470	27,250	5,132	10,014	7,714	R	
		ना	6,31,846	1,26,208	77,607	7,646	4,35,119	88,698	98,881	23,756	20,239	6,108	U	
8	धुळे	ए	1,81,978	40,132	20,154	1,874	1,07,572	25,878	41,902	6,320	12,350	6,060	T	Dhule
		ग्रा	60,330	19,070	4,902	520	36,274	12,018	13,280	2,108	5,874	4,424	R	
		ना	1,21,648	21,062	15,252	1,354	71,298	13,860	28,622	4,212	6,476	1,636	U	
9	नंदुरबार	ए	86,391	24,129	11,715	920	46,703	15,330	20,903	3,451	7,070	4,428	T	Nandurbar
		ग्रा	33,521	13,467	2,793	388	21,119	8,458	6,615	1,243	2,994	3,378	R	
		ना	52,870	10,662	8,922	532	25,584	6,872	14,288	2,208	4,076	1,050	U	

तक्ता क्र./Table No. 1.22 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
10	जळगाव	ए	3,75,524	69,908	42,537	3,773	2,15,959	46,272	94,949	11,934	22,079	7,929	T	Jalgaon
		ग्रा	1,11,656	26,626	9,296	1,020	65,216	17,560	29,386	3,500	7,758	4,546	R	
		ना	2,63,868	43,282	33,241	2,753	1,50,743	28,712	65,563	8,434	14,321	3,383	U	
11	अहमदनगर	ए	4,08,410	1,11,963	54,604	5,849	2,41,930	66,817	87,908	20,300	23,968	18,997	T	Ahmednagar
		ग्रा	2,12,523	65,738	23,036	2,873	1,28,011	38,142	46,811	10,423	14,665	14,300	R	
		ना	1,95,887	46,225	31,568	2,976	1,13,919	28,675	41,097	9,877	9,303	4,697	U	
12	पुणे	ए	19,44,950	5,19,215	2,44,421	34,273	14,29,740	3,87,322	2,12,373	65,604	58,416	32,016	T	Pune
		ग्रा	3,92,126	93,669	41,755	5,390	2,78,601	61,933	55,597	12,296	16,173	14,050	R	
		ना	15,52,824	4,25,546	2,02,666	28,883	11,51,139	3,25,389	1,56,776	53,308	42,243	17,966	U	
13	सातारा	ए	3,07,432	80,828	43,152	5,660	1,93,096	50,818	56,112	12,314	15,072	12,036	T	Satara
		ग्रा	1,87,472	49,154	21,726	3,012	1,21,490	29,816	34,554	6,560	9,702	9,766	R	
		ना	1,19,960	31,674	21,426	2,648	71,606	21,002	21,558	5,754	5,370	2,270	U	
14	सांगली	ए	2,86,508	77,812	41,684	5,246	1,75,270	45,734	56,540	13,046	13,014	13,786	T	Sangli
		ग्रा	1,39,426	40,984	17,312	2,152	88,566	21,976	26,574	5,824	6,974	11,032	R	
		ना	1,47,082	36,828	24,372	3,094	86,704	23,758	29,966	7,222	6,040	2,754	U	
15	सोलापूर	ए	4,62,904	1,20,363	62,582	6,006	2,87,420	74,666	96,603	24,498	16,299	15,193	T	Solapur
		ग्रा	1,55,788	37,440	17,302	1,918	97,634	22,344	33,734	5,338	7,118	7,840	R	
		ना	3,07,116	82,923	45,280	4,088	1,89,786	52,322	62,869	19,160	9,181	7,353	U	
16	कोल्हापूर	ए	5,37,619	1,20,941	72,477	7,943	3,53,774	74,244	87,739	20,071	23,629	18,683	T	Kolhapur
		ग्रा	2,38,823	55,927	22,225	2,811	1,66,033	31,570	39,562	7,471	11,003	14,075	R	
		ना	2,98,796	65,014	50,252	5,132	1,87,741	42,674	48,177	12,600	12,626	4,608	U	
17	औरंगाबाद	ए	4,53,208	92,265	55,103	5,467	2,78,750	59,784	1,02,014	19,239	17,341	7,775	T	Aurangabad
		ग्रा	89,888	20,560	10,828	844	51,880	12,632	22,436	3,810	4,744	3,274	R	
		ना	3,63,320	71,705	44,275	4,623	2,26,870	47,152	79,578	15,429	12,597	4,501	U	
18	जालना	ए	1,37,616	33,372	18,774	1,618	68,548	18,466	41,608	7,494	8,686	5,794	T	Jalna
		ग्रा	58,582	16,880	7,368	668	27,940	9,458	18,630	2,880	4,644	3,874	R	
		ना	79,034	16,492	11,406	950	40,608	9,008	22,978	4,614	4,042	1,920	U	
19	परभणी	ए	1,45,805	29,707	17,071	1,422	72,165	16,991	48,067	7,341	8,502	3,953	T	Parbhani
		ग्रा	39,903	10,629	4,277	340	21,541	6,283	11,421	2,061	2,664	1,945	R	
		ना	1,05,902	19,078	12,794	1,082	50,624	10,708	36,646	5,280	5,838	2,008	U	
20	हिंगोली	ए	65,485	15,262	9,024	679	31,680	8,940	21,073	2,785	3,708	2,858	T	Hingoli
		ग्रा	31,893	8,890	4,068	377	16,056	4,740	9,333	1,473	2,436	2,300	R	
		ना	33,592	6,372	4,956	302	15,624	4,200	11,740	1,312	1,272	558	U	
21	बीड	ए	1,83,630	44,200	25,020	2,300	96,214	27,200	54,334	8,476	8,062	6,224	T	Beed
		ग्रा	82,634	21,128	10,076	1,084	46,158	12,306	21,956	3,552	4,444	4,186	R	
		ना	1,00,996	23,072	14,944	1,216	50,056	14,894	32,378	4,924	3,618	2,038	U	

तक्ता क्र./Table No. 1.22 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
22	नांदेड	ए	2,76,611	61,111	31,856	2,523	1,41,013	34,007	88,774	14,119	14,968	10,462	T	Nanded
		ग्रा	98,430	29,038	9,288	910	53,634	16,086	28,852	5,400	6,656	6,642	R	
		ना	1,78,181	32,073	22,568	1,613	87,379	17,921	59,922	8,719	8,312	3,820	U	
23	उस्मानाबाद	ए	1,09,444	28,004	15,212	1,158	61,398	17,264	27,704	4,956	5,130	4,626	T	Osmanabad
		ग्रा	61,082	16,952	7,796	648	35,398	9,556	14,828	2,914	3,060	3,834	R	
		ना	48,362	11,052	7,416	510	26,000	7,708	12,876	2,042	2,070	792	U	
24	लातूर	ए	2,09,190	45,848	26,738	2,134	1,14,276	28,320	58,138	9,840	10,038	5,554	T	Latur
		ग्रा	86,630	21,986	10,018	824	53,652	14,684	19,676	3,330	3,284	3,148	R	
		ना	1,22,560	23,862	16,720	1,310	60,624	13,636	38,462	6,510	6,754	2,406	U	
25	बुलढाणा	ए	1,61,981	32,751	19,943	1,618	87,620	22,285	47,238	5,090	7,180	3,758	T	Buldhana
		ग्रा	64,827	15,717	6,549	686	38,504	10,025	16,416	2,086	3,358	2,920	R	
		ना	97,154	17,034	13,394	932	49,116	12,260	30,822	3,004	3,822	838	U	
26	अकोला	ए	1,85,020	37,879	21,303	1,816	98,087	26,074	58,724	7,931	6,906	2,058	T	Akola
		ग्रा	37,526	8,219	3,567	314	23,039	5,696	9,348	1,177	1,572	1,032	R	
		ना	1,47,494	29,660	17,736	1,502	75,048	20,378	49,376	6,754	5,334	1,026	U	
27	वाशिम	ए	63,514	13,682	7,956	575	31,834	8,868	20,823	2,263	2,901	1,976	T	Washim
		ग्रा	27,300	7,680	3,190	311	16,206	4,700	6,407	1,059	1,497	1,610	R	
		ना	36,214	6,002	4,766	264	15,628	4,168	14,416	1,204	1,404	366	U	
28	अमरावती	ए	2,60,830	49,492	30,368	2,129	1,33,838	32,242	82,981	10,937	13,643	4,184	T	Amravati
		ग्रा	62,037	15,514	5,764	474	35,793	10,100	16,977	2,542	3,503	2,398	R	
		ना	1,98,793	33,978	24,604	1,655	98,045	22,142	66,004	8,395	10,140	1,786	U	
29	यवतमाळ	ए	1,93,812	43,956	24,007	2,101	1,02,596	28,988	58,509	8,751	8,700	4,116	T	Yavatmal
		ग्रा	73,044	18,090	7,921	781	39,240	10,934	21,935	3,321	3,948	3,054	R	
		ना	1,20,768	25,866	16,086	1,320	63,356	18,054	36,574	5,430	4,752	1,062	U	
30	वर्धा	ए	1,34,164	26,782	14,732	1,124	73,704	16,250	39,472	6,940	6,256	2,468	T	Wardha
		ग्रा	46,568	9,482	4,464	394	26,210	5,866	13,136	1,912	2,758	1,310	R	
		ना	87,596	17,300	10,268	730	47,494	10,384	26,336	5,028	3,498	1,158	U	
31	नागपूर	ए	8,81,025	2,02,759	1,08,680	11,752	5,31,093	1,32,738	2,01,653	44,639	39,599	13,630	T	Nagpur
		ग्रा	1,14,398	24,764	8,754	958	69,072	15,216	30,830	5,858	5,742	2,732	R	
		ना	7,66,627	1,77,995	99,926	10,794	4,62,021	1,17,522	1,70,823	38,781	33,857	10,898	U	
32	भंडारा	ए	92,272	25,532	8,580	866	49,204	14,184	28,340	6,846	6,148	3,636	T	Bhandara
		ग्रा	48,772	13,636	3,592	366	24,902	6,908	16,600	3,698	3,678	2,664	R	
		ना	43,500	11,896	4,988	500	24,302	7,276	11,740	3,148	2,470	972	U	
33	गोंदिया	ए	1,00,616	29,614	9,494	802	48,182	15,056	35,296	9,230	7,644	4,526	T	Gondiya
		ग्रा	55,408	17,426	3,614	298	25,086	7,854	22,072	5,594	4,636	3,680	R	
		ना	45,208	12,188	5,880	504	23,096	7,202	13,224	3,636	3,008	846	U	

तक्ता क्र./Table No. 1.22 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
34	चंद्रपूर	ए	2,41,125	51,014	22,810	2,111	1,42,377	31,287	64,684	13,026	11,254	4,590	T	Chandrapur
		ग्र	73,496	18,612	5,812	550	40,902	11,250	22,060	4,272	4,722	2,540	R	
		ना	1,67,629	32,402	16,998	1,561	1,01,475	20,037	42,624	8,754	6,532	2,050	U	
35	गडचिरोली	ए	58,776	18,056	5,318	622	35,194	10,754	13,858	2,996	4,406	3,684	T	Gadchiroli
		ग्र	36,666	12,376	2,824	368	21,404	6,908	8,814	1,806	3,624	3,294	R	
		ना	22,110	5,680	2,494	254	13,790	3,846	5,044	1,190	782	390	U	
36	महाराष्ट्र राज्य	ए	1,63,54,743	38,68,994	21,11,717	2,23,275	1,08,93,868	27,32,353	27,05,526	5,89,515	6,43,632	3,23,851	T	Maharashtra State
		ग्र	35,33,759	9,09,124	3,54,891	40,018	22,29,364	5,53,813	7,57,207	1,45,072	1,92,297	1,70,221	R	
		ना	1,28,20,984	29,59,870	17,56,826	1,83,257	86,64,504	21,78,540	19,48,319	4,44,443	4,51,335	1,53,630	U	

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.23

काम न करणाऱ्या व्यक्तींचे व्यवसाय प्रकारानुसार व लिंगानुसार वर्गीकरण
Classification of persons not at work by type of activity and gender
(जनगणना २०११/census 2011)

अ. क्र. Sr. No.	व्यवसायाचा प्रकार	ग्रामीण / Rural			नागरी / Urban			एकूण / Total			Type of activity
		पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
१.	पूर्णवेळ विद्यार्थी	84,23,526	69,47,140	1,53,70,666	69,95,690	60,46,217	1,30,41,907	1,54,19,216	1,29,93,357	2,84,12,573	Full Time Students
२.	घरातील काम करणारे	2,02,554	50,27,485	52,30,039	3,37,472	97,09,934	1,00,47,406	5,40,026	1,47,37,419	1,52,77,445	Household Duties
३.	अवलंबून असणारे	42,47,762	48,19,786	90,67,548	29,28,352	34,63,900	63,92,252	71,76,114	82,83,686	1,54,59,800	Dependents
४.	निवृत्ति वेतनधारक	1,93,105	63,930	2,57,035	8,15,227	2,47,647	10,62,874	10,08,332	3,11,577	13,19,909	Pensioners
५.	भाड्यावर उपजीविका करणारे	8,163	8,685	16,848	18,443	20,258	38,701	26,606	28,943	55,549	Rentiers
६.	भिकारी	5,475	4,232	9,707	7,573	5,457	13,030	13,048	9,689	22,737	Beggars
७.	इतर	5,71,378	3,81,982	9,53,360	8,71,461	5,73,621	14,45,082	14,42,839	9,55,603	23,98,442	Others
	एकूण	1,36,51,963	1,72,53,240	3,09,05,203	1,19,74,218	2,00,67,034	3,20,41,252	2,56,26,181	3,73,20,274	6,29,46,455	Total

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

Source : Population Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या /
तक्ता क्रमांक /
स्त्री कामगार व काम न करणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमुख व्यवसाय व वयोगटानुसार वर्गीकरण /
(जनगणना, २०११ /

वयोगट Age Group	ग्रामीण / नागरी / एकूण	काम करणाऱ्यांचा वर्ग /				
		एकूण स्त्रियांची लोकसंख्या Total Female Population	एकूण मुख्य कामगार Total Main workers	शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural Labourers	घरगुती उद्योगधंदे करणारे Household Industry
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
0-14	ग्रा	81,96,085	1,56,483	59,002	80,003	2,126
	ना	59,41,063	56,172	1,977	2,185	3,090
	ए	1,41,37,148	2,12,655	60,979	82,188	5,216
15-19	ग्रा	27,70,441	5,49,962	1,83,094	3,12,359	8,818
	ना	21,46,426	1,19,281	2,288	9,824	8,415
	ए	49,16,867	6,69,243	1,85,382	3,22,183	17,233
20-24	ग्रा	27,46,645	11,93,492	4,63,138	5,98,585	20,850
	ना	24,99,207	3,76,218	5,641	19,378	18,600
	ए	52,45,852	15,69,710	4,68,779	6,17,963	39,450
25-29	ग्रा	24,35,926	12,87,921	5,00,058	6,25,861	23,951
	ना	24,38,627	5,45,065	7,105	24,542	25,545
	ए	48,74,553	18,32,986	5,07,163	6,50,403	49,496
30-34	ग्रा	21,76,444	12,71,635	4,90,442	6,23,996	24,241
	ना	20,83,566	5,10,902	7,284	28,540	29,819
	ए	42,60,010	17,82,537	4,97,726	6,52,536	54,060
35-39	ग्रा	21,12,082	12,98,369	5,15,372	6,29,762	24,280
	ना	19,25,644	5,04,077	8,131	33,154	32,536
	ए	40,37,726	18,02,446	5,23,503	6,62,916	56,816
40-44	ग्रा	18,38,649	11,40,184	4,75,509	5,41,401	19,878
	ना	16,12,615	4,21,705	7,588	29,115	27,069
	ए	34,51,264	15,61,889	4,83,097	5,70,516	46,947
45-49	ग्रा	15,59,955	9,39,997	4,12,483	4,33,565	15,904
	ना	13,56,281	3,27,809	6,833	23,061	20,564
	ए	29,16,236	12,67,806	4,19,316	4,56,626	36,468
50+	ग्रा	60,83,607	24,50,456	11,20,250	11,36,713	39,950
	ना	40,19,630	5,75,869	18,072	53,560	37,581
	ए	1,01,03,237	30,26,325	11,38,322	11,90,273	77,531
Age Not Stated	ग्रा	97,206	32,870	12,297	15,786	792
	ना	91,178	15,109	375	728	761
	ए	1,88,384	47,979	12,672	16,514	1,553
एकूण / Total	ग्रा	3,00,17,040	1,03,21,369	42,31,645	49,98,031	1,80,790
	ना	2,41,14,237	34,52,207	65,294	2,24,087	2,03,980
	ए	5,41,31,277	1,37,73,576	42,96,939	52,22,118	3,84,770

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.24

Female workers and female non-workers classified according to main activity and age groups
Population Census, 2011)

Class of workers

इतर कामगार Other Main workers	सीमांतिक कामगार Marginal workers	काम न करणारे Non-workers	Rural/ Urban/ Total
(8)	(9)	(10)	(2)
15,352	75,859	79,63,743	R
48,920	37,030	58,47,861	U
64,272	1,12,889	1,38,11,604	T
45,691	1,94,983	20,25,496	R
98,754	42,524	19,84,621	U
1,44,445	2,37,507	40,10,117	T
1,10,919	3,16,869	12,36,284	R
3,32,599	78,351	20,44,638	U
4,43,518	3,95,220	32,80,922	T
1,38,051	2,97,028	8,50,977	R
4,87,873	81,886	18,11,676	U
6,25,924	3,78,914	26,62,653	T
1,32,956	2,71,415	6,33,394	R
4,45,259	74,459	14,98,205	U
5,78,215	3,45,874	21,31,599	T
1,28,955	2,64,845	5,48,868	R
4,30,256	72,208	13,49,359	U
5,59,211	3,37,053	18,98,227	T
1,03,396	2,31,387	4,67,078	R
3,57,933	57,862	11,33,048	U
4,61,329	2,89,249	16,00,126	T
78,045	1,96,799	4,23,159	R
2,77,351	44,891	9,83,581	U
3,55,396	2,41,690	14,06,740	T
1,53,543	5,84,786	30,48,365	R
4,66,656	1,02,203	33,41,558	U
6,20,199	6,86,989	63,89,923	T
3,995	8,460	55,876	R
13,245	3,582	72,487	U
17,240	12,042	128,363	T
9,10,903	24,42,431	1,72,53,240	R
29,58,846	5,94,996	2,00,67,034	U
38,69,749	30,37,427	3,73,20,274	T

Source : Population Census of India, 2011

**1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या /
तक्ता क्रमांक /
मुख्य स्त्री कामगार यांचे प्रमुख व्यवसाय व वैवाहिक स्थितीनुसार वर्गीकरण /
(जनगणना, २०११ /**

वैवाहिक स्थितीक	ग्रामीण / नागरी / एकूण	एकूण स्त्रियांची लोकसंख्या	एकूण मुख्य कामगार	काम करणाऱ्यांचा वर्ग /Class of workers			खाणकाम आणि दगाडकाम
		Total Female Population	Total Main workers	कृषि / मच्छीमारी / वनसंवर्धन			Mining & Quarrying
				Agriculture / Forestry / Fishing			
				शेतकरी Cultivators	शेतमजूर Agricultural labourers	पशुसंवर्धन, मळे, वनसंवर्धन, मच्छीमारी, फळबागा, अनुर्वषिक व्यवसाय Plantation, livestock, forestry, fishing, hunting and allied activities	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
१. अविवाहित	ग्रामीण	1,12,04,500	6,60,550	1,98,523	3,46,409	3,481	1,017
	नागरी	93,92,717	6,25,612	5,621	15,315	1,178	521
	एकूण	2,05,97,217	12,86,162	2,04,144	3,61,724	4,659	1,538
२. विवाहित	ग्रामीण	1,58,65,634	85,49,735	37,15,476	39,94,814	39,899	10,706
	नागरी	1,27,01,910	23,30,488	51,491	1,61,328	7,137	4,290
	एकूण	2,85,67,544	1,08,80,223	37,66,967	41,56,142	47,036	14,996
३. विधवा	ग्रामीण	26,76,426	9,38,947	2,90,035	5,37,358	3,654	939
	नागरी	18,44,338	4,16,730	7,537	39,806	1,701	1,305
	एकूण	45,20,764	13,55,677	2,97,572	5,77,164	5,355	2,244
४. अलग रहाणाऱ्या	ग्रामीण	1,85,316	1,18,506	18,220	84,259	557	115
	नागरी	1,06,162	50,285	383	5,176	132	57
	एकूण	2,91,478	1,68,791	18,603	89,435	689	172
५. घटस्फोटित किंवा	ग्रामीण	85,164	52,018	9,391	35,191	222	24
	नागरी	69,110	30,247	262	2,462	79	36
	एकूण	1,54,274	82,265	9,653	37,653	301	60
एकूण	ग्रामीण	3,00,17,040	1,03,19,756	42,31,645	49,98,031	47,813	12,801
	नागरी	2,41,14,237	34,53,362	65,294	2,24,087	10,227	6,209
	एकूण	5,41,31,277	1,37,73,118	42,96,939	52,22,118	58,040	19,010

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.25

Female main workers according to main activity classified by marital status

Population Census, 2011)

वस्तु निर्माण प्रक्रिया Manufacturing		बांधकाम	व्यापार (मोटर वाहने व मोटर सायकलींची दुरुस्ती) व घाऊक व किरकोळ व्यापार (Repair of motor vehicles and motor cycles) Wholesale & Retail Trade		वाहतूक व साठवण	इतर कामे	Rural Urban Total	Marital Status
घरगुती उद्योगधंदे	घरगुती उद्योगधंद्या व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे	Construction	घरगुती उद्योगधंदे	घरगुती उद्योगधंद्या व्यतिरिक्त इतर उद्योगधंदे	Transportation & storage	Other services		
Household industry	Non Household industry		Household industry	Non House-hold industry			(2)	(1)
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)		
5,734	22,009	6,325	18	5,764	2,558	68,712	Rural	Never
12,047	1,11,051	18,488	22	42,782	14,847	4,03,740	Urban	Married
17,781	1,33,060	24,813	40	48,546	17,405	4,72,452	Total	
73,390	1,01,887	46,450	82	49,378	9,677	5,07,976	Rural	Married
93,852	2,85,645	1,17,952	203	1,67,303	52,787	13,88,500	Urban	
1,67,242	3,87,532	1,64,402	285	2,16,681	62,464	18,96,476	Total	
9,982	10,794	6,660	7	9,652	1,325	68,541	Rural	Widowed
17,941	41,070	23,406	23	40,126	9,469	2,34,346	Urban	
27,923	51,864	30,066	30	49,778	10,794	3,02,887	Total	
1,334	2,523	1,103	0	1,167	86	9,142	Rural	Separated
1,787	6,595	3,456	4	4,283	544	27,868	Urban	
3,121	9,118	4,559	4	5,450	630	37,010	Total	
676	985	357	0	408	68	4,696	Rural	Divorced
1,009	4,279	1,250	0	2,219	496	18,155	Urban	
1,685	5,264	1,607	0	2,627	564	22,851	Total	
91,116	1,38,198	60,895	107	66,369	13,714	6,59,067	Rural	Total
1,26,636	4,48,640	1,64,552	252	2,56,713	78,143	20,72,609	Urban	
2,17,752	5,86,838	2,25,447	359	3,23,082	91,857	27,31,676	Total	

Source : Population Census of India, 2011

१.क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या /
तक्ता क्रमांक /
बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार जिल्हावार लोकसंख्या/
(जनगणना, २०११/

अनु. क्र Sr No. (1)	जिल्हे (2)	भाषा / Languages											
		आसामी Assamee (3)	बंगाली Bengali (4)	बोडो Bodo (5)	डोंगरी Dongri (6)	गुजराथी Gujarati (7)	हिंदी Hindi (8)	कन्नड Kannad (9)	कश्मिरी Kashmiri (10)	कोंकणी Konkani (11)	मैथिली Maithili (12)	मल्याळम Malyalam (13)	मणिपूरी Manipuri (14)
1	मुंबई शहर	957	40,430	11	159	3,49,902	8,31,401	1,800	320	42,509	3,062	13,360	276
2	मुंबई उपनगर	2,572	1,00,811	28	239	10,78,189	27,67,141	2,789	1,938	152,923	17,466	1,07,578	983
3	ठाणे	2,216	1,14,208	96	120	5,14,059	24,28,915	1,30,218	1,336	20,363	18,850	142,961	666
4	रायगड	1,736	13,721	12	34	23,698	2,29,795	20,860	212	441	1,921	19,107	171
5	रत्नागिरी	111	1,073	1	0	4,076	30,138	9,240	3	15,732	72	1,121	1
6	सिंधुदुर्ग	4	433	0	0	1,231	15,370	7,904	46	23,615	15	629	1
7	नाशिक	935	8,175	21	147	47,686	3,92,645	5,909	83	41,061	858	8,703	144
8	धुळे	333	343	0	0	15,011	1,24,776	601	80	40,181	23	447	4
9	नंदुरबार	341	922	0	419	38,234	99,759	88	145	1,402	23	194	11
10	जळगाव	209	2,097	1	130	22,596	4,29,846	637	373	16,922	31	694	10
11	अहमदनगर	221	1,929	12	190	11,511	2,70,231	2,429	28	1,922	109	1,681	89
12	पुणे	2,500	42,158	95	187	1,08,778	11,63,455	1,31,919	2,268	9,081	2,499	50,125	942
13	सातारा	19	1,043	1	0	10,066	1,23,195	20,216	13	547	89	1,115	9
14	सांगली	14	1,046	0	0	10,197	1,47,335	1,43,589	8	534	31	899	5
15	सोलापूर	17	1,058	0	0	12,609	3,36,938	4,00,598	5	174	45	497	2
16	कोल्हापूर	28	1,424	0	0	12,613	1,78,210	77,484	16	236	212	1,017	6
17	औरंगाबाद	88	2,777	4	30	11,596	5,20,039	2,580	77	2,422	261	2,351	9
18	जालना	2	243	0	93	3,121	2,57,425	263	161	613	18	280	0
19	परभणी	0	164	0	8	2,227	1,56,022	299	6	1,956	9	204	0
20	हिंगोली	0	154	0	0	1,287	1,00,263	118	557	6	0	28	0
21	बीड	5	417	0	0	2,099	1,77,794	497	141	4,281	4	177	0
22	नांदेड	14	1,139	6	23	4,751	3,71,957	8,235	19	1,037	22	330	8
23	उस्मानाबाद	0	368	0	5	1,178	1,33,721	12,564	117	420	1	32	0
24	लातूर	29	492	1	17	2,489	2,55,934	10,816	3	159	53	244	11
25	बुलढाणा	20	332	2	14	5,321	1,92,057	169	13	10,758	22	199	4
26	अकोला	15	497	0	0	11,180	1,69,716	203	21	1,934	10	216	0
27	वाशिम	0	102	0	0	1,432	1,73,299	108	25	1,246	0	54	0
28	अमरावती	25	949	1	0	8,868	2,58,455	958	39	1,789	22	259	6
29	यवतमाळ	2	1,570	1	0	8,001	5,26,703	373	11	1,668	50	337	7
30	वर्धा	24	884	2	35	3,876	1,05,744	332	56	3	43	814	14
31	नागपूर	218	18,852	22	57	32,103	9,42,579	1,758	83	423	932	7,654	62
32	भंडारा	3	1,181	0	0	1,531	58,908	402	15	23	16	366	0
33	गोंदिया	88	8,929	7	0	3,536	2,74,304	1,166	31	28	27	251	0
34	चंद्रपूर	15	17,200	0	14	5,509	1,90,979	2,865	12	2,835	196	2,060	20
35	गडचिरोली	81	54,969	6	15	1,182	46,464	476	13	11	4	169	14
महाराष्ट्र राज्य		12,842	4,42,090	330	1,936	23,71,743	1,44,81,513	10,00,463	8,274	3,99,255	46,996	3,66,153	3,475

आधार : भारतीय जनगणना, २०११

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.26

Districtwise population classified by languages mainly spoken
(Population Census, 2011)

भाषा / Languages												Districts
मराठी	नेपाळी	ओरिसा	पंजाबी	संस्कृत	संथाळी	सिंधी	तामिळ	तेलुगु	उर्दू	इतर	एकूण	
Marathi	Nepali	Oriya	Punjabi	Sanskrit	Santali	Sindhi	Tamil	Telugu	Urdu	Other	Total	(2)
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	
11,09,395	5,400	9,050	24,095	109	22	44,875	90,377	72,977	4,17,559	27,365	30,85,411	Mumbai City
32,95,533	20,952	42,753	87,003	556	151	165,629	2,04,392	1,30,298	10,41,853	1,35,185	93,56,962	Mumbai Suburban
58,70,205	21,570	40,701	55,622	710	138	233,748	1,06,811	1,46,669	8,48,923	4,34,101	1,11,33,206	Thane
21,08,846	2,831	6,046	9,082	32	40	2,861	8,716	14,245	1,54,318	15,475	26,34,200	Raigad
14,24,153	1,276	321	109	4	13	437	399	4,241	1,18,936	4,974	16,16,431	Ratnagiri
7,75,016	128	151	50	10	10	178	241	1,152	13,059	10,408	8,49,651	Sindhudurg
44,22,593	3,428	2,685	9,852	442	12	14,727	5,141	22,241	5,22,473	6,06,761	61,16,722	Nashik
6,92,836	151	231	892	21	8	8,349	196	5,213	1,38,265	13,09,129	2337,090	Dhule
2,64,698	165	124	426	0	9	5,437	170	3,165	62,454	13,87,213	18,65,399	Nandurbar
26,83,851	390	642	1,673	29	875	27,403	1,000	8,806	3,27,435	7,15,373	42,41,023	Jalgaon
40,38,214	1,056	565	7,757	13	26	6,898	2,948	56,385	1,24,264	14,681	45,43,159	Ahmednagar
73,70,731	13,244	18,749	32,181	1,091	149	43,376	54,713	1,59,185	1,77,953	44,029	94,29,408	Pune
27,94,910	447	1,053	542	36	8	1,340	2,020	15,659	26,920	4,959	30,04,207	Satara
24,26,265	247	382	499	26	1	4,047	2,377	14,039	67,215	3,387	28,22,143	Sangli
31,57,460	215	1,525	654	13	5	2,856	4,597	2,17,514	1,70,218	10,756	43,17,756	Solapur
34,55,854	525	930	938	32	5	17,927	1,580	16,197	1,04,805	5,962	38,76,001	Kolhapur
25,78,334	400	645	4,229	55	6	4,305	2,461	15,599	5,37,089	19,975	37,05,332	Aurangabad
14,92,077	95	105	585	51	3	1,967	1,437	17,488	1,79,402	4,669	19,60,098	Jalna
14,38,626	56	28	187	14	0	1,141	884	11,097	2,19,749	4,251	18,36,928	Parbhani
9,83,442	35	18	109	18	0	212	66	7,909	80,735	3,202	11,78,159	Hingoli
21,55,311	128	54	406	22	35	455	2,554	12,521	2,22,866	5,821	25,85,588	Beed
25,36,305	132	248	5,365	61	0	1,897	1,609	72,513	3,23,688	32,457	33,61,816	Nanded
14,15,893	44	85	45	10	0	129	564	14,747	70,411	11,422	16,61,756	Osmanabad
20,06,386	67	80	197	19	4	647	1,499	17,591	1,56,225	1,913	24,54,876	Latur
20,34,512	94	155	716	23	0	6,487	592	15,257	2,84,137	37,633	25,88,517	Buldhana
12,76,785	46	204	941	32	3	15,254	422	4,834	3,14,408	19,724	18,16,445	Akola
9,08,389	43	34	211	27	0	3,037	98	6,712	98,849	3,839	11,97,505	Washim
19,30,301	106	775	1,135	27	6	31,378	259	3,903	3,42,596	3,13,358	28,95,215	Amravati
18,73,261	70	460	1,150	28	9	5,902	451	46,773	1,49,964	1,76,649	27,93,440	Yavatmal
11,41,875	164	491	1,486	42	1	7,383	397	3,474	16,440	20,383	13,03,963	Wardha
32,62,680	1,678	6,230	24,596	195	83	45,291	7,890	27,985	1,95,372	76,827	46,53,570	Nagpur
11,18,538	57	365	687	3	109	3,024	176	936	4,571	11,117	12,02,028	Bhandara
9,69,568	31	944	1,591	17	55	10,135	161	1,520	1,703	59,244	13,33,336	Gondiya
18,43,413	351	2,222	4,854	34	113	3,436	2,269	56,835	21,608	52,240	22,09,080	Chandrapur
6,04,916	61	190	327	0	1,01,557	1,580	420	95,200	3,861	1,63,971	10,75,487	Gadchiroli
7,74,61,172	75,683	1,39,241	2,80,192	3,802	1,03,456	7,23,748	5,09,887	13,20,880	75,40,324	50,80,878	11,23,74,333	Maharashtra State

Source:-, Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या /
तक्ता क्रमांक /
एकूण स्थलांतरीतांची महाराष्ट्रात स्थलांतरांचे कारण व शेवटचे निवासस्थानानुसार संख्या /
(जनगणना, २०११ /

पूर्वीचे निवासस्थान (1)	स्थलांतराचे कारण							
	एकूण स्थलांतरीत		रोजगार		व्यवसाय		शिक्षण	
	Total Migrants		Work Employment		Business		Education	
	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females	पुरुष Males	स्त्रिया Females
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	
A. भारतात अन्यत्र पूर्व निवास	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
AI. गणना राज्यात	23,789	33,543	7,583	1,247	319	179	805	445
AII. गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
राज्य								
1 जम्मू व काश्मीर	793	2,038	117	29	18	6	36	23
2 हिमाचल प्रदेश	733	2,105	263	66	10	3	36	30
3 पंजाब	4,909	8,661	1,217	213	52	28	55	43
4 आंध्रप्रदेश	11,589	21,564	3,284	762	355	102	680	530
5 कर्नाटक	9,135	15,944	2,630	600	217	70	441	280
6 गोवा	527	601	107	18	14	4	7	5
7 केरळ	6,450	9,882	590	165	39	13	56	54
8 तामीळनाडू	12,584	18,749	3,265	848	156	64	439	339
9 उत्तराखंड	1,544	2,914	591	73	18	5	85	54
10 हरियाणा	3,312	7,503	1,234	201	39	18	64	45
11 राजस्थान	4,573	17,683	1,555	287	55	32	136	82
12 उत्तर प्रदेश	12,115	47,020	3,058	684	203	180	395	239
13 बिहार	4,442	24,732	741	221	57	54	142	94
14 सिक्कीम	118	147	45	9	5	1	7	6
15 अरुणाचल प्रदेश	286	323	100	29	17	4	23	22
16 नागालँड	285	275	95	24	20	5	32	28
17 मणिपूर	250	489	23	10	8	4	11	10
18 मिझोराम	189	191	49	19	5	3	9	9
19 त्रिपुरा	436	800	83	19	13	2	11	7
20 मेघालय	409	367	43	17	10	2	16	17
21 आसाम	3,207	6,948	552	94	215	24	68	47
22 प.बंगाल	9,630	23,724	1,652	279	371	72	184	94
23 झारखंड	2,287	8,086	822	119	38	17	98	74
24 ओरिसा	3,521	11,146	787	160	215	31	218	200
25 छत्तीसगढ	2,381	6,757	927	169	27	11	108	87
26 मध्यप्रदेश	6,555	18,796	2,206	431	82	57	266	175
27 गुजराथ	9,928	17,030	2,918	409	571	117	216	141
28 महाराष्ट्र	23,789	33,543	7,583	1,247	319	179	805	445
केंद्रशासित प्रदेश								
1 चंडीगड	379	329	202	16	9	1	18	12
2 दमण आणि दिव	102	52	74	3	2	0	1	0
3 दादरा नगर हवेली	101	84	62	3	4	0	2	1
4 लक्षव्दिप	12	8	6	1	0	0	1	0
5 पॉंडचेरी	307	385	64	11	4	2	7	5
6 अंदमान आणि निकोबार बेटे	114	109	50	5	3	0	3	3
7 दिल्ली	3,969	3,695	2,004	142	48	11	98	34

* 500 पेक्षा कमी /

आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत. /

आधार :- भारताची जागणना, २०११/

AREA AND POPULATION

TABLE No. 1.27

Migrants classified by place of last residence and reason for migration in Maharashtra
Population Census , 2011)

(संख्या '००० / Figures in '000)

विवाह		जन्मानंतर निर्गमन		कुटुंबासहित निर्गमन		इतर		Last Residence
Marriage		Moved after birth		Moved with household		Others		
पुरुष	स्त्रिया	पुरुष	स्त्रिया	पुरुष	स्त्रिया	पुरुष	स्त्रिया	(1)
Males	Females	Males	Females	Males	Females	Males	Females	
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Last residence elsewhere in india
596	19,166	6,876	4,189	4,428	5,515	3,182	2,802	Within the State of enumeration
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	State in India beyond the State of enumeration
States								
53	1,469	54	39	228	217	288	254	Jammu & Kashmir
29	1,624	80	56	172	221	142	104	Himachal Pradesh
139	5,702	1,063	630	995	1,101	1,388	944	Punjab
557	13,104	2,489	1,793	2,244	3,131	1,981	2,143	Andhra Pradesh
336	9,785	2,264	1,583	1,646	2,173	1,600	1,453	Karnataka
8	252	214	151	90	114	87	58	Goa
475	5,028	3,056	2,402	1,563	1,585	669	636	Kerala
603	9,480	3,049	2,345	2,842	3,397	2,230	2,275	Tamil Nadu
21	1,879	97	65	508	665	224	173	Uttarakhand
96	5,342	382	248	1,003	1,260	493	389	Haryana
148	14,435	820	553	1,214	1,585	646	709	Rajasthan
739	38,395	1,041	677	3,037	3,456	3,643	3,389	Uttar Pradesh
464	21,636	428	275	793	820	1,816	1,631	Bihar
2	78	7	5	23	25	29	23	Sikkim
3	110	10	8	64	89	69	60	Arunachal Pradesh
4	69	7	6	64	90	63	54	Nagaland
7	272	13	11	69	67	119	116	Manipur
5	34	9	8	63	72	47	44	Mizoram
25	517	16	9	144	140	144	104	Tripura
107	76	18	17	50	65	166	173	Meghalaya
106	5,058	210	104	938	773	1,117	849	Assam
383	17,287	1,860	1,275	2,266	2,206	2,915	2,510	West Bengal
157	6,596	196	133	573	743	403	403	Jharkhand
220	8,550	343	254	897	1,065	842	888	Odisha
124	5,128	278	191	670	894	246	277	Chhattisgarh
341	14,392	1,072	740	1,616	2,064	971	938	Madhya Pradesh
224	10,644	2,190	1,393	2,050	2,825	1,759	1,501	Gujarat
596	19,166	6,876	4,189	4,428	5,515	3,182	2,802	Maharashtra
Union Territories								
1	114	37	25	73	128	39	33	Chandigarh
0	18	10	7	12	21	4	3	Daman & Diu
2	39	4	3	19	31	8	5	Dadra & Nagar Haveli
0	0	1	1	3	5	2	1	Lakshadweep
22	151	102	83	73	101	34	32	Puducherry
1	40	10	8	26	38	20	14	Andaman & Nicobar Islands
20	1,394	219	148	1,029	1,638	551	328	NCT Of Delhi

Less than 500

Total do not tally due to rounding.

Source :- Census of India, 2011

1. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या / AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 1.28

महाराष्ट्र व बृहन्मुंबईमध्ये जन्म व नोंदणीचे ठिकाण यानुसार स्थलांतरीतांची लोकसंख्या

Migrants population by place of birth and place of enumeration in Maharashtra and Greater Mumbai

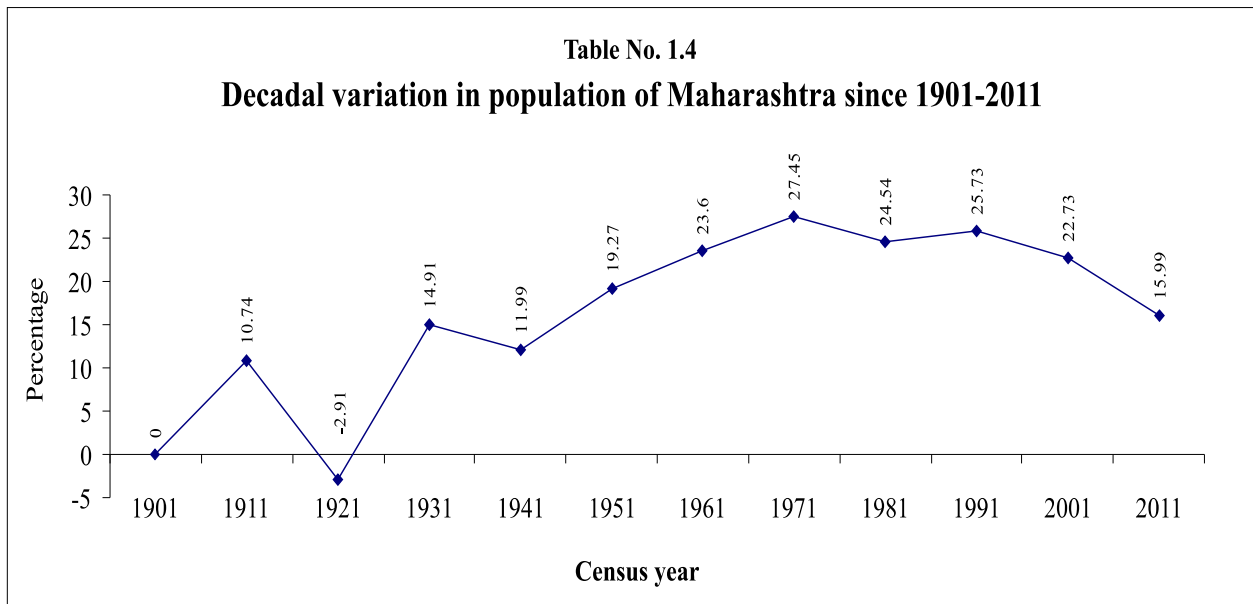
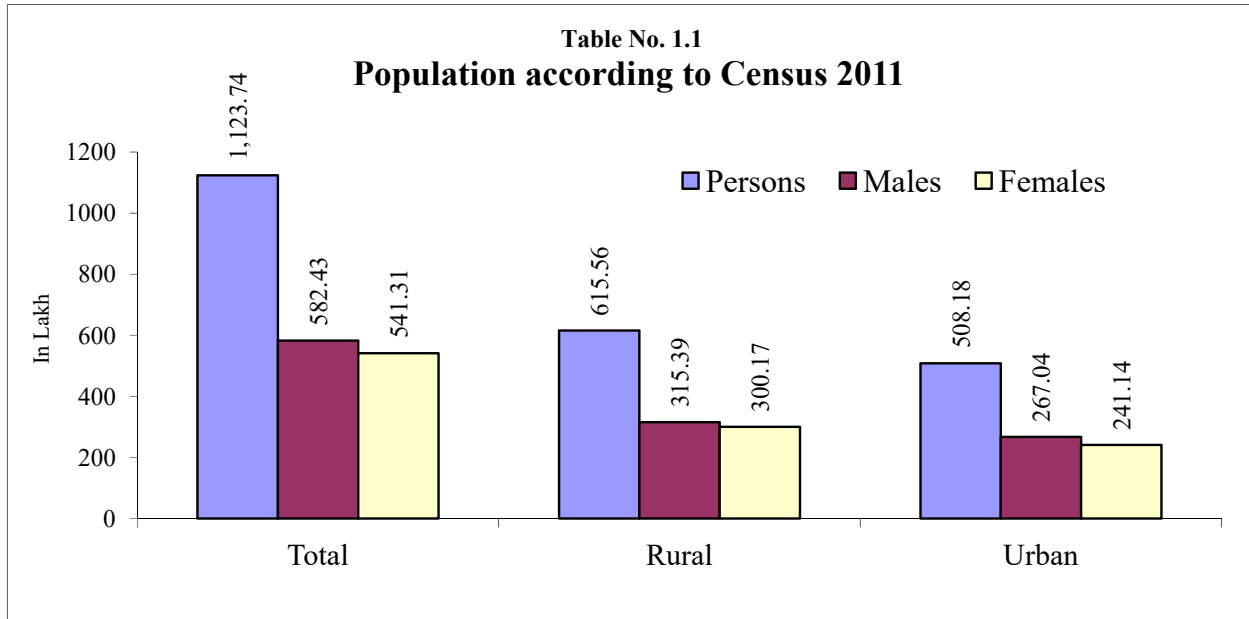
(जनगणना, २०११ / Population Census, 2011)

(संख्या '००० / Figures in '000)

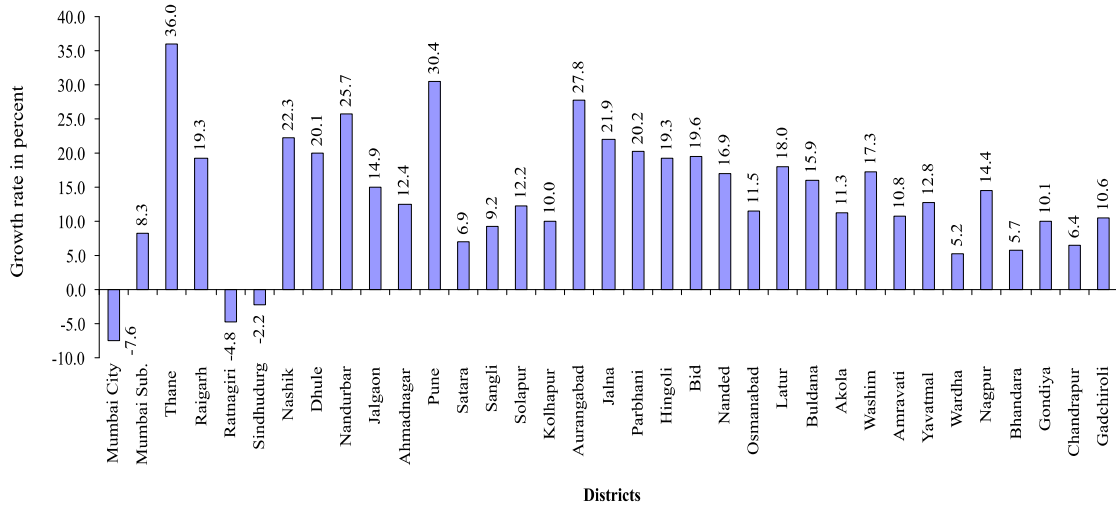
अ. क्र. Sr.No (1)	जन्मस्थान (2)	गणनास्थान / Place of enumeration						Birth Place (2)
		महाराष्ट्र / Maharashtra			बृहन्मुंबई / Greater Mumbai			
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	एकूण Total (8)	
1	गणना राज्यात	52,796	49,494	1,02,290	4,638	4,269	8,907	Within the State of enumeration
	(i) गणनेच्या ठिकाणी जन्म झालेले	34,494	21,493	55,987	3,677	3,320	6,997	Born at the place of Enumeration.
	(ii) गणना जिल्ह्यात इतरत्र जन्म झालेले	10,786	17,591	28,377	0	0	0	Born elsewhere in the district of enumeration.
	(iii) राज्यातील इतर जिल्ह्यात जन्म झालेले	7,517	10,410	17,926	961	949	1,910	Born in other district of the State.
2	गणना राज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य	5,303	4,505	9,808	2,027	1,415	3,442	State in India beyond the State of enumeration
	जम्मू व काश्मीर	12	9	21	4	3	7	Jammu & Kashmir
	हिमाचल प्रदेश	9	8	17	3	3	6	Himachal Pradesh
	पंजाब	42	40	82	14	14	28	Punjab
	उत्तराखंड	29	23	52	12	8	20	Uttarakhand
	हरियाणा	29	26	54	9	8	17	Haryana
	दिल्ली	34	37	71	18	20	37	NCT of Delhi
	राजस्थान	356	272	628	136	103	239	Rajasthan
	उत्तर प्रदेश	1,906	1,086	2,992	914	493	1,407	Uttar Pradesh
	बिहार	428	203	631	157	63	220	Bihar
	आसाम	20	11	31	6	3	9	Assam
	प.बंगाल	211	131	343	96	49	145	West Bengal
	झारखंड	76	35	111	30	10	40	Jharkhand
	ओरिसा	83	47	130	31	16	47	Odisha
	छत्तीसगढ	76	95	171	3	3	6	Chhattisgarh
	मध्यप्रदेश	369	497	866	36	32	68	Madhya Pradesh
	गुजराथ	482	558	1,039	243	266	508	Gujarat
	आंध्रप्रदेश	190	269	459	54	54	108	Andhra Pradesh
	कर्नाटक	646	855	1,502	133	137	270	Karnataka
	गोवा	27	42	69	11	16	28	Goa
	केरळ	139	132	271	44	42	86	Kerala
	तामीळनाडू	128	120	248	72	68	140	Tamil Nadu
	भारताबाहेर जन्म झालेले	119	110	229	41	36	77	Born Outside India
	अवर्गीकृत	24	22	46	9	7	16	Unclassifiable
	(१+२) एकूण	58,100	53,999	1,12,099	6,666	5,684	12,349	(1+2) Total

आधार :- भारताची जागणना, २०११

Source :- Population Census of India, 2011

Table No. 1.4
Districtwise Decennial Population Growth rate in Maharashtra (2001-2011)

Table No. 1.11
Population of Maharashtra in five year age-group by sex (Census 2011)

२. पर्यावरण सांख्यिकी

२.१ निरनिराळ्या केंद्रांतील तापमान, सापेक्ष आर्द्रता आणि पावसाचे सरासरी दिवस, पाऊस आणि विविध केंद्रांत प्रत्यक्ष पडलेला पाऊस याबाबत माहिती पुढील तक्त्यांत दिली आहे.

२.२ ज्या केंद्रांकरिता माहिती देण्यात आली आहे ती केंद्रे सर्वसाधारणपणे जिल्ह्यातील तालुक्याची किंवा जिल्हा मुख्यालयाची ठिकाणे आहेत. सरासरी पावसाची आकडेवारी ही कमीत कमी पाच वर्षे ते जास्तीत जास्त ऐंशी वर्षांत प्रत्यक्ष पडलेल्या पावसाच्या आकडेवारीवरून काढली आहे. जेव्हा एखाद्या दिवसाच्या चोवीस तासांत पर्जन्यमापक यंत्रावर पडलेल्या पावसाची नोंद २.५ मि.मी. वा त्यापेक्षा जास्त झाली असेल तर त्याबाबतीत तो दिवस पावसाचा दिवस समजण्यात येतो.

2. ENVIRONMENT STATISTICS

2.1 Data on temperature and relative humidity at various centres and normal number of rainy days and rainfall and actual rainfall in different centres are presented in the following tables.

2.2 The Centres for which data is presented are generally the tahsil or district headquarters in the districts. The figures of average rainfall are worked out on the basis of actual figures for the period ranging from a minimum of five years to a maximum of eighty years. A day was treated as a rainy day if during the twenty-four hours, the rain-gauge recorded a minimum of 2.5 mm. of rainfall.

२. पर्यावरण सांख्यिकी/ ENVIRONMENT STATISTICS

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 2.1

सामान्यपणे पडणाऱ्या पावसाचे दिवस आणि पाऊस यांची मासिक आकडेवारी / Monthwise normal number of rainy days and Rainfall
(2017)

(पर्जन्यमान मि.मी. मध्ये /Rainfall in mm)

(1)	(2)	जानेवारी / January			फेब्रुवारी / February			मार्च / March			एप्रिल / April			(2)
		साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	
1	मुंबई शहर													} Mumbai City
2	मुंबई उपनगर							N.A.						
3	ठाणे	0.5	0	0	0.2	0	0	0.2	0	0	0.4	0	0	Thane
4	पालघर	0.2	0	0	0.3	0	0	0.2	0	0	0.3	0	0	Palghar
5	रायगड	0.4	0	0	0.4	0	0	0.3	0	0	2.2	0	0	Raigad
6	रत्नागिरी	0.3	0	0	0.0	-	-	0.9	0	0	1.5	0	0	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0.6	0	0	0.1	0	0	1.5	0	0	3.2	0	0	Sindhudurg
8	नाशिक	1.4	0	0	0.9	0	0	1.1	0	0	3.7	0	0	Nashik
9	धुळे	1.8	0	0	1.2	0	0	3.0	0	0	1.3	0	0	Dhule
10	नंदुरबार	0.9	0	0	0.2	0	0	0.6	0	0	1.1	0	0	Nandurbar
11	जळगाव	2.9	0	0	3.0	0	0	4.5	0	0	1.2	0	0	Jalgaon
12	अहमदनगर	1.1	0	0	1.3	0	0	2.7	0	0	3.7	0	0	Ahmednagar
13	पुणे	0.7	0	0	0.5	0	0	1.6	0	0	6.1	0	0	Pune
14	सातारा	0.9	0	0	1.0	0	0	3.6	0	0	14.1	0	0	Satara
15	सांगली	1.8	0	0	1.2	0	0	4.0	1.9	0	16.5	2.6	0	Sangli
16	सोलापूर	3.2	0	0	1.7	0	0	3.3	3.3	1	8.5	0	0	Solapur

तक्ता क्र. /Table No.2.1 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
17	कोल्हापूर	1.0	0	0	1.2	0	0	5.6	0.4	0	22.5	0.1	0	Kolhapur
18	औरंगाबाद	2.3	0	0	1.6	0	0	3.4	0	0	2.1	0	0	Aurangabad
19	जालना	2.8	0	0	1.9	0	0	5.1	0	0	2.5	0	0	Jalna
20	परभणी	6.3	0	0	3.0	0	0	8.7	4.9	1	6.0	0	0	Parbhani
21	हिंगोली	5.1	0	0	3.5	0	0	7.2	0.1	0	6.3	0	0	Hingoli
22	बीड	2.5	0	0	1.8	0	0	4.2	5.8	1	5.2	0.4	0	Beed
23	नांदेड	7.0	0	0	3.9	0	0	7.5	2.3	0	6.0	0.1	0	Nanded
24	उस्मानाबाद	5.0	0	0	2.3	0	0	6.5	8.3	1	7.9	0.7	0	Osmanabad
25	लातूर	5.3	0	0	2.5	0	0	7.5	11.3	1	9.5	0.3	0	Latur
26	बुलढाणा	4.4	0	0	2.7	0	0	5.7	0	0	1.6	0	0	Buldhana
27	अकोला	7.7	0	0	5.0	0	0	9.2	0	0	2.4	0	0	Akola
28	वाशिम	5.9	0	0	3.7	0	0	7.6	1.1	0	2.5	0	0	Washim
29	अमरावती	8.3	0	0	6.7	0	0	8.6	0	0	2.6	0	0	Amravati
30	यवतमाळ	9.9	0	0	5.0	0	0	8.7	5.8	1	5.5	0	0	Yavatmal
31	वर्धा	10.9	0	0	8.4	0	0	12.2	0	0	7.1	0	0	Wardha
32	नागपूर	12.7	2	0	12.1	0	0	14.5	0	0	7.2	0	0	Nagpur
33	भंडारा	13.9	0	0	13.9	0.1	0	12.3	8.5	1	6.5	0	0	Bhandara
34	गोंदिया	16.3	1.2	0	12.4	0.1	0	14.0	4.7	1	8.2	0	0	Gondia
35	चंद्रपूर	12.9	0	0	10.0	0	0	13.5	3.0	0	10.3	0	0	Chandrapur
36	गडचिरोली	10.3	0	0	8.4	0	0	10.6	10.4	2	12.4	0	0	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	4.8	0.2	0	3.5	0	0	5.7	1.9	0	6.1	0.2	0	Maharashtra State

तक्ता क्र. /Table No.2.1 contd...

(1)	(2)	मे / May			जून / June			जुलै / July			ऑगस्ट / August			Districts
		साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)		
1	मुंबई शहर	}	N.A.				}	Mumbai City						
2	मुंबई उपनगर		Mumbai Suburban											
3	ठाणे	11.5	0.3	0	461.9	685.9	21	942.3	1,206.6	31	691.3	875.0	27	Thane
4	पालघर	10.3	0	0	411.9	668.1	22	905	1,119.3	31	669.7	686.3	23	Palghar
5	रायगड	19.5	26.6	1	655.8	751.1	19	1,206.2	1,116.8	31	874.5	891.6	30	Raigad
6	रत्नागिरी	34.2	80	2	813.5	912.4	27	1,151.6	1,108.0	31	835.9	742.2	30	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	56.7	72.6	4	880.1	810.6	26	1,043.6	935.7	31	689.2	602.9	31	Sindhudurg
8	नाशिक	13.4	0	0	174.4	163.9	17	308.9	407.6	25	266.9	168.1	14	Nashik
9	धुळे	7.6	0	0	121.5	120.3	13	170.9	143.4	19	133.2	133.2	8	Dhule
10	नंदुरबार	5.8	0	0	155.9	123.9	13	305.6	354.7	24	252.2	140.7	17	Nandurbar
11	जळगाव	5.8	0	0	123.7	107.0	11	189.2	143.7	19	196.1	133.9	10	Jalgaon
12	अहमदनगर	18.5	3.1	0	108.2	154.5	13	97.5	89.0	12	95.4	208.3	9	Ahmednagar
13	पुणे	22.5	4.1	1	176.2	206.2	17	309.3	383.0	28	219.6	221.2	19	Pune
14	सातारा	33.4	19.3	1	194.1	167.8	16	307.2	332.8	25	224.8	127.1	14	Satara
15	सांगली	48.6	26.2	5	129.0	82.1	11	135.5	113.2	15	111.4	53.6	6	Sangli
16	सोलापूर	25.1	2.1	0	102.5	157.6	16	94.8	14.3	1	107.5	103.4	11	Solapur

तक्ता क्र. /Table No.2.1 contd...

(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
17	कोल्हापूर	51.5	41.1	4	362.9	196.4	15	685.5	459.6	28	485.9	141.6	16	Kolhapur
18	औरंगाबाद	14.7	1.9	0	125.2	139.6	11	152.2	68.9	9	153.8	143.0	9	Aurangabad
19	जालना	16.4	1.3	0	132.6	154.5	16	166.4	62.9	8	162.3	205.3	8	Jalna
20	परभणी	14.2	0	0	145.3	131.1	12	219.2	62.6	8	227.8	193.9	11	Parbhani
21	हिंगोली	11.7	0.5	0	169.2	180.2	13	230.2	93.0	12	241.2	202.2	10	Hingoli
22	बीड	15.0	1.1	0	128.4	167.1	17	127.7	60.8	7	138.0	228.8	13	Beed
23	नांदेड	11.0	5.8	1	155.4	167.7	15	244.3	108.4	10	247.3	233.2	15	Nanded
24	उस्मानाबाद	25.9	3.3	0	126.9	244.0	16	137.1	49.4	7	154.4	223.2	11	Osmanabad
25	लातूर	19.7	1.3	0	135.4	206.8	16	186.9	71.2	6	202.7	262.2	12	Latur
26	बुलढाणा	5.5	0	0	139.3	170.6	16	192.2	124.6	14	207.4	126.7	11	Buldhana
27	अकोला	7.4	0	0	136.9	120.4	14	223.2	160.8	15	215.5	131.7	13	Akola
28	वाशिम	5.8	0	0	166.4	186.8	14	243.6	160.1	13	236.1	104.1	10	Washim
29	अमरावती	6.5	0.1	0	145.7	98.6	13	277.4	178.1	17	285.4	147.2	10	Amravati
30	यवतमाळ	9.3	0.8	0	163.9	130.8	15	256.7	126.4	13	253.7	108.5	12	Yavatmal
31	वर्धा	15.0	1.7	0	174.1	171.1	12	273.6	219.7	20	271.6	133.1	10	Wardha
32	नागपूर	11.5	7.6	2	166.3	110.0	7	304.4	205.9	13	281.3	302.1	12	Nagpur
33	भंडारा	14.3	13.1	2	189.3	108.9	12	382.6	269.3	19	387.6	306.3	16	Bhandara
34	गोंदिया	8.3	12.4	1	192.8	82.5	9	414.9	316.3	21	413.9	219.5	16	Gondia
35	चंद्रपूर	12.9	22.9	3	183.5	97.4	12	357.2	246.4	19	362.9	146.3	11	Chandrapur
36	गडचिरोली	16.0	4.2	0	210.9	137.5	14	427.9	462.9	24	426.5	246.7	19	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	17.7	14.4	1	207.6	219.1	24	330.9	288.9	29	286.0	235.2	21	Maharashtra State

तक्ता क्र. /Table No.2.1 contd...

(1)	(2)	सप्टेंबर / September			ऑक्टोबर / October			नोव्हेंबर / November			डिसेंबर/ December			एकूण वार्षिक /Total for year			(2)
		साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	साधारण पाऊस Normal Rainfall	प्रत्यक्ष पाऊस Actual Rainfall	पावसाचे दिवस No. of rainy days	
1	मुंबई शहर																} Mumbai City Mumbai Suburban
2	मुंबई उपनगर								N.A.								
3	ठाणे	337.9	438.9	18	71.6	161.4	11	10.6	0	0	1.6	20.2	2	2,530.0	3,388.3	110	Thane
4	पालघर	318.8	387.9	16	61.7	110.1	9	16.2	0	0	1.6	67	2	2,396.2	3,038.7	103	Palghar
5	रायगड	412.1	514.1	22	106.9	134.3	11	20.7	0	0	4.2	19.5	2	3,303.2	3,454.0	116	Raigad
6	रत्नागिरी	394.1	572.7	23	131	165.9	12	26.5	0.4	0	5.4	6.2	1	3,394.9	3,587.8	126	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	327.6	558.7	23	136	179.2	11	34.1	0.4	0	10.1	0.7	0	3,182.8	3,160.8	126	Sindhudurg
8	नाशिक	183.6	105.6	14	59.4	157.9	8	24.8	1	0	5.1	2.2	0	1,043.6	1,006.3	78	Nashik
9	धुळे	109.5	91.6	11	35.9	70.3	6	17.7	6.1	1	4.8	13.7	1	608.4	578.6	59	Dhule
10	नंदुरबार	146.7	120.0	8	31.6	38.6	4	13.5	0	0	2.6	17.6	1	916.7	795.5	67	Nandurbar
11	जळगाव	123.6	95.8	11	43.2	44.1	4	19.2	0.9	0	7.5	0.1	0	719.9	525.5	55	Jalgaon
12	अहमदनगर	147.0	178.7	12	68.4	89.5	10	23.4	0	0	7.4	0.4	0	574.6	723.5	56	Ahmednagar
13	पुणे	156.5	178.3	15	78.4	104.0	9	23.4	0.1	0	6.3	0.4	0	1,001.1	1,097.3	89	Pune
14	सातारा	160.1	241.3	19	93.4	110.2	10	30.5	1.7	0	8.5	2.0	0	1,071.6	1,002.2	85	Satara
15	सांगली	138.6	200.8	17	106.2	116.2	10	24.2	3.1	0	4.7	0.4	0	721.7	600.1	64	Sangli
16	सोलापूर	176.3	140.0	15	92.9	119.7	11	25.0	1.5	0	6.2	0.9	0	647.0	542.8	55	Solapur

तक्ता क्र. /Table No.2.1 contd...

(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(2)
17	कोल्हापूर	198.8	278.9	22	113.7	128.9	12	28.1	3.2	1	7.0	0.7	0	1,963.7	1,250.9	98	Kolhapur
18	औरंगाबाद	150.5	153.6	13	55.8	68.6	8	25.0	0.2	0	10.4	0.5	0	697	576.3	50	Aurangabad
19	जालना	141.8	180.6	13	60.1	75.1	7	22.3	0	0	7.6	0	0	721.8	679.7	52	Jalna
20	परभणी	169.0	93.0	8	77.6	65.4	5	17.5	0	0	8.6	0	0	903.2	550.9	45	Parbhani
21	हिंगोली	154.7	97.0	10	64.3	67.0	6	17.9	0	0	12.3	0	0	923.6	640	51	Hingoli
22	बीड	172.0	143.8	11	72.8	94.4	8	21.7	0.1	0	10.0	3.8	1	699.3	706.1	58	Beed
23	नांदेड	167.4	65.3	8	76.9	59	7	15.6	0	0	5.3	0	0	947.6	641.8	56	Nanded
24	उस्मानाबाद	184.7	209.4	11	82.4	136.3	9	23.2	3.1	1	4.1	2.8	0	760.4	880.5	56	Osmanabad
25	लातूर	181.0	131.6	10	85.6	95.1	7	19.5	0.4	0	5.3	0	0	860.9	780.2	52	Latur
26	बुलढाणा	120.5	145.1	13	57.1	51.1	7	17.7	0	0	6.2	0	0	760.3	618.1	61	Buldhana
27	अकोला	118.1	77.2	10	53.9	65.4	5	17.8	0	0	6.7	0	0	803.8	555.5	57	Akola
28	वाशिम	142.9	95.2	11	65.8	44.2	4	14.1	0	0	5.7	0	0	900.1	591.5	52	Washim
29	अमरावती	153.5	105.4	14	50.8	54.2	6	18.8	0	0	8.0	0	0	972.3	583.6	60	Amravati
30	यवतमाळ	130.7	77.1	11	59.8	40.4	5	14.7	0	0	8.9	0	0	926.8	489.8	57	Yavatmal
31	वर्धा	155.2	123.6	12	52.9	38.6	5	17.0	0	0	15.1	0	0	1,013.1	687.8	59	Wardha
32	नागपूर	168.4	154.9	13	53.6	39.0	4	15.8	0	0	12.5	0	0	1,060.3	821.5	51	Nagpur
33	भंडारा	197.5	100.8	7	55.3	43.5	5	14.5	0	0	10.8	0	0	1,298.5	850.5	62	Bhandara
34	गोंदिया	198.7	95.5	8	48.1	44.5	5	12.4	0	0	12.6	0	0	1,352.6	776.7	61	Gondiya
35	चंद्रपूर	180.4	100.7	12	59.9	43.9	6	11.0	0	0	9.1	0	0	1,223.6	660.6	63	Chandrapur
36	गडचिरोली	188.8	155.3	17	67.0	71.8	10	11.2	0	0	7.4	0	0	1,397.4	1,088.8	86	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		179.7	180.4	18	71.1	86.5	11	20.0	0.7	0	7.3	3.1	0	1,140.4	1,030.6	104	Maharashtra State

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Commissioner of Agriculture, Govt. of 63.3Maharashtra, Pune

2. पर्यावरण सांख्यिकी / ENVIRONMENT STATISTICS
तक्ता क्रमांक / TABLE No.2.2
विविध केंद्रांच्या ठिकाणी पडलेला पाऊस / Rainfall at various Centres
(2017)

(पाऊस मिलिमीटर मध्ये / Rainfall in mm)

अ.क्र. Sr. No.	केंद्र	जानेवारी January		फेब्रुवारी February		मार्च March		एप्रिल April		मे May		जून June		जुलै July		Centre
		पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	पाऊस Rainfall	पावसाचे दिवस Rainy days	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
1	मुंबई (कुलाबा)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai (Culaba)
2	मुंबई उपनगर (अंधेरी)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai Suburban (Andheri)
3	ठाणे (जिल्हा)															Thane (Dist.)
1	ठाणे	0	0	-	-	0	0	-	-	0	0	684.0	17	1,087.0	31	Thane
2	कल्याण	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	684.7	17	1,175.1	28	Kalyan
3	मुरबाड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	757.4	22	1,367.2	31	Murbad
4	भिवंडी	0	0	0	0	-	-	0	0	1.3	0	604.6	16	1,146.7	25	Bhivandi
5	शहापूर	-	-	-	-	0	0	-	-	0	0	752.6	20	1,233.0	31	Shahapur
6	उल्हासनगर	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0	690.0	13	1,250.0	29	Ulhasnagar
7	अंबरनाथ	-	-	-	-	0	0	-	-	0	0	638.3	15	1,270.2	31	Ambarnath
4	पालघर (जिल्हा)															Palghar (Dist.)
1	वसई	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	513.2	13	638.8	24	Vasai
2	वाडा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	760.8	19	1,168.4	29	Wada
3	डहाणू	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	671.5	20	1,238.2	30	Dahanu
4	पालघर	-	-	-	-	0.1	0	-	-	0	0	692.7	17	916.2	31	Palghar
5	जव्हार	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	579.6	14	1,853.9	30	Javhar
6	मोखाडा	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	632.2	17	1,435.0	31	Mokhada
7	तलासरी	-	-	0	0	0	0	-	-	0	0	904.5	19	1,369.1	31	Talasari
8	विक्रमगड	-	-	-	-	0	0	-	-	0	0	745.1	19	1,456.1	31	Vikramgad
	रायगड (जिल्हा)															Raigad (Dist.)
1	अलिबाग	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	793.0	15	908.8	29	Alibag
2	पनवेल	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	634.6	15	938.6	31	Panwel
3	कर्जत	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	417.7	17	1,309.7	31	Karjat

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
4	खालापूर	-	-	-	-	-	-	0	0	0	0	745.2	18	1,330.1	31	Khalapur
5	उरण	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	609.9	16	680.3	30	Uran
6	सुधागड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	883.6	20	1,343.2	31	Sudhagad
7	पेण	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	871.6	18	1,310.2	31	Pen
8	महाड	0	0	-	-	-	-	0	0	26.6	1	641.6	21	1,257.7	31	Mahad
9	माणगाव	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	693.2	21	1,136.0	31	Mangaon
10	रोहा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,013.2	20	1,111.0	31	Roha
11	पोलादपूर	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	845.6	20	1,345.0	30	Poladpur
12	मुरुड	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	919.1	20	814.9	28	Murud
13	श्रीवर्धन	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	723.3	22	882.3	28	Shriwardhan
14	म्हसाळा	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	870.6	20	1,306.2	31	Mahasala
15	तळा	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	988.0	20	1,228.0	29	Tala
	रत्नागिरी (जिल्हा)															Ratnagiri (Dist.)
1	चिपळूण	0	0	-	-	0	0	0	0	93.4	3	1,166.0	26	1,653.3	31	Chiplun
2	दापोली	0	0	-	-	0	0	0	0	3.7	1	956.5	21	1,005.8	31	Dapoli
3	खेड	0	0	-	-	0	0	0	0	15.1	1	777.7	24	1,124.4	31	Khed
4	गुहागर	0	0	-	-	0	0	-	-	25.4	1	761.8	26	779.2	31	Guhagar
5	मंडणगड	-	-	-	-	-	-	-	-	39.0	1	1,005.1	23	1,287.2	31	Mandangad
6	रत्नागिरी	0	0	-	-	0	0	0	0	60.1	1	837.5	24	783.9	31	Ratnagiri
7	संगमेश्वर	0	0	-	-	0	0	0	0	115.8	2	793.9	25	1,085.3	31	Sangameshwar
8	राजापूर	0	0	-	-	0	0	0	0	132	3	1,088.1	26	1,088.9	31	Rajapur
9	लांजा	0	0	-	-	0	0	0	0	215	2	816.9	26	1,137.1	30	Lanja
	सिंधुदुर्ग (जिल्हा)															Sindhudurg(Dist.)
1	देवगड	0	0	-	-	0	0	0	0	7.3	1	807.7	27	717.6	31	Devgad
2	मालवण	0	0	0	0	0	0	0	0	7.0	1	725.8	26	794.0	31	Malwan
3	सावंतवाडी	-	-	-	-	0	0	0	0	64.6	5	1,017.4	27	1,146.4	31	Sawantwadi
4	वेंगुर्ला	0	0	0	0	0	0	0	0	13.1	2	671.4	25	630.2	30	Vengurla
5	कणकवली	-	-	-	-	0	0	0	0	165.8	1	818.2	25	1,180.2	31	Kankawali
6	कुडाळ	-	-	-	-	0	0	0	0	53.2	3	753.2	26	920.5	31	Kudal
7	वैभववाडी	-	-	-	-	0	0	0	0	187.3	3	833.5	26	1,199.6	31	Vaibhavwadi
8	दोडामार्ग	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	997.5	27	1,084.5	31	Dodamarg
	नाशिक (जिल्हा)															Nashik(Dist.)
1	मालेगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	94.8	11	52.1	8	Malegaon
2	बागलाण	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	66.3	8	189.1	19	Baglan

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
3	कळवण	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47.3	7	308.9	20	Kalwan
4	नांदगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	135.4	9	87.2	12	Nandgaon
5	सुरगणा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	265.1	10	1,014.4	28	Surgana
6	नाशिक	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	235.0	13	439.2	22	Nasik
7	दिंडोरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	134.0	11	607.1	25	Dindori
8	इगतपुरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	447.6	17	1,223.6	30	Egatpuri
9	पेठ	0	0	-	-	-	-	0	0	0	0	288.4	13	1,169.3	29	Peth
10	निफाड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	122.7	10	205.4	19	Niphad
11	सिन्नर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	138.4	11	207.6	16	Sinnar
12	येवला	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	89.2	11	108.2	13	Yevla
13	चांदवड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	130.7	10	191.0	19	Chandwad
14	त्र्यंबकेश्वर	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	413.1	13	1,345.5	29	Trimbakeshwar
15	देवळी	0	0	0	0	-	-	0	0	0	0	99.7	8	114.0	10	Devali
	धुळे (जिल्हा)															Dhule (Dist.)
1	धुळे	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	111.5	10	92.5	10	Dhule
2	साक्री	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	111.3	10	202.0	18	Sakri
3	शिरपुर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	159.0	11	183.3	15	Shirpur
4	सिंदखेडा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	113.4	9	117.5	11	Shindkheda
	नंदुरबार(जिल्हा)															Nandurbar (Dist.)
1	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	118.0	12	175.2	19	Nandurbar
2	नवापुर	0	0	-	-	-	-	0	0	0	0	134.0	7	375.0	19	Navapur
3	शहादा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80.8	11	260.9	14	Shahada
4	तळोदा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	153.4	9	458.3	22	Taloda
5	अक्राणी	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	77.5	7	481.0	25	Akrani
6	अक्कलकुवा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	205.0	12	550.4	24	Akkalkua
	जळगाव (जिल्हा)															Jalgaon (Dist.)
1	जळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	126.2	4	199.5	19	Jalgaon
2	भुसावळ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	68.3	4	173.1	15	Bhusawal
3	यावल	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	56.9	4	200.7	16	Yaval
4	रावेर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	115.4	9	187.2	16	Raver
5	मुक्ताईनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	45.6	7	123.4	12	Edlabad muktainagar
6	अमळनेर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	74.4	9	79.5	9	Amalner
7	चोपडा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	135.6	9	140.0	13	Chopda
8	एरंडोल	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	125.6	10	181.7	15	Erandol

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
9	पारोळा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	218.2	12	135.0	11	Parola
10	चाळीसगाव	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	113.2	11	107.1	11	Chalisgaon
11	जामनेर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	74.4	6	120.3	13	Jamner
12	पाचोरा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	128.1	9	125.9	14	Pachora
13	भडगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	128.9	11	72.6	11	Bhadgaon
14	धरणगाव	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	135.9	6	191.3	16	Dharangaon
15	बोधवाडा	0	0	0	0	0	0	-	-	0	0	34.7	6	145.9	14	Bodhwada
	अहमदनगर (जिल्हा)															Ahmednagar (Dist.)
1	अहमदनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	194.7	12	15.8	1	Ahmednagar
2	पारनेर	0	0	0	0	0	0	0	0	2.3	0	127.1	12	40.4	6	Parner
3	श्रीगोंदा	0	0	0	0	0	0	0	0	6.4	1	114.9	10	15.7	3	Shrigonda
4	कर्जत	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	227.3	13	46.0	2	Karjat
5	जामखेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	181.9	12	44.1	4	Jamkhed
6	शेगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	1.5	0	123.5	10	40.6	3	Shegaon
7	पाथर्डी	0	0	0	0	0	0	0	0	3.8	1	140.9	12	29.8	2	Pathardi
8	नेवासा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	173.1	11	69.8	4	Newasa
9	राहुरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	125.6	11	43.2	4	Rahuri
10	संगमनेर	0	0	0	0	0	0	0	0	2.4	0	113.4	13	97.8	14	Sangamner
11	अकोला	0	0	-	-	0	0	0	0	1.6	0	205.1	16	529.4	25	Akola
12	कोपरगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	1.8	0	120.9	9	83.3	10	Kopargaon
13	श्रीरामपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	1.5	0	157.1	9	63.1	6	Shrirampur
14	राहाता	0	0	-	-	-	-	-	-	28.6	1	157.7	10	72.4	9	Rahata
	पुणे (जिल्हा)															Pune (Dist.)
1	पुणे शहर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	154.3	8	160.3	14	Pune city
2	हवेली पुणे	0	0	-	-	-	-	-	-	0	0	100.8	11	182.0	15	Haveli pune
3	मुळशी पॉंड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	417.5	17	1205.6	28	Mulshi paud
4	भोर	0	0	-	-	0	0	0	0	22.9	2	200.4	14	703.4	31	Bhor
5	मावळ वडगांव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	568.7	19	1324.6	30	Maval wadgaon
6	वेलहे	0	0	-	-	0	0	0	0	12.8	1	324.3	15	862.2	28	Velhe
7	जुन्नर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	188.1	12	494.2	24	Junnar
8	खेड राजगुरुनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0.1	0	196.0	13	362.1	25	Khed Rajgurunagar
9	आंबेगाव घडेगाव	0	0	-	-	0	0	0	0	0.6	0	218.2	13	282.5	21	Ambegaon ghodegaon
10	शिरूर गोडनंदी	0	0	0	0	0	0	0	0	2.1	0	144.5	11	49.7	6	Shirur ghodnandi

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
11	बारामती	0	0	0	0	0	0	0	0	7.0	1	114.1	11	40.4	5	Baramati
12	इंदापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	212.7	12	22.1	3	Indapur
13	दौंड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	124.7	8	21.5	3	Daund
14	पुरंधर सासवड	0	0	0	0	0	0	0	0	13.4	1	67.1	6	47.1	5	Purandar saswad
	सातारा (जिल्हा)															Satara (Dist).
1	सातारा	0	0	0	0	0	0	0	0	15.3	1	131.2	10	335.9	21	Satara
2	जवळी (मेढा)	-	-	-	-	0	0	-	-	37.5	6	306.6	17	721.4	26	Javli medha
3	पाटण	0	0	0	0	0	0	0	0	29.4	4	186.2	14	624.3	27	Patan
4	कराड	0	0	0	0	0	0	0	0	21.8	3	69.7	9	193.9	16	Karad
5	कोरेगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	10.1	2	70.7	8	96.5	11	Koregaon
6	खटाव	0	0	0	0	0	0	0	0	40.6	6	132.0	13	92.5	11	Khatav vaduj
7	माण दहीवडी	0	0	0	0	0	0	0	0	12.2	1	124.6	11	19.6	3	Man dahiwadi
8	फलटण	0	0	0	0	0	0	0	0	1.2	0	95.2	8	9.3	1	Phaltan
9	खंडाळा	0	0	0	0	0	0	0	0	10.2	1	101.8	7	56.6	9	Khandala
10	वाई	0	0	0	0	0	0	0	0	6.3	1	126.1	9	166.6	16	Wai
11	महाबळेश्वर	0	0	0	0	0	0	0	0	28.9	3	1,012.7	19	2,308.0	31	Mahableshwar
	सांगली (जिल्हा)															Sangli (Dist).
1	मिरज	0	0	0	0	0.6	0	0.6	0	19.8	3	42.1	7	77.4	6	Miraj
2	जठ	0	0	0	0	0	0	0	0	0.5	0	104.3	8	42.1	4	Jath
3	खानापूर विटा	0	0	0	0	0	0	3.8	1	34.8	4	61.7	7	55.4	8	Khanapur vita
4	वाळवा इस्लामपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	34.2	5	77.0	10	153.1	14	Valva eslampur
5	तासगाव	0	0	0	0	6.9	1	8.1	1	44.4	6	46.2	5	47.5	4	Tasgaon
6	शिराळा	0	0	0	0	0	0	0	0	34.8	4	156.1	15	430.5	24	Shirala
7	आटपाडी	0	0	0	0	0	0	0	0	7.1	0	123.5	7	23.0	4	Atpadi
8	कवठेमहाकाळ	0	0	0	0	14.2	1	17.7	2	18.5	1	108.0	5	49.0	4	Kavthemahankal
9	पलूस	-	-	0	0	0	0	0	0	46.9	4	53.2	4	67.6	8	Palus
10	कडेगाव	-	-	-	-	0	0	0	0	21.0	3	56.8	9	100.0	9	Kadegaon
	सोलापूर (जिल्हा)															Solapur (Dist).
1	सोलापूर (उत्तर)	0	0	0	0	6.5	1	0	0	4.1	0	160.7	10	7.8	0	N.solapur
2	सोलापूर (दक्षिण)	0	0	0	0	15.8	1	0	0	2.6	1	123.1	10	15.3	1	S.solapur
3	बारशी	0	0	0	0	0	0	0	0	4.2	0	243.2	13	31.2	3	Barshi
4	अक्कलकोट	0	0	0	0	8	1	0	0	1.3	0	131.3	9	9.0	1	Akkalkot
5	मोहोळ	0	0	0	0	1.3	0	0	0	2.5	0	147.4	11	4.4	0	Mohol
6	माढा	0	0	0	0	0.8	0	0	0	2.3	0	220.6	14	18.8	1	Madha
7	करमाळा	0	0	0	0	0	0	0	0	1.0	0	160.0	10	25.2	3	Karmala

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
8	पंढरपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	3.8	1	129.0	11	3.3	0	Pandharpur
9	सांगोला	0	0	0	0	0	0	0	0	0.7	0	143.7	14	11.8	2	Sangola
10	माळशिरस	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	130.2	10	15.5	3	Malshiras
11	मंगलवेढा	0	0	0	0	10.3	1	0	0	0.9	0	124.4	12	10.2	1	Mangalwedha
	कोल्हापूर (जिल्हा)															Kolhapur (Dist.)
1	हातकणगले	0	0	0	0	0	0	0.1	0	27.3	3	66.0	8	141.5	14	Hatkanangle
2	शिरोळ	0	0	0	0	0	0	0	0	20.0	2	56.8	6	94.7	8	Shirol
3	पन्हाळा	0	0	0	0	0	0	0	0	41.5	4	266.1	15	540.1	26	Panhala
4	शाहूवाडी	0	0	0	0	0	0	0	0	49.7	3	348.1	24	765.2	31	Shauwadi
5	राधानगरी	0	0	0	0	0	0	1	0	65.8	5	299.8	17	803.9	28	Radhanagari
6	बावडा	0	0	0	0	0	0	0	0	111.5	3	654.5	24	1,288.5	31	Bavda
7	करवीर कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	33.7	2	103.0	10	298.9	20	Karveer kolhapur
8	कागल	0	0	0	0	0	0	0	0	39.8	3	128.8	10	376.4	21	Kagal
9	गडहिंग्लज	0	0	0	0	0.9	0	0	0	17.1	2	99.7	13	230.5	17	Gadhinglaj
10	बुधरगड	0	0	0	0	0	0	0	0	60.4	5	218.8	17	524.6	28	Bhudargad
11	आजरा	0	0	0	0	6.8	1	0	0	43.6	5	178.7	12	687.3	27	Ajara
12	चांदगड	0	0	0	0	0	0	0	0	51.8	4	400.5	19	747.0	27	Chandgad
	औरंगाबाद (जिल्हा)															Aurangabad (Dist.)
1	औरंगाबाद	0	0	0	0	0	0	0	0	1.0	0	139.2	12	64.6	9	Aurangabad
2	पैठण	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	82.0	9	23.1	3	Paithan
3	गंगापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	110.4	8	42.2	6	Gangapur
4	वैजापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	2.7	0	173.3	8	56.4	10	Vaijapur
5	कन्नड	0	0	0	0	0	0	0	0	0.7	0	148.7	9	124.3	13	Kannad
6	खुलदाबाद	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	114.9	10	65.4	7	Khultabad
7	सिल्लोड	0	0	0	0	0	0	0	0	8.5	1	183.5	13	121.5	9	Sillod
8	सोयेगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	110.9	9	59.9	7	Soegaon
9	फुलांबरी	-	-	-	-	0	0	-	-	3.5	1	199.5	10	78.6	9	Phulambri
	जालना (जिल्हा)															Jalna (Dist.)
1	भोकरदन	0	0	0	0	0	0	0	0	1.4	0	203.2	13	95.9	8	Bhokardhan
2	जाफराबाद	0	0	0	0	0	0	0	0	5.0	1	187.4	13	63.2	6	Jafrabad
3	जालना	0	0	0	0	0	0	0	0	2.9	0	144.5	12	61.7	8	Jalna
4	अंबाड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	127.5	10	34.8	6	Ambad
5	परतूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0.2	0	136.0	10	76.8	7	Partur
6	बदनापूर	-	-	0	0	0	0	0	0	0	0	112.4	10	41.6	4	Badnapur

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
7	घनसावंगी	-	-	-	-	0	0	0	0	0	0	125.2	9	59.5	6	Ghansangvi
8	मंठा	0	0	-	-	0	0	-	-	0.5	0	212.2	13	63.9	9	Mantha
	परभणी (जिल्हा)															Parbhani (Dist.)
1	परभणी	0	0	0	0	5.0	1	0	0	0	0	150.2	9	79.4	10	Parbhani
2	गंगाखेड	0	0	-	-	12.3	1	0	0	0	0	117.7	12	32.6	4	Gangakhed
3	पाथरी	0	0	0	0	1.0	0	0	0	0	0	95.0	7	33.0	6	Pathari
4	जिंतूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	115.4	11	54.1	8	Jintur
5	पूर्णा	0	0	-	-	0	0	-	-	0	0	135.8	9	121.4	10	Purna
6	पालम	0	0	0	0	12.7	1	0	0	0	0	96.4	8	36.7	4	Palam
7	सेलू	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	165.4	10	56.2	7	Seloo
8	सोनपेठ	-	-	0	0	30	1	0	0	0	0	144.0	9	48.0	4	Sonpeth
9	मनवत	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	127.0	10	52.0	7	Manvat
	हिंगोली (जिल्हा)															Hingoli (Dist.)
1	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	238.4	12	101.3	9	Hingoli
2	कळमनुरी	0	0	0	0	0.3	0	0	0	2.3	0	109.8	11	57.9	8	Kalmnuri
3	बसमत	0	0	0	0	0.3	0	0	0	0	0	143.9	10	101.4	10	Basmat
4	औढा	-	-	0	0	0	0	-	-	0	0	213.9	11	98.4	14	Audha
5	सेनगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	202.1	12	105.6	12	Sengaon
	बीड (जिल्हा)															Beed (Dist.)
1	बीड	0	0	0	0	10.5	1	0	0	4.8	1	151.6	11	63.8	6	Beed
2	पाटोदा	0	0	0	0	10.0	1	0	0	0	0	204.0	17	53.6	4	Patoda
3	आष्टी	0	0	0	0	0	0	0	0	0.9	0	242.4	15	19.1	1	Ashti
4	गेवराई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	119.3	9	50.7	4	Gevari
5	माजलगाव	0	0	0	0	1.5	0	0	0	0.5	0	137.9	11	63.7	7	Majalgaon
6	अंबेजोगाई	0	0	0	0	2.2	0	5.2	1	0	0	218.6	15	88.2	6	Ambejogai
7	केज	0	0	0	0	15.7	1	0	0	0.3	0	169.6	15	110.6	6	Kej
8	परळी	0	0	-	-	10.0	1	0	0	0	0	151.2	9	42.6	5	Parali
9	धारुर	0	0	-	-	10.7	1	0	0	1.3	0	195.9	14	64.4	5	Dharur
10	वाडवानी	0	0	-	-	0	0	-	-	2.5	0	139.0	9	87.0	7	Vadavani
11	शिरुरकासार	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	141.6	10	34.4	4	Shirur Kasar
	नांदेड (जिल्हा)															Nanded (Dist.)
1	नांदेड	0	0	0	0	0	0	0	0	25.4	1	240.7	12	180.4	13	Nanded
2	बिलोली	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	156.6	12	82.6	9	Biloli
3	मुखेड	0	0	0	0	0	0	0	0	4.1	1	144.6	12	90.1	8	Mukhed
4	कंधार	0	0	0	0	3.5	0	0	0	2.8	1	174.7	9	110.2	7	Kandhar
5	लोहा	0	0	0	0	1.2	0	0	0	1.7	0	157.0	11	95.1	10	Loha
6	हदगाव	0	0	0	0	0.3	0	0	0	2.1	0	192.9	14	109.6	10	Hadgaon

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
7	भोकर	0	0	0	0	2.3	0	0	0	0	0	182.6	13	110	10	Bhokar
8	देगलूर	0	0	0	0	2.3	0	0	0	0	0	114.6	13	52.8	6	Deglur
9	किनवट	0	0	0	0	5.7	1	0.3	0	10.3	1	198.4	17	103.3	12	Kinwat
10	मुदखेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	213.1	13	120.9	12	Mudkhed
11	हिमायत नगर	0	0	0	0	0	0	2.7	1	7.3	1	111.4	13	82.5	7	Himayat Nagar
12	माहूर	0	0	-	-	10.5	2	0	0	-	-	144.4	8	156.5	7	Mahur
13	धरमाबाद	0	0	0	0	0	0	0	0	2.0	0	153.4	13	95.0	9	Dharmabad
14	उमरी	0	0	0	0	9.0	1	0	0	2.0	0	115.3	11	121.6	10	Umari
15	अरेधापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	4.3	1	165.9	13	106.0	9	Ardhapur
16	नायगाव	0	0	0	0	3.2	1	0	0	6.8	1	133.3	12	94.8	11	Naigaon
	उस्मानाबाद (जिल्हा)															Osmanabad (Dist).
1	उस्मानाबाद	0	0	0	0	8.3	1	0.4	0	1.4	0	320.2	14	51.3	5	Osmanabad
2	तुळजापूर	0	0	0	0	4.0	1	2.3	0	10.7	1	281.8	10	62.7	5	Tuljapur
3	परांडा	0	0	0	0	0	0	0	0	0.4	0	184	10	33.8	4	Paranda
4	भूम	0	0	0	0	0	0	0	0	3.0	0	191.2	16	50.4	6	Bhum
5	कळंब	0	0	0	0	8.2	1	1.3	0	0.8	0	174.9	16	43.6	6	Kalamb
6	उमरगा	0	0	0	0	27.8	1	0	0	3.6	0	293.0	10	60.2	8	Umarga
7	लोहारा	0	0	0	0	10.0	1	0	0	5.0	1	256.7	10	30.9	4	Lohara
8	वाशी	0	0	0	0	12.3	1	0.7	0	0	0	187.0	16	50.0	5	Washi
	लातूर (जिल्हा)															Latur (Dist).
1	लातूर	0	0	0	0	20.4	1	0	0	0	0	177.1	16	79.3	6	Latur
2	औसा	0	0	0	0	25.1	2	0.9	0	0	0	193.5	16	48.8	6	Ausa
3	अहमदपूर	0	0	0	0	5.5	1	0	0	0	0	256.2	14	57.0	6	Ahmedpur
4	निलंगा	0	0	0	0	16.0	2	0	0	6.9	2	184.7	14	58.6	7	Nilanga
5	उदगीर	0	0	0	0	8.9	1	0	0	0	0	193.2	12	60.4	5	Udgir
6	चाकूर	0	0	0	0	0	0	0	0	1.4	0	288.6	13	81.0	6	Chakur
7	रेनापूर	0	0	0	0	2.3	0	3.3	1	1.3	0	183.8	15	89.1	5	Renapur
8	देवनी	0	0	0	0	6.3	1	0	0	0	0	228.1	11	97.3	5	Davani
9	शिरूर अनंतमल	0	0	0	0	3.0	1	0	0	1.3	0	191.3	10	108.7	6	Shirur Anantmal
10	जालकोट	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	202.5	9	89.0	5	Jalkot
	बुलढाणा (जिल्हा)															Buldhana (Dist).
1	जळगाव -जामोद	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	145.0	9	203.4	18	Jalgaon jamod
2	संग्रामपूर	0	0	-	-	0	0	-	-	0	0	95.4	7	124.7	13	Sangrampur
3	चीखली	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	200.5	14	101.3	9	Chikhali
4	बुलढाणा	0	0	0	0	0.1	0	0	0	0	0	271.5	15	157.8	12	Buldhana

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
5	देऊळगाव राजा	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	123.2	12	74.8	10	Deulgaon raja
6	मेहकर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	221.6	17	113.9	9	Mehkar
7	सींदखेड राजा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	202.4	14	107.2	10	Shindkhedraja
8	लोणार	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	182.6	16	101.7	11	Lonar
9	खामगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	150.5	12	113.8	14	Khamgaon
10	शेगांव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	81.2	9	151.4	14	Shegaon
11	मलकापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100.8	7	184.8	13	Malkapur
12	मोताळा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	182.4	10	85.4	12	Motala
13	नांदुरा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	139.2	6	158.3	13	Nandura
	अकोला (जिल्हा)															Akola (Dist.)
1	आकोट	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	91.9	9	122.4	14	Akot
2	तेल्हारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	131.5	14	149.0	13	Telhara
3	बाळापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	120.5	11	138.5	14	Balapur
4	पातूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	181.8	12	144.2	16	Patur
5	अकोला	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	114.0	11	162.6	13	Akola
6	बाशी टाकली	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	109.4	10	204.7	14	Barshitakli
7	मुर्तिजापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	118.6	7	203.4	18	Murtijapur
	वाशिम (जिल्हा)															Washim (Dist.)
1	वाशीम	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	233.9	12	150.8	12	Washim
2	रिसोड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	207.3	11	165.1	12	Risod
3	मालेगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	188.8	10	131.5	10	Malegaon
4	मंगरुळपीर	0	0	0	0	5.3	1	0	0	0	0	203.0	15	178.8	13	Mangrulpir
5	मानोरा	0	0	0	0	2.0	0	0	0	0	0	154.5	9	122.8	9	Manora
6	कारंजा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	122.1	7	207.1	14	Karanja
	अमरावती (जिल्हा)															Amravati (Dist.)
1	धारणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	76.6	6	353.5	20	Dharni
2	चिखलधारा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	106.0	8	423.1	21	Chikhaldhara
3	अमरावती	0	0	0	0	0	0	0	0	0.9	0	100.0	10	140.0	17	Amravati
4	भातकुली	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	68.9	8	130.3	14	Bhatkuli
5	नांदगाव खांदेश्वर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	111.7	12	169.1	14	Nandgaon Khandeshwar
6	चांदूर रेल्वे	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	126.4	11	222.7	17	Chandur railway
7	तिवसा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	123.8	12	185.0	17	Tiwasa
8	मोरशी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	97.6	12	160.8	14	Morshi
9	वरुड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	128.9	12	229.1	14	Warud
10	दर्यापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	89.0	9	117.8	14	Daryapur
11	अंजनगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	59.8	4	92.4	11	Anjangaon

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
12	अचलपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	74.6	9	119.9	10	Achalpur
13	चांदूर बाजार	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	81.2	10	163.3	15	Chandubajar
14	धामणगाव रेल्वे	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	131.5	12	176.2	13	Dhamangaon railway
	यवतमाळ (जिल्हा)															Yavatmal (Dist.)
1	यवतमाळ	0	0	0	0	4.4	1	0	0	0	0	104.5	10	105.3	12	Yeotmal
2	बाभूळगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	127.4	8	156.9	14	Bhabulgaon
3	कळंब	0	0	0	0	5.3	1	0	0	0	0	73.1	8	107.3	16	Kalam
4	दारव्हा	0	0	0	0	7.4	1	0	0	0	0	127.1	9	110.8	12	Darva
5	दिग्रस	0	0	0	0	18.5	1	0	0	0	0	170	12	122.7	8	Digras
6	आर्णी	0	0	-	-	5.2	1	0	0	-	-	176.2	15	122.2	12	Arni
7	नेर	0	0	0	0	0.8	0	0	0	0	0	143.7	9	153.8	11	Ner
8	पुसाद	0	0	0	0	1.8	0	0	0	1	0	244.2	15	136.0	13	Pusad
9	उमरखेड	0	0	0	0	24.7	1	0	0	0	0	133.1	15	84.9	9	Umerkhed
10	मोहगाव	0	0	0	0	4.2	1	0	0	0	0	115.8	11	60.9	9	Mohagaon
11	वणी	0	0	0	0	3.1	1	0	0	0	0	67.7	8	150.6	13	Wani
12	मारेगाव	0	0	0	0	3.8	1	0	0	0	0	99.0	9	145.6	14	Maregaon
13	झरीझामरी	0	0	0	0	6.4	1	0	0	0	0	125.6	9	142.4	12	Zarijamni
14	केळापूर	0	0	0	0	3.5	1	0	0	0	0	132.9	12	134.8	12	Kelapur
15	घाटंजी	0	0	0	0	6.3	1	0	0	0	0	150.7	12	146.6	14	Ghatanji
16	राळेगाव	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	105.7	10	150.1	14	Ralegaon
	वर्धा (जिल्हा)															Wardha (Dist.)
1	आर्वी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	190.9	12	203.8	19	Arvi
2	कारंजा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	166.2	10	180.9	13	Karanja
3	आष्टी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	126.3	8	224.1	17	Ashti
4	वर्धा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	155.4	10	202.1	16	Wardha
5	सेलू	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	220.1	11	203.7	13	Seloo
6	देवळी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	154.0	9	237.2	18	Devali
7	हिंगणघाट	0	0	0	0	0	0	0	0	6	1	126.2	9	244.4	20	Hinganghat
8	समुद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	215.3	13	237.9	16	Samudrpur
	नागपूर (जिल्हा)															Nagpur (Dist.)
1	नागपूर शहर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	145.6	6	216.9	12	Nagpur city
2	नागपूर ग्रामीण	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	121.9	8	262.6	14	Nagpur gramin
3	कामठी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	175.6	13	307.7	13	Kamthi
4	हिंगणी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100.4	8	237.9	16	Hingni
5	रामटेक	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	123.7	5	235.3	15	Ramtek

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
6	पारशिवनी	2	0	0	0	0	0	0	0	34.5	2	147.8	10	219.1	12	Parshiwani
7	मौदा	0	0	0	0	0	0	0	0	0.8	0	50.6	4	235.2	12	Maudha
8	काटोल	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	92.6	11	179.1	12	Katol
9	नरखेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	114.7	9	88.2	10	Narkhed
10	सावनेर	0	0	0	0	0	0	0	0	5.0	1	139.0	8	160.0	10	Savner
11	कळमेश्वर	0	0	0	0	0	0	0	0	0.5	0	130.9	9	185.5	12	Kalmeshwar
12	उमरेड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	86.9	7	169.1	14	Umrer
13	भिवापूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	94.1	7	215.0	13	Bhiwapur
14	कुही	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	77.9	5	216.4	12	Kuhi
	भंडारा (जिल्हा)															Bhandara (Dist.)
1	भंडारा	0	0	0	0	10.0	1	0	0	12.4	1	143.6	10	269.6	14	Bhandara
2	मोहाडी	0	0	0	0	2.2	0	0	0	9.2	1	75.2	7	299.1	16	Mohadi
3	तुमसर	0	0	0	0	0	0	0	0	8.2	1	52.2	5	241.1	18	Tumsar
4	पौनी	0	0	0	0	9.8	1	0	0	9.1	2	85.7	9	250.0	12	Pavni
5	साकोली	0	0	1.2	0	10.8	1	0	0	22.8	2	138.8	9	300.0	19	Sakoli
6	लाखनदूर	0	0	0	0	16.4	1	0	0	19.1	4	87.2	7	283.9	17	Lakhandur
7	लाखनी	0	0	0	0	14.8	1	0	0	19.0	3	214.1	11	251.6	14	Lakhani
	गोंदिया (जिल्हा)															Gondia (Dist.)
1	गोंदिया	1	0	0	0	3.8	1	0	0	9.8	1	56.3	8	295.1	20	Gondia
2	आमगांव	0	0	0	0	13.6	1	0	0	13.4	2	116.7	10	371.7	21	Amgaon
3	तिरोडा	3.5	1	0	0	1.5	0	0	0	11.9	1	64.5	10	297.5	18	Tiroda
4	गोरेगाव	3.0	1	0.4	0	2.3	0	0	0	8.3	2	109.2	8	322.9	19	Goregaon
5	सालेकसा	1.8	0	1.1	0	1.7	0	0	0	6.5	2	103.2	7	393.1	16	Salekasa
6	देवरी	0	0	0	0	6.7	1	0	0	24.9	1	70.1	8	235.8	16	Devvari
7	मोरगांव अर्जुनी	0	0	0	0	5.9	1	0	0	5.6	1	89.7	6	347.2	18	Morgaon arjuni
8	सडक अर्जुनी	0	0	0	0	2.0	0	0	0	26.5	2	81.3	9	266.0	19	Sadak arjuni
	चंद्रपूर (जिल्हा)															Chandrapur (Dist.)
1	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	145.5	8	225.7	13	Chandrapur
2	मूल	0	0	0	0	8.0	1	0	0	4.9	1	90.4	7	265.0	14	Mul
3	गोंडपिंपरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10.7	1	378.8	15	Gondpimpri
4	वरोरा	0	0	0	0	1.7	0	0	0	0	0	133.9	11	184.2	14	Varora
5	भद्रावती	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	72.0	6	167.2	13	Bhdravati
6	चिमूर	0	0	0	0	5.7	1	0	0	19.4	2	138.4	10	182.6	16	Chimur
7	ब्रम्हपूरी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	90.8	9	364.2	16	Bramhpuri
8	नागभिड	0	0	0	0	5.0	1	0	0	18.9	2	104.5	9	308.8	17	Nagbhid

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
9	सिंदेवाही	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	51.7	4	338.0	17	Sindhewahi
10	राजुरा	0	0	0	0	14.5	2	0	0	12.8	1	60.5	9	261.6	15	Rajura
11	कोरपणा	0	0	0	0	0	0	0	0	5.2	1	48.3	7	151.0	13	Korpana
12	सावली	0	0	0	0	8.3	1	0	0	0	0	95.7	4	296.7	17	Savali
13	बल्लरपूर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	108.0	9	363.0	20	Ballarpur
14	पोमभूर्णा	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	123.0	8	243.0	14	Pombhurna
15	जिवती	0	0	-	-	0	0	0	0	0	0	91.3	9	164.1	12	Jivati
	गडचिरोली (जिल्हा)															Gadchiroli (Dist).
1	गडचिरोली	0	0	0	0	11.7	1	0	0	3.2	1	107.9	8	426.1	18	Gadchiroli
2	कुरखेडा	0	0	0	0	5.6	1	0	0	1.0	0	118.7	8	467.3	17	Kurkheda
3	आरमोरी	0	0	0	0	4.6	1	0	0	5.3	1	100.4	9	467.5	18	Armori
4	चामोशी	0	0	0	0	22.3	1	0	0	0	0	157.8	11	570.4	19	Chamorshi
5	सिरोंचा	0	0	0	0	16.3	2	0	0	0.1	0	127.8	12	301.4	17	Sironcha
6	अहेरी	0	0	0	0	0.3	0	0	0	6.2	1	163.9	12	447.0	15	Aheri
7	इटापल्ली	0	0	0	0	0	0	0	0	1.4	0	203.0	13	502.6	24	Etapalli
8	धानोरा	0	0	0	0	8.9	2	0	0	13.0	2	142.4	10	384.8	21	Dhanora
9	कोरची	0	0	0	0	30.9	1	0	0	3.9	0	124.3	8	541.8	17	Korchi
10	देसाईगंज वडसा	0	0	0	0	12.4	1	0	0	17.5	2	113.2	10	293.5	18	Desaiganj wadsa
11	मुलचेरा	0	0	0	0	4.8	1	0	0	0	0	138.8	8	460.0	16	Mulchera
12	भामरागड	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	116.2	5	743.8	19	Bhamragad

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

अनु.क्र. Sr. No.	जिल्हे	ऑगस्ट August		सप्टेंबर September		ऑक्टोबर October		नोव्हेंबर November		डिसेंबर December		एकूण Total for year		Centre
		पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	पाऊस	पावसाचे दिवस	
		Rainfall (17)	Rainy days (18)	Rainfall (19)	Rainy days (20)	Rainfall (21)	Rainy days (22)	Rainfall (23)	Rainy days (24)	Rainfall (25)	Rainy days (26)	Rainfall (27)	Rainy days (28)	
(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
1	मुंबई (कुलाबा)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai (Culaba)
2	मुंबई उपनगर (अंधेरी)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai Sub. (Andheri)
	ठाणे (जिल्हा)													Thane (Dist.)
1	ठाणे	846.4	25	419.2	13	99.2	7	0	0	29.4	2	3,165.2	95	Thane
2	कल्याण	965.7	25	454.6	14	123.5	8	0	0	17.4	2	3,421.0	94	Kalyan
3	मुरबाड	787.9	29	495.8	19	202.4	9	0	0	10.6	2	3,621.3	112	Murbad
4	भिवंडी	811.7	21	380.7	12	224.1	6	0	0	27.3	2	3,196.4	82	Bhivandi
5	शहापूर	871.0	28	346.6	15	172.9	11	0	0	11.3	2	3,387.4	107	Shahapur
6	उल्हासनगर	1,091.0	25	686.0	15	147.0	7	0	0	27.0	2	3,891.0	91	Ulhasnagar
7	अंबरनाथ	959.1	25	518.4	16	145.2	10	0.3	0	-	-	3,531.5	97	Ambarnath
	पालघर (जिल्हा)													Palghar (Dist.)
1	वसई	552.4	17	529.6	10	107.0	6	0	0	66.5	2	2,407.5	72	Vasai
2	वाडा	693.5	22	382.9	13	100.5	8	0	0	33.0	2	3,139.1	93	Wada
3	डहानू	671.9	21	365.3	10	80.0	6	0	0	92.1	2	3,119.0	89	Dahanu
4	पालघर	714.8	19	384.7	10	104.2	7	0	0	-	-	2,812.7	84	Palghar
5	जव्हार	787.2	25	308.5	12	145.3	7	0	0	22.0	1	3,696.5	89	Javhar
6	मोखाडा	756.5	27	281.2	13	146.5	9	0	0	16.9	1	3,268.3	98	Mokhada
7	तलासरी	774.2	20	292.9	9	123.1	5	0	0	86.4	2	3,550.2	86	Talasari
8	विक्रमगड	765.8	23	319.6	11	146.2	7	0	0	-	-	3,432.8	91	Vikramgad
	रायगड (जिल्हा)													Raigad (Dist.)
1	अलिबाग	740.0	26	450.1	14	55.2	7	0	0	27.3	2	2,974.4	93	Alibag
2	पनवेल	811.1	25	495.1	15	109.9	8	0	0	16.7	2	3,006.0	96	Panwel
3	कर्जत	950.2	29	422.9	16	162.8	9	0	0	19.1	2	3,282.4	104	Karjat
4	खालापूर	1,008.2	26	401.7	13	117.1	6	0	0	22.7	2	3,625.0	96	Khalapur
5	उरण	868.6	26	495.2	11	172.7	10	0	0	11.6	2	2,838.3	95	Uran
6	सुधागड	936.3	26	435.0	16	139.1	7	0	0	42.0	2	3,779.2	102	Sudhagad
7	पेण	1247.8	27	546.4	16	182.4	11	0	0	19.0	2	4,177.4	105	Pen
8	महाड	961.8	30	605.1	20	122.2	9	0.1	0	1.3	0	3,616.4	112	Mahad
9	माणगाव	933.8	27	677.8	21	170.2	8	0	0	0	0	3,611.0	108	Mangaon

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
10	रोहा	902.6	24	332.5	16	141.5	7	0	0	28.3	2	3,529.1	100	Roha
11	पोलादपूर	912.3	29	788.1	22	107.0	8	0.2	0	13.6	1	4,011.8	110	Poladpur
12	मुरुड	599.0	26	389.5	13	77.6	9	0	0	46	2	2,846.1	98	Murud
13	श्रीवर्धन	515.0	24	585.6	14	79.1	5	0	0	30.7	1	2,816.0	94	Shriwardhan
14	म्हसाळा	1,101.6	31	673.7	15	363.3	8	0	0	0	0	4,315.4	105	Mahasala
15	तळा	853	24	448.0	18	170	9	0	0	-	-	3,687.0	100	Tala
रत्नागिरी (जिल्हा)														Ratnagiri (Dist.)
1	चिपळूण	1,064.9	31	833.4	23	251.5	12	2.8	0	8.9	2	5,074.2	128	Chiplun
2	दापोली	586.8	30	648.5	18	63.1	8	0	0	13.5	2	3,277.9	111	Dapoli
3	खेड	737.5	29	481.3	26	102.1	10	0.6	0	0	0	3,238.7	121	Khed
4	गुहागर	569.4	29	417.8	15	116.8	7	0	0	5.8	1	2,676.2	110	Guhagar
5	मंडणगड	772.2	31	545.9	17	174.0	13	0	0	15.4	3	3,838.8	119	Mandangad
6	रत्नागिरी	626.6	30	450.9	19	114.4	8	0	0	4.5	1	2,877.9	114	Ratnagiri
7	संगमेश्वर	726.4	30	502.6	21	198.9	14	0.3	0	-	-	3,423.2	123	Sangameshwar
8	राजापूर	724.9	29	614.0	24	162.1	14	0	0	8	1	3,818.0	128	Rajapur
9	लांजा	816.7	30	619.2	21	310.4	15	0	0	2.6	1	3,917.9	125	Lanja
सिंधुदुर्ग (जिल्हा)														Sindhudurg (Dist.)
1	देवगड	624.3	28	420.9	18	118.5	10	0	0	0	0	2,696.3	115	Devgad
2	मालवण	476.1	29	495.2	16	159.9	11	0	0	0.6	0	2,658.6	114	Malwan
3	सावंतवाडी	705.3	29	565.6	21	106.1	7	0	0	0	0	3,605.4	120	Sawantwadi
4	वेंगुर्ला	426.5	30	306.2	14	52.7	4	0	0	4.9	1	2,105.0	106	Vengurla
5	कणकवली	726.1	29	733.2	23	300.0	13	0	0	0.8	0	3,924.3	122	Kankawali
6	कुडाळ	577.9	31	660.5	22	211.0	11	0	0	0	0	3,176.3	124	Kudal
7	वैभववाडी	746.5	28	784.3	24	415.0	13	5	1	0	0	4,171.2	126	Vaibhavwadi
8	दोडामार्ग	572.0	26	512.5	21	51.0	7	0	0	-	-	3,217.5	112	Dodamarg
नाशिक (जिल्हा)														Nashik (Dist.)
1	मालेगाव	36.7	4	58.8	6	77.2	7	2.7	0	0	0	322.3	36	Malegaon
2	बागलाण	122.4	7	91.4	10	96.0	7	2.8	1	0	0	568.0	52	Baglan
3	कळवण	112.6	9	70.6	10	148.1	6	0	0	0	0	687.5	52	Kalwan
4	नांदगाव	87.8	10	122.2	10	37.2	5	0	0	3.6	0	473.4	46	Nandgaon
5	सुरगणा	374.1	19	123.2	12	157.1	9	0	0	8.1	1	1,942.0	79	Surgana
6	नाशिक	136.5	12	96.3	11	143.1	9	0	0	0.8	0	1,050.9	67	Nasik
7	दिंडोरी	231.6	17	78.6	11	752.3	9	0	0	16.3	1	1,819.9	74	Dindori
8	इगतपुरी	436.1	26	189.1	14	116.1	9	0	0	0	0	2,412.5	96	Egatpuri
9	पेठ	416.5	21	130.5	10	142.8	7	0	0	0	0	2,147.5	80	Peth
10	निफाड	100.7	9	93.1	10	121.1	8	0	0	0.4	0	643.4	56	Niphad

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
11	सिन्नर	92.5	8	128.6	10	72.6	6	0	0	0	0	639.7	51	Sinnar
12	येवला	98.6	6	95.7	7	91.0	7	1.2	0	3.6	1	487.5	45	Yevla
13	चांदवड	71.2	6	81.2	10	102.4	5	6.8	1	0	0	583.3	51	Chandwad
14	त्र्यंबकेश्वर	578.6	26	246.1	16	152.1	7	0	0	0	0	2,735.4	91	Trimbakeshwar
15	देवळी	75.3	6	116.8	9	121.8	5	0	0	0	0	527.6	38	Devali
	धुळे (जिल्हा)													Dhule (Dist.)
1	धुळे	106.8	6	77.3	9	92.6	4	13.1	1	8.1	1	501.9	41	Dhule
2	साक्री	108.3	9	131.1	11	78.9	5	1.0	0	27.8	1	660.4	54	Sakri
3	शिरपुर	211.0	13	88.6	5	59.0	4	0	0	7.1	1	708.0	49	Shirpur
4	सिंदखेडा	135.7	6	71.7	6	43.4	5	6.9	1	10.8	1	499.4	39	Shindkheda
	नंदुरबार(जिल्हा)													Nandurbar (Dist.)
1	नंदुरबार	98.7	15	73.6	6	37.1	3	0	0	18.7	1	521.3	56	Nandurbar
2	नवापुर	180.0	12	234.2	8	63.4	2	0	0	31.8	1	1,018.4	49	Navapur
3	शहादा	89.3	10	97.7	7	42.4	3	0	0	14.2	1	585.3	46	Shahada
4	तळोदा	99.0	11	75.5	5	26.4	3	0	0	22.0	1	834.6	51	Taloda
5	अक्राणी	177.6	12	99.7	7	7.6	1	0	0	7.0	1	850.4	53	Akrani
6	अक्कलकुवा	244.9	22	157.4	13	41.7	4	0	0	14.0	1	1,213.4	76	Akkalkua
	जळगाव (जिल्हा)													Jalgaon (Dist.)
1	जळगाव	139.8	8	73.3	6	32.7	4	0	0	0	0	571.5	41	Jalgaon
2	भुसावळ	89.4	8	88.3	5	18.6	1	2.5	0	0	0	440.2	33	Bhusawal
3	यावल	125.9	8	80.0	4	22.3	3	0	0	0	0	485.8	35	Yaval
4	रावेर	167.4	10	138.5	8	36.4	4	0	0	0	0	644.9	47	Raver
5	मुक्ताईनगर	101.8	9	102.0	6	15.1	2	0	0	0	0	387.9	36	Edlabad muktainagar
6	अमळनेर	84.0	5	37.7	5	35.5	3	0	0	0	0	311.1	31	Amalner
7	चोपडा	172.8	11	75.2	5	46.2	2	0	0	0	0	569.8	40	Chopda
8	एरंडोल	170.0	9	131.3	7	35	4	0	0	0	0	643.6	45	Erandol
9	पारोळा	95.2	6	94.2	9	100.6	4	6.6	1	1.2	0	651	43	Parola
10	चाळीसगाव	173.0	11	130.4	8	80.6	4	0.3	0	0	0	604.6	45	Chalisgaon
11	जामनेर	153.1	11	96.8	7	55.2	4	1.4	0	0	0	501.2	41	Jamner
12	पाचोरा	118.0	12	165.8	8	42.7	4	0.2	0	0	0	580.7	47	Pachora
13	भडगाव	94.4	6	84.1	8	28.3	3	3.8	1	0	0	412.1	40	Bhadgaon
14	धरणगाव	154.1	8	49.7	4	55.2	3	0	0	0	0	586.2	37	Dharangaon
15	बोधवाडा	130.1	7	94.0	4	28.9	2	0	0	0	0	433.6	33	Bodhwada

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
	अहमदनगर (जिल्हा)													Ahmednagar (Dist.)
1	अहमदनगर	259.7	11	198.8	12	57.7	5	0	0	0	0	726.7	41	Ahmednagar
2	पारनेर	155.0	7	153.7	8	111.0	7	0	0	0	0	589.5	40	Paner
3	श्रीगोंदा	181.5	7	171.4	12	116.3	6	0	0	0	0	606.2	39	Shrigonda
4	कर्जत	223.4	11	220.5	9	96.0	9	0	0	0	0	813.2	44	Karjat
5	जामखेड	308.0	15	228.7	11	107.2	6	0	0	0	0	869.9	48	Jamkhed
6	शेगाव	246.9	7	155.8	8	71.4	6	0	0	0.8	0	640.5	34	Shegaon
7	पाथर्डी	208.6	8	183.4	9	44.5	3	0	0	0	0	611.0	35	Pathardi
8	नेवासा	274.2	6	194.4	12	75.0	6	0	0	0	0	786.5	39	Newasa
9	राहुरी	224.4	6	166.3	10	62.0	4	0	0	0.6	0	622.1	35	Rahuri
10	संगमनेर	134.0	6	115.4	10	117.3	6	0	0	0	0	580.3	49	Sangamner
11	अकोला	214.7	19	195.3	11	115.8	10	0	0	3.1	1	1,265.0	82	Akola
12	कोपरगाव	107.0	6	103.2	7	103.6	5	0	0	0	0	519.8	37	Kopergaon
13	श्रीरामपूर	205.0	5	258.9	11	106.4	5	0	0	1.5	0	793.5	36	Shrirampur
14	राहाता	173.8	5	212.6	9	67.8	7	0	0	0	0	712.9	41	Rahata
	पुणे (जिल्हा)													Pune (Dist.)
1	पुणे शहर	143.7	7	175.5	11	122.6	6	0.3	0	1.9	0	758.6	46	Pune city
2	हवेली पुणे	89.9	9	118.0	10	66.0	9	0.2	0	-	-	556.9	54	Haveli pune
3	मुळशी पॉड	361.2	20	315.4	15	149.8	9	0	0	3.9	1	2,453.4	90	Mulshi paud
4	भोर	290.6	24	227.4	13	126.2	10	0	0	0	0	1,570.9	94	Bhor
5	मावळ वडगांव	712.5	29	177.4	10	112.8	10	0	0	0	0	2,896.0	98	Maval wadgaon
6	वेल्ले	310.5	20	260.3	15	106.9	8	0	0	0	0	1,877.0	87	Velhe
7	जुन्नर	252.6	16	132.7	5	65.9	7	0	0	0	0	1,133.5	64	Junnar
8	खेड राजगुरुनगर	235.5	15	140.1	9	109.5	9	0	0	0.3	0	1,043.6	71	Khed Rajgurunagar
9	आंबेगाव घेडेगाव	221.6	14	154.5	8	220.0	8	2.8	1	0	0	1,100.2	65	Ambegaon ghodegaon
10	शिरूर गोडनंदी	152.1	8	118.4	10	102.9	7	0	0	0	0	569.7	42	Shirur ghodnandi
11	बारामती	81.1	6	238.3	10	102.3	8	0	0	0	0	583.2	41	Baramati
12	इंदापूर	116.9	8	197.8	12	55.7	5	0	0	0	0	605.2	40	Indapur
13	दौंड	153.5	6	193.8	8	124.8	6	0	0	0	0	618.3	31	Daund
14	पुरंधर सासवड	76.4	6	143.2	12	73.8	7	0	0	0	0	421.0	37	Purandar saswad
	सातारा (जिल्हा)													Satara (Dist.)
1	सातारा	108.1	8	242.7	13	109.6	8	0	0	1.1	0	943.9	61	Satara
2	जवळी (मेढा)	185.1	18	263.4	20	125.4	13	0	0	-	-	1,639.4	100	Javli medha
3	पाटण	176.5	18	209.1	14	57.3	6	0	0	1	0	1,283.8	83	Patan
4	कराड	82.2	8	264.8	17	116.4	10	0	0	5.1	1	753.9	64	Karad
5	कोरेगाव	40.5	4	150.6	12	114.0	10	2	0	0.7	0	485.1	47	Koregaon

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
6	खटाव वाळुंज	66.4	7	260.1	16	105.0	9	8.8	1	0	0	705.4	63	Khatav vaduj
7	माण दहिवडी	44.4	6	140.9	8	112.9	8	0.3	0	0	0	454.9	37	Man dahiwadi
8	फलटण	46.4	7	263.0	11	114.1	9	2.9	0	0	0	532.1	36	Phaltan
9	खंडाळा	59.7	6	211.5	15	130.1	8	1.6	0	1.0	0	572.5	46	Khandala
10	वाई	78.8	6	219.9	17	151.7	8	3.3	1	7.3	1	760.0	59	Wai
11	महाबळेश्वर	918	31	571.7	23	114.9	11	0	0	2.4	0	4,956.6	118	Mahableshwar
	सांगली (जिल्हा)													Sangli (Dist.)
1	मिरज	42.7	7	247.6	14	169.8	12	0	0	0	0	600.6	49	Miraj
2	जठ	73.2	10	177.7	12	121.2	9	0.3	0	0	0	519.3	43	Jath
3	खानापूर विटा	48.4	5	200.8	15	92.4	8	6.0	1	0	0	503.3	49	Khanapur vita
4	वाळवा इस्लामपूर	35.9	5	213.0	16	138.0	9	0	0	0.5	0	651.7	59	Valva eslampur
5	तासगाव	34.3	4	184.0	11	101.3	6	1.5	0	0	0	474.2	38	Tasgaon
6	शिराळा	98.8	12	168.4	17	101.0	8	14.0	1	1.3	0	1,004.9	81	Shirala
7	आटपाडी	87.2	8	147.3	8	70.4	5	0	0	0	0	458.5	32	Atpadi
8	कवठेमहाकाळ	55.9	6	226.6	14	121.6	6	0.3	0	0	0	611.8	39	Kavthemahankal
9	पलूस	22.8	4	204.6	10	75.3	4	0	0	-	-	470.4	34	Palus
10	कडेगाव	49	5	208.8	15	101.8	9	12.2	1	-	-	549.6	51	Kadegaon
	सोलापूर (जिल्हा)													Solapur (Dist.)
1	सोलापूर (उत्तर)	98.1	8	71.6	7	72.3	7	0	0	5.6	1	426.7	34	N.solapur
2	सोलापूर (दक्षिण)	92.9	8	128.2	10	95.3	9	0	0	0.5	0	473.7	40	S.solapur
3	बारशी	181.6	10	207.7	12	103.6	8	9.1	1	3.7	0	784.3	47	Barshi
4	अक्कलकोट	102	7	57.2	5	79.1	8	0	0	0	0	387.9	31	Akkalkot
5	मोहोळ	104.8	10	130.0	10	135.9	9	0	0	0	0	526.3	40	Mohol
6	माढा	115.2	9	140.6	9	118.5	8	0	0	1.0	0	617.8	41	Madha
7	करमाळा	106.2	9	180.5	9	95.4	7	0	0	0	0	568.3	38	Karmala
8	पंढरपूर	63.1	9	144.9	10	171.1	9	0	0	0.6	0	515.8	40	Pandharpur
9	सांगोला	95.5	10	165.7	13	151.3	10	2.2	0	0	0	570.9	49	Sangola
10	माळशिरस	82.9	9	161.6	13	139.3	8	1.4	0	0	0	530.9	43	Malshiras
11	मंगलवेढा	79.2	9	104.4	10	128.8	8	0.9	0	0	0	459.1	41	Mangalwedha
	कोल्हापूर (जिल्हा)													Kolhapur (Dist.)
1	हातकणंगले	40.8	5	195.6	13	165.0	9	0.5	0	2.0	0	638.8	52	Hatkanangle
2	शिरोळ	16.6	2	224.7	18	247.8	10	0	0	0.4	0	661	46	Shirol
3	पन्हाळा	120.5	13	307.5	19	103.2	8	9.0	1	0	0	1,387.9	86	Panhala
4	शाहूवाडी	297.4	30	299.2	21	136.6	9	5.5	1	1.5	0	1,903.2	119	Shauwadi

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
5	राधानगरी	243.4	22	338.1	18	107.1	9	8.0	1	0	0	1,867.1	100	Radhanagari
6	बावडा	560.5	29	561.5	22	183.5	11	1.0	0	5	1	3,366.0	121	Bavda
7	करवीर कोल्हापूर	68.6	9	247.8	17	107.7	10	5.1	1	0	0	864.8	69	Karveer Kolhapur
8	कागल	118.4	8	299.7	17	145.2	12	0	0	0	0	1,108.3	71	Kagal
9	गडहिंग्लज	66.4	7	248.7	15	84.7	8	1.1	0	0.1	0	749.2	62	Gadhinglaj
10	बुधरगड	202.2	19	296.0	17	117.6	8	4.6	1	0	0	1,424.2	95	Bhudargad
11	आजरा	234.0	20	310.8	16	100.9	9	0	0	0	0	1,562.1	90	Ajara
12	चांदगड	186.4	17	277.5	19	67.1	7	0	0	1.7	0	1,732.0	93	Chandgad
औरंगाबाद (जिल्हा)														Aurangabad (Dist.)
1	औरंगाबाद	128.1	5	267.4	12	62.8	6	0	0	0.2	0	663.3	44	Aurangabad
2	पैठण	200.2	7	106.7	11	67.9	6	0	0	0.1	0	480.0	36	Paithan
3	गंगापूर	163.0	6	137.8	9	64.3	5	1.2	0	0	0	518.9	34	Gangapur
4	वैजापूर	142.4	7	171.4	10	90.8	7	0.5	0	1.1	0	638.6	42	Vaijapur
5	कन्नड	120.8	9	122.7	9	63.3	4	0	0	0	0	580.5	44	Kannad
6	खुलदाबाद	73.8	4	160.5	11	178.7	9	0	0	0	0	593.3	41	Khulatabad
7	सिल्लोड	146.2	9	125.6	9	41.0	3	0	0	3.1	1	629.4	45	Sillod
8	सोयेगाव	125.3	12	96.8	9	43.2	4	0	0	0	0	436.1	41	Soegaon
9	फुलांबरी	98.1	4	135.0	9	41.8	6	0	0	0	0	556.5	39	Phulambri
जालना (जिल्हा)														Jalna (Dist.)
1	जालना	109.7	5	162.3	10	86.0	6	0	0	0	0	658.5	42	Bhokardhan
2	जाफराबाद	65.2	4	172.6	9	80.0	7	0	0	0	0	573.4	40	Jafrabad
3	जालना	190.0	8	244.4	11	52.4	7	0	0	0	0	695.9	46	Jalna
4	अंबाड	326.5	9	141.7	8	87.4	8	0	0	0	0	717.9	41	Ambad
5	परतूर	335.6	9	139.6	9	72.2	5	0	0	0	0	760.4	40	Partur
6	बदनापूर	133.0	8	238.2	12	81.8	5	0	0	-	-	607.0	39	Badnapur
7	घनसावंगी	277.9	9	144.5	10	95.3	6	0	0	-	-	702.4	40	Ghansangvi
8	मंठा	191.1	6	210.4	6	31.3	2	0	0	-	-	709.4	36	Mantha
परभणी (जिल्हा)														Parbhani (Dist.)
1	परभणी	179.8	10	107.0	8	70.8	6	0	0	0	0	592.2	44	Parbhani
2	गंगाखेड	165.5	11	60.3	7	52.6	5	0	0	0	0	441.0	40	Gangakhed
3	पाथरी	124.0	12	88.0	6	89.0	6	0	0	0	0	430.0	37	Pathari
4	जिंतूर	192.0	9	124.3	7	45.6	5	0	0	0	0	531.4	40	Jintur
5	पूर्णा	227.2	12	69.2	5	42.0	7	0	0	0	0	595.6	43	Purna
6	पालम	161.7	8	41.7	5	19.4	2	0	0	0	0	368.6	28	Palam

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
7	सेलू	253.6	10	101.6	6	86.0	6	0	0	0	0	662.8	39	Seloo
8	सोनपेठ	179.1	11	103.0	8	121.1	6	0	0	0	0	625.2	39	Sonpeth
9	मनवत	232.1	13	111.9	6	97.1	5	0	0	0	0	620.1	41	Manvat
	हिंगोली (जिल्हा)													Hingoli (Dist.)
1	हिंगोली	176.7	9	99.3	10	43.7	6	0	0	0	0	659.4	46	Hingoli
2	कळमनुरी	151.8	10	82.2	8	91.6	8	0	0	0	0	495.9	45	Kalmnuri
3	बसमत	230.5	15	87.4	6	68.2	6	0	0	0	0	631.7	47	Basmat
4	ओढा	328.4	12	89.6	7	84.7	5	0	0	0	0	815.0	49	Audha
5	सेनगाव	165.2	7	125.4	9	57.2	4	0	0	-	-	655.5	44	Sengaon
	बीड (जिल्हा)													Beed (Dist.)
1	बीड	224.7	13	151.5	11	80.8	6	0.4	0	9.3	1	697.4	50	Beed
2	पाटोदा	272.1	11	202.0	8	80.3	3	0	0	11.3	1	833.3	45	Patoda
3	आष्टी	277.9	13	173.4	12	53.8	5	0	0	0.3	0	767.8	46	Ashti
4	गेवराई	208.9	10	116.1	11	64.9	6	0	0	2.3	0	562.2	40	Gevari
5	माजलगाव	233.2	12	126.9	9	125.7	6	0	0	0	0	689.4	45	Majalgaon
6	अंबेजोगाई	217.6	12	150.4	10	133.6	5	0	0	0	0	815.8	49	Ambejogai
7	केज	241.7	13	162.7	8	137.2	6	0	0	2.1	0	839.9	49	Kej
8	परळी	170.8	10	111.6	10	111.2	5	0	0	0	0	597.4	40	Parali
9	धारुर	197.8	11	82.7	5	135.3	7	0	0	0	0	688.1	43	Dharur
10	वाडवानी	313.0	13	120.0	6	101.0	7	0	0	0	0	762.5	42	Vadavani
11	शिरुरकासार	190.1	9	172.0	9	53.7	4	0.4	0	17.7	1	609.9	37	Shirur Kasar
	नांदेड (जिल्हा)													Nanded (Dist.)
1	नांदेड	331.9	13	64.1	5	18.2	3	0	0	0	0	860.7	47	Nanded
2	बिलोली	223.8	12	74.0	8	80.8	7	0	0	0	0	617.8	48	Biloli
3	मुखेड	242.8	13	81.6	5	94.0	6	0	0	0	0	657.2	45	Mukhed
4	कंधार	206.0	9	58.0	8	59.1	3	0	0	0	0	614.3	37	Kandhar
5	लोहा	258.1	15	52.0	7	44.9	5	0	0	-	-	610.0	48	Loha
6	हदगाव	219.3	13	58.5	5	60.6	5	0	0	0	0	643.3	47	Hadgaon
7	भोकर	228.2	11	89.1	6	81.8	6	0	0	0	0	694.0	46	Bhokar
8	देगलूर	149.3	10	56.3	3	84.9	5	0	0	0	0	460.2	37	Deglur
9	किनवट	176.0	15	79.2	10	39.4	6	0	0	0	0	612.6	62	Kinwat
10	मुदखेड	387.4	14	65.0	5	54.3	3	0	0	-	-	840.7	47	Mudkhed
11	हिमायत नगर	168.2	13	69.5	7	95.2	4	0	0	-	-	536.8	46	Himayat Nagar
12	माहूर	120.7	11	35.2	6	67.4	6	0	0	-	-	534.7	40	Mahur
13	धरमाबाद	218.9	10	71.8	7	16.6	2	0	0	-	-	557.7	41	Dharmabad
14	उमरी	261.0	12	96.0	5	50.7	3	0	0	-	-	655.6	42	Umari
15	अरेधापूर	326.1	13	35.6	5	32.4	3	0	0	-	-	670.3	44	Ardhapur

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
16	नायगाव	247.8	11	59.0	4	64.2	5	0	0	-	-	609.1	45	Naigaon
	उस्मानाबाद (जिल्हा)													Osmanabad (Dist).
1	उस्मानाबाद	266.9	13	250.0	11	118.8	7	6.4	1	0	0	1,023.7	52	Osmanabad
2	तुळजापूर	186.0	7	173.1	9	178.7	10	4.6	1	1.7	0	905.6	44	Tuljapur
3	परांडा	235.6	9	265.2	9	83.0	6	7.2	1	0	0	809.2	39	Paranda
4	भूम	281.6	15	265.8	10	128.2	9	0.8	0	4.2	1	925.2	57	Bhum
5	कळंब	195.8	10	166.9	11	112.6	9	0	0	4.8	1	708.9	54	Kalamb
6	उमरगा	195.2	8	157.6	9	188.0	10	0.8	0	0	0	926.2	46	Umarga
7	लोहारा	157.5	7	131.2	9	205.4	8	1	0	-	-	797.7	40	Lohara
8	वाशी	243.2	14	251.5	11	79.7	8	0	0	19	1	843.4	56	Washi
	लातूर (जिल्हा)													Latur (Dist).
1	लातूर	245.2	12	160.6	10	85.0	6	0	0	0	0	767.6	51	Latur
2	औसा	249.6	10	130.0	11	74.2	8	0	0	0	0	722.1	53	Ausa
3	अहमदपूर	265.0	14	91.8	9	123.9	6	0	0	0	0	799.4	50	Ahmedpur
4	निलंगा	263.8	9	144.2	10	98.3	10	1.9	0	0	0	774.4	54	Nilanga
5	उदगीर	190.5	7	79.0	7	104.5	7	0.2	0	0	0	636.7	39	Udgir
6	चाकूर	325.4	12	113.8	7	75.6	5	0	0	0	0	885.8	43	Chakur
7	रेनापूर	324.1	13	200.7	12	148.0	8	0	0	0	0	952.6	54	Renapur
8	देवनी	281.3	9	180.9	6	85.6	5	0	0	-	-	879.5	37	Davani
9	शिरुर अनंतमल	318.4	10	96.6	6	52.6	4	0	0	0	0	771.9	37	Shirur Anantmal
10	जालकोट	214.5	9	162.0	7	97.0	4	1.1	0	0	0	766.1	34	Jalkot
	बुलढाणा (जिल्हा)													Buldhana (Dist).
1	जळगाव -जामोद	140.2	9	120.0	6	58.4	4	0	0	0	0	667.0	46	Jalgaon jamod
2	संग्रामपूर	151.6	10	139.6	9	63.6	4	0	0	0	0	574.9	43	Sangrampur
3	चीखली	87.2	8	206.6	13	79.5	7	0	0	0	0	675.1	51	Chikhali
4	बुलढाणा	169.6	11	215.1	14	75.5	5	0	0	0	0	889.6	57	Buldhana
5	देऊळगाव राजा	75.2	3	183.6	11	50.2	4	0	0	0	0	507.0	40	Deulgaon raja
6	मेहकर	155.3	11	162.6	11	42.3	4	0	0	0	0	695.7	52	Mehkar
7	सीदखेड राजा	103.5	6	199.3	12	29.6	4	0	0	0	0	642.0	46	Shindkhedraja
8	लोणार	97.4	5	94.7	9	54.5	5	0	0	0	0	530.9	46	Lonar
9	खामगाव	111.2	9	102.8	13	40.2	3	0	0	0	0	518.5	51	Khamgaon
10	शेगांव	91.8	9	79.6	6	23.6	2	0	0	0	0	427.6	40	Shegaon
11	मलकापूर	226.6	10	101.2	5	46.2	3	0	0	0	0	659.6	38	Malkapur
12	मोताळा	132.5	9	105.0	11	53.4	4	0	0	0	0	558.7	46	Motala
13	नांदुरा	139.8	10	116.5	5	37.2	4	0	0	0	0	591.0	38	Nandura

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
	अकोला (जिल्हा)													Akola (Dist.)
1	आकोट	188.2	9	83.7	7	77.9	2	0	0	0	0	564.1	41	Akot
2	तेल्हारा	156.9	13	122.5	11	82.5	5	0	0	0	0	642.4	56	Telhara
3	बाळापूर	111.1	11	57.9	6	47.8	4	0	0	0	0	475.8	46	Balapur
4	पातुर	104.8	8	89.0	6	76.0	3	0	0	0	0	595.8	45	Patur
5	अकोला	132.2	12	83.7	10	47.5	3	0	0	0	0	540.0	49	Akola
6	बाशी टाकली	78.1	7	70.5	6	95.2	5	0	0	0	0	557.9	42	Barshitakli
7	मुर्तिजापूर	130.8	9	43.0	5	51.7	4	0	0	0	0	547.5	43	Murtijapur
	वाशिम (जिल्हा)													Washim (Dist.)
1	वाशीम	95.8	9	112.8	9	31.0	3	0	0	0	0	624.3	45	Washim
2	रिसोड	128.0	7	129.2	11	33.4	3	0	0	0	0	663.0	44	Risod
3	मालेगाव	175.5	10	132.0	11	24.5	3	0	0	-	-	652.3	44	Malegaon
4	मंगरुळपीर	80.0	10	58.6	8	94.1	6	0	0	0	0	619.8	53	Mangrulpir
5	मानोरा	44.4	4	75.2	7	32.7	5	0	0	0	0	431.6	34	Manora
6	कारंजा	84.1	6	52.4	6	55.3	3	0	0	0	0	521.0	36	Karanja
	अमरावती (जिल्हा)													Amravati (Dist.)
1	धारणी	158.0	11	92.4	7	48.7	4	0	0	0	0	729.2	48	Dharni
2	चिखलधारा	236.1	14	194.3	16	94.4	10	0	0	0	0	1,053.9	69	Chikhaldhara
3	अमरावती	137.8	8	93.9	11	82.3	5	0	0	0	0	554.9	51	Amravati
4	भातकुली	162.8	10	72.9	9	72.7	4	0	0	0	0	507.6	45	Bhatkuli
5	नांदगाव खांदेश्वर	121.1	7	57.0	5	52.6	6	0	0	0	0	511.5	44	Nandgaon Khandeshwar
6	चांदूर रेल्वे	128.3	8	117.5	9	48.5	3	0	0	0	0	643.4	48	Chandur rly.
7	तिवसा	150.9	9	97.8	9	57.0	4	0	0	0	0	614.5	51	Tiwasa
8	मोरशी	185.2	11	130.4	9	31.2	6	0	0	0	0	605.2	52	Morshi
9	वरुड	212.9	11	186.7	11	15.9	2	0	0	0	0	773.5	50	Warud
10	दर्यापूर	133.2	11	63.0	11	61.3	4	0	0	0	0	464.3	49	Daryapur
11	अंजनगाव	104.9	11	126.3	9	76.0	7	0	0	0	0	459.4	42	Anjangaon
12	अचलपूर	127.0	9	99.2	11	39.0	3	0	0	0	0	459.7	42	Achalpur
13	चांदूर बाजार	151.7	14	122.4	11	74.6	7	0	0	0	0	593.2	57	Chandubajar
14	धामणगाव रेल्वे	91.6	5	66.7	9	13.9	2	0	0	-	-	479.9	41	Dhamangaon railway
	यवतमाळ (जिल्हा)													Yavatmal (Dist.)
1	यवतमाळ	81.0	7	75.3	7	34.6	5	0	0	0	0	405.1	42	Yeotmal
2	बाभूळगाव	89.8	5	117.3	15	53.6	6	0	0	0	0	545.0	48	Bhabulgaon
3	कळंब	50.7	6	83.5	12	41.4	4	0	0	0	0	361.3	47	Kalam
4	दारव्हा	53.4	4	95.0	10	46.1	4	0	0	0	0	439.8	40	Darva
5	दिग्रस	115.9	5	75.6	5	21.9	2	0	0	0	0	524.6	33	Digras

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
6	आर्णी	118.4	13	66.2	6	29.7	3	0	0	0	0	517.9	50	Arni
7	नेर	81.7	6	75.5	9	51.0	7	0	0	0	0	506.5	42	Ner
8	पुसाद	144.1	9	100.0	11	53.3	6	0	0	0	0	680.4	54	Pusad
9	उमरखेड	154.5	14	38.2	4	47.6	5	0.4	0	0	0	483.4	48	Umerkhed
10	मोहगाव	101.2	8	25.8	3	53.9	5	0	0	0	0	361.8	37	Mohagaon
11	वणी	154.1	12	85.1	10	33.1	5	0	0	0	0	493.7	49	Wani
12	मारेगाव	138.0	11	59.4	8	41.0	2	0	0	0	0	486.8	45	Maregaon
13	झरीझामरी	129.6	10	61.6	7	37.8	5	0	0	0	0	503.4	44	Zarijamni
14	केळापूर	133.8	11	107.6	7	36.0	4	0	0	0	0	548.6	47	Kelapur
15	घाटंजी	126.6	11	82.6	6	22.2	5	0	0	0	0	535.0	49	Ghatanji
16	राळेगाव	61.7	7	82.3	10	41.5	5	0	0	-	-	441.3	46	Ralegaon
	वर्धा (जिल्हा)													Wardha (Dist.)
1	आर्वी	143.1	10	159.6	9	49.3	7	0	0	0	0	746.7	57	Arvi
2	कारंजा	139.6	10	188.1	12	57.4	5	0	0	0	0	732.2	50	Karanja
3	आष्टी	174.3	9	146.3	10	25.7	3	0	0	0	0	696.7	47	Ashti
4	वर्धा	100.5	9	109.7	7	0	0	0	0	0	0	567.7	42	Wardha
5	सेलू	198.4	11	125.0	8	94.5	6	0	0	0	0	841.7	49	Seloo
6	देवळी	102.0	9	113.5	9	25.1	2	0	0	0	0	631.8	47	Devali
7	हिंगणघाट	104.5	11	112.3	11	32.8	4	0	0	0	0	626.2	56	Hinganghat
8	समुद्रपूर	147.2	9	86.6	7	41.9	4	0	0	0	0	728.9	49	Samudrpur
	नागपूर (जिल्हा)													Nagpur (Dist.)
1	नागपूर शहर	305.8	10	96.9	8	28.0	3	0	0	0	0	793.2	39	Nagpur city
2	नागपूर ग्रामीण	285.5	15	145.7	8	35.6	4	0	0	0	0	856.3	50	Nagpur gramin
3	कामठी	321.0	13	93.4	11	36.5	3	0	0	0	0	934.2	53	Kamthi
4	हिंगणी	221.5	12	150.3	10	69.4	4	0	0	0	0	779.5	50	Hingni
5	रामटेक	309.3	10	166.7	11	28.1	4	0	0	0	0	863.1	45	Ramtek
6	पारशिवनी	280.0	10	122.3	9	50.7	3	0	0	0	0	856.4	46	Parshiwani
7	मौदा	337.8	11	135.4	13	33.2	4	0	0	0	0	793.0	44	Maudha
8	काटोल	244.0	12	217.1	11	33.9	5	0	0	0	0	766.7	51	Katol
9	नरखेड	200.8	10	208.4	11	30.2	2	0	0	0	0	642.3	42	Narkhed
10	सावनेर	302.8	11	175.5	10	36.0	4	0	0	0	0	818.3	44	Savner
11	कळमेश्वर	336.2	13	151.0	10	17.8	1	0	0	0	0	821.9	45	Kalmeshwar
12	उमरेड	287.7	10	119.3	9	21.2	4	0	0	0	0	684.2	44	Umrer
13	भिवापूर	391.0	11	167.2	9	39.0	3	0	0	0	0	906.3	43	Bhiwapur
14	कुही	455.4	14	169.7	12	73.0	4	0	0	0	0	992.4	47	Kuhi

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
भंडारा (जिल्हा)														Bhandara (Dist.)
1	भंडारा	256.4	12	93.1	6	42.5	4	0	0	0	0	827.6	48	Bhandara
2	मोहाडी	253.8	10	93.9	8	53.6	5	0	0	0	0	787.0	47	Mohadi
3	तुमसर	195.6	14	93.7	6	39.4	4	0	0	0	0	630.2	48	Tumsar
4	पौनी	410.2	14	114.7	8	43.9	4	0	0	0	0	923.4	50	Pavni
5	साकोली	305.0	16	127.7	7	32.3	4	0	0	0	0	938.6	58	Sakoli
6	लाखनदूर	441.2	14	93.1	6	30.5	2	0	0	0	0	971.4	51	Lakhandur
7	लाखनी	311.1	15	97.9	8	57.2	5	0	0	-	-	965.7	57	Lakhani
गोंदिया (जिल्हा)														Gondia (Dist.)
1	गोंदिया	205.1	15	97.3	8	22.4	3	0	0	0	0	690.8	56	Gondia
2	आमगांव	213.3	14	71.8	9	57.9	4	0	0	0	0	858.4	61	Amgaon
3	तिरोडा	208.7	15	85.0	7	44.8	4	0	0	0	0	717.4	56	Tiroda
4	गोरागाव	181.2	9	104.2	7	72.7	5	0	0	0	0	804.2	51	Goregaon
5	सालेकसा	199.9	11	72.4	6	18.4	2	0	0	0	0	798.1	44	Salekasa
6	देवरी	159.6	12	95.7	6	81.3	7	0	0	0	0	674.1	51	Devari
7	मोरगांव अर्जुनी	330.7	12	162.8	7	28.6	3	0	0	0	0	970.5	48	Morgaon arjuni
8	सडक	211.2	13	43.5	6	65.4	5	0	0	0	0	695.9	54	Sadak arjuni
चंद्रपूर (जिल्हा)														Chandrapur (Dist.)
1	चंद्रपूर	152.1	10	61.5	9	58.7	8	0	0	0	0	643.5	48	Chandrapur
2	मूल	158.1	10	107.4	8	54.2	5	0	0	0	0	688.0	46	Mul
3	गोंडपिंपरी	124.0	9	82.3	5	42.6	5	0	0	0	0	638.4	35	Gondpimpri
4	वरोरा	73.5	8	74.3	6	67.8	6	0	0	0	0	535.4	45	Varora
5	भद्रावती	82.3	8	70.1	7	66.4	6	0	0	0	0	458.0	40	Bhdravati
6	चिमूर	192.3	8	167.6	10	44.8	5	0	0	0	0	750.8	52	Chimur
7	ब्रम्हपुरी	172.8	10	78.5	10	20.9	4	0	0	0	0	727.2	49	Bramhpuri
8	नागभिड	229.9	10	90.4	10	16.9	3	0	0	0	0	774.4	52	Nagbhid
9	सिंदेवाही	115.3	8	101.8	6	7.3	1	0	0	0	0	614.1	36	Sindhewahi
10	राजुरा	139.4	12	125.0	10	43.7	4	0	0	0	0	657.5	53	Rajura

तक्ता क्र. / Table No. 2.2 contd...

(1)	(2)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
11	कोरपणा	143.4	12	87.1	8	43.4	4	0	0	0	0	478.4	45	Korpana
12	सावली	136.2	8	90.9	10	59.3	5	0	0	-	-	687.1	45	Savali
13	बल्लरपूर	267.0	12	218.0	9	43.0	4	0	0	0	0	999.0	54	Ballarpur
14	पोमभूर्णा	140.0	11	82.0	6	39.9	2	0	0	-	-	627.9	41	Pombhurna
15	जिवती	177.6	10	132.4	7	12.0	1	0	0	0	0	577.4	39	Jivati
	गडचिरोली (जिल्हा)													Gadchiroli (Dist).
1	गडचिरोली	212.4	14	156.9	13	83.3	7	0	0	0	0	1,001.5	62	Gadchiroli
2	कुरुखेडा	280.7	14	209.6	8	56.5	6	0	0	0	0	1,139.4	54	Kurkheda
3	आरमोरी	218.8	15	208.6	10	31.0	5	0	0	0	0	1,036.2	59	Armori
4	चामोशी	252.7	14	171.6	11	54.9	8	0	0	0	0	1,229.7	64	Chamorshi
5	सिरोंचा	293.4	19	84.3	8	91.5	11	0	0	0	0	914.8	69	Sironcha
6	अहेरी	301.0	13	142.5	11	83.6	7	0	0	0	0	1,144.5	59	Aheri
7	इटापल्ली	160.8	10	127.7	12	47.8	7	0	0	0	0	1,043.3	66	Etapalli
8	धानोरा	158.7	13	150.9	12	100.1	8	0	0	0	0	958.8	68	Dhanora
9	कोरची	295.6	12	224.3	9	78.2	4	0	0	0	0	1,299.0	51	Korchi
10	देसाईगंज	288.0	12	142.5	9	44.5	6	0	0	0	0	911.6	58	Desaiganj wadsa
11	मुलचेरा	316.0	10	141.0	8	64.4	4	0	0	0	0	1,125.0	47	Mulchera
12	भामरागड	301.2	18	73.8	3	149.0	8	0	0	0	0	1,384.0	53	Bhamragad

आधार : कृषी आयुक्तालय , महाराष्ट्र राज्य, पुणे

Source : Commissionerate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

2. पर्यावरण सांख्यिकी / ENVIRONMENT STATISTICS
तक्ता क्रमांक / TABLE No.2.3
पावसाची कक्षा व कालावधी / Spread and Range of Rainfall
(2017)

(मिमीमध्ये / In MM)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	पावसाचा कालावधी / Spread of Rainfall		पावसाची कक्षा / Range of Rainfall		Districts
		पाऊस सुरु होण्याचा दिनांक / Date of on set of monsoon	पाऊस बंद होण्याचा दिनांक / Date of closure of monsoon	वर्षातील कमाल पाऊस/ Maximum rainfall in a year	वर्षातील किमान पाऊस/ Minimum rainfall in a year	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai Suburban
3	ठाणे	2 nd June, 2017	17 th October, 2017	1,206.6	20.2	Thane
4	पालघर	2 nd June, 2017	16 th October, 2017	1,119.3	67.0	Palghar
5	रायगड	2 nd June, 2017	16 th October, 2017	1,116.8	19.5	Raigad
6	रत्नागिरी	1 st June, 2017	23 rd October, 2017	1,108.0	6.2	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1 st June, 2017	27 th October, 2017	935.7	72.6	Sindhudurg
8	नाशिक	2 nd June, 2017	15 th October, 2017	407.6	105.6	Nashik
9	धुळे	2 nd June, 2017	14 th October, 2017	143.4	6.1	Dhule
10	नंदुरबार	4 th June, 2017	12 th October, 2017	354.7	17.6	Nandurbar
11	जळगाव	6 th June, 2017	13 th October, 2017	143.7	44.1	Jalgaon
12	अहमदनगर	2 nd June, 2017	16 th October, 2017	208.3	3.1	Ahmednagar
13	पुणे	2 nd June, 2017	16 th October, 2017	383.0	4.1	Pune
14	सातारा	2 nd June, 2017	16 th October, 2017	332.8	19.3	Satara
15	सांगली	13 th June, 2017	16 th October, 2017	200.8	2.6	Sangli
16	सोलापूर	4 th June, 2017	16 th October, 2017	157.6	3.3	Solapur
17	कोल्हापूर	1 st June, 2017	16 th October, 2017	459.6	3.2	Kolhapur
18	औरंगाबाद	4 th June, 2017	15 th October, 2017	153.6	68.6	Aurangabad
19	जालना	4 th June, 2017	15 th October, 2017	205.3	62.9	Jalna
20	परभणी	4 th June, 2017	12 th October, 2017	193.9	4.9	Parbhani
21	हिंगोली	4 th June, 2017	14 th October, 2017	202.2	67.0	Hingoli
22	बीड	3 rd June, 2017	15 th October, 2017	228.8	3.8	Beed
23	नांदेड	4 th June, 2017	23 rd October, 2017	233.2	5.8	Nanded
24	उस्मानाबाद	4 th June, 2017	16 th October, 2017	244.0	2.8	Osmanabad
25	लातूर	4 th June, 2017	14 th October, 2017	262.2	11.3	Latur
26	बुलढाणा	3 rd June, 2017	14 th October, 2017	170.6	51.1	Buldhana
27	अकोला	6 th June, 2017	12 th October, 2017	160.8	65.4	Akola
28	वाशिम	3 rd June, 2017	13 th October, 2017	186.8	44.2	Washim
29	अमरावती	7 th June, 2017	13 th October, 2017	178.1	54.2	Amravati
30	यवतमाळ	5 th June, 2017	22 nd October, 2017	130.8	5.8	Yavatmal
31	वर्धा	7 th June, 2017	13 th October, 2017	219.7	38.6	Wardha
32	नागपूर	11 th June, 2017	13 th October, 2017	302.1	7.6	Nagpur
33	भंडारा	6 th June, 2017	13 th October, 2017	306.3	8.5	Bhandara
34	गोंदिया	2 nd June, 2017	11 th October, 2017	316.3	4.7	Gondiya
35	चंद्रपूर	6 th June, 2017	13 th October, 2017	246.4	3.0	Chandrapur
36	गडचिरोली	6 th June, 2017	22 nd October, 2017	462.9	4.2	Gadchiroli

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune

३. जीवनविषयक सांख्यिकी

३.१ महाराष्ट्र राज्यातील जन्म दर, मृत्यु दर, अर्भकमृत्यु दर, प्रमुख कारणानुसार मृत्यूंची संख्या वगैरे माहिती या विभागातील तक्त्यांत दिली आहे.

३.२ या विभागात दिलेल्या माहितीसाठी खालीलप्रमाणे व्याख्यांचा वापर करण्यात आला होता.

$$(१) \text{ दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे जन्म दर} = \frac{\text{ज}}{\text{न}} \times १०००$$

$$(२) \text{ दर हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे मृत्यु दर} = \frac{\text{म}}{\text{न}} \times १०००$$

ज्यांत ज = दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत संदर्भ वर्षामध्ये झालेल्या जिवंत जन्मांची संख्या

म = दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील लोकसंख्येत संदर्भ वर्षामध्ये झालेल्या मृत्यूंची संख्या

न = त्याच क्षेत्राची संदर्भ वर्षाची वर्षामध्ये अंदाजित लोकसंख्या

$$\text{अर्भक मृत्यु दर} = \frac{\text{दिलेल्या भौगोलिक क्षेत्रातील एक वर्षाखालील अर्भकांच्या मृत्यूंची संख्या}}{\text{त्याच क्षेत्रातील लोकसंख्येत जिवंत जन्मलेल्या अर्भकांची संख्या}} \times १०००$$

अर्भक मृत्यु दर हा सामाजिक आरोग्याचा एक उत्तम निर्देशक आहे.

३.३ जीवनविषयक आकडेवारी ग्रामीण विभागात महसूल खात्याकडून गोळा करण्यात येते, तर नागरी भागात ते महानगरपालिका व नगरपालिकांचे सांविधिक कार्य आहे.

3. VITAL STATISTICS

3.1 The tables in this section give data on birth rate, death rate, infant mortality rate, number of deaths according to principal causes in Maharashtra.

3.2 While presenting tables in this section the following definitions were adopted:—

$$1. \text{ Birth rate per thousand estimated population} = \frac{\text{B}}{\text{N}} \times 1000$$

$$2. \text{ Death rate per thousand estimated population} = \frac{\text{D}}{\text{N}} \times 1000$$

Where, B = No. of live births which occurred among the population of the given geographical area during the year under reference

D = No. of deaths which occurred among the population of given geographical area during the reference year

N = estimated mid-year population of given area during the reference year

$$\text{Infant Mortality Rate} = \frac{\text{No. of deaths under one year of age which occurred in the given geographical Area}}{\text{No. of live births which occurred among the population in the same geographical Area}} \times 1000$$

Infant mortality rate is a good indicator of social health

3.3 The data on vital statistics was collected through revenue agency in rural areas whereas urban areas, it is a statutory function of Municipalities and Municipal Corporations.

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.1

नोंदणी झालेल्या जन्मांची लिंगानुसार संख्या व जन्म समयी स्त्री-पुरुष प्रमाण / Number of Registered Births Classified by Gender and Gender Ratio of Births (2017)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	नोंदणी झालेल्या एकूण जन्मांची संख्या Total No. of Registered Births	नोंदणी झालेले जन्म / Registered Births						जन्मासमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण Sex Ratio at Birth (१००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या) (Female per 1000 males)			Districts
			ग्रामीण / Rural			नागरी / Urban			ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
			पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	मुंबई	1,54,642	0	0	0	79,810	74,832	1,54,642	0	938	938	Mumbai
2	मुंबई उपनगर											Mumbai Suburban
3	ठाणे	1,21,816	8,089	7,503	15,592	55,240	50,984	1,06,224	928	923	924	Thane
4	पालघर	50,797	7,329	6,809	14,138	18,983	17,676	36,659	929	931	931	Palghar
5	रायगड	32,351	8,168	7,852	16,020	8,438	7,893	16,331	961	935	948	Raigad
6	रत्नागिरी	19,492	2,736	2,490	5,226	7,563	6,703	14,266	910	886	893	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	8,038	905	914	1,819	3,208	3,011	6,219	1,010	939	954	Sindhudurg
8	नाशिक	1,13,895	27,550	23,609	51,159	33,059	29,677	62,736	857	898	879	Nashik
9	धुळे	32,459	8,247	7,213	15,460	8,978	8,021	16,999	875	893	884	Dhule
10	नंदुरबार	30,193	10,440	9,913	20,353	5,206	4,634	9,840	950	890	930	Nandurbar
11	जळगाव	65,535	8,644	7,401	16,045	26,488	23,002	49,490	856	868	865	Jalgaon
12	अहमदनगर	69,401	15,872	14,570	30,442	20,569	18,390	38,959	918	894	904	Ahmednagar
13	पुणे	1,40,195	13,430	12,333	25,763	59,399	55,033	1,14,432	918	926	925	Pune
14	सातारा	39,957	7,114	6,096	13,210	13,991	12,756	26,747	857	912	893	Satara
15	सांगली	47,735	5,676	4,997	10,673	19,404	17,658	37,062	880	910	903	Sangli

तक्ता क्र./Table No. 3.1 contd

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
16	सोलापूर	1,09,467	19,371	16,568	35,939	38,686	34,842	73,528	855	901	886	Solapur
17	कोल्हापूर	51,407	6,747	5,993	12,740	20,415	18,252	38,667	888	894	893	Kolhapur
18	औरंगाबाद	86,509	14,382	12,382	26,764	31,199	28,546	59,745	861	915	898	Aurangabad
19	जालना	33,661	5,441	5,004	10,445	12,147	11,069	23,216	920	911	914	Jalna
20	परभणी	36,014	3,255	2,766	6,021	15,414	14,579	29,993	850	946	929	Parbhani
21	हिंगोली	17,226	4,750	4,205	8,955	4,354	3,917	8,271	885	900	892	Hingoli
22	बीड	54,064	7,778	6,932	14,710	20,627	18,727	39,354	891	908	903	Beed
23	नांदेड	63,759	13,202	11,953	25,155	20,163	18,441	38,604	905	915	911	Nanded
24	उस्मानाबाद	27,372	4,134	3,616	7,750	10,275	9,347	19,622	875	910	900	Osmanabad
25	लातूर	47,909	5,707	5,231	10,938	18,951	18,020	36,971	917	951	943	Latur
26	बुलढाणा	45,863	8,681	7,850	16,531	15,353	13,979	29,332	904	911	908	Buldhana
27	अकोला	41,208	2,838	2,671	5,509	18,752	16,947	35,699	941	904	909	Akola
28	वाशिम	16,671	3,906	3,496	7,402	4,848	4,421	9,269	895	912	904	Washim
29	अमरावती	42,053	3,347	3,118	6,465	18,042	17,546	35,588	932	973	966	Amravati
30	यवतमाळ	52,539	9,406	8,226	17,632	18,109	16,798	34,907	875	928	909	Yavatmal
31	वर्धा	14,852	689	635	1,324	7,043	6,485	13,528	922	921	921	Wardha
32	नागपूर	59,488	2,431	2,115	4,546	28,488	26,454	54,942	870	929	924	Nagpur
33	भंडारा	18,742	1,871	1,669	3,540	7,819	7,383	15,202	892	944	934	Bhandara
34	गोंदिया	20,072	3,797	3,623	7,420	6,497	6,155	12,652	954	947	950	Gondiya
35	चंद्रपूर	28,644	3,295	2,899	6,194	11,512	10,938	22,450	880	950	934	Chandrapur
36	गडचिरोली	15,327	3,547	3,424	6,971	4,110	4,246	8,356	965	1,033	1,002	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		18,09,353	2,52,775	2,26,076	4,78,851	6,93,140	6,37,362	13,30,502	894	920	913	Maharashtra State

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source: Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.2

ग्रामीण व नागरी भागातील नोंदणी झालेल्या मृत्यूंचे लिंगानुसार वर्गीकरण

Number of Registered Deaths classified by gender in Rural and Urban areas

(2017)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	नोंदणी झालेल्या मृत्यूंची एकूण संख्या Total No. of registered Deaths	नोंदणी झालेले मृत्यू / No. of Registered Deaths						Districts
			ग्रामीण / Rural			नागरी / Urban			
			पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई	88,845	0	0	0	50,889	37,956	88,845	Mumbai
2	मुंबई उपनगर								Mumbai Suburban
3	ठाणे	36,463	1,680	1,409	3,089	19,527	13,847	33,374	Thane
4	पालघर	12,252	2,452	1,796	4,248	4,628	3,376	8,004	Palghar
5	रायगड	14,594	6,034	5,257	11,291	2,001	1,302	3,303	Raigad
6	रत्नागिरी	14,586	5,696	5,442	11,138	2,177	1,271	3,448	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	6,778	2,873	2,842	5,715	610	453	1,063	Sindhudurg
8	नाशिक	31,964	7,234	6,125	13,359	11,002	7,603	18,605	Nashik
9	धुळे	11,230	3,705	2,937	6,642	2,659	1,929	4,588	Dhule
10	नंदुरबार	8,904	3,432	3,070	6,502	1,465	937	2,402	Nandurbar
11	जळगाव	20,294	5,761	4,754	10,515	5,934	3,845	9,779	Jalgaon
12	अहमदनगर	24,507	9,246	6,644	15,890	5,252	3,365	8,617	Ahmednagar
13	पुणे	55,009	6,687	5,402	12,089	25,192	17,728	42,920	Pune
14	सातारा	16,573	5,322	4,428	9,750	3,906	2,917	6,823	Satara
15	सांगली	21,068	5,534	4,743	10,277	6,539	4,252	10,791	Sangli
16	सोलापूर	27,646	7,266	5,382	12,648	9,084	5,914	14,998	Solapur
17	कोल्हापूर	26,499	8,261	6,988	15,249	6,808	4,442	11,250	Kolhapur
18	औरंगाबाद	20,582	5,564	4,335	9,899	6,369	4,314	10,683	Aurangabad
19	जालना	8,136	3,126	2,471	5,597	1,634	905	2,539	Jalna
20	परभणी	6,766	1,926	1,424	3,350	2,005	1,411	3,416	Parbhani
21	हिंगोली	5,118	2,394	1,668	4,062	665	391	1,056	Hingoli
22	बीड	10,505	3,867	2,896	6,763	2,112	1,630	3,742	Beed
23	नांदेड	14,172	5,436	3,951	9,387	2,776	2,009	4,785	Nanded
24	उस्मानाबाद	8,037	3,356	2,295	5,651	1,476	910	2,386	Osmanabad
25	लातूर	12,084	4,210	3,014	7,224	2,983	1,877	4,860	Latur
26	बुलढाणा	13,297	5,320	3,877	9,197	2,495	1,605	4,100	Buldhana
27	अकोला	12,994	2,798	2,201	4,999	4,788	3,207	7,995	Akola
28	वाशिम	5,698	2,503	1,647	4,150	916	632	1,548	Washim
29	अमरावती	16,199	4,509	3,408	7,917	4,829	3,453	8,282	Amravati
30	यवतमाळ	16,110	5,767	4,091	9,858	3,729	2,523	6,252	Yavatmal
31	वर्धा	9,877	2,223	1,972	4,195	3,530	2,152	5,682	Wardha
32	नागपूर	33,454	4,265	3,019	7,284	15,462	10,708	26,170	Nagpur
33	भंडारा	7,935	3,093	2,335	5,428	1,394	1,113	2,507	Bhandara
34	गोंदिया	9,694	4,034	3,234	7,268	1,448	978	2,426	Gondiya
35	चंद्रपूर	12,838	3,725	2,981	6,706	3,496	2,636	6,132	Chandrapur
36	गडचिरोली	6,453	2,642	2,110	4,752	832	869	1,701	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		6,47,161	1,51,941	1,20,148	2,72,089	2,20,612	1,54,460	3,75,072	Maharashtra State

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source :-Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.3

नोंदणी झालेल्या मृत्युंची प्रमुख कारणांनुसार संख्या / Number of Registered Deaths by principal causes
(2017)

अ.क्र. Sr. No.	प्रमुख कारणे	मृत्युंची संख्या/ No. of Deaths			Principal causes
		पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	
1	पटकी	6	7	13	cholera
2	विषमज्वर	15	18	33	Typhoid
3	अन्नामधील विषबाधा	16	9	25	Food poisoning
4	आमांश व हगवण	288	259	547	Diarrohea & Gastroenterities
5	क्षय	6,834	3,398	10,232	Tuberculosis
6	धनुर्वात	22	7	29	Tetanus
7	घटसर्प	7	7	14	Diphtheria
8	डांग्या खोकला	1	1	2	Whooping cough
9	रक्तदोष	5,100	3,416	8,516	Septicaemia
10	आर्लक (रेबिज)	54	21	75	Rabies
11	मेंदूचा दाह	173	106	279	Encephalities
12	डेंग्यू ताप	369	238	607	Dengue fever
13	इतर व्हायरल ताप	155	88	243	Other viral fever
14	गोवर	3	5	8	Measles
15	यकृत दाह/कावीळ	467	261	728	Hepatitis
16	एच.आय.व्ही.	1,406	726	2,132	HIV
17	मलेरिया	139	46	185	Malaria
18	कर्करोग	11,101	9,137	20,238	Neoplasms (Cancer)
19	अशक्तपणा	1,343	1,167	2,510	Anemia
20	मधुमेह	11,370	8,332	19,702	Diabetes
21	मेंदूज्वर	581	152	733	Meningities
22	अपस्मार	355	171	526	Epilepsy
23	रक्ताभिसरण प्रणालीचे आजार	46,487	27,565	74,052	Diseases of circulatory system
24	श्वसनाचे रोग	13,670	9,034	22,704	Respiratory system
25	ब्रॉकायटीस	351	261	612	Bronchitis
26	दमा	1,439	1,141	2,580	Asthama
27	शीतज्वर	274	218	492	Influenza
28	फुफ्फुस दाह	3,071	2,012	5,083	Pneumonia
29	यकृत रोग	7,666	1,400	9,066	Liver Diseases
30	मूत्रपिंडाचे रोग	4,857	2,950	7,807	Diseases of urinary system
31	मूत्रपिंड निकामी होणे	4,165	2,277	6,442	Renal (Kidney) failure
32	गरोदरापणातील रोग	0	319	319	Complaints relating to pregnancy
33	अर्भकातील कावीळ	18	18	36	Perinatal (new born) Jaundice
34	वार्धक्य	4,943	3,784	8,727	Senility
35	इतर दुखापती	5,347	677	6,024	Other Injuries
36	भाजणे	1,234	645	1,879	Burns
37	अन्नातील विष बाधेव्यतिरिक्त विषबाधा	984	205	1,189	Poisoning other than food poisoning
38	वाहतुकीचे अपघात	5,482	1,011	6,493	Transport accidents
39	अपघाती बुडणे	72	66	138	Accidental drowning
40	आत्महत्या	324	110	434	Suicide
41	मनुष्यवध	216	102	318	(Assult) Homicide
42	इतर हिंसा	4,753	1,517	6,270	Other Violence
43	सर्पदंश व इतर विषारी प्राण्यांचा दंश	111	54	165	Bites of snakes & other venomous animals
44	कुपोषण	58	98	156	Malnutrition
45	इतर	14,070	9,390	23,460	Others
एकूण		1,59,397	92,426	2,51,823	Total

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.4

नोंदणी झालेल्या मृत्युंची लिंगानुसार संख्या / Number of Registered Deaths by gender

(2017)

वर्गवारी	पुरुष Males	स्त्री Females	एकूण Total	Category
ग्रामीण	1,51,941	1,20,148	2,72,089	Rural
नागरी	2,20,612	1,54,460	3,75,072	Urban
एकूण	3,72,553	2,74,608	6,47,161	Total

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.5

महाराष्ट्र राज्यातील जीवनविषयक महत्त्वाचे दर / Important Vital Rates in respect of Maharashtra State

(2017)

अ.क्र. Sr. No.	बाब	2017	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	जन्मसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	913	Sex Ratio at Birth
2	मृत्युसमयी स्त्री-पुरुष प्रमाण	737	Sex Ratio at Death
3	जीवनविषयक निर्देशांक	2.79	Vital Index

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.6

जन्म दर, मृत्यु दर व अर्भक मृत्यु दर / Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate
(2017)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	जन्म दर / Birth Rate			मृत्यु दर / Death Rate			अर्भक मृत्यु दर / Infant Mortality Rates			Districts (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
1	मुंबई	0.0	12.1	12.1	0.0	7.0	7.0	0.0	26.3	26.3	Mumbai Mumbai Suburban
2	मुंबई उपनगर										
3	ठाणे	7.2	14.7	13.0	1.4	4.6	3.9	4.9	6.4	6.2	Thane
4	पालघर	17.4	13.5	14.4	5.2	2.9	3.5	5.0	5.7	5.4	Palghar
5	रायगड	8.7	15.3	11.1	6.2	3.1	5.0	2.6	3.3	3.0	Raigad
6	रत्नागिरी	4.0	55.9	12.5	8.5	13.5	9.3	1.2	4.6	3.6	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	2.5	58.6	9.5	7.8	10.0	8.0	7.7	4.3	5.1	Sindhudurg
8	नाशिक	13.1	21.6	16.7	3.4	6.4	4.7	2.2	9.3	6.1	Nashik
9	धुळे	9.5	26.9	14.3	4.1	7.3	5.0	0.0	16.9	8.8	Dhule
10	नंदुरबार	13.1	31.6	16.2	4.2	7.7	4.8	0.0	26.3	8.6	Nandurbar
11	जळगाव	5.1	34.1	14.3	3.4	6.7	4.4	0.4	7.2	5.6	Jalgaon
12	अहमदनगर	7.9	40.1	14.4	4.1	8.9	5.1	12.2	4.7	8.0	Ahmednagar
13	पुणे	6.1	17.3	13.0	2.9	6.5	5.1	2.5	22.7	19.0	Pune
14	सातारा	5.2	44.9	12.7	3.8	11.5	5.3	1.2	8.4	6.0	Satara
15	सांगली	4.8	48.9	16.0	4.6	14.2	7.1	0.3	15.4	12.0	Sangli
16	सोलापूर	11.5	49.2	23.7	4.1	10.0	6.0	0.6	8.5	5.9	Solapur
17	कोल्हापूर	4.5	29.7	12.5	5.4	8.6	6.5	0.6	15.3	11.6	Kolhapur
18	औरंगाबाद	11.3	32.5	20.6	4.2	5.8	4.9	0.5	3.9	2.8	Aurangabad
19	जालना	5.9	55.3	15.5	3.2	8.0	3.7	0.9	3.1	2.4	Jalna
20	परभणी	4.2	47.0	17.5	2.4	5.4	3.3	0.7	1.7	1.5	Parbhani
21	हिंगोली	8.1	42.0	13.3	3.7	5.4	3.9	0.1	1.0	0.5	Hingoli
22	बीड	6.4	69.3	18.9	3.0	6.6	3.7	0.3	6.3	4.6	Beed
23	नांदेड	9.4	38.7	17.4	3.5	4.8	3.9	31.5	1.1	13.0	Nanded
24	उस्मानाबाद	5.3	65.2	15.4	3.8	7.9	4.5	0.8	1.3	1.2	Osmanabad
25	लातूर	5.5	53.9	17.8	3.6	7.1	4.5	1.9	0.1	0.5	Latur
26	बुलढाणा	7.5	49.1	16.3	4.1	6.9	4.7	0.5	4.0	2.7	Buldhana
27	अकोला	4.7	46.6	21.3	4.3	10.4	6.7	0.2	24.2	21.0	Akola
28	वाशिम	6.9	40.1	12.7	3.8	6.7	4.4	0.4	8.1	4.7	Washim
29	अमरावती	3.3	32.3	13.7	4.0	7.5	5.3	9.1	5.7	6.2	Amravati
30	यवतमाळ	7.6	54.5	17.7	4.2	9.8	5.4	0.1	13.6	9.0	Yavatmal
31	वर्धा	1.5	30.9	11.0	4.6	13.0	7.3	5.3	27.7	25.7	Wardha
32	नागपूर	2.8	16.0	11.8	4.6	7.6	6.6	0.2	1.8	1.6	Nagpur
33	भंडारा	3.5	62.9	15.1	5.4	10.4	6.4	8.5	11.3	10.7	Bhandara
34	गोंदिया	6.4	52.9	14.3	6.3	10.1	6.9	0.4	17.3	11.1	Gondiya
35	चंद्रपूर	4.2	27.9	12.5	4.5	7.6	5.6	3.9	21.2	17.5	Chandrapur
36	गडचिरोली	6.9	66.7	13.5	4.7	13.6	5.7	4.0	0.8	2.3	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		7.2	24.0	14.8	4.1	6.8	5.3	3.8	11.4	9.4	Maharashtra State

टिप : (1) जन्म व मृत्युच्या नोंदी जेथून उपलब्ध झाल्या त्या खेडी व शहरांच्या वर्षांच्या मध्यावधी अंदाजित लोकसंख्येवर जन्म व मृत्यु दर आधारलेले आहेत.

(2) जन्म व मृत्यु दर एक हजार अंदाजित लोकसंख्येमागे आहेत. अर्भक मृत्यु दर एक हजार जिवंत जन्मांमागे आहेत.

(3) न्यून नोंदणीमुळे जन्म व मृत्यु दर कमी आहेत.

(४) माता मृत्यु दर सन २००० चे अद्ययावत असल्याने ते तक्त्यात दर्शविलेले नाहीत.

Note : (1) The birth and death rates are based on the mid-year estimated population of the village and towns from which the birth and death records were actually received.

(2) The birth and death rates are per thousand estimated population. Infant mortality rates are per 1,000 live births.

(3) The rates are low due to under registration of births and deaths.

(4) As the maternal mortality rate is latest available for the year 2000, they are not shown in the table.

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे / Source : Directorate of Health Services, Government of Maharashtra, Pune.

3. जीवनविषयक माहिती / VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 3.7

रोगांच्या प्रमुख गटांनुसार मृत्यूंची संख्या / Number of Deaths according to major group of diseases
(2017)

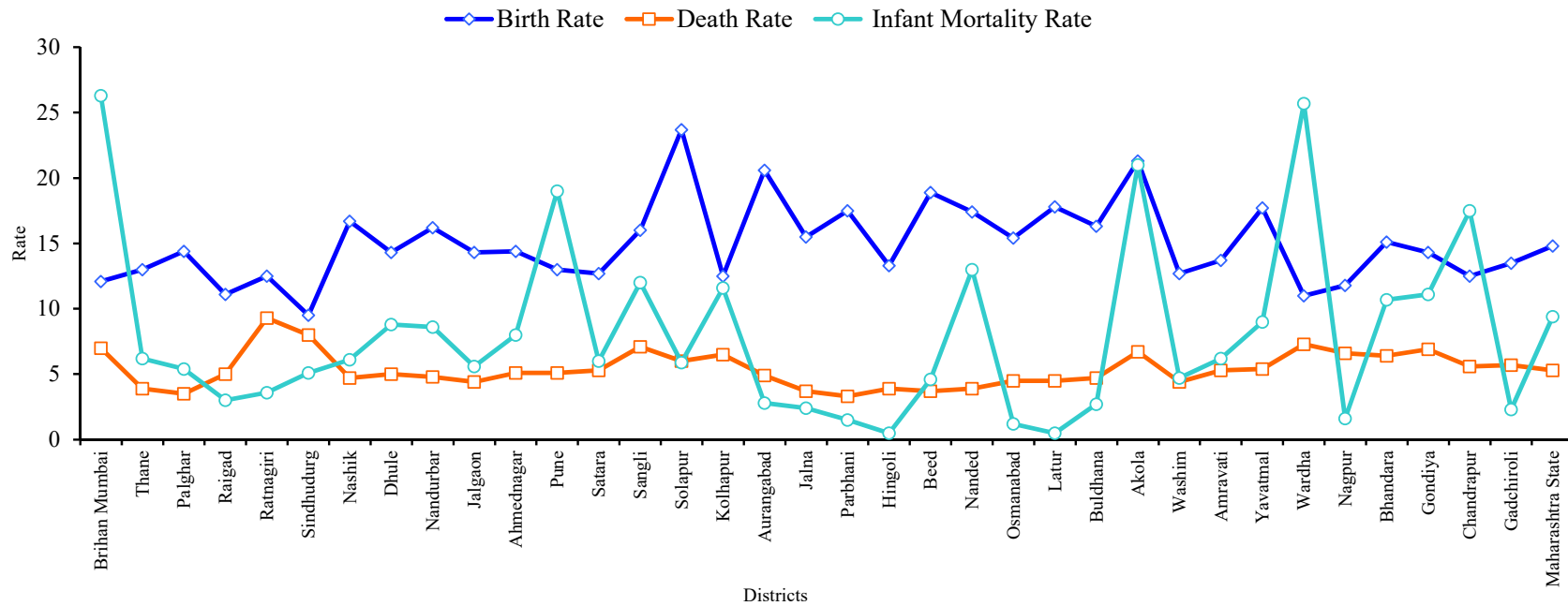
अ.क्र. Sr. No.	प्रमुख कारणे (2)	पुरुष Male (3)	स्त्रिया Female (4)	एकूण Total (5)	Principal causes (2)
1	काही संसर्गजन्य आणि परजीवांमुळे होणारे आजार	15,966	9,121	25,087	Certain infectious and parasitic diseases
2	कर्करोग	11,101	9,137	20,238	Neoplasms
3	रुधिराविषयीचे आजार	1,837	1,505	3,342	Diseases of blood & blood forming organs & certain disorders involving the immune mechanism
4	अंतःस्त्रावी, चयापचय संस्थेचे आजार	12,159	9,173	21,332	Endocrine, nutritional and metabolic diseases
5	मानसिक आजार	328	143	471	Mental and behavioural disorders
6	मज्जासंस्थेचे आजार	3,905	2,052	5,957	Diseases of the nervous system
7	डोळ्यांचे विकार	6	4	10	Diseases of the eye and adnexa
8	कानासंबंधित आजार	7	4	11	Diseases of the ear and mastoid process
9	रक्ताभिसरण संस्थेचे आजार	46,487	27,565	74,052	Diseases of the circulatory system
10	श्वसनसंस्थेचे आजार	13,670	9,034	22,704	Diseases of the respiratory system
11	पचनसंस्थेचे आजार	9,429	2,324	11,753	Diseases of the digestive system
12	त्वचासंबंधित आजार	454	328	782	Diseases of the skin and subcutaneous tissue
13	स्नायुसंबंधित आजार	198	373	571	Diseases of the musculoskeletal system and connective tissue
14	जननेंद्रियासंबंधित आजार	4,969	2,996	7,965	Diseases of the genitourinary system
15	गर्भधारणेसंबंधित आजार	0	319	319	Pregnancy, childbirth and the puerperium
16	जन्मपूर्व काळातील आजार	6,216	4,075	10,291	Certain conditions originating in the perinatal period
17	जन्मजात/दोष विकृति आजार	907	705	1,612	Congenital malformations, deformations and chromosomal abnormalities
18	अवर्गीकृत इतर वैद्यकीय कारणे	19,584	10,141	29,725	Symptoms, signs and abnormal clinical and laboratory findings n.e.c.
19	दुखापती, विषबाधा व इतर बाह्य कारणे	12,174	3,427	15,601	Injury, poisoning and certain other consequences of external causes
एकूण		1,59,397	92,426	2,51,823	Total

आधार : एम.सी.सी.डी अहवाल २०१७, भारताचे महानिबंधक

Source : MCCD Report 2017, Registrar General of India

Birth Rate, Death Rate and Infant Mortality Rate - 2017

४. गृहनिर्माण :

४.१ या विभागात २०११ च्या जनगणनेनुसार घरबांधणी विषयी गोळा करण्यात आलेली माहिती देण्यात आली आहे.

४.२ “घर” म्हणजे वस्ती असलेले किंवा वस्ती नसलेले निवासगृह, दुकान, दुकान व निवासी (संमिश्र) उद्योगधंद्याचे ठिकाण व कार्यशाळा इत्यादीसाठी असलेले एखादे बांधकाम किंवा त्याचा भाग, ज्याला रस्त्यावरून, सार्वजनिक जिन्यावरून, शिवारातून किंवा मुख्य दरवाजातून प्रवेश करता येण्यासारखे प्रवेशद्वार आहे, असे ठिकाण अशी व्याख्या करण्यात आली. तक्ता क्रमांक ४.२ मध्ये घराच्या वापरानुसार जनगणना झालेल्या कुटुंबांचे वापरात असलेल्या खोल्यांचे संख्येनुसार वर्गीकरण दिले आहे. चार भिंती व डोक्यावर छप्पर असून प्रवेशद्वार आहे आणि ज्याचा आकार कमीतकमी ६ X ६ फुट असेल अशा जागेस “खोली” म्हणतात. बंद न केलेली छपरी, स्वयंपाकाची खोली, भांडार, गॅरेज, गुरांचा गोठा किंवा ज्या खोलीचा आकार ६ X ६ फूटांपेक्षा कमी आहे अशी जागा खोली म्हणून गणली जात नाही. कुटुंबातील व्यक्ती अशा प्रकारच्या कोणत्याही जागी राहत असल्यास ती नियमानुसार “खोलीत” राहते असे समजले जात नाही. “कुटुंब” म्हणजे एकाच घरात एकत्र राहणाऱ्या आणि त्याच ठिकाणी शिजवलेले भोजन घेणाऱ्या व्यक्तींचा समूह, कुटुंबातील कोणत्याही व्यक्तीस कामकाजाच्या निकडीमुळे असे करणे शक्य नसले तरी, त्या व्यक्तीस त्या कुटुंबातील गणले जाते. ह्या ठिकाणी दिलेली माहिती फक्त कुटुंबसंस्थेपुरतीच मर्यादित आहे. संस्थांतील कुटुंबे उदा.वसतिगृहे, राहण्याची व जेवणाची सोय असलेल्या खाणावळी, तुरुंग, दवाखाने इ. ठिकाणी राहणाऱ्या व्यक्तींचा समूह जरी “कुटुंब” संज्ञेच्या व्याख्येत बसत असला तरी त्यांचा त्यात समावेश करण्यात आलेला नाही.

4. Housing :

4.1. This section gives data on housing collected through 2011 Population Census.

4.2. In the 2011 Census “House” was defined as a structure or part of a structure (inhabited or vacant) or a dwelling, a shop, a shop-cum-dwelling or a place of business, workshops, etc. with a separate entrance whether that separate entrance led directly to the street or to a common staircase, courtyard or a gate. The classification of houses according to the purpose for which they were used and the distribution of households by the number of rooms occupied is given in Table No.4.2. A room has four walls with a door way and a roof overhead and of at least 6'X6' dimensions. Unenclosed verandah, kitchen, store, garage and cattle shed or places of sizes smaller than 6'X6' are not treated as rooms. Households residing in any one of such places are treated as having no regular room. A ‘household’ is a group of persons who commonly live together in the same house and take their meals from a common mess unless exigencies of work prevent one of them from doing so. Material presented here is restricted only to the family type of households. Institutional households, i.e. groups of persons residing in hostels, boardings, prisons, hospitals, etc., who otherwise satisfy the definition of household are not included here

4. गृहविषयक सांख्यिकी /
तक्ता क्रमांक/
घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/
जनगणना, २०११/

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	जनगणनेनुसार घरांची संख्या Total Number of census houses	घरांची यादी करतवेळी रिकामी आढळलेली घरे Census houses vacant at the time of house listing	निवास Residence	निवासासह अन्य वापर Residence cum- other use	दुकान, कार्यालय Shop, Office	वापरातील Occupied
								शाळा, कॉलेज इत्यादि Schools, College, etc.,
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	मुंबई शहर	ए	11,07,321	1,15,947	6,16,617	17,847	1,62,333	2,434
		ग्रा	-	-	-	-	-	-
		ना	11,07,321	1,15,947	6,16,617	17,847	1,62,333	2,434
2	मुंबई उपनगर	ए	30,78,829	3,63,895	19,80,017	42,439	2,15,829	8,633
		ग्रा	-	-	-	-	-	-
		ना	30,78,829	3,63,895	19,80,017	42,439	2,15,829	8,633
3	ठाणे	ए	36,18,151	5,42,463	23,67,432	54,489	2,51,255	15,522
		ग्रा	7,13,994	89,942	4,97,015	25,339	18,497	9,047
		ना	29,04,157	4,52,521	18,70,417	29,150	2,32,758	6,475
4	रायगड	ए	9,59,028	1,83,653	5,83,281	9,937	42,944	8,232
		ग्रा	5,81,868	99,240	3,67,594	6,509	13,494	6,993
		ना	3,77,160	84,413	2,15,687	3,428	29,450	1,239
5	रत्नागिरी	ए	6,39,362	85,914	3,83,073	5,002	24,725	5,866
		ग्रा	5,38,538	67,911	3,24,669	4,044	14,308	5,426
		ना	1,00,824	18,003	58,404	958	10,417	440
6	सिंधुदुर्ग	ए	3,40,836	50,181	1,97,545	3,253	13,862	3,313
		ग्रा	2,95,847	41,068	1,73,883	2,534	9,530	3,040
		ना	44,989	9,113	23,662	719	4,332	273
7	नाशिक	ए	16,68,932	2,07,948	11,49,340	24,789	95,815	12,613
		ग्रा	9,04,661	97,252	6,45,235	12,924	30,856	10,410
		ना	7,64,271	1,10,696	5,04,105	11,865	64,959	2,203
8	धुळे	ए	5,28,790	53,203	98,956	8,023	20,775	3,800
		ग्रा	3,82,777	38,551	2,92,838	4,794	8,750	3,321
		ना	1,46,013	14,652	1,06,118	3,229	12,025	479
9	नंदुरबार	ए	4,05,012	31,562	2,98,251	19,688	14,299	5,792
		ग्रा	3,33,440	22,893	2,50,774	18,206	6,601	5,403
		ना	71,572	8,669	47,477	1,482	7,698	389
10	जळगाव	ए	11,69,788	1,15,971	8,76,097	12,928	58,058	6,502
		ग्रा	7,96,223	76,432	6,09,095	7,136	24,087	5,326
		ना	3,73,565	39,539	2,67,002	5,792	33,971	1,176
11	अहमदनगर	ए	13,23,404	1,36,152	8,83,053	16,544	76,285	11,634
		ग्रा	10,41,393	98,586	7,04,388	11,553	45,271	10,449
		ना	2,82,011	37,566	1,78,665	4,991	31,014	1,185
12	पुणे	ए	32,22,457	5,78,090	20,31,309	38,337	2,14,193	14,797
		ग्रा	11,65,718	2,00,698	7,23,303	19,351	46,708	10,088
		ना	20,56,739	3,77,392	13,08,006	18,986	1,67,485	4,709

HOUSING STATISTICS
TABLE No. 4.1
Classification of houses according to use
Population Census, 2011

घरे Census houses used as						
हॉटेल, लॉज इत्यादि Hotel, Lodge Guest House etc.	हॉस्पिटल दवाखाना, Hospital Dispensary etc.	कारखाने यंत्रशाळा व तात्पुरत्या जागा Factories, workshops and work shed etc.	प्रार्थनालये Places of worship	इतर बिगर-निवासी वापर Other Non- residential use	Total Rural Urban	District
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)
6,100	4,502	32,664	3,590	1,31,353	T	Mumbai City
-	-	-	-	-	R	
6,100	4,502	32,664	3,590	1,31,353	U	
11,691	11,084	72,274	8,357	3,24,708	T	Mumbai Suburban
-	-	-	-	-	R	
11,691	11,084	72,274	8,357	3,24,708	U	
10,785	10,871	72,129	12,478	2,55,579	T	Thane
2,018	1,387	7,539	4,458	55,653	R	
8,767	9,484	64,590	8,020	1,99,926	U	
4,139	2,767	6,665	9,215	1,00,228	T	Raigarh
2,213	1,281	3,675	7,710	68,860	R	
1,926	1,486	2,990	1,505	31,368	U	
1,911	1,793	4,775	9,180	1,12,304	T	Ratnagiri
1,299	1,240	3,495	8,566	1,04,030	R	
612	553	1,280	614	8,274	U	
1,326	947	3,078	5,356	58,036	T	Sindhudurg
945	723	2,267	4,976	53,602	R	
381	224	811	380	4,434	U	
5,044	5,456	22,431	16,713	1,18,131	T	Nashik
2,209	2,063	7,123	12,318	80,092	R	
2,835	3,393	15,308	4,395	38,039	U	
999	1,257	2,743	3,399	33,820	T	Dhule
550	693	1,259	2,644	28,417	R	
449	564	1,484	755	5,403	U	
611	943	1,422	2,427	29,118	T	Nandurbar
346	636	796	1,972	25,197	R	
265	307	626	455	3,921	U	
2,371	3,124	6,213	9,499	75,313	T	Jalgaon
1,306	1,489	2,713	7,117	59,120	R	
1,065	1,635	3,500	2,382	16,193	U	
5,325	4,081	11,639	19,372	1,54,502	T	Ahmednagar
3,487	2,645	7,961	16,889	1,36,895	R	
1,838	1,436	3,678	2,483	17,607	U	
14,622	10,892	40,373	25,969	2,28,436	T	Pune
5,192	2,850	12,907	16,765	1,21,045	R	
9,430	8,042	27,466	9,204	1,07,391	U	

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
13	सातारा	ए	9,75,471	1,36,448	6,13,970	24,273	47,533	8,499
		ग्रा	7,74,522	1,02,745	4,96,194	20,340	26,675	7,452
		ना	2,00,949	33,703	1,17,776	3,933	20,858	1,047
14	सांगली	ए	8,53,673	97,233	5,65,554	18,144	48,584	5,810
		ग्रा	6,26,872	67,410	4,17,906	13,344	26,936	5,051
		ना	2,26,801	29,823	1,47,648	4,800	21,648	759
15	सोलापूर	ए	11,56,231	1,14,418	8,36,699	20,037	64,928	8,124
		ग्रा	7,79,929	76,877	5,73,018	8,913	30,465	6,847
		ना	3,76,302	37,541	2,63,681	11,124	34,463	1,277
16	कोल्हापूर	ए	11,79,314	1,16,895	7,66,421	48,543	63,465	7,777
		ग्रा	7,96,496	75,969	5,11,276	39,664	28,203	6,347
		ना	3,82,818	40,926	2,55,145	8,879	35,262	1,430
17	औरंगाबाद	ए	9,79,132	98,667	7,20,939	13,796	57,247	6,403
		ग्रा	5,51,789	53,130	4,11,522	6,424	22,187	4,941
		ना	4,27,343	45,537	3,09,417	7,372	35,060	1,462
18	जालना	ए	5,02,830	41,989	3,79,429	7,824	22,859	4,000
		ग्रा	4,04,746	31,415	3,12,603	5,257	13,458	3,604
		ना	98,084	10,574	66,826	2,567	9,401	396
19	परभणी	ए	4,27,239	20,365	3,52,466	6,725	17,592	2,673
		ग्रा	2,93,480	11,882	2,52,040	3,282	5,567	2,074
		ना	1,33,759	8,483	1,00,426	3,443	12,025	599
20	हिंगोली	ए	2,84,369	19,726	2,22,091	4,009	9,413	2,059
		ग्रा	2,42,456	15,988	1,91,309	2,990	5,838	1,892
		ना	41,913	3,738	30,782	1,019	3,575	167
21	बीड	ए	6,98,571	53,486	5,34,713	8,623	30,790	6,459
		ग्रा	5,63,114	41,893	4,38,300	6,260	16,100	5,816
		ना	1,35,457	11,593	96,413	2,363	14,690	643
22	नांदेड	ए	8,21,682	52,732	6,42,226	11,908	41,541	5,920
		ग्रा	5,91,119	31,141	4,78,963	6,976	17,264	4,750
		ना	2,30,563	21,591	1,63,263	4,932	24,277	1,170
23	उस्मानाबाद	ए	4,44,990	36,138	3,42,119	5,751	22,333	3,188
		ग्रा	3,67,158	28,094	2,89,560	4,445	12,817	2,812
		ना	77,832	8,044	52,559	1,306	9,516	376
24	लातूर	ए	5,85,632	36,083	4,64,554	8,251	35,864	3,931
		ग्रा	4,28,616	24,645	3,53,138	5,570	15,863	3,171
		ना	1,57,016	11,438	1,11,416	2,681	20,001	760
25	बुलढाणा	ए	7,28,192	56,638	5,41,469	9,126	31,524	4,211
		ग्रा	5,75,405	38,917	4,36,844	6,341	15,866	3,611
		ना	1,52,787	17,721	1,04,625	2,785	15,658	600
26	अकोला	ए	5,04,235	36,852	3,82,574	7,051	27,431	3,114
		ग्रा	3,08,158	16,658	2,41,936	4,545	8,058	2,380
		ना	1,96,077	20,194	1,40,638	2,506	19,373	734

Table No. 4.1 contd...

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)
3,633	3,172	8,662	13,443	109,499	T	Satara
2,002	2,004	5,484	11,827	95,704	R	
1,631	1,168	3,178	1,616	13,795	U	
2,310	2,797	8,741	8,932	90,979	T	Sangli
1,412	1,721	5,343	7,539	77,403	R	
898	1,076	3,398	1,393	13,576	U	
4,094	3,286	9,572	14,925	73,548	T	Solapur
2,601	1,796	4,865	11,881	58,892	R	
1,493	1,490	4,707	3,044	14,656	U	
3,653	4,390	20,983	9,355	132,281	T	Kolhapur
2,018	2,392	9,511	7,521	110,503	R	
1,635	1,998	11,472	1,834	21,778	U	
3,601	2,431	5,920	9,856	56,169	T	Aurangabad
1,566	1,021	2,331	7,657	39,567	R	
2,035	1,410	3,589	2,199	16,602	U	
1,582	1,371	2,614	5,677	33,844	T	Jalna
966	944	1,515	4,979	29,038	R	
616	427	1,099	698	4,806	U	
1,208	907	1,610	3,505	18,951	T	Parbhani
422	431	558	2,615	14,133	R	
786	476	1,052	890	4,818	U	
664	612	988	2,536	21,478	T	Hingoli
456	449	711	2,227	20,138	R	
208	163	277	309	1,340	U	
2,904	2,077	3,779	7,172	46,095	T	Bid
1,939	1,379	2,526	6,345	40,783	R	
965	698	1,253	827	5,312	U	
2,600	1,809	3,521	7,192	49,648	T	Nanded
1,360	991	1,837	5,940	40,703	R	
1,240	818	1,684	1,252	8,945	U	
2,012	1,054	2,376	4,725	23,711	T	Osmanabad
1,359	727	1,575	4,172	20,535	R	
653	327	801	553	3,176	U	
2,519	1,488	3,686	5,340	22,618	T	Latur
1,375	835	1,870	4,535	16,838	R	
1,144	653	1,816	805	5,780	U	
1,628	1,728	3,306	7,051	69,759	T	Buldana
901	1,026	2,141	5,722	62,722	R	
727	702	1,165	1,329	7,037	U	
1,095	1,750	2,974	4,970	34,896	T	Akola
515	664	1,154	3,488	28,054	R	
580	1,086	1,820	1,482	6,842	U	

								तक्ता क्रमांक /
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
27	वाशिम	ए	3,30,846	19,656	2,52,316	4,599	12,338	2,399
		ग्रा	2,74,925	14,463	2,13,081	3,548	6,790	2,162
		ना	55,921	5,193	39,235	1,051	5,548	237
28	अमरावती	ए	7,81,815	49,696	6,05,823	15,348	36,149	5,684
		ग्रा	5,08,921	27,264	4,06,086	9,379	12,324	4,484
		ना	2,72,894	22,432	1,99,737	5,969	23,825	1,200
29	यवतमाळ	ए	7,98,132	41,230	6,25,698	11,703	33,344	6,072
		ग्रा	6,29,243	27,296	5,02,077	8,336	17,064	5,373
		ना	1,68,889	13,934	1,23,621	3,367	16,280	699
30	वर्धा	ए	3,88,704	27,711	2,93,274	8,246	16,903	3,246
		ग्रा	2,68,486	16,934	2,04,183	5,095	7,671	2,673
		ना	1,20,218	10,777	89,091	3,151	9,232	573
31	नागपूर	ए	13,08,366	1,20,272	9,64,621	28,682	79,048	7,277
		ग्रा	4,30,844	39,218	3,16,375	6,901	13,483	4,504
		ना	8,77,522	81,054	6,48,246	21,781	65,565	2,773
32	भंडारा	ए	3,56,418	30,095	2,69,602	4,815	15,584	3,136
		ग्रा	2,83,843	21,354	2,18,388	3,729	9,342	2,660
		ना	72,575	8,741	51,214	1,086	6,242	476
33	गोंदिया	ए	3,86,515	27,255	2,80,163	6,665	14,321	3,343
		ग्रा	3,19,702	19,615	2,34,230	5,066	8,161	2,998
		ना	66,813	7,640	45,933	1,599	6,160	345
34	चंद्रपूर	ए	6,84,655	50,493	5,16,427	9,627	28,780	6,507
		ग्रा	4,51,324	26,189	3,43,678	5,885	11,739	5,527
		ना	2,33,331	24,304	1,72,749	3,742	17,041	980
35	गडचिरोली	ए	3,30,840	19,642	2,38,966	5,141	8,540	4,863
		ग्रा	2,93,586	15,252	2,12,755	4,630	5,958	4,563
		ना	37,254	4,390	26,211	511	2,582	300
महाराष्ट्र राज्य		ए	3,35,69,762	37,68,699	2,31,77,085	5,42,163	19,56,484	2,13,833
		ग्रा	1,75,19,193	16,56,922	1,26,44,256	2,99,310	5,55,931	1,65,195
		ना	1,60,50,569	21,11,777	1,05,32,829	2,42,853	14,00,553	48,638

आधार : एच मालिका, महाराष्ट्र - भारताची जनगणना, २०११

Table No. 4.1 contd...

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(3)	(2)
775	841	1,191	3,402	32,786	T	Washim
518	514	785	2,786	29,877	R	
257	327	406	616	2,909	U	
1,537	2,270	3,986	7,567	50,585	T	Amravati
712	1,046	1,215	5,475	39,666	R	
825	1,224	2,771	2,092	10,919	U	
1,538	1,638	3,288	8,236	63,246	T	Yavatmal
917	988	1,866	7,079	57,065	R	
621	650	1,422	1,157	6,181	U	
856	1,052	1,683	4,304	29,869	T	Wardha
507	647	1,029	3,276	25,440	R	
349	405	654	1,028	4,429	U	
2,949	4,429	9,877	10,319	74,375	T	Nagpur
800	876	1,929	5,198	40,077	R	
2,149	3,553	7,948	5,121	34,298	U	
765	940	1,705	3,081	25,534	T	Bhandara
573	614	1,183	2,556	22,686	R	
192	326	522	525	2,848	U	
763	836	1,890	3,523	46,302	T	Gondiya
535	596	1,267	3,054	43,044	R	
228	240	623	469	3,258	U	
1,423	1,616	2,626	5,849	59,246	T	Chandrapur
742	852	1,457	4,140	50,005	R	
681	764	1,169	1,709	9,241	U	
525	674	1,129	2,253	47,870	T	Gadchiroli
369	541	801	2,069	45,699	R	
156	133	328	184	2,171	U	
1,09,558	1,00,885	3,82,513	2,78,768	28,34,817	T	Maharashtra State
44,130	38,061	1,02,688	2,05,496	17,41,483	R	
65,428	62,824	2,79,825	73,272	10,93,334	U	

Source: H-Series, Maharashtra - Census of India, 2011

4. गृहविषयक सांख्यिकी / HOUSING STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 4.2

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या / Households by number of rooms occupied
जनगणना, २०११ / Population Census, 2011

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हा	एकूण ग्रामीण नागरी	वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे								बेघर कुटुंबे Houseless households	Total Rural Urban	District
			एकूण Total	वेगळी खोली नसलेले No Exclusive room	१ खोली 1 Room	२ खोल्या 2 Rooms	३ खोल्या 3 Rooms	४ खोल्या 4 Rooms	५ खोल्या 5 Rooms	६ व अधिक 6 Rooms &			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	मुंबई शहर	ए	6,37,738	59,204	4,00,177	1,00,937	49,372	18,377	5,325	4,346	10,762	T	Mumbai City
		ग्रा	-	-	-	-	-	-	-	-	0	R	
		ना	6,37,738	59,204	4,00,177	1,00,937	49,372	18,377	5,325	4,346	10,762	U	
2	मुंबई उपनगर	ए	20,27,743	1,45,133	11,26,032	4,54,631	2,15,718	59,342	12,382	14,505	4,512	T	Mumbai Suburban
		ग्रा	-	-	-	-	-	-	-	-	0	R	
		ना	20,27,743	1,45,133	11,26,032	4,54,631	2,15,718	59,342	12,382	14,505	4,512	U	
3	ठाणे	ए	24,30,616	1,20,417	11,09,216	7,87,371	3,03,405	76,471	17,313	16,423	5,984	T	Thane
		ग्रा	5,26,397	39,533	2,45,230	1,57,729	56,770	18,647	4,432	4,056	1,244	R	
		ना	19,04,219	80,884	8,63,986	6,29,642	2,46,635	57,824	12,881	12,367	4,740	U	
4	रायगड	ए	5,96,514	22,708	2,02,630	2,11,589	1,05,866	36,654	8,782	8,285	1,951	T	Raigad
		ग्रा	3,76,520	16,126	1,40,302	1,34,851	53,950	20,666	5,378	5,247	1,469	R	
		ना	2,19,994	6,582	62,328	76,738	51,916	15,988	3,404	3,038	482	U	
5	रत्नागिरी	ए	3,93,379	15,472	1,28,979	1,36,313	64,690	29,556	9,505	8,864	1,160	T	Ratnagiri
		ग्रा	3,33,645	13,468	1,15,470	1,15,228	51,603	23,928	7,316	6,632	1,083	R	
		ना	59,734	2,004	13,509	21,085	13,087	5,628	2,189	2,232	77	U	
6	सिंधुदुर्ग	ए	2,05,119	7,540	49,140	65,002	38,766	25,881	9,189	9,601	411	T	Sindhudurg
		ग्रा	1,80,494	7,077	44,824	57,589	32,629	22,435	7,920	8,020	355	R	
		ना	24,625	463	4,316	7,413	6,137	3,446	1,269	1,581	56	U	
7	नाशिक	ए	11,80,293	66,126	5,15,406	3,74,694	1,41,208	50,769	15,284	16,806	3,352	T	Nashik
		ग्रा	6,61,977	40,649	3,06,334	2,19,750	61,982	21,417	5,093	6,752	1,765	R	
		ना	5,18,316	25,477	2,09,072	1,54,944	79,226	29,352	10,191	10,054	1,587	U	
8	धुळे	ए	4,08,700	20,936	1,77,830	1,27,835	56,422	16,634	4,719	4,324	939	T	Dhule
		ग्रा	2,98,915	16,642	1,42,449	92,041	36,133	8,147	1,646	1,857	774	R	
		ना	1,09,785	4,294	35,381	35,794	20,289	8,487	3,073	2,467	165	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
9	नंदुरबार	ए	3,19,623	13,982	1,93,672	74,663	25,152	7,566	2,130	2,458	1,227	T	Nandurbar
		ग्रा	2,70,533	12,883	1,77,979	58,776	15,500	3,599	751	1,045	1,007	R	
		ना	49,090	1,099	15,693	15,887	9,652	3,967	1,379	1,413	220	U	
10	जळगाव	ए	8,91,657	36,246	3,96,241	3,10,994	99,454	31,382	8,007	9,333	1,846	T	Jalgaon
		ग्रा	6,18,314	25,378	2,96,938	2,16,557	56,932	15,401	3,024	4,084	1,143	R	
		ना	2,73,343	10,868	99,303	94,437	42,522	15,981	4,983	5,249	703	U	
11	अहमदनगर	ए	9,01,748	38,914	4,52,168	2,70,549	85,816	34,258	9,486	10,557	1,899	T	Ahmednagar
		ग्रा	7,17,718	31,781	3,80,737	2,16,483	56,829	21,009	4,981	5,898	1,498	R	
		ना	1,84,030	7,133	71,431	54,066	28,987	13,249	4,505	4,659	401	U	
12	पुणे	ए	20,76,607	96,829	8,67,524	5,94,089	3,29,621	1,25,046	33,233	30,265	3,418	T	Pune
		ग्रा	7,44,114	28,871	3,29,177	2,47,502	86,229	35,019	8,451	8,865	1,427	R	
		ना	13,32,493	67,958	5,38,347	3,46,587	2,43,392	90,027	24,782	21,400	1,991	U	
13	सातारा	ए	6,39,999	28,569	2,25,146	2,19,428	1,00,309	42,302	12,079	12,166	1,751	T	Satara
		ग्रा	5,18,187	22,788	1,84,081	1,85,534	78,999	31,218	7,889	7,678	1,527	R	
		ना	1,21,812	5,781	41,065	33,894	21,310	11,084	4,190	4,488	224	U	
14	सांगली	ए	5,85,227	15,749	1,91,117	2,04,264	97,160	49,474	13,713	13,750	626	T	Sangli
		ग्रा	4,32,579	11,158	1,39,664	1,59,600	70,680	34,185	8,804	8,488	447	R	
		ना	1,52,648	4,591	51,453	44,664	26,480	15,289	4,909	5,262	179	U	
15	सोलापूर	ए	8,58,981	25,802	3,85,265	2,83,726	95,336	44,334	12,257	12,261	1,499	T	Solapur
		ग्रा	5,83,706	13,753	2,72,920	2,02,722	55,672	26,873	6,010	5,756	944	R	
		ना	2,75,275	12,049	1,12,345	81,004	39,664	17,461	6,247	6,505	555	U	
16	कोल्हापूर	ए	8,21,483	41,561	2,16,170	2,61,733	1,83,797	74,210	22,458	21,554	1,019	T	Kolhapur
		ग्रा	5,56,628	21,107	1,34,398	1,89,667	1,36,431	49,596	13,383	12,046	691	R	
		ना	2,64,855	20,454	81,772	72,066	47,366	24,614	9,075	9,508	328	U	
17	औरंगाबाद	ए	7,36,587	33,488	3,30,324	2,34,204	79,415	36,644	10,692	11,820	888	T	Aurangabad
		ग्रा	4,19,120	16,854	2,12,884	1,43,761	29,306	11,334	2,127	2,854	465	R	
		ना	3,17,467	16,634	1,17,440	90,443	50,109	25,310	8,565	8,966	423	U	
18	जालना	ए	3,88,116	11,443	1,86,719	1,30,649	36,017	14,443	4,029	4,816	594	T	Jalna
		ग्रा	3,18,563	9,829	1,62,306	1,08,318	24,886	8,857	1,994	2,373	352	R	
		ना	69,553	1,614	24,413	22,331	11,131	5,586	2,035	2,443	242	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
19	परभणी	ए	3,60,186	5,336	1,45,908	1,32,654	43,230	20,364	6,210	6,484	319	T	Parbhani
		ग्रा	2,56,063	4,021	1,14,847	95,457	25,298	10,976	2,629	2,835	165	R	
		ना	1,04,123	1,315	31,061	37,197	17,932	9,388	3,581	3,649	154	U	
20	हिंगोली	ए	2,27,041	4,517	86,442	91,014	26,662	12,001	3,221	3,184	200	T	Hingoli
		ग्रा	1,95,143	4,019	75,852	79,675	21,963	9,431	2,152	2,051	149	R	
		ना	31,898	498	10,590	11,339	4,699	2,570	1,069	1,133	51	U	
21	बीड	ए	5,45,073	23,805	2,91,380	1,56,819	43,095	18,219	5,635	6,120	900	T	Beed
		ग्रा	4,46,114	19,905	2,57,107	1,25,519	27,414	10,436	2,701	3,032	729	R	
		ना	98,959	3,900	34,273	31,300	15,681	7,783	2,934	3,088	171	U	
22	नांदेड	ए	6,56,303	15,854	2,77,653	2,32,802	70,637	37,221	10,634	11,502	881	T	Nanded
		ग्रा	4,87,624	13,084	2,25,089	1,75,550	42,068	21,308	4,947	5,578	452	R	
		ना	1,68,679	2,770	52,564	57,252	28,569	15,913	5,687	5,924	429	U	
23	उस्मानाबाद	ए	3,48,760	7,176	1,36,500	1,31,286	41,330	20,817	5,906	5,745	747	T	Osmanabad
		ग्रा	2,94,816	6,344	1,21,338	1,12,895	31,897	15,126	3,700	3,516	574	R	
		ना	53,944	832	15,162	18,391	9,433	5,691	2,206	2,229	173	U	
24	लातूर	ए	4,74,149	9,327	1,74,599	1,75,876	60,533	33,827	10,342	9,645	624	T	Latur
		ग्रा	3,59,858	6,465	1,36,309	1,42,152	41,723	22,409	5,601	5,199	438	R	
		ना	1,14,291	2,862	38,290	33,724	18,810	11,418	4,741	4,446	186	U	
25	बुलढाणा	ए	5,53,031	18,061	2,53,911	1,92,985	54,781	21,804	5,865	5,624	798	T	Buldhana
		ग्रा	4,45,247	14,955	2,16,497	1,56,330	37,511	13,990	2,962	3,002	545	R	
		ना	1,07,784	3,106	37,414	36,655	17,270	7,814	2,903	2,622	253	U	
26	ओला	ए	3,91,135	15,365	1,77,776	1,25,936	43,691	17,798	5,499	5,070	837	T	Akola
		ग्रा	2,47,752	8,647	1,25,002	82,607	20,556	7,687	1,728	1,525	454	R	
		ना	1,43,383	6,718	52,774	43,329	23,135	10,111	3,771	3,545	383	U	
27	वाशिम	ए	2,57,892	5,066	1,00,020	1,04,718	30,767	11,685	3,023	2,613	257	T	Washim
		ग्रा	2,17,490	4,192	87,158	90,371	23,828	8,461	1,854	1,626	167	R	
		ना	40,402	874	12,862	14,347	6,939	3,224	1,169	987	90	U	
28	अमरावती	ए	6,37,446	19,937	2,44,204	2,29,677	85,806	36,456	11,662	9,704	1,272	T	Amravati
		ग्रा	4,24,563	14,436	1,77,362	1,62,721	47,297	15,475	3,896	3,376	843	R	
		ना	2,12,883	5,501	66,842	66,956	38,509	20,981	7,766	6,328	429	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
29	यवतमाळ	ए	6,40,385	17,366	2,32,696	2,54,420	81,049	35,563	10,706	8,585	744	T	Yavatmal
		ग्रा	5,13,041	14,887	1,96,603	2,11,737	56,899	22,726	5,671	4,518	521	R	
		ना	1,27,344	2,479	36,093	42,683	24,150	12,837	5,035	4,067	223	U	
30	वर्धा	ए	3,02,680	8,695	91,157	1,20,430	50,205	20,359	6,629	5,205	1,189	T	Wardha
		ग्रा	2,10,284	6,597	66,729	89,591	31,112	11,088	2,961	2,206	995	R	
		ना	92,396	2,098	24,428	30,839	19,093	9,271	3,668	2,999	194	U	
31	नागपूर	ए	9,95,808	26,739	2,72,097	3,36,283	2,08,408	93,093	31,680	27,508	2,689	T	Nagpur
		ग्रा	3,24,568	11,802	1,03,032	1,31,898	53,079	16,719	4,500	3,538	966	R	
		ना	6,71,240	14,937	1,69,065	2,04,385	1,55,329	76,374	27,180	23,970	1,723	U	
32	भंडारा	ए	2,75,773	6,336	70,873	1,11,504	60,876	16,560	5,124	4,500	352	T	Bhandara
		ग्रा	2,23,299	5,349	63,904	92,361	45,536	10,605	2,887	2,657	260	R	
		ना	52,474	987	6,969	19,143	15,340	5,955	2,237	1,843	92	U	
33	गोंदिया	ए	2,89,431	5,162	86,976	1,14,780	57,377	16,510	4,479	4,147	438	T	Gondiya
		ग्रा	2,41,802	4,636	79,515	97,861	43,831	11,170	2,612	2,177	313	R	
		ना	47,629	526	7,461	16,919	13,546	5,340	1,867	1,970	125	U	
34	चंद्रपूर	ए	5,29,612	11,698	1,60,876	2,10,835	93,711	34,895	9,970	7,627	965	T	Chandrapur
		ग्रा	3,52,643	8,961	1,21,166	1,48,962	51,037	15,494	3,884	3,139	682	R	
		ना	1,76,969	2,737	39,710	61,873	42,674	19,401	6,086	4,488	283	U	
35	गडचिरोली	ए	2,45,745	7,156	68,219	1,07,964	41,257	13,797	3,777	3,575	430	T	Gadchiroli
		ग्रा	2,18,935	6,800	63,570	98,097	34,117	10,935	2,724	2,692	372	R	
		ना	26,810	356	4,649	9,867	7,140	2,862	1,053	883	58	U	
महाराष्ट्र राज्य	ए	2,38,30,580	10,07,715	1,00,25,043	76,72,654	32,00,939	12,34,312	3,50,945	3,38,972	57,480	T	Maharashtra State	
	ग्रा	1,30,16,652	4,82,997	55,16,773	45,99,892	15,39,697	5,86,367	1,46,608	1,44,318	24,816	R		
	ना	1,08,13,928	5,24,718	45,08,270	30,72,762	16,61,242	6,47,945	2,04,337	1,94,654	32,664	U		

आधार : एच मालिका, महाराष्ट्र - भारताची जनगणना, २०११

Source: H-Series, Maharashtra - Census of India, 2011

4. गृहविषयक सांख्यिकी / HOUSING STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 4.3

वापरातील निवासी घरे व प्रत्येक घरामागे व्यक्तींची संख्या

Occupied Residential Houses and Number of Persons per House
जनगणना, २००१ / Population Census, 2001

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हा	एकूण कुटुंबे Total house- holds	संस्थांतील कुटुंबे Institu- tional house- holds	वापरातील निवासी घरे / Occupied Residential Houses			वापरातील निवासी घरामागे व्यक्तींची संख्या Persons per occupied Census House			District
				ग्रामीण	नागरी	एकूण	ग्रामीण	नागरी	एकूण	
				Rural	Urban	Total	Rural	Urban	Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर	6,77,163	5,705	0	9,76,597	9,76,597	--	3.42	3.42	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	18,38,426	5,005	0	24,27,994	24,27,994	--	3.56	3.56	Mumbai Suburban
3	ठाणे	17,55,124	5,847	5,43,690	18,16,873	23,60,563	4.10	3.25	3.44	Thane
4	रायगड	4,78,933	1,662	5,15,988	1,70,667	6,86,655	3.24	3.13	3.22	Raigad
5	रत्नागिरी	3,77,366	790	4,90,417	57,965	5,48,382	3.07	3.32	3.09	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	1,92,666	477	2,67,089	29,397	2,96,486	2.94	2.80	2.93	Sindhudurg
7	नाशिक	9,15,137	3,976	6,98,559	5,05,310	12,03,869	4.38	3.83	4.15	Nashik
8	धुळे	3,24,557	883	3,23,049	1,01,926	4,24,975	3.91	4.37	4.02	Dhule
9	नंदुरबार	2,45,421	1,024	2,62,259	48,594	3,10,853	4.23	4.17	4.22	Nandurbar
10	जळगाव	7,32,767	1,743	6,84,096	2,55,145	9,39,241	3.84	4.13	3.92	Jalgaon
11	अहमदनगर	7,76,787	2,075	8,46,995	2,11,378	10,58,373	3.82	3.80	3.82	Ahmednagar
12	पुणे	1,5,17,041	5,284	8,09,458	12,59,950	20,69,408	3.75	3.33	3.49	Pune
13	सातारा	5,70,606	1,289	6,80,941	1,14,114	7,95,055	3.54	3.49	3.53	Satara
14	सांगली	5,06,593	1,000	5,06,932	1,75,408	6,82,340	3.85	3.61	3.79	Sangli
15	सोलापूर	7,35,092	1,847	6,42,727	2,92,583	9,35,310	4.08	4.19	4.12	Solapur
16	कोल्हापूर	7,12,349	1,063	6,46,299	2,85,825	9,32,124	3.83	3.67	3.78	Kolhapur
17	औरंगाबाद	5,49,898	1,371	4,28,338	2,57,238	6,85,576	4.23	4.23	4.23	Aurangabad
18	जालना	3,03,886	617	3,12,092	65,851	3,77,943	4.18	4.68	4.27	Jalna
19	परभणी	2,78,702	501	2,35,979	1,00,637	3,36,616	4.42	4.82	4.54	Parbhani
20	हिंगोली	1,80,695	321	1,88,131	30,914	2,19,045	4.43	4.98	4.51	Hingoli
21	बीड	4,14,973	750	4,64,763	88,264	5,53,027	3.82	4.39	3.91	Beed
22	नांदेड	5,27,875	1,323	4,91,465	1,51,234	6,42,699	4.45	4.56	4.48	Nanded
23	उस्मानाबाद	2,95,750	947	3,09,827	55,514	3,65,341	4.05	4.20	4.07	Osmanabad
24	लातूर	3,81,600	915	3,39,844	1,00,212	4,40,056	4.68	4.89	4.73	Latur
25	बुलढाणा	4,45,634	710	4,59,965	1,19,459	5,79,424	3.82	3.96	3.85	Buldhana
26	अकोला	3,19,947	530	2,51,960	1,42,975	3,94,935	3.98	4.39	4.13	Akola
27	वाशिम	2,00,958	360	2,19,160	39,946	2,59,106	3.84	4.47	3.94	Washim
28	अमरावती	5,26,230	1,087	4,32,034	2,14,167	6,46,201	3.95	4.20	4.03	Amravati
29	यवतमाळ	5,18,214	1,211	5,23,928	1,13,336	6,37,264	3.82	4.03	3.86	Yavatmal
30	वर्धा	2,70,502	763	2,44,053	85,768	3,29,821	3.74	3.79	3.75	Wardha
31	नागपूर	8,38,599	1,660	3,75,221	6,21,000	9,96,221	3.87	4.21	4.08	Nagpur
32	भंडारा	2,44,531	237	2,56,348	45,534	3,01,882	3.75	3.86	3.76	Bhandara
33	गोंदिया	2,49,720	316	2,90,121	35,768	3,25,889	3.64	4.01	3.68	Gondiya
34	चंद्रपूर	4,62,632	1,012	4,07,842	1,75,542	5,83,384	3.45	3.79	3.55	Chandrapur
35	गडचिरोली	2,10,362	626	2,59,425	19,309	2,78,734	3.48	3.48	3.48	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,95,76,736	54,927	1,44,08,995	1,11,92,394	2,56,01,389	3.87	3.67	3.78	Maharashtra State

आधार : एच मालिका, महाराष्ट्र — भारताची जनगणना, २०११ / Source: H-Series, Maharashtra - Census of India, 2011

4. गृहविषयक सांख्यिकी / HOUSING STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 4.4

बेघर कुटुंबे व बेघर लोकसंख्या / Houseless households and houseless population

जनगणना, २०११ / Population Census, 2011

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हा	बेघर कुटुंबे Houseless Households	बेघर लोकसंख्या Houseless Population	एकूण लोकसंख्या Total population	बेघर लोकसंख्येची एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage of Houseless population to total population	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई शहर	10,762	38,339	30,85,411	1.24	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	4,512	19,077	93,56,962	0.2	Mumbai Suburban
3	ठाणे	5,984	19,287	1,10,60,148	0.17	Thane
4	रायगड	1,951	7,532	26,34,200	0.29	Raigad
5	रत्नागिरी	1,160	4,351	16,15,069	0.27	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	411	1,472	8,49,651	0.17	Sindhudurg
7	नाशिक	3,352	11,811	61,07,187	0.19	Nashik
8	धुळे	939	4,281	20,50,862	0.21	Dhule
9	नंदुरबार	1,227	5,366	16,48,295	0.33	Nandurbar
10	जळगाव	1,846	7,663	42,29,917	0.18	Jalgaon
12	पुणे	3,418	11,729	94,29,408	0.12	Pune
13	सातारा	1,751	6,548	30,03,741	0.22	Satara
14	सांगली	626	2,277	28,22,143	0.08	Sangli
15	सोलापूर	1,499	5,113	43,17,756	0.12	Solapur
17	औरंगाबाद	888	3,048	37,01,282	0.08	Aurangabad
18	जालना	594	2,357	19,59,046	0.12	Jalna
19	परभणी	319	1,134	18,36,086	0.06	Parbhani
20	हिंगोली	200	872	11,77,345	0.07	Hingoli
21	बीड	900	3,663	25,85,049	0.14	Beed
22	नांदेड	881	3,515	33,61,292	0.1	Nanded
23	उस्मानाबाद	747	3,181	16,57,576	0.19	Osmanabad
24	लातूर	624	2,709	24,54,196	0.11	Latur
25	बुलढाणा	798	2,959	25,86,258	0.11	Buldhana
26	अकोला	837	2,808	18,13,906	0.15	Akola
27	वाशिम	257	1,066	11,97,160	0.09	Washim
28	अमरावती	1,272	4,556	28,88,445	0.16	Amravati
29	यवतमाळ	744	2,550	27,72,348	0.09	Yavatmal
30	वर्धा	1,189	4,071	13,00,774	0.31	Wardha
31	नागपूर	2,689	8,323	46,53,570	0.18	Nagpur
32	भंडारा	352	1,427	12,00,334	0.12	Bhandara
33	गोदिया	438	1,507	13,22,507	0.11	Gondiya
34	चंद्रपूर	965	3,482	22,04,307	0.16	Chandrapur
35	गडचिरोली	430	1,760	10,72,942	0.16	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	57,480	2,10,908	11,23,74,333	0.19	Maharashtra State

4. गृहविषयक सांख्यिकी / HOUSING STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No.4.5 (A)

राहात्या घरांचे छप्परासाठी वापरलेल्या प्रमुख सामानानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण
Households by Predominant Material used for Roof of houses occupied
जनगणना, २०११ / Population Census, 2011

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हा	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total Number of Households	गवत,पाने, लाकूड, बांबू, चिखल, इ. Grass, Thatch, Wood, Bamboo Mud etc.	प्लॅस्टिक पॉलिथिन Polythene	Hand- Made Tiles	Machine Made Tiles	जी.आय. धातु, अंखे स्टॉसचे पत्रे G.I., Metal Asbestos, Sheets	विटा Brick	दगड Stone	काँक्रीट Concrete	इतर प्रकारचे सामान Any other Material	Rural Urban Total	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)	
1	मुंबई शहर	ए	9,77,440	16,339	6,039	11,767	60,444	44,819	2,18,856	14,289	5,92,413	12,474	T	Mumbai City	
		ग्रा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		R
		ना	9,77,440	16,339	6,039	11,767	60,444	44,819	2,18,856	14,289	5,92,413	12,474	U		
2	मुंबई उपनगर	ए	26,75,032	15,869	32,739	14,500	91,227	1,45,245	10,77,149	34,212	12,35,785	28,306	T.	Mumbai Suburban	
		ग्रा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		R
		ना	26,75,032	15,869	32,739	14,500	91,227	1,45,245	10,77,149	34,212	12,35,785	28,306	U		
3	ठाणे	ए	30,50,540	53,597	24,127	77,229	4,25,120	1,07,390	8,46,915	25,437	14,65,036	25,689	T.	Thane	
		ग्रा	6,20,953	38,955	6,318	42,950	2,83,578	14,663	1,59,694	2,171	68,630	3,994	R		
		ना	24,29,587	14,642	17,809	34,279	1,41,542	92,727	6,87,221	23,266	13,96,406	21,695	U		
4	रायगड	ए	7,67,408	28,029	5,527	38,496	3,24,164	21,857	1,35,140	3,089	2,04,155	6,951	T.	Raigad	
		ग्रा	4,78,329	18,457	2,447	30,849	2,84,665	11,903	88,311	1,250	36,581	3,866	R		
		ना	2,89,079	9,572	3,080	7,647	39,499	9,954	46,829	1,839	1,67,574	3,085	U		
5	रत्नागिरी	ए	5,48,629	14,753	3,335	13,620	3,76,103	7,135	67,721	977	62,974	2,011	T.	Ratnagiri	
		ग्रा	4,67,077	14,130	1,654	11,004	3,51,049	5,888	55,212	698	25,838	1,604	R		
		ना	81,552	623	1,681	2,616	25,054	1,247	12,509	279	37,136	407	U		
6	सिंधुदुर्ग	ए	2,86,716	6,374	1,535	37,110	1,80,437	3,177	21,085	1,649	33,692	1,657	T.	Sindhudurg	
		ग्रा	2,51,500	5,965	1,170	34,659	1,63,630	2,734	18,394	1,145	22,363	1,440	R		
		ना	35,216	409	365	2,451	16,807	443	2,691	504	11,329	217	U		
7	नाशिक	ए	14,50,332	1,52,008	10,105	70,489	2,27,512	39,509	5,22,075	6,685	4,09,030	12,919	T	Nashik	
		ग्रा	8,03,230	1,16,290	6,236	55,869	1,96,015	20,496	3,19,061	3,776	78,530	6,957	R		
		ना	6,47,102	35,718	3,869	14,620	31,497	19,013	2,03,014	2,909	3,30,500	5,962	U		

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.5 (A) contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
8	धुळे	ए	4,73,772	1,59,256	2,016	36,149	31,128	8,252	1,15,006	2,381	1,14,909	4,675	T	Dhule
		ग्रा	3,43,266	1,49,218	1,598	35,484	29,775	5,562	76,546	1,589	40,508	2,986	R	
		ना	1,30,506	10,038	418	665	1,353	2,690	38,460	792	74,401	1,689	U	
9	नंदुरबार	ए	3,72,551	49,519	2,683	1,31,523	57,472	6,568	75,969	1,586	44,807	2,424	T	Nandurbar
		ग्रा	3,09,931	46,623	2,203	1,27,755	53,326	4,788	53,281	903	19,132	1,920	R	
		ना	62,620	2,896	480	3,768	4,146	1,780	22,688	683	25,675	504	U	
10	जळगाव	ए	10,50,105	2,30,590	4,631	12,730	8,688	24,172	4,12,287	8,517	335,239	13,251	T	Jalgaon
		ग्रा	7,17,389	2,04,103	3,670	10,409	4,594	16,586	3,16,617	6,076	145,635	9,699	R	
		ना	3,32,716	26,487	961	2,321	4,094	7,586	95,670	2,441	189,604	3,552	U	
11	अहमदनगर	ए	11,82,435	1,69,865	5,456	13,335	79,409	33,567	6,13,395	5,785	249,362	12,261	T	Ahmadnagar
		ग्रा	9,39,538	1,55,207	4,492	11,695	75,849	25,361	5,23,415	4,290	130,977	8,252	R	
		ना	2,42,897	14,658	964	1,640	3,560	8,206	89,980	1,495	118,385	4,009	U	
12	पुणे	ए	26,18,928	79,654	13,260	41,898	2,12,832	71,947	9,50,310	16,086	12,10,652	22,289	T	Pune
		ग्रा	9,58,209	59,114	5,501	29,052	1,75,133	32,009	4,63,664	4,650	181,224	7,862	R	
		ना	16,60,719	20,540	7,759	12,846	37,699	39,938	4,86,646	11,436	10,29,428	14,427	U	
13	सातारा	ए	8,32,684	32,785	4,449	29,067	1,38,705	21,827	4,54,516	2,414	1,43,471	5,450	T	Satara
		ग्रा	6,67,682	29,189	3,487	27,205	1,34,428	17,172	3,84,336	2,038	66,138	3,689	R	
		ना	1,65,002	3,596	962	1,862	4,277	4,655	70,180	376	77,333	1,761	U	
14	सांगली	ए	7,51,851	66,631	5,295	22,423	2,20,822	35,553	2,35,582	2,746	1,56,980	5,819	T	Sangli
		ग्रा	5,56,655	64,552	3,669	16,145	1,82,139	28,803	1,79,081	1,979	75,902	4,385	R	
		ना	1,95,196	2,079	1,626	6,278	38,683	6,750	56,501	767	81,078	1,434	U	
15	सोलापूर	ए	10,35,213	1,39,031	4,695	5,475	10,447	40,802	5,84,115	4,997	2,36,736	8,915	T	Solapur
		ग्रा	6,99,278	1,29,467	3,211	3,600	7,129	23,834	4,14,618	2,632	1,08,106	6,681	R	
		ना	3,35,935	9,564	1,484	1,875	3,318	16,968	1,69,497	2,365	1,28,630	2,234	U	
16	कोल्हापूर	ए	10,56,868	32,817	5,378	79,630	5,47,132	22,595	1,31,758	2,861	2,29,577	5,120	T	Kolhapur
		ग्रा	7,17,435	25,347	3,395	62,025	4,52,395	13,203	76,155	1,750	80,358	2,807	R	
		ना	3,39,433	7,470	1,983	17,605	94,737	9,392	55,603	1,111	1,49,219	2,313	U	
17	औरंगाबाद	ए	8,76,362	90,376	3,177	18,875	6,656	31,549	4,48,154	7,193	2,62,977	7,405	T	Aurangabad
		ग्रा	4,97,216	73,715	2,073	14,267	3,991	18,917	3,12,517	4,009	62,847	4,880	R	
		ना	3,79,146	16,661	1,104	4,608	2,665	12,632	1,35,637	3,184	2,00,130	2,525	U	
18	जालना	ए	4,59,200	40,053	1,923	6,533	5,022	14,167	3,19,688	3,528	63,272	5,014	T	Jalna
		ग्रा	3,72,364	36,986	1,696	5,482	3,815	10,677	2,77,102	2,536	30,448	3,622	R	
		ना	86,836	3,067	227	1,051	1,207	3,490	42,586	992	32,824	1,392	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.5 (A) contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
19	परभणी	ए	4,05,637	24,806	1,410	4,590	4,106	17,635	2,60,935	3,420	84,944	3,791	T	Parbhani
		ग्रा	2,81,122	21,121	997	3,605	3,081	13,108	2,02,221	2,056	32,245	2,688	R	
		ना	1,24,515	3,685	413	985	1,025	4,527	58,714	1,364	52,699	1,103	U	
20	हिंगोली	ए	2,63,850	11,679	996	2,318	2,798	5,624	1,99,382	1,191	38,420	1,442	T	Hingoli
		ग्रा	2,26,010	11,105	926	2,189	2,438	4,719	1,78,633	1,058	23,747	1,195	R	
		ना	37,840	574	70	129	360	905	20,749	133	14,673	247	U	
21	बीड	ए	6,42,612	64,108	2,958	4,850	5,715	18,869	4,21,969	3,333	1,14,732	6,078	T	Bid
		ग्रा	5,19,448	58,786	2,539	3,990	4,104	15,638	3,67,663	2,791	59,357	4,580	R	
		ना	1,23,164	5,322	419	860	1,611	3,231	54,306	542	55,375	1,498	U	
22	नांदेड	ए	7,66,365	29,002	4,086	1,08,292	27,543	22,039	4,00,775	3,815	1,65,595	5,218	T	Nanded
		ग्रा	5,58,784	25,355	3,455	99,280	22,340	16,370	3,17,765	2,754	67,721	3,744	R	
		ना	2,07,581	3,647	631	9,012	5,203	5,669	83,010	1,061	97,874	1,474	U	
23	उस्मानाबाद	ए	4,07,269	26,589	2,325	7,279	2,153	16,881	2,72,324	2,351	74,146	3,221	T	Osmanabad
		ग्रा	3,38,002	24,290	1,973	6,378	1,543	14,405	2,37,909	1,923	46,840	2,741	R	
		ना	69,267	2,299	352	901	610	2,476	34,415	428	27,306	480	U	
24	लातूर	ए	5,48,251	22,740	1,969	8,248	2,717	20,793	3,27,053	3,793	1,57,555	3,383	T	Latur
		ग्रा	4,03,195	21,128	1,511	7,642	1,660	15,543	2,75,944	2,852	74,490	2,425	R	
		ना	1,45,056	1,612	458	606	1,057	5,250	51,109	941	83,065	958	U	
25	बुलढाणा	ए	6,69,802	34,833	2,542	21,437	5,438	10,453	4,51,462	4,231	1,33,466	5,940	T	Buldana
		ग्रा	5,35,174	32,381	2,225	19,572	4,609	8,363	3,86,550	3,127	73,383	4,964	R	
		ना	1,34,628	2,452	317	1,865	829	2,090	64,912	1,104	60,083	976	U	
26	ओला	ए	4,65,855	18,438	4,459	1,03,094	21,421	9,971	1,62,954	2,937	1,38,777	3,804	T	Akola
		ग्रा	2,90,794	14,000	3,399	84,300	14,857	5,613	1,16,322	1,687	48,233	2,383	R	
		ना	1,75,061	4,438	1,060	18,794	6,564	4,358	46,632	1,250	90,544	1,421	U	
27	वाशिम	ए	3,10,647	11,564	1,290	6,171	3,592	4,319	2,35,008	929	45,510	2,264	T	Washim
		ग्रा	2,60,061	10,560	1,123	5,930	3,180	2,786	2,07,676	748	26,230	1,828	R	
		ना	50,586	1,004	167	241	412	1,533	27,332	181	19,280	436	U	
28	अमरावती	ए	7,28,949	32,088	9,249	2,34,768	45,880	15,450	1,88,749	4,386	1,92,708	5,671	T	Amravati
		ग्रा	4,80,387	27,039	7,165	1,98,612	34,193	8,902	1,33,341	2,747	65,357	3,031	R	
		ना	2,48,562	5,049	2,084	36,156	11,687	6,548	55,408	1,639	1,27,351	2,640	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.5 (A) contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(3)	(2)
29	यवतमाळ	ए	7,54,763	14,251	2,027	50,318	59,775	13,939	4,73,501	2,430	1,32,950	5,572	T	Yavatmal
		ग्रा	6,00,765	13,086	1,699	47,208	53,894	10,543	4,11,272	1,858	56,716	4,489	R	
		ना	1,53,998	1,165	328	3,110	5,881	3,396	62,229	572	76,234	1,083	U	
30	वर्धा	ए	3,59,433	9,321	2,944	71,246	49,796	7,301	97,499	1,514	1,17,648	2,164	T	Wardha
		ग्रा	2,50,521	8,177	2,200	64,029	40,432	4,618	76,497	1,032	52,122	1,414	R	
		ना	1,08,912	1,144	744	7,217	9,364	2,683	21,002	482	65,526	750	U	
31	नागपूर	ए	11,81,577	34,951	10,015	1,60,816	1,88,231	24,914	1,40,326	10,115	6,07,939	4,270	T	Nagpur
		ग्रा	3,90,143	20,520	3,128	1,13,224	94,974	5,773	34,691	2,023	1,14,459	1,351	R	
		ना	7,91,434	14,431	6,887	47,592	93,257	19,141	1,05,635	8,092	4,93,480	2,919	U	
32	भंडारा	ए	3,25,162	7,513	1,218	1,79,274	38,056	1,965	6,160	1,399	88,703	874	T	Bhandara
		ग्रा	2,61,731	6,605	996	1,65,594	34,189	1,294	3,442	1,034	48,070	507	R	
		ना	63,431	908	222	13,680	3,867	671	2,718	365	40,633	367	U	
33	गोंदिया	ए	3,57,806	7,217	1,076	2,33,479	36,170	2,300	6,384	2,228	68,347	605	T	Gondiya
		ग्रा	2,98,951	6,500	788	2,15,394	33,609	1,527	3,131	1,501	36,197	304	R	
		ना	58,855	717	288	18,085	2,561	773	3,253	727	32,150	301	U	
34	चंद्रपूर	ए	6,32,101	19,503	2,937	75,526	2,78,461	8,882	62,253	2,715	1,80,095	1,729	T	Chandrapur
		ग्रा	4,24,025	16,601	1,847	63,006	2,23,868	3,913	43,153	1,788	68,796	1,053	R	
		ना	2,08,076	2,902	1,090	12,520	54,593	4,969	19,100	927	1,11,299	676	U	
35	गडचिरोली	ए	3,09,961	20,448	1,418	70,887	1,62,578	2,302	5,452	1,073	45,101	702	T	Gadchiroli
		ग्रा	2,77,385	20,050	1,257	68,115	1,51,211	1,798	4,076	930	29,382	566	R	
		ना	32,576	398	161	2,772	11,367	504	1,376	143	15,719	136	U	
महाराष्ट्र राज्य	ए	2,95,96,106	17,66,597	1,89,289	20,03,442	39,37,750	8,83,768	1,09,41,907	1,96,292	94,37,703	2,39,358	T	Maharashtra State	
	ग्रा	1,57,96,550	15,04,622	90,048	16,86,518	31,25,693	3,87,509	67,18,290	73,401	20,96,562	1,13,907	R		
	ना	1,37,99,556	2,61,975	99,241	3,16,924	8,12,057	4,96,259	42,23,617	1,22,891	73,41,141	1,25,451	U		

आधार : एच मालिका, महाराष्ट्र — भारताची जनगणना, २०११

Source: H-Series, Maharashtra - Census of India, 2011

4. गृहविषयक सांख्यिकी / HOUSING STATISTICS

तक्ता क्रमांक / TABLE No.4.5 (B)

राहात्या घरांचे भिंतीसाठी वापरलेल्या प्रमुख सामानानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण / Households by Predominant Material used for Wall of houses occupied
जनगणना, २०११ / Population Census, 2011

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हा	ग्रामीण नागरी एकूण	एकूण कुटुंबे Total Number of Households	गवत, पाने, लाकूड, बांबू, चिखल, इ. Grass, Thatch, Wood, Bamboo Mud etc.	प्लास्टिक पोलिथिन Polythene	खिटा Mud/ Unburnt Brick	Wood	Stone not packed with Mortar	Stone packed with mortar	जी.आय. धातू, अंखे स्टॉसचे पत्रे G.I., Metal/ Asbestos sheets	विटा Burnt Brick	कोंक्रीट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान Any other Material Total	Rural Urban	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)	
1	मुंबई शहर	ए	9,77,440	1,771	3,576	19,408	9,695	20,379	62,625	23,563	6,13,973	2,16,717	5,733	T	Mumbai City	
		ग्रा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		R
		ना	9,77,440	1,771	3,576	19,408	9,695	20,379	62,625	23,563	6,13,973	2,16,717	5,733	U		
2	मुंबई उपनगर	ए	26,75,032	5,139	25,939	55,516	10,101	47,183	1,39,544	80,286	17,32,488	5,61,155	17,681	T	Mumbai Suburban	
		ग्रा	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		R
		ना	26,75,032	5,139	25,939	55,516	10,101	47,183	1,39,544	80,286	17,32,488	5,61,155	17,681	U		
3	ठाणे	ए	30,50,540	1,54,755	15,346	1,65,161	15,564	50,883	1,49,171	63,929	18,98,087	5,22,625	15,019	T	Thane	
		ग्रा	6,20,953	1,37,291	3,425	1,00,055	5,665	9,801	26,930	4,982	2,86,912	42,835	3,057	R		
		ना	24,29,587	17,464	11,921	65,106	9,899	41,082	1,22,241	58,947	16,11,175	4,79,790	11,962	U		
4	रायगड	ए	7,67,408	40,650	4,217	1,06,146	4,633	15,290	54,143	7,510	4,21,189	1,08,635	4,995	T	Raigarh	
		ग्रा	4,78,329	38,371	2,098	93,082	3,625	11,019	38,327	2,737	2,46,064	40,080	2,926	R		
		ना	2,89,079	2,279	2,119	13,064	1,008	4,271	15,816	4,773	1,75,125	68,555	2,069	U		
5	रत्नागिरी	ए	5,48,629	35,492	2,884	1,64,686	5,838	35,096	2,33,745	3,993	37,038	22,756	7,101	T	Ratnagiri	
		ग्रा	4,67,077	34,651	1,594	1,58,677	5,077	29,737	1,92,461	2,612	23,440	12,334	6,494	R		
		ना	81,552	841	1,290	6,009	761	5,359	41,284	1,381	13,598	10,422	607	U		
6	सिंधुदुर्ग	ए	2,86,716	11,422	1,306	99,175	4,417	24,093	1,21,409	1,798	9,110	10,789	3,197	T	Sindhudurg	
		ग्रा	2,51,500	10,833	981	90,201	4,047	20,699	1,06,697	1,373	6,912	7,008	2,749	R		
		ना	35,216	589	325	8,974	370	3,394	14,712	425	2,198	3,781	448	U		
7	नाशिक	ए	14,50,332	77,513	6,791	3,66,360	40,583	39,826	91,753	52,421	6,33,657	1,34,483	6,945	T	Nashik	
		ग्रा	8,03,230	72,621	4,160	2,79,196	7,291	28,158	57,929	19,589	2,81,769	48,304	4,213	R		
		ना	6,47,102	4,892	2,631	87,164	33,292	11,668	33,824	32,832	3,51,888	86,179	2,732	U		

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.5 (B) contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)
8	धुळे	ए	4,73,772	40,760	1,409	1,95,161	4,594	9,708	10,852	3,850	1,89,918	16,378	1,142	T	Dhule
		ग्रा	3,43,266	39,533	1,197	1,73,294	2,249	6,672	7,374	1,784	1,01,708	8,612	843	R	
		ना	1,30,506	1,227	212	21,867	2,345	3,036	3,478	2,066	88,210	7,766	299	U	
9	नंदुरबार	ए	3,72,551	1,50,028	1,352	89,135	3,309	5,026	7,101	1,920	1,04,962	8,761	957	T	Nandurbar
		ग्रा	3,09,931	1,44,766	1,097	78,229	2,317	3,888	4,285	1,100	68,727	4,764	758	R	
		ना	62,620	5,262	255	10,906	992	1,138	2,816	820	36,235	3,997	199	U	
10	जळगाव	ए	10,50,105	96,557	3,925	3,15,052	25,876	24,798	41,647	11,717	4,65,197	61,233	4,103	T	Jalgaon
		ग्रा	7,17,389	90,194	3,015	2,68,840	8,810	18,242	27,876	6,400	2,53,473	37,536	3,003	R	
		ना	3,32,716	6,363	910	46,212	17,066	6,556	13,771	5,317	2,11,724	23,697	1,100	U	
11	अहमदनगर	ए	11,82,435	64,850	4,743	2,03,528	10,980	55,040	1,36,984	27,464	5,38,618	1,20,072	20,156	T	Ahmadnagar
		ग्रा	9,39,538	58,716	3,976	1,75,537	8,820	48,388	1,23,423	18,399	4,06,557	78,570	17,152	R	
		ना	2,42,897	6,134	767	27,991	2,160	6,652	13,561	9,065	1,32,061	41,502	3,004	U	
12	पुणे	ए	26,18,928	45,237	9,132	1,91,374	8,784	70,537	2,33,552	1,41,829	13,44,804	5,57,681	15,998	T	Pune
		ग्रा	9,58,209	41,747	4,002	1,16,596	4,881	47,609	1,58,112	29,584	3,92,589	1,55,013	8,076	R	
		ना	16,60,719	3,490	5,130	74,778	3,903	22,928	75,440	1,12,245	9,52,215	4,02,668	7,922	U	
13	सातारा	ए	8,32,684	45,076	3,262	122,612	4,174	42,158	1,64,490	24,274	3,17,292	1,01,210	8,136	T	Satara
		ग्रा	6,67,682	43,256	2,469	107,762	3,497	38,915	1,52,294	13,997	2,37,954	60,519	7,019	R	
		ना	1,65,002	1,820	793	14,850	677	3,243	12,196	10,277	79,338	40,691	1,117	U	
14	सांगली	ए	7,51,851	43,264	2,833	93,043	7,857	48,534	1,82,885	24,591	2,70,067	73,118	5,659	T	Sangli
		ग्रा	5,56,655	39,927	1,991	74,158	5,652	41,619	1,63,661	9,909	1,74,052	41,244	4,442	R	
		ना	1,95,196	3,337	842	18,885	2,205	6,915	19,224	14,682	96,015	31,874	1,217	U	
15	सोलापूर	ए	10,35,213	70,347	3,303	99,032	6,883	65,505	2,19,084	96,736	4,01,053	67,341	5,929	T	Solapur
		ग्रा	6,99,278	68,001	2,371	62,602	5,381	54,475	1,84,195	51,951	2,31,393	34,087	4,822	R	
		ना	3,35,935	2,346	932	36,430	1,502	11,030	34,889	44,785	1,69,660	33,254	1,107	U	
16	कोल्हापूर	ए	10,56,868	25,226	3,935	254,361	7,908	49,404	2,09,211	11,928	4,02,277	87,589	5,029	T	Kolhapur
		ग्रा	7,17,435	22,466	2,367	211,236	5,456	36,492	1,63,923	5,569	2,33,720	32,988	3,218	R	
		ना	3,39,433	2,760	1,568	43,125	2,452	12,912	45,288	6,359	1,68,557	54,601	1,811	U	
17	औरंगाबाद	ए	8,76,362	52,334	2,654	184,505	5,050	28,288	54,752	16,106	4,36,158	93,215	3,300	T	Aurangabad
		ग्रा	4,97,216	50,785	1,879	149,132	3,957	18,370	33,651	7,535	1,89,891	39,758	2,258	R	
		ना	3,79,146	1,549	775	35,373	1,093	9,918	21,101	8,571	2,46,267	53,457	1,042	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.5 (B) contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)
18	जालना	ए	4,59,200	29,842	2,140	1,30,548	3,810	18,572	37,693	9,608	1,98,706	26,187	2,094	T	Jalna
		ग्रा	3,72,364	29,212	1,871	16,070	3,291	15,952	33,450	6,897	1,44,248	19,592	1,781	R	
		ना	86,836	630	269	14,478	519	2,620	4,243	2,711	54,458	6,595	313	U	
19	परभणी	ए	4,05,637	23,623	1,557	1,08,463	9,197	22,403	49,768	7,447	1,64,820	16,859	1,500	T	Parbhani
		ग्रा	2,81,122	21,650	1,043	87,899	2,796	18,235	44,022	3,298	92,341	8,832	1,006	R	
		ना	1,24,515	1,973	514	20,564	6,401	4,168	5,746	4,149	72,479	8,027	494	U	
20	हिंगोली	ए	2,63,850	15,400	768	90,704	2,432	11,261	22,518	2,919	1,03,281	13,920	647	T	Hingoli
		ग्रा	2,26,010	14,896	679	83,449	2,131	9,986	20,430	2,170	81,617	10,100	552	R	
		ना	37,840	504	89	7,255	301	1,275	2,088	749	21,664	3,820	95	U	
21	बीड	ए	6,42,612	44,253	3,364	1,23,406	5,244	39,838	84,140	24,738	2,89,888	22,993	4,748	T	Bid
		ग्रा	5,19,448	42,938	2,874	1,09,134	4,298	36,441	77,956	16,818	2,08,724	16,291	3,974	R	
		ना	1,23,164	1,315	490	14,272	946	3,397	6,184	7,920	81,164	6,702	774	U	
22	नांदेड	ए	7,66,365	71,058	3,191	2,08,417	18,472	47,386	1,40,432	8,532	2,29,251	35,844	3,782	T	Nanded
		ग्रा	5,58,784	66,266	2,451	1,62,685	16,783	40,667	1,24,320	3,808	1,19,946	18,663	3,195	R	
		ना	2,07,581	4,792	740	45,732	1,689	6,719	16,112	4,724	1,09,305	17,181	587	U	
23	उस्मानाबाद	ए	4,07,269	22,686	1,436	73,072	4,212	24,926	67,468	25,490	1,66,247	19,958	1,774	T	Osmanabad
		ग्रा	3,38,002	21,825	1,216	65,086	3,298	21,110	59,348	17,882	1,31,072	15,659	1,506	R	
		ना	69,267	861	220	7,986	914	3,816	8,120	7,608	35,175	4,299	268	U	
24	लातूर	ए	5,48,251	21,753	1,714	72,858	4,888	39,556	1,20,294	19,567	2,47,471	17,735	2,415	T	Latur
		ग्रा	4,03,195	20,802	1,354	58,447	4,125	33,990	1,06,287	13,047	1,53,826	9,604	1,713	R	
		ना	1,45,056	951	360	14,411	763	5,566	14,007	6,520	93,645	8,131	702	U	
25	बुलढाणा	ए	6,69,802	85,446	2,251	2,02,798	7,141	18,096	40,856	17,260	2,66,063	25,005	4,886	T	Buldana
		ग्रा	5,35,174	78,785	1,870	1,80,306	5,377	15,850	37,662	8,136	1,84,667	18,194	4,327	R	
		ना	1,34,628	6,661	381	22,492	1,764	2,246	3,194	9,124	81,396	6,811	559	U	
26	ओला	ए	4,65,855	43,050	2,030	1,78,890	2,101	10,053	16,171	4,114	1,85,133	22,310	2,003	T	Akola
		ग्रा	2,90,794	32,574	1,333	1,34,193	982	6,591	10,624	1,994	91,327	9,784	1,392	R	
		ना	1,75,061	10,476	697	44,697	1,119	3,462	5,547	2,120	93,806	12,526	611	U	
27	वाशिम	ए	3,10,647	27,691	1,303	1,18,618	2,598	9,020	15,444	4,181	1,15,680	14,495	1,617	T	Washim
		ग्रा	2,60,061	26,193	1,071	1,06,651	2,198	7,301	12,668	2,778	90,778	9,067	1,356	R	
		ना	50,586	1,498	232	11,967	400	1,719	2,776	1,403	24,902	5,428	261	U	

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 4.5 (B) contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)
28	अमरावती	ए	7,28,949	68,081	4,236	3,07,426	3,577	17,570	25,615	5,807	2,57,555	35,196	3,886	T	Amravati
		ग्रा	4,80,387	60,134	2,943	2,50,295	1,869	11,560	14,864	2,994	1,21,384	12,178	2,166	R	
		ना	2,48,562	7,947	1,293	57,131	1,708	6,010	10,751	2,813	1,36,171	23,018	1,720	U	
29	यवतमाळ	ए	7,54,763	1,05,950	3,016	2,53,732	33,100	16,418	28,451	9,375	2,69,838	30,700	4,183	T	Yavatmal
		ग्रा	6,00,765	98,928	2,446	2,29,568	23,773	13,649	24,096	5,334	1,82,692	16,513	3,766	R	
		ना	1,53,998	7,022	570	24,164	9,327	2,769	4,355	4,041	87,146	14,187	417	U	
30	वर्धा	ए	3,59,433	30,866	2,251	1,29,597	1,679	7,787	12,864	3,901	1,55,698	13,445	1,345	T	Wardha
		ग्रा	2,50,521	27,879	1,658	1,09,973	1,251	6,054	9,394	2,489	83,455	7,369	999	R	
		ना	1,08,912	2,987	593	19,624	428	1,733	3,470	1,412	72,243	6,076	346	U	
31	नागपूर	ए	11,81,577	47,441	5,354	2,69,089	11,340	30,562	49,617	11,518	6,60,469	92,991	3,196	T	Nagpur
		ग्रा	3,90,143	30,972	1,485	1,75,345	2,464	8,680	15,295	2,532	1,38,268	13,962	1,140	R	
		ना	7,91,434	16,469	3,869	93,744	8,876	21,882	34,322	8,986	5,22,201	79,029	2,056	U	
32	भंडारा	ए	3,25,162	5,546	962	1,86,081	733	6,108	10,232	595	1,07,784	6,569	552	T	Bhandara
		ग्रा	2,61,731	5,149	862	1,70,807	612	4,131	6,679	352	68,028	4,685	426	R	
		ना	63,431	397	100	15,274	121	1,977	3,553	243	39,756	1,884	126	U	
33	गोंदिया	ए	3,57,806	3,852	744	2,49,967	782	5,013	6,521	451	85,491	4,587	398	T	Gondiya
		ग्रा	2,98,951	3,550	592	2,32,172	649	2,834	3,859	375	52,272	2,396	252	R	
		ना	58,855	302	152	17,795	133	2,179	2,662	76	33,219	2,191	146	U	
34	चंद्रपूर	ए	6,32,101	42,486	1,99	2,26,391	12,484	17,006	28,799	2,662	2,70,749	27,570	1,964	T	Chandrapur
		ग्रा	4,24,025	38,113	1,289	1,88,209	11,084	10,289	17,320	1,425	1,48,129	6,599	1,568	R	
		ना	2,08,076	4,373	701	38,182	1,400	6,717	11,479	1,237	1,22,620	20,971	396	U	
35	गडचिरोली	ए	3,09,961	32,674	1,520	1,34,016	24,458	7,237	11,263	563	92,026	4,065	2,139	T	Gadchiroli
		ग्रा	2,77,385	31,761	1,400	1,27,538	24,193	5,803	9,181	416	72,806	2,285	2,002	R	
		ना	32,576	913	120	6,478	265	1,434	2,082	147	19,220	1,780	137	U	
		ए	2,95,96,106	16,82,119	1,36,434	57,88,328	3,24,494	9,80,560	28,81,094	7,52,643	1,36,82,038	31,94,187	1,74,209	T	
	महाराष्ट्र राज्य	ग्रा	1,57,96,550	15,44,785	65,059	47,26,424	1,87,899	6,83,207	20,68,593	2,70,266	53,00,741	8,45,425	1,04,151	R	Maharashtra State
		ना	1,37,99,556	1,37,334	71,375	10,61,904	1,36,595	2,97,353	8,12,501	4,82,377	83,81,297	23,48,762	70,058	U	

आधार : एच मालिका, महाराष्ट्र - भारताची जनगणना, २०११

Source: H-Series, Maharashtra - Census of India, 2011

५. शिक्षण :

५.१ शिक्षण संस्थांमधील शिक्षणाच्या प्रकारानुसार विद्यार्थी, शिक्षक आणि प्रमुख परीक्षांचे निकाल इत्यादी बाबींची माहिती पुढील तक्त्यांत दिली आहे.

५.२ शैक्षणिक संस्थांचे शिक्षणाच्या प्रकारानुसार केलेले वर्गीकरण हे शिक्षणाच्या टप्प्यानुसार केलेल्या वर्गीकरणापेक्षा थोडे वेगळे आहे. बऱ्याचशा माध्यमिक शिक्षण संस्था प्राथमिक स्तरावरील शिक्षणही देतात. तरीही सर्व विद्यार्थ्यांची संख्या माध्यमिक शिक्षण संस्थांतच दर्शविण्यात येते. पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळांतील विद्यार्थ्यांची इयत्तानुसार केलेली वर्गवारी कदाचित खरे चित्र उभे करू शकेल. तीन ते पाच वर्षे ह्या वयोगटातील मुले पूर्व-प्राथमिक संस्थांत शिकतात. ह्या संस्था किंडरगार्टन किंवा माँटेसरी म्हणून ओळखल्या जातात. प्राथमिक संस्थांत पूर्व-प्राथमिक व इयत्ता पहिली ते चौथी किंवा इयत्ता पहिली ते सातवी किंवा आठवी किंवा त्यापेक्षा कमी इयत्तांचा शिक्षण विभागाने मंजूर केलेला अभ्यासक्रम शिकविला जातो. माध्यमिक संस्थांत इयत्ता आठवी ते दहावीतील किंवा केवळ अकरावी/बारावीतील वा अकरावी/बारावीसह खालच्या इयत्तांतील विद्यार्थ्यांना शिक्षण देण्यात येते. उच्च शिक्षण म्हणजे माध्यमिक शालान्त प्रमाणपत्र परीक्षा पास झाल्यानंतरचा पदवी किंवा पदविका अभ्यासक्रम होय. ह्या विभागात परीक्षांच्या निकालाविषयी आकडेवारीही देण्यात येते.

5. EDUCATION

5.1 Data on educational institutions according to type of education, students, teachers and results of major examinations are presented in the following tables.

5.2 The classification of institutions according to type is slightly different from stages of education. There are many secondary schools which also impart education in 'primary' courses. Nevertheless, the entire enrolment of students is included under secondary education. The break-up of the total enrolment of students in pre-primary, primary and secondary schools according to standards may perhaps give the realistic picture. Children between ages three and five attend pre-primary institutions. These are generally known as kindergarten, montessori etc. Primary institutions provide education for pre-primary and standard I-IV or standard I-VII/VIII or less and teach the curriculum approved by the Education Department whereas secondary institutions coach students for standard VIII to X or XI/XII with or without lower standard. Higher education is education after passing secondary school certificate examination which leads to a degree/diploma examination. The statistics about examination results is also presented in this section.

5. शिक्षण / EDUCATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार मान्यताप्राप्त संस्था/ Number of Recognised Institutions by Type of Education
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	संस्थेचे प्रकार (1)	संस्थांची संख्या Number of Institutions (2)	Type of Institution (3)
1	विद्यापिठे	20 [@]	Universities
2	दर दहा लाख लोकसंख्येमागे कला, वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालये	N.A.	Arts, Commerce and Science Colleges per Ten lakh population
3	शिक्षकांच्या प्रशिक्षण शाळा (डी. एड.)	847	Teacher Training Colleges (D.Ed.)
4	शारीरिक शिक्षणाची महाविद्यालये	82	Colleges for Physical Education.
5	शिक्षकांची प्रशिक्षण महाविद्यालये (बी. एड.)	534	Teachers Training Colleges (B. Ed.)
6	दर एक लाख लोकसंख्येमागे उच्चतर माध्यमिक शाळा	9	Higher Secondary Schools per lakh Population
7	दर एक लाख लोकसंख्येमागे उच्च / मुलौद्योग शाळा	N.A.	High / Post Basic Schools per lakh Population
8	दर हजार लोकसंख्येमागे प्राथमिक / पूर्व-प्राथमिक / मुलौद्योग शाळा	1	Primary / Pre-Primary / Jr. Basic Schools per thousand of population.
9	अपंगाकरिता शाळा	N.A.	Schools for Handicapped
10	दर एक लाख लोकसंख्येमागे माध्यमिक शाळा / वरिष्ठ मुलौद्योग शाळा	22	Middle Schools / Senior Basic Schools per lakh Population

@ यात चार कृषि विद्यापिठे समाविष्ट आहेत / Including 4 Agriculture Universities

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

२) शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune

2) Directorate of Education (Higher education), Govt. of Maharashtra, Pune

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.2

फक्त मुलींसाठी असलेल्या शैक्षणिक संस्थांची शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संख्या
Number of Educational Institutions Exclusively for girls by Type of Education
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	कला / विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालये Arts / Science and Commerce Colleges	शिक्षकांची प्रशिक्षण महाविद्यालये Teachers Training Colleges		उच्च माध्यमिक शाळा Higher Secondary Schools	माध्यमिक शाळा Secondary School	वरिष्ठ प्राथमिक शाळा Upper Primary Schools	कनिष्ठ प्राथमिक शाळा Lower Primary Schools	Districts
			बी.एड. B.Ed.	डी.एड. D.Ed.					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई	16	N.A	5	0	0	2	55	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	12	N.A	N.A	21	76	2	0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	13	N.A	0	14	11	25	7	Thane
4	पालघर	1	N.A	1	2	9	5	1	Palghar
5	रायगड	7	N.A	1	2	5	9	6	Raigad
6	रत्नागिरी	3	N.A	0	1	4	4	4	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	5	N.A	0	0	0	1	1	Sindhudurg
8	नाशिक	12	N.A	2	13	24	54	22	Nashik
9	धुळे	6	N.A	1	15	17	9	32	Dhule
10	नंदुरबार	9	N.A	0	6	14	0	16	Nandurbar
11	जळगाव	10	N.A	1	11	22	38	58	Jalgaon
12	अहमदनगर	10	N.A	8	12	15	7	20	Ahmednagar
13	पुणे	18	N.A	5	27	35	51	31	Pune
14	सातारा	7	N.A	5	8	13	11	16	Satara
15	सांगली	13	N.A	3	17	34	42	29	Sangli
16	सोलापूर	12	N.A	4	8	9	25	23	Solapur
17	कोल्हापूर	13	N.A	2	10	23	57	40	Kolhapur
18	औरंगाबाद	17	N.A	2	12	13	4	6	Aurangabad
19	जालना	3	N.A	1	1	12	6	5	Jalna
20	परभणी	6	N.A	0	1	11	9	3	Parbhani
21	हिंगोली	0	N.A	1	1	5	7	10	Hingoli
22	बीड	9	N.A	2	9	14	21	15	Beed
23	नांदेड	3	N.A	0	7	21	16	13	Nanded
24	उस्मानाबाद	1	N.A	1	1	13	17	11	Osmanabad
25	लातूर	6	N.A	4	4	19	13	5	Latur
26	बुलढाणा	4	N.A	1	4	10	12	27	Buldhana
27	अकोला	1	N.A	0	8	11	6	15	Akola
28	वाशिम	2	N.A	0	4	6	1	7	Washim
29	अमरावती	7	N.A	0	10	31	10	39	Amravati
30	यवतमाळ	5	N.A	1	13	17	8	14	Yavatmal
31	वर्धा	4	N.A	1	2	6	1	6	Wardha
32	नागपूर	25	N.A	6	22	24	6	14	Nagpur
33	भंडारा	5	N.A	1	3	5	1	4	Bhandara
34	गोंदिया	7	N.A	0	4	5	8	4	Gondiya
35	चंद्रपूर	9	N.A	2	8	10	1	11	Chandrapur
36	गडचिरोली	13	N.A	0	4	7	4	11	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		294	N.A	61	285	551	493	581	Maharashtra State

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

२) शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune

2) Directorate of Education (Higher education), Govt. of Maharashtra, Pune

5. शिक्षण / EDUCATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.3
वर्गीकरणानुसार शाळांची संख्या / Number of Schools according to Classification
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	उच्च माध्यमिक शाळा Higher Secondary Schools				माध्यमिक / वरिष्ठ मुल्योग शाळा Middle / Senior Basic Schools				पूर्व-प्राथमिक / प्राथमिक / कनिष्ठ मुल्योग शाळा Pre-primary / Primary / Basic Junior Schools				Districts
		शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित / विनाअनुदानित Aided / Unaided	एकूण Total	शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित / विनाअनुदानित Aided / Unaided	एकूण Total	शासकीय Govt.	स्थानिक संस्था Local Bodies	अनुदानित / विनाअनुदानित Aided / Unaided	एकूण [#] Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई	0		0	0	207		6	216	985		1,176	2,380	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	7		156	164	15		1,517	1,542	0		36	43	Mumbai Suburban
3	ठाणे	2		113	115	69		1,324	1,430	1,764		1,413	3,325	Thane
4	पालघर	0		50	51	89		503	669	2,126		470	2,726	Palghar
5	रायगड	1		26	27	22		576	601	2,825		320	3,182	Raigad
6	रत्नागिरी	1		24	25	5		414	427	2,709		138	2,856	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1		19	20	1		231	234	1,442		63	1,510	Sindhudurg
8	नाशिक	2		108	110	104		1,027	1,134	3,571		826	4,413	Nashik
9	धुळे	1		21	22	21		463	485	1,150		344	1,495	Dhule
10	नंदुरबार	0		13	13	69		330	399	1,436		208	1,645	Nandurbar
11	जळगाव	2		52	54	35		789	825	1,917		579	2,501	Jalgaon
12	अहमदनगर	1		112	113	31		1,043	1,074	3,630		560	4,198	Ahmednagar
13	पुणे	0		161	161	99		1,646	1,760	4,139		1,288	5,482	Pune
14	सातारा	2		44	46	7		758	766	2,761		293	3,076	Satara
15	सांगली	0		71	71	8		655	666	1,783		451	2,239	Sangli
16	सोलापूर	0		77	77	16		981	999	2,937		785	3,732	Solapur
17	कोल्हापूर	3		66	69	12		942	957	2,125		568	2,700	Kolhapur
18	औरंगाबाद	2		155	157	79		870	949	2,115		1,142	3,270	Aurangabad

तक्ता क्र. / Table No. 5.3 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
19	जालना	0	74	74	40	362	403	1,528	379	1,926	Jalna			
20	परभणी	0	127	127	57	412	470	1,108	434	1,543	Parbhani			
21	हिंगोली	1	47	48	37	184	223	853	177	1,044	Hingoli			
22	बीड	0	75	75	74	608	683	2,474	462	2,939	Beed			
23	नांदेड	0	86	86	106	624	736	2,213	730	2,954	Nanded			
24	उस्मानाबाद	0	48	48	58	377	436	1,070	294	1,370	Osmanabad			
25	लातूर	0	75	75	60	611	673	1,257	682	1,943	Latur			
26	बुलढाणा	2	88	90	54	496	550	1,506	327	1,834	Buldhana			
27	अकोला	1	65	66	21	456	478	994	326	1,336	Akola			
28	वाशिम	0	37	37	15	305	321	814	216	1,041	Washim			
29	अमरावती	2	47	49	64	638	706	1,725	411	2,142	Amravati			
30	यवतमाळ	1	88	89	74	581	655	2,200	401	2,611	Yavatmal			
31	वर्धा	0	43	43	15	289	304	974	191	1,172	Wardha			
32	नागपूर	2	92	94	68	1,021	1,091	1,732	1,135	2,926	Nagpur			
33	भंडारा	1	29	30	43	262	306	782	188	978	Bhandara			
34	गोंदिया	1	56	57	43	287	331	1,065	226	1,293	Gondiya			
35	चंद्रपूर	3	74	77	44	469	515	1,621	298	1,934	Chandrapur			
36	गडचिरोली	1	38	39	64	280	344	1,553	142	1,699	Gadchiroli			
महाराष्ट्र राज्य		40	2,457	2,499	1,826	22,337	24,358	64,884	17,679	83,458	Maharashtra State			

टिप : # स्तंभ ६, १० व १४ मध्ये Unrecognised शाळांचा समावेश आहे.

Note : # Col.6,10,14 includes Unrecognised schools

आधार : महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई

Source : Maharashtra Primary Education Parishad, Mumbai

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.4

शाळेतील शिक्षकांची विभागवार संख्या / Number of School Teachers classified by Department
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	उच्च / उच्च माध्यमिक / बहुउद्देशीय प्राथमिक विभाग High/Higher Secondary schools Junior Basic Departments			माध्यमिक / वरिष्ठ प्राथमिक विभाग Middle / Senior Basic Departments			प्राथमिक / पूर्व-प्राथमिक कनिष्ठ मुल्योद्योग विभाग Primary / Pre-Primary Junior Basic Departments			अध्यापक महाविद्यालये Teachers Training Colleges (B.Ed.)			एकूण Grand Total			Districts (2)
		पुरुष	स्त्री	एकूण	पुरुष	स्त्री	एकूण	पुरुष	स्त्री	एकूण	पुरुष	स्त्री	एकूण	पुरुष	स्त्री	एकूण	
		Men	Women	Total	Men	Women	Total	Men	Women	Total	Men	Women	Total	Men	Women	Total	
1	मुंबई	0	0	0	523	649	1,172	5,844	16,433	22,277	N.A.	N.A.	N.A.	6,367	17,082	23,449	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	2,935	3,575	6,510	4,901	7,173	12,074	6,065	11,638	17,703	N.A.	N.A.	N.A.	13,901	22,386	36,287	Mumbai Suburban
3	ठाणे	2,001	2,072	4,073	4,324	5,061	9,385	11,583	20,932	32,515	N.A.	N.A.	N.A.	17,908	28,065	45,973	Thane
4	पालघर	806	651	1,457	1,984	1,759	3,743	7,580	8,894	16,474	N.A.	N.A.	N.A.	10,370	11,304	21,674	Palghar
5	रायगड	860	710	1,570	2,075	1,755	3,830	6,680	7,959	14,639	N.A.	N.A.	N.A.	9,615	10,424	20,039	Raigad
6	रत्नागिरी	656	280	936	1,768	450	2,218	6,443	3,857	10,300	N.A.	N.A.	N.A.	8,867	4,587	13,454	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	379	185	564	905	324	1,229	2,702	2,571	5,273	N.A.	N.A.	N.A.	3,986	3,080	7,066	Sindhudurg
8	नाशिक	2,001	885	2,886	5,262	2,184	7,446	16,041	12,026	28,067	N.A.	N.A.	N.A.	23,304	15,095	38,399	Nashik
9	धुळे	943	200	1,143	2,885	554	3,439	6,121	3,357	9,478	N.A.	N.A.	N.A.	9,949	4,111	14,060	Dhule
10	नंदुरबार	653	118	771	1,884	337	2,221	5,867	1,935	7,802	N.A.	N.A.	N.A.	8,404	2,390	10,794	Nandurbar
11	जळगाव	1,399	359	1,758	4,230	1,031	5,261	12,431	5,951	18,382	N.A.	N.A.	N.A.	18,060	7,341	25,401	Jalgaon
12	अहमदनगर	2,435	695	3,130	4,705	1,266	5,971	13,789	8,934	22,723	N.A.	N.A.	N.A.	20,929	10,895	31,824	Ahmednagar
13	पुणे	3,450	2,664	6,114	8,336	6,037	14,373	19,764	25,475	45,239	N.A.	N.A.	N.A.	31,550	34,176	65,726	Pune
14	सातारा	1,113	636	1,749	3,007	1,136	4,143	7,809	6,620	14,429	N.A.	N.A.	N.A.	11,929	8,392	20,321	Satara
15	सांगली	1,233	547	1,780	2,437	921	3,358	7,234	5,647	12,881	N.A.	N.A.	N.A.	10,904	7,115	18,019	Sangli
16	सोलापूर	2,064	650	2,714	4,398	1,240	5,638	13,985	8,352	22,337	N.A.	N.A.	N.A.	20,447	10,242	30,689	Solapur

तक्ता क्र. / Table No. 5.4 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
17	कोल्हापूर	1,530	729	2,259	4,047	1,414	5,461	10,111	7,177	17,288	N.A	N.A	N.A	15,688	9,320	25,008	Kolhapur
18	औरंगाबाद	1,762	603	2,365	4,138	1,842	5,980	12,752	9,828	22,580	N.A	N.A	N.A	18,652	12,273	30,925	Aurangabad
19	जालना	865	104	969	2,022	279	2,301	7,910	2,593	10,503	N.A	N.A	N.A	10,797	2,976	13,773	Jalna
20	परभणी	1,070	175	1,245	2,267	429	2,696	7,168	3,104	10,272	N.A	N.A	N.A	10,505	3,708	14,213	Parbhani
21	हिंगोली	555	77	632	1,272	137	1,409	4,832	1,379	6,211	N.A	N.A	N.A	6,659	1,593	8,252	Hingoli
22	बीड	1,657	209	1,866	3,738	678	4,416	12,641	5,075	17,716	N.A	N.A	N.A	18,036	5,962	23,998	Beed
23	नांदेड	1,616	212	1,828	3,760	509	4,269	12,010	4,997	17,007	N.A	N.A	N.A	17,386	5,718	23,104	Nanded
24	उस्मानाबाद	767	139	906	1,860	284	2,144	5,875	2,705	8,580	N.A	N.A	N.A	8,502	3,128	11,630	Osmanabad
25	लातूर	1,595	282	1,877	3,123	731	3,854	9,736	4,678	14,414	N.A	N.A	N.A	14,454	5,691	20,145	Latur
26	बुलढाणा	1,180	218	1,398	2,437	464	2,901	10,036	3,298	13,334	N.A	N.A	N.A	13,653	3,980	17,633	Buldhana
27	अकोला	863	292	1,155	2,064	825	2,889	4,984	3,945	8,929	N.A	N.A	N.A	7,911	5,062	12,973	Akola
28	वाशिम	592	101	693	1,392	257	1,649	4,635	1,758	6,393	N.A	N.A	N.A	6,619	2,116	8,735	Washim
29	अमरावती	1,225	430	1,655	2,800	1,041	3,841	7,820	5,877	13,697	N.A	N.A	N.A	11,845	7,348	19,193	Amravati
30	यवतमाळ	1,087	377	1,464	2,484	769	3,253	8,886	5,049	13,935	N.A	N.A	N.A	12,457	6,195	18,652	Yavatmal
31	वर्धा	620	232	852	1,192	579	1,771	3,447	3,010	6,457	N.A	N.A	N.A	5,259	3,821	9,080	Wardha
32	नागपूर	1,940	1,578	3,518	3,654	3,492	7,146	8,774	14,778	23,552	N.A	N.A	N.A	14,368	19,848	34,216	Nagpur
33	भंडारा	575	226	801	1,257	436	1,693	3,448	2,455	5,903	N.A	N.A	N.A	5,280	3,117	8,397	Bhandara
34	गोंदिया	929	229	1,158	1,628	296	1,924	5,243	1,818	7,061	N.A	N.A	N.A	7,800	2,343	10,143	Gondiya
35	चंद्रपूर	1,097	389	1,486	2,478	752	3,230	6,882	4,069	10,951	N.A	N.A	N.A	10,457	5,210	15,667	Chandrapur
36	गडचिरोली	622	144	766	1,528	301	1,829	4,752	1,964	6,716	N.A	N.A	N.A	6,902	2,409	9,311	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		45,075	20,973	66,048	1,02,765	47,392	1,50,157	3,01,880	2,40,138	5,42,018	N.A	N.A	N.A	4,49,720	3,08,503	7,58,223	Maharashtra State

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

२) शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune

2) Directorate of Education (Higher education), Govt. of Maharashtra, Pune

5. शिक्षण / EDUCATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.5
विद्यार्थ्यांची विभागवार संख्या / Number of Students by Department
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	प्राथमिक / पूर्व प्राथमिक / मुलोटोद्योग विभाग			माध्यमिक / वरिष्ठ मुलोटोद्योग विभाग			माध्यमिक / उच्च-माध्यमिक / बहुउद्येशिय उच्च मुलोटोद्योग विभाग			पदवी			पदव्युत्तर			Districts
		Primary / Pre-Primary / Basic Departments			Middle / Senior Basic Departments			High / Higher Secondary / Multi Purpose / Post Basic Deptt.			Graduation			Post-Graduation			
		मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	मुंबई	3,99,333	3,65,919	7,65,252	16,408	15,154	31,562	0	0	0	46,258	55,162	1,01,420	4,853	7,284	12,137	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	3,53,405	3,08,231	6,61,636	1,65,966	1,45,287	3,11,253	1,59,147	1,48,047	3,07,194	87,606	92,762	1,80,368	3,865	6,662	10,527	Mumbai Suburban
3	ठाणे	6,40,864	5,70,606	12,11,470	1,36,575	1,20,191	2,56,766	92,868	84,596	1,77,464	68,762	71,099	1,39,861	2,400	4,420	6,820	Thane
4	पालघर	3,13,829	2,83,420	5,97,249	64,764	54,441	1,19,205	41,229	34,892	76,121	17,874	16,839	34,713	741	1,045	1,786	Palghar
5	रायगड	1,97,190	1,79,230	3,76,420	46,403	40,347	86,750	33,386	30,148	63,534	19,493	20,679	40,172	827	1,366	2,193	Raigad
6	रत्नागिरी	88,314	84,079	1,72,393	26,663	24,830	51,493	22,219	20,324	42,543	9,174	9,830	19,004	369	548	917	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	41,257	37,923	79,180	12,722	11,500	24,222	11,485	11,236	22,721	6,086	6,749	12,835	254	313	567	Sindhudurg
8	नाशिक	5,09,521	4,48,835	9,58,356	1,11,043	95,656	2,06,699	75,907	63,731	1,39,638	46,016	42,855	88,871	5,008	6,817	11,825	Nashik
9	धुळे	1,77,763	1,54,073	3,31,836	40,581	31,886	72,467	28,550	21,307	49,857	11,968	11,390	23,358	1,407	2,052	3,459	Dhule
10	नंदुरबार	1,36,138	1,25,998	2,62,136	28,519	24,697	53,216	18,858	15,132	33,990	9,178	8,117	17,295	815	845	1,660	Nandurbar
11	जळगाव	3,44,604	2,84,546	6,29,150	83,937	64,367	1,48,304	54,227	41,173	95,400	33,538	30,679	64,217	5,207	7,011	12,218	Jalgaon
12	अहमदनगर	3,48,943	2,90,647	6,39,590	91,926	71,713	1,63,639	73,962	54,335	1,28,297	40,949	33,288	74,237	4,843	5,494	10,337	Ahmednagar
13	पुणे	7,67,481	6,58,017	14,25,498	1,67,961	1,41,691	3,09,652	1,29,781	1,11,834	2,41,615	1,02,376	97,124	1,99,500	11,435	14,554	25,989	Pune
14	सातारा	1,83,547	1,62,297	3,45,844	50,110	42,829	92,939	42,820	34,580	77,400	22,977	27,320	50,297	815	1,706	2,521	Satara
15	सांगली	1,89,085	1,63,235	3,52,320	50,455	41,177	91,632	40,813	33,021	73,834	20,912	22,298	43,210	1,273	2,512	3,785	Sangli
16	सोलापूर	3,28,045	2,88,047	6,16,092	82,401	67,631	1,50,032	61,757	45,604	1,07,361	22,117	19,254	41,371	1,593	1,896	3,489	Solapur

तक्ता क्र. / Table No. 5.5 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
17	कोल्हापूर	2,56,443	2,15,323	4,71,766	69,303	55,340	1,24,643	60,454	45,644	1,06,098	36,877	34,915	71,792	2,161	3,337	5,498	Kolhapur
18	औरंगाबाद	3,73,740	3,15,362	6,89,102	82,283	66,952	1,49,235	71,004	49,995	1,20,999	46,536	28,748	75,284	4,950	3,909	8,859	Aurangabad
19	जालना	1,67,556	1,47,312	3,14,868	39,624	32,288	71,912	33,664	22,682	56,346	23,216	11,201	34,417	2,177	1,172	3,349	Jalna
20	परभणी	1,59,513	1,40,530	3,00,043	37,599	30,953	68,552	27,993	20,600	48,593	9,095	7,315	16,410	998	904	1,902	Parbhani
21	हिंगोली	93,685	84,831	1,78,516	22,376	19,404	41,780	15,919	12,385	28,304	5,044	3,143	8,187	201	132	333	Hingoli
22	बीड	2,30,460	1,89,060	4,19,520	57,150	45,562	1,02,712	47,292	31,775	79,067	31,591	16,763	48,354	2,763	1,645	4,408	Beed
23	नांदेड	2,64,691	2,45,586	5,10,277	59,535	54,211	1,13,746	42,774	33,560	76,334	21,688	15,581	37,269	3,049	2,593	5,642	Nanded
24	उस्मानाबाद	1,12,654	99,197	2,11,851	28,318	24,594	52,912	18,864	15,700	34,564	15,522	10,072	25,594	1,303	925	2,228	Osmanabad
25	लातूर	2,13,025	1,79,488	3,92,513	55,068	42,724	97,792	40,110	31,866	71,976	16,145	14,118	30,263	2,333	2,353	4,686	Latur
26	बुलढाणा	2,03,756	1,72,252	3,76,008	50,406	41,566	91,972	35,736	29,379	65,115	9,441	10,051	19,492	538	909	1,447	Buldhana
27	अकोला	1,25,569	1,13,915	2,39,484	34,005	30,218	64,223	26,693	24,646	51,339	13,701	14,056	27,757	1,518	2,371	3,889	Akola
28	वाशिम	92,477	80,610	1,73,087	25,976	21,297	47,273	20,689	15,578	36,267	5,372	4,820	10,192	169	267	436	Washim
29	अमरावती	1,86,821	1,73,568	3,60,389	49,651	44,255	93,906	33,934	34,102	68,036	21,079	25,486	46,565	2,100	3,934	6,034	Amravati
30	यवतमाळ	1,95,358	1,80,001	3,75,359	50,557	43,534	94,091	33,811	30,353	64,164	13,165	14,039	27,204	723	907	1,630	Yavatmal
31	वर्धा	77,866	71,401	1,49,267	21,533	18,978	40,511	16,613	17,413	34,026	9,168	12,185	21,353	607	1,620	2,227	Wardha
32	नागपूर	3,23,562	2,94,791	6,18,353	79,966	72,082	1,52,048	67,551	65,092	1,32,643	32,364	47,283	79,647	3,073	6,511	9,584	Nagpur
33	भंडारा	73,658	68,957	1,42,615	21,254	19,086	40,340	18,410	18,560	36,970	8,449	13,278	21,727	696	1,459	2,155	Bhandara
34	गोंदिया	83,560	79,175	1,62,735	24,512	22,761	47,273	21,029	20,947	41,976	6,616	11,027	17,643	150	532	682	Gondiya
35	चंद्रपूर	1,37,275	1,28,168	2,65,443	38,266	33,864	72,130	29,617	28,883	58,500	15,612	22,015	37,627	2,082	4,753	6,835	Chandrapur
36	गडचिरोली	69,748	66,741	1,36,489	18,591	16,884	35,475	14,268	13,560	27,828	8,700	9,022	17,722	835	1,037	1,872	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		84,60,736	74,51,371	1,59,12,107	20,42,407	17,29,950	37,72,357	15,63,434	13,12,680	28,76,114	9,14,665	8,90,563	18,05,228	78,131	1,05,795	1,83,926	Maharashtra State

आधार : १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

२) शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune

2) Directorate of Education (Higher education), Govt. of Maharashtra, Pune

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.6

अनुसूचित जातीच्या व नवबौद्ध विद्यार्थ्यांची विभागवार संख्या / Number of Scheduled Castes and Nav Buddhist Students by Department (2017-18)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	प्राथमिक / पूर्व प्राथमिक / मुलोट्योग विभाग Primary / Pre-Primary / Basic Departments			माध्यमिक / वरिष्ठ मुलोट्योग विभाग Middle / Senior Basic Departments			माध्यमिक / उच्च-माध्यमिक / बहुउद्येशिय उच्च मुलोट्योग विभाग High / Higher Secondary / Multi-Purpose / Post Basic Deptt.			पदवी Graduation			पदव्युत्तर Post-Graduation			Districts (2)
		मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	
		Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	मुंबई	30,544	30,289	60,833	1,903	1,919	3,822	0	0	0	4,382	5,740	10,122	540	684	1,224	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	20,479	19,292	39,771	14,424	13,025	27,449	12,471	12,240	24,711	5,298	6,469	11,767	236	385	621	Mumbai Suburban
3	ठाणे	60,572	56,643	1,17,215	13,970	13,034	27,004	9,052	8,599	17,651	7,024	7,228	14,252	264	488	752	Thane
4	पालघर	8,393	7,953	16,346	2,102	1,948	4,050	2,096	2,190	4,286	923	938	1,861	37	47	84	Palghar
5	रायगड	14,146	13,121	27,267	3,374	3,016	6,390	2,396	2,294	4,690	1,518	1,802	3,320	69	130	199	Raigad
6	रत्नागिरी	6,787	6,517	13,304	2,203	2,002	4,205	1,896	1,733	3,629	848	955	1,803	24	48	72	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	2,860	2,610	5,470	925	758	1,683	766	879	1,645	514	469	983	23	22	45	Sindhudurg
8	नाशिक	46,843	43,117	89,960	11,517	9,955	21,472	7,551	6,508	14,059	4,713	4,473	9,186	524	743	1,267	Nashik
9	धुळे	10,154	8,977	19,131	2,786	2,449	5,235	2,177	1,686	3,863	978	839	1,817	152	170	322	Dhule
10	नंदुरबार	3,698	3,430	7,128	1,054	876	1,930	890	718	1,608	428	445	873	27	35	62	Nandurbar
11	जळगाव	31,062	28,407	59,469	8,793	7,286	16,079	5,587	4,352	9,939	3,573	2,789	6,362	598	605	1,203	Jalgaon
12	अहमदनगर	45,154	41,427	86,581	12,618	10,210	22,828	9,164	7,215	16,379	4,646	3,343	7,989	536	512	1,048	Ahmednagar
13	पुणे	1,23,042	1,12,420	235,462	27,517	24,154	51,671	17,440	16,208	33,648	13,063	12,155	25,218	1,205	1,408	2,613	Pune
14	सातारा	22,385	20,711	43,096	6,354	5,535	11,889	4,945	4,196	9,141	2,539	2,833	5,372	138	235	373	Satara
15	सांगली	26,522	23,888	50,410	7,157	6,128	13,285	5,324	4,481	9,805	2,511	2,598	5,109	199	288	487	Sangli
16	सोलापूर	51,444	47,525	98,969	13,382	11,351	24,733	9,147	6,775	15,922	3,403	2,691	6,094	296	299	595	Solapur

तक्ता क्र. / Table No. 5.6 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
17	कोल्हापूर	35,007	31,667	66,674	9,251	8,023	17,274	7,304	5,949	13,253	4,200	3,670	7,870	399	439	838	Kolhapur
18	औरंगाबाद	58,086	51,339	1,09,425	13,849	11,448	25,297	11,318	8,316	19,634	7,743	5,175	12,918	724	629	1,353	Aurangabad
19	जालना	25,532	23,907	49,439	6,688	5,424	12,112	5,509	3,626	9,135	3,998	1,800	5,798	376	186	562	Jalna
20	परभणी	23,618	21,978	45,596	6,345	5,293	11,638	4,584	3,468	8,052	1,707	1,372	3,079	191	144	335	Parbhani
21	हिंगोली	16,974	16,040	33,014	4,682	4,159	8,841	3,336	2,753	6,089	1,158	786	1,944	44	31	75	Hingoli
22	बीड	32,424	29,640	62,064	8,946	6,918	15,864	6,865	4,565	11,430	4,311	2,274	6,585	473	297	770	Beed
23	नांदेड	52,614	49,420	1,02,034	13,056	11,947	25,003	8,930	7,196	16,126	4,744	3,436	8,180	812	648	1,460	Nanded
24	उस्मानाबाद	17,455	16,162	33,617	4,668	4,209	8,877	3,324	2,636	5,960	2,594	1,603	4,197	295	207	502	Osmanabad
25	लातूर	40,811	36,393	77,204	11,063	9,129	20,192	7,417	5,857	13,274	3,050	2,185	5,235	490	386	876	Latur
26	बुलढाणा	38,683	34,827	73,510	10,347	9,121	19,468	7,564	6,242	13,806	1,693	1,456	3,149	109	107	216	Buldhana
27	अकोला	27,862	26,161	54,023	8,606	7,540	16,146	6,483	5,771	12,254	3,448	2,971	6,419	363	360	723	Akola
28	वाशिम	17,756	16,020	33,776	5,831	4,693	10,524	4,394	3,579	7,973	1,177	1,020	2,197	24	24	48	Washim
29	अमरावती	30,385	28,596	58,981	8,981	7,877	16,858	6,898	6,893	13,791	4,502	5,170	9,672	435	675	1,110	Amravati
30	यवतमाळ	22,856	20,971	43,827	6,486	5,456	11,942	4,514	4,151	8,665	1,926	1,944	3,870	123	168	291	Yavatmal
31	वर्धा	11,624	10,843	22,467	3,515	3,013	6,528	2,992	2,922	5,914	1,762	1,742	3,504	106	246	352	Wardha
32	नागपूर	59,762	55,142	1,14,904	15,315	13,975	29,290	13,071	12,751	25,822	6,587	9,333	15,920	510	1,174	1,684	Nagpur
33	भंडारा	10,759	10,429	21,188	3,426	3,072	6,498	3,311	3,147	6,458	1,724	2,197	3,921	168	330	498	Bhandara
34	गोंदिया	10,430	9,963	20,393	3,033	2,769	5,802	3,032	2,683	5,715	1,059	1,487	2,546	32	77	109	Gondiya
35	चंद्रपूर	22,136	20,739	42,875	6,410	5,751	12,161	5,329	5,071	10,400	3,076	4,284	7,360	494	1,104	1,598	Chandrapur
36	गडचिरोली	7,193	6,722	13,915	2,161	1,961	4,122	1,996	1,789	3,785	1,544	1,463	3,007	157	223	380	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	10,66,052	9,83,286	20,49,338	2,82,738	2,45,424	5,28,162	2,09,073	1,79,439	3,88,512	1,18,364	1,11,135	2,29,499	11,193	13,554	24,747	Maharashtra State

आधार : १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

२) शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune

2) Directorate of Education (Higher education), Govt. of Maharashtra, Pune

5. शिक्षण / EDUCATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.7
अनुसूचित जमातीतील विद्यार्थ्यांची विभागवार संख्या / Number of Schedule Tribes Students by Department
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	प्राथमिक / पूर्व प्राथमिक / मुलोट्योग विभाग Primary / Pre-Primary / Basic Departments			माध्यमिक / वरिष्ठ मुलोट्योग विभाग Middle / Senior Basic Departments			माध्यमिक / उच्च-माध्यमिक / बहु- उद्येशिय उच्च मुलोट्योग विभाग High / Higher Secondary / Multi- Purpose / Post Basic Deptt.			पदवी Graduation			पदव्युत्तर Post-Graduation			Districts (2)
		मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	मुले	मुली	एकूण	
		Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	Boys	Girls	Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	मुंबई	3,000	3,127	6,127	175	147	322	0	0	0	341	294	635	100	74	174	Mumbai
2	मुंबईउपनगर	1,795	1,666	3,461	1,149	1,043	2,192	1,203	1,146	2,349	359	445	804	26	28	54	Mumbai Suburban
3	ठाणे	39,075	36,419	75,494	7,880	6,703	14,583	4,165	3,366	7,531	2,643	1,996	4,639	226	148	374	Thane
4	पालघर	1,13,144	1,08,575	2,21,719	23,454	19,877	43,331	12,632	10,277	22,909	3,896	2,269	6,165	146	109	255	Palghar
5	रायगड	29,674	27,916	57,590	5,672	4,624	10,296	2,073	1,396	3,469	836	502	1,338	32	26	58	Raigad
6	रत्नागिरी	1,421	1,373	2,794	277	228	505	134	97	231	95	48	143	12	6	18	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	490	451	941	84	87	171	81	80	161	49	45	94	3	1	4	Sindhudurg
8	नाशिक	1,54,295	1,45,956	3,00,251	30,161	26,014	56,175	16,709	12,718	29,427	9,351	5,597	14,948	1,269	618	1,887	Nashik
9	धुळे	74,265	67,163	1,41,428	14,034	10,361	24,395	5,901	4,068	9,969	1,981	998	2,979	326	221	547	Dhule
10	नंदुरबार	1,01,121	96,182	1,97,303	19,265	17,212	36,477	11,174	8,965	20,139	5,450	3,763	9,213	484	255	739	Nandurbar
11	जळगाव	76,680	66,072	1,42,752	14,454	10,419	24,873	6,609	3,856	10,465	2,611	1,040	3,651	768	287	1055	Jalgaon
12	अहमदनगर	40,854	37,148	78,002	8,411	6,840	15,251	5,098	3,601	8,699	2,758	1,882	4,640	388	275	663	Ahmednagar
13	पुणे	32,495	28,978	61,473	6,718	5,651	12,369	4,710	3,836	8,546	3,117	2,362	5,479	723	374	1,097	Pune
14	सातारा	4,243	3,384	7,627	598	403	1,001	345	209	554	107	94	201	18	4	22	Satara
15	सांगली	1,635	1,117	2,752	266	150	416	149	228	377	25	44	69	7	14	21	Sangli
16	सोलापूर	7,209	6,104	13,313	1,505	1,059	2,564	501	359	860	138	74	212	8	5	13	Solapur

तक्ता क्र. / Table No. 5.7 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
17	कोल्हापूर	1,565	1,261	2,826	244	183	427	240	108	348	55	74	129	14	12	26	Kolhapur
18	औरंगाबाद	19,446	17,147	36,593	3,893	2,872	6,765	2,672	1,567	4,239	1,796	781	2,577	275	103	378	Aurangabad
19	जालना	4,782	4,276	9,058	1,054	714	1,768	929	582	1,511	477	212	689	61	20	81	Jalna
20	परभणी	5,414	4,860	10,274	1,226	876	2,102	1,021	650	1,671	291	190	481	135	67	202	Parbhani
21	हिंगोली	8,932	8,517	17,449	2,193	1,956	4,149	1,483	920	2,403	512	260	772	11	12	23	Hingoli
22	बीड	5,548	4,510	10,058	1,368	829	2,197	812	426	1,238	404	210	614	44	11	55	Beed
23	नांदेड	23,138	21,981	45,119	5,151	4,576	9,727	3,520	2,893	6,413	1,520	958	2,478	298	156	454	Nanded
24	उस्मानाबाद	3,452	3,057	6,509	827	589	1,416	429	327	756	226	133	359	35	8	43	Osmanabad
25	लातूर	7,534	6,031	13,565	1,654	1,085	2,739	1,193	701	1,894	274	213	487	68	30	98	Latur
26	बुलढाणा	11,795	10,702	22,497	2,125	1,641	3,766	1,330	1,022	2,352	181	171	352	27	13	40	Buldhana
27	अकोला	7,484	6,857	14,341	1,725	1,430	3,155	1,084	739	1,823	592	401	993	136	73	209	Akola
28	वाशिम	7,160	6,445	13,605	1,878	1,444	3,322	1,096	748	1,844	330	226	556	28	17	45	Washim
29	अमरावती	34,725	32,940	67,665	8,621	7,401	16,022	5,151	4,429	9,580	2,023	1,468	3,491	221	156	377	Amravati
30	यवतमाळ	37,260	35,055	72,315	9,693	8,450	18,143	5,763	5,248	11,011	1,666	1,698	3,364	103	92	195	Yavatmal
31	वर्धा	10,467	9,610	20,077	2,809	2,441	5,250	1,741	1,861	3,602	800	984	1,784	46	94	140	Wardha
32	नागपूर	30,922	28,829	59,751	7,159	6,464	13,623	4,667	4,595	9,262	2,106	2,478	4,584	285	274	559	Nagpur
33	भंडारा	5,634	4,830	10,464	1,527	1,328	2,855	1,178	1,167	2,345	548	632	1,180	54	62	116	Bhandara
34	गोंदिया	14,878	14,281	29,159	4,193	4,092	8,285	3,334	3,603	6,937	718	1,216	1,934	15	32	47	Gondiya
35	चंद्रपूर	26,386	25,084	51,470	7,017	6,381	13,398	4,991	5,044	10,035	2,330	2,893	5,223	288	474	762	Chandrapur
36	गडचिरोली	29,346	28,463	57,809	7,423	6,670	14,093	4,885	4,496	9,381	2,468	2,425	4,893	261	218	479	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	9,77,264	9,06,367	18,83,631	2,05,883	1,72,240	3,78,123	1,19,003	95,328	2,14,331	53,074	39,076	92,150	6,941	4,369	11,310	Maharashtra State

आधार : १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune

२) शिक्षण संचालनालय (उच्च शिक्षण), महाराष्ट्र शासन, पुणे

2) Directorate of Education (Higher education), Govt. of Maharashtra, Pune

**5. शिक्षण /
तक्ता क्रमांक /
शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्था व विद्यार्थी /
(2017-**

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	प्राथमिक शाळा Primary School		माध्यमिक शाळा Secondary School		उच्च माध्यमिक वर्ग असलेल्या माध्यमिक शाळा Secondary Schools having Higher Secondary School	
		संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	मुंबई शहर	2,480	7,65,252	216	31,562	25	0
2	मुंबई उपनगर	1,527	6,61,636	1,542	3,11,253	557	3,07,194
3	ठाणे	4,610	12,11,470	1,430	2,56,766	457	1,77,464
4	पालघर	3,322	5,97,249	669	1,19,205	185	76,121
5	रायगड	3,764	3,76,420	601	86,750	197	63,534
6	रत्नागिरी	3,276	1,72,393	427	51,493	151	42,543
7	सिंधुदुर्ग	1,742	79,180	234	24,222	83	22,721
8	नाशिक	5,505	9,58,356	1,134	2,06,699	397	1,39,638
9	धुळे	1,965	3,31,836	485	72,467	191	49,857
10	नंदुरबार	2,026	2,62,136	399	53,216	121	33,990
11	जळगाव	3,303	6,29,150	825	1,48,304	270	95,400
12	अहमदनगर	5,199	6,39,590	1,074	1,63,639	456	1,28,297
13	पुणे	7,156	14,25,498	1,760	3,09,652	692	2,41,615
14	सातारा	3,824	3,45,844	766	92,939	233	77,400
15	सांगली	2,878	3,52,320	666	91,632	239	73,834
16	सोलापूर	4,683	6,16,092	999	1,50,032	411	1,07,361
17	कोल्हापूर	3,622	4,71,766	957	1,24,643	273	1,06,098
18	औरंगाबाद	4,090	6,89,102	949	1,49,235	442	1,20,999
19	जालना	2,293	3,14,868	403	71,912	209	56,346
20	परभणी	1,967	3,00,043	470	68,552	250	48,593
21	हिंगोली	1,253	1,78,516	223	41,780	122	28,304
22	बीड	3,604	4,19,520	683	1,02,712	279	79,067
23	नांदेड	3,677	5,10,277	736	1,13,746	289	76,334
24	उस्मानाबाद	1,788	2,11,851	436	52,912	130	34,564
25	लातूर	2,595	3,92,513	673	97,792	252	71,976
26	बुलढाणा	2,354	3,76,008	550	91,972	303	65,115
27	अकोला	1,793	2,39,484	478	64,223	255	51,339
28	वाशिम	1,352	1,73,087	321	47,273	183	36,267
29	अमरावती	2,841	3,60,389	706	93,906	299	68,036
30	यवतमाळ	3,252	3,75,359	655	94,091	334	64,164
31	वर्धा	1,472	1,49,267	304	40,511	137	34,026
32	नागपूर	3,979	6,18,353	1,091	1,52,048	471	1,32,643
33	भंडारा	1,284	1,42,615	306	40,340	158	36,970
34	गोंदिया	1,618	1,62,735	331	47,273	217	41,976
35	चंद्रपूर	2,412	2,65,443	515	72,130	253	58,500
36	गडचिरोली	2,040	1,36,489	344	35,475	172	27,828
	महाराष्ट्र राज्य	1,06,546	1,59,12,107	24,358	37,72,357	9,693	28,76,114

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

EDUCATION

TABLE No.5.8

Institutions and Enrolment by Type of Education

-18)

महाविद्यालये (सर्वसाधारण) शिक्षण (कला व शास्त्र) Colleges of General Education (Arts and Science)		वाणिज्य महाविद्यालये Commerce Colleges पदवीस्तर / Degree Level		Districts (2)
संस्था Institution (9)	विद्यार्थी Enrolment (10)	संस्था Institution (11)	विद्यार्थी Enrolment (12)	
48	35,713	N.A.	52,713	Mumbai City
84	47,439	N.A.	1,12,150	Mumbai Suburban
103	49,194	N.A.	75,676	Thane
24	15,064	N.A.	16,993	Palghar
48	20,317	N.A.	15,469	Raigad
31	8,395	N.A.	9,466	Ratnagiri
24	5,161	N.A.	6,190	Sindhudurg
79	58,191	N.A.	26,972	Nashik
33	18,664	N.A.	3,516	Dhule
23	15,042	N.A.	1,524	Nandurbar
51	43,901	N.A.	19,169	Jalgaon
66	50,318	N.A.	21,130	Ahmednagar
137	81,333	N.A.	1,03,984	Pune
41	31,864	N.A.	16,631	Satara
45	29,732	N.A.	10,689	Sangli
45	27,325	N.A.	10,886	Solapur
59	45,524	N.A.	23,505	Kolhapur
96	55,030	N.A.	15,066	Aurangabad
43	25,807	N.A.	6,588	Jalna
37	11,424	N.A.	3,615	Parbhani
17	6,148	N.A.	1,420	Hingoli
74	38,727	N.A.	7,364	Beed
58	24,955	N.A.	8,744	Nanded
41	19,428	N.A.	4,333	Osmanabad
48	18,584	N.A.	8,369	Latur
40	13,070	N.A.	5,526	Buldhana
31	18,954	N.A.	7,472	Akola
22	7,788	N.A.	1,944	Washim
62	32,659	N.A.	9,655	Amravati
38	19,645	N.A.	6,001	Yavatmal
36	15,259	N.A.	5,011	Wardha
120	41,323	N.A.	30,336	Nagpur
44	18,384	N.A.	2,976	Bhandara
35	13,954	N.A.	2,649	Gondiya
79	29,581	N.A.	6,349	Chandrapur
59	15,097	N.A.	2,093	Gadchiroli
1,921	10,08,994	N.A.	6,62,174	Maharashtra State

		शिक्षकांना प्रशिक्षण / Training of Teachers					
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	पदवी स्तर / Degree Level				कायदा / Law	
		शिक्षणशास्त्र पदवी		शारीरिक शिक्षण बी. पी. एड		पदवी स्तर /	
		/ B.Ed.		Physical Education B. P. Ed.		Degree Level	
		संस्था	विद्यार्थी	संस्था	विद्यार्थी	संस्था	विद्यार्थी
	Institution	Enrolment	Institution	Enrolment	Institution	Enrolment	
(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
1	मुंबई शहर	11	932	N.A.	151	12	4,911
2	मुंबई उपनगर	21	1,358	N.A.	79	11	2,921
3	ठाणे	32	2,421	N.A.	0	9	2,462
4	पालघर	7	647	N.A.	0	2	60
5	रायगड	10	595	N.A.	29	5	799
6	रत्नागिरी	7	285	N.A.	0	1	147
7	सिंधुदुर्ग	4	224	N.A.	0	2	411
8	नाशिक	25	1,957	N.A.	43	3	328
9	धुळे	8	530	N.A.	0	2	359
10	नंदुरबार	7	533	N.A.	0	1	0
11	जळगाव	18	894	N.A.	35	2	90
12	अहमदनगर	25	1,476	N.A.	0	4	378
13	पुणे	50	3,698	N.A.	176	17	3,141
14	सातारा	8	473	N.A.	0	3	238
15	सांगली	13	780	N.A.	47	2	376
16	सोलापूर	19	1,028	N.A.	54	3	450
17	कोल्हापूर	19	821	N.A.	27	2	446
18	औरंगाबाद	26	1,945	N.A.	172	4	936
19	जालना	5	433	N.A.	69	1	219
20	परभणी	10	464	N.A.	26	1	281
21	हिंगोली	4	309	N.A.	0	0	0
22	बीड	11	895	N.A.	62	1	289
23	नांदेड	17	811	N.A.	32	3	1,060
24	उस्मानाबाद	9	516	N.A.	40	1	214
25	लातूर	17	868	N.A.	3	2	147
26	बुलढाणा	12	543	N.A.	23	2	120
27	अकोला	8	353	N.A.	16	1	462
28	वाशिम	5	202	N.A.	42	1	106
29	अमरावती	12	886	N.A.	1,955	2	479
30	यवतमाळ	12	485	N.A.	429	1	201
31	वर्धा	9	321	N.A.	478	2	173
32	नागपूर	42	2,563	N.A.	2,644	5	879
33	भंडारा	9	334	N.A.	14	1	19
34	गोंदिया	7	418	N.A.	191	1	118
35	चंद्रपूर	18	732	N.A.	246	1	275
36	गडचिरोली	8	492	N.A.	40	0	0
महाराष्ट्र राज्य		531	32,222	N.A.	7,123	111	23,495

टिप : १) कला,शास्त्र,वाणिज्य विद्याशाखेची महाविद्यालये एकत्रितपणे कार्यरत असतात. संस्थांची (महाविद्यालयांची) संख्या विद्याशाखानिहाय स्वतंत्रपणे उपलब्ध नाही. तसेच बी.पीएड (शारीरिक शिक्षणाची) महाविद्यालयांची संख्या जिल्हानिहाय उपलब्ध नाही.

२) विद्याशाखानिहाय पटसंख्या उपलब्ध आहे तथापि संस्थांची संख्या उपलब्ध नाही.

आधार : (१) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे. (२) उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

TABLE NO.5.8-contd.

इतर प्रकारच्या संस्था / Other Types of Institutions				Districts
पदव्युत्तर Post Graduation Level		तंत्रनिकेतन/ Polytechnic (पदवीका/Diploma)		
संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	संस्था Institution	विद्यार्थी Enrolment	(2)
(19)	(20)	(21)	(22)	
2	424	22	4,546	Mumbai
11	274	21	1,548	Mumbai Suburban
8	198	36	7,104	Thane
1	9	14	2,547	Palghar
11	243	38	7,316	Raigad
1	6	14	1,659	Ratnagiri
0	0	9	725	Sindhudurg
10	334	69	10,458	Nashik
2	36	26	2,868	Dhule
1	16	11	1,034	Nandurbar
8	198	44	4,185	Jalgaon
6	212	55	6,837	Ahmednagar
56	2,384	156	31,885	Pune
6	143	44	3,390	Satara
4	475	36	4,809	Sangli
10	219	45	5,927	Solapur
9	334	52	8,518	Kolhapur
10	516	40	6,445	Aurangabad
1	40	9	1,079	Jalna
0	0	15	1,144	Parbhani
1	6	7	355	Hingoli
2	73	23	2,489	Beed
3	205	23	2,925	Nanded
2	69	11	875	Osmanabad
1	47	30	2,514	Latur
6	124	22	2,565	Buldhana
1	25	8	654	Akola
1	24	5	524	Washim
10	387	28	4,428	Amravati
2	24	18	1,760	Yavatmal
4	60	25	2,408	Wardha
25	844	88	14,425	Nagpur
0	0	11	1,024	Bhandara
0	0	8	808	Gondiya
3	82	21	2,814	Chandrapur
0	0	2	109	Gadchiroli
218	8,031	1,086	1,54,701	Maharashtra State

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

Note : 1) Arts, Science and Commerce colleges function under one roof. Facultywise number of institutes (colleges) is not available, Districtwise number of B.P.Ed is not available

2) There are no independent Law colleges and no Law faculty in the College of Arts and Commerce in this district

Source : (1) Directorate of Primary Education, Govt. of Maharashtra, Pune. (2) Directorate of Higher Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.9

पटावरील विद्यार्थी व शिक्षकांची संख्या / Enrolment of Students and Number of Teachers
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	पूर्व प्राथमिक प्राथमिक माध्यमिक	प्रशिक्षित शिक्षक	शिक्षक	पटावरील विद्यार्थी Enrolment	Pre-Primary	
			Number of Trained Teachers	Number of Teachers		Primary,	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
1	मुंबई	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Mumbai
		प्राथमिक	22,074	22,277	7,65,252	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	1,164	1,172	31,562	Secondary (including H. Sec.)	
2	मुंबईउपनगर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Mumbai Suburban
		प्राथमिक	17,703	17,703	6,61,636	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	18,584	18,584	6,18,447	Secondary (including H. Sec.)	
3	ठाणे	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Thane
		प्राथमिक	31,498	32,515	12,11,470	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	13,249	13,458	4,34,230	Secondary (including H. Sec.)	
4	पालघर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Palghar
		प्राथमिक	16,474	16,474	5,97,249	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	5,200	5,200	1,95,326	Secondary (including H. Sec.)	
5	रायगड	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Raigad
		प्राथमिक	14,158	14,639	3,76,420	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	5,286	5,400	1,50,284	Secondary (including H. Sec.)	
6	रत्नागिरी	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Ratnagiri
		प्राथमिक	10,120	10,300	1,72,393	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	3,075	3,154	94,036	Secondary (including H. Sec.)	
7	सिंधुदुर्ग	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Sindhudurg
		प्राथमिक	5,232	5,273	79,180	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	1,782	1,793	46,943	Secondary (including H. Sec.)	
8	नाशिक	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Nashik
		प्राथमिक	27,904	28,067	9,58,356	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	10,305	10,332	3,46,337	Secondary (including H. Sec.)	
9	धुळे	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Dhule
		प्राथमिक	9,369	9,478	3,31,836	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	4,544	4,582	1,22,324	Secondary (including H. Sec.)	
10	नंदुरबार	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Nandurbar
		प्राथमिक	7,666	7,802	2,62,136	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,978	2,992	87,206	Secondary (including H. Sec.)	
11	जळगाव	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Jalgaon
		प्राथमिक	18,362	18,382	6,29,150	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	7,014	7,019	2,43,704	Secondary (including H. Sec.)	
12	अहमदनगर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Ahmednagar
		प्राथमिक	22,570	22,723	6,39,590	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	9,041	9,101	2,91,936	Secondary (including H. Sec.)	
13	पुणे	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Pune
		प्राथमिक	44,404	45,239	14,25,498	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	20,146	20,487	5,51,267	Secondary (including H. Sec.)	

तक्ता क्र. / Table No. 5.9 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
14	सातारा	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Satara
		प्राथमिक	14,299	14,429	3,45,844	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	5,820	5,892	1,70,339	Secondary (including H. Sec.)	
15	सांगली	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Sangli
		प्राथमिक	12,870	12,881	3,52,320	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	5,136	5,138	1,65,466	Secondary (including H. Sec.)	
16	सोलापूर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Solapur
		प्राथमिक	22,281	22,337	6,16,092	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	8,289	8,352	2,57,393	Secondary (including H. Sec.)	
17	कोल्हापूर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Kolhapur
		प्राथमिक	17,242	17,288	4,71,766	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	7,686	7,720	2,30,741	Secondary (including H. Sec.)	
18	औरंगाबाद	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Aurangabad
		प्राथमिक	22,182	22,580	6,89,102	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	8,235	8,345	2,70,234	Secondary (including H. Sec.)	
19	जालाना	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Jalna
		प्राथमिक	10,491	10,503	3,14,868	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	3,270	3,270	1,28,258	Secondary (including H. Sec.)	
20	परभणी	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Parbhani
		प्राथमिक	10,154	10,272	3,00,043	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	3,889	3,941	1,17,145	Secondary (including H. Sec.)	
21	हिंगोली	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Hingoli
		प्राथमिक	6,150	6,211	1,78,516	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,021	2,041	70,084	Secondary (including H. Sec.)	
22	बीड	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Beed
		प्राथमिक	16,864	17,007	4,19,520	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	6,071	6,097	1,81,779	Secondary (including H. Sec.)	
23	नांदेड	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Nanded
		प्राथमिक	17,556	17,716	5,10,277	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	6,276	6,282	1,90,080	Secondary (including H. Sec.)	
24	उस्मानाबाद	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Osmanabad
		प्राथमिक	8,580	8,580	2,11,851	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	3,050	3,050	87,476	Secondary (including H. Sec.)	
25	लातूर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Latur
		प्राथमिक	14,414	14,414	3,92,513	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	5,731	5,731	1,69,768	Secondary (including H. Sec.)	
26	बुलढाणा	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Buldhana
		प्राथमिक	13,162	13,334	3,76,008	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	4,229	4,299	1,57,087	Secondary (including H. Sec.)	
27	अकोला	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Akola
		प्राथमिक	8,790	8,929	2,39,484	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	3,998	4,044	1,15,562	Secondary (including H. Sec.)	
28	वाशिम	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Washim
		प्राथमिक	6,294	6,393	1,73,087	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,323	2,342	83,540	Secondary (including H. Sec.)	

तक्ता क्र. / Table No. 5.9 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
29	अमरावती	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Amravati
		प्राथमिक	13,574	13,697	3,60,389	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	5,417	5,496	1,61,942	Secondary (including H. Sec.)	
30	यवतमाळ	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Yavatmal
		प्राथमिक	13,908	13,935	3,75,359	Primary	
		माध्यमिक (उ.मा.सह)	4,708	4,717	1,58,255	Secondary (including H. Sec.)	
31	वर्धा	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Wardha
		प्राथमिक	6,383	6,457	1,49,267	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,612	2,623	74,537	Secondary (including H. Sec.)	
32	नागपूर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Nagpur
		प्राथमिक	22,885	23,552	6,18,353	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	10,554	10,664	2,84,691	Secondary (including H. Sec.)	
33	भंडारा	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Bhandara
		प्राथमिक	5,903	5,903	1,42,615	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,494	2,494	77,310	Secondary (including H. Sec.)	
34	गोंदिया	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Gondiya
		प्राथमिक	6,881	7,061	1,62,735	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	3,042	3,082	89,249	Secondary (including H. Sec.)	
35	चंद्रपूर	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Chandrapur
		प्राथमिक	10,793	10,951	2,65,443	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	4,671	4,716	1,30,630	Secondary (including H. Sec.)	
36	गडचिरोली	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Gadchiroli
		प्राथमिक	6,394	6,716	1,36,489	Primary	
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,560	2,595	63,303	Secondary (including H. Sec.)	
	महाराष्ट्र	पूर्व प्राथमिक	N.A.	N.A.	N.A.	Pre-Primary	Maharashtra
	राज्य	प्राथमिक	5,35,584	5,42,018	1,59,12,107	Primary	State
		माध्यमिक(उ.मा.सह)	2,14,450	216205	66,48,471	Secondary (including H. Sec.)	

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई

Source : Maharashtra Primary Education Parishad, Mumbai (MPSP)

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.10

पूर्व प्राथमिक, प्राथमिक व माध्यमिक शाळामधील विद्यार्थ्यांची इयत्तावार संख्या

Number of Pupils in Pre-Primary, Primary and Secondary Schools by Standard
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No. (1)	जिल्हे (2)	पूर्व प्राथमिक Pre- Primary (3)	इयत्ता शली Std.I (4)	इयत्ता २री Std.II (5)	इयत्ता ३री Std.III (6)	इयत्ता ४थी Std.IV (7)	इयत्ता ५वी Std.V (8)	इयत्ता ६वी Std.VI (9)	इयत्ता ७वी Std.VII (10)	इयत्ता ८वी Std.VIII (11)	इयत्ता ९वी Std.IX (12)	इयत्ता १० वी Std.X (13)	इयत्ता ११ वी Std.XI (14)	इयत्ता १२ वी Std.XII (15)	एकूण Grand Total (16)	Districts (2)
1	मुंबई		145234	151445	155698	161812	41211	39677	39992	30183	18505	13057	0	0	796814	Mumbai
2	मुंबईउपनगर		24739	24360	23618	23065	137437	138619	139071	150727	163793	147460	160757	146437	1280083	Mumbai Suburban
3	ठाणे		153047	155731	158071	156055	151208	149574	146059	141725	138444	118322	93068	84396	1645700	Thane
4	पालघर		77055	74090	79654	76458	74527	73119	72321	70025	65099	54106	40046	36075	792575	Palghar
5	रायगड		47831	48072	48815	48940	46428	45266	45225	45834	46432	40318	32580	30954	526704	Raigad
6	रत्नागिरी		19725	19794	20776	20366	21136	22752	23046	24798	25304	26189	21417	21126	266429	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग		8684	8820	9565	9430	9757	10547	10552	11825	11936	12286	11285	11436	126123	Sindhudurg
8	नाशिक		120009	123693	123584	121730	119149	119199	117648	113344	109072	97627	72296	67342	1304693	Nashik
9	धुळे		42218	43206	42407	40751	41018	40852	40881	40503	37921	34546	25066	24791	454160	Dhule
10	नंदुरबार		32398	33952	35603	33425	32154	31563	32284	30757	28026	25190	17283	16707	349342	Nandurbar
11	जळगाव		78017	80808	78828	77100	78266	78665	79984	77482	77633	70671	48119	47281	872854	Jalgaon
12	अहमदनगर		78163	79869	78774	79485	79757	79894	81550	82098	85804	77835	65592	62705	931526	Ahmednagar
13	पुणे	N.A.	187624	188164	185479	181633	176643	172891	168315	164749	164509	145143	128462	113153	1976765	Pune
14	सातारा		41776	42450	43468	42722	42769	42945	44854	44860	47390	45549	39728	37672	516183	Satara
15	सांगली		43973	43858	44214	43328	43659	43857	45175	44256	46837	44795	38089	35745	517786	Sangli
16	सोलापूर		77567	78065	77511	76867	76558	76325	77443	75756	77689	72343	55046	52315	873485	Solapur
17	कोल्हापूर		58878	58133	58110	57457	58306	59004	60196	61682	62324	62319	53848	52250	702507	Kolhapur
18	औरंगाबाद		89124	90463	88797	86809	85630	84103	83014	81162	76702	72533	59103	61896	959336	Aurangabad
19	जालना		40261	41138	40187	40206	38636	37246	37921	39273	36870	35042	27842	28504	443126	Jalna
20	परभणी		38196	38731	38437	37096	36687	36888	36675	37533	35678	32874	24560	24033	417188	Parbhani
21	हिंगोली		23260	22781	22508	22667	21838	21605	21552	22305	21785	19995	14584	13720	248600	Hingoli
22	बीड		51783	53355	54248	53553	52444	51204	51539	51394	51808	50904	38492	40575	601299	Beed
23	नांदेड		67768	67354	65348	63016	62141	61587	62580	60483	59133	54613	39844	36490	700357	Nanded
24	उस्मानाबाद		26781	27012	25906	26760	26152	25960	26465	26815	27154	25758	17449	17115	299327	Osmanabad
25	लातूर		47404	47840	48737	48171	49332	50446	50288	50295	49493	48299	37272	34704	562281	Latur

तक्ता क्र. / Table No. 5.10 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(2)
26	बुलढाणा		46867	47575	47094	46984	47183	45433	46724	48148	47620	44352	32491	32624	533095	Buldhana
27	अकोला		30347	30417	29802	29652	28765	28932	29752	31817	32182	32041	25669	25670	355046	Akola
28	वाशिम		21289	21599	21432	21404	21270	21557	21788	22748	23568	23705	18021	18246	256627	Washim
29	अमरावती		44651	45500	44286	44982	44613	44609	44597	47151	46771	47135	34269	33767	522331	Amravati
30	यवतमाळ		48321	47854	47546	46727	45780	44782	46199	48150	47622	46469	31835	32329	533614	Yavatmal
31	वर्धा	N.A.	17969	18323	18895	18770	18455	18577	18941	19337	20064	20447	16941	17085	223804	Wardha
32	नागपूर		77118	77663	75930	78424	77414	77127	76595	78082	77547	74501	66565	66078	903044	Nagpur
33	भंडारा		17663	17239	16841	17798	17994	18452	17996	18632	19407	20933	18261	18709	219925	Bhandara
34	गोंदिया		20424	20570	19573	19374	19654	20727	20821	21592	22721	24552	20130	21846	251984	Gondiya
35	चंद्रपूर		31843	33687	32907	32410	33220	33702	33430	34244	35503	36627	29211	29289	396073	Chandrapur
36	गडचिरोली		17402	17415	16860	16943	17354	16576	16504	17435	17464	18011	13716	14112	199792	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	N.A.	2697509	2021026	2019509	2002370	1974545	2721162	1937977	1967200	1955810	1816547	1468937	1407177	22560578	Maharashtra State

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source : Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune.

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.11

प्राथमिक व माध्यमिक (उच्च माध्यमिकसह) शिक्षण संस्थातील विद्यार्थ्यांची शिक्षणाच्या माध्यमानुसार संख्या

Number of Pupils in Primary and Secondary (Including Higher Secondary) Institutions According to Medium of Instruction
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	प्राथमिक माध्यमिक (3)	मराठी Marathi (4)	गुजराथी Gujarathi (5)	हिंदी Hindi (6)	सिंधी Sindhi (7)	इंग्रजी English (8)	उर्दु Urdu (9)	इतर Others (10)	एकूण Total (11)	Primary Secondary (3)	Districts (2)
1	मुंबई	प्राथमिक माध्यमिक	1,12,948 9,902	7,823 428	95,816 6,735	0 0	4,47,016 6,745	94,520 7,735	7,129 17	7,65,252 31,562	Primary Secondary	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	प्राथमिक माध्यमिक	1,01,443 1,06,745	18,211 27,888	37,740 39,187	0 0	4,76,655 4,15,756	25,808 25,646	1,779 3,225	6,61,636 6,18,447	Primary Secondary	Mumbai Suburban
3	ठाणे	प्राथमिक माध्यमिक	3,54,431 1,60,238	2,525 2,809	90,461 25,893	1,817 2,185	6,76,785 2,17,948	82,621 24,671	2,830 486	12,11,470 4,34,230	Primary Secondary	Thane
4	पालघर	प्राथमिक माध्यमिक	3,00,843 1,13,561	2,620 705	32,072 12,989	0 0	2,55,012 66,272	6,702 1,799	0 0	5,97,249 1,95,326	Primary Secondary	Palghar
5	रायगड	प्राथमिक माध्यमिक	2,07,700 1,08,002	111 38	1,914 651	0 0	1,51,995 34,172	14,700 7,421	0 0	3,76,420 1,50,284	Primary Secondary	Raigad
6	रत्नागिरी	प्राथमिक माध्यमिक	1,30,504 81,796	0 0	0 0	0 0	31,478 6,893	10,411 5,347	0 0	1,72,393 94,036	Primary Secondary	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	प्राथमिक माध्यमिक	65,808 44,290	0 0	0 0	0 0	11,995 2,300	1,377 353	0 0	79,180 46,943	Primary Secondary	Sindhudurg
8	नाशिक	प्राथमिक माध्यमिक	6,96,053 2,86,998	483 137	3,431 1,571	0 0	1,63,356 32,020	95,033 25,611	0 0	9,58,356 3,46,337	Primary Secondary	Nashik
9	धुळे	प्राथमिक माध्यमिक	2,72,486 1,09,120	0 0	156 36	0 0	33,810 5,046	25,384 8,122	0 0	3,31,836 1,22,324	Primary Secondary	Dhule
10	नंदुरबार	प्राथमिक माध्यमिक	2,33,035 79,621	1,651 1,150	181 215	0 0	17,973 2,891	9,296 3,329	0 0	2,62,136 87,206	Primary Secondary	Nandurbar
11	जळगाव	प्राथमिक माध्यमिक	4,82,766 2,06,008	0 0	5,740 4,116	259 267	73,528 13,747	66,857 19,566	0 0	6,29,150 2,43,704	Primary Secondary	Jalgaon
12	अहमदनगर	प्राथमिक माध्यमिक	5,26,143 2,68,178	0 0	535 354	0 0	99,792 19,254	13,120 4,150	0 0	6,39,590 2,91,936	Primary Secondary	Ahmednagar

तक्ता क्र. / Table No. 5.11 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
13	पुणे	प्राथमिक	7,75,192	478	9,587	0	6,12,002	27,525	714	14,25,498	Primary	Pune
		माध्यमिक	3,65,875	1,092	4,213	0	1,69,038	10,916	133	5,51,267	Secondary	
14	सातारा	प्राथमिक	2,85,904	0	0	0	56,655	3,285	0	3,45,844	Primary	Satara
		माध्यमिक	1,52,859	0	0	0	16,844	636	0	1,70,339	Secondary	
15	सांगली	प्राथमिक	2,87,176	272	0	0	41,925	8,264	14,683	3,52,320	Primary	Sangli
		माध्यमिक	1,48,045	295	0	0	7,201	2,770	7,155	1,65,466	Secondary	
16	सोलापूर	प्राथमिक	5,19,677	0	503	0	62,328	24,566	9,018	6,16,092	Primary	Solapur
		माध्यमिक	2,32,129	0	312	0	16,493	7,838	621	2,57,393	Secondary	
17	कोल्हापूर	प्राथमिक	3,86,683	0	236	7	75,087	9,288	465	4,71,766	Primary	Kolhapur
		माध्यमिक	2,09,291	0	85	198	18,629	2,538	0	2,30,741	Secondary	
18	औरंगाबाद	प्राथमिक	4,78,300	0	1,385	0	1,26,744	82,673	0	6,89,102	Primary	Aurangabad
		माध्यमिक	2,22,604	0	213	0	26,037	21,380	0	2,70,234	Secondary	
19	जालना	प्राथमिक	2,52,739	0	2,670	0	31,955	27,504	0	3,14,868	Primary	Jalna
		माध्यमिक	1,13,783	0	942	0	5,942	7,591	0	1,28,258	Secondary	
20	परभणी	प्राथमिक	2,38,399	0	229	0	17,878	43,537	0	3,00,043	Primary	Parbhani
		माध्यमिक	1,02,877	0	247	0	3,992	10,029	0	1,17,145	Secondary	
21	हिंगोली	प्राथमिक	1,54,171	0	377	0	11,009	12,959	0	1,78,516	Primary	Hingoli
		माध्यमिक	65,916	0	278	0	,617	3,273	0	70,084	Secondary	
22	बीड	प्राथमिक	3,48,675	0	0	0	31,976	38,869	0	4,19,520	Primary	Beed
		माध्यमिक	1,69,348	0	0	0	3,068	9,363	0	1,81,779	Secondary	
23	नांदेड	प्राथमिक	4,11,854	0	1,704	0	50,319	46,400	0	5,10,277	Primary	Nanded
		माध्यमिक	1,65,974	0	419	0	11,703	11,984	0	1,90,080	Secondary	
24	उस्मानाबाद	प्राथमिक	1,85,801	0	225	0	17,555	8,270	0	2,11,851	Primary	Osmanabad
		माध्यमिक	83,853	0	244	0	1,413	1,966	0	87,476	Secondary	
25	लातूर	प्राथमिक	3,25,941	0	96	0	34,586	31,890	0	3,92,513	Primary	Latur
		माध्यमिक	1,39,944	0	0	0	21,979	7,845	0	1,69,768	Secondary	
26	बुलढाणा	प्राथमिक	2,66,510	0	873	0	61,345	47,280	0	3,76,008	Primary	Buldhana
		माध्यमिक	1,32,578	0	617	0	8,322	15,570	0	1,57,087	Secondary	
27	अकोला	प्राथमिक	1,29,187	83	2,718	205	60,586	46,705	0	2,39,484	Primary	Akola
		माध्यमिक	79,867	0	1,337	0	15,996	18,362	0	1,15,562	Secondary	

तक्ता क्र. / Table No. 5.11 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(3)	(2)
28	वाशिम	प्राथमिक	1,33,655	0	224	0	22,700	16,508	0	173,087	Primary	Washim
		माध्यमिक	75,152	0	107	0	2,730	5,551	0	83,540	Secondary	
29	अमरावती	प्राथमिक	2,34,437	0	5,570	0	69,194	51,188	0	3,60,389	Primary	Amravati
		माध्यमिक	1,25,453	0	2,451	0	16,467	17,571	0	1,61,942	Secondary	
30	यवतमाळ	प्राथमिक	2,94,581	0	2,376	0	54,977	23,425	0	3,75,359	Primary	Yavatmal
		माध्यमिक	1,40,392	0	1,368	0	8,817	7,678	0	1,58,255	Secondary	
31	वर्धा	प्राथमिक	1,02,833	0	893	0	43,852	1,689	0	1,49,267	Primary	Wardha
		माध्यमिक	64,248	0	679	0	8,800	810	0	74,537	Secondary	
32	नागपूर	प्राथमिक	2,71,134	0	66,866	0	2,58,391	21,962	0	6,18,353	Primary	Nagpur
		माध्यमिक	1,64,428	0	35,359	0	75,580	9,324	0	2,84,691	Secondary	
33	भंडारा	प्राथमिक	1,16,795	0	1,300	0	24,270	250	0	1,42,615	Primary	Bhandara
		माध्यमिक	71,286	0	1,128	0	4,753	143	0	77,310	Secondary	
34	गोंदिया	प्राथमिक	1,12,054	0	21,732	0	28,204	119	626	1,62,735	Primary	Gondiya
		माध्यमिक	62,829	0	18,116	0	8,262	42	0	89,249	Secondary	
35	चंद्रपूर	प्राथमिक	1,89,096	0	4,966	0	69,409	1,335	637	2,65,443	Primary	Chandrapur
		माध्यमिक	1,11,447	0	2,380	0	16,037	517	249	1,30,630	Secondary	
36	गडचिरोली	प्राथमिक	1,13,576	0	1,445	0	17,153	253	4,062	1,36,489	Primary	Gadchiroli
		माध्यमिक	56,650	0	2,852	0	3,701	100	0	63,303	Secondary	
	महाराष्ट्र राज्य	प्राथमिक	1,00,98,530	34,257	3,94,021	2,288	43,19,495	10,21,573	41,943	15,9,12,107	Primary	Maharashtra State
		माध्यमिक	48,31,287	34,542	1,65,094	2,650	12,95,465	3,07,547	11,886	66,48,471	Secondary	

आधार : महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई

Source : Maharashtra Primary Education Parishad, Mumbai (MPSP)

5. शिक्षण / EDUCATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.12
प्रमुख परिक्षांचे निकाल - मार्च, २०१७ / Major Examinations Results - March, 2017

अ.क्र. Sr. No.	परीक्षा	परिक्षेला बसलेल्यांची संख्या			उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या			Examination
		Number appeared			Number passed			
		मुलगे Boys	मुली Girls	एकूण Total	मुलगे Boys	मुली Girls	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	कला							Arts
	बॅचलर ऑफ आर्ट्स	4,65,167	3,55,055	8,20,222	2,91,055	2,38,392	5,29,447	Bachelor of Arts
	मास्टर ऑफ आर्ट्स	52,934	48,890	1,01,824	38,924	37,563	76,487	Master of Arts
	एम.बी.ए.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	M.B.A.
	पीएच.डी. / एम.फील.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Ph.D. / M. Phill
2	शास्त्र							Science
	बॅचलर ऑफ सायन्स	2,10,086	2,04,716	4,14,802	1,43,403	1,46,064	2,89,467	Bachelor of Science
	मास्टर ऑफ सायन्स	21,202	28,246	49,448	15,519	21,783	37,302	Master of Science
	पीएच.डी.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Ph.D.
3	वाणिज्य							Commerce
	बॅचलर ऑफ कॉमर्स	3,52,263	3,27,593	6,79,856	2,32,447	2,43,241	4,75,688	Bachelor of Commerce
	मास्टर ऑफ कॉमर्स	20,589	25,215	45,804	14,918	20,042	34,960	Master of Commerce
	पीएच.डी. / एम.फील.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Ph.D. / M. Phill
4	कायदा							Law
	बॅचलर ऑफ लॉ.	17,664	12,962	30,626	10,894	8,698	19,592	Bachelor of Law
	मास्टर ऑफ लॉ.	1,497	1,374	2,871	802	813	1,615	Master of Law
5	शिक्षण							Education
	एस.एस.सी	9,84,134	7,73,006	17,57,140	8,14,232	6,92,253	15,06,485	S.S.C
	एच.एस.सी.	8,46,878	6,55,526	15,02,404	7,08,394	6,00,791	13,09,185	H.S.C.
	बी.एड + बी.पी.एड	8,979	22,438	31,417	7,207	18,062	25,269	B.P. Ed.
	एम.एड + एम.पी.एड	412	803	1,215	370	724	1,094	M.P. Ed.
	बी. पीएड	5,356	1,487	6,843	3,927	1,194	5,121	BP. Ed.
	एम्. पीएड	575	433	1,008	478	375	853	M. PE.D.
6	नॉन-एआयसीटीई कोर्सेस							Non-AICTE Courses
	पदवी	34,463	29,957	64,420	24,012	23,393	47,405	Graduation
	पदव्युत्तर	827	844	1,671	679	761	1,440	Non- Graduation
7	इतर							Others
	पदवी	0	0	0	0	0	0	Graduation
	पदव्युत्तर	0	0	0	0	0	0	Non- Graduation
	महाराष्ट्र राज्य	11,92,014	10,60,013	22,52,027	7,84,635	7,61,105	15,45,740	Maharashtra State

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

टिप : समाज कार्य महाविद्यालये २०१७-१८ या वर्षापासून वगळण्यात आल्याने ते इतरमध्ये दिसून येत नाही.

Note : As social work colleges have been excluded from the year 2017-18, it does not appear in others.

आधार : १) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ, पुणे

२) उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : 1) Maharashtra State Board of Secondary & Higher Secondary Education, Pune

2) Directorate of Education, Govt. of Maharashtra, Pune

5. शिक्षण / EDUCATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.13
संस्थेच्या प्रकारानुसार तांत्रिक शिक्षण संस्था / Technical Institutions by type of Institutions
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रीय महाविद्यालये Engineering & Technology Colleges	तंत्र निकेतन Poly- technic	इतर पदविका संस्था Other Diploma Institutions	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था Industrial Training Institutions	उच्च तांत्रिक विद्यालये केंद्रे Technical High Schools Centres	मुल्योग प्रशिक्षण आणि संबंधित सूचना केंद्रे Basic Training & related Instruction Centres	+२ स्तरावरील व्यावसायिक शिक्षण योजना Vocational Centres at + 2 stage	औद्योगिक कामगारांचे अर्धवेळ वर्ग Part time classes for Industrial workers	शिल्पकारागीर आणि इतर तांत्रिक प्रमाणपत्र देणा-या संस्था Institution of Crafts and other Technical certificate courses	प्रगत व्यवसाय शिक्षण पध्दती Advanced Vocational training system	+२ स्तरावरील केंद्रशासन पुरस्कृत व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रम संस्था Centrally Sponsored + 2stage vocational education institutes	एकूण Grand Total	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई	6	14	2	14	9	4	30		N.A.	N.A.	16	109	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	16	4	1	14	24	2	96		N.A.	N.A.	19	190	Mumbai Suburban
3	ठाणे	15	16	5	14	16	5	99		N.A.	N.A.	40	224	Thane
4	पालघर	6	6	2	15	15	0	38		N.A.	N.A.	10	107	Palghar
5	रायगड	18	15	5	19	7	2	16		N.A.	N.A.	17	118	Raigad
6	रत्नागिरी	5	6	3	16	14	2	8		N.A.	N.A.	15	85	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	2	3	4	9	10	1	9		N.A.	N.A.	22	69	Sindhudurg
8	नाशिक	19	27	23	45	26	1	20	closed	N.A.	N.A.	42	248	Nashik
9	धुळे	6	10	10	13	8	1	14		N.A.	N.A.	27	102	Dhule
10	नंदुरबार	2	3	6	10	8	0	3		N.A.	N.A.	6	48	Nandurbar
11	जळगाव	10	22	12	70	23	1	22		N.A.	N.A.	51	281	Jalgaon
12	अहमदनगर	12	27	16	40	41	1	73		N.A.	N.A.	35	285	Ahmednagar
13	पुणे	79	49	28	55	60	3	150		N.A.	N.A.	98	577	Pune
14	सातारा	11	20	13	19	21	2	39		N.A.	N.A.	36	180	Satara
15	सांगली	9	16	11	25	32	1	43		N.A.	N.A.	40	202	Sangli

तक्ता क्र. / Table No. 5.13 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
16	सोलापूर	15	22	8	33	29	1	40		N.A.	N.A.	36	217	Solapur
17	कोल्हापूर	16	23	13	46	30	1	98		N.A.	N.A.	36	309	Kolhapur
18	औरंगाबाद	14	13	13	15	53	1	73		N.A.	N.A.	50	247	Aurangabad
19	जालना	1	5	3	12	5	1	15		N.A.	N.A.	8	62	Jalna
20	परभणी	1	5	9	11	4	1	54		N.A.	N.A.	13	109	Parbhani
21	हिंगोली	1	3	3	7	3	0	47		N.A.	N.A.	7	78	Hingoli
22	बीड	3	11	9	21	11	1	24		N.A.	N.A.	36	137	Beed
23	नांदेड	4	10	9	23	11	1	102		N.A.	N.A.	24	207	Nanded
24	उस्मानाबाद	3	5	3	14	7	1	17		N.A.	N.A.	23	87	Osmanabad
25	लातूर	6	16	8	13	13	1	62		N.A.	N.A.	56	188	Latur
26	बुलढाणा	7	8	7	19	15	1	64		N.A.	N.A.	30	170	Buldhana
27	अकोला	2	4	2	8	9	1	87	closed	N.A.	N.A.	32	153	Akola
28	वाशिम	1	1	3	6	5	0	56		N.A.	N.A.	18	96	Washim
29	अमरावती	11	11	6	27	18	1	59		N.A.	N.A.	106	266	Amravati
30	यवतमाळ	3	7	8	20	10	1	30		N.A.	N.A.	31	130	Yavatmal
31	वर्धा	8	10	7	20	5	1	32		N.A.	N.A.	22	125	Wardha
32	नागपूर	40	30	18	72	14	1	152		N.A.	N.A.	63	462	Nagpur
33	भंडारा	2	7	2	30	4	1	19		N.A.	N.A.	9	104	Bhandara
34	गोंदिया	1	4	3	16	3	1	13		N.A.	N.A.	9	66	Gondiya
35	चंद्रपूर	4	13	4	49	7	1	43		N.A.	N.A.	34	204	Chandrapur
36	गडचिरोली	1	1	0	16	4	0	7		N.A.	N.A.	13	58	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	360	447	279	856	574	44	1,754		N.A.	N.A.	1,130	6,300	Maharashtra State

आधार : १) व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Vocational Education and Training, Govt. of Maharashtra, Mumbai N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

२) तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.14

शासकीय व अर्धशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांमधील मंजूर केलेल्या जागा, प्रवेश क्षमता आणि उत्तीर्ण झालेल्यांची संख्या
Number of sanctioned seats, intake capacity and outturn of Government and Non-Government Industrial Training Institutes

(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	व्यवसायाचे नाव (2)	मंजूर जागा Sanctioned Seats (3)	प्रवेश क्षमता Intake Capacity (4)	उत्तीर्ण झालेले Outturn (5)	Name of the Trade (2)
1	वास्तुशास्त्र सहायक	546	546	362	Architecture Assistant
2	वास्तुशास्त्र आरेखन	26	0	0	Architecture Draftsmanship
3	अटेंडंट ऑपरेटर(रासायनिक)	294	147	136	Attendant Operator(Chemical Plant)
4	बेकरी अॅण्ड कफेक्युशरी	432	390	92	Bakery and confectionery
5	मूलभूत सौंदर्यशास्त्र	N.A.	N.A.	N.A.	Basic Cosmetology
6	सुतार	2,574	2,548	1,314	Carpenter
7	संगणक हार्डवेअर आणि नेटवर्क देखभाल	494	494	265	Computer Hardware & Network Maintenance
8	संगणक ऑपरेटर आणि प्रोग्रामिंग असिस्टंट	9,932	9,516	6,543	Computer Operator and Programming Assistant
9	खाद्य उत्पादन कारागीर (सर्वसाधारण)	420	378	N.A.	Craftsman Food Production (General)
10	खाद्य उत्पादन कारागीर (सर्वसाधारण)	42	0	0	Craftsman Food Production (Veg.)
11	कॅबिनेट फर्निचर मेकर (एससीव्हीटी)	21	21	N.A.	Cabinet Furniture Maker (SCVT)
12	दंत प्रयोगशाळा तंत्रज्ञ	42	21	N.A.	Dental Laboratory Technician
13	डेस्कटॉप पब्लिशिंग ऑपरेटर	442	442	231	Desktop Publishing Operator
14	डिजिटल छायाचित्रकार	42	21	12	Digital Photographer
15	आरेख स्थापत्य	2,964	2,100	725	Draftsman (Civil)
16	आरेख यांत्रिकी	3,444	1,664	1,217	Draftsman (Mechanic)
17	पोशाख बनविणे	5,166	5,082	2,719	Dress Making
18	विजतंत्री	35,742	18,459	12,999	Electrician
19	इलेक्ट्रॉनिक्स (यांत्रिक)	8,736	4,290	3,007	Electronics (Mech.)
20	विजविलेप	126	42	55	Electroplator
21	भरतकाम व विणकाम	168	168	N.A.	Embroidery and needle work
22	फॅशन टेक्नॉलॉजी	1,533	1,512	705	Fashion Technology
23	अग्निशमन तंत्रज्ञान आणि औद्योगिक सुरक्षा मनुष्य	26	89	N.A.	Fire Technology and Industrial safety Man
24	जोडारी	35,448	17,997	11,441	Fitter
25	अन्न आणि पेय अतिथी सेवा सहाय्यक	210	189	69	Food and Beverage Guest Service Assistant
26	फाउंड्रीमन	651	651	115	Foundryman
27	फ्रंट ऑफिस सहाय्यक	42	42	N.A.	Front Office Assistant
28	जनरल फिटर- यांत्रिक (एससीव्हीटी)	21	21	N.A.	General Fitter cum Mechanic(SCVT)
29	केस व त्वचेची काळजी	2,699	2,678	N.A.	Hair and skin care
30	आरोग्य स्वच्छता निरीक्षक	78	52	35	Health Sanitary Inspector
31	रुग्णालयीन स्वच्छता	52	52	12	Hospital House Keeping
32	माहिती तंत्रज्ञान व इलेक्ट्रॉनिक सिस्टिम मेन्टेनेन्स	4,238	2,054	1,499	Information Technology & Electronic System Maintenance
33	उपकरण (यांत्रिक)	728	442	132	Instrument (Mechanic)
34	यांत्रिकी उपकरण (रासायनिक)	126	78	45	Instrument Mechanic(Chemical)
35	अंतर्गत सजावट आणि डिझाईन	371	650	420	Interior decoration and designing
36	यंत्रकारागिर	4,576	2,240	1,688	Machinist
37	यंत्रकारागिर(घर्षण)	1,712	848	610	Machinist (Gr.)
38	देखरेख यंत्रकारागिर (रासायनिक)	315	168	143	Maintenance Mechanic(Chemical Plant)
39	सागरी जोडारी	42	21	17	Marine Fitter
40	गवंडी (बांधकाम)	936	936	288	Mason(Building Constructor)
41	यांत्रिक (कृषि व यंत्रसामग्री)	168	105	16	Mechanic Agriculture machinery
42	ऑटो बाँडी दुरुस्ती यांत्रिकी	126	84	25	Mechanic Auto Body Repair
43	ऑटो बाँडी पेंटिंग यांत्रिकी	84	777	57	Mechanic Auto Body painting
44	ऑटो इलेक्ट्रीकल आणि इलेक्ट्रॉनिक्स यांत्रिकी	504	357	239	Mechanic Auto Electrical and Electronics

तक्ता क्र. / Table No. 5.14 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
45	ग्राहकोपयोगी इलेक्ट्रॉनिक्स वस्तू यांत्रिकी	104	26	19	Mechanic Consumer Electronics Appliances
46	यांत्रिक डिझेल	6,825	6,762	5,557	Mechanic Diesel
47	मेकॅट्रॉनिक्स यांत्रिकी	63	42	14	Mechanic Mechactonics
48	यंत्रसाधने देखरेख यांत्रिकी	1,281	42	407	Mechanic Machines Tools Maintenance
49	वैद्यकीय इलेक्ट्रॉनिक्स यांत्रिकी	52	144	13	Mechanic Medical Electronics
50	मोटारसायकल यांत्रिकी	42	42	8	Mechanic Motor Cycle
51	यांत्रिक (मोटारगाडी)	10,668	5,313	4,059	Mechanic Motor Vehicle
52	यांत्रिक (प्रशितन व वातानुकूलीकरण)	5,512	2,678	2,093	Mechanic (Ref. & Air Condition)
53	यांत्रिक कषित	1,239	1,239	853	Mechanic Tractor
54	यांत्रिक (रेडिओ व दूरचित्रवाणी)	42	0	0	Mechanic Radio and T.V.
55	मल्टिमिडीया ऑनिमेशन आणि स्पेशल इफेक्ट	78	78	51	Multimedia Animation and Special Effect
56	मॅकेनिक रिपेअर मेन्टेनन्स ऑफ लाईट मोटर	210	0	0	Mechanic repair maintenance of light motor
57	मॅकेनिक रिपेअर मेन्टेनन्स ऑफ हेवी मोटर	84	0	0	Mechanic repair maintenance of heavy motor
58	सागरी जोडारी	42	21	17	Marine Fitter
59	मेकॅनिक कम्प्युटर हार्डवेअर	52	0	0	Mechanic computer hardware
60	अद्ययावत यंत्रसाधने चालक	320	42	130	Operator Advance Machine Tools
61	ऑफिस असिस्टंट कम संगणक ऑपरेटर	52	0	0	Office Assistant cum Computer Operator
62	रंगारी	2,247	1,155	571	Painter
63	छायाचित्रण	42	42	33	Photography
64	प्लास्टिक प्रोसेसिंग ऑपरेटर	693	651	421	Plastic processing operator
65	नळ कारागीर	2,673	2,652	1,829	Plumber
66	पंपचालक- यांत्रिक	1,323	1,323	1,064	Pump Operator cum Machanic
67	भाज्या व फळे टिकविणे	692	650	N.A.	Preservation of Fruits and Vegetables
68	फिजीओथेरेपी तंत्रज्ञ	21	21	N.A.	Physiotherapy Technician
69	स्कूल व्यवस्थापन पूर्वतयारी सहायक	52	52	26	Pre-Preparatory School Management assistant
70	रबर टेक्निशियन (एससीव्हीटी)	42	21	N.A.	Rubber Technician (S.C.V.T.)
71	चिटणीसाची कार्यपद्धती	437	416	267	Secretarial Practice
72	शिलाई तंत्रज्ञान (विणकाम आणि टेलरिंग)	3,759	3,570	1,399	Sewing Technology(Knitting and Tailoring)
73	पत्रे कारागीर	1,995	1,995	1,453	Sheet Metal Worker
74	कारभारी	63	63	N.A.	steward
75	सॅनिटरी हार्डवेअर फिटर	21	0	0	Sanitary hardware fitter
76	लघुलेखक (इंग्रजी)	702	676	452	Stenography (English)
77	लघुलेखक (मराठी)	210	210	N.A.	Stenography (Marathi)
78	सर्वेक्षक	1,118	1,118	132	Surveyor
79	स्पिनिंग तंत्रज्ञ	21	21	N.A.	Spinning Technician
80	वीज इलेक्ट्रॉनिक्स पद्धती तंत्रज्ञ	182	104	48	Technician Power Electronics Systems
81	ओले कापड प्रक्रिया तंत्रज्ञ	84	42	15	Textiles Wet Processing Technician
82	साचे आणि साधने बनविणारे (साचे व डाय)	441	252	144	Tool and Die Maker(Mould & Dies)
83	साचे आणि साधने बनविणारे (जिग्स आणि फिक्चर्स)	1,155	672	365	Tool and Die Maker(Jigs & Fixture)
84	कातारी	5,408	2,800	1,634	Tumer
85	विणकाम तंत्रज्ञ	42	0	0	Weaving Technician
86	संधाता	17,583	17,472	11,813	Welder
87	वेल्डर (जीएमएडब्ल्यू आणि जीटीएडब्ल्यू)	504	315	169	Welder (GMAW and GTAW)
	तारतंत्री	10,500	5,313	3,740	Wireman
	महाराष्ट्र राज्य	2,05,015	1,36,407	86,029	Maharashtra State

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source : Directorate of Vocational Education and Training, Govt. of Maharashtra, Mumbai

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.15

तांत्रिक संस्थांची त्यांच्या वर्गवारीनुसार संख्या, प्रवेशक्षमता, नाव नोंदविलेले, उत्तीर्ण झालेले विद्यार्थी आणि शिक्षकांची संख्या
Number of Technical Institutions Intake Capacity, Enrolment, Outturn and Number of Teachers by Category of Institution
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	वर्गवारी	संस्था Number of Institute	एकूण प्रवेश क्षमता Total Intake Capacity	एकूण नोंदणी केलेले Enrolment	एकूण उत्तीर्ण Total outturn	शिक्षकांची संख्या No. of Teachers	Category
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	पदवी पातळीवरील (अभियांत्रिकी आणि तंत्रशास्त्रीकी महाविद्यालये)	360	1,38,226	81,736	N.A.	568	Degree level (Engineering and Technological Colleges)
2	पदवीका पातळीवरील (तंत्रनिकेतन आणि इतर पदविका) संस्था	761	1,51,724	1,14,365	48,686	25,272	Diploma level (Polytechnic and other Diploma) Institutions
3	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	417	93,476	3,18,847	N.A.	4,063	Industrial Training Institutes (Excluding Four Provisionally Permitted)
4	तंत्र माध्यमिक विद्यालये / केंद्रे	583	58,200	44,022	40,512	614	Technical High Schools / Centres

२०१७-१८ मध्ये प्रवेशित अंतिम वर्ष उत्तीर्ण विद्यार्थी / 2017-18 enrolled final year passed candidates N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : १) व्यवसाय शिक्षण प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

२) तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

३) तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई

Note : 1) Directorate of Vocational Education and Training, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

2) Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai. 3) Maharashtra State Board of Technical Education

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.16

अभियांत्रिकी पदवी अभ्यासक्रमातील प्रवेशांची प्रकारानुसार संख्या / Intake in Degree Courses in Engineering by categories
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	वर्ष Year	स्थापत्य Civil	यांत्रिकी Mechanical	विद्युत Electrical	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	1960-61	240	240	240	720
2	1970-71	530	520	460	1,510
3	1980-81	550	540	480	1,570
4	1990-91	2,817	2,727	747	6,291
5	2000-01	2,843	5,700	1,490	10,033
6	2010-11	8,323	20,699	6,466	35,488
7	2014-15	20,640	37,590	11,640	69,870
8	2015-16	20,715	37,635	13,425	71,775
9	2016-17	29,595	50,144	19,914	99,653
10	2017-18	11,711	18,020	5,808	35,539

आधार : तंत्र शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai

5. शिक्षण / EDUCATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.5.17

अभियांत्रिकी तंत्रशास्त्र व तंत्रनिकेतन अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या अंतिम वर्षाच्या परिक्षेस
बसलेल्या व उत्तीर्ण झालेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या

Number of Students appeared and passed in final year Examination of Engineering, Technological and
Polytechnic Colleges
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	अभ्यासक्रमाचा प्रकार (2)	परीक्षेस बसलेले No. appeared (3)	उत्तीर्ण झालेले No. Passed (4)	Type of Courses (2)
I पदवी अभ्यासक्रम -		I Degree Courses -		
1	स्थापत्य	N.A.	N.A.	Civil
2	यांत्रिकी	N.A.	N.A.	Mechanical
3	विद्युत	N.A.	N.A.	Electrical
4	इतर	N.A.	N.A.	Others
	एकूण	N.A.	N.A.	Total
II पदविका अभ्यासक्रम -		II Diploma Courses -		
1	स्थापत्य	23,816	13,992	Civil
2	यांत्रिकी	35,091	21,448	Mechanical
3	विद्युत	14,258	8,142	Electrical
4	इतर	55,535	35,630	Others
	एकूण	1,28,700	79,212	Total

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

टिप : @ पदवी अभ्यासक्रम बाबत माहिती उपलब्ध नाही

Note : @ Information about Degree courses is not available

आधार : १) तंत्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

२) तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य तंत्रशिक्षण मंडळ, मुंबई

Source : 1) Directorate of Technical Education, Govt. of Maharashtra, Mumbai. 2) Maharashtra State Board of Technical Education

६. जनता संपर्क

६.१ छापखाने, प्रकाशित झालेली पुस्तके व नियतकालिके, त्यांचे भाषावार व विषयवार वर्गीकरण यासंबंधी माहिती या विभागातील तक्त्यांमध्ये दिली आहे.

6. MASS COMMUNICATION

6.1 Data on printing presses, books and periodicals published and their classification according to languages and subjects are presented in the tables in this section.

6. जनता संपर्क / MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.6.1

मुख्य भाषांमधून प्रसिद्ध झालेली वृत्तपत्रे व नियतकालिके यांची संख्या

Number of News papers, periodicals published in Major Languages

अनुक्रमांक Sr. No. (1)	वर्ष Year (2)	भाषेनुसार वृत्तपत्रे व नियतकालिके Newspapers and periodicals by Languages (3)
1	1980-81	3,286
2	1985-86	3,166
3	1990-91	3,925
4	1991-92	3,673
5	1992-93	3,841
6	1993-94	4,284
7	1994-95	4,524
8	1995-96	4,665
9	1996-97	4,500
10	1997-98	4,354
11	1998-99	4,386
12	1999-00	4,396
13	2000-01	4,757
14	2007-08	4,,970
15	2008-09	6,340
16	2009-10	7,950
17	2010-11	1,736
18	2011-12	2,144
19	2012-13	4,098
20	2013-14	4,520
21	2014-15	4,642
22	2015-16	5,069
23	2016-17	5,321
24	2017-18	5,452

आधार : अधिपरिक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Examiner of Books and Publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क / MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.6.2

जिल्हावार छापखान्यांची संख्या / Number of Printing Presses by district

(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	वर्ष /Year जिल्हे / Districts	सार्वजनिक / शासकीय Public / Govt.	खाजगी Private	एकूण Total	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	1980-81	N.A.	6,940	6,940	
	1990-91	8	8,186	8,194	
	2001-02	5	1,461	1,466	
	2013-14	8	894	902	
	2014-15	8	836	844	
	2016-17	8	3,713	3,721	
1	मुंबई शहर	1	363	364	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	335	335	Mumbai Suburban
3	ठाणे	0	102	102	Thane
4	पालघर	0	14	14	Palghar
5	रायगड	0	17	17	Raigad
6	रत्नागिरी	0	57	57	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0	48	48	Sindhudurg
8	नाशिक	0	49	49	Nashik
9	धुळे	0	11	11	Dhule
10	नंदुरबार	0	13	13	Nandurbar
11	जळगाव	0	21	21	Jalgaon
12	अहमदनगर	0	125	125	Ahmednagar
13	पुणे	2	1,113	1,115	Pune
14	सातारा	1	101	102	Satara
15	सांगली	0	180	180	Sangli
16	सोलापूर	0	86	86	Solapur
17	कोल्हापूर	1	111	112	Kolhapur
18	औरंगाबाद	1	73	74	Aurangabad
19	जालना	0	48	48	Jalna
20	परभणी	0	7	7	Parbhani
21	हिंगोली	0	3	3	Hingoli
22	बीड	0	20	20	Beed
23	नांदेड	0	92	92	Nanded
24	उस्मानाबाद	0	4	4	Osmanabad
25	लातूर	0	48	48	Latur
26	बुलढाणा	0	47	47	Buldhana
27	अकोला	0	16	16	Akola
28	वाशिम	0	16	16	Washim
29	अमरावती	0	13	13	Amravati
30	यवतमाळ	0	1	1	Yavatmal
31	वर्धा	0	0	0	Wardha
32	नागपूर	2	21	23	Nagpur
33	भंडारा	0	2	2	Bhandara
34	गोंदिया	0	3	3	Gondiya
35	चंद्रपूर	0	8	8	Chandrapur
36	गडचिरोली	0	7	7	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	8	3,175	3,183	Maharashtra State

आधार : अधिपरिक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./

Source: Examiner of Books and publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क /
तक्ता क्रमांक /
निरनिराळ्या भाषांतील नियतकालिके /
(2017-

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	दैनिके / Dailies							
		इंग्रजी English (3)	मराठी Marathi (4)	गुजराथी Gujarati (5)	हिंदी Hindi (6)	उर्दू Urdu (7)	सिंधी Sindhi (8)	इतर Others (9)	एकूण Total (10)
1	मुंबई	33	105	7	47	6	4	0	202
2	मुंबई उपनगर	31	100	4	29	4	0	0	168
3	ठाणे	6	50	1	11	0	0	0	68
4	पालघर	4	8	0	3	0	0	0	15
5	रायगड	0	22	0	2	0	0	0	24
6	रत्नागिरी	0	22	0	1	0	0	0	23
7	सिंधुदुर्ग	0	23	0	2	0	0	0	25
8	नाशिक	5	55	0	10	0	0	0	70
9	धुळे	0	24	0	5	0	0	0	29
10	नंदुरबार	0	21	0	1	0	0	0	22
11	जळगाव	0	42	0	3	0	0	0	45
12	अहमदनगर	0	42	0	8	0	0	0	50
13	पुणे	10	49	0	11	0	0	0	70
14	सातारा	1	17	0	0	0	0	0	18
15	सांगली	0	22	0	0	0	0	0	22
16	सोलापूर	0	32	0	0	0	0	0	32
17	कोल्हापूर	0	34	0	0	0	0	0	34
18	औरंगाबाद	1	41	0	6	2	0	0	50
19	जालना	0	23	0	0	0	0	0	23
20	परभणी	0	22	0	0	0	0	0	22
21	हिंगोली	0	22	0	0	0	0	0	22
22	बीड	0	33	0	0	0	0	0	33
23	नांदेड	0	26	0	6	0	0	0	32
24	उस्मानाबाद	0	20	0	0	0	0	0	20
25	लातूर	0	30	0	0	0	0	0	30
26	बुलढाणा	0	38	0	7	0	0	0	45
27	अकोला	1	31	0	0	0	0	0	32
28	वाशिम	0	26	0	2	0	0	0	28
29	अमरावती	0	23	0	0	0	0	0	23
30	यवतमाळ	0	23	0	0	0	0	0	23
31	वर्धा	5	30	0	16	0	0	0	51
32	नागपूर	2	24	0	0	0	0	0	26
33	भंडारा	0	17	0	0	0	0	0	17
34	गोर्दिया	0	30	0	5	0	0	0	35
35	चंद्रपूर	0	17	0	5	0	0	0	22
36	गडचिरोली	0	16	0	0	0	0	0	16
	महाराष्ट्र राज्य	99	1,160	12	180	12	4	0	1,467

MASS COMMUNICATION

TABLE No.6.3

Number of periodicals in different Languages

18)

साप्ताहिके (द्वि आणि त्रै साप्ताहिके धरून) / weeklies (Including Bi and Tri Weeklies)								
इंग्रजी	मराठी	गुजराथी	हिंदी	उर्दू	सिंधी	इतर	एकूण	Districts
English	Marathi	Gujarati	Hindi	Urdu	Sindhi	Others	Total	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
47	93	2	35	0	0	0	177	Mumbai
37	77	3	30	2	1	0	150	Mumbai Suburban
4	37	1	10	0	0	0	52	Thane
0	10	0	0	0	0	0	10	Palghar
0	14	0	4	0	0	0	18	Raigad
0	89	0	0	0	0	0	89	Ratnagiri
0	22	0	0	0	0	0	22	Sindhudurg
0	150	0	5	0	0	0	155	Nashik
0	21	0	0	0	0	0	21	Dhule
0	32	0	0	0	0	0	32	Nandurbar
0	182	0	0	0	0	0	182	Jalgaon
0	168	0	0	0	0	0	168	Ahmednagar
0	20	70	0	0	0	0	90	Pune
0	40	0	0	0	0	0	40	Satara
0	47	0	0	0	0	0	47	Sangli
0	70	0	0	0	0	0	70	Solapur
0	68	0	0	0	0	0	68	Kolhapur
0	142	0	0	0	0	0	142	Aurangabad
0	65	0	0	0	0	0	65	Jalna
0	45	0	0	0	0	0	45	Parbhani
0	22	0	2	0	0	0	24	Hingoli
0	97	0	0	0	0	0	97	Beed
0	68	0	0	0	0	0	68	Nanded
0	47	0	0	0	0	0	47	Osmanabad
0	65	0	3	0	0	0	68	Latur
1	95	0	12	0	0	0	108	Buldhana
0	50	0	0	0	0	0	50	Akola
0	53	0	15	0	0	0	68	Washim
0	62	0	2	0	0	0	64	Amravati
0	56	0	0	0	0	0	56	Yavatmal
5	55	0	40	0	0	0	100	Wardha
0	60	0	12	0	0	0	72	Nagpur
0	22	0	3	0	0	0	25	Bhandara
0	56	0	0	0	0	0	56	Gondiya
0	19	0	19	0	0	0	38	Chandrapur
0	25	0	0	0	0	0	25	Gadchiroli
94	2,244	76	192	2	1	0	2,609	Maharashtra State

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	पाक्षिक / Fortnightlies							
		इंग्रजी English (19)	मराठी Marathi (20)	गुजराथी Gujarati (21)	हिंदी Hindi (22)	उर्दू Urdu (23)	सिंधी Sindhi (24)	इतर Others (25)	एकूण Total (26)
1	मुंबई	15	22	0	13	0	0	0	50
2	मुंबई उपनगर	12	16	0	12	0	0	0	40
3	ठाणे	4	15	0	4	0	0	0	23
4	पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0
5	रायगड	0	0	0	0	0	0	0	0
6	रत्नागिरी	0	1	0	0	0	0	0	1
7	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	0	0
8	नाशिक	2	35	0	2	0	0	0	39
9	धुळे	0	12	0	0	0	0	0	12
10	नंदुरबार	0	6	0	0	0	0	0	6
11	जळगाव	0	8	0	0	0	0	0	8
12	अहमदनगर	0	10	0	0	0	0	0	10
13	पुणे	0	15	0	0	0	0	0	15
14	सातारा	0	4	0	0	0	0	0	4
15	सांगली	0	3	0	0	0	0	0	3
16	सोलापूर	0	6	0	0	0	0	0	6
17	कोल्हापूर	0	2	0	0	0	0	0	2
18	औरंगाबाद	0	3	0	0	0	0	0	3
19	जालना	0	1	0	0	0	0	0	1
20	परभणी	0	0	0	0	0	0	0	0
21	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	0	0
22	बीड	0	1	0	0	0	0	0	1
23	नांदेड	0	2	0	0	0	0	0	2
24	उस्मानाबाद	0	0	0	0	0	0	0	0
25	लातूर	0	0	0	0	0	0	0	0
26	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	0	0
27	अकोला	0	1	0	0	0	0	0	1
28	वाशिम	0	2	0	0	0	0	0	2
29	अमरावती	0	0	0	0	0	0	0	0
30	यवतमाळ	0	0	0	0	0	0	0	0
31	वर्धा	0	7	0	0	0	0	0	7
32	नागपूर	0	6	0	0	0	0	0	6
33	भंडारा	0	2	0	0	0	0	0	2
34	गोंदिया	0	2	0	0	0	0	0	2
35	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	0	0
36	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	0	0
	महाराष्ट्र राज्य	33	182	0	31	0	0	0	246

TABLE NO.6.3-contd.

मासिके (द्विमासिके धरुन) / Monthlies. (Including Bi- monthlies)								Districts
इंग्रजी English (27)	मराठी Marathi (28)	गुजराथी Gujarati (29)	हिंदी Hindi (30)	उर्दू Urdu (31)	सिंधी Sindhi (32)	इतर Others (33)	एकूण Total (34)	
58	33	3	32	0	0	6	132	Mumbai
47	27	0	30	4	0	2	110	Mumbai Suburban
5	35	0	3	0	0	0	43	Thane
0	0	0	0	0	0	0	0	Palghar
0	6	0	0	0	0	0	6	Raigad
0	5	0	0	0	0	0	5	Ratnagiri
0	4	0	0	0	0	0	4	Sindhudurg
2	29	0	0	0	0	0	31	Nashik
0	7	0	0	0	0	0	7	Dhule
0	5	0	0	0	0	0	5	Nandurbar
0	7	0	0	0	0	0	7	Jalgaon
0	9	0	0	0	0	0	9	Ahmednagar
12	57	0	0	0	0	0	69	Pune
0	19	0	0	0	0	0	19	Satara
0	3	0	0	0	0	0	3	Sangli
0	28	0	0	0	0	0	28	Solapur
0	22	0	0	0	0	0	22	Kolhapur
4	12	0	0	0	0	0	16	Aurangabad
0	4	0	0	0	0	0	4	Jalna
0	6	0	0	0	0	0	6	Parbhani
0	3	0	0	0	0	0	3	Hingoli
0	4	0	0	0	0	0	4	Beed
0	5	0	0	0	0	0	5	Nanded
0	5	0	0	0	0	0	5	Osmanabad
0	3	0	0	0	0	0	3	Latur
2	6	0	0	0	0	0	8	Buldhana
0	3	0	0	0	0	0	3	Akola
0	3	0	0	0	0	0	3	Washim
0	6	0	0	0	0	0	6	Amravati
0	7	0	0	0	0	0	7	Yavatmal
6	9	0	0	0	0	0	15	Wardha
0	10	0	0	0	0	0	10	Nagpur
0	7	0	0	0	0	0	7	Bhandara
0	6	0	0	0	0	0	6	Gondiya
0	6	0	0	0	0	0	6	Chandrapur
0	3	0	0	0	0	0	3	Gadchiroli
136	404	3	65	4	0	8	620	Maharashtra State

		त्रैमासिक (चौमासिके धरुन) / Quarterlies (Including four monthlies)								
अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	इंग्रजी English (35)	मराठी Marathi (36)	गुजराथी Gujarati (37)	कोंकणी Konkani (38)	हिंदी Hindi (39)	उर्दू Urdu (40)	सिंधी Sindhi (41)	इतर Others (42)	एकूण Total (43)
1	मुंबई	8	26	2	0	11	0	0	0	47
2	मुंबई उपनगर	6	20	0	0	6	0	0	0	32
3	ठाणे	1	6	0	1	0	0	0	0	8
4	पालघर	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5	रायगड	0	4	0	0	1	0	0	0	5
6	रत्नागिरी	1	5	0	0	0	0	0	0	6
7	सिंधुदुर्ग	0	4	0	0	0	0	0	0	4
8	नाशिक	1	6	0	1	0	0	0	0	8
9	धुळे	0	3	0	0	0	0	0	0	3
10	नंदुरबार	0	2	0	0	0	0	0	0	2
11	जळगाव	0	3	0	0	0	0	0	0	3
12	अहमदनगर	0	3	0	0	0	0	0	0	3
13	पुणे	1	7	0	0	0	0	0	0	8
14	सातारा	0	5	0	0	0	0	0	0	5
15	सांगली	0	4	0	0	0	0	0	0	4
16	सोलापूर	0	3	0	0	0	0	0	0	3
17	कोल्हापूर	1	3	0	0	0	0	0	0	4
18	औरंगाबाद	0	3	0	2	0	0	0	0	5
19	जालना	0	3	0	0	0	0	0	0	3
20	परभणी	0	2	0	0	0	0	0	0	2
21	हिंगोली	0	2	0	0	0	0	0	0	2
22	बीड	0	7	0	0	0	0	0	0	7
23	नांदेड	0	2	0	0	0	0	0	0	2
24	उस्मानाबाद	0	4	0	0	0	0	0	0	4
25	लातूर	0	4	0	0	0	0	0	0	4
26	बुलढाणा	0	3	0	0	1	0	0	0	4
27	अकोला	0	5	0	0	0	0	0	0	5
28	वाशिम	0	3	0	0	0	0	0	0	3
29	अमरावती	0	2	0	0	0	0	0	0	2
30	यवतमाळ	0	5	0	0	0	0	0	0	5
31	वर्धा	2	2	0	0	0	0	0	0	4
32	नागपूर	0	10	0	0	0	0	0	0	10
33	भंडारा	0	2	0	0	0	0	0	0	2
34	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	0	0	0
35	चंद्रपूर	0	2	0	0	0	0	0	0	2
36	गडचिरोली	0	4	0	0	2	0	0	0	6
	महाराष्ट्र राज्य	21	169	2	4	21	0	0	0	217

आधार : अधिपरिक्षक पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

TABLE NO.6.3-contd.

वार्षिक (षणमासिके धरून) / Annual (Including Six- monthlies)									
इंग्रजी	मराठी	गुजराथी	कोंकणी	हिंदी	उर्दू	सिंधी	इतर	एकूण	District
English	Marathi	Gujarati	Konkani	Hindi	Urdu	Sindhi	Others	Total	(2)
(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	
26	15	0	0	9	0	0	0	50	Mumbai
15	21	0	0	2	0	0	0	38	Mumbai Suburban
2	6	0	0	0	0	0	0	8	Thane
0	0	0	0	0	0	0	0	0	Palghar
1	5		2	0	0	0	0	8	Raigad
2	8	0	0	0	0	0	0	10	Ratnagiri
0	9	0	0	0	0	0	0	9	Sindhudurg
1	2	0	0	3	0	0	0	6	Nashik
0	4	0	0	0	0	0	0	4	Dhule
0	6	0	0	0	0	0	0	6	Nandurbar
0	9	0	0	0	0	0	0	9	Jalgaon
0	8	0	0	0	0	0	0	8	Ahmednagar
3	3	0	0	7	0	0	0	13	Pune
0	5	0	0	0	0	0	0	5	Satara
1	3	0	0	0	0	0	0	4	Sangli
0	2	0	0	0	0	0	0	2	Solapur
2	8	0	0	0	0	0	0	10	Kolhapur
1	8	0	0	3	0	0	0	12	Aurangabad
0	3	0	0	0	0	0	0	3	Jalna
0	2	0	0	0	0	0	0	2	Parbhani
0	7	0	0	0	0	0	0	7	Hingoli
0	4	0	0	0	0	0	0	4	Beed
0	2	0	0	0	0	0	0	2	Nanded
0	5	0	0	0	0	0	0	5	Osmanabad
0	6	0	0	0	0	0	0	6	Latur
2	10	0	0	3	0	0	0	15	Buldhana
0	9	0	0	0	0	0	0	9	Akola
0	5	0	0	2	0	0	0	7	Washim
0	2	0	0	0	0	0	0	2	Amravati
0	5	0	0	0	0	0	0	5	Yavatmal
	2	0	0	0	0	0	0	2	Wardha
3	8	0	0	0	0	0	0	11	Nagpur
0	1	0	0	0	0	0	0	1	Bhandara
0	1	0	0	0	0	0	0	1	Gondiya
0	2	0	0	0	0	0	0	2	Chandrapur
0	5	0	0	2	0	0	0	7	Gadchiroli
59	201	0	2	31	0	0	0	293	Maharashtra State

Source : Examiner of Books and publication, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क / MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.6.4

प्रकाशित पुस्तके व नियतकालिके या विषयीची सांख्यिकी / Statistics of Books and Periodicals Published
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	प्रकाशनाचा प्रकार	इंग्रजी व इतर युरोपियन भाषा English and other European languages	प्रादेशिक भाषा Regional languages	भारतीय प्राचीन भाषा Indian classical languages	एकापेक्षा अधिक भाषा In more than one language	एकूण Total	एकूण Type of publication
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	पुस्तके (अ) मूळ लेखन	25	760	N.A.	15	800	Books (a) Original Work
	(ब) अनुवादित	N.A.	80	N.A.	N.A.	80	(b) Translation
	एकूण	25	840	N.A.	15	880	Total
2	नियतकालिके (मासिक ते वार्षिक कालावधीची)	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Periodicals (of periodically from monthly to yearly)
	एकूण प्रकाशने	25	840	0	15	880	Total Publications

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : अधिपरिक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Examiner of Books and publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क / MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.6.5

पुस्तके व नियतकालिके यांचे भाषावार वर्गीकरण
Classification of books and periodicals according to Languages
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	भाषा	पुस्तके Books	नियतकालिके Periodicals	एकूण Total	Languages
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	इंग्रजी	25	0	25	English
2	मराठी	800	0	800	Marathi
3	गुजराथी	5	0	5	Guajarati
4	हिंदी	25	0	25	Hindi
5	सिंधी	0	0	0	Sindhi
6	उर्दू	0	0	0	Urdu
7	प्राचीन भाषा	0	0	0	Classical languages
8	बोली भाषा	10	0	10	Dialects
9	एकापेक्षा अधिक भाषा	15	0	15	In more than one languages
10	इतर भाषा	0	0	0	Other languages
	एकूण	880	0	880	Total

टीप : नियतकालिकात मासिक, त्रैमासिक व वार्षिक प्रकाशनांचाच समावेश आहे.

Note : Periodicals including monthly, quarterly and annual publications only.

आधार : अधिपरिक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Examiner of Books and publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

6. जनता संपर्क / MASS COMMUNICATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.6.6

प्रसिद्ध झालेली पुस्तके व नियतकालिके यांची विषयवार वर्गवारी
Distribution of Books and periodicals published according to subjects
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	विषय (2)	पुस्तके / Books				एकूण Total (6)	Subject (2)
		शैक्षणिक Educational (3)	अशैक्षणिक Non Educational (4)	नियतकालिके Periodicals (5)			
1	कृषि	0	25	0	25	Agriculture	
2	मानवशास्त्र	0	5	0	5	Anthropology	
3	पुराणवस्तु अभ्यास	0	0	0	0	Archaeology	
4	शिवण व कर्तनकला	0	0	0	0	Arts and Craft	
5	खगोलशास्त्र व फल ज्योतिष	0	5	0	5	Astronomy and astrology	
6	चरित्र (आठवणी धरून)	0	300	0	300	Biography (including memories)	
7	नागरीक शास्त्र	0	3	0	3	Civics	
8	वाणिज्य व उद्योगधंदे	0	10	0	10	Commerce and industry	
9	नाटक	0	15	0	15	Drama	
10	अर्थशास्त्र	0	5	0	5	Economics	
11	शिक्षण	0	20	0	20	Education	
12	तांत्रिक	0	5	0	5	Engineering	
13	मनोरंजन	0	195	0	195	Fiction	
14	खेळ	0	2	0	2	Games and Sports	
15	भूगोल	0	2	0	2	Geography	
16	आरोग्य	0	20	0	20	Health and hygiene	
17	इतिहास	0	25	0	25	History	
18	उद्योगधंदे	0	5	0	5	Industry	
19	भाषा	0	25	0	25	Languages	
20	विधी (कायदा)	0	3	0	3	Law	
21	गणित	0	2	0	2	Mathematics	
22	औषध	0	2	0	2	Medicine	
23	संकीर्ण	0	60	0	60	Miscellaneous	
24	संगीत (नृत्य धरून)	0	0	0	0	Music (including dancing)	
25	निसर्ग शिक्षण	0	0	0	0	Nature study	
26	तत्वज्ञान (मानसिक व नैतिकशास्त्र)	0	5	0	5	Philosophy (including Mental and Moral science)	
27	काव्य	0	58	0	58	Poetry	
28	राज्यशास्त्र	0	0	0	0	Political Science	
29	धर्म	0	35	0	35	Religion	
30	शास्त्र (भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, भुगर्भशास्त्र, प्राणीशास्त्र व वनस्पतीशास्त्र धरून)	0	25	0	25	Science (including Physics, Chemistry, Geology, Zoology, Botany etc)	
31	समाजशास्त्र	0	20	0	20	Sociology	
32	प्रवास	0	3	0	3	Travel	
33	युद्ध	0	0	0	0	War	
	एकूण	0	880	0	880	Total	

आधार : अधिपरिक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Examiner of Books and publications, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

७. आरोग्य

७.१ राज्य व केंद्र शासनाची, तसेच नगरपालिका, स्थानिक स्वराज्य संस्था यांची व खाजगी संस्थांनी शासकीय सहाय्याने चालविलेली रुग्णालये व दवाखाने यांची माहिती देण्यात आली आहे. राज्याच्या आरोग्य सेवा संचालनालय आणि जिल्हा परिषदांच्या नियंत्रणाखाली असलेल्या प्राथमिक आरोग्य केंद्रांची माहिती देखील यात समाविष्ट आहे.

7. HEALTH

7.1 Information is given in the tables on number of hospitals and dispensaries of State and Central Government Institutions, institutions run by Municipalities and Local Bodies and also private aided institutions. Primary Health Centres under the control of the State's Directorate of Public Health Services and under Zilla Parishads are also included in the data.

**7. आरोग्य /
तक्ता क्रमांक /
वैद्यकीय (विषम चिकित्सकीय) संस्थांची संख्या /
(2016-17)**

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	रुग्णालये / Hospitals					दवाखाने / Dispensaries				
		एकूण Total	राज्य	स्थानिक	खाजगी	इतर Other	एकूण Total	राज्य	स्थानिक	खाजगी	इतर Other
			शासन Govt.	संस्था Local Bodies	व इतर Pvt. and Other			शासन Govt.	संस्था Local Bodies	व इतर Pvt. and Other	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	मुंबई शहर	777	14	52	711	0	751	0	331	420	0
2	मुंबई उपनगर										
3	ठाणे										
4	पालघर										
5	रायगड	232	26	2	204	0	205	0	28	177	0
6	रत्नागिरी	163	16	3	134	10	899	2	6	513	378
7	सिंधुदुर्ग	185	11	0	168	6	0	0	0	0	0
8	नाशिक	685	32	10	591	52	5,497	0	31	4,845	621
9	धुळे	183	13	4	160	6	365	5	24	104	232
10	नंदुरबार	130	79	15	36	0	313	0	1	16	296
11	जळगाव	455	24	13	408	10	1,985	11	27	1,505	442
12	अहमदनगर	304	31	5	250	18	1,892	3	8	1,208	673
13	पुणे	494	49	39	330	76	648	6	68	0	574
14	सातारा	513	20	1	481	11	1,783	7	19	1,351	406
15	सांगली	238	21	2	199	16	1,329	18	10	978	323
16	सोलापूर	328	28	16	275	9	1,797	6	30	1,328	433
17	कोल्हापूर	600	23	1	567	9	1,310	0	102	789	419
18	औरंगाबाद	430	42	8	364	16	1,120	4	30	807	279
19	जालना	557	21	12	514	10	1,982	13	27	1,500	442
20	परभणी	151	11	0	140	0	650	0	37	396	217
21	हिंगोली	24	9	0	15	0	180	0	10	34	136
22	बीड	87	23	0	62	2	1,188	668	13	223	284
23	नांदेड	364	24	67	273	0	439	22	29	0	388
24	उस्मानाबाद	51	14	2	35	0	665	2	7	452	204
25	लातूर	221	14	1	200	6	426	1	8	165	252
26	बुलढाणा	200	22	70	107	1	535	76	76	102	281
27	अकोला	146	24	3	112	7	621	14	36	389	182
28	वाशिम	102	19	0	82	1	215	0	10	51	154
29	अमरावती	259	42	2	205	10	451	0	106	0	345
30	यवतमाळ	216	23	0	189	4	1,169	502	20	209	438
31	वर्धा	71	14	11	32	14	470	244	6	37	183
32	नागपूर	709	34	5	652	18	472	45	105	0	322
33	भंडारा	104	17	0	87	0	474	3	41	237	193
34	गोंदिया	50	15	1	31	3	395	0	42	101	252
35	चंद्रपूर	83	19	0	61	3	380	10	23	0	347
	गडचिरोली	35	35	0	0	0	460	0	19	29	412
	महाराष्ट्र राज्य	10,242	836	369	8,685	352	33,477	1,681	1,416	19,773	10,607

टिप : फक्त शासकीय संस्थांचीच माहिती उपलब्ध आहे.

आधार: आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

HEALTH**TABLE No. 7.1****Number of Medical (Allopathic) Institutions**

ग्रामीण / Rural				नागरी / Urban				दर वैद्यकीय (रुग्णालय व दवाखाने) संस्थेमागे लोकसंख्या Population served per Medical institution (Hospital and Dispensaries)	Districts
रुग्णालये Hospitals	प्राथमिक आरोग्य केन्द्रे Primary Health Centres	दवाखाने Dispensaries	एकूण Total	रुग्णालये Hospitals	प्राथमिक आरोग्य केन्द्रे Primary Health Centres	दवाखाने Dispensaries	एकूण Total		
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(2)
0	0	0	0	777	0	751	1,528	9,402	Mumbai City
									Mumbai Suburban
206	79	1,361	1,646	889	0	1,050	1,939	3,258	Thane
									Palghar
88	55	74	217	144	0	131	275	5,439	Raigad
66	67	842	975	97	0	57	154	1,669	Ratnagiri
44	38	0	82	141	0	0	141	4,027	Sindhudurg
21	106	3,277	3,404	664	0	2,220	2,884	1,016	Nashik
11	41	104	156	172	0	261	433	3,395	Dhule
50	58	13	121	80	0	300	380	3,220	Nandurbar
17	77	873	967	438	0	1,112	1,550	1,703	Jalgaon
125	96	493	714	179	0	1,399	1,578	2,168	Ahmednager
73	96	52	221	421	0	596	1,017	7,520	Pune
345	71	194	610	168	0	1,589	1,757	1,362	Satara
60	59	102	221	178	0	1,227	1,405	1,870	Sangli
79	77	667	823	249	0	1,130	1,379	2,100	Solapur
489	73	62	624	111	0	1,248	1,359	2,100	Kolhapur
30	50	670	750	400	0	450	850	2,370	Aurangabad
16	40	1,686	1,742	541	0	296	837	744	Jalna
1	31	204	236	150	0	446	596	2,086	Parbhani
4	24	15	43	20	0	165	185	5,208	Hingoli
16	50	356	422	71	0	832	903	1,944	Beed
69	63	111	243	295	0	328	623	4,078	Nanded
22	42	249	313	29	0	416	445	2,261	Osmanabad
63	46	45	154	158	0	381	539	3,713	Latur
83	52	77	212	117	0	458	575	3,362	Buldhana
2	30	90	122	144	0	531	675	2,473	Akola
61	25	45	131	41	0	170	211	3,549	Washim
10	56	25	91	249	0	426	675	4,056	Amravati
11	63	644	718	205	0	525	730	2,026	Yavatmal
21	27	261	309	50	0	209	259	2,521	Wardha
12	49	262	323	697	0	210	907	4,060	Nagpur
39	33	68	140	65	0	406	471	2,090	Bhandara
18	39	109	166	32	0	286	318	2,770	Gondiya
7	58	91	156	76	0	289	365	4,712	Chandrapur
35	45	93	173	0	0	367	367	2,214	Gadchiroli
2,194	1,816	13,215	17,225	8,048	0	20,262	28,310	2,607	Maharashtra State

Note : Information of Government institutions is included only.

Source: Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune

7. आरोग्य / HEALTH
तक्ता क्रमांक / TABLE No.7.2
आयुर्वेदिक, युनानी व होमियोपॅथिक संस्थांची संख्या/ Number of Ayurvedic, Unani and Homeopathic institutions
(2016-17)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	आयुर्वेदिक / Ayurvedic				युनानी / Unani				होमियोपॅथिक / Homoeopathic				एकूण बेरीज Grand Total (15)	Districts (2)
		राज्य शासन State Govt. (3)	स्थानिक संस्था Local Bodies (4)	इतर Other (5)	एकूण Total (6)	राज्य शासन State Govt. (7)	स्थानिक संस्था Local Bodies (8)	इतर Other (9)	एकूण Total (10)	राज्य शासन State Govt. (11)	स्थानिक संस्था Local Bodies (12)	इतर Other (13)	एकूण Total (14)		
1	मुंबई शहर	1	4	165	170	0	2	5	7	0	0	130	130	307	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर														Mumbai Suburban
3	ठाणे	0	10	720	730	0	0	28	28	0	0	400	400	1,158	Thane
4	पालघर														Palghar
5	रायगड	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2	2	3	Raigad
6	रत्नागिरी	0	6	284	290	0	0	3	3	0	0	151	151	444	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0	0	5	5	0	0	0	0	0	0	5	5	10	Sindhudurg
8	नाशिक	0	11	222	233	0	0	17	17	0	0	127	127	377	Nashik
9	धुळे	0	14	66	80	0	0	0	0	0	0	0	0	80	Dhule
10	नंदुरबार	0	14	20	34	0	0	0	0	0	0	0	0	34	Nandurbar
11	जळगाव	0	21	575	596	0	1	29	30	0	0	640	640	1,266	Jalgaon
12	अहमदनगर	0	2	490	492	0	0	11	11	0	0	367	367	870	Ahmednager
13	पुणे	0	25	88	113	0	0	1	1	0	0	95	95	209	Pune
14	सातारा	0	18	445	463	0	0	8	8	0	0	366	366	837	Satara
15	सांगली	14	2	509	525	0	0	0	0	0	0	171	171	696	Sangli
16	सोलापूर	0	8	44	52	0	0	0	0	0	0	18	18	70	Solapur
17	कोल्हापूर	0	17	201	218	0	0	3	3	0	0	345	345	566	Kolhapur
18	औरंगाबाद	21	8	316	345	0	6	2	8	0	0	285	285	638	Aurangabad

तक्ता क्रमांक / TABLE No.7.2 contd....

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
19	जालना	0	21	38	59	0	4	5	9	0	0	6	6	74	Jalna
20	परभणी	0	4	196	200	0	2	0	2	0	0	74	74	276	Parbhani
21	हिंगोली	0	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	3	Hingoli
22	बीड	0	8	96	104	0	5	0	5	0	0	135	135	244	Beed
23	नांदेड	2	7	271	280	0	6	0	6	0	0	0	0	286	Nanded
24	उस्मानाबाद	1	5	291	297	0	2	0	2	0	0	0	0	299	Osmanabad
25	लातूर	1	7	131	139	0	1	4	5	0	0	33	33	177	Latur
26	बुलढाणा	70	70	0	140	0	0	0	0	0	0	0	0	140	Buldhana
27	अकोला	0	27	125	152	0	0	0	0	0	0	149	149	301	Akola
28	वाशिम	0	179	6	185	0	0	0	0	0	0	6	6	191	Washim
29	अमरावती	0	67	3	70	0	2	0	2	0	2	3	5	77	Amravati
30	यवतमाळ	0	20	34	54	0	0	0	0	0	0	24	24	78	Yavatmal
31	वर्धा	12	12	7	31	1	1	0	2	1	0	2	3	36	Wardha
32	नागपूर	1	47	1	49	0	3	0	3	0	5	1	6	58	Nagpur
33	भंडारा	0	37	11	48	0	0	0	0	0	0	60	60	108	Bhandara
34	गोंदिया	0	33	29	62	0	0	0	0	0	3	40	43	105	Gondiya
35	चंद्रपूर	8	10	0	18	0	0	0	0	0	0	0	0	18	Chandrapur
36	गडचिरोली	0	10	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	10	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		131	727	5,390	6,248	1	35	116	152	1	10	3,635	3,646	10,046	Maharashtra State

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source: Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune

7. आरोग्य / HEALTH
तक्ता क्रमांक / TABLE No.7.3
वैद्यकीय संस्थांमधील खाटांची संख्या / Number of beds in medical institutions
(2016-17)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	Beds installed / खाटांची संख्या				Beds in / खाटांची संख्या		Beds for / खाटांची संख्या		Districts
		रुग्णालये Hospitals	प्रारंभिक आरोग्य केन्द्रे Primary Health Centres	दवाखाने Dispen- saries	एकूण Total	ग्रामीण Rural area	नागरी Urban area	पुरुष Male	स्त्रिया Female	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर	37,115	0	0	37,115	0	37,115	14,835	22,253	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर									Mumbai Suburban
3	ठाणे	12,578	462	46	13,086	1,221	11,865	5,234	7,852	Thane
4	पालघर									Palghar
5	रायगड	3,639	330	0	3,969	1,389	2,580	1,588	2,381	Raigad
6	रत्नागिरी	2,673	402	0	3,075	1,239	1,836	1,230	1,845	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1,850	228	0	2,078	967	1,111	831	1,247	Sindhudurg
8	नाशिक	5,023	898	5,129	11,050	1,386	9,664	4,420	6,630	Nashik
9	धुळे	3,696	322	24	4,042	683	3,359	1,617	2,425	Dhule
10	नंदुरबार	870	348	0	1,218	788	430	487	731	Nandurbar
11	जळगाव	6,687	462	211	7,360	1,345	6,015	2,944	4,416	Jalgaon
12	अहमदनगर	5,708	576	20	6,304	3,064	3,240	2,522	3,782	Ahmadnager
13	पुणे	15,004	576	40	15,620	2,990	12,630	6,248	9,372	Pune
14	सातारा	7,052	682	215	7,949	4,346	3,603	3,180	4,769	Satara
15	सांगली	2,600	354	1,901	4,855	2,668	2,187	1,942	2,913	Sangli
16	सोलापूर	5,458	462	0	5,920	1,102	4,818	2,368	3,552	Solapur
17	कोल्हापूर	5,850	438	2,349	8,637	6,115	2,522	3,455	5,182	Kolhapur
18	औरंगाबाद	8,262	300	0	8,562	1,184	7,378	3,425	5,137	Aurangabad
19	जालना	7,879	240	0	8,119	678	7,441	3,248	4,871	Jalna
20	परभणी	1,500	186	186	1,872	795	1,077	749	1,123	Parbhani
21	हिंगोली	240	168	269	677	332	345	271	406	Hingoli
22	बीड	3,607	400	0	4,007	1,334	2,673	1,603	2,404	Beed
23	नांदेड	5,385	429	374	6,188	1,432	4,756	2,475	3,713	Nanded
24	उस्मानाबाद	1,112	252	0	1,364	499	865	546	818	Osmanabad
25	लातूर	3,312	276	141	3,729	766	2,963	1,492	2,237	Latur
26	बुलढाणा	2,100	520	800	3,420	1,306	2,114	1,368	2,052	Buldhana
27	अकोला	2,995	180	16	3,191	256	2,935	1,276	1,915	Akola
28	वाशिम	914	150	0	1,064	322	742	426	638	Washim
29	अमरावती	4,336	336	40	4,712	1,290	3,422	1,885	2,827	Amravati
30	यवतमाळ	2,475	378	10	2,863	733	2,130	1,145	1,718	Yavatmal
31	वर्धा	2,814	162	162	3,138	1,370	1,768	1,255	1,883	Wardha
32	नागपूर	7,030	294	0	7,324	1,754	5,570	2,930	4,394	Nagpur
33	भंडारा	1,450	198	0	1,648	576	1,072	659	989	Bhandara
34	गोंदिया	793	312	0	1,105	582	523	442	663	Gondiya
35	चंद्रपूर	1,596	348	0	1,944	628	1,316	778	1,166	Chandrapur
36	गडचिरोली	646	270	403	1,319	1,018	301	528	791	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,74,249	11,939	12,336	1,98,524	46,158	1,52,366	79,410	1,19,114	Maharashtra State

टिप - (१) रुग्णालयातील/दवाखान्यातील खाटांमध्ये राज्य व केंद्र सरकार, स्थानिक संस्था, जि.प.व खाजगी रुग्णालये आणि स्वयंसेवी संघटनांच्या रुग्णालयातील/दवाखान्यातील खाटांचा समावेश आहे.

Note - (1) Hospitals/Dispensaries beds include beds of State Govt., Local bodies, Z.P. , Private Hospitals and voluntary organizations

आधार : आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Directorate of Health Services. Govt. of Maharashtra, Pune

7. आरोग्य / HEALTH

तक्ता क्रमांक / TABLE No.7.4

सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहायित संस्थाकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा
 Medical facilities available through Public and Public aided Institutions
 (2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	रुग्णालये # Hospitals #	प्राथमिक आरोग्य केन्द्रे Primary Health Centres	उप केंद्रे Sub Centres	दवाखाने @ Dispen- saries @	प्राथमिक आरोग्य पथके Primary Health Units	क्षयरोग रुग्णालये आणि रुग्ण चिकित्सालये TB Hospitals and Clinics	सर्व संस्थातील खाटांची संख्या No. of beds in all Institutions	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई शहर	64	0	0	331	0	1,177	24,056	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर								Mumbai Suburban
3	ठाणे	55	33	190	86	5	209	3,553	Thane
4	पालघर	27	46	314	4	18	40	3,170	Palghar
5	रायगड	26	52	288	28	3	83	3,172	Raigad
6	रत्नागिरी	28	67	378	8	0	86	2,063	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	17	38	248	0	0	64	1,406	Sindhudurg
8	नाशिक	105	106	592	31	9	230	4,283	Nashik
9	धुळे	23	41	232	29	0	91	1,684	Dhule
10	नंदुरबार	83	58	292	1	6	81	1,368	Nandurbar
11	जळगाव	49	77	443	38	0	166	3,031	Jalgaon
12	अहमदनगर	54	98	565	11	5	161	4,179	Ahmednager
13	पुणे	151	99	539	74	8	318	10,236	Pune
14	सातारा	35	72	400	26	6	119	2,817	Satara
15	सांगली	39	59	320	28	2	118	3,590	Sangli
16	सोलापूर	55	77	431	36	1	179	3,606	Solapur
17	कोल्हापूर	33	74	413	102	6	163	3,544	Kolhapur
18	औरंगाबाद	67	50	279	34	0	172	5,550	Aurangabad
19	जालना	44	40	218	40	2	74	3,072	Jalna
20	परभणी	11	31	215	37	4	73	1,067	Parbhani
21	हिंगोली	9	24	132	0	5	55	1,048	Hingoli
22	बीड	25	51	296	681	4	98	3,750	Beed
23	नांदेड	26	65	377	51	16	159	3,977	Nanded
24	उस्मानाबाद	15	42	210	9	0	94	1,221	Osmanabad
25	लातूर	21	46	252	9	6	87	2,410	Latur
26	बुलढाणा	23	52	280	152	0	129	2,002	Buldhana
27	अकोला	34	30	179	50	0	73	2,120	Akola
28	वाशिम	20	25	153	10	1	64	813	Washim
29	अमरावती	54	58	339	106	20	150	5,588	Amravati
30	यवतमाळ	27	63	435	522	5	129	3,158	Yavatmal
31	वर्धा	28	27	181	250	6	48	3,109	Wardha
32	नागपूर	58	49	316	150	3	220	7,058	Nagpur
33	भंडारा	17	33	193	44	0	68	1,265	Bhandara
34	गोंदिया	22	40	253	42	8	74	1,204	Gondia
35	चंद्रपूर	22	58	339	33	8	165	2,315	Chandrapur
36	गडचिरोली	35	47	376	19	36	120	1,458	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,402	1,828	10,668	3,072	193	5,337	1,27,943	Maharashtra State

टिप : १) # फक्त शासकीय रुग्णालयांची माहिती उपलब्ध आहे.

२) @ फक्त शासकीय दवाखान्यांची माहिती उपलब्ध आहे.

Note :1) # Information of Government hospitals is available only.

2) @ Includes only Government Dispensaries

आधार: आरोग्य सेवा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source: Directorate of Health Services, Govt. of Maharashtra, Pune

८. कुटुंब कल्याण :

८.१ कुटुंब कल्याण केंद्राच्या आकडेवारीत फिरत्या कुटुंब कल्याण केंद्रांचाही समावेश आहे. ह्या केंद्रामध्ये नसबंदी शस्त्रक्रिया, लूप बसविणे व कुटुंब कल्याण साधनांचे वाटप करणे इत्यादी कामे नियमितपणे चालतात. पुरुष नसबंदीस इंग्रजीत व्हॅसेक्टॉमी म्हणतात, तर स्त्री नसबंदीस ट्युबेक्टॉमी म्हणतात. 'लूप' हे साधन स्त्रियांसाठी असून त्यांचा उपयोग पाळणा लांबविण्याकरिता किंवा थांबविण्याकरिता होतो.

8. FAMILY WELFARE:

8.1 The number of family welfare centres include Mobile Family Welfare Centres also. In these centres the Sterilisation, I.U.C.D. insertions and distribution of conventional contraceptives are done regularly. The sterilisation operation performed on male is called vasectomy and that on female is called tubectomy. I.U.C.D. device is meant for women and is used for spacing as well as for stopping of births.

8. कुटुंब कल्याण / FAMILY WELFARE

तक्ता क्र. / TABLE No. 8.1

कुटुंब कल्याण केंद्रांची / चिकित्सालयांची संख्या

Number of family welfare centres / clinics

(2017-18)

अनु.क्र.	जिल्हे	एकूण	ग्रामीण	नागरी	शासकीय	Districts
Sr.No.		Total	Rural	Urban	Govt.	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई शहर #	0	0	0	0	Mumbai City #
2	मुंबई उपनगर #					Mumbai Suburban #
3	ठाणे	44	32	12	44	Thane
4	पालघर	58	46	12	58	Palghar
5	रायगड	66	52	14	66	Raigad
6	रत्नागिरी	80	67	13	80	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	48	38	10	48	Sindhudurg
8	नाशिक	132	103	29	132	Nashik
9	धुळे	49	41	8	49	Dhule
10	नंदुरबार	73	58	15	73	Nandurbar
11	जळगाव	99	77	22	99	Jalgaon
12	अहमदनगर	122	96	26	122	Ahmednagar
13	पुणे	122	96	26	122	Pune
14	सातारा	89	71	18	89	Satara
15	सांगली	74	59	15	74	Sangli
16	सोलापूर	93	77	16	93	Solapur
17	कोल्हापूर	93	73	20	93	Kolhapur
18	औरंगाबाद	63	50	13	63	Aurangabad
19	जालना	51	40	11	51	Jalna
20	परभणी	41	31	10	41	Parbhani
21	हिंगोली	30	24	6	30	Hingoli
22	बीड	65	50	15	65	Beed
23	नांदेड	82	65	17	82	Nanded
24	उस्मानाबाद	53	42	11	53	Osmanabad
25	लातूर	59	46	13	59	Latur
26	बुलढाणा	68	52	16	68	Buldhana
27	अकोला	37	30	7	37	Akola
28	वाशिम	33	25	8	33	Washim
29	अमरावती	71	56	15	71	Amravati
30	यवतमाळ	80	63	17	80	Yavatmal
31	वर्धा	36	27	9	36	Wardha
32	नागपूर	61	49	12	61	Nagpur
33	भंडारा	43	33	10	43	Bhandara
34	गोंदिया	52	39	13	52	Gondiya
35	चंद्रपूर	72	58	14	72	Chandrapur
36	गडचिरोली	58	45	13	58	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		2,297	1,811	486	2,297	Maharashtra State

टिप : # इतर संस्थांची माहिती केंद्रशासनाच्या आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालयाचा आदेश क्र. P.१७०२९/५९/२०१२ - NRHM-IV दिनांक २५ मे, २०१२ नुसार नागरी कुटुंब कल्याण केंद्रे, नागरी आरोग्य केंद्रे यांना अनुदान उपलब्ध करून देण्यात येत नाही.

Note : # As per Central Government's Ministry of Health and Family welfare order no. P.17029/59/2012-NRHM-IV dated 25 May, 2012 grants given for family welfare centres and Urban Family welfare centres included under other bodies are not available.

आधार :- आरोग्य सेवा संचालनालय, (कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Directorate of Health Services, (Family Welfare, MCH & SH) Government of Maharashtra, Pune.

8. कुटुंब कल्याण / FAMILY WELFARE

तक्ता क्र. /TABLE No. 8.2

महाराष्ट्रातील कुटुंब कल्याण कार्यक्रम / Family welfare Programme in Maharashtra during (2017-18)

अनु.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	ऐच्छिक नसबंदी शस्त्रक्रिया संख्या No. of Voluntary sterilization Operation		बसविलेल्या लुपांची संख्या No. of I.U.C.D.		Districts (2)
		ध्येय Targets	साध्य Achievements	ध्येय Targets	साध्य Achievements	
		(3)	(4)	(5)	(6)	
1	मुंबई शहर	40,353	24,342	67,526	52,120	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर					Mumbai Suburban
3	ठाणे	16,605	9,984	11,212	12,528	Thane
4	पालघर	12,725	10,151	8,184	8,331	Palghar
5	रायगड	8,390	5,920	8,794	6,377	Raigad
6	रत्नागिरी	8,507	4,768	8,570	6,762	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	2,874	2,262	5,264	3,258	Sindhudurg
8	नाशिक	33,294	22,420	16,856	17,777	Nashik
9	धुळे	11,156	7,205	8,264	8,099	Dhule
10	नंदुरबार	11,181	5,681	3,456	5,825	Nandurbar
11	जळगाव	24,931	19,033	18,011	12,831	Jalgaon
12	अहमदनगर	26,554	19,819	32,978	28,791	Ahmednagar
13	पुणे	46,904	41,457	41,195	29,956	Pune
14	सातारा	19,426	16,753	16,187	16,347	Satara
15	सांगली	15,966	11,646	21,539	14,068	Sangli
16	सोलापूर	26,869	20,773	23,707	16,478	Solapur
17	कोल्हापूर	22,449	18,711	32,310	24,087	Kolhapur
18	औरंगाबाद	18,911	17,516	17,256	18,123	Aurangabad
19	जालना	11,372	8,108	10,032	8,799	Jalna
20	परभणी	10,271	6,925	7,289	7,220	Parbhani
21	हिंगोली	8,507	5,845	2,873	4,797	Hingoli
22	बीड	14,730	11,219	17,354	17,364	Beed
23	नांदेड	21,574	19,127	10,130	11,755	Nanded
24	उस्मानाबाद	8,390	5,665	6,808	7,013	Osmanabad
25	लातूर	15,404	11,644	10,762	11,882	Latur
26	बुलढाणा	15,192	9,496	8,818	5,681	Buldhana
27	अकोला	11,256	6,210	7,898	8,536	Akola
28	वाशिम	6,927	4,554	4,781	3,361	Washim
29	अमरावती	16,820	11,014	10,356	6,230	Amravati
30	यवतमाळ	17,667	12,340	10,630	6,408	Yavatmal
31	वर्धा	7,452	6,567	7,699	6,119	Wardha
32	नागपूर	17,778	12,966	14,705	11,122	Nagpur
33	भंडारा	6,790	5,994	3,652	4,806	Bhandara
34	गोंदिया	9,200	8,646	4,062	3,057	Gondiya
35	चंद्रपूर	11,998	10,546	8,799	11,075	Chandrapur
36	गडचिरोली	6,577	6,202	2,046	3,069	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		5,65,000	4,21,509	4,90,003	4,20,052	Maharashtra State

आधार :- आरोग्य सेवा संचालनालय, (कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Directorate of Health Services, (Family Welfare, MCH & SH) Government of Maharashtra, Pune.

8. कुटुंब कल्याण / FAMILY WELFARE

तक्ता क्र. / TABLE No. 8.3

कुटुंब कल्याण केंद्राची संख्या व त्यांचे कार्य / Number of Family welfare Centres operating and work done (2017-18)

अनु.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	३१ मार्च, २०१८ रोजी केंद्रांची संख्या No. of Centres as on 31 st Mar, 2018	नसबंदी शस्त्रक्रियांची संख्या No. of Sterilization Operations done			बसविलेल्या तांबींची संख्या No. of I.U.C.D insertions performed	Districts (2)
			पुरुष नसबंदी Vasectomy	स्त्री नसबंदी Tubectomy	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	मुंबई शहर	--	926	23,416	24,342	52,120	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर						Mumbai Suburban
3	ठाणे	44	30	9,954	9,984	12,528	Thane
4	पालघर	58	184	9,967	10,151	8,331	Palghar
5	रायगड	66	1	5,919	5,920	6,377	Raigad
6	रत्नागिरी	80	23	4,745	4,768	6,762	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	48	46	2,216	2,262	3,258	Sindhudurg
8	नाशिक	132	990	21,430	22,420	17,777	Nashik
9	धुळे	49	125	7,080	7,205	8,099	Dhule
10	नंदुरबार	73	497	5,184	5,681	5,825	Nandurbar
11	जळगाव	99	40	18,993	19,033	12,831	Jalgaon
12	अहमदनगर	122	62	19,757	19,819	28,791	Ahmednagar
13	पुणे	122	240	41,217	41,457	29,956	Pune
14	सातारा	89	44	16,709	16,753	16,347	Satara
15	सांगली	74	14	11,632	11,646	14,068	Sangli
16	सोलापूर	93	13	20,760	20,773	16,478	Solapur
17	कोल्हापूर	93	315	18,396	18,711	24,087	Kolhapur
18	औरंगाबाद	63	50	17,466	17,516	18,123	Aurangabad
19	जालना	51	128	7,980	8,108	8,799	Jalna
20	परभणी	41	26	6,899	6,925	7,220	Parbhani
21	हिंगोली	30	23	5,822	5,845	4,797	Hingoli
22	बीड	65	27	11,192	11,219	17,364	Beed
23	नांदेड	82	30	19,097	19,127	11,755	Nanded
24	उस्मानाबाद	53	9	5,656	5,665	7,013	Osmanabad
25	लातूर	59	31	11,613	11,644	11,882	Latur
26	बुलढाणा	68	64	9,432	9,496	5,681	Buldhana
27	अकोला	37	249	5,961	6,210	8,536	Akola
28	वाशिम	33	7	4,547	4,554	3,361	Washim
29	अमरावती	71	602	10,412	11,014	6,230	Amravati
30	यवतमाळ	80	20	12,320	12,340	6,408	Yavatmal
31	वर्धा	36	101	6,466	6,567	6,119	Wardha
32	नागपूर	61	249	12,717	12,966	11,122	Nagpur
33	भंडारा	43	1,219	4,775	5,994	4,806	Bhandara
34	गोंदिया	52	1,463	7,183	8,646	3,057	Gondiya
35	चंद्रपूर	72	1,008	9,538	10,546	11,075	Chandrapur
36	गडचिरोली	58	2,736	3,466	6,202	3,069	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		2,297	11,592	4,09,917	4,21,509	4,20,052	Maharashtra State

आधार :- आरोग्य सेवा संचालनालय, (कुटुंब कल्याण, माता बाल संगोपन व शालेय आरोग्य), महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Directorate of Health Services, (Family Welfare, MCH & SH) Government of Maharashtra, Pune.

९. समाज कल्याण सेवा :

९.१ या विभागात आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना वितरित करण्यात आलेली कर्जे व अनुदाने ह्या संबंधीची माहिती दिली आहे.

9. SOCIAL WELFARE SERVICES :

9.1 Information of loans and grants disbursed to economically weaker sections is given in this section.

9. समाज कल्याण सेवा / SOCIAL WELFARE SERVICES

तक्ता क्र. / TABLE No. 9.1

आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांना वितरित केलेल्या कर्ज व अनुदानाबाबत उद्देश व साधनानुसार माहिती
Loans and grants disbursed to economically weaker sections by purpose and sources
(2017-18)

अनु.क्र. Sr.No.	साधने / उद्देश (2)	शासकीय / Government		बँका / Bank		इतर / Others		Sources / purpose (2)
		लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries (3)	रक्कम (₹ लाखात) Amount (₹ in lakh) (4)	लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries (5)	रक्कम (₹ लाखात) Amount (₹ in lakh) (6)	लाभधारकांची संख्या No. of beneficiaries (7)	रक्कम (₹ लाखात) Amount (₹ in lakh) (8)	
1	जमीन खरेदी	--	--	--	--	--	--	Purchase of land
2	शेती अवजारे खरेदी	--	--	--	--	--	--	Purchase of Agriculture Implement.
3	इतर शेती उद्योगाकरिता	--	--	--	--	--	--	Other Agricultural purposes.
4	उद्योगाकरिता	--	--	--	--	--	--	Industrial purposes.
5	वाहने खरेदी	--	--	--	--	--	--	Purchase of vehicles
6	सिमांतिक कर्ज २११२	627	402.24	626	1,482.89	--	--	Margin money Scheme
7	५० टक्के अनुदान योजना	4,205	420.31	3,580	1,132.49	--	--	50 % Subsidy Scheme
8	इतर केंद्रीय महामंडळांची कर्ज योजना	1,893	1,338.63	1,863	4,701.97	--	--	Seed money capital loan
9	एन. एस. एफ. डी. सी. योजना	--	--	--	--	--	--	N.S.F.D.C. Scheme
10	इतर	7,714	1,230.87	0	0.00	4	2.24	Others
एकूण		14,439	3,392.05	6,069	7,317.35	4	2.24	Total

आधार:- 1. वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ (मर्या.), मुंबई.
2. लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे विकास महामंडळ (मर्या.), मुंबई.
3. महात्मा फुले मागासवर्गीय विकास महामंडळ (मर्या.), मुंबई.

Source:- 1. Vasantrao Naik Vimukta Jati & Nomadic Tribe Development Corp.Ltd., Mumbai.
2. Lok Shahir Annabhau Sathé Development Corp.Ltd., Mumbai.
3. Mahatma Phule Backward Class Development Corp.Ltd. , Mumbai.

**१०. सामाजिक सुरक्षा व सामाजिक संरक्षण
(पोलीस, गुन्हे व न्यायालय विषयक)**

१०.१ या विभागातील तक्त्यांमध्ये बृहन्मुंबई व महाराष्ट्र राज्यातील पोलिसांची संख्या व त्यांच्यावरील खर्च, विविध गुन्हांचे वर्गीकरण, न्यायालये व त्यांच्याकडील प्रकरणे आणि तुरुंग या विषयांवरील आकडेवारी समाविष्ट आहे.

**10. SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE
(Police, Crimes and Judicial)**

10.1 Data in the tables in this section include statistics regarding Police Force in Brihan Mumbai and Maharashtra and cost of Police, classification of various crimes, courts and cases with them and prisons.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस,गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE,CRIMES AND JUDICIAL)
पोलीस / POLICE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.1

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीस ठाणी व पोलिसांची संख्या (रेल्वे धरून परंतु बृहन्मुंबई वगळून)

Police Stations and Police Force in Maharashtra State (Including Railways but excluding Brihan Mumbai)
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	पोलीस ठाणी Number of Police Stations	आऊट पोस्ट No. of Out Posts	हंगामी धरून एकूण पोलिसांची संख्या Strength of Police including temporary force	चौकशी झालेले एकूण दखलपत्र गुन्हे Total number of cognizable Crimes investigated	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	94	345	44,813	49,436	Brihan Mumbai
2	मुंबई रेल्वे	17	61	3,780	14,201	Mumbai Railway
3	नवी मुंबई शहर	21	45	4,630	5,614	Navi Mumbai City
4	ठाणे शहर	37	103	9,201	13,379	Thane City
5	ठाणे (ग्रामीण)	18	9	2,275	5,592	Thane (Rural)
6	पालघर	24	44	2,829	7,089	Palghar
7	रायगड	29	24	2,345	3,716	Raigad
8	रत्नागिरी	19	40	1,632	2,491	Ratnagiri
9	सिंधुदुर्ग	14	27	1,249	1,839	Sindhudurg
10	नाशिक शहर	15	51	3,036	5,228	Nashik City
11	नाशिक (ग्रामीण)	41	51	3,419	11,973	Nashik (Rural)
12	धुळे	18	10	1,881	5,492	Dhule
13	नंदुरबार	13	28	1,508	3,316	Nandurbar
14	जळगाव	36	62	3,526	9,914	Jalgaon
15	अहमदनगर	31	60	3,138	12,728	Ahmednagar
16	पुणे रेल्वे	6	16	865	1,422	Pune Rly.
17	पुणे शहर	31	92	8,446	21,155	Pune City
18	पुणे (ग्रामीण)	32	36	2,876	16,149	Pune (Rural)
19	पिंपरी-चिंचवड	15	39	2,355	0	Pimpri-Chinchwad
20	सातारा	30	38	2,934	10,145	Satara
21	सांगली	26	44	3,205	5,560	Sangli
22	सोलापूर शहर	8	29	2,074	15,543	Solapur City
23	सोलापूर (ग्रामीण)	26	43	2,566	13,792	Solapur (Rural)
24	कोल्हापूर	32	41	2,938	7,302	Kolhapur

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.1 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
25	औरंगाबाद शहर	18	37	3,501	6,800	Aurangabad City
26	औरंगाबाद (ग्रामीण)	24	13	1,890	8,412	Aurangabad (Rural)
27	औरंगाबाद रेल्वे	10	20	620	0	Aurangabad Railway
28	जालना	19	17	1,710	5,778	Jalna
29	परभणी	20	16	1,792	5,242	Parbhani
30	बीड	29	44	2,295	10,749	Beed
31	नांदेड	37	22	3,520	9,648	Nanded
32	उस्मानाबाद	19	16	1,720	4,808	Osmanabad
33	हिंगोली	14	9	1,140	3,541	Hingoli
34	लातूर	24	31	1,978	7,065	Latur
35	बुलढाणा	34	31	2,684	11,804	Buldhana
36	अकोला	24	39	2,561	7,899	Akola
37	अमरावती शहर	11	7	1,889	5,213	Amrawati City
38	अमरावती (ग्रामीण)	32	16	2,537	12,130	Amravati
39	यवतमाळ	32	22	2,618	14,870	Yavatmal
40	वाशिम	14	20	1,486	4,550	Washim
41	वर्धा	20	6	1,798	17,363	Wardha
42	नागपूर रेल्वे	6	5	584	4,419	Nagpur Rly.
43	नागपूर शहर	32	32	8,102	23,720	Nagpur City
44	नागपूर (ग्रामीण)	23	18	2,128	11,973	Nagpur (Rural).
45	गोंदिया	17	15	2,351	5,599	Gondiya
46	भंडारा	18	11	1,564	5,105	Bhandara
47	चंद्रपूर	35	29	2,905	19,839	Chandrapur
48	गडचिरोली	17	5	5,398	3,547	Gadchiroli
49	सायबर मुंबई	1	0	0	0	Cyber Mumbai
महाराष्ट्र राज्य		1,163	1,819	1,76,292	4,53,150	Maharashtra State

आधार:- पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE POLICE
पोलीस / POLICE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.2

महाराष्ट्र राज्यातील पोलीसांवरील खर्च व त्यांची संख्या / Cost and Strength of Police in Maharashtra State
(2012)

अक्र. Sr.No.	जिल्हे	पोलीस आयुक्त, अतिरिक्त पोलीस आयुक्त, उप आयुक्त व सहायक पोलीस आयुक्त Commissioner of Police, Deputy Commissioner of Police & Assistant Commissioner of Police			पोलीस निरीक्षक व सहायक पोलीस निरीक्षक Police Inspector and Assistant Police Inspector			पोलीस अभियोक्ता Police Prosecutors			उप निरीक्षक व सहायक उप निरीक्षक Sub-Inspector and Assistant Sub-Inspector		
		तात्पुरते Tem- porary	कायमचे Per- manent	एकूण Total	तात्पुरते Tem- porary	कायमचे Per- manent	एकूण Total	तात्पुरते Tem- porary	कायमचे Per- manent	एकूण Total	तात्पुरते Tem- porary	कायमचे Per- manent	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	मुंबई शहर	78	119	197	357	667	1,024	0	0	0	3,134	5,051	8,185
2	मुंबई उपनगर			0			0			0			0
3	ठाणे	17	0	17	118	4	122	9	0	9	446	62	508
4	रायगड	0	9	9	28	29	57	0	0	0	80	136	216
5	रत्नागिरी	1	6	7	15	21	36	0	0	0	77	131	208
6	सिंधुदुर्ग	0	3	3	13	15	28	0	0	0	15	107	122
7	नाशिक	7	6	13	52	48	100	0	0	0	321	72	393
8	धुळे	1	5	6	14	32	46	0	0	0	30	207	237
9	नंदुरबार	4	3	7	11	22	33	0	0	0	126	43	169
10	जळगाव	1	11	12	2	84	86	0	0	0	76	372	448
11	अहमदागर	0	1	1	39	43	82	0	0	0	98	289	387
12	पुणे	6	6	12	59	46	105	0	0	0	196	264	460
13	सातारा	1	9	10	19	53	72	0	0	0	51	285	336
14	सांगली	0	9	9	31	44	75	0	0	0	95	240	335
15	सोलापूर	1	9	10	36	44	80	0	0	0	86	202	288
16	कोल्हापूर	2	8	10	2	47	49	5	0	5	54	258	312
17	औरंगाबाद	0	9	9	18	31	49	0	0	0	72	156	228
18	जालाना	2	5	7	29	16	45	0	0	0	28	197	225
19	परभणी	1	8	9	9	53	62	0	0	0	72	161	233
20	हिंगोली	6	0	6	1	32	33	0	0	0	128	11	139
21	बीड	3	6	9	23	30	53	0	0	0	75	193	268
22	नांदेड	3	12	15	58	62	120	0	0	0	152	307	459
23	उस्मानाबाद	2	6	8	42	19	61	0	0	0	96	94	190
24	लातूर	1	9	10	27	32	59	0	0	0	63	153	216
25	बुलढाणा	0	3	3	12	41	53	0	0	0	78	267	345
26	ओला	2	5	7	33	25	58	0	0	0	219	155	374
27	वाशिम	3	3	6	29	22	51	7	0	7	26	115	141
28	अमरावती	8	3	11	26	4	30	0	0	0	154	30	184
29	यवतमाळ	0	8	8	54	39	93	5	0	5	94	253	347
30	वर्धा	0	7	7	9	29	38	0	0	0	64	181	245
31	नागपूर	2	9	11	55	11	66	0	0	0	105	197	302
32	भंडारा	0	6	6	1	24	25	0	0	0	1	116	117
33	गोंदिया	7	0	7	28	18	46	0	0	0	169	10	179
34	चंद्रपूर	1	8	9	48	52	100	0	0	0	92	310	402
35	गडचिरोली	6	9	15	35	12	47	0	0	0	402	241	643
	महाराष्ट्र राज्य	166	320	486	1,333	1,751	3,084	26	0	26	6,975	10,866	17,841

आधार : (१) पोलिस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. (२) पोलिस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
हवालदार Police Head Constables / Police Naik			पोलीस शिपाई Constables			एकूण Total			केंद्र व राज्य शासनाच्या महसूल खात्यामधून देय असलेली रक्कम (₹ '000)	केंद्र व राज्य शासनाच्या महसूल खात्याव्यतिरिक्त अन्य देय रक्कम (₹ '000)	एकूण खर्च (₹ '000)	District
तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	तात्पुरते Temporary	कायमचे Permanent	एकूण Total	Total cost payable from Central & State Revenue Account (₹ '000)	Total cost payable from other than Central & State Revenue Account (₹ '000)	(Total Cost (₹ '000)	(2)
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
2,417	6,496	8,913	12,219	18,431	30,650	18,205	30,764	48,969	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai City
		0			0			0				Mumbai Suburban
642	161	803	2,633	705	3,338	3,865	932	4,797	18,72,763	0	18,72,763	Thane
96	289	385	337	908	1,245	541	1,371	1,912	4,65,135	0	4,65,135	Raigad
327	351	678	162	478	640	582	987	1,569	4,29,702	0	4,29,702	Ratnagiri
204	349	553	5	393	398	237	867	1,104	4,65,927	0	4,65,927	Sindhudurg
915	509	1,424	876	394	1,270	2,171	1,029	3,200	7,32,566	0	7,32,566	Nashik
145	542	687	250	669	919	440	1,455	1,895	4,85,182	0	4,85,182	Dhule
355	261	616	334	347	681	830	676	1,506	4,84,839	0	4,84,839	Nandurbar
130	591	721	504	1,745	2,249	713	2,803	3,516	10,50,669	0	10,50,669	Jalgaon
132	463	595	714	1,411	2,125	983	2,207	3,190	9,14,317	0	9,14,317	Ahmednagar
291	419	710	1,040	1,123	2,163	1,592	1,858	3,450	8,69,877	0	8,69,877	Pune
116	469	585	474	851	1,325	661	1,667	2,328	9,04,324	0	9,04,324	Satara
133	403	536	617	1,146	1,763	876	1,842	2,718	7,55,363	0	7,55,363	Sangli
464	615	1,079	295	801	1,096	882	1,671	2,553	6,83,472	0	6,83,472	Solapur
307	857	1,164	224	994	1,218	594	2,164	2,758	13,11,248	0	13,11,248	Kolhapur
553	252	805	304	458	762	947	906	1,853	5,62,353	0	5,62,353	Aurangabad
60	303	363	349	753	1,102	468	1,274	1,742	5,33,351	0	5,33,351	Jalna
72	300	372	414	263	677	568	785	1,353	5,48,224	0	5,48,224	Parbhani
522	41	563	318	144	462	975	228	1,203	3,31,309	0	3,31,309	Hingoli
194	285	479	483	814	1,297	778	1,328	2,106	4,53,938	0	4,53,938	Beed
616	889	1,505	1,155	529	1,684	1,984	1,799	3,783	11,28,887	0	11,28,887	Nanded
171	225	396	533	686	1,219	844	1,030	1,874	6,17,013	0	6,17,013	Osmanabad
259	156	415	515	786	1,301	865	1,136	2,001	5,74,262	0	5,74,262	Latur
185	349	534	764	999	1,763	1,039	1,659	2,698	7,96,873	0	7,96,873	Buldhana
273	281	554	711	1,030	1,741	1,238	1,496	2,734	7,10,395	0	7,10,395	Akola
87	170	257	380	657	1,037	532	967	1,499	4,83,020	0	4,83,020	Washim
658	176	834	1,170	590	1,760	2,016	803	2,819	7,67,777	0	7,67,777	Amravati
355	889	1,244	228	756	984	736	1,945	2,681	8,32,958	0	8,32,958	Yavatmal
280	478	758	187	492	679	540	1,187	1,727	4,98,000	0	4,98,000	Wardha
532	463	995	266	597	863	960	1,277	2,237	9,24,304	0	9,24,304	Nagpur
104	194	298	384	487	871	490	827	1,317	4,15,663	0	4,15,663	bhandara
263	191	454	1,617	131	1,748	2,084	350	2,434	8,29,734	0	8,29,734	Gondia
84	503	587	421	1,477	1,898	646	2,350	2,996	7,73,398	0	7,73,398	Chandrapur
652	356	1,008	2,668	1,589	4,257	3,763	2,207	5,970	17,51,971	0	17,51,971	Gadchiroli
12,594	19,276	31,870	33,551	43,634	77,185	54,645	75,847	1,30,492	2,49,58,814	0	2,49,58,814	Maharashtra State

Source.—(1) Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai (2) Director General of Police, Govt. of Maharashtra, Mumbai

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)
पोलीस / POLICE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.3

इंडियन पीनल कोडखाली महाराष्ट्र राज्यात झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)
Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code in Maharashtra State
(2017)

अ.क्र. Sr. No.	गुन्हे	तिमाहीमध्ये During Quarter (31.3.2017)	तिमाहीमध्ये During Quarter (30.6.2017)	तिमाहीमध्ये During Quarter (30.9.2017)	तिमाहीमध्ये During Quarter (31.12.2017)	एकूण Total 2017	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	दंगल	111	107	96	127	441	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	0	0	0	0	0	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	7	4	1	5	17	Offences relating to currency and Bank notes.
4	खून	36	35	26	30	127	Murders
5	सदोष मनुष्यवध (परंतु खून या संज्ञेत अंतर्भूत नसलेले)	2	0	2	2	6	Culpable homicides not amounting to murder.
6	मादक पदार्थांचा व्यापार	0	0	0	0	0	Administrating of Stupefying drugs.
7	पैशाच्या हेतूने किंवा इतर कारणाकरीता माणसांना पळवून नेणे	536	525	538	559	2,158	Kidnapping and abduction
8	दरोडा किंवा त्याकरिता एकत्र होणे	5	11	13	10	39	Dacoit and preparation of assembly for dacoit.
9	चोरी, लूट	223	257	263	239	982	Robbery.
10	घरफोडी	582	540	653	634	2,409	House breaking
11	फसवणूक	645	681	676	779	2,781	Cheating
12	विश्वासघात	166	215	151	166	698	Breach of trust
13	एकूण चोऱ्या	2,379	2,329	2,383	2,625	9,716	Total Thefts
	(अ) तांब्याची तार	6	4	9	5	24	(a) Copper Wire
	(ब) जनावरे	0	0	1	0	1	(b) Cattle
	(क) सायकली	30	28	28	25	111	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	730	739	724	874	3,067	(d) Motor Vehicle and accessories
	(इ) पिस्तुले वगैरे	0	0	0	0	0	(e) Fire arms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	0	0	0	0	0	(f) Explosives
	(ग) इतर	1,613	1,558	1,621	1,721	6,513	(g) Other thefts
14	इतर गुन्हे	4,410	4,494	5,036	6,558	20,498	Other Crimes
	एकूण	9,102	9,198	9,838	11,734	39,872	Total

आधार- १) पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

२) पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- 1) Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

2) Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.4

---

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय) /
पोलीस /
तक्ता क्रमांक /
बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे - भाग-१ /
(२०१७) /

अ.क्र. Sr. No.	गुन्हे	वर्षात नोंदवलेल्या प्रकरणांची संख्या Number of cases reported in the year	तपास करणे नाकारल्याची प्रकरणे Number of cases in which investigation was refused	खोटे सिध्द किंवा घोषित झालेली प्रकरणे Number of cases proved or declared to be false	कायद्यातील किंवा वस्तुस्थितीतील चुकीमुळे किंवा गुन्हा अदखल पात्र ठरविलेली प्रकरणे Number of cases due to mistake of law or fact decla- red non-cognizable	वर्ष अखेरची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the end of the year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
वर्ग एक-						
1	शासन, सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्यायविरुद्धचे गुन्हे	829	0	8	24	1,939
वर्ग दोन-						
2	व्यक्तिगत गंभीर गुन्हे	10,819	0	198	382	17,534
वर्ग तीन-						
3	व्यक्तिगत व मालमत्ता विषयक गंभीर गुन्हे	14,073	0	12	17	2,468
वर्ग चार-						
4	व्यक्तिगत किरकोळ गुन्हे	225	0	2	4	237
वर्ग पाच-						
5	मालमत्ताविषयक किरकोळ गुन्हे	13,849	0	45	319	35,153
एकूण वर्ग (एक ते पाच)		39,795	0	265	746	57,331
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	77	0	12	34	16,775
एकूण		39,872	0	277	780	74,106

आधार :- पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)**POLICE****TABLE No.10.4****Cognizable Crimes in Brihan Mumbai -Part - I****(2017)**

बिनचूक प्रकरणे / True cases							Offences
गुन्हा शाबीत झालेली Convicted	निकालात काढलेली, निर्दोष ठरविलेली किंवा सामोपचाराने मिटवलेली Discharged, acquitted or compounded	शोधून न काढलेली किंवा न पकडलेली Non-detected or apprehended	एकूण Total	दंडाधिका-या समोर प्रत्यक्ष दाखल केलेली एकूण प्रकरणे Total cases directly filed before Magistrates	गुन्हा शाबीत झालेली दंडा-धिका-यापुढील प्रकरणे Total Magistrate's cases ending in conviction	एकूण बिनचूक प्रकरणे Grand total of true cases	
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
							Class-I
46	301	280	347	648	45	797	Offences against the State, public tranquility, safety and justice
							Class-II
654	2,741	1,434	3,395	7,104	623	10,239	Serious offences against the persons.
							Class-III
208	662	1,584	870	2,076	666	14,044	Serious offences against the persons and property.
							Class-IV
601	51	60	652	110	16	219	Minor offences against persons.
							Class-V
926	3,925	9,247	4,851	4,444	940	13,485	Minor offences against property.
2,435	7,680	12,605	10,115	14,382	2,290	38,784	Total for classes I to V
2,819	8,737	1,850	11,556	9,310	2,964	31	Other offences (not mentioned above)
5,254	16,417	14,455	21,671	23,692	5,254	38,815	Grand Total

Source:- Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

**10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय) /
पोलीस /
तक्ता क्रमांक /
बृहन्मुंबईतील दखलपात्र गुन्हे - भाग-२ /
(२०१७) /**

अ.क्र. Sr. No.	गुन्हे	कोर्टात सुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या कैदेतील व्यक्तींविषयी या वर्षाच्या सुरुवातीला क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या १७० कलमानुसार पोलीसांकडे नोंदविलेली किंवा पोलिसांनी दखल घेतलेली प्रकरणे Persons in custody pending trial or investigation or on bail under section 170 Cr.P.C.at the beginning of the year as concerned in cases reported to or in cases taken by the police	वर्षात पोलीसांनी पकडलेल्या व्यक्ती Persons arrested by the Police during the year	क्रिमिनल प्रोसिजर कोडच्या कलम १६९ खाली मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons released under section 169 Cr. P.C.	दंडाधिका-याच्या आदेशानुसार सुनावणीपूर्वी मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons released by Magistrate's order before trial	सुनावणी केलेल्या व्यक्ती No. of persons trialed
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
वर्ग एक-						
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय हया बाबतीतील गुन्हे	30,067	3,827	58	3,196	1,285
वर्ग दोन-						
2	व्यक्तिसंबंधी गंभीर गुन्हे	1,22,360	22,760	182	16,035	5,027
वर्ग तीन-						
3	व्यक्ति किंवा मालमत्तेसंबंधी गंभीर गुन्हे	13,857	3,237	4	2,477	905
वर्ग चार-						
4	व्यक्तिसंबंधी गौण गुन्हे	4,398	3,779	227	3,216	1,624
वर्ग पाच-						
5	मालमत्तेसंबंधी गौण गुन्हे	73,395	13,960	17	12,724	6,016
एकूण वर्ग एक ते पाच		2,44,077	47,563	488	37,648	14,857
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	1,12,907	25,148	304	23,021	9,162
एकूण		3,56,984	72,711	792	60,669	24,019

आधार :- पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)**POLICE****TABLE No.10.5****Cognizable Crimes in Brihan Mumbai -Part - II
(2017)**

गुन्हा शाबीत झालेल्या व्यक्ती No. of persons convicted	निर्दोष ठरविलेल्या, मुक्त केलेल्या किंवा सामोपचाराने मिटवि- लेल्या प्रकरणातील व्यक्ती No. of persons acquitted or discharged or compounded	वर्षअखेर अटक टाळणा-या व्यक्ती No. of persons evading arrest at the close of the year	वर्षअखेर कोर्तात सुनावणी व्हावयाची असलेल्या किंवा तपासावर किंवा जामिनावर असलेल्या व्यक्ती No. of persons in custody pending trial or investigation or on bail at the end of the year	दंडाधिकारी प्रकरणातील व्यक्ती Persons concerned in Magistrate's cases			Offences
				अटक केलेले Number arrested	गुन्हा शाबीत झालेली Number convicted	निर्दोष ठरविलेले किंवा मुक्त केलेले Number acquitted or discharged	
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
Class-I							
206	1,079	327	30,535	3,827	206	893	Offences against the State, public tranquility, safety and justice
Class-II							
746	4,281	590	1,28,173	22,760	746	3,254	Serious offences against the persons.
Class-III							
282	623	55	14,744	3,237	282	562	Serious offences against the property and persons or against property only.
Class-IV							
627	997	180	5,563	3,779	627	881	Minor offences against the persons.
Class-V							
1,082	4,934	391	72,710	13,960	1,082	2,517	Minor offences against the property.
2,943	11,914	1,543	2,51,725	47,563	2,943	8,107	Total for classes I to V
4,539	4,623	1,234	1,16,079	25,148	4,539	2,453	Other offences not specified above
7,482	16,537	2,777	3,67,804	72,711	7,482	10,560	Grand Total

Source:- Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस,गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE,CRIMES AND JUDICIAL)
पोलीस / POLICE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.6

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे -भाग - १ / Non-Cognizable crimes in Brihan Mumbai -Part - I
(2016)

अ. क्र. Sr. No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरुवातीची प्रलंबित प्रकरणे Number of cases pending at the beginning of the year	वर्षभरात दाखल केलेली प्रकरणे Cases reported during the year	निकालासाठी एकूण [स्तंभ (३) + (४)] Total for disposal [column (3) + (4)]	सुनावणी न करता रद्दपातल केलेली प्रकरणे Number of cases dismissed without trial	आरोपी मेला, निसटला किंवा सुनावणी चालू असताना वेडा झाला किंवा त्याच्यावरील आरोप रद्द केले, सामोपचाराने मिटवले किंवा काढून घेतले अशी प्रकरणे Cases in which accused died, escaped, became insane during trial or in which charges were abandoned, compounded or withdrawn	सुनावणी संपुष्टात आल्यामुळे निकालात काढलेली प्रकरणे Number of cases tried to a conclusion and ended in	मुक्त केलेली किंवा निर्दोषी ठरविलेली Discharged or acquitted	गुन्हा शाबीत झालेली Convicted	वर्षाखेर प्रलंबित प्रकरणे Offences No. of cases pending at the close of the year	(2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
	वर्ग एक-										Class-I
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता इत्यादी बाबतीतील गुन्हे	2,290	888	3,178	0	55	265	37	2,821	Offences against the State, public tranquility, etc.	
	वर्ग दोन-										Class-II
2	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	27,715	9,000	36,715	0	458	1,797	700	33,760	Serious offences against the persons.	
	वर्ग तीन-										Class-III
3	मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे	9,270	3,068	12,338	0	120	428	688	11,102	Serious offences against the property.	
	वर्ग चार-										Class-IV
4	व्यक्तिविषयक गौण गुन्हे	1,423	1,055	2,478	0	45	150	219	2,064	Minor offences against the persons.	
	वर्ग पाच-										Class-V
5	मालमत्ताविषयक गौण गुन्हे	31,335	8,620	39,955	0	493	1,271	948	37,243	Minor offences against the property.	
	वर्ग सहा-										Class-VI
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	31,617	11,084	42,701	0	652	3,232	2,654	36,163	Other offences not specified above	
7	पोलीसांनी दखल घेतलेले इतर विशेष किंवा स्थानिक कायद्याबाबतचे गुन्हे	22,950	7,722	30,672	7	423	1,926	2,615	25,701	Offences under other special local laws non-cognizable by the Police.	
	एकूण	1,26,600	41,437	1,68,037	7	2,246	9,069	7,861	1,48,854	Grand Total	

आधार :- पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.7

**10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय) /
पोलीस /
तक्ता क्रमांक /**

बृहन्मुंबईतील दखलपात्र नसलेले गुन्हे - भाग-२ /

अ.क्र. Sr. No.	गुन्हे	वर्षाच्या सुरवातीला शिल्लक असलेली प्रकरणे ज्यातील व्यक्तीची सुनावणी चालू आहे किंवा ज्यांचेबाबत कायदेशीर कारवाई सुरु केली आहे Persons concerned in cases pending at beginning of year namely under trial or against whom processes had issued	ज्यांचे विरुद्ध कारवाई सुरु केली आहे अशा व्यक्ती Persons against whom processes had issued	तक्रारीवरून On complaint	दंडाधिका-यांनी स्वतः घेतलेल्या दखलीमुळे किंवा पोलीसांकडून मिळालेल्या माहितीवरून On Magistrate's own motion or information from the police	पळून गेल्यामुळे किंवा टाळल्यामुळे या वर्षात ज्यांना अटक झाली नाही अशा व्यक्ती आणि ज्यांचेविरुद्ध वर्ष अखेरीस कायदेशीर कारवाई चालू होती अशा व्यक्ती Persons not arrested because they absconded or evaded arrest or failed to comply with summons during the year and persons against whom processes were outstanding at the end of the year	न्यायालयापुढे हजर झालेल्या व्यक्ती Persons who appeared before Court
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
वर्ग एक-							
1	सार्वजनिक शांतता, सुरक्षितता व न्याय पातळीवरील गुन्हे.	11,944	4,340	0	0	3,431	
वर्ग दोन-							
2	व्यक्तिविषयक गंभीर गुन्हे	44,095	13,758	0	0	13,709	
वर्ग तीन-							
3	मिळकती संबंधी गंभीर गुन्हे	15,147	4,471	0	0	5,131	
वर्ग चार-							
4	व्यक्तिविषयक गौण गुन्हे	2,111	1,490	0	0	1,825	
वर्ग पाच-							
5	मिळकतीसंबंधी गौण गुन्हे	35,922	9,980	0	0	11,554	
वर्ग सहा-							
6	वर न उल्लेखिलेले इतर गुन्हे	56,402	13,220	0	0	16,617	
वर्ग सात-							
7	पोलीसांनी दखल घेतलेले इतर विशेष किंवा स्थानिक कायद्याबाबतचे गुन्हे	56,194	24,375	0	0	29,306	
एकूण		2,21,815	71,634	0	0	81,573	

आधार :- पोलीस आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)**POLICE****TABLE No.10.7****Non-Cognizable Crimes in Brihan Mumbai -Part - II****(2016)**

हजर झालेल्या व सुनावणीशिवाय मुक्त केलेल्या व्यक्ती Persons discharged after appearance without trial	सुनावणी झालेल्या व्यक्ती Persons tried		वर्षअखेर सुनावणी चालू असलेल्या व्यक्ती Persons under trial at the close of the year	सोडलेल्या, सामोपचाराने मिटवलेल्या किंवा काढून घेतलेल्या प्रकरणातील व्यक्ती व सुनावणी चालू असताना मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा वेड लागलेल्या व्यक्ती Number concerned in cases abandoned or compounded or withdrawn and number who died, escaped or became insane during the trial	हजर होण्याआधीच मेलेल्या, निसटून गेलेल्या किंवा बदली करण्यात आलेल्या व्यक्ती No. of persons died, escaped or where transferred before appearance	Offences
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
						Class-I
51	879	52	14,218	24	0	Offences against the State, public tranquility, safety and justice.
						Class-II
129	2,455	683	55,112	122	0	Serious offences against the persons.
						Class-III
19	610	772	19,066	11	0	Serious offences against the property.
						Class-IV
0	52	159	2,878	0	0	Minor offences against the persons.
						Class-V
161	1,517	1,078	44,690	147	0	Minor offences against the property.
						Class-VI
351	3,498	2,776	78,816	221	0	Other offences not specified above
						Class-VII
497	3,497	6,070	81,279	331	0	Offences under other special or local laws and cognizable by Police.
1,208	12,508	11,590	2,96,059	856	0	Grand Total

Source: - Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)
पोलीस / POLICE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.8

बृहन्मुंबईतील व महाराष्ट्र राज्यातील (बृहन्मुंबई सहित) चोरीस गेलेली व परत मिळालेली मालमत्ता (२०१७)

Property stolen and recovered Brihan Mumbai and in Maharashtra State (including Brihan Mumbai) (2017)

अ.क्र.	गुन्हे	मालमत्ता चोरीस गेलेली प्रकरणे Cases in which property was stolen	चोरीची मालमत्ता परत मिळालेली प्रकरणे Cases in which property was recovered	चोरीस गेलेल्या मालमत्तेची किंमत Amount of property stolen	परत मिळालेल्या मालमत्तेची किंमत Amount of property recovered	Offences
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
मुंबई शहर						Mumbai City
1	चोरी	9,716	3,205	89,20,23,024	24,85,54,023	Theft
2	जबरी चोरी	987	813	5,91,89,334	2,76,72,192	Robbery
3	दंडनीय विश्वासघात	743	287	10,90,75,08,382	11,21,55,845	Criminal breach of trust
4	शासकीय कर्मचारी, बँकात काम करणारे, व्यापारी किंवा दलाल यांनी केलेला दंडनीय विश्वासघात.	0	0	0	0	Criminal breach of trust by public servant or by bankers. Merchants or agents.
5	चोरीची मालमत्ता बाळगणे	0	0	0	0	Possession of stolen property
6	बळजबरीने लुबाडणे	195	165	2,32,43,301	8,40,400	Extortion
7	दंडनीय अफरातफर.	0	0	0	0	Criminal misappropriation
एकूण		11,641	4,470	11,88,19,64,041	38,92,22,460	Grand Total
महाराष्ट्र राज्य						Maharashtra State
(बृहन्मुंबई सहित)						(including Brihan Mumbai)
1	दरोडा	656	531	62,26,00,000	33,90,90,000	Dacoity
2	जबरी चोरी	4,031	2,518	32,09,20,000	13,05,80,000	Robbery
3	घरफोडी	14,834	4,726	1,93,08,80,000	31,97,90,000	Burglary
4	चोरी	58,911	17,969	4,32,68,50,000	1,11,75,70,000	Theft
5	इतर मालमत्तेचे गुन्हे	9,405	4,381	26,51,15,20,000	76,21,40,000	Other kind of Property offences
एकूण		87,837	30,125	33,71,27,70,000	2,66,91,70,000	Grand Total

आधार :- १) पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई.

२) पोलीस आयुक्त यांचे कार्यालय, पुणे.

Source:-1) Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

2) Office of the Commissioner of Police, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.9

**10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय) /
पोलीस /
तक्ता क्रमांक /
महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु मुंबई शहर वगळून) - भाग-१ /
(२०१७)**

अ.क्र. Sr. No.	गुन्हे	तपासावर शिल्लक असलेल्या आदल्या वर्षातल्या गुन्हांची संख्या Number of cases pending investigation from the previous year	वर्षात दाखल झालेली प्रकरणे Number of cases reported during the year	वर्षाभरात पुन्हा सुरू केलेली प्रकरणे Number of cases reopened during the year	इतर राज्याकडे/ यंत्रणेकडे वर्ग केलेली प्रकरणे Number of cases transferred to other state Agency	शासनाने काढून घेतलेली प्रकरणे Number of cases withdrawn by Govern- ment	तपासणी न झालेली किंवा तपासणीस नकार दिलेली प्रकरणे Number of cases not investigated or in which investigation was refused	वस्तुस्थितीतील किंवा कायद्यातील चुकीमुळे जी प्रकरणे खोटी किंवा दखलपात्र नसलेली घोषित केलेली प्रकरणे Number of cases declared false due to mistake of facts or law or non-cognizable	वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge sheets were laid during the year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
अ	मानवी शरीरावर परिणाम करणारे गुन्हे	38,130	80,506	4	35	22	1	7,472	63,030
ब	राज्याविरुद्ध कट, कारस्थान करणारे गुन्हे	1	0	0	0	0	0	0	0
ग	सार्वजनिक शांतता भंग करणारे गुन्हे	5,152	9,365	1	2	4	0	339	8,745
ड	मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	64,659	1,12,366	194	14	9	8	1,980	33,660
इ	दस्तऐवज आणि मालमत्ताचिन्हे विषयक गुन्हे	17,286	11,962	2	5	1	1	632	5,843
फ	किरकोळ / आय.पी.सी खालील इतर गुन्हे	34,167	74,680	3	49	6	0	975	70,403
एकूण (आय.पी.सी.)		1,59,395	2,88,879	204	105	42	10	11,398	1,81,681
ग	विशेष व स्थानिक कायद्याखाली दखलपात्र गुन्हे	84,182	1,78,874	1	16	8	117	416	1,84,831
एकूण (आय.पी.सी+एस.एल.एल)		2,43,577	4,67,753	205	121	50	127	11,814	3,66,512

आधार:- पोलीस महासंचालक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)**POLICE****TABLE No.10.9****Cognizable Crimes in Maharashtra State (including Railway but excluding Mumbai City) -Part - I (2017)**

वर्षभरात दोषारोपपत्र देण्यात आलेली परंतु तपास पूर्ण करून अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेली प्रकरणे Cases in which charge Sheets were not laid but investigation completed and final report submitted during the year	तपास सुरू असताना कोर्टाने रद्द केलेली Cases Quashed by Court at Investi- gation stage	वर्ष अखेरीस तपासावर शिल्लक असलेली प्रकरणे Cases pending investiga- tion at the end of the year	न्यायालयात काम चालू असलेली गेल्या वर्षातील प्रकरणे Cases pending trial at court from the previous year	चालू वर्षात न्यायालयात पाठविलेली प्रकरणे Cases sent to court for trial during the year	सामोपचाराने मिटवलेली प्रकरणे Compou- nded cases	न्यायालयातून काढून घेतलेली किंवा अन्यथा थांबविलेली प्रकरणे Withdrawn or otherwise disposed of, dropped cases by Court	निर्दोष सुटलेली प्रकरणे Cases acquitted	गुन्हा शाबित झालेली प्रकरणे Cases Convic- ted	वर्ष अखेरीस न्यायालयात चालू प्रकरणे Cases pending trial at court at the end of the year	Offences
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
5,855	38	42,187	5,47,016	63,030	5,918	2,417	29,648	3,636	5,68,427	Offences Affecting the Human Body
0	0	1	3	0	0	0	0	0	3	Offences against the State
126	10	5,292	79,039	8,745	989	101	4,353	466	81,875	Offences against Public Tranquility
57,644	15	83,889	3,45,092	33,660	6,307	855	13,600	4,654	3,53,336	Offences against Property
3,414	23	19,331	66,013	5,843	439	57	1,812	241	69,307	Offences Relating to Documents & Property Marks
3,734	28	33,655	4,77,633	70,403	4,881	1,635	24,868	26,684	4,89,968	Miscellaneous / Other IPC Crimes
70,773	114	1,84,355	15,14,796	1,81,681	18,534	5,065	74,281	35,681	15,62,916	Total (IPC)
1,809	14	75,846	12,94,097	1,84,831	570	4,103	66,991	21,807	1,38,50,457	Special and Local Laws
72,582	128	2,60,201	28,08,893	3,66,512	19,104	9,168	1,41,272	57,488	1,54,13,373	Total (IPC & SLL)

Source:- Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

**10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे व न्याय) /
पोलीस /
तक्ता क्रमांक /
महाराष्ट्र राज्यातील दखलपात्र गुन्हे (रेल्वे धरून परंतु मुंबई शहर वगळून) - भाग-२/
(२०१७)**

अ.क्र. Sr. No.	गुन्हे	वर्षभरात नोटीस जारी केलेल्या परंतु अटक न झालेले व्यक्तींची संख्या Number of persons to whose notice issued during the year (but not arrested)	मागील वर्षात नोंदविलेल्या प्रकरणांपैकी अटक झालेल्या व्यक्तींची संख्या Number of persons arrested out of Cases Registered from previous year	वर्षभरात नोंदविलेल्या प्रकरणांत अटक झालेल्या व्यक्तींची संख्या Number of persons arrested in Cases Registered during the year	चौकशी दरम्यान मरण पावलेले आरोपी Accused died at investigation stage	इतर राज्याकडे / यंत्रणेकडे वर्ग केलेल्या व्यक्तींची संख्या Number of persons transferred to other State / Agency	अटकेत असलेल्या व्यक्तींपैकी वर्षभरात जामीन मिळालेल्या व्यक्तींची संख्या Number of arrested persons granted bail during the year	वर्षभरात अंतिम अहवाल सादर करण्यात आलेला आहे अशा प्रकरणातील व्यक्तींची संख्या Number of persons against whose cases Final Reports have been submitted during the year
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
अ	मानवी शरीरावर परिणाम करणारे गुन्हे	24,097	30,337	86,549	330	16	78,358	2,368
ब	राज्याविरुद्ध कट, कारस्थान करणारे गुन्हे	0	0	0	0	0	0	0
ग	सार्वजनिक शांतता भंग करणारे गुन्हे	10,553	13,335	39,149	2	1	37,150	1,676
ड	मालमत्ताविषयक गंभीर गुन्हे.	4,338	27,999	51,727	27	12	51,987	3,317
इ	दस्तऐवज आणि मालमत्ताचिन्हे विषयक गुन्हे	1,285	7,785	8,201	20	2	10,158	356
फ	किरकोळ / आय.पी.सी खालील इतर गुन्हे	49,649	24,030	53,629	40	57	56,294	1,523
	एकूण (आय.पी.सी.)	89,922	1,03,486	2,39,255	419	88	2,33,947	9,240
ग	विशेष व स्थानिक कायद्याखाली दखलपात्र गुन्हे	81,391	41,022	1,51,598	23	6	1,17,291	876
	एकूण (आय.पी.सी.+एस.एल.एल)	1,72,123	1,44,508	3,90,853	442	94	3,51,238	10,116

आधार :-पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES AND JUDICIAL)**POLICE****TABLE No.10.10****Cognizable Crimes in Maharashtra State (including Railways but excluding Mumbai City) -Part - II (2017)**

वर्षभरात दोषारोपपत्र दाखल झालेल्या प्रकरणांतील व्यक्तींची संख्या Number of persons in whose cases charge sheet were laid during the year	दोषारोपपत्र दाखल झालेल्या व अटक झालेल्या व्यक्तींची संख्या Persons arrested and charge sheeted	दोषारोपपत्र दाखल झालेल्या व्यक्तींची संख्या Persons charge sheeted but not arrested	दोषारोपपत्र दाखल झालेल्या व्यक्तींची संख्या Total Charge Sheeted	गेल्या वर्षापासून सुनावणी सुरू असलेल्या प्रकरणांतील व्यक्तींची संख्या Number of persons at trial in court pending from previous year	वर्षभरात न्यायालयात सुनावणीसाठी दाखल केलेल्या प्रकरणांतील व्यक्तींची संख्या Number of persons whose cases were put to court for trial during the year	सुनावणी न करता रद्दबातल केलेल्या प्रकरणांतील व्यक्तींची संख्या Number of persons whose cases disposed off without Trial	गुन्हा शाबित झालेल्या व्यक्तींची संख्या Number of persons convicted	निर्दोष ठरविलेल्या किंवा मुक्त केलेल्या व्यक्ती Number of persons acquitted or discharged	ज्या व्यक्तींची कोर्टापुढे सुनावणी चालू असतांना कैदेत आहेत किंवा जामिनावर सुटल्या आहेत अशा व्यक्तींची वर्षअखेरची संख्या Number of persons in custody or on bail pending trial in Courts at the end of the year	Offences
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)	
85,612	17,146	1,02,758	9,88,552	1,02,758	11,760	5,727	51,484	10,22,339	Offences Affecting the Human Body	
0	0	0	3	0	0	0	0	3	Offences against the State	
41,435	7,083	48,518	6,58,888	48,518	6,495	1,809	26,940	6,72,162	Offences against Public Tranquility	
50,688	1,995	52,683	6,54,436	52,683	8,845	6,263	24,090	6,67,921	Offences against Property	
9,532	508	10,040	1,17,224	10,040	727	364	3,329	1,22,844	Offences Relating to Documents & Property Marks	
55,955	36,459	92,414	7,89,042	92,414	9,861	29,279	42,947	7,99,369	Miscellaneous / Other IPC Crimes	
2,43,222	63,191	3,06,413	32,08,145	3,06,413	37,688	43,442	1,48,790	32,84,638	Total (IPC)	
1,55,160	71,214	2,26,374	18,17,516	2,26,374	5,124	30,612	86,939	19,21,215	Special and Local Laws	
3,98,382	1,34,405	5,32,787	50,25,661	5,32,787	42,812	74,054	2,35,729	52,05,853	Total (IPC & SLL)	

Source:- Office of the Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)
तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.11
कारागृहातील व दुय्यम कारागृहातील कैदी / Prisoners confined in Jails and subsidiary Jails
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)		
1	कैदेची जागा-		Place of confinement-		
1.1	कैदेची जागा	9	Central Jails.		
1.2	मध्यवर्ती कारागृह	28	District Jails.		
1.3	जिल्हा कारागृह	1	Special Jails, Ratnagiri.		
1.4	विशेष कारागृह, रत्नागिरी	1	Juvenile Detention Center, Nashik		
1.5	किशोर सुधारालय, नाशिक	1	Prison for Women, Mumbai District		
1.6	मुंबई जिल्हा महिला कारागृह	13	Open Jails *		
1.7	खुले कारागृह *	65	Sub-Jails (Taluka)**		
1.8	दुय्यम कारागृह (तालुका)**	1	Open Colonies		
1.9	मुक्त छावण्या (खुली वसाहत)	लागू नाही	Police Custodies		
	एकूण	119	Total		
		पुरुष Men	स्त्रिया Women		
		एकूण Total			
2	कैदी-		Prisoners-		
2.1	वर्षाच्या सुरवातीस असलेले	29,827	1,414	31,241	Remained at the Commencement of the year.
2.2	वर्षात भरती झालेले	1,14,116	6,371	1,20,487	Received during the year.
	एकूण	1,43,943	7,785	1,51,728	Total
2.3	कायद्याच्या सर्व कलमातून मुक्त झालेले.	1,12,425	6,332	1,18,757	Discharged from all clauses
2.4	वर्षाच्या शेवटी असलेले	31,518	1,453	32,971	Remaining at the end of the year.
2.5	प्रत्येक वर्गाची दैनिक सरासरी संख्या	30,794	1,407	32,201	Daily average number of each class.

टीप: * खुले कारागृहाच्या संख्येत २ महिला खुले कारागृहांचा समावेश आहे. / Two Open Jails for Women are included in numbers of Open Jails

** सद्यस्थितीत फक्त चालू दुय्यम कारागृहांची संख्या देण्यात आली आहे. त्यामुळे दुय्यम कारागृहांची एकूण संख्या गतवर्षापेक्षा संख्या कमी झाली आहे. /

Only number of working Sub-jails is given at present. Therefore, total number of Sub-Jails is lower than previous year.

आधार :- कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.12

कारागृहात दाखल केलेल्या व वर्षअखेरीस राहिलेल्या कैद्यांची लिंगानुसार संख्या व चालू वर्षात केलेल्या कैद्यांची
(न्यायिक कैदी फक्त) लिंग, वय, साक्षरता व पूर्वीच्या व्यवसायानुसार संख्या

Number of convicts admitted and remained in jail at the close of the year by sex and convicts imprisoned
during the year by sex, age, literacy and previous occupation (for judicial convicts only)

(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	बाब (2)	माहिती / Particulars			Item (2)
(1)		पुरुष / Men (3)	स्त्रिया / Women (4)	एकूण / Total (5)	
1	आदल्या वर्षाच्या शेवटी राहिलेले कैदी	8,321	370	8,691	Remained at the close of the previous year.
2	चालू वर्षात कैद केलेले	12,581	360	12,941	Imprisoned during the present year.
3	बदलून आलेले	5,357	166	5,523	Received by transfer.
	एकूण	26,259	896	27,155	Total
4	वर्षभरात मुक्त केलेले	17,940	492	18,432	Discharged during the year.
5	वर्ष अखेर शिल्लक संख्या	8,319	404	8,723	Closing balance at the end of the year.
	चालू वर्षात कैद केलेले-				Imprisoned during the present year-
1	वयानुसार-				Age-
1.1	१६ वर्षाखालील	...	...	...	Under 16 Years
1.2	१६-१८ वर्षे	...	...	...	16-18 Years
1.3	१९-२१ वर्षे	2,468	63	2,531	19-21 Years
1.4	२२-३० वर्षे	3,912	111	4,023	22-30 Years
1.5	३१-४० वर्षे	3,505	99	3,604	31-40 Years
1.6	४१-६० वर्षे	2,485	76	2,561	41-60 Years
1.7	६० वर्षांवरील	211	11	222	Above 60 Years
	एकूण	12,581	360	12,941	Total
2	साक्षरतेनुसार-				Literacy-
2.1	साक्षर	10,208	234	10,442	Literate.
2.2	निरक्षर	2,373	126	2,499	Illiterate.
	एकूण	12,581	360	12,941	Total
3	पूर्वीच्या व्यवसायानुसार-				Previous occupation-
3.1	शासकीय सेवेत, नगरपालिका किंवा इतर स्थानिक संस्थात काम करणारे	77	4	81	Employed under Government or municipal or other local authorities.
3.2	व्यावसायिक व्यापार व वाणिज्य क्षेत्रातील	1,215	8	1,223	Professional and engaged in commercial trade.
3.3	सेवा किंवा वैयक्तिक कार्यालये असलेल्या	3,007	61	3,068	In service or performing personal offices.
3.4	शेती व पशु क्षेत्रातील	3,583	97	3,680	Engaged in agriculture and with animals.
3.5	यांत्रिक, कला, वस्तुनिर्माण व अभियांत्रिकी क्षेत्रातील.	...	...	...	Employed in mechanical, arts manufacture and engineering operation, etc.
3.6	इतरत्र वर्गीकरण न झालेल्या व्यक्ती	4,699	190	4,889	Miscellaneous, not classified otherwise
	एकूण	12,581	360	12,941	Total
4	वैवाहिक स्थितीनुसार				Marital Status
4.1	विवाहित	8,196	283	8,479	Married
4.2	अविवाहित	3,549	49	3,598	Unmarried
4.3	विधवा / विधूर	836	28	864	Widows / Widower
	एकूण	12,581	360	12,941	Total

आधार :- कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)

तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.13

कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची लिंग, शिक्षेचे स्वरूप व शिक्षेची मुदत यानुसार तसेच पूर्वी शिक्षा झालेली असून पुन्हा कारागृहात दाखल केलेल्या कैद्यांची संख्या (न्यायिक कैदी फक्त) /

Number of convicts admitted into jail by sex, nature and length of sentences and convicts admitted into the jails who had been previously convicted (for judicial convicts only)

(2017-18)

अ.क्र. Sr. No. (1)	बाब (2)	पुरुष Men (3)	स्त्रिया Women (4)	एकूण Total (5)	Item (2)
	वर्षभरात कारागृहात दाखल केलेली कैदी- कारावास-				Convicts admitted during the year- Imprisonment-
1	एक महिना किंवा कमी	3,961	76	4,037	Not exceeding one month.
2	एक महिन्याहून जास्त व तीन महिने किंवा कमी	2,817	74	2,891	Above one month and not exceeding three months.
3	तीन महिन्याहून जास्त व सहा महिने किंवा कमी	1,413	31	1,444	Above three months and not exceeding six months.
4	सहा महिन्याहून जास्त व एक वर्ष किंवा कमी	1,070	27	1,097	Above six months and not exceeding one year.
5	एक वर्षाहून जास्त व दोन वर्ष किंवा कमी	745	24	769	Above one year and not exceeding two years.
6	दोन वर्षाहून जास्त व पाच वर्षे किंवा कमी	741	43	784	Above two years and not exceeding five years.
7	पाच वर्षाहून जास्त व दहा वर्षे किंवा कमी	778	26	804	Above five years and not exceeding ten years.
8	दहा वर्षाहून जास्त	209	11	220	Exceeding ten years.
9	हद्यपारीची शिक्षा- (अ) मुदतीची हद्यपारी	--	--	--	Sentenced to transportation- (a) For a term.
10	मृत्युची शिक्षा	33	1	34	Sentence of death.
11	जन्मठेपेची शिक्षा	814	47	861	Imprisonment for Life
	एकूण	12,581	360	12,941	Total
	पूर्वी शिक्षा झालेले व कारागृहात दाखल केलेले कैदी-	--	--	--	Convicts admitted who had been previously convicted-
1	जामीन न मिळाल्यामुळे किंवा चांगल्या वर्तणुकी-अभावी कैद केलेले सराईत गुन्हेगार.	--	--	--	Number of habitual offenders imprisoned in default of finding security or good behaviour.
2	पूर्वी शिक्षा झालेले व जामीन न मिळविता आल्यामुळे कैद केलेले- (अ) पूर्वी एकदा शिक्षा झालेले (ब) पूर्वी दोनदा शिक्षा झालेले (क) पूर्वी दोनपेक्षा जास्त वेळा शिक्षा झालेले	16 16 14	0 0 0	16 16 14	Number of habitual offenders imprisoned in default behaviour. (a) Previously convicted once. (b) Previously convicted twice. (c) Previously convicted more than twice.
	एकूण - (१+२)	46	0	46	Total (1+2)
3	१६ वर्षाखालील गुन्हेगार	...	...	...	Offenders under 16 years of age.

आधार :- कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

10. सामाजिक संरक्षण आणि सामाजिक सुरक्षा (पोलीस, गुन्हे न्याय व सुधारगृहे)
SOCIAL SECURITY AND SOCIAL DEFENCE (POLICE, CRIMES, JUDICIAL AND SUDHARGRUH)
तक्ता क्रमांक / TABLE No.10.14
तुरुंगातील कैद्यांवर पहारा करणे व त्यांची देखभाल करणे यावरील खर्च /
Expenditure in guarding and maintaining the prisoners in jails
(2017-18)

(₹००० / ₹०००)

अ.क्र. Sr. No. (1)	बाब (2)	खर्च Expenditure (3)	Item (2)
आस्थापना खर्च			Establishment Expenditure
	(अ) आवर्ती (वेतनासह)	26,38,127	(A) Recurring (including salaries)
	(ब) अनावर्ती		(B) Non Recurring
	१. विकास खर्च	1,18,012	Development Expenditure
	२. विकासेतर खर्च	...	Non development Expenditure
	एकूण (अ+ब)	27,56,139	Total (A + B)
(क) योजनेतर खर्च-			(C) Expenditure on Non-plan scheme-
1	वेतन	18,20,626	Salaries
2	प्रवास खर्च	8,403	Travel expenses
3	आहारविषयक आकार	2,92,382	Diet charges
4	कार्यालयीन खर्च	34,147	Office expenses
5	भाडे, दर व कर	5,099	Rents, Rates and Taxes
6	मजुरी	71,760	Wages
7	सहाय्यक अनुदान	1,000	Grant-in-aid contribution
8	वैद्यकीय उपचार	21,341	Medical treatment
9	तुरुंग उद्योगावरील खर्च	79,998	Jail Industries expenses
10	इतर खर्च	63,028	Other charges
11	यंत्र सामग्रीवरील खर्च	420	Machinery expenses
12	कपडे बिछाना	466	Prison clothing and bedding
13	संकीर्ण बांधकाम	1,206	Miscellaneous construction
14	पेट्रोल	123	Petrol
15	इतर संकीर्ण खर्च	2,38,128	Others miscellaneous expenses
	एकूण (क)	26,38,127	Total (C)
	कैद्यांची रोजची सरासरी संख्या	32,201	
	(साधे कैदी वगळून)		
	कैद्यांचा दरडोई एकूण खर्च (रुपये)	235	Total cost per head of average strength (in Rs.)

आधार :- कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Inspector General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune.

११. राज्य उत्पन्न :

राज्य उत्पन्नाचे चालू किंमतीनुसार व २०११-१२ च्या स्थिर किंमतीनुसार अंदाज, त्यांची टक्केवारीनुसार विभागणी, क्षेत्रानुसार विभागणी इत्यादी माहिती या विभागात दिली आहे. हे अंदाज (१) कार्यालयीन अभिलेखामधून उपलब्ध झालेल्या व (२) अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, केंद्रीय सांख्यिकीय संघटना आणि इतर संस्थांनी मागील काही वर्षांत घेतलेल्या नमुना पाहण्या व अभ्यास पाहण्या यांतून गोळा केलेल्या व्यापक सांख्यिकीय माहितीवर आधारित आहेत.

तक्ता क्र. ११.१ मध्ये मुळ किंमतीनुसार स्थूल / निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार स्थूल / निव्वळ राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न आणि त्यांचे निर्देशांक यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.२ मध्ये क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न - चालू किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.३ मध्ये मुळ किंमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी - चालू किंमतीनुसार क्षेत्रनिहाय टक्केवारी यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.४ मध्ये क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.५ मध्ये मागील वर्षाच्या तुलनेत स्थूल राज्य मूल्यवृद्धीतील क्षेत्रनिहाय बदलाची टक्केवारी - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.६ मध्ये क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न - चालू किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.७ मध्ये क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.८ मध्ये मुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार क्षेत्रनिहाय टक्केवारी देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.९ मध्ये क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धीचे क्षेत्रनिहाय निर्देशांक - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.१० मध्ये मागील वर्षाच्या तुलनेत स्थूल राज्य उत्पन्नातील/स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्नातील बदलाची टक्केवारी स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार यांची माहिती देण्यात आली आहे.

तक्ता क्र.११.११ मध्ये स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार निवडक राज्यांचे व केंद्रशासित प्रदेशांचे दरडोई राज्य उत्पन्न यांची माहिती देण्यात आली आहे.

11. STATE INCOME :

In this section the estimates of State income at current and constant (2011-12) prices, their percentage distribution sectoral distribution etc. are given. These estimates are prepared on the basis of comprehensive statistical material which has become available from official records and also collected through sample surveys and type studies conducted by this Directorate, Central Statistical Organisation and other agencies over the past few years.

Table No.11.1 gives information regarding Gross/Net State Value Added At Basic Price, Gross/Net State Domestic Product & Per Capita Income At Market Price And Their Indices.

Table No.11.2 gives information regarding Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Gross State Domestic Product At Market Prices At Current Prices.

Table No.11.3 gives information regarding Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin At Current Prices Sectorwise Percentage Distribution.

Table No.11.4 gives information regarding Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Gross State Domestic Product At Market Prices - At Constant (2011-12) Prices.

Table No.11.5 gives information regarding Sectorwise Percentage Change In Gross State Value Added Over The Previous Year - At Constant (2011-12) Prices.

Table No.11.6 gives information regarding Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Net State Domestic Product At Market Prices - At Current Prices.

Table No.11.7 gives information Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Net State Domestic Product At Market Prices - At Constant (2011-12) Prices.

Table No.11.8 gives information regarding Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin At Constant (2011-12) Prices Sectorwise Percentage Distribution.

Table No.11.9 gives information regarding Indices of Net State Value Added By Industry of Origin At Constant (2011-12) Prices.

Table No.11.10 gives information regarding Percentage change in Gross State Domestic Product and Gross National Income over the previous year - At Constant (2011-12) Prices.

Table No.11.11 gives information regarding Per Capita Income in Selected State/Union Territories of India At Constant (2011-12) Prices.

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र. ११. १ / Table No.11.1

मुळ किंमतीनुसार स्थूल / निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार स्थूल / निव्वळ राज्य उत्पन्न व दरडोई उत्पन्न आणि त्यांचे निर्देशांक

Gross/Net State Value Added At Basic Price, Gross/Net State Domestic Product & Per Capita Income At Market Price And Their Indices

बाब (1)	2011-12 [@] (2)	2012-13 [@] (3)	2013-14 [@] (4)	2014-15 [@] (5)	2015-16 ⁺⁺ (6)	2016-17 ⁺ (7)	ITEM (1)
स्थूल राज्य उत्पन्न							Gross State Domestic Product
i) चालू किंमतीनुसार(₹ लाख)	12,80,36,944	14,59,62,844	16,49,69,485	17,80,72,102	19,86,72,121	22,57,03,165	i) At Current Prices (₹ Lakh)
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार (₹ लाख)	12,80,36,944	13,57,94,237	14,51,60,110	15,43,21,127	16,60,38,690	18,26,29,580	ii) At Constant (2011-12) Prices (₹ Lakh)
निव्वळ राज्य उत्पन्न							Net State Domestic Product
i) चालू किंमतीनुसार(₹ लाख)	11,26,59,470	12,82,17,959	14,48,76,829	15,54,79,977	17,51,27,567	19,86,80,581	i) At Current Prices (₹ Lakh)
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार(₹ लाख)	11,26,59,470	11,89,71,137	12,67,53,773	13,45,38,786	14,54,41,073	15,98,42,167	ii) At Constant (2011-12) Prices (₹ Lakh)
दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न							Per Capita Net State Domestic Product
i) चालू किंमतीनुसार (₹)	99,564	1,11,980	1,25,039	1,32,611	1,47,610	1,65,491	i) At Current Prices (₹)
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार (₹)	99,564	1,03,904	1,09,398	1,14,750	1,22,588	1,33,141	ii) At Constant (2011-12) Prices (₹)
स्थूल राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २०११-१२=१००)							Index Number of Gross State Domestic Product (Base Year 2011-12=100)
i) चालू किंमतीनुसार	100.0	114.0	128.8	139.1	155.2	176.3	i) At Current Prices
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार	100.0	106.1	113.4	120.5	129.7	142.6	ii) At Constant (2011-12) Prices
निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक							Index Numbers of Net State Domestic Product (Base Year 2011-12=100)
i) चालू किंमतीनुसार	100.0	113.8	128.6	138.0	155.4	176.4	i) At Current Prices
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार	100.0	105.6	112.5	119.4	129.1	141.9	ii) At Constant (2011-12) Prices
क्षेत्रनिहाय निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक							Sectorwise Index Numbers of Net State Domestic Product (Base Year 2011-12=100)
१.कृषि व संलग्न कार्ये							1.Agriculture & Allied Activities
i) चालू किंमतीनुसार	100.0	108.3	128.0	116.9	120.8	158.1	i) At Current Prices
ii) स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार	100.0	99.3	111.8	99.0	95.4	116.5	ii) At Constant (2011-12) Prices
२.उद्योग							2.Industry
i) चालू किंमतीनुसार	100.0	110.1	123.6	130.6	145.5	155.5	i) At Current Prices
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार	100.0	104.2	107.5	116.9	127.6	136.5	ii) At Constant (2011-12) Prices
३.तृतीय क्षेत्र / सेवा							3.Tertiary / Services Sector
i) चालू किंमतीनुसार	100.0	116.0	131.1	148.4	165.8	187.3	i) At Current Prices
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार	100.0	108.2	115.8	126.4	136.4	148.9	ii) At Constant (2011-12) Prices
दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्नाचे निर्देशांक (पायाभूत वर्ष २०११-१२=१००)							Index Number of Per Capita Net State Domestic Product (Base Year 2011-12=100)
i) चालू किंमतीनुसार	100.0	112.5	125.6	133.2	148.3	166.2	i) At Current Prices
ii) स्थिर(२०११-१२) किंमतीनुसार	100.0	104.4	109.9	115.3	123.1	133.7	ii) At Constant (2011-12) Prices

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र. ११.२ / Table No.11.2

क्षेत्रनिहाय मूळ किंमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न - चालू किंमतीनुसार

Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Gross State Domestic Product At Market Prices At Current Prices

(₹ लाख/ ₹ Lakh)

उद्योग (1)	2011-12 [@] (2)	2012-13 [@] (3)	2013-14 [@] (4)	2014-15 [@] (5)	2015-16 ⁺⁺ (6)	2016-17 ⁺ (7)	Industry (1)
पौक	1,01,92,975	1,08,29,458	1,36,77,580	1,15,14,126	1,17,56,392	1,63,01,340	Crop
पशुसंवर्धन	28,55,741	32,82,569	35,17,140	39,91,654	44,12,071	51,54,434	Livestock
वने व लाकूड तोडणी	16,60,081	18,28,019	16,51,839	17,46,574	17,19,888	20,04,192	Forestry and Logging
मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	2,93,875	3,51,634	3,85,199	4,75,141	4,72,892	6,27,446	Fishing and aquaculture
कृषि व संलग्न कार्य (१+२+३+४)	1,50,02,673	1,62,91,680	1,92,31,757	1,77,27,494	1,83,61,243	2,40,87,412	Agriculture & Allied Activities (1+2+3+4)
खाण व दगड खाणकाम	56,49,313	58,92,114	48,28,665	53,70,059	58,55,970	61,45,460	Mining and Quarrying
प्राथमिक क्षेत्र (५+६)	2,06,51,986	2,21,83,794	2,40,60,422	2,30,97,553	2,42,17,213	3,02,32,872	Primary Sector (5+6)
वस्तुनिर्माण	2,46,03,175	2,82,03,191	3,24,23,665	3,41,97,980	3,80,75,448	4,03,85,115	Manufacturing
वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	26,80,539	29,24,845	40,32,346	39,12,160	43,31,783	51,20,289	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
बांधकाम	80,55,213	83,96,139	92,53,550	1,01,15,122	1,02,15,497	1,09,68,657	Construction
द्वितीय क्षेत्र (८+९+१०)	3,53,38,927	3,95,24,174	4,57,09,561	4,82,25,262	5,26,22,728	5,64,74,061	Secondary Sector (8+9+10)
उद्योग (६+११)	4,09,88,240	4,54,16,288	5,05,38,226	5,35,95,321	5,84,78,699	6,26,19,521	Industry (6+11)
व्यापार, दुरुस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	1,05,60,912	1,27,79,221	1,36,33,268	1,48,72,269	1,66,21,448	1,84,35,150	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
रेल्वे	5,98,734	6,49,048	6,85,526	8,30,428	9,14,793	10,26,801	Railways
परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	41,69,556	49,33,053	50,89,082	56,27,607	61,48,357	68,39,804	Transport by means other than Railways
साठवण	92,479	1,01,918	1,14,787	1,25,819	1,37,844	1,54,325	Storage
दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	15,89,202	18,01,230	21,73,219	24,70,106	28,36,803	33,80,887	Communication and Services related to Broadcasting
वित्तीय सेवा	1,17,83,628	1,29,09,085	1,49,72,993	1,64,07,915	1,79,26,225	1,85,77,054	Financial Services
स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	1,90,86,971	2,24,53,750	2,65,81,174	3,12,40,755	3,53,03,529	4,15,44,509	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
सार्वजनिक प्रशासन	39,06,953	43,37,090	47,93,329	53,17,538	55,30,725	64,69,463	Public Administration
इतर सेवा	66,62,495	78,31,781	90,88,224	1,06,36,750	1,19,35,356	1,40,86,640	Other services
तृतीय / सेवा क्षेत्र (१३+१४+१५+१६+१७+१८+१९+२०+२१)	5,84,50,931	6,77,96,176	7,71,31,602	8,75,29,187	9,73,55,079	11,05,14,632	Tertiary / Services Sector (13+14+15+16+17+18+19+20+21)
स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी (५+१२+२२)	11,44,41,844	12,95,04,144	14,69,01,585	15,88,52,002	17,41,95,021	19,72,21,565	Gross State Value Added (5+12+22)
आयात करासह उत्पादनावरील कर	1,62,08,500	1,98,30,400	2,16,32,200	2,28,80,800	2,75,74,600	3,18,51,600	Taxes on Product
वजा उत्पादनावरील अर्थसहाय्य	26,13,400	33,71,700	35,64,300	36,60,700	30,97,500	33,70,000	Less Subsidies on Product
स्थूल राज्य उत्पन्न (२३+२४-२५)	12,80,36,944	14,59,62,844	1,64,69,485	17,80,72,102	19,86,72,121	22,57,03,165	Gross State Domestic Product (23+24-25)
दरडोई स्थूल राज्य उत्पन्न (₹)	1,13,154	1,27,477	1,42,381	1,51,880	1,67,455	1,88,000	Per capita GSDP (₹)

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income
तक्ता क्र.११.३ / Table No. 11.3
मुळ किंमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी - चालु किंमतीनुसार (क्षेत्रनिहाय टक्केवारी)
Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin At Current Prices (Sectorwise Percentage Distribution)

(टक्के/Percentage)

अ.क्र. (1)	उद्योग (2)	2011-12 [@] (3)	2012-13 [@] (4)	2013-14 [@] (5)	2014-15 [@] (6)	2015-16 ⁺⁺ (7)	2016-17 ⁺ (8)	Industry (2)
१	पोक	8.9	8.4	9.3	7.2	6.7	8.3	Crops
२	पशुसंवर्धन	2.5	2.5	2.4	2.5	2.5	2.6	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	1.5	1.4	1.1	1.1	1.0	1.0	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	Fishing and aquaculture
५	कृषि व संलग्न कार्य	13.1	12.6	13.1	11.2	10.5	12.2	Agriculture & Allied Activities
६	खाण व दगड खाणकाम	4.9	4.5	3.3	3.4	3.4	3.1	Mining and Quarrying
७	प्राथमिक क्षेत्र	18.0	17.1	16.4	14.5	13.9	15.3	Primary Sector
८	वस्तुनिर्माण	21.5	21.8	22.1	21.5	21.9	20.5	Manufacturing
९	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	2.3	2.3	2.7	2.5	2.5	2.6	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	7.0	6.5	6.3	6.4	5.9	5.6	Construction
११	द्वितीय क्षेत्र	30.9	30.5	31.1	30.4	30.2	28.6	Secondary Sector
१२	उद्योग	35.8	35.1	34.4	33.7	33.6	31.8	Industry
१३	व्यापार, दुरूस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	9.2	9.9	9.3	9.4	9.5	9.3	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	3.6	3.8	3.5	3.5	3.5	3.5	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	1.4	1.4	1.5	1.6	1.6	1.7	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	10.3	10.0	10.2	10.3	10.3	9.4	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	16.7	17.3	18.1	19.7	20.3	21.1	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	3.4	3.3	3.3	3.3	3.2	3.3	Public Administration
२१	इतर सेवा	5.8	6.0	6.2	6.7	6.9	7.1	Other services
२२	तृतीय/ सेवा क्षेत्र	51.1	52.4	52.5	55.1	55.9	56.0	Tertiary / Services Sector
२३	स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Gross State Value Added

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र.११.४ / Table No.11.4

क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार स्थूल राज्य उत्पन्न - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार

Gross State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Gross State Domestic Product At Market Prices - At Constant (2011-12) Prices

(₹ lakh)

अ.क्र. (1)	उद्योग (2)	2011-12 [@] (3)	2012-13 [@] (4)	2013-14 [@] (5)	2014-15 [@] (6)	2015-16 ⁺⁺ (7)	2016-17 ⁺ (8)	Industry (2)
१	पौक	1,01,92,975	1,00,05,668	1,18,65,366	98,83,335	92,06,233	1,20,35,211	Crops
२	पशुसंवर्धन	28,55,741	29,63,821	29,95,495	31,14,008	32,64,186	36,46,689	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	16,60,081	16,73,124	16,17,177	16,62,278	17,18,308	16,99,835	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	2,93,875	2,96,543	3,02,550	3,23,849	3,10,302	3,76,168	Fishing and aquaculture
५	कृषि व संलग्न कार्य (१+२+३+४)	1,50,02,673	1,49,39,157	1,67,80,588	1,49,83,469	1,44,99,029	1,77,57,904	Agriculture & Allied Activities (1+2+3+4)
६	खाण व दगड खाणकाम	56,49,313	58,89,369	43,93,882	54,29,836	59,17,253	63,67,858	Mining and Quarrying
७	प्राथमिक क्षेत्र (५+६)	2,06,51,986	2,08,28,526	2,11,74,470	2,04,13,305	2,04,16,282	2,41,25,762	Primary Sector (5+6)
८	वस्तुनिर्माण	2,46,03,175	2,66,16,569	2,92,76,153	3,07,65,117	3,32,84,875	3,60,45,217	Manufacturing
९	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	26,80,539	28,16,956	26,93,729	30,89,331	32,56,229	31,64,666	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	80,55,213	77,51,740	80,46,689	86,80,704	89,81,282	94,18,215	Construction
११	द्वितीय क्षेत्र (८+९+१०)	3,53,38,927	3,71,85,266	4,00,16,571	4,25,35,152	4,55,22,386	4,86,28,098	Secondary Sector (8+9+10)
१२	उद्योग (६+११)	4,09,88,240	4,30,74,635	4,44,10,454	4,79,64,988	5,14,39,639	5,49,95,956	Industry (6+11)
१३	व्यापार, दुरूस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	1,05,60,912	1,16,81,539	1,15,13,192	1,18,87,258	1,27,06,621	1,35,15,964	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	5,98,734	6,20,912	6,41,646	7,24,996	7,78,313	8,14,973	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	41,69,556	45,86,266	47,55,865	52,48,123	58,46,103	65,61,475	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	92,479	93,989	99,861	1,04,857	1,11,772	1,20,252	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	15,89,202	16,67,049	18,80,966	20,72,638	23,99,680	27,68,559	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	1,17,83,628	1,27,40,105	1,44,37,695	1,55,60,592	1,66,14,099	1,70,67,182	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	1,90,86,971	2,06,94,053	2,30,61,168	2,59,88,209	2,84,53,116	3,20,53,462	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	39,06,953	39,80,816	40,77,822	42,89,423	42,77,550	47,98,210	Public Administration
२१	इतर सेवा	66,62,495	72,59,717	79,82,154	89,20,275	95,99,669	1,08,64,842	Other services
२२	तृतीय / सेवा क्षेत्र (१३+१४+१५+१६+१७+१८+१९+२०+२१)	5,84,50,931	6,33,24,446	6,84,50,368	7,47,96,370	8,07,86,922	8,85,64,921	Tertiary / Services Sector (13+14+15+16+17+18+19+20+21)
२३	स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी (५+१२+२२)	11,44,41,844	12,13,38,237	12,96,41,410	13,77,44,827	14,67,25,590	16,13,18,780	Gross State Value Added (5+12+22)
२४	आयात करासह उत्पादनावरील कर	1,62,08,500	1,77,15,500	1,87,88,900	1,98,54,100	2,20,71,100	2,42,85,300	Taxes on Product
२५	वजा उत्पादनावरील अर्थसहाय्य	26,13,400	32,59,500	32,70,200	32,77,800	27,58,000	29,74,500	Less Subsidies on Product
२६	स्थूल राज्य उत्पन्न (२३+२४-२५)	12,80,36,944	13,57,94,237	14,51,60,110	15,43,21,127	16,60,38,690	18,26,29,580	Gross State Domestic Product (23+24-25)
२७	दरडोई स्थूल राज्य उत्पन्न (₹)	1,13,154	1,18,597	1,25,284	1,31,623	1,39,949	1,52,122	Per capita GSDP (₹)

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र.११.५ / Table No.11.5

मागील वर्षाच्या तुलनेत स्थूल राज्य मूल्यवृद्धीतील क्षेत्रनिहाय बदलाची टक्केवारी - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार
Sectorwise Percentage Change In Gross State Value Added Over The Previous Year - At Constant (2011-12) Prices

(टक्के/Percentage)

अ.क्र. (1)	उद्योग (2)	2012-13 [@] (3)	2013-14 [@] (4)	2014-15 [@] (5)	2015-16 ⁺⁺ (6)	2016-17 ⁺ (7)	Industry (2)
१	पीक	-1.8	18.6	-16.7	-6.9	30.7	Crops
२	पशुसंवर्धन	3.8	1.1	4.0	4.8	11.7	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	0.8	-3.3	2.8	3.4	-1.1	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	0.9	2.0	7.0	-4.2	21.2	Fishing and aquaculture
५	कृषि व संलग्न कार्य	-0.4	12.3	-10.7	-3.2	22.5	Agriculture & Allied Activities
६	खाण व दगड खाणकाम	4.2	-25.4	23.6	9.0	7.6	Mining and Quarrying
७	प्राथमिक क्षेत्र	0.9	1.7	-3.6	0.0	18.2	Primary Sector
८	वस्तुनिर्माण	8.2	10.0	5.1	8.2	8.3	Manufacturing
९	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	5.1	-4.4	14.7	5.4	-2.8	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	-3.8	3.8	7.9	3.5	4.9	Construction
११	द्वितीय क्षेत्र	5.2	7.6	6.3	7.0	6.8	Secondary Sector
१२	उद्योग	5.1	3.1	8.0	7.2	6.9	Industry
१३	व्यापार, दुरूस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	10.6	-1.4	3.2	6.9	6.4	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	3.7	3.3	13.0	7.4	4.7	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	10.0	3.7	10.4	11.4	12.2	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	1.6	6.2	5.0	6.6	7.6	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	4.9	12.8	10.2	15.8	15.4	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	8.1	13.3	7.8	6.8	2.7	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	8.4	11.4	12.7	9.5	12.7	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	1.9	2.4	5.2	-0.3	12.2	Public Administration
२१	इतर सेवा	9.0	10.0	11.8	7.6	13.2	Other services
२२	तृतीय / सेवा क्षेत्र	8.3	8.1	9.3	8.0	9.6	Tertiary / Services Sector
२३	स्थूल राज्य मूल्यवृद्धी	6.0	6.8	6.3	6.5	9.9	Gross State Value Added
२४	आयात करासह उत्पादनावरील कर	9.3	6.1	5.7	11.2	10.0	Taxes on Product
२५	वजा उत्पादनावरील अर्थसहाय्य	24.7	0.3	0.2	-15.9	7.8	Less Subsidies on Product
२६	स्थूल राज्य उत्पन्न	6.1	6.9	6.3	7.6	10.0	Gross State Domestic Product

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र.११.६ / Table No.11.6

क्षेत्रनिहाय मूल किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न - चालू किंमतीनुसार

Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Net State Domestic Product At Market Prices - At Current Prices

(₹ lakh)

अ.क्र.	उद्योग	2011-12 [@]	2012-13 [@]	2013-14 [@]	2014-15 [@]	2015-16 ⁺⁺	2016-17 ⁺	Industry
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
१	पौक	96,15,252	1,01,70,614	1,29,05,290	1,06,61,654	1,08,25,910	1,50,11,140	Crops
२	पशुसंवर्धन	28,15,278	32,35,950	34,66,801	39,37,300	43,55,655	50,88,526	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	16,43,455	18,11,450	16,33,295	17,28,310	17,03,153	19,84,690	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	2,59,129	3,11,796	3,44,274	4,30,377	4,29,950	5,70,469	Fishing and aquaculture
५	कृषि व संलग्न कार्ये (१+२+३+४)	1,43,33,115	1,55,29,810	1,83,49,659	1,67,57,640	1,73,14,668	2,26,54,825	Agriculture & Allied Activities (1+2+3+4)
६	खाण व दगड खाणकाम	49,67,405	51,75,833	41,60,712	44,84,219	55,10,244	57,82,643	Mining and Quarrying
७	प्राथमिक क्षेत्र (५+६)	1,93,00,520	2,07,05,643	2,25,10,371	2,12,41,859	2,28,24,912	2,84,37,468	Primary Sector (5+6)
८	वस्तुनिर्माण	2,06,80,409	2,36,15,815	2,79,02,218	2,93,07,439	3,29,75,472	3,49,75,773	Manufacturing
९	बीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	18,02,120	19,37,551	26,86,766	25,88,072	29,91,482	35,36,016	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	76,84,092	79,64,133	86,64,991	95,20,533	96,26,144	1,03,35,853	Construction
११	द्वितीय क्षेत्र (८+९+१०)	3,01,66,621	3,35,17,498	3,92,53,975	4,14,16,044	4,55,93,098	4,88,47,641	Secondary Sector (8+9+10)
१२	उद्योग (६+११)	3,51,34,026	3,86,93,331	4,34,14,687	4,59,00,263	5,11,03,343	5,46,30,285	Industry (6+11)
१३	व्यापार, दुरुस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	98,06,128	1,18,59,783	1,25,77,570	1,36,72,707	1,53,16,036	1,69,87,294	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	5,12,534	5,55,091	5,75,928	6,95,679	7,55,135	8,47,594	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	35,80,096	42,58,033	42,92,874	48,01,477	53,23,779	59,22,494	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	79,171	88,245	97,092	1,06,274	1,15,512	1,29,323	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	12,88,309	14,74,544	16,36,972	18,83,137	22,54,004	26,86,310	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	1,15,97,555	1,26,80,417	1,47,22,527	1,61,05,945	1,75,94,336	1,82,33,115	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	1,41,08,745	1,65,46,071	1,95,42,890	2,28,17,203	2,59,25,005	3,05,08,043	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	27,84,350	31,31,490	34,96,555	39,64,314	41,24,910	48,25,037	Public Administration
२१	इतर सेवा	58,40,340	69,42,444	81,02,175	95,55,238	1,08,23,740	1,27,74,661	Other services
२२	तृतीय / सेवा क्षेत्र (१३+१४+१५+१६+१७+१८+१९+२०+२१)	4,95,97,229	5,75,36,118	6,50,44,583	7,36,01,974	8,22,32,456	9,29,13,871	Tertiary / Services Sector (13+14+15+16+17+18+19+20+21)
२३	निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी (५+१२+२२)	9,90,64,370	11,17,59,259	12,68,08,929	13,62,59,877	15,06,50,467	17,01,98,981	Net State Value Added (5+12+22)
२४	आयात करासह उत्पादनावरील कर	1,62,08,500	1,98,30,400	2,16,32,200	2,28,80,800	2,75,74,600	3,18,51,600	Taxes on Product
२५	वजा उत्पादनावरील अर्थसहाय्य	26,13,400	33,71,700	35,64,300	36,60,700	30,97,500	33,70,000	Less Subsidies on Product
२६	निव्वळ राज्य उत्पन्न (२३+२४-२५)	11,26,59,470	12,82,17,959	14,48,76,829	15,54,79,977	17,51,27,567	19,86,80,581	Net State Domestic Product (23+24-25)
२७	दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)	99,564	1,11,980	1,25,039	1,32,611	1,47,610	1,65,491	Per capita NSDP (₹)

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र.११.७ / Table No.11.7

क्षेत्रनिहाय मुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी, बाजार किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न - स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार
Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin & Net State Domestic Product At Market Prices - At Constant (2011-12) Prices

(₹ लाख/ ₹ Lakh)

अ.क्र. (1)	उद्योग (2)	2011-12 [@] (3)	2012-13 [@] (4)	2013-14 [@] (5)	2014-15 [@] (6)	2015-16 ⁺⁺ (7)	2016-17 ⁺ (8)	Industry (2)
१	पोक	96,15,252	93,95,541	1,12,05,250	91,89,040	84,80,962	1,10,87,072	Crops
२	पशुसंवर्धन	28,15,278	29,20,638	29,50,879	30,67,215	32,13,990	35,90,611	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	16,43,455	16,57,747	16,00,753	16,46,592	17,03,593	16,85,278	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	2,59,129	2,58,963	2,66,642	2,84,295	2,72,774	3,30,674	Fishing and aquaculture
५	कृषि व संलग्न कार्ये (१+२+३+४)	1,43,33,115	1,42,32,890	1,60,23,524	1,41,87,141	1,36,71,319	1,66,93,636	Agriculture & Allied Activities (1+2+3+4)
६	खाण व दगड खाणकाम	49,67,405	52,07,414	37,82,152	46,66,978	56,25,865	60,54,280	Mining and Quarrying
७	प्राथमिक क्षेत्र (५+६)	1,93,00,520	1,94,40,304	1,98,05,676	1,88,54,119	1,92,97,184	2,27,47,916	Primary Sector (5+6)
८	वस्तुनिर्माण	2,06,80,409	2,22,02,071	2,50,47,869	2,63,69,106	2,87,02,275	3,10,82,578	Manufacturing
९	बीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	18,02,120	18,65,379	14,31,610	19,05,721	20,54,046	19,96,288	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	76,84,092	73,39,588	74,92,870	81,29,254	84,31,685	88,41,880	Construction
११	द्वितीय क्षेत्र (८+९+१०)	3,01,66,621	3,14,07,039	3,39,72,349	3,64,04,081	3,91,88,006	4,19,20,746	Secondary Sector (8+9+10)
१२	उद्योग (६+११)	3,51,34,026	3,66,14,453	3,77,54,502	4,10,71,059	4,48,13,871	4,79,75,026	Industry (6+11)
१३	व्यापार, दुरूस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	98,06,128	1,08,15,262	1,05,52,207	1,08,34,142	1,15,37,629	1,22,72,514	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	5,12,534	5,32,800	5,41,617	6,07,796	6,40,439	6,70,605	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरिक्त)	35,80,096	39,39,441	40,16,504	44,84,105	50,80,368	57,02,039	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	79,171	81,096	83,782	87,807	91,823	98,790	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	12,88,309	13,47,997	13,57,141	15,61,857	19,00,453	21,92,591	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	1,15,97,555	1,25,18,415	1,41,99,386	1,52,92,917	1,63,20,669	1,67,65,750	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	1,41,08,745	1,51,98,394	1,67,68,712	1,88,00,053	2,04,63,328	2,30,52,678	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	27,84,350	28,22,294	28,68,328	30,65,510	29,98,200	33,63,138	Public Administration
२१	इतर सेवा	58,40,340	64,12,096	70,69,371	79,70,100	86,09,875	97,44,600	Other services
२२	तृतीय / सेवा क्षेत्र (१३+१४+१५+१६+१७+१८+१९+२०+२१)	4,95,97,229	5,36,67,795	5,74,57,047	6,27,04,286	6,76,42,783	7,38,62,704	Tertiary / Services Sector (13+14+15+16+17+18+19+20+21)
२३	निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी (५+१२+२२)	9,90,64,370	10,45,15,137	11,12,35,073	11,79,62,486	12,61,27,973	13,85,31,367	Net State Value Added (5+12+22)
२४	आयात करासह उत्पादनावरील कर	1,62,08,500	1,77,15,500	1,87,88,900	1,98,54,100	2,20,71,100	2,42,85,300	Taxes on Product
२५	वजा उत्पादनावरील अर्थसहाय्य	26,13,400	32,59,500	32,70,200	32,77,800	27,58,000	29,74,500	Less Subsidies on Product
२६	निव्वळ राज्य उत्पन्न (२३+२४-२५)	11,26,59,470	11,89,71,137	12,67,53,773	13,45,38,786	14,54,41,073	15,98,42,167	Net State Domestic Product (23+24-25)
२७	दरडोई स्थूल राज्य उत्पन्न (₹)	99,564	1,03,904	1,09,398	1,14,750	1,22,588	1,33,141	Per capita NSDP (₹)

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र. ११.८ / Table No. 11.8

मुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मुल्यवृद्धी - स्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार (क्षेत्रनिहाय टक्केवारी)

Net State Value Added At Basic Prices By Industry Of Origin - At Constant (2011-12) Prices (Sectorwise Percentage Distribution)

(टक्के/Percentage)

अ.क्र. (1)	उद्योग (2)	2011-12 [@] (3)	2012-13 [@] (4)	2013-14 [@] (5)	2014-15 [@] (6)	2015-16 ⁺⁺ (7)	2016-17 ⁺ (8)	Industry (2)
१	पिक	9.7	9.0	10.1	7.8	6.7	8.0	Crops
२	पशुसंवर्धन	2.8	2.8	2.7	2.6	2.5	2.6	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	1.7	1.6	1.4	1.4	1.4	1.2	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	Fishing and aquaculture
५	कृषि व इतर सेवा	14.5	13.6	14.4	12.0	10.8	12.1	Agriculture & Allied Activities
६	खाण व दगड खाणकाम	5.0	5.0	3.4	4.0	4.5	4.4	Mining and Quarrying
७	एकूण प्राथमिक क्षेत्र	19.5	18.6	17.8	16.0	15.3	16.4	Primary Sector
८	वस्तुनिर्माण	20.9	21.2	22.5	22.4	22.8	22.4	Manufacturing
९	बीज, वायु आणि पाणीपुरवठा	1.8	1.8	1.3	1.6	1.6	1.4	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	7.8	7.0	6.7	6.9	6.7	6.4	Construction
११	एकूण द्वितीय क्षेत्र	30.5	30.1	30.5	30.9	31.1	30.3	Secondary Sector
१२	उद्योग	35.5	35.0	33.9	34.8	35.5	34.6	Industry
१३	व्यापार, दुरूस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	9.9	10.3	9.5	9.2	9.1	8.9	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	3.6	3.8	3.6	3.8	4.0	4.1	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	1.3	1.3	1.2	1.3	1.5	1.6	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	11.7	12.0	12.8	13.0	12.9	12.1	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	14.2	14.5	15.1	15.9	16.2	16.6	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	2.8	2.7	2.6	2.6	2.4	2.4	Public Administration
२१	इतर सेवा	5.9	6.1	6.4	6.8	6.8	7.0	Other services
२२	तृतीय / सेवा क्षेत्र	50.1	51.3	51.7	53.2	53.6	53.3	Tertiary / Services Sector
२३	निव्वळ राज्य मुल्यवृद्धी	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	Net State Value Added

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र.११.९ / Table No. 11.9

क्षेत्रनिहायमुळ किंमतीनुसार निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धीचे क्षेत्रनिहाय निर्देशांकस्थिर (२०११-१२) किमतीनुसार

Indices of Net State Value Added By Industry of Origin At Constant (2011-12) Prices

अ.क्र. (1)	उद्योग (2)	2011-12 [@] (3)	2012-13 [@] (4)	2013-14 [@] (5)	2014-15 [@] (6)	2015-16 ⁺⁺ (7)	2016-17 ⁺ (8)	Industry (2)
१	पीक	100.0	97.7	116.5	95.6	88.2	115.3	Crops
२	पशुसंवर्धन	100.0	103.7	104.8	108.9	114.2	127.5	Livestock
३	वने व लाकूड तोडणी	100.0	100.9	97.4	100.2	103.7	102.5	Forestry and Logging
४	मत्स्यव्यवसाय व मत्स्यशेती	100.0	99.9	102.9	109.7	105.3	127.6	Fishing and aquaculture
५	कृषि व संलग्न कार्य	100.0	99.3	111.8	99.0	95.4	116.5	Agriculture & Allied Activities
६	खाण व दगड खाणकाम	100.0	104.8	76.1	94.0	113.3	121.9	Mining and Quarrying
७	प्राथमिक क्षेत्र	100.0	100.7	102.6	97.7	100.0	117.9	Primary Sector
८	वस्तुनिर्माण	100.0	107.4	121.1	127.5	138.8	150.3	Manufacturing
९	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा व इतर उपयोगिता सेवा	100.0	103.5	79.4	105.7	114.0	110.8	Electricity, Gas and Water Supply, Other Utility Services
१०	बांधकाम	100.0	95.5	97.5	105.8	109.7	115.1	Construction
११	द्वितीय क्षेत्र	100.0	104.1	112.6	120.7	129.9	139.0	Secondary Sector
१२	उद्योग	100.0	104.2	107.5	116.9	127.6	136.5	Industry
१३	व्यापार, दुरूस्ती, हॉटेल्स व उपहारगृहे	100.0	110.3	107.6	110.5	117.7	125.2	Trade, Repair, Hotels & Restaurants
१४	रेल्वे	100.0	104.0	105.7	118.6	125.0	130.8	Railways
१५	परिवहन (रेल्वे व्यतिरीक्त)	100.0	110.0	112.2	125.3	141.9	159.3	Transport by means other than Railways
१६	साठवण	100.0	102.4	105.8	110.9	116.0	124.8	Storage
१७	दळणवळण व प्रसारणासंबंधित सेवा	100.0	104.6	105.3	121.2	147.5	170.2	Communication and Services related to Broadcasting
१८	वित्तीय सेवा	100.0	107.9	122.4	131.9	140.7	144.6	Financial Services
१९	स्थावर मालमत्ता, राहत्या घरांची मालकी व व्यावसायिक सेवा	100.0	107.7	118.9	133.3	145.0	163.4	Real estate, Ownership of dwellings & Professional Services.
२०	सार्वजनिक प्रशासन	100.0	101.4	103.0	110.1	107.7	120.8	Public Administration
२१	इतर सेवा	100.0	109.8	121.0	136.5	147.4	166.8	Other services
२२	तृतीय / सेवा क्षेत्र	100.0	108.2	115.8	126.4	136.4	148.9	Tertiary / Services Sector
२३	निव्वळ राज्य मूल्यवृद्धी	100.0	105.5	112.3	119.1	127.3	139.8	Net State Value Added
२४	निव्वळ राज्य उत्पन्न	100.0	105.6	112.5	119.4	129.1	141.9	Net State Domestic Product (NSDP)
२५	दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न	100.0	104.4	109.9	115.3	123.1	133.7	Per capita Net State Domestic Product

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income

तक्ता क्र. ११.१० / Table No. 11.10

मागील वर्षाच्या तुलनेत स्थूल राज्य उत्पन्नातील / स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्नातील बदलाची टक्केवारी - स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार
Percentage change in Gross State Domestic Product and Gross National Income over the previous year - At Constant (2011-12) Prices

(टक्के/Percentage)

अ.क्र. (1)	केंद्र / वर्ष (2)	2012-13 [@] (3)	2013-14 [@] (4)	2014-15 [@] (5)	2015-16 ⁺⁺ (6)	2016-17 ⁺ (7)	Center / Year (2)
१	महाराष्ट्र राज्य						Maharashtra State
२	कृषि व संलग्न कार्य	-1.8	18.6	-16.7	-6.9	30.7	Agriculture & Allied Activity
३	उद्योग	5.1	3.1	8.0	7.2	6.9	Industry
४	सेवा क्षेत्र	8.3	8.1	9.3	8.0	9.6	Services
५	स्थूल राज्य मुल्यवृद्धी	6.0	6.8	6.3	6.5	9.9	Gross State Value Added
६	स्थूल राज्य उत्पन्न	6.1	6.9	6.3	7.6	10.0	Gross State Domestic Product
७	भारत						India
८	कृषि व संलग्न कार्य	1.5	5.6	-0.2	0.6	6.3	Agriculture & Allied Activity
९	उद्योग	3.3	3.8	7.0	9.8	6.8	Industry
१०	सेवा क्षेत्र	8.3	7.7	9.8	9.6	7.5	Services
११	स्थूल मुल्यवृद्धी	5.4	6.1	7.2	8.1	7.1	Gross Value Added
१२	स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्न	5.5	6.4	7.4	8.2	7.1	Gross Domestic Product

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

राज्य उत्पन्न / State Income
तक्ता क्र. ११.११ / Table No. 11.11
स्थिर (२०११-१२) किंमतीनुसार निवडक राज्यांचे व केंद्रशासित प्रदेशांचे दरडोई राज्य उत्पन्न
Per Capita Income in Selected State/Union Territories of India At Constant (2011-12) Prices

अ.क्र. (1)	राज्य / केंद्रशासित प्रदेश (2)	2011-12 [@] (3)	2012-13 [@] (4)	2013-14 [@] (5)	2014-15 [@] (6)	2015-16 ⁺⁺ (7)	2016-17 ⁺ (8)	State/Union Territories (2)
१	अंदमान व निकोबार बेट	88,177	90,064	94,570	1,00,754	1,06,031	1,13,796	A&N Islands
२	आंध्रप्रदेश	69,000	68,865	72,254	79,174	87,217	96,374	Andhra Pradesh
३	अरुणाचल प्रदेश	73,068	72,820	77,044	87,965	85,356	86,818	Arunachal Pradesh
४	आसाम	41,142	41,609	43,002	44,809	50,642	52,416	Assam
५	बिहार	21,750	22,201	22,776	23,223	23,987	25,950	Bihar
६	चंदीगड	1,59,116	1,69,492	1,80,779	1,83,029	1,97,663	2,07,000	Chandigarh
७	छत्तीसगड	55,177	56,777	61,409	61,146	63,791	68,321	Chattisgarh
८	दिल्ली	1,85,361	1,93,175	2,02,216	2,16,029	2,34,328	2,49,555	Delhi
९	गोवा	2,59,444	2,20,019	1,88,358	2,41,081	2,78,601	3,08,823	Goa
१०	गुजरात	87,481	96,683	1,02,589	1,11,370	1,20,683	1,31,853	Gujarat
११	हरियाणा	1,06,085	1,11,648	1,19,522	1,24,302	1,33,591	1,43,211	Haryana
१२	हिमाचल प्रदेश	87,721	92,672	98,816	1,05,241	1,12,723	1,19,386	Himachal Pradesh
१३	जम्मू आणि काश्मिर	53,173	52,406	54,088	50,724	59,924	62,145	Jammu & Kashmir
१४	झारखंड	41,254	44,176	43,779	48,781	44,524	49,174	Jharkhand
१५	कर्नाटक	90,263	94,417	1,01,919	1,05,697	1,16,832	1,24,093	Karnataka
१६	केरळ	97,912	1,03,551	1,07,846	1,12,444	1,19,665	1,28,550	Kerala
१७	मध्यप्रदेश	38,551	41,287	42,778	44,336	47,646	53,047	Madhya Pradesh
१८	महाराष्ट्र	99,564	1,03,904	1,09,398	1,14,750	1,22,588	1,33,141	Maharashtra
१९	मणीपूर	39,762	38,954	41,441	44,101	46,389	46,756	Manipur
२०	मेघालय	60,013	59,703	58,681	55,936	56,039	58,826	Meghalaya
२१	मिझोराम	57,654	60,261	67,594	85,056	91,845	1,01,877	Mizoram
२२	नागालँड	53,010	55,482	58,619	60,372	60,663	63,568	Nagaland
२३	ओरिसा	48,370	50,714	54,109	54,211	58,165	63,674	Orissa
२४	पुदुच्चेरी	1,19,649	1,19,196	1,29,127	1,17,102	1,21,844	1,27,105	Puducherry
२५	पंजाब	85,577	88,915	93,238	95,807	1,00,141	1,05,386	Punjab
२६	राजस्थान	57,192	58,441	61,053	64,522	68,048	72,072	Rajasthan
२७	सिक्कीम	1,58,667	1,60,553	1,68,897	1,80,675	1,95,066	2,06,178	Sikkim
२८	तामिळनाडु	92,984	96,890	1,01,559	1,06,189	1,14,581	1,17,806	Tamil Nadu
२९	तेलंगणा	91,121	92,732	96,039	1,01,424	1,12,267	1,22,684	Telangana
३०	त्रिपुरा	47,079	50,366	54,429	58,033	64,173	NA	Tripura
३१	उत्तरप्रदेश	32,002	32,908	34,044	34,583	36,923	38,934	Uttar Pradesh
३२	उत्तराखंड	1,00,305	1,06,318	1,12,803	1,18,788	1,26,952	1,32,464	Uttarakhand
३३	पश्चिम बंगाल	51,543	53,157	53,811	54,520	57,255	61,245	West Bengal
	भारत	63,462	65,538	68,572	72,805	77,826	82,229	India

टिप/Note: @प्राथमिक अंदाज/ Preliminary Estimates

+पहिले सुधारीत अंदाज / First Revised Estimates

++ दुसरे सुधारीत अंदाज / Second Revised Estimates

आधार/ Source :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Directorate of Economics & Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

१२. शेती:

१२.१ या विभागामध्ये जमिनीचा वापर, मुख्य पिके, त्यांचे उत्पादन, बागायत क्षेत्र, उत्पादनाचे निर्देशांक, मृदु संधारण, शेतीची यंत्रे व अवजारे व कृषी गणना या बाबींची माहिती दिली आहे.

१२.२ गाव पत्रकानुसार भौगोलिक क्षेत्र हे ग्राम अधिकाऱ्यांनी महसुलीच्या कामाकरिता गोळा केलेल्या खेड्यातील माहितीवरून गणना केलेले क्षेत्र होय. भारताच्या सर्व्हेयर-जनरल यांनी दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची आकडेवारी व गाव पत्रकानुसार दिलेल्या एकूण क्षेत्रफळाची आकडेवारी यात फरक आढळून येतो, कारण पहिले क्षेत्र हे गटांची माहिती गोळा करून काढलेले असते, तर दुसरे गाव पत्रकावरून खेड्यातील क्षेत्रफळाची बेरीज करून काढलेले असते. या व्यतिरिक्त इमारती, रस्ते इत्यादीखालील क्षेत्रफळ मोजताना विचारात घेण्यात येणाऱ्या गोष्टीही वेगवेगळ्या आहेत. “वने” यामध्ये प्रत्यक्ष वनाखालील असलेले सर्व क्षेत्र किंवा कोणत्याही वनविषयक कायदानुसार राज्य सरकारच्या किंवा खाजगी अधिपत्याखालील “वने” म्हणून वर्ग केलेले किंवा प्रशासकीय बाबींसाठी “ वने ” म्हणून गणले गेलेले क्षेत्र ह्याचा समावेश आहे. जर ह्यातील काही भाग वनव्याप्त नसेल, परंतु तो शेतीकरिता उपयोगात आणला जात असेल तर त्यानुसार त्या क्षेत्राला कसलेले किंवा न कसलेले क्षेत्र असे संबोधण्यात येते. “बिगर-शेती वापराखाली असलेली जमीन” म्हणजे इमारती, रस्ते व रेल्वे याखालील जमीन किंवा पाण्याखालील उदा. नद्या, कालवे यांनी व्याप्त असलेली जमीन आणि शेती सोडून इतर उपयोगात आणलेली जमीन याचा समावेश होतो. पडिक आणि लागवडीस योग्य नसलेल्या जमिनीत सर्व पडिक व लागवडीस योग्य नसलेली म्हणजेच पर्वत, वाळवंट इत्यादींचा समावेश होतो. जी जमीन अतिशय खर्च केल्याशिवाय लागवडीखाली येऊ शकत नाही अशी जमीन, ती स्वतंत्र गटात असो किंवा लागवड केलेल्या जमिनीत असो, तिला लागवडीस योग्य नसलेले क्षेत्र असे संबोधले जाते. कायम कुरणे आणि इतर चराऊ जमीन मिळून सर्व चराऊ जमीन होते, मग त्यात कायम कुरणे असोत किंवा नसोत. वनक्षेत्रातील गावांचे क्षेत्र आणि चराऊ क्षेत्र यांचा या शीर्षाखाली समावेश होतो. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रात समावेश नसलेल्या झाडेझुडपाखालील जमीन आणि आंबराया यांचा कसलेल्या निव्वळ क्षेत्राव्यतिरिक्त इतर शेतीविषयक वापरासाठी असलेल्या एकूण “ लागवडीलायक ” जमिनीत समावेश होतो. काटेरी झाडाखालील जमीन, छपराकरिता वापरावयाच्या गवताखालील जमीन, बांबुच्या झाडाखालील व इंधन म्हणून वापरण्यात येणाऱ्या वनराईखालील जमीन किंवा फळबागायत म्हणून समावेश होत नाही अशा जमिनीचा ह्यात समावेश होतो. “लागवडीलायक पड” जमिनीत एकूण लागवडी योग्य उपलब्ध असलेली जमीन, जी सध्या वापरात असेल किंवा वापरात नसेल परंतु जी एकदाच वापरली असेल, परंतु चालू वर्षी व गेल्या पाच किंवा जास्त वर्षात सतत कसली नसेल अशा जमिनीचा समावेश होतो.

12. AGRICULTURE

12.1 In this section tables containing data on Land utilisation, principal crops and their production, area irrigated, agricultural implements and machinery and on agricultural census are given.

12.2 The Geographical area according to village papers is calculated from the village returns prepared by the village officials for revenue purposes. There is difference between the figures of total area according to the Surveyor-General of India and that according to the village papers, because the latter is calculated by totaling up areas of village returns while the former is calculated in blocks. Moreover, allowances made for areas covered by buildings, roads, etc. are different in two cases. Under ‘ Forests ’ are included all actually forested areas or lands classed or administered as forests under any legal enactment dealing with forests whether State owned or private. If any portion of such land is not actually wooded but put to some agricultural use, that portion is included under the appropriate heading of cultivated or uncultivated land. Land put to non-agricultural uses stands for all lands occupied by buildings, roads and railways or under water, e. g. rivers and canals and other lands put to uses other than for agricultural, Barren and unculturable land covers all barren and unculturable land like mountains, deserts etc. Land which cannot be brought under cultivation unless at a high cost, is classed as unculturable, whether such land is in isolated blocks or within cultivated holdings. Permanent pastures and other grazing land cover all grazing lands whether they are permanent pastures and meadows or not. Village common and grazing and within forest areas are included under this head. Land under miscellaneous tree crops and groves not included in the net area sown includes all cultivable land which is not included under net area sown but is put to some agricultural use. Land under casuarina trees, thatching grass, bamboo bushes and other groves for fuel etc., which are not included under ‘ orchards ’ are classed under this category. Culturable waste includes all lands available for cultivation whether or not taken up for cultivation or taken up for cultivation once but not cultivated during the current and last five years or more in succession. Such lands may be either fallow or covered with shrubs and jungles which are not put to any use. They may or may not be assessed and may lie in isolated blocks or within cultivated holdings. Current fallows comprise cropped areas which are kept fallow during the current year. If any seeding area is not cropped again in the same year, it is also treated as current fallow. Other fallow land includes all lands which were taken

अशी जमीन पड जमीन किंवा झुडपांनी व जंगलव्याप्त असेल जिचा कोणत्याही कामाकरिता उपयोग होऊ शकत नाही अशा जमिनीचा सारा ठरवलेला असेल किंवा नसेल आणि अशी जमीन स्वतंत्र गटात किंवा लागवड केलेल्या जमिनीत असेल. चालू वर्षी पडिक ठेवलेल्या लागवडीखालील जमिनीचा “चालू पड” मध्ये अंतर्भाव होतो. एखादे पेरणी केलेले क्षेत्र त्याच वर्षात दुसऱ्यांदा लागवडीखाली आणले नसेल तर ते “चालू पड” जमीन म्हणून गणले जाते. “इतर पड” जमिनीत लागवडीखाली असलेल्या परंतु कमीतकमी एक वर्ष व जास्तीत जास्त पाच वर्षे लागवडीखाली नसलेल्या सर्व जमिनींचा समावेश होतो. अशा जमिनी पडित ठेवण्यास खालीलपैकी एखादे कारण असू शकते.-- (१) शेतकऱ्यांची हलाखीची आर्थिक परिस्थिती, (२) अपुरा पाणीपुरवठा, (३) हिंवातापाचे हवामान,(४) गाळ व चिखल वाहून आणणाऱ्या नद्या व कालवे, (५) जमिनीची झीज, (६) कृषि उत्पादनाचा योग्य तो मोबदला न मिळणे. कसलेल्या निव्वळ क्षेत्रामध्ये निव्वळ लागवडीखाली असलेले क्षेत्र आणि फळांच्या बागा यांचासुद्धा समावेश होतो ज्यात एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र एकदाच मोजले जाते.एकूण लागवडीखालील क्षेत्रामध्ये एकूण पिकांखालील क्षेत्राचा समावेश होतो. एकूण पिकांखालील क्षेत्र आणि कसलेले निव्वळ क्षेत्र यामध्ये फरक असण्याचे कारण म्हणजे त्याच जमिनीत त्याच वर्षी त्याच किंवा इतर पिकांची एकापेक्षा जास्त वेळा लागवड करणे हे होय.

१२.३ निरनिराळ्या पिकांखालील क्षेत्राची माहिती गावाच्या कागदपत्रावरून घेण्यात येते. अंदाजित उत्पादनाचे आकडे अंशतः “पीक कीपणी सर्वेक्षणाच्या” निष्कर्षावरून व अंशतः “पैसेवारी” पद्धतीच्या माहितीवरून घेण्यात येतात. सध्या पीक कापणी पाहण्या, तांदूळ, बाजरी, ज्वारी, गहू, नाचणी, हरभरा, तूर (अंशतः), ऊस, कापूस, भूईमूग व तंबाखू (सातारा, सांगली व कोल्हापूर जिल्ह्यात फक्त) ह्या पिकांसाठी घेण्यात येतात. जलसिंचनाच्या साधनांची गणना दर पाच वर्षांनी घेण्यात येते. मधल्या वर्षामध्ये नवीन सिंचनाकरिता बांधलेल्या विहिरी किंवा उपयोगात न येणाऱ्या जुन्या विहिरी यांची नोंद घेण्याच्या सूचना ग्राम अधिकाऱ्यांना दिलेल्या असतात. त्यामुळे पूर्वीच्या पंचवार्षिक गणनेतील विहिरींच्या संख्येची आकडेवारी अद्ययावत करणे शक्य होते. पिकांच्या उत्पादनाच्या मूळ आकडेवारीवरून उत्पादनातील कल काय आहे ह्याबद्दल निश्चित कल्पना करणे शक्य नाही. त्यासाठी कृषि विभागाने प्रमुख पिकांखालील कृषि उत्पादनांच्या निर्देशांकांची मालिका तयार केली आहे. उत्पादकता निर्देशांक म्हणजे उत्पादन निर्देशांकाचे क्षेत्र निर्देशांकाशी असलेले प्रमाण गुणिले शंभर असे होय. कृषि गणनेत गोळा केलेली विहित जमिनीची संख्या व त्याखालील क्षेत्राची आकडेवारीही देण्यात आली आहे.

up for cultivation but are temporarily out of cultivation for a period of not less than one year and not more than five years. The reasons for keeping such lands fallow may be one of the followings (1) poverty of cultivators,(2) inadequate supply of water, (3) malarial climate, (4) silting of canals and rivers, (5) soil erosion and (6) unremunerative nature of farming. The net area sown consists of net area sown with crops and camards, area sown more than once being counted only once. The grass cropped area represents the sum total of area under all crops. The difference between the total cropped area and net area sown is accounted for by the area sown more than once on the same land during the same year with the same or different crops.

12.3. The data about area under different crops are compiled from village records. The estimates of outturn are based partly on the results of crop cutting surveys and partly on ‘paisewari method.’ At present, crop cutting surveys are being conducted in respect of rice, bajri, jawar, wheat, ragi, gram, tur (partly), sugar-cane, cotton, groundnut and tobacco (Satara, Sangli and Kolhapur districts only). A census of irrigation sources takes place after every five years. For any intermediate years the village officers are instructed to note the number or new irrigation wells constructed or old wells which have gone out of use and thus bring up-to-date the earlier quinquennial census figures of number of wells. Correct idea regarding trends in production cannot be obtained from the absolute figures on production of crops. To overcome this difficulty, a series of index numbers of agricultural production of principal crops are compiled by the Department of Agriculture. The productivity Index is the ratio of index of production to the index of area multiplied by 100. The data on operational holdings and area operated as per Agricultural Census are presented.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

---

12. शेती /
तक्ता क्रमांक /
जमिनीचा वापर /
(2017-

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गाव पत्रकानुसार) Geographical area by village paper	वनव्याप्त क्षेत्र Area under forest	लागवडीखाली उपलब्ध नसलेली जमीन Not available for cultivation			इतर Other
				बिगरशेती वापराखाली असलेली जमीन Land put to non-agricultural uses	नापीक व लागवडीखाली नसलेली जमीन Barren and non-cultivated land	एकूण Total 5+6=7	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	मुंबई	380	15	286	73	359	6
2	मुंबई उपनगर						
3	ठाणे	9,337	3,962	945	576	1,521	606
4	पालघर						
5	रायगड	6,868	1,468	588	1,306	1,894	401
6	रत्नागिरी	8,164	54	145	2,279	2,424	137
7	सिंधुदुर्ग	5,040	331	205	998	1,203	20
8	नाशिक	15,633	3,113	432	1,704	2,136	226
9	धुळे	7,330	1,957	240	532	772	183
10	नंदुरबार	7,050	3,734	95	331	426	332
11	जळगाव	11,639	1,559	162	804	966	387
12	अहमदनगर	17,020	1,662	185	1,286	1,471	364
13	पुणे	15,620	1,590	2,706	2,313	5,019	1,785
14	सातारा	10,580	1,429	339	1,233	1,572	736
15	सांगली	8,610	434	498	368	866	153
16	सोलापूर	14,878	353	160	725	885	459
17	कोल्हापूर	7,766	1,469	380	435	815	415
18	औरंगाबाद	10,076	789	592	197	789	304
19	जालना	7,726	49	198	74	272	250
20	परभणी	6,311	64	288	81	369	131
21	हिंगोली	4,661	269	101	59	160	151
22	बीड	10,686	227	604	235	839	300
23	नांदेड	10,331	827	485	196	681	280
24	उस्मानाबाद	7,485	44	213	71	284	179
25	लातूर	7,157	18	253	196	449	215
26	बुलढाणा	9,671	917	598	480	1,078	380
27	अकोला	5,429	301	356	112	468	165
28	वाशिम	5,131	365	277	76	353	290
29	अमरावती	12,217	3,099	449	196	645	332
30	यवतमाळ	13,519	2,374	617	397	1,014	605
31	वर्धा	6,289	618	480	106	586	644
32	नागपूर	9,864	1,550	997	333	1,330	559
33	भंडारा	3,420	618	396	45	441	337
34	गोंदिया	5,859	2,074	534	132	666	967
35	चंद्रपूर	10,918	3,881	979	250	1,229	48
36	गडचिरोली	14,916	10,984	718	147	865	527
	महाराष्ट्र राज्य	3,07,581	52,199	16,500	18,346	34,846	12,871

आधार :- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे./

AGRICULTURE
TABLE No.12.1
Land Utilisation
-2018)

लागवडीखाली नसलेली (पड व्यतिरिक्त जमीन) Uncultivated excluding fallow land			पड जमीन Fallow Land			(क्षेत्र '००' हेक्टरात / Area in '00' hectares)			Districts
झाडेझुडपा खालील जमीन व आंबराया Land under Misc. tree crops and graves	लागवडीलायक पड Culturable Waste	एकूण Total 8+9+10=11	चालू पड Current fallows	इतर पड Other fallows	एकूण Total 12+13=14	लागवडी खालील निव्वळ क्षेत्र Net area sown	एकापेक्षा अधिक वेळा लागवड केलेले क्षेत्र Area sown more than once	लागवडी खालील एकूण क्षेत्र Gross cropped area	
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
0	0	6	0	0	0	0	0	0	Mumbai
									Mumbai Suburban
249	349	1,204	94	190	284	2,460	55	2,515	Thane
225	374	1,000	138	459	597	1,909	265	2,174	Palghar
67	1,324	1,528	275	1,366	1,641	2,517	87	2,604	Raigad
254	661	935	144	1,022	1,166	1,405	187	1,592	Ratnagiri
20	195	441	952	290	1,242	8,703	1,447	10,150	Sindhudurg
13	19	215	133	99	232	4,156	1,199	5,355	Nashik
7	29	368	9	60	69	2,452	752	3,204	Dhule
28	63	478	94	49	143	8,492	3,661	12,154	Nandurbar
32	200	596	1,320	1,127	2,447	10,844	4,390	15,234	Jalgaon
148	438	2,371	522	241	763	5,879	2,842	8,721	Ahmednagar
80	414	1,230	276	698	974	5,375	1,295	6,670	Pune
161	144	458	372	558	930	5,921	1,991	7,912	Satara
71	387	917	1,111	1,196	2,307	10,416	2,028	12,444	Sangli
70	369	854	100	190	290	4,340	1,752	6,092	Solapur
76	128	508	562	654	1,216	6,773	5,221	11,994	Kolhapur
109	166	525	944	212	1,156	5,724	3,031	8,755	Aurangabad
13	233	377	377	286	663	4,839	4,737	9,576	Jalna
2	116	269	438	138	576	3,387	2,564	5,951	Parbhani
13	364	677	928	439	1,367	7,576	2,648	10,223	Hingoli
69	350	699	678	193	871	7,253	2,385	9,638	Beed
22	510	711	1,006	1,199	2,205	4,242	4,087	8,329	Nanded
218	375	808	443	497	940	5,183	1,976	7,159	Osmanabad
18	263	661	240	252	492	6,522	2,553	9,075	Latur
12	30	207	104	53	157	4,296	2,679	6,975	Buldhana
4	53	347	162	89	251	3,814	1,317	5,131	Akola
62	92	486	334	144	478	7,493	2,328	9,821	Washim
116	228	949	378	258	636	8,547	1,379	9,926	Amravati
96	165	905	535	204	739	3,441	1,037	4,478	Yavatmal
78	337	974	209	213	422	5,587	969	6,555	Wardha
82	116	535	57	11	68	1,758	744	2,502	Nagpur
16	166	1,149	106	46	152	1,818	520	2,338	Bhandara
99	368	515	148	114	262	4,558	689	5,247	Gondiya
32	214	773	467	78	545	1,749	447	2,196	Chandrapur
									Gadchiroli
2,561	9,239	24,671	13,656	12,623	26,279	1,69,429	63,260	2,32,689	Maharashtra State

Source:- Commissionerate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

2. शेती /
तक्ता क्रमांक /
प्रमुख पिकाखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन /
(2017-

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे	तांदूळ / Rice			गहू / Wheat			ज्वारी / Jowar			बाजरी / Bajri		
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	मुंबई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ठाणे	547	1,012	1,848	Neg.	Neg.	2,000	0	0	0	0	0	0
4	पालघर	779	1,451	1,862	Neg.	Neg.	1,400	0	0	0	0	0	0
5	रायगड	1,142	3,108	2,721	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	रत्नागिरी	752	2,245	2,984	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	सिंधुदुर्ग	640	2,062	3,221	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	नाशिक	725	1,536	2,119	1,125	2,236	1,988	66	50	758	1,365	1,999	1,464
9	धुळे	70	141	2,014	529	1,169	2,210	383	495	1,292	778	1,033	1,328
10	नंदुरबार	266	301	1,132	228	428	1,880	487	736	1,511	50	36	726
11	जळगाव	0	0	0	510	973	1,907	911	1,666	1,829	202	202	1,000
12	अहमदनगर	162	373	2,302	798	1,775	2,224	5,505	2,993	544	1,195	1,201	1,005
13	पुणे	520	1,240	2,385	724	1,772	2,448	2,251	1,650	733	320	231	722
14	सातारा	458	830	1,812	372	751	2,019	1,607	1,577	981	674	341	506
15	सांगली	170	393	2,312	251	498	1,984	1,931	1,317	682	588	87	148
16	सोलापूर	6	1	117	687	818	1,191	6,569	3,701	563	286	97	341
17	कोल्हापूर	1,095	3,343	3,054	28	65	2,321	175	277	1,583	0	0	0
18	औरंगाबाद	0	0	0	699	1,150	1,645	1,602	1,111	694	542	372	686
19	जालना	0	0	0	332	386	1,163	919	680	740	195	123	631
20	परभणी	0	0	0	373	356	954	1,141	784	687	14	5	362
21	हिंगोली	0	0	0	297	345	1,162	687	446	650	3	1	333
22	बीड	1	Neg.	462	539	576	1,068	5,213	2,473	474	1,527	902	591
23	नांदेड	8	12	1,485	461	460	998	1,241	954	769	0	0	0
24	उस्मानाबाद	75	22	293	303	194	640	1,752	1,264	721	99	46	465
25	लातूर	28	8	286	168	116	690	1,112	919	827	15	3	200
26	बुलढाणा	0	0	0	359	563	1,567	334	277	829	22	10	459
27	अकोला	0	0	0	156	245	1,571	106	98	923	1	0	450
28	वाशिम	0	0	0	99	125	1,263	89	44	492	2	1	500
29	अमरावती	89	30	337	393	694	1,766	183	175	954	1	0	442
30	यवतमाळ	0	0	0	128	130	1,016	239	131	549	0	0	432
31	वर्धा	0	0	0	148	219	1,478	65	39	600	0	0	0
32	नागपूर	973	1,836	1,887	1,352	2,444	1,808	24	17	714	0	0	0
33	भंडारा	1,729	2,196	1,270	102	127	1,249	0	0	0	0	0	0
34	गोंदिया	1,430	2,295	1,605	30	24	796	0	0	0	0	0	0
35	चंद्रपूर	1,326	991	747	181	203	1,120	35	16	457	0	0	0
36	गडचिरोली	1,518	1,882	1,240	5	6	1,126	13	7	538	0	0	0
	महाराष्ट्र राज्य	14,509	27,308	1,882	11,377	18,848	1,657	34,642	23,897	690	7,878	6,692	849

AGRICULTURE

TABLE No.12.2

Area and Outturn of Principal Crops
-2018)

(क्षेत्र '००' हेक्टरात व उत्पादन '००' टनात दर हेक्टरी उत्पादन किलोमध्ये)

(Area in '00' hectares and Outturn in '00' tonnes yield per hectare in Kg.)

नाचणी / Ragi			मका / Maize			इतर तृणधान्ये / Other Cereals			एकूण तृणधान्ये / Total Cereals			Districts
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(2)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
26	40	1,538	0	0	4,000	16	9	563	589	1,060	1,798	Thane
113	105	929	0	0	0	77	44	571	968	1,599	1,652	Palghar
67	53	791	0	0	0	10	4	400	1,218	3,165	2,599	Raigad
142	214	1,507	0	0	0	5	3	625	900	2,462	2,737	Ratnagiri
18	26	1,444	0	0	0	1	0	468	659	2,089	3,170	Sindhudurg
260	190	731	1,636	7,701	4,708	113	71	627	5,291	13,783	2,605	Nashik
16	22	1,375	698	2,325	3,329	9	12	1,333	2,484	5,197	2,092	Dhule
Neg.	Neg.	588	541	1,519	2,809	94	34	361	1,665	3,054	1,834	Nandurbar
0	0	0	2,027	7,235	3,570	53	43	812	3,702	10,118	2,733	Jalgaon
1	1	1,000	784	2,419	3,086	10	4	353	8,455	8,766	1,037	Ahmednagar
27	22	815	473	1,466	3,098	79	64	810	4,393	6,445	1,467	Pune
45	51	1,133	340	981	2,886	7	3	426	3,504	4,532	1,293	Satara
0	0	0	588	1,422	2,419	15	8	543	3,544	3,724	1,051	Sangli
0	0	0	758	1,561	2,059	18	6	346	8,323	6,184	743	Solapur
213	340	1,596	104	304	2,912	6	2	333	1,621	4,331	2,672	Kolhapur
0	0	0	467	952	2,038	34	15	444	3,344	3,599	1,076	Aurangabad
0	0	0	659	1,331	2,019	2	1	390	2,106	2,522	1,198	Jalna
0	0	0	41	35	860	2	1	300	1,572	1,180	751	Parbhani
0	0	0	16	12	774	5	1	200	1,008	806	800	Hingoli
0	0	0	488	363	744	21	17	776	7,787	4,330	556	Beed
0	0	0	61	103	1,676	34	17	494	1,806	1,546	856	Nanded
0	0	0	286	247	865	18	4	222	2,533	1,776	701	Osmanabad
0	0	0	118	66	560	8	2	285	1,450	1,114	768	Latur
0	0	0	396	888	2,242	4	3	816	1,116	1,741	1,561	Buldhana
0	0	0	6	11	1,989	0	0	0	269	354	1,318	Akola
0	0	0	6	14	2,333	0	0	300	197	184	934	Washim
0	0	0	80	188	2,344	9	3	333	756	1,090	1,442	Amravati
0	0	0	24	49	2,042	0	0	0	391	310	793	Yavatmal
0	0	0	2	1	442	0	0	0	215	259	1,205	Wardha
0	0	0	5	3	492	Neg.	Neg.	300	2,354	4,300	1,827	Nagpur
0	0	0	6	2	348	0	0	0	1,837	2,325	1,266	Bhandara
0	0	0	2	1	774	Neg.	Neg.	533	1,463	2,320	1,586	Gondiya
0	0	0	Neg.	1	1,651	1	1	736	1,544	1,212	785	Chandrapur
0	0	0	23	54	2,322	2	Neg.	300	1,562	1,950	1,248	Gadchiroli
928	1,064	1,146	10,635	31,254	2,939	656	373	569	80,625	1,09,428	1,357	Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे	हरभरा / Gram			तूर / Tur			इतर कडधान्ये / Other Pulses			तंबाखू / Tobacco		
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.
(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)
1	मुंबई	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ठाणे	14	12	857	0	0	0	32	22	688	0	0	0
4	पालघर	19	17	895	25	12	480	35	24	686	0	0	0
5	रायगड	0	0	0	3	2	667	120	39	325	0	0	0
6	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	47	33	702	0	0	0
7	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	24	12	500	0	0	0
8	नाशिक	725	617	851	76	62	816	60	36	599	0	0	0
9	धुळे	697	1,497	2,148	99	93	939	20	10	499	0	0	0
10	नंदुरबार	265	321	1,211	210	116	552	14	7	493	0	0	0
11	जळगाव	723	922	1,275	195	144	738	2	1	459	0	0	0
12	अहमदनगर	2,080	1,660	798	157	156	994	53	12	229	0	0	0
13	पुणे	903	1,027	1,137	20	13	650	139	36	259	0	0	0
14	सातारा	310	289	932	17	3	176	366	397	1,084	0	0	0
15	सांगली	294	269	915	74	22	297	108	40	370	5	7	1,275
16	सोलापूर	682	461	675	298	187	628	27	6	219	0	0	0
17	कोल्हापूर	54	46	852	20	3	150	57	23	411	0	0	0
18	औरंगाबाद	864	578	669	639	526	823	13	2	177	0	0	0
19	जालना	592	430	726	544	426	783	4	1	250	0	0	0
20	परभणी	1,079	672	623	533	801	1,503	2	Neg.	211	0	0	0
21	हिंगोली	752	840	1,117	770	619	804	2	0	0	0	0	0
22	बीड	1,384	835	603	926	522	564	2	1	300	0	0	0
23	नांदेड	1,236	1,554	1,257	772	679	880	1	0	130	0	0	0
24	उस्मानाबाद	1,535	1,179	768	703	581	826	21	7	333	0	0	0
25	लातूर	2,094	1,475	705	1,113	1,314	1,181	5	1	200	0	0	0
26	बुलढाणा	1,322	1,077	815	762	478	627	3	1	391	0	0	0
27	अकोला	753	807	1,072	587	597	1,018	0	0	0	0	0	0
28	वाशिम	496	351	708	550	190	346	Neg.	Neg.	393	0	0	0
29	अमरावती	1,039	1,309	1,260	1,123	1,111	989	18	5	278	0	0	0
30	यवतमाळ	941	750	797	1,346	1,308	972	1	Neg.	375	0	0	0
31	वर्धा	314	368	1,172	885	1,006	1,137	0	0	0	0	0	0
32	नागपूर	644	746	1,158	660	740	1,121	14	5	365	0	0	0
33	भंडारा	114	121	1,061	123	131	1,066	190	107	564	0	0	0
34	गोर्दिया	40	27	675	64	68	1,066	88	44	502	0	0	0
35	चंद्रपूर	239	159	665	404	539	1,334	250	127	509	0	0	0
36	गडचिरोली	137	73	533	53	57	1,066	137	53	388	0	0	0
	महाराष्ट्र राज्य	22,341	20,489	917	13,751	12,507	910	1,855	1,054	568	5	7	1,275

Table No. 12.2 - Contd....

एकूण कडधान्ये / Total Pulses			एकूण अन्नधान्ये / Total foodgrains			ऊस / Sugarcane			कापूस / Cotton			Districts
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	
(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)	(47)	(48)	(49)	(50)	(2)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
47	35	745	637	1,095	1,719	0	0	0	0	0	0	Thane
109	67	615	1,079	1,667	1,545	0	0	0	0	0	0	Palghar
122	40	328	1,341	3,206	2,391	0	0	0	0	0	0	Raigad
47	33	702	947	2,495	2,635	Neg.	26	59,091	0	0	0	Ratnagiri
24	12	500	683	2,101	3,076	11	659	60,018	0	0	0	Sindhudurg
1,008	810	804	6,298	14,594	2,317	119	9,886	83,321	654	1,441	2,203	Nashik
1,133	1,792	1,582	3,617	6,990	1,933	25	1,992	79,648	2,004	3,794	1,893	Dhule
712	571	802	2,378	3,624	1,524	149	12,669	85,101	966	1,922	1,990	Nandurbar
1,545	1,394	902	5,247	11,512	2,194	93	7,931	85,005	5,143	8,349	1,623	Jalgaon
3,039	2,105	693	11,494	10,871	946	1,044	1,13,089	1,08,319	1,328	2,206	1,661	Ahmednagar
1,288	1,157	898	5,682	7,602	1,338	1,131	1,32,706	1,17,294	0	0	0	Pune
809	744	920	4,313	5,276	1,223	806	79,838	99,001	1	1	1,176	Satara
732	368	503	4,276	4,092	957	802	85,468	1,06,600	3	2	787	Sangli
1,350	719	532	9,674	6,903	714	1,005	1,04,682	1,04,156	3	4	1,333	Solapur
176	80	455	1,797	4,410	2,454	1,439	1,47,790	1,02,700	Neg.	Neg.	923	Kolhapur
1,611	1,161	721	4,955	4,760	961	213	11,729	55,001	5,214	4,152	796	Aurangabad
1,537	926	602	3,643	3,448	946	238	14,174	59,575	2,795	1,746	625	Jalna
2,095	1,586	757	3,666	2,766	755	250	13,750	55,000	1,851	3,676	1,986	Parbhani
2,115	1,699	803	3,123	2,505	802	95	6,650	70,000	870	1,342	1,543	Hingoli
2,724	1,525	560	10,512	5,856	557	361	20,729	57,499	3,485	2,778	797	Beed
2,701	2,442	904	4,508	3,988	885	230	14,950	65,000	2,995	3,117	1,041	Nanded
2,593	1,845	712	5,126	3,621	706	350	15,750	45,000	134	80	595	Osmanabad
3,467	2,873	829	4,916	3,987	811	400	24,400	61,000	31	117	3,761	Latur
2,392	1,729	723	3,507	3,471	990	3	129	50,195	1,745	1,809	1,036	Buldhana
1,732	1,529	883	2,001	1,884	942	0	23	51,111	1,646	2,404	1,461	Akola
1,247	638	512	1,445	822	569	2	69	44,805	193	177	919	Washim
2,558	2,474	967	3,314	3,564	1,075	1	48	39,669	2,075	3,803	1,833	Amravati
2,473	2,108	853	2,864	2,418	844	141	5,933	41,998	4,703	4,775	1,015	Yavatmal
1,200	1,375	1,146	1,415	1,633	1,154	22	1,301	60,009	2,511	6,285	2,503	Wardha
1,333	1,494	1,121	3,687	5,795	1,572	43	2,219	51,992	1,452	3,476	2,394	Nagpur
427	359	841	2,264	2,685	1,186	36	2,323	64,997	Neg.	1	2,632	Bhandara
191	139	728	1,653	2,458	1,487	11	452	40,035	0	0	0	Gondiya
902	829	919	2,445	2,040	834	0	13	50,000	1,650	3,252	1,970	Chandrapur
326	183	561	1,889	2,132	1,129	0	0	0	57	226	3,997	Gadchiroli
45,766	36,843	805	1,26,396	1,46,271	1,157	9,020	8,31,377	92,167	43,508	60,935	1,401	Maharashtra State

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे	भूईमूग / Groundnut			तौळ / Sesamum		
		क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.
(1)	(2)	(51)	(52)	(53)	(54)	(55)	(56)
1	मुंबई	0	0	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0
3	ठाणे	Neg.	Neg.	1,500	0	0	0
4	पालघर	1	1	1,316	6	3	545
5	रायगड	1	2	1,626	0	0	0
6	रत्नागिरी	Neg.	Neg.	1,481	Neg.	Neg.	300
7	सिंधुदुर्ग	13	26	1,930	0	0	0
8	नाशिक	243	335	1,378	Neg.	Neg.	303
9	धुळे	187	214	1,142	4	1	254
10	नंदुरबार	39	41	1,062	1	0	313
11	जळगाव	51	56	1,108	36	12	343
12	अहमदनगर	157	195	1,241	2	1	324
13	पुणे	217	231	1,065	9	3	314
14	सातारा	357	516	1,446	Neg.	Neg.	300
15	सांगली	292	352	1,204	Neg.	Neg.	909
16	सोलापूर	51	55	1,077	4	1	351
17	कोल्हापूर	545	824	1,512	Neg.	Neg.	333
18	औरंगाबाद	74	54	726	2	Neg.	150
19	जालना	16	10	642	3	Neg.	149
20	परभणी	51	61	1,204	9	1	143
21	हिंगोली	11	9	827	7	1	142
22	बीड	317	175	551	66	10	152
23	नांदेड	39	27	696	35	10	292
24	उस्मानाबाद	64	43	675	36	5	135
25	लातूर	25	19	768	30	3	117
26	बुलढाणा	22	30	1,349	18	4	205
27	अकोला	17	25	1,474	11	2	166
28	वाशिम	4	7	1,711	2	Neg.	187
29	अमरावती	34	40	1,188	1	Neg.	183
30	यवतमाळ	31	38	1,211	6	1	200
31	वर्धा	16	19	1,202	0	0	188
32	नागपूर	36	43	1,197	0	0	0
33	भंडारा	Neg.	Neg.	400	7	1	194
34	गोंदिया	0	0	0	13	2	191
35	चंद्रपूर	Neg.	Neg.	1,172	4	1	190
36	गडचिरोली	Neg.	Neg.	1,000	3	1	231
	महाराष्ट्र राज्य	2,911	3,449	1,185	316	67	211

टिप : (१) ऊसाचे उत्पादन हे शंभर मेट्रीक टनात

(२) कापसाचे उत्पादन गासड्याच्या (प्रत्येकी १७० कि.) स्वरूपात आहे

(३) Neg. - नगण्य

आधार : कृषी आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

Table No. 12.2 – Contd....

मोहरी / राई / Rape / Mustered/Linseed			एरंडी / Castor Seed			Districts
क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	क्षेत्र Area	उत्पादन Outturn	दर हेक्टरी उत्पादन Yield per hect.	
(57)	(58)	(59)	(60)	(61)	(62)	(2)
0	0	0	0	0	0	Mumbai
0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
0	0	0	Neg.	Neg.	1,500	Thane
0	0	0	22	8	364	Palghar
0	0	0	1	2	2,000	Raigad
0	0	0	1	1	1,000	Ratnagiri
0	0	0	14	26	1,857	Sindhudurg
0	0	0	945	1,719	1,819	Nashik
0	0	0	375	542	1,445	Dhule
0	0	0	333	441	1,324	Nandurbar
0	0	0	428	628	1,467	Jalgaon
1	Neg.	340	778	1,073	1,379	Ahmednagar
0	0	0	442	645	1,459	Pune
0	0	0	1,071	1,807	1,687	Satara
0	0	0	784	1,149	1,466	Sangli
1	Neg.	350	614	556	906	Solapur
0	0	0	1,067	1,927	1,806	Kolhapur
0	0	0	364	179	492	Aurangabad
0	0	0	1,176	815	693	Jalna
1	Neg.	353	2,385	2,091	877	Parbhani
0	0	0	1,839	2,029	1,103	Hingoli
11	4	333	2,256	1,494	662	Beed
Neg.	Neg.	400	2,865	1,979	691	Nanded
17	6	352	1,537	972	632	Osmanabad
3	1	316	4,120	4,728	1,148	Latur
0	0	0	3,771	4,437	1,177	Buldhana
0	0	0	2,078	1,469	707	Akola
0	0	0	3,011	2,281	758	Washim
0	0	0	2,920	2,699	924	Amravati
0	0	0	2,584	2,102	813	Yavatmal
0	0	0	1,177	1,793	1,523	Wardha
0	0	0	1,551	1,769	1,141	Nagpur
36	10	278	98	75	765	Bhandara
19	7	368	33	9	273	Gondiya
4	1	250	668	622	931	Chandrapur
13	3	231	27	8	296	Gadchiroli
106	33	308	41,335	42,074	1,018	Maharashtra State

Note:- (1) Yield of Sugarcane is in hundred Metric Tonnes per hectare

(2) Production of Cotton is in hundred bales of 170 kg. Each.

(3) Neg. - Negligible

Source:- Commissionerate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

**12. शेती /
तक्ता क्रमांक /
जास्त उत्पादित पिकांच्या प्रकारानुसार क्षेत्र व दर हेक्टरी सरासरी उत्पादन /**

अ. क्र. Sr.No	वर्ष Year	तांदूळ (खरीप) /Rice (Kharip)						गहू /Wheat					
		क्षेत्र /Area			सरासरी उत्पादन / Yield Rate			क्षेत्र /Area			सरासरी उत्पादन / Yield Rate		
		एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या	टक्केवारी	एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या	टक्केवारी	एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या	टक्केवारी	एकूण	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या	टक्केवारी
		Total	जाती H.Y.V.	%	Total	जाती H.Y.V.	%	Total	जाती H.Y.V.	%	Total	जाती H.Y.V.	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	1985-86	15,155	10,440	68.90	1,407	1,662	118.10	8,815	6,362	72.20	731	839	114.80
2	1990-91	15,398	11,853	77.00	1,147	1,532	105.90	8,734	7,113	81.40	1,052	1,102	104.80
3	1995-96	14,848	12,570	84.66	1,683	1,830	108.73	7,017	6,248	89.04	1,279	1,333	104.22
4	1999-00	14,790	13,615	92.05	1,674	1,745	104.24	10,490	7,134	68.00	1,369	1,792	130.89
5	2000-01	14,860	11,777	79.25	1,264	1,528	120.88	7,540	7,163	95.00	1,256	1,239	98.64
6	2001-02	14,872	13,247	89.07	1,742	1,793	102.93	7,760	6,798	87.60	1,388	1,454	104.76
7	2002-03	14,968	12,816	85.62	1,198	1,304	108.85	7,598	7,097	93.41	1,295	1,336	103.17
8	2005-06	14,737	13,647	93.00	1,770	1,838	104.00	9,328	8,907	95.00	1,394	1,401	101.00
9	2006-07	14,913	13,811	93.00	1,669	1,671	100.00	12,308	12,147	99.00	1,520	1,521	100.00
10	2010-11	14,862	13,703	92.20	1,766	1,809.2	102.40	14,862	12,576	84.61	1,766	1,714.1	97.00
11	2013-14	15,675	3,196	20.38	1,925	1,663.4	86.4	10,282	9,358	91.01	1,439	1,512.7	104.9
12	2014-15	15,083	3,336	22.11	1,880	1,698.1	90.3	10,673	7,415	69.47	1,225	1,438.7	117.4
13	2015-16	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
14	2016-17	14,657	14,657	100.00	2,344	2,344	100.00	12,721	12,721	100.00	1,740	1,740	100.00
15	2017-18	14,246	14,246	100.00	1,873	1,873	100.00	11,377	11,377	100.00	1,657	1,657	100.00

टीप:- एच.वाय.व्ही. -अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती.

आधार :- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

AGRICULTURE

TABLE No.12.3

Area and average yield per hectare of High yielding varieties Crops

(क्षेत्र '००' हेक्टरात. प्रति हेक्टरी सरासरी उत्पादन किलोत)

(Area in '00' hectares. Yield Rate in Kg. Per Hectare)

बाजरी / Bajra						ज्वारी (खरीप)/ Jowar (Kharip)					
क्षेत्र /Area			सरासरी उत्पादन / Yield Rate			क्षेत्र /Area			सरासरी उत्पादन / Yield Rate		
एकूण Total	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी %	एकूण Total	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी %	एकूण Total	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी %	एकूण Total	अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जाती	टक्केवारी %
	H.Y.V.			H.Y.V.			H.Y.V.			H.Y.V.	
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
17,028	10,081	59.20	246	298	121.10	28,804	21,944	76.20	921	1073	116.50
19,270	14,322	74.30	518	613	106.00	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
16,649	15,109	90.75	580	594	102.41	20,235	18,617	91.60	1,420	1,425	100.35
17,360	16,098	92.73	653	686	105.00	19,180	18,744	97.72	1,323	1,341	101.36
18,000	16,693	92.73	604	601	99.50	19,100	18,519	96.95	1,256	1,265	100.71
13,992	12,909	92.26	594	615	103.54	17,803	17,169	96.44	1,165	1,177	101.03
15,472	13,773	89.02	741	778	104.99	17,183	16,776	97.63	1,413	1,434	101.49
14,338	13,327	93.00	650	650	100.00	14,724	14,561	99.00	1,198	1,198	100.00
14,520	14,520	100.00	729	722	99.00	14,092	14,092	100.00	1,195	1,209	101.00
10,346	9,709.1	93.80	1,086	1,149.7	105.90	10,317	9,996	96.90	1,325	1,338.2	101.00
7,626	353	4.40	1,035	1,449.8	137.3	8,038	7,247	90.50	1,152	1,196.4	103.70
8648	434	5.01	622.3	985.5	158.4	6801	6255	92.22	860	814	104.30
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
8,371	8,371	100.00	955.6	955.6	100.00	6,036	6,036	100.00	932.8	932.8	100.00
7,878	7,878	100.00	849	849	100.00	5,654	5,654	100.00	966	966	100.00

Note:- H.Y.V. High Yielding Varieties.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE
तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.4
भारतातील प्रमुख पिकांचे राज्यवार सरासरी उत्पन्न / Average yield of Important Crops In India by States
(2017-18)

(सरासरी उत्पादन प्रती हेक्टर किलोमध्ये / Average yield in Kg.per hect.)

अ. क्र. Sr.No	राज्ये / केंद्रशासित प्रदेश	तांदूळ Rice	ज्वारी Jawar	बाजरी Bajra	मका Maize	नाचणी Ragi	गहू Wheat	बाली Barely	तूर Tur	हरभरा Gram	ऊस Sugarcane	कापूस [@] Cotton [@]	States / UT (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	आंध्रप्रदेश	3,788	2,146	1,927	6,912	1,277	0	0	430	1,132	78,683	549	Andhra Pradesh
2	अरुणाचल प्रदेश	1,768	0	0	1,521	0	1,970	0	825	0	21,406	0	Arunachal Pradesh
3	आसाम	2,171	0	0	3,132	0	1,386	0	833	687	37,402	0	Assam
4	बिहार	2,447	1,066	1,134	3,476	994	2,905	1,587	1,548	1,154	59,138	0	Bihar
5	छत्तीसगढ	1,311	1,483	0	2,380	250	1,289	1,052	601	1,010	48,070	0	Chhattisgarh
6	गोवा	2,674	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Goa
7	गुजरात	2,209	1,374	2,430	1,661	896	2,898	0	1,243	1,285	66,330	660	Gujarat
8	हरियाणा	3,181	519	1,602	3,167	0	4,412	3,450	1,097	1,125	84,499	416	Haryana
9	हिमाचल प्रदेश	1,603	0	734	2,532	1,056	1,774	1,768	511	1,042	19,600	0	Himachal Pradesh
10	जम्मू व काश्मीर	1,876	635	590	1,805	0	1,628	578	0	217	0	0	Jammu & Kashmir
11	झारखंड	2,350	664	576	2,025	972	2,121	0	1,147	1,228	70,000	0	Jharkhand
12	कर्नाटक	3,038	1,048	1,241	2,948	1,653	1,193	0	861	619	84,081	573	Karnataka
13	केरळ	2,757	799	0	2,249	1,272	0	0	1,560	965	1,09,840	0	Kerala
14	मध्यप्रदेश	2,026	2,112	2,435	2,615	0	2,993	2,289	1,297	1,280	55,408	457	Madhya Pradesh
15	महाराष्ट्र	1,882	720	849	2,868	1,145	1,657	708	909	917	92,000	238	Maharashtra
16	मणिपूर	2,568	0	0	2,343	0	2,498	0	1,132	933	58,000	0	Manipur

तक्ता क्र. / Table No.12.4 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
17	मेघालय	2,740	0	0	2,293	0	1,928	0	1,295	1,066	2,983	0	Meghalaya
18	मिझोराम	1,650	0	0	1,584	0	0	0	1,031	0	28,763	0	Mizoram
19	नागालैंड	1,649	963	1,014	1,982	971	1,836	1,036	913	846	43,510	0	Nagaland
20	ओरिसा	1,739	632	619	2,513	767	2,163	0	897	778	64,704	478	Orissa
21	पंजाब	4,366	0	598	3,708	0	5,077	3,880	1,030	1,181	83,580	750	Punjab
22	राजस्थान	2,365	583	886	2,063	0	3,334	3,198	1,017	1,074	70,364	551	Rajasthan
23	सिक्कीम	1,856	0	0	1,767	0	1,079	1,072	0	0	0	0	Sikkim
24	तामीळानाडू	3,630	1,117	2,277	7,986	3,714	0	0	1,093	926	99,814	413	Tamilnadu
25	तेलंगणा	3,192	1,090	1,057	4,057	1,137	1,388	0	798	1,516	74,413	466	Telangana
26	त्रिपुरा	2,963	819	0	1,429	0	2,031	0	738	791	52,716	0	Tripura
27	उत्तर प्रदेश	2,283	1,270	1,940	2,208	0	3,269	2,801	1,175	1,155	79,245	0	Uttar Pradesh
28	उत्तरांचल	2,566	0	0	1,970	1,367	2,749	1,337	967	782	69,682	0	Uttarakhand
29	प.बंगाल	2,926	450	300	4,805	1,130	2,667	1,429	1,300	1,150	75,000	0	West Bengal
30	अंदमान आणि निकोबार बेटे	3,154	0	0	862	0	0	0	500	0	13,969	0	A & N Islands
31	चंडीगड	733	0	0	0	0	4,699	0	0	0	0	0	Chandigarh
32	दादरा व नगर हवेली	2,201	2,200	0	1,000	1,700	2,300	0	1,000	0	80,000	0	D & N Haveli
33	दिल्ली	2,876	960	2,197	5,118	0	4,311	2,919	0	2,000	0	0	Delhi
34	दमण आणि दिव	1,222	0	1,333	0	0	0	0	0	0	0	0	Daman & Diu
35	पाँडेचेरी	2,446	0	2,786	0	2,889	0	0	0	0	1,25,000	0	Puducherry
36													
	भारत	2,576	956	1,231	3,065	1,662	3,368	2,695	967	1,078	80,198	443	India

टिप: # इतर मध्ये समाविष्ट / Included in others, NA: उपलब्ध नाही / Not Applicable.

@ १७० किलोची एक गासडी याप्रमाणे हजार गासड्या / Thousand bales of 170 kgs each.

आधार : सांख्यिकी आणि कार्यक्रम अंमलबजावणी, मंत्रालय

Source : Ministry of Statistics and Programme Implementation, Govt. Of India.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.5

वहित धारण जमिनीच्या आकारमान गटानुसार वहित धारकांची संख्या व क्षेत्र
 Number of Operational Holdings & Area according to Size Groups
 (कृषी गणना २०१५-१६) / (Agricultural Census, 2015-16)

(आकडे '००' हेक्टरमध्ये / Figures in '00' Hectares)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	सिमांतिक (१ हेक्टरापर्यंत) Marginal (up to 1 hectare)	अल्पधारक (१ ते २ हे.) Small (1 to 2) hectare	निम्न मध्यम (२ ते ४ हे.) Semi medium (2 to 4) hectare	मध्यम (४ ते १० हे.) Medium (4 to 10) hectare	मोठे (१० हेक्टरापेक्षा जास्त) Large (More than 10 hectare)	एकूण Total	वहित धारण जमिनीचे क्षेत्र (हेक्टरात) Average size of operational holdings (in hectare)	Districts	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर	संख्या	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
		क्षेत्र	0	0	0	0	0	0	0	
2	मुंबई उपनगर	संख्या	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
		क्षेत्र	0	0	0	0	0	0	0	
3	ठाणे	संख्या	92,467	26,983	16,252	7,767	1,267	1,44,736	--	Thane
		क्षेत्र	31,390	34,489	43,202	46,146	20,133	1,75,360	1.2	
4	पालघर	संख्या	86,815	29,183	18,369	10,428	2,354	1,47,149	--	Palghar
		क्षेत्र	33,883	40,878	49,465	62,521	39,810	2,26,557	1.5	
5	रायगड	संख्या	2,58,215	49,075	27,478	13,692	2,819	3,51,279	--	Raigad
		क्षेत्र	84,655	68,273	73,511	82,162	49,579	3,58,180	1.0	
6	रत्नागिरी	संख्या	3,51,231	76,182	55,126	29,513	4,937	5,16,989	--	Ratnagiri
		क्षेत्र	1,03,338	94,909	1,45,308	1,74,040	80,134	5,97,729	1.2	
7	सिंधुदुर्ग	संख्या	2,44,765	39,692	25,226	13,208	3,100	3,25,991	--	Sindhudurg
		क्षेत्र	58,945	48,244	65,538	78,124	52,522	3,03,373	0.9	
8	नाशिक	संख्या	3,28,330	2,16,572	1,22,270	38,861	3,718	7,09,751	--	Nashik
		क्षेत्र	1,64,013	2,82,017	3,13,720	2,17,583	60,946	10,38,279	1.5	
9	धुळे	संख्या	92,096	93,936	53,485	19,898	1,361	2,60,776	--	Dhule
		क्षेत्र	51,429	1,17,513	1,33,587	1,10,730	23,415	4,36,674	1.7	
10	नंदुरबार	संख्या	46,839	66,859	37,974	13,397	,998	1,66,067	--	Nandurbar
		क्षेत्र	27,818	85,,782	99,749	74,409	17,318	3,05,076	1.8	
11	जळगाव	संख्या	1,94,457	1,72,818	84,219	25,748	1,662	4,78,904	--	Jalgaon
		क्षेत्र	1,15,446	2,64,800	2,30,889	1,44,411	25,842	7,81,388	1.6	
12	अहमदनगर	संख्या	6,06,139	2,83,687	1,45,641	40,066	3,450	10,78,983	--	Ahmednagar
		क्षेत्र	2,61,083	3,71,127	3,79,457	2,21,304	67,057	13,00,028	1.2	
13	पुणे	संख्या	4,85,204	1,89,578	1,08,531	40,187	5,828	8,29,328	--	Pune
		क्षेत्र	1,95,639	2,49,303	2,81,120	2,28,696	97,077	10,51,835	1.3	
14	सातारा	संख्या	6,80,670	1,41,474	60,650	17,992	3,114	9,03,900	--	Satara
		क्षेत्र	2,16,132	1,72,428	1,55,819	1,02,703	53,550	7,00,632	0.8	
15	सांगली	संख्या	3,35,037	1,21,394	67,870	24,913	3,114	5,52,328	--	Sangli
		क्षेत्र	1,44,203	1,60,337	1,85,738	1,42,921	50,941	6,84,140	1.2	
16	सोलापूर	संख्या	3,25,387	2,26,400	1,64,427	56,212	5,015	7,77,441	--	Solapur
		क्षेत्र	1,43,158	3,00,785	4,36,185	3,11,788	80,496	12,72,412	1.6	
17	कोल्हापूर	संख्या	5,04,117	1,05,492	39,416	10,017	1,634	6,60,676	--	Kolhapur
		क्षेत्र	1,68,114	1,28,902	96,908	55,839	38,260	4,88,023	0.7	
18	औरंगाबाद	संख्या	2,93,716	1,85,373	83,352	21,578	1,746	5,85,765	--	Aurangabad
		क्षेत्र	1,52,034	2,38,215	2,13,113	1,17,503	26,570	7,47,435	1.3	

तक्ता क्रमांक / Table No.12.5 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)	
19	जालना	संख्या	2,30,643	1,48,011	77,561	19,900	1,137	4,77,252	--	Jalna
		क्षेत्र	1,15,803	1,98,911	2,00,945	1,07,688	17,801	6,41,148	1.3	
20	परभणी	संख्या	1,74,615	1,30,006	70,617	17,889	1,336	3,94,463	--	Parbhani
		क्षेत्र	88,482	1,79,406	1,81,021	97,662	22,914	5,69,485	1.4	
21	हिंगोली	संख्या	1,07,862	80,090	45,925	11,382	710	2,45,969	--	Hingoli
		क्षेत्र	61,348	1,18,526	1,18,061	63,407	10,746	3,72,088	1.5	
22	बीड	संख्या	4,33,643	1,96,151	99,824	27,295	1,555	7,58,468	--	Beed
		क्षेत्र	1,76,789	2,66,219	2,66,280	1,51,275	24,650	8,85,213	1.2	
23	नांदेड	संख्या	2,99,161	2,21,898	1,04,753	19,641	1,296	6,46,749	--	Nanded
		क्षेत्र	1,60,554	2,90,816	2,59,185	1,07,802	21,449	8,39,806	1.3	
24	उस्मानाबाद	संख्या	1,58,261	1,41,393	79,881	28,493	1,967	4,09,995	--	Osmanabad
		क्षेत्र	77,622	1,92,218	2,11,382	1,60,559	32,412	6,74,193	1.6	
25	लातूर	संख्या	1,90,447	1,48,729	72,955	21,566	1,042	4,34,739	--	Latur
		क्षेत्र	99,773	2,00,475	1,92,449	1,18,016	15,698	6,26,411	1.4	
26	बुलढाणा	संख्या	2,12,259	1,80,623	79,938	17,295	1,043	4,91,158	--	Buldhana
		क्षेत्र	1,30,100	2,54,927	2,08,747	94,259	17,752	7,05,785	1.4	
27	अकोला	संख्या	1,01,540	1,04,186	53,585	13,727	860	2,73,898	--	Akola
		क्षेत्र	64,619	1,43,098	1,32,991	75,106	15,679	4,31,493	1.6	
28	वाशिम	संख्या	86,062	90,779	43,900	13,772	943	2,35,456	--	Washim
		क्षेत्र	51,825	1,27,207	1,13,596	76,708	13,505	3,82,841	1.6	
29	अमरावती	संख्या	1,61,108	1,88,756	88,607	29,604	2,130	4,70,205	--	Amravati
		क्षेत्र	1,00,596	2,43,101	2,22,592	1,64,327	35,725	7,66,341	1.6	
30	यवतमाळ	संख्या	52,980	2,12,002	1,31,966	42,380	3,213	4,42,541	--	Yavatmal
		क्षेत्र	32,018	2,65,773	3,24,971	2,29,620	50,718	9,03,100	2.0	
31	वर्धा	संख्या	42,589	95,578	59,221	21,252	1,423	2,20,063	--	Wardha
		क्षेत्र	28,439	1,32,065	1,52,995	1,18,673	20,131	4,52,303	2.1	
32	नागपूर	संख्या	95,628	1,20,322	70,393	24,381	1,840	3,12,564	--	Nagpur
		क्षेत्र	54,503	1,57,582	1,79,669	1,34,732	27,511	5,53,997	1.8	
33	भंडारा	संख्या	1,66,594	52,118	16,180	3,529	373	2,38,794	--	Bhandara
		क्षेत्र	76,268	72,037	42,875	19,021	8,945	2,19,146	0.9	
34	गोंदिया	संख्या	1,86,963	51,606	16,369	3,120	215	2,58,273	--	Gondiya
		क्षेत्र	78,386	67,410	42,180	16,982	4,423	2,09,381	0.8	
35	चंद्रपूर	संख्या	1,26,060	1,05,442	74,807	25,181	1,566	3,33,056	--	Chandrapur
		क्षेत्र	66,920	1,41,109	1,95,212	1,38,052	23,835	5,65,128	1.7	
36	गडचिरोली	संख्या	63,923	46,871	30,255	9,735	949	1,51,733	--	Gadchiroli
		क्षेत्र	33,334	62,245	77,180	54,650	14,043	2,41,452	1.6	
	महाराष्ट्र	संख्या	78,15,823	43,39,259	23,27,023	7,33,619	69,715	1,52,85,439	--	Maharashtra
	राज्य	क्षेत्र	34,48,659	57,71,127	60,25,640	40,99,419	11,61,587	2,05,06,432	1.3	State

आधार : कृषि गणना, २०१५-१६, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Agricultural Census, 2015-16, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

12. शेती / AGRICULTURE
तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.6
धारण प्रकारानुसार एकूण वहित धारकांची संख्या व क्षेत्र
Number and Area of Operational Holdings by Tenure and by Size Groups
(कृषी गणना २०१५-१६) / (Agricultural Census, 2015-16)

(क्षेत्र हेक्टरमध्ये / Area in hectares)

अ.क्र. Sr. No.	आकारमान क्षेत्र Size class in hectare	व्यक्तिगत धारण Individual Holdings		समाईक धारक Joint Holdings		संस्था धारक Institutional Holdings		एकूण धारक Total Holdings	
		संख्या No.	क्षेत्र Area	संख्या No.	क्षेत्र Area	संख्या No.	क्षेत्र Area	संख्या No.	क्षेत्र Area
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	Below 0.50	41,39,896	9,70,893	2,24,933	55,199	7,395	1,680	43,72,224	10,27,772
2	0.50 - 1.00	32,73,268	22,96,046	1,66,397	1,22,062	3,934	2,779	34,43,599	24,20,887
	सिमांतिक / Marginal	74,13,164	32,66,939	3,91,330	1,77,261	11,329	4,459	78,15,823	34,48,659
3	1.00 -2.00	41,39,775	54,84,976	1,94,261	2,79,026	5,223	7,125	43,39,259	57,71,127
	लहान / Small	41,39,775	54,84,976	1,94,261	2,79,026	5,223	7,125	43,39,259	57,71,127
4	2.00 -3.00	16,02,844	36,61,953	90,530	2,15,348	3,021	7,113	16,96,395	38,84,414
5	3.00 - 4.00	5,90,175	20,03,666	38,546	1,31,058	1,907	6,502	6,30,628	21,41,226
	निम्न मध्यम / Semi medium	21,93,019	56,65,619	1,29,076	3,46,406	4,928	13,615	23,27,023	60,25,640
6	4.00 - 5.00	3,14,410	13,85,600	19,444	85,945	1,419	6,281	3,35,273	14,77,826
7	5.00 - 7.50	2,84,792	16,87,720	15,765	94,080	1,730	10,285	3,02,288	17,92,085
8	7.50 - 10.00	89,929	7,76,799	5,095	43,672	1,034	9,036	96,058	8,29,507
	मध्यम / Medium	6,89,131	38,50,120	40,304	2,23,697	4,184	25,602	7,33,619	40,99,419
9	10.00 - 20.00	52,883	6,64,544	3,424	43,608	1,286	16,958	57,593	7,25,110
10	20.00-and above	10,706	3,74,382	651	23,410	765	38,685	12,122	4,36,477
	मोठे / Large	63,589	10,38,926	4,075	67,019	2,051	55,642	69,715	11,61,587
	एकूण / Total	1,44,98,678	1,93,06,582	7,59,046	10,93,408	27,715	1,06,442	1,52,85,439	2,05,06,432
	एकूणशी टक्केवारी / Percentage to Total	94.85	94.15	4.96	5.33	0.18	0.52	0.52	100.00

आधार : कृषि गणना २०१५-१६, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source : Agricultural Census 2015-16, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

12. शेती / AGRICULTURE
तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.7
रासायनिक खतांचा वापर / Consumption of Chemical Fertilizers
(2017-18)

(आकडे '००' मे.टनात / Figures in '00' M. tonnes)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे (2)	खते / Fertilizers				एकूण Total (6)	Districts (2)
		नत्रयुक्त Nitrogenous (3)	स्फुरदायुक्त Phosphatic (4)	पालाशयुक्त Potassic (5)			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)	
1	मुंबई	0	0	0	0	Mumbai	
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	Mumbai Suburban	
3	ठाणे	123	0	0	123	Thane	
4	पालघर	194	5	4	203	Palghar	
5	रायगड	177	5	10	192	Raigad	
6	रत्नागिरी	120	11	3	134	Ratnagiri	
7	सिंधुदुर्ग	82	19	8	109	Sindhudurg	
8	नाशिक	1,510	426	134	2,070	Nashik	
9	धुळे	685	159	112	956	Dhule	
10	नंदुरबार	692	261	148	1,101	Nandurbar	
11	जळगाव	1,729	815	863	3,407	Jalgaon	
12	अहमदनगर	1,634	600	209	2,443	Ahmednagar	
13	पुणे	1,610	288	219	2,117	Pune	
14	सातारा	844	187	158	1,189	Satara	
15	सांगली	1,033	310	276	1,619	Sangli	
16	सोलापूर	1,770	426	353	2,549	Solapur	
17	कोल्हापूर	1,393	353	312	2,058	Kolhapur	
18	औरंगाबाद	1,358	328	149	1,835	Aurangabad	
19	जालना	832	310	129	1,271	Jalna	
20	परभणी	503	141	54	698	Parbhani	
21	हिंगोली	257	111	46	414	Hingoli	
22	बीड	852	177	78	1,107	Beed	
23	नांदेड	1,066	396	286	1,748	Nanded	
24	उस्मानाबाद	366	110	40	516	Osmanabad	
25	लातूर	423	187	46	656	Latur	
26	बुलढाणा	617	280	92	989	Buldhana	
27	अकोला	325	185	68	578	Akola	
28	वाशिम	114	88	13	215	Washim	
29	अमरावती	579	290	109	978	Amravati	
30	यवतमाळ	749	365	146	1,260	Yavatmal	
31	वर्धा	488	216	138	842	Wardha	
32	नागपूर	798	312	78	1,188	Nagpur	
33	भंडारा	349	161	12	522	Bhandara	
34	गोंदिया	264	130	8	402	Gondiya	
35	चंद्रपूर	635	308	42	985	Chandrapur	
36	गडचिरोली	257	52	21	330	Gadchiroli	
	महाराष्ट्र राज्य	24,428	8,012	4,364	36,804	Maharashtra State	

आधार:- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE
तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.8
महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक / Index numbers of Production of Principal Crops in Maharashtra State
(2017-18)

(base year - 1969-70)

अ. क्र. Sr.No	वस्तु Weights	भार Weights	1982-83	1990-91	2000-01	2010-11	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
I	अन्नधान्ये -											I. FOOD-GRAINS
(a)	तृणधान्ये-											(a) Cereals-
1	तांदूळ	9.49	87.4	106.1	87.4	122.1	141.3	133.4	117.4	262.2	123.6	Rice
2	गहू	5.92	80.6	93.9	97.9	237.7	165.5	135.1	101.4	576.3	194.7	Wheat
5	ज्वारी	22.16	95.5	121.1	81.4	70.5	50.7	43.1	24.6	80.8	48.8	Jawar
6	बाजरी	3.08	64.2	154.3	150.5	155.5	109.1	74.5	46.1	125.9	92.6	Bajri
7	बाली	0.02	37.7	17.0	13.2	188.7	N.A.	N.A.	N.A.		N.A.	Barley
8	मका	0.46	36.9	105.2	253.8	2,180.5	2,715.1	1,844.6	1,390.7	10,737.7	2,618.9	Maize
9	नाचणी	0.85	92.0	98.4	60.8	55.5	67.1	56.3	43.9	70.7	50.2	Ragi
10	कोद्रा	0.05	73.7	66.6	43.6	23.6	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Kodra
11	इतर तृणधान्ये	0.19	76.7	150.8	162.5	26.1	46.6	70.8	47.3	119.8	59.0	Other Cereals
	एकूण तृणधान्ये	42.22	88.5	115.7	91.9	134.2	120.6	98.5	73.1	242.4	117.3	Total-Cereals
(b)	कडधान्ये-											(b) Pulses-
1	हरभरा	1.47	78.4	215.8	213.3	790.7	986.4	661.4	472.4	1,888.2	1246.0	Gram
2	तूर	5.45	96.1	105.2	166.0	245.3	259.9	88.8	111.7	698.1	314.3	Tur
3	इतर कडधान्ये	3.52	112.5	160.0	150.0	196.5	123.2	15.1	19.3	129.7	92.3	Other Pulses
	एकूण कडधान्ये	10.44	99.2	139.2	167.3	305.6	316.1	144.6	131.3	594.9	370.6	Total-Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	52.66	90.6	120.4	106.8	168.2	159.4	107.6	84.7	308.8	167.4	Total-Food-grains
II	अन्नधान्येत्तर-											II. NON-FOOD-GRAINS
(a)	गळिताची धान्ये -											(a) Oil Seeds
1	भुईमूग	7.23	71.4	158.9	76.2	74.3	163.8	61.5	54.2	66.9	55.9	Groundnut
2	तीळ	0.57	94.2	223.7	88.9	58.9	32.4	12.2	12.2	24.6	19.7	Sesame
3	मोहरी, राई आणि जवस	0.78	73.4	86.5	30.8	5.1	20.3	9.0	6.5	9.8	9.0	Rape, Mustard and Linseed.

तक्ता क्र. / Table No.12.8 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
4	एरंड	0.01	25.0	166.7	358.3	333.3	416.7	525.6	375.5	350.0	316.7	Castor-Seed
5	सुर्यफुल	0.57	76.8	609.8	352.3	267.3	88.4	88.4	88.4	N.A.	41.6	Sunflower
	एकूण गळितांची धान्ये	9.16	73.3	184.8	90.6	79.8	60.1	56.1	50.0	61.2	49.0	Total Oil Seeds
(b)	तंतू पिके-											(b) Fibres
1	कापूस	9.89	110.4	128.6	123.6	512.3	605.6	245.2	245.2	788.9	417.8	Cotton
2	अंबाडी	0.04	44.5	38.0	36.5	26.4	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mesta
	एकूण तंतू पिके	9.93	110.1	128.2	123.2	510.4	603.2	244.2	244.2	N.A.	416.1	Total-Fibres
(c)	संकीर्ण-											(c) Miscellaneous
1	ऊस	25.97	114.3	158.2	186.9	297.2	289.9	345.1	261.0	381.8	313.4	Sugarcane
2	तंबाखू	0.14	68.3	117.3	138.1	32.7	N.A.	30.98	41.45	22.9	10.2	Tobacco
3	बटाटे	0.22	84.2	120.9	121.9	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Potato
4	मिरची	1.92	107.1	102.2	82.0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Chilies
	एकूण संकीर्ण	28.25	113.3	153.9	179.0	273.4	266.5	317.4	240.1	324.0	288.2	Total Miscellaneous
	एकूण अन्नधान्येतर	47.34	104.9	154.5	150.2	285.6	297.2	251.5	204.2	349.6	268.8	Total-Nonfood-grains.
	सर्व पिके	100	97.4	136.5	127.4	223.8	224.6	175.7	141.2	326.9	215.4	All Commodities

आधार:- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.9

मुख्य पिकांखालील जिल्हावार क्षेत्र / Area under major crops in each districts
(2017-18)

(क्षेत्र '०० हेक्टरात / Area in '00 hectares)

Sr. No	जिल्हा	तृणधान्ये व कडधान्ये	ऊस	फळे व भाज्या	मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	संकीर्ण अन्न पिके	एकूण अन्न पिके	एकूण गळितांची धान्ये	तंतूपिके	औषधीद्रव्ये व मादक पदार्थ	वैरणीची पिके	संकीर्ण अन्नधान्येतर पिके	एकूण अन्नधान्येतर पिके	एकूण पिकांखालील क्षेत्र	Districts
(1)	(2)	Cereals and Pulses (3)	Sugarcane (4)	Fruits and Vegetables (5)	Condiments and Spices (6)	Miscellaneous food crops (7)	Total food crops (8)	Total Oil seeds (9)	Fibre crops (10)	Drugs and narcotics (11)	Fodder Crops (12)	Miscellaneous non-food crops (13)	Total non-food crops (14)	Total area under crops (15)	(2)
1	मुंबई	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Mumbai Suburban
3	ठाणे	637.00	0.00	0.00	0.60	--	--	0.00	0.00	--	--	--	--	--	Thane
4	पालघर	1,079.00	0.00	109.42	0.00	--	--	22.00	0.00	--	--	--	--	--	Palghar
5	रायगड	1,241.00	0.00	155.05	0.00	--	--	1.00	0.00	--	--	--	--	--	Raigad
6	रतागिरी	947.00	0.44	627.97	1.49	--	--	1.00	0.00	--	--	--	--	--	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	683.00	10.98	349.00	11.84	--	--	14.00	0.00	--	--	--	--	--	Sindhudurg
8	नाशिक	6,298.00	118.70	3,553.22	11.23	--	--	945.00	654.00	--	--	--	--	--	Nashik
9	धुळे	3,617.00	25.01	448.99	1.57	--	--	375.00	2004.00	--	--	--	--	--	Dhule
10	नंदुरबार	2,378.00	148.90	166.65	48.69	--	--	333.00	966.00	--	--	--	--	--	Nandurbar
11	जळगाव	5,247.00	93.30	895.35	6.90	--	--	428.00	5143.00	--	--	--	--	--	Jalgaon
12	अहमदागर	11,494.00	104.40	1,813.23	7.70	--	--	778.00	1328.00	--	--	--	--	--	Ahmednagar
13	पुणे	5,682.00	1,931.00	1,786.20	1.10	--	--	442.00	0.00	--	--	--	--	--	Pune
14	सातारा	9,674.00	1,005.00	226.68	36.89	--	--	614.00	2.56	--	--	--	--	--	Satara
15	सांगली	4,313.00	806.40	334.48	12.62	--	--	1071.00	0.85	--	--	--	--	--	Sangli
16	सोलापूर	4,276.00	801.80	957.37	0.00	--	--	784.00	2.54	--	--	--	--	--	Solapur
17	कोल्हापूर	1,797.00	1,439.00	135.20	8.00	--	--	1067.00	0.13	--	--	--	--	--	Kolhapur
18	औरंगाबाद	4,955.00	213.30	398.40	62.15	--	--	364.00	5214.00	--	--	--	--	--	Aurangabad

तक्ता क्र. / Table No.12.9 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
19	जालना	3,643.00	237.90	276.74	5.36	--	--	1176.00	2795.00	--	--	--	--	--	Jalna
20	परभणी	10,512.00	360.50	70.15	13.99	--	--	2256.00	3485.00	--	--	--	--	--	Parbhani
21	हिंगोली	4,916.00	400.00	25.70	48.00	--	--	4120.00	31.10	--	--	--	--	--	Hingoli
22	बीड	5,126.00	350.00	235.95	7.77	--	--	1537.00	134.00	--	--	--	--	--	Beed
23	नांदेड	4,508.00	230.00	133.77	16.47	--	--	2865.00	2995.00	--	--	--	--	--	Nanded
24	उस्मानाबाद	3,666.00	250.00	248.22	7.85	--	--	2,385.00	1,851.00	--	--	--	--	--	Osmanabad
25	लातूर	3,123.00	95.00	422.60	0.00	--	--	1,839.00	870.00	--	--	--	--	--	Latur
26	बुलढाणा	3,507.00	2.57	118.07	8.66	--	--	3,771.00	1,745.00	--	--	--	--	--	Buldhana
27	अकोला	2,001.00	0.45	172.98	13.22	--	--	2,078.00	1,646.00	2.01	--	--	--	--	Akola
28	वाशिम	1,445.00	1.54	54.09	12.12	--	--	3,011.00	193.00	--	--	--	--	--	Washim
29	अमरावती	3,314.00	1.21	811.70	4.49	--	--	2,920.00	2,075.00	1.66	--	--	--	--	Amravati
30	यवतमाळ	2,864.00	141.30	64.64	14.12	--	--	2,584.00	4,703.00	--	--	--	--	--	Yavatmal
31	वर्धा	1,415.00	21.68	91.42	12.36	--	--	1,177.00	2,511.00	--	--	--	--	--	Wardha
32	नागपूर	3,687.00	42.68	422.60	80.56	--	--	1,551.00	1,452.00	--	--	--	--	--	Nagpur
33	भंडारा	2,264.00	35.74	27.93	6.30	--	--	98.00	0.38	--	--	--	--	--	Bhandara
34	गोंदिया	1,653.00	11.29	10.04	5.97	--	--	33.00	0.00	--	--	--	--	--	Gondiya
35	चंद्रपूर	2,445.00	0.26	22.02	8.65	--	--	668.00	1,650.00	--	--	--	--	--	Chandrapur
36	गडचिरोली	1,889.00	0.00	41.98	0.32	--	--	27.00	56.50	--	--	--	--	--	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,26,296.00	8,880.35	15,207.81	476.99	--	--	41,335.00	43,508.06	3.67	--	--	--	--	Maharashtra State

आधार:- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.10

महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांखालील क्षेत्रांचे निर्देशांक / Index numbers of area of Principal Crops in Maharashtra State
(2017-18)

(पायाभूत काळ १९६९-७०त्रैवार्षिक =१०० / Base 1969-70 Triennium =100)

अ. क्र. Sr.No	वस्तू	1960-61	1965-66	1970-71	1975-76	1980-81	1985-86	1990-91	1995-96	1999-00	2000-01	2001-02	2017-18	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	अन्नधान्ये-													I. FOOD-GRAINS
(a)	तृणधान्ये-													(a) Cereals-
1	तांदूळ	97.7	99.3	101.4	106.4	113.0	115.8	118.9	103.2	114.3	113.6	113.8	109.1	Rice
2	गहू	108.6	99.8	97.3	140.1	129.3	105.6	104.6	69.0	125.7	90.4	93.0	136.3	Wheat
3	खरीप ज्वारी	100.9	103.1	100.5	108.9	118.7	114.1	109.0	72.8	76.0	75.7	70.5	22.4	Kharif Jawar
4	रब्बी ज्वारी	114.1	105.5	96.7	101.2	105.1	114.4	109.3	98.2	100.0	97.2	102.5	88.5	Rabi Jawar
5	एकूण ज्वारी	108.4	104.4	98.3	104.6	111.0	114.2	109.2	86.4	89.5	87.8	88.6	59.7	Total Jawar
6	बाजरी	79.3	88.7	98.9	87.7	82.9	82.6	93.5	105.1	84.2	87.3	67.9	38.2	Bajri
7	बार्ली	113.3	76.7	186.7	293.4	296.7	306.6	75.0	2.9	46.2	29.7	36.3	N.A.	Barley
8	मका	60.6	95.5	103.2	135.5	164.9	174.0	244.1	254.4	636.9	744.1	737.8	2407.0	Maize
9	नाचणी	108.2	108.9	89.6	99.0	104.3	104.4	97.7	66.8	73.7	72.9	71.0	43.7	Ragi
10	कोद्रा	119.8	102.9	71.4	74.9	85.6	76.2	69.0	26.3	31.0	27.8	22.7	N.A.	Kodra
11	इतर तृणधान्ये	104.1	94.2	87.3	100.0	100.3	86.7	51.3	45.4	53.3	102.0	58.8	3940.0	Other Cereals
	एकूण तृणधान्ये	101.1	100.2	98.4	104.2	107.1	107.1	106.2	89.5	95.7	93.7	89.7	76.9	Total-Cereals
(b)	कडधान्ये-													(b) Pulses-
	हरभरा	115.3	89.6	89.0	128.0	123.1	153.1	192.8	166.1	267.4	193.9	216.9	640.7	Gram
	तूर	86.1	91.6	101.8	109.7	114.7	122.8	163.6	149.4	169.1	178.0	165.2	223.3	Tur
	इतर कडधान्ये	84.5	86.8	97.1	106.8	90.5	93.6	94.0	96.6	97.3	106.4	96.2	57.7	Other Pulses
	एकूण कडधान्ये	89.0	88.3	97.1	110.3	106.2	108.2	123.3	120.8	136.5	134.7	128.2	921.7	Total-Pulses
	एकूण अन्नधान्ये		97.8	98.1	105.4	106.9	107.3	109.7	95.7	103.9	101.9	97.5	96.3	Total-Food-grains

तक्ता क्र. / Table No.12.10 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
II	अन्नधान्येत्तर-													II. NON-FOOD-GRAINS
(a)	गळिताची धान्ये-													(a) Oil Seeds
1	भुईमूग	118.3	122.1	98.8	93.4	91.0	77.5	96.3	73.9	59.1	53.6	46.9	31.8	Groundnut
2	तीळ	78.9	77.7	76.2	93.3	117.9	139.9	177.5	121.3	80.1	84.3	72.5	19.5	Sesame
3	मोहरी,राई आणि जवस	124.7	98.0	104.5	158.8	132.6	132.2	123.2	61.7	56.6	41.0	42.5	9.1	Rape, Mustard and Linseed.
4	एरंड	143.2	116.2	75.7	119.5	124.8	111.5	146.0	49.3	292.0	480.5	315.9	160.9	Castor-Seed
5	सुर्यफुल	..	..	..	..	..	..	..	..	666.5	518.4			Sunflower
	एकूण गळितांची धान्ये	114.3	112.8	96.7	103.2	100.8	90.2	110.8	112.6	62.1	56.9	50.3	28.5	Total Oil Seeds
(b)	तंतू पिके-													(b) Fibres
1	कापूस	91.1	99.0	100.3	84.1	97.2	100.4	99.5	117.1	118.6	112.2	113.2	158.6	Cotton
2	अंबाडी	86.5	96.7	84.8	115.9	113.1	99.8	66.3	29.3	50.1	43.2	40.9		Mesta
	एकूण तंतू पिके	91.0	99.0	99.9	84.8	97.6	100.4	98.8	115.0	117.2	110.7	111.6	155.2	Total-Fibres
(c)	संकीर्ण-													(c) Miscellaneous
1	ऊस	80.2	86.2	108.4	148.4	166.1	172.5	288.6	200.7	383.6	387.0	375.9	586.4	Sugarcane
2	तंबाखू	209.1	109.1	95.9	92.0	98.6	82.0	83.7	43.2	76.2	67.1	51.4	4.6	Tobacco
3	बटाटे	138.1	127.1	94.1	92.5	90.1	97.1	106.2	126.0	133.4	134.3	142.8		Potato
4	मिरची	98.3	99.5	91.6	90.2	93.9	89.2	80.4	78.3	65.5	68.5	66.3		Chillies
	एकूण संकीर्ण	93.8	94.8	99.5	116.8	126.7	127.1	176.0	153.0	212.7	215.4	209.0	266.5	Total Miscellaneous
	एकूण अन्नधान्येत्तर	97.9	102.6	99.0	92.6	100.7	99.5	108.2	118.0	108.6	103.2	101.4	127.2	Total-Non-Food-grains.
	सर्व पिके	98.5	99.0	98.3	102.2	105.3	105.3	109.3	101.1	105.1	102.2	98.5	104.1	All Commodities

आधार:- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE
महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांच्या सरासरी उत्पादनांचे निर्देशांक
Index numbers of average yield of Principal Crops in Maharashtra State
तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.11
(2017-18)

(पायाभूत काळ १९६९-७० त्रैवार्षिक =१०० / Base 1969-70 Triennium =100)

अ. क्र. Sr. No (1)	वस्तू (2)	1960-61 (3)	1965-66 (4)	1970-71 (5)	1975-76 (6)	1990-91 (7)	1995-96 (8)	1999-00 (9)	2000-01 (10)	2001-02 (11)	2002-03 (12)	2012-13 (13)	2014-15 (14)	2015-16 (15)	2016-17 (16)	2017-18 (17)	Commodity (2)
I	अन्नधान्ये-																I. FOOD-GRAINS
(a)	तृणधान्ये-																(a) Cereals-
1	तांदूळ	102.6	65.2	119.8	157.2	124.9	116.7	163.9	124.3	170.5	118.5	138.3	133.4	117.4	227.2	128.2	Rice
2	गहू	96.0	73.0	117.8	222.8	183.3	146.2	297.4	273.0	301.6	281.3	90.4	135.1	101.4	378.1	190.8	Wheat
3	खरीप ज्वारी	127.8	65.1	51.7	120.7	149.7	135.5	195.7	185.7	172.2	208.9	32.7	--	--	140.8	92.3	Kharif Jawar
4	रब्बी ज्वारी	123.6	75.9	48.3	84.2	106.9	122.3	150.2	114.0	124.9	107.6	53.7	--	--	148.8	130.4	Rabi Jawar
5	एकूण ज्वारी	124.0	69.9	50.5	105.4	133.1	122.8	166.9	144.5	140.5	149.2	40.0	43.1	24.6	129.6	92.2	Total Jawar
6	बाजरी	97.0	65.6	131.1	100.4	106.0	128.0	211.8	195.9	192.6	240.3	57.7	74.5	46.1	309.9	193.8	Bajri
7	बाली	83.1	107.4	75.6	65.6	143.0	65.4	134.9	133.5	140.4	128.7	NA	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Barley
8	मका	99.5	88.8	79.6	205.5	116.0	88.0	219.2	131.3	256.6	285.5	1532.8	1,844.6	1,390.7	450.6	173.2	Maize
9	नाचणी	100.2	66.3	115.6	121.0	152.9	108.0	145.3	112.3	162.9	115.1	61.7	56.3	43.9	162.1	119.4	Ragi
10	कोद्रा	92.2	87.1	96.4	98.3	95.2	123.5	129.1	131.5	126.1	128.7	NA	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Kodra
11	इतर तृणधान्ये	94.9	86.6	91.2	107.4	110.9	166.7	182.7	169.8	172.0	127.1	*248.22	70.8	47.3	238.7	145.5	Other Cereals
	एकूण तृणधान्ये	111.8	68.7	88.2	135.7	133.8	123.0	189.6	156.1	176.6	168.4	88.0	98.5	73.1	257.1	138.4	Total-Cereals
(b)	कडधान्ये-																(b) Pulses-
	हरभरा	113.1	85.6	94.6	137.2	130.3	141.2	218.3	176.0	202.1	191.1	643.2	661.4	472.4	341.3	246.0	Gram
	तूर	181.8	90.4	89.0	124.2	121.3	101.9	171.6	123.9	155.9	150.9	228.5	88.8	111.7	299.4	158.9	Tur
	इतर कडधान्ये	107.1	89.3	77.1	127.2	106.6	169.2	178.4	137.9	160.5	191.1	106.9	15.1	19.3	219.1	42.9	Other Pulses
	एकूण कडधान्ये	139.0	89.3	84.4	127.3	116.3	125.1	184.1	137.0	166.2	171.0	245.9	144.6	131.3	303.4	179.0	Total-Pulses
	एकूण अन्नधान्ये	116.4	72.2	87.5	134.1	130.6	123.6	188.2	151.1	173.9	169.1	119.3	107.6	84.7	272.2	153.1	Total-Food-grains
II	अन्नधान्येतर-																II. NON-FOOD-GRAINS
(a)	गळिताची धान्ये-																(a) Oil Seeds
1	भुईमूग	107.7	61.7	94.5	118.1	138.9	141.0	154.3	139.6	167.0	157.5	40.0	61.5	54.2	172.6	153.3	Groundnut
2	तोंड	113.2	110.0	73.8	106.3	123.0	133.7	154.9	113.1	162.8	156.9	25.3	12.2	12.2	119.4	109.8	Sesame

तक्ता क्र. / Table No.12.11 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
3	मोहरी,राई आणि जवस	131.4	102.3	90.3	111.8	115.5	118.7	162.5	131.5	163.7	127.1	18.3	9.0	6.5	202.4	56.4	Rape, Mustard and Linseed.
4	एरंड	104.7	71.7	132.1	167.4	173.7	118.4	159.8	149.2	163.6	143.2	387.8	525.6	375.5	191.1	87.7	Castor-Seed
5	सुर्यफुल	...	...	...	...	...	96.6	81.5				40.5	88.4	88.4		195.5	Sunflower
	एकूण गळितांची धान्ये	109.4	65.7	93.2	116.8	135.5	194.7	154.8	136.7	166.4	156.1	37.6	56.1	50.0	170.8	158.1	Total Oil Seeds
(b)	तंतू पिके-																(b) Fibres
1	कापूस	134.7	77.9	35.4	68.0	110.2	164.7	191.6	117.9	174.3	186.5	448.8	245.2	287.1	513.7	252.5	Cotton
2	अंबाडी	158.6	100.3	54.7	99.9	140.8	91.1	83.4	83.2	83.1	83.8	0.0	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mesta
	एकूण तंतू पिके	134.8	78.0	35.5	68.2	110.3	164.6	191.5	117.8	174.2	186.4	447.0	244.2	286.1	523.1	252.5	Total-Fibres
(c)	संकीर्ण-																(c) Miscellaneous
1	ऊस	101.5	91.4	106.6	105.2	103.3	91.3	97.5	90.2	84.5	80.5	292.5	345.1	261.0	92.7	913.1	Sugarcane
2	तंबाखू	122.5	122.2	112.9	110.0	184.0	179.2	300.6	288.6	267.6	352.7	NA	30.98	N.A.	345.7	N.A.	Tobacco
3	बटाटे	108.6	69.5	105.5	144.4	117.7	85.3	109.4	110.6	110.6	110.2	NA	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Potato
4	मिरची	100.5	94.3	75.9	99.3	86.0	106.1	99.8	98.1	98.0	91.0	NA	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Chillies
	एकूण संकीर्ण	101.9	92.3	103.2	105.1	102.6	91.8	98.0	90.8	85.2	81.3	268.9	317.4	240.0	92.8	913.0	Total Miscellaneous
	एकूण अन्नधान्येत्तर	110.3	81.9	83.4	102.4	107.8	112.8	110.7	95.9	98.1	94.5	261.5	251.5	204.1	148.4	793.6	Total-Non- Food-grains.
	सर्व पिके	113.8	76.5	87.9	119.2	119.2	117.3	139.7	116.2	126.0	122.3	186.6	175.7	141.2	194.5	575.0	All Commodities

आधार:- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE
तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.12
जिल्हावार बांधबंदिस्ती केलेली जमीन / Area bounded in each District
(2017-18)

(क्षेत्र '००० हेक्टरात / Area in '000 hectares)

बांधबंदिस्ती केलेली जमीन / Area bounded														
अ. क्र.	जिल्हे	2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2017-18	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई													Mumbai
2	मुंबईउपागर													Mumbai Suburban
3	ठाणे	0.06	0.17	...	...	...	...	...	...	0.04	0.04	0.05	0.04	Thane
4	पालघर												1.93	Palghar
5	रायगड	...	...	...	...	...	...	0.01	...	0.01	0.01	0.01	1.00	Raigad
6	रतागिरी	...	0.05	...	...	...	...	...	...	0.02	0	0.01	0.28	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	...	...	...	...	...	...	...	...	0.01	0	0.01	0.00	Sindhudurg
8	नाशिक	...	...	...	...	...	...	...	...	0.01	0.03	0.04	3.09	Nashik
9	धुळे	...	0.01	...	...	...	...	0.14	0.21	0.03	0.02	0.03	8.31	Dhule
10	नंदुरबार	...	...	...	...	...	...	0.01	0.42	0.03	0.02	0.04	4.41	Nandurbar
11	जळगाव	0.02	0.15	0.11	...	0.03	0.04	0.13	1.26	0.03	0.02	0.03	0.12	Jalgaon
12	अहमदागर	...	...	...	3.36	85.98	32.47	1.68	3.81	0.08	0.03	0.05	52.88	Ahmednagar
13	पुणे	...	...	...	...	0.03	5.64	0.27	0.37	4	0.01	0.04	1.00	Pune
14	सातारा	...	...	...	...	...	...	0.03	1.43	0.06	0.02	0.08	5.82	Satara
15	सांगली	...	...	...	...	...	3.28	1.95	6.93	0.04	0.03	0.09	12.54	Sangli
16	सोलापूर	0.2	0.23	...	4.13	138.9	148.94	1.16	5.45	0.07	0.03	0.05	105.36	Solapur
17	कोल्हापूर	...	...	...	...	...	...	...	...	0.03	0.02	0.04	0.41	Kolhapur
18	औरंगाबाद	0.36	2.08	3.01	5.74	8.52	10.46	3.79	5.32	0.04	0.04	0.03	19.21	Aurangabad
19	जालना	2.27	3.88	4.62	8.18	14.34	0.79	21.1	80.44	0.04	0.04	0.05	6.23	Jalna
20	परभणी	0.32	1.47	2.13	6.98	13.85	17.45	8.54	6.17	0.05	0.03	0.03	8.69	Parbhani
21	हिंगोली	0.32	1.47	2.13	6.98	13.85	17.45	8.54	6.17				2.87	Hingoli
22	बीड	0.04	0.7	1.35	3.01	5.55	16.53	1.27	13.68	0.03	0.02	0.02	27.52	Beed

तक्ता क्र. / Table No.12.12 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
23	नांदेड	2.24	4.81	3.41	2.23	2.91	10.92	8.92	5.09	0.03	0.05	0.04	24.05	Nanded
24	उस्मानाबाद	0.51	1.77	5.69	56.57	3.32	39.61	11.47	25.73	0.03	0.03	0.02	41.03	Osmanabad
25	लातूर	0.8	0.85	3.38	23.59	46.16	36.22	56.08	104.33	0.03	0.02	0.02	14.26	Latur
26	बुलढाणा	0.73	1.01	0.32	0.19	0.01	2.2	6.28	17.5	0.07	0.05	0.02	31.53	Buldhana
27	अकोला	1.59	3.46	3.65	8.99	11.66	15.19	11.01	36.64	0.05	0.02	0.03	10.04	Akola
28	वाशिम	0.32	1.47	2.13	6.98	13.85	17.45	8.54	16.34	0.05	0.04	0.03	10.38	Washim
29	अमरावती	0.63	0.42	0.65	0.34	0.32	0.19	0.06	4.78	0.05	0.05	0.02	4.04	Amravati
30	यवतमाळ	0.69	0.48	0.88	1.25	3.41	2.76	7.84	21.65	0.07	0.05	0.01	16.94	Yavatmal
31	वर्धा	0.7	0.13	0.01	3.79	4.34	4.92	4.1	5.43	0.05	0.03	0.02	12.41	Wardha
32	नागपूर	0.26	0.48	0.77	0.79	1.01	0.22	0.5	1.47	0.02	0.03	0.04	4.93	Nagpur
33	भंडारा	...	...	...	...	...	...	...	...	0	0.01	0.01	1.42	Bhandara
34	गोंदिया	0.32	1.47	2.13	6.98	13.85	17.45	8.54	0	0.01	0.01	0.02	3.65	Gondiya
35	चंद्रपूर	...	0.01	0.07	0.04	0.06	0.05	...	0.79	0.03	0.01	0.02	12.08	Chandrapur
36	गडचिरोली	...	...	...	...	...	...	...	...	0.03	0.01	0.01	3.94	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	12.36	24.46	35.34	139.11	702.23	362.4	152.93	407.69	1.21	0.85	1.08	452.41	Maharashtra State

आधार:- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissionerate of Agriculture, Maharashtra State, Pune.

12. शेती / AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.12.13

वहतीची खाती आणि त्यांचे क्षेत्र / Number of operational Holdings and area operated
(कृषी गणना २०१५-१६ / Agricultural Census, 2015-16)

(क्षेत्र हेक्टरात / Area in hectare)

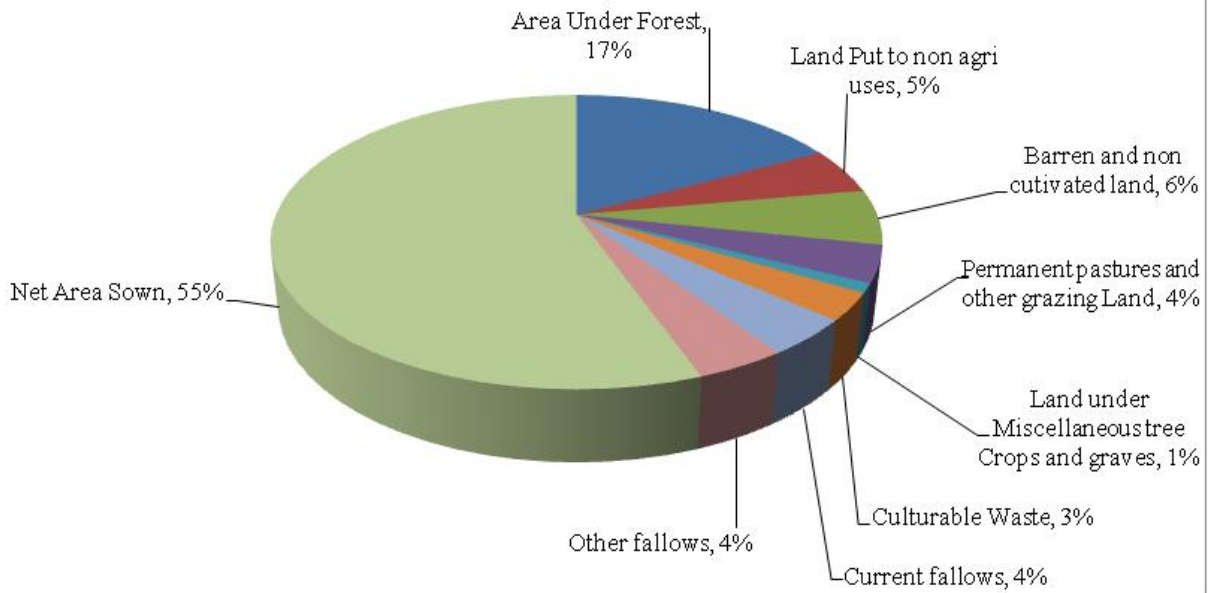
अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	व्यक्तिगत खाती		संयुक्त खाती		संस्थागत खाती		एकूण खाती		Districts
		Individual Holdings		Joint Holdings		Institutional Holdings		All Holdings		
		संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	संख्या	क्षेत्र	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई	--	--	--	--	--	--	--	--	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	--	--	--	--	--	--	--	--	Mumbai Suburban
3	ठाणे					61	175	1,44,736	1,75,360	Thane
4	पालघर					373	1,780	1,47,149	2,26,557	Palghar
5	रायगड					841	1,609	3,51,279	3,58,180	Raigad
6	रत्नागिरी					493	1,108	5,16,989	5,97,729	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग					1,409	3,282	3,25,991	3,03,373	Sindhudurg
8	नाशिक					1,502	4,706	7,09,751	10,38,279	Nashik
9	धुळे					108	647	2,60,776	4,36,674	Dhule
10	नंदुरबार					472	2,430	1,66,067	3,05,076	Nandurbar
11	जळगाव					975	2,385	4,78,904	7,81,338	Jalgaon
12	अहमदनगर					2,333	12,654	10,78,983	13,00,028	Ahmednagar
13	पुणे					1,750	7,870	8,29,328	10,51,835	Pune
14	सातारा					2,840	6,247	9,03,900	7,00,632	Satara
15	सांगली					1,434	3,531	5,52,328	6,84,140	Sangli
16	सोलापूर					1,157	7,039	7,77,441	12,72,412	Solapur
17	कोल्हापूर					3,055	4,569	6,60,676	4,88,023	Kolhapur
18	औरंगाबाद					134	633	5,85,765	7,47,435	Aurangabad
19	जालना					408	2,439	4,77,252	6,41,148	Jalna
20	परभणी		N.A.			243	4,152	3,94,463	5,69,485	Parbhani
21	हिंगोली					170	785	2,45,969	3,72,088	Hingoli
22	बीड					329	2,009	7,58,468	8,85,213	Beed
23	नांदेड					377	2,667	6,46,749	8,39,806	Nanded
24	उस्मानाबाद					209	2,760	4,09,995	6,74,193	Osmanabad
25	लातूर					299	496	4,34,739	6,26,411	Latur
26	बुलढाणा					875	5,270	4,91,158	7,05,785	Buldhana
27	अकोला					1,443	7,493	2,73,898	4,31,493	Akola
28	वाशिम					421	2,551	2,35,456	3,82,841	Washim
29	अमरावती					1,560	6,233	4,70,205	7,66,341	Amravati
30	यवतमाळ					383	1,412	4,42,541	9,03,100	Yavatmal
31	वर्धा					955	4,231	2,20,063	4,52,303	Wardha
32	नागपूर					464	1,882	3,12,564	5,53,997	Nagpur
33	भंडारा					178	441	2,38,794	2,19,146	Bhandara
34	गोंदिया					132	339	2,58,273	2,09,381	Gondiya
35	चंद्रपूर					242	714	3,33,056	5,65,128	Chandrapur
36	गडचिरोली					90	204	1,51,733	2,41,452	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,44,98,678	1,93,06,582	7,59,046	10,93,408	27,715	1,06,442	1,52,85,439	2,05,06,432	Maharashtra State

टिप / Note : N.A. जिल्हानिहाय माहिती उपलब्ध नाही / Districtwise information is not available

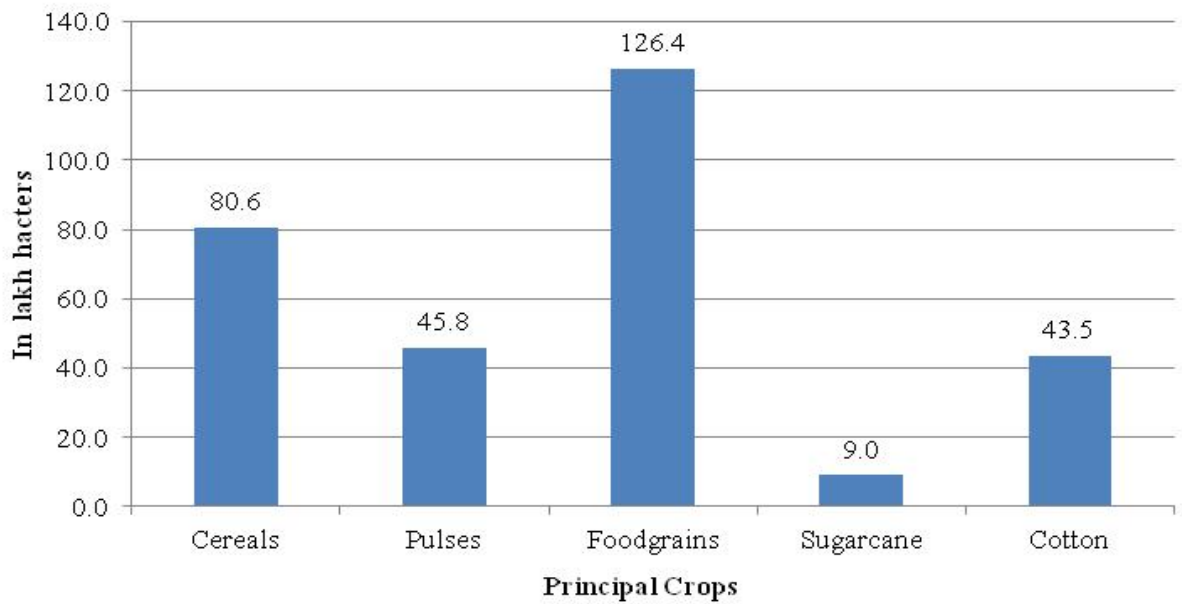
आधार : कृषि गणना, २०१५-१६, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source : Agricultural Census, 2015-16, Department of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

Table No.12.1
Land Utilisation (2017-18)

Table No. 12.2
Area Under Principal crops (2017-18)

१३. जलसिंचन

१३.१ विविध साधनांनुसार भिजलेले क्षेत्र, पीकवार सिंचनाखालील क्षेत्र व बागायती विहिरींची संख्या याबाबत माहिती या विभागात दिली आहे.

13. IRRIGATION

13.1 Data on irrigated area according to various sources, cropwise irrigated area and irrigation wells are presented in the tables in this section.

13. जलसिंचन / IRRIGATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 13.1

सिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजलेले क्षेत्र / Area irrigated by different sources of irrigation
(2000-01)(क्षेत्र '००' हेक्टरात)
(Area in '00' Hectares)

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे (2)	सिंचनाखालील निव्वळ क्षेत्र / Net area Irrigated by				सिंचनाखालील एकूण स्थूल क्षेत्र Total gross area of Crops Irrigated (6)	District (2)
		भूपृष्ठीय सिंचन Surface irrigation (3)	विहिरीद्वारे सिंचन Well irrigation (4)	सिंचनाखालील एकूण निव्वळ क्षेत्र Total Net irrigated Area (5)			
1	मुंबई शहर	--	--	--	--	Mumbai City	
2	मुंबई उपनगर	--	--	--	--	Mumbai Suburban	
3	ठाणे	54	138	192	213	Thane	
4	रायगड	56	93	149	174	Raigad	
5	रत्नागिरी	38	56	94	104	Ratnagiri	
6	सिंधुदुर्ग	77	92	169	202	Sindhudurg	
7	नाशिक	513	1,554	2,067	2,472	Nashik	
8	धुळे	54	276	330	419	Dhule	
9	नंदुरबार	30	431	461	493	Nandurbar	
10	जळगाव	234	1,224	1,458	1,633	Jalgaon	
11	अहमदनगर	922	2,688	3,610	3,939	Ahmednagar	
12	पुणे	1,244	1,455	2,699	3,200	Pune	
13	सातारा	652	1,134	1,786	2,316	Satara	
14	सांगली	418	1,023	1,441	1,594	Sangli	
15	सोलापूर	658	1,921	2,579	2,962	Solapur	
16	कोल्हापूर	490	796	1,286	1,352	Kolhapur	
17	औरंगाबाद	148	1,074	1,222	1,467	Aurangabad	
18	जालना	82	498	580	920	Jalna	
19	परभणी	138	293	431	645	Parbhani	
20	हिंगोली	189	334	523	734	Hingoli	
21	बीड	771	1,289	2,060	2,450	Beed	
22	नांदेड	153	479	632	862	Nanded	
23	उस्मानाबाद	188	888	1,076	1,333	Osmanabad	
24	लातूर	121	478	599	652	Latur	
25	बुलढाणा	44	351	395	466	Buldhana	
26	अकोला	38	150	188	262	Akola	
27	वाशिम	39	190	229	261	Washim	
28	अमरावती	63	717	780	940	Amravati	
29	यवतमाळ	73	445	518	598	Yavatmal	
30	वर्धा	35	281	316	418	Wardha	
31	नागपूर	487	603	1,090	1,340	Nagpur	
32	भंडारा	706	208	914	1,203	Bhandara	
33	गोंदिया	670	315	985	1,107	Gondiya	
34	चंद्रपूर	315	754	1,069	1,184	Chandrapur	
35	गडचिरोली	175	388	563	607	Gadchiroli	
	महाराष्ट्र राज्य	9,875	22,616	32,491	38,522	Maharashtra State	

आधार :- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे./

Source :- Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

13. जलसिंचन / IRRIGATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 13.2

जिल्हावार सिंचनाखालील स्थूल क्षेत्र व पिकांखालील स्थूल क्षेत्र / Gross area irrigated and gross cropped area
(2000-01)(क्षेत्र '००' हेक्टरात)
(Area in '00' Hectares)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	एकूण पिकांखालील क्षेत्र Gross cropped area	एकूण सिंचित क्षेत्र Gross Irrigated area	राज्याच्या एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage to State Total	निव्वळ सिंचित क्षेत्र Net Irrigated area	पिकांखालील क्षेत्राशी स्थूल सिंचित क्षेत्रांची टक्केवारी Percentage of gross irrigated area to cropped area	सिंचन क्षमता Irrigation Intensity स्थूल सिंचित क्षेत्र x 100 Gross Irrigated area x 100 निव्वळ सिंचित क्षेत्र Net irrigated area	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई शहर	..	..	..	..	..	..	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	..	..	..	..	..	..	Mumbai Suburban
3	ठाणे	4,006	213	0.55	192	5.32	110.94	Thane
4	रायगड	2,333	174	0.45	149	7.46	116.78	Raigad
5	रत्नागिरी	3,095	104	0.27	94	3.36	110.64	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	1,484	202	0.52	169	13.61	119.53	Sindhudurg
7	नाशिक	9,125	2,472	6.42	2,067	27.09	119.59	Nashik
8	धुळे	3,996	419	1.09	330	10.49	126.97	Dhule
9	नंदुरबार	3,340	493	1.28	461	14.76	106.94	Nandurbar
10	जळगाव	9,738	1,633	4.24	1,458	16.77	112.00	Jalgaon
11	अहमदनगर	13,950	3,939	10.23	3,610	28.24	109.11	Ahmednagar
12	पुणे	11,730	3,200	8.31	2,699	27.28	118.56	Pune
13	सातारा	7,205	2,316	6.01	1,786	32.14	129.68	Satara
14	सांगली	8,029	1,594	4.14	1,441	19.85	110.62	Sangli
15	सोलापूर	11,742	2,962	7.69	2,579	25.23	114.85	Solapur
16	कोल्हापूर	5,680	1,352	3.51	1,286	23.80	105.13	Kolhapur
17	औरंगाबाद	8,522	1,467	3.81	1,222	17.21	120.05	Aurangabad
18	जालना	7,332	920	2.39	580	12.55	158.62	Jalna
19	परभणी	7,456	645	1.67	431	8.65	149.65	Parbhani
20	हिंगोली	4,892	734	1.91	523	15.00	140.34	Hingoli
21	बीड	9,983	2,450	6.36	2,060	24.54	118.93	Beed
22	नांदेड	8,366	862	2.24	632	10.30	136.39	Nanded
23	उस्मानाबाद	8,139	1,333	3.46	1,076	16.38	123.88	Osmanabad
24	लातूर	7,093	652	1.69	599	9.19	108.85	Latur
25	बुलढाणा	7,624	466	1.21	395	6.11	117.97	Buldhana
26	अकोला	5,160	262	0.68	188	5.08	139.36	Akola
27	वाशिम	4,790	261	0.68	229	5.45	113.97	Washim
28	अमरावती	9,564	940	2.44	780	9.83	120.51	Amravati
29	यवतमाळ	9,655	598	1.55	518	6.19	115.44	Yavatmal
30	वर्धा	4,415	418	1.09	316	9.47	132.28	Wardha
31	नागपूर	6,152	1,340	3.48	1,090	21.78	122.94	Nagpur
32	भंडारा	2,270	1,203	3.12	914	53.00	131.62	Bhandara
33	गोंदिया	2,232	1,107	2.87	985	49.60	112.39	Gondiya
34	चंद्रपूर	5,121	1,184	3.07	1,069	23.12	110.76	Chandrapur
35	गडचिरोली	1,966	607	1.58	563	30.87	107.82	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	2,16,185	38,522	100.00	32,491	17.82	118.56	Maharashtra State

आधार : कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे / Source - Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

13. जलसिंचन /
तक्ता क्रमांक /
विविध पिकांखालील सिंचित क्षेत्र/
(2000-

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	तांदुळ Rice	गहू Wheat	ज्वारी Jowar	बाजरी Bajri	बाली Barley	मका Maize	नाचणी Ragi	हरभरा Gram
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	..	..	..	..	..	..	..	..
2	मुंबई उपनगर	..	..	..	..	..	..	..	..
3	ठाणे	24	1	0	0	0	0	0	22
4	रायगड	83	0	0	0	0	0	0	3
5	रत्नागिरी	4	0	0	0	0	0	0	0
6	सिंधुदुर्ग	44	0	0	0	0	0	0	0
7	नाशिक	34	394	79	141	0	39	0	219
8	धुळे	13	88	5	0	0	9	0	43
9	नंदुरबार	5	61	24	0	0	1	0	38
10	जळगाव	5	226	175	0	0	2	0	181
11	अहमदनगर	8	795	789	271	0	83	0	188
12	पुणे	28	358	640	124	0	82	0	148
13	सातारा	144	285	579	211	0	34	0	47
14	सांगली	34	153	316	44	0	46	0	93
15	सोलापूर	15	365	792	72	0	96	0	101
16	कोल्हापूर	32	45	0	0	0	7	0	32
17	औरंगाबाद	6	203	496	2	0	56	0	157
18	जालना	5	215	161	25	0	11	0	80
19	परभणी	22	160	21	0	0	6	0	66
20	हिंगोली	15	278	15	0	0	0	0	32
21	बीड	18	342	647	56	0	20	0	123
22	नांदेड	55	194	42	0	0	1	0	104
23	उस्मानाबाद	68	151	437	0	0	2	0	129
24	लातूर	0	109	6	0	0	9	0	37
25	बुलढाणा	2	182	0	0	0	5	0	62
26	अकोला	0	75	0	10	0	0	0	49
27	वाशिम	0	106	0	0	0	0	0	21
28	अमरावती	0	114	0	0	0	1	0	52
29	यवतमाळ	1	153	0	0	0	0	0	73
30	वर्धा	0	145	0	0	0	1	0	52
31	नागपूर	188	305	0	0	0	0	0	105
32	भंडारा	959	81	0	0	0	0	0	13
33	गोदिया	988	35	0	0	0	0	0	17
34	चंद्रपूर	858	99	0	0	0	0	0	15
35	गडचिरोली	562	5	0	0	0	0	0	0
	महाराष्ट्र राज्य	4,220	5,723	5,224	956	0	511	0	2,302

आधार: कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

IRRIGATION
TABLE No. 13.3
Irrigated area under different crops
-01)

									(क्षेत्र '००' हेक्टरात) (Area in '00' Hectares)
तूर Tur	मिरची Chillies	ऊस Sugarcane	एकूण अन्न पिके All Food Crops	कापूस Cotton	भूईमूग Groundnut	तंबाखू Tobacco	सर्व अन्नोत्तर पिके All Non- Food Crops	सिंचनाखालील एकूण क्षेत्र Total irrigated area (gross)	District
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	Mumbai City
-	-	-	-	-	-	-	-	-	Mumbai Suburban
3	4	0	181	0	2	0	32	213	Thane
3	3	0	141	0	2	0	33	174	Raigad
1	2	0	59	0	6	0	45	104	Ratnagiri
0	4	0	78	0	35	0	124	202	Sindhudurg
0	36	311	2,253	19	50	0	219	2,472	Nashik
0	29	62	319	88	9	0	100	419	Dhule
0	52	88	374	78	33	0	119	493	Nandurbar
0	44	158	1,350	169	49	0	283	1,633	Jalgaon
51	24	816	3,485	43	160	0	454	3,939	Ahmednagar
21	42	595	2,822	6	78	0	378	3,200	Pune
16	11	470	2,099	37	63	1	447	2,316	Satara
10	32	540	1,455	33	50	2	217	1,594	Sangli
0	33	744	2,515	48	170	0	149	2,962	Solapur
0	53	968	1,222	1	23	7	130	1,352	Kolhapur
0	38	205	1,335	45	12	0	132	1,467	Aurangabad
0	23	163	776	76	18	0	144	920	Jalna
0	15	131	578	33	44	0	127	645	Parbhani
0	8	159	604	41	43	0	130	734	Hingoli
72	51	365	1,915	195	57	0	535	2,450	Beed
0	83	171	753	0	69	0	109	862	Nanded
0	25	285	1,203	0	48	0	130	1,333	Osmanabad
0	26	312	591	2	21	1	61	652	Latur
0	45	12	414	12	23	0	52	466	Buldhana
0	12	8	228	5	14	0	34	262	Akola
0	6	33	246	6	5	0	15	261	Washim
0	45	44	906	14	2	0	34	940	Amravati
0	26	77	480	58	52	0	118	598	Yavatmal
3	12	46	404	4	5	0	14	418	Wardha
0	177	11	1,303	0	5	0	37	1,340	Nagpur
0	23	20	1,193	0	3	0	10	1,203	Bhandara
0	8	7	1,103	0	1	0	5	1,108	Gondiya
0	95	0	1,170	0	1	0	13	1,183	Chandrapur
0	22	0	603	0	3	0	4	607	Gadchiroli
180	1,109	6,801	34,088	1,013	1,156	11	4,434	38,522	Maharashtra State

Source.-- Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

13. जलसिंचन / IRRIGATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No.13.4
एकूण बागायती विहीरींची संख्या / Total Number of Irrigation Wells
कृषि गणना / Agriculture Census
(2010-11)

अ. क्र. Sr.No (1)	जिल्हे (2)	विहीरींची संख्या / Number of wells		एकूण Total (5)	Districts (2)
		वापरात असलेल्या In use (3)	वापरात नसलेल्या Not in use (4)		
1	मुंबई शहर	0	0	0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	4,236	0	4,236	Thane
4	रायगड	8,193	7	8,200	Raigad
5	रत्नागिरी	3,485	304	3,789	Ratinagiri
6	सिंधुदुर्ग	2,982	1,750	4,732	Sindhudurg
7	नाशिक	6,06,530	2,971	6,09,501	Nasik
8	धुळे	6,183	734	6,917	Dhule
9	नंदुरबार	14,681	78	14,759	Nandurbar
10	जळगाव	44,052	983	45,035	Jalgaon
11	अहमदनगर	1,19,053	2,203	1,21,256	Ahmednagar
12	पुणे	1,72,012	369	1,72,381	Pune
13	सातारा	1,14,927	406	1,15,333	Solapur
14	सांगली	93,680	1,444	95,124	Satara
15	सोलापूर	1,40,410	2,268	1,42,678	Sangli
16	कोल्हापूर	25,318	391	25,709	Kolhapur
17	औरंगाबाद	67,115	635	67,750	Aurangabad
18	जालना	10,426	117	10,543	Jalna
19	परभणी	82,817	142	82,959	Beed
20	हिंगोली	16,458	210	16,668	Latur
21	बीड	37,789	3,803	41,592	Osmanabad
22	नांदेड	4,593	44	4,637	Nanded
23	उस्मानाबाद	4,782	180	4,962	Parbhani
24	लातूर	2,555	69	2,624	Hingoli
25	बुलढाणा	49,322	4,394	53,716	Buldhana
26	अकोला	6,041	528	6,569	Akola
27	वाशिम	4,871	90	4,961	Vashim
28	अमरावती	97,301	330	97,631	Amravati
29	यवतमाळ	14,929	695	15,624	Yavatmal
30	वर्धा	11,057	873	11,930	Wardha
31	नागपूर	10,136	764	10,900	Nagpur
32	भंडारा	11,009	42	11,051	Bhandra
33	गोंदिया	18,455	559	19,014	Gondiya
34	चंद्रपूर	9,873	712	10,585	Chandrapur
35	गडचिरोली	5,163	707	5,870	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		18,20,434	28,802	18,49,236	Maharashtra State

टिप : एकूण बागायती विहीरींची संख्यांची माहिती कृषि गणना २०१५-१६ मध्ये उपलब्ध नाही.

Note : Information regarding total number of irrigation wells is not available in Agriculture Census 2015-16

आधार :- कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

13. जलसिंचन / IRRIGATION

तक्ता क्रमांक / TABLE No.13.5

निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र / Irrigation potential created and actual Irrigated Area
(2017-18)

(आकडे '००० हेक्टरात / Figures in '000 hectares)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	जून २०१७ अखेर निर्मित सिंचन क्षमता Irrigation potential created at the end of June 2017				प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र २०१७-१८ Actual Irrigated Area 2017-18				सिंचित क्षेत्राची निर्मित सिंचनक्षमतेशी टक्केवारी Percentage of irrigated to potential created area	Districts
		मोठे प्रकल्प Major Projects	मध्यम प्रकल्प Medium Projects	लघु प्रकल्प व उपसा सिंचन Minor Project & Lift Irrigation	एकूण Total	मोठे प्रकल्प Major Projects	मध्यम प्रकल्प Medium Projects	लघु प्रकल्प व उपसा सिंचन Minor Project & Lift Irrigation	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	मुंबई शहर	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.00	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.00	Mumbai Suburban
3	ठाणे	13.812	0.000	5.932	19.744	9.889	0.000	3.253	13.142	66.56	Thane
4	पालघर	23.107	3.066	5.161	31.334	11.908	2.755	1.400	16.063	51.26	Palghar
5	रायगड	9.317	5.606	8.937	23.860	5.283	2.829	3.634	11.746	49.23	Raigad
6	रत्नागिरी	0.000	6.232	14.747	20.979	0.000	1.770	4.025	5.795	27.62	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	7.848	5.264	5.366	18.478	2.120	2.847	3.464	8.431	45.63	Sindhudurg
8	नाशिक	147.023	32.855	46.379	226.257	142.873	37.713	28.314	208.900	92.33	Nashik
9	धुळे	0.000	61.070	38.859	99.929	0.000	34.569	14.886	49.455	49.49	Dhule
10	नंदुरबार	0.000	30.597	44.861	75.458	0.000	7.716	9.375	17.091	22.65	Nandurbar
11	जळगाव	128.312	64.894	33.528	226.734	70.219	54.257	20.27	144.746	63.84	Jalgaon
12	अहमदनगर	250.705	28.301	84.685	363.691	395.333	19.515	40.283	455.131	125.14	Ahmednagar
13	पुणे	230.053	29.349	160.786	420.188	396.533	29.249	145.544	571.326	135.97	Pune
14	सातारा	115.753	28.356	70.630	214.739	226.024	22.003	69.977	318.004	148.09	Satara
15	सांगली	58.029	20.433	165.783	244.245	37.294	13.121	192.217	242.632	99.34	Sangli
16	सोलापूर	315.853	40.202	122.234	478.289	413.457	22.842	30.044	466.343	97.50	Solapur
16	कोल्हापूर	104.882	89.742	43.874	238.498	124.424	67.653	33.722	225.799	94.68	Kolhapur

तक्ता क्रमांक / Table No.13.5 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
17	औरंगाबाद	62.613	35.006	38.190	135.809	46.219	4.626	8.924	59.769	44.01	Aurangabad
18	जालना	52.088	16.044	29.642	97.774	43.247	4.932	7.505	55.684	56.95	Jalna
19	परभणी	193.955	6.875	11.330	212.160	104.279	2.859	2.682	109.820	51.76	Parbhani
20	हिंगोली	41.081	0.000	14.447	55.528	22.203	0.000	4.492	26.695	48.07	Hingoli
21	बीड	90.907	29.583	62.898	183.388	57.581	10.890	15.111	83.582	45.58	Beed
22	नांदेड	143.957	26.581	37.005	207.543	50.572	12.460	8.234	71.266	34.34	Nanded
23	उस्मानाबाद	22.980	38.713	78.197	139.890	11.986	13.428	26.277	51.691	36.95	Osmanabad
24	लातूर	23.446	22.246	67.185	112.877	12.269	6.770	18.893	37.932	33.60	Latur
25	बुलढाणा	47.410	22.060	34.422	103.892	29.304	8.511	16.133	53.948	51.93	Buldhana
26	अकोला	22.690	21.772	13.660	58.122	10.504	8.188	5.238	23.930	41.17	Akola
27	वाशिम	0.940	6.625	54.099	61.664	0.381	2.133	17.976	20.490	33.23	Washim
28	अमरावती	57.862	30.087	26.414	114.363	69.508	17.723	14.686	101.917	89.12	Amravati
29	यवतमाळ	94.272	42.541	45.670	182.483	21.467	14.279	14.197	49.943	27.37	Yavatmal
30	वर्धा	79.091	26.849	12.162	118.102	41.875	11.929	3.503	57.307	48.52	Wardha
31	नागपूर	103.861	40.181	31.969	176.011	88.591	28.779	17.173	134.543	76.44	Nagpur
32	भंडारा	80.771	14.022	27.653	122.446	76.374	13.352	13.873	103.599	84.61	Bhandara
33	गोंदिया	45.923	35.658	26.838	108.419	29.742	9.461	12.382	51.585	47.58	Gondiya
34	चंद्रपूर	37.967	42.572	30.244	110.783	36.475	16.948	23.898	77.321	69.80	Chandrapur
35	गडचिरोली	24.331	0.000	8.644	32.975	18.612	0.000	5.838	24.450	74.15	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		2,630.839	903.382	1,502.431	5,036.652	2,606.546	506.107	837.423	3,950.076	78.43	Maharashtra State

आधार :- जलसंपदा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source: Irrigation Department, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

१४. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय

१४.१ या विभागातील तक्त्यांमध्ये पशुधन गणना, पशुवैद्यकीय सुविधा व पशुवधगृहे यांच्याविषयी आकडेवारी दिली आहे.

१४.२ पशुधन गणना २०१२ नुसार गणना केलेले विविध प्रकारचे पशु व कुक्कुट यांची संख्या देण्यात आली आहे. संपूर्ण देशात समान संकल्पना व गणना पध्दती वापरून अशा पंचवार्षिक गणना घेण्यात येतात. अशा गणनांत संपूर्ण पशुधनासंबंधी माहिती प्रत्येक घराघरातून गोळा करण्यात येते. पशुवधगृहातील पशूंची, मोक्यात प्राण्यांची व स्थलांतराधीन प्राण्यांची गणना करताना विशेष काळजी घेण्यात येते.

14. ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

14.1. Data on Livestock Census, Veterinary facilities provided and slaughter houses are given in the tables in this section.

14.2. The data on number of livestock and poultry presented is as enumerated in the State at the time of Livestock Census 2012. These are quinquennial census conducted throughout the country on the basis of uniform concepts and method of enumeration. In these censuses entire livestock is enumerated by house to house enquiry. Particular care is taken to enumerate livestock in the slaughter houses, stray animals and animals in transit.

**14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय /
तक्ता क्रमांक /
जिल्हावार पशुधनाची संख्या (२०१२)/**

		गाई / बैल / Cattle					अडीच वर्षावरील गाई / Females over 2 & 1/2 years			
		दीड वर्षावरील बैल / Males over 1 & 1/2 years								
अ. क्र.	जिल्हे	केवळ पैदाशी साठी ठेवलेले वळू	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	केवळ कामा करिता वापरलेले	इतर	एकूण	दुभत्या	आटलेल्या व एकदाही न व्यालेल्या	इतर	
Sr.No		used for breeding only	used for breeding and work both	used for work only	Others	Total (3 to 6)	In milk	Dry and not calved even	Others	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	मुंबई शहर	} 115	172	96	35	418	2,220	702	199	
2	मुंबई उपनगर									
3	ठाणे	5,475	41,127	1,56,135	4,107	2,06,844	58,780	52,231	3,128	
4	रायगड	3,319	17,870	76,617	2,923	1,00,729	38,111	23,457	1,192	
5	रत्नागिरी	3,042	30,805	1,28,503	2,296	1,64,646	43,321	35,747	1,689	
6	सिंधुदुर्ग	996	5,557	67,821	1,305	75,679	19,853	15,644	921	
7	नाशिक	11,952	15,527	3,59,168	5,021	3,91,668	1,98,952	1,63,190	6,665	
8	धुळे	3,968	2,766	1,73,154	1,260	1,81,148	54,915	45,690	698	
9	नंदुरबार	1,992	28,769	1,49,823	1,075	1,81,659	44,023	43,280	1,529	
10	जळगाव	8,596	6,605	2,61,746	3,855	2,80,802	92,355	60,084	2,054	
11	अहमदनगर	5,072	9,410	2,51,535	2,324	2,68,341	4,72,165	2,46,421	12,143	
12	पुणे	4,853	10,379	1,46,313	6,798	1,68,343	2,56,186	1,16,061	4,729	
13	सातारा	1,874	3,186	79,483	1,346	85,889	1,22,026	58,818	3,845	
14	सांगली	2,647	3,448	59,674	645	66,414	1,17,075	61,544	1,713	
15	सोलापूर	11,996	11,001	1,16,257	1,741	1,40,995	2,30,808	1,30,650	4,121	
16	कोल्हापूर	1,006	2,890	73,322	1,111	78,329	1,05,219	26,618	1,690	
17	औरंगाबाद	4,650	7,988	2,48,411	2,520	2,63,569	1,04,530	77,101	1,910	
18	जालना	3,379	8,137	2,12,004	1,864	2,25,384	56,548	44,774	1,486	
19	परभणी	4,258	2,906	1,65,993	1,616	1,74,773	55,616	40,292	1,435	
20	हिंगोली	3,825	2,379	1,26,776	1,251	1,34,231	43,614	35,219	622	
21	बीड	3,832	16,009	2,56,996	2,629	2,79,466	99,961	71,025	1,967	
22	नांदेड	6,423	5,352	2,38,240	2,727	2,52,742	1,17,925	87,594	4,183	
23	उस्मानाबाद	4,064	10,038	1,21,244	669	1,36,015	81,728	42,478	2,007	
24	लातूर	1,890	3,469	1,45,318	283	1,50,960	65,177	45,961	610	
25	बुलढाणा	7,059	3,573	2,13,396	1,596	2,25,624	72,827	65,869	1,330	
26	अकोला	5,613	3,325	97,441	1,305	1,07,684	42,791	41,997	996	
27	वाशिम	2,856	1,954	98,596	435	1,03,841	39,541	35,933	1,175	
28	अमरावती	9,422	13,585	1,76,885	1,690	2,01,582	90,845	80,758	2,355	
29	यवतमाळ	9,868	6,531	2,75,881	1,573	2,93,853	1,03,494	1,20,210	3,673	
30	वर्धा	4,008	2,615	1,06,481	415	1,13,519	48,682	46,840	3,895	
31	नागपूर	7,025	3,000	1,59,396	2,354	1,71,775	81,768	69,091	1,965	
32	भंडारा	3,369	1,398	86,251	1,092	92,110	34,432	38,584	1,161	
33	गोंदिया	2,748	2,722	1,46,314	2,104	1,53,888	41,538	45,154	1,707	
34	चंद्रपूर	8,863	4,585	2,37,745	1,500	2,52,693	61,798	60,426	1,480	
35	गडचिरोली	9,445	10,457	2,10,703	3,904	2,34,509	58,563	68,089	4,943	
महाराष्ट्र राज्य		1,69,500	2,99,535	54,23,718	67,369	59,60,122	31,57,387	21,97,532	85,216	

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

TABLE No.14.1

Livestock in each District (Livestock Census 2012)

गाई / बैल / Cattle			म्हशी - रेडे / Buffaloes					Districts
अडीच वर्षावरील गाई / Females over 2 & 1/2 years	वासरे	एकूण गाई - बैल	केवळ पैदाशीसाठी ठेवलेले	पैदाशीसाठी व कामासाठी उपयोगात आणलेले	केवळ कामाकरिता वापरलेले	इतर	एकूण	
एकूण / Total (8 to 10)	Young stock	Total cattle (7+11+12)	Used for breeding only	Used for breeding and work both	Used for work only	Others	Total (14 to 17)	(2)
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	
3,121	1,645	5,184	311	56	39	34	440	Mumbai City Mumbai Suburban
1,14,139	89,481	4,10,464	2,795	5,284	10,123	367	18,569	Thane
62,760	60,437	2,23,926	1,377	1,929	5,337	164	8,807	Raigad
80,757	73,909	3,19,312	670	2,159	4,520	69	7,418	Ratnagiri
36,418	35,313	1,47,410	509	2,001	10,932	273	13,715	Sindhudurg
3,68,807	2,55,402	10,15,877	3,637	2,292	30,170	151	36,250	Nashik
1,01,303	73,752	3,56,203	1,811	154	177	17	2,159	Dhule
88,832	66,416	3,36,907	1,478	376	214	34	2,102	Nandurbar
1,54,493	1,16,918	5,52,213	3,477	305	349	286	4,417	Jalgaon
7,30,729	4,28,115	14,27,185	1,889	533	2,418	95	4,935	Ahmednagar
3,76,976	2,17,942	7,63,261	3,161	831	866	103	4,961	Pune
1,84,689	1,06,684	3,77,262	1,268	491	957	147	2,863	Satara
1,80,332	94,801	3,41,547	1,809	851	1,501	182	4,343	Sangli
3,65,579	2,23,887	7,30,461	4,090	1,538	2,655	332	8,615	Solapur
1,33,527	63,257	2,75,113	1,552	1,244	7,189	134	10,119	Kolhapur
1,83,541	1,35,547	5,82,657	1,508	291	196	64	2,059	Aurangabad
1,02,808	86,070	4,14,262	1,083	147	299	53	1,582	Jalna
97,343	85,224	3,57,340	1,165	48	187	40	1,440	Parbhani
79,455	62,305	2,75,991	670	104	50	53	877	Hingoli
1,72,953	1,29,661	5,82,080	2,338	559	582	313	3,792	Beed
2,09,702	1,87,859	6,50,303	1,737	168	226	104	2,235	Nanded
1,26,213	92,700	3,54,928	1,465	241	555	81	2,342	Osmanabad
1,11,748	98,617	3,61,325	771	130	136	14	1,051	Latur
1,40,026	1,14,008	4,79,658	1,548	177	288	66	2,079	Buldhana
85,784	75,875	2,69,343	902	236	91	95	1,324	Akola
76,649	62,576	2,43,066	790	59	73	34	956	Washim
1,73,958	1,60,486	5,36,026	3,296	290	396	106	4,088	Amravati
2,27,377	1,98,971	7,20,201	1,777	77	143	73	2,070	Yavatmal
99,417	91,423	3,04,359	1,578	41	49	45	1,713	Wardha
1,52,824	1,44,308	4,68,907	2,894	439	432	127	3,892	Nagpur
74,177	72,487	2,38,774	1,248	204	978	144	2,574	Bhandara
88,399	95,306	3,37,593	1,133	626	13,119	374	15,252	Gondiya
1,23,704	1,40,150	5,16,547	1,443	232	471	105	2,251	Chandrapur
1,31,595	1,42,418	5,08,522	1,666	1,258	31,456	292	34,672	Gadchiroli
54,40,135	40,83,950	1,54,84,207	58,846	25,371	1,27,174	4,571	2,15,962	Maharashtra State

		म्हशी - रेडे / Buffaloes					
		तीन वर्षावरील म्हशी / Females over 3 years					
अ. क्र.	जिल्हे	दुभत्या	आटलेल्या व एकदाही न व्यालेल्या	इतर	एकूण	वासरे	एकूण म्हशी-रेडे
Sr.No		In milk	Dry and not calved even once	Others	Total	Young Stock	Total buffaloes
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)
1	मुंबई शहर	26,416	1,488	146	28,050	1,698	30,188
2	मुंबई उपनगर						
3	ठाणे	1,01,290	25,546	1,426	1,28,262	40,316	1,87,147
4	रायगड	26,053	11,198	418	37,669	22,248	68,724
5	रत्नागिरी	14,162	7,628	359	22,149	14,249	43,816
6	सिंधुदुर्ग	16,440	13,923	432	30,795	22,425	66,935
7	नाशिक	83,109	46,653	2,166	1,31,928	69,343	2,37,521
8	धुळे	34,129	25,753	1,441	61,323	36,706	1,00,188
9	नंदुरबार	23,368	18,699	664	42,731	27,267	72,100
10	जळगाव	98,587	55,343	2,317	1,56,247	96,828	2,57,492
11	अहमदनगर	83,045	52,235	5,404	1,40,684	75,744	2,21,363
12	पुणे	1,31,877	58,504	1,069	1,91,450	97,760	2,94,171
13	सातारा	1,41,578	74,747	3,268	2,19,593	1,30,388	3,52,844
14	सांगली	1,97,226	1,05,089	1,838	3,04,153	1,84,137	4,92,633
15	सोलापूर	1,68,843	91,733	1,939	2,62,515	1,78,435	4,49,565
16	कोल्हापूर	3,09,827	98,966	3,634	4,12,427	1,90,452	6,12,998
17	औरंगाबाद	35,812	22,996	85	58,893	32,571	93,523
18	जालना	26,389	20,352	495	47,236	30,326	79,144
19	परभणी	34,228	21,769	831	56,828	38,495	96,763
20	हिंगोली	23,679	17,177	217	41,073	24,373	66,323
21	बीड	79,768	59,338	1,390	1,40,496	95,996	2,40,284
22	नांदेड	75,561	40,978	1,018	1,17,557	91,929	2,11,721
23	उस्मानाबाद	64,744	35,913	1,296	1,01,953	68,269	1,72,564
24	लातूर	80,424	50,503	793	1,31,720	99,813	2,32,584
25	बुलढाणा	45,360	30,074	519	75,953	41,586	1,19,618
26	अकोला	20,946	11,442	390	32,778	15,353	49,455
27	वाशिम	25,407	14,015	125	39,547	22,012	62,515
28	अमरावती	45,333	28,004	841	74,178	46,850	125,116
29	यवतमाळ	31,232	24,395	411	56,038	38,112	96,220
30	वर्धा	14,671	12,001	575	27,247	19,833	48,793
31	नागपूर	28,668	17,587	607	46,862	33,253	84,007
32	भंडारा	22,995	22,127	578	45,700	41,887	90,161
33	गोर्दिया	19,659	15,941	848	36,448	36,353	88,053
34	चंद्रपूर	20,846	16,751	421	38,018	33,222	73,491
35	गडचिरोली	10,318	9,351	944	20,613	21,087	76,372
महाराष्ट्र राज्य		21,61,990	11,58,219	38,905	33,59,114	20,19,316	55,94,392

TABLE NO.14.1-contd.

मेंदरे	शेळ्या	घोडे-शिंगरे	इतर जनावरे	एकूण पशुधन	कोबड्या, बदके वगैरे	कुत्रे	कुत्र्यांचा समावेश करून एकूण पशुधन (२९+३०+३१) Total live- stock including Poultry & dogs (29+30+31)	Districts
Sheep	Goats	Horse and ponies	Other live-stock	Total live-stock (13+24+25+ 26+27+28)	Total poultry	Dogs		
(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(2)
312	10,626	1,643	753	48,706	86,125	32,832	1,67,663	Mumbai City
								Mumbai Suburban
2,387	2,02,259	1,010	8,282	8,11,549	50,01,067	51,439	58,64,055	Thane
677	87,457	902	1,532	3,83,218	38,30,918	39,349	42,53,485	Raigad
127	33,071	21	452	3,96,799	8,24,703	13,527	12,35,029	Ratnagiri
11	28,125	15	1,732	2,44,228	7,69,151	27,204	10,40,583	Sindhudurg
3,56,489	5,99,813	5,957	30,816	22,46,473	1,58,80,283	1,28,767	1,82,55,523	Nashik
2,06,789	2,75,690	4,055	31,370	9,74,295	10,84,010	7,284	20,65,589	Dhule
15,276	2,72,753	653	11,387	7,09,076	9,63,562	3,128	16,75,766	Nandurbar
38,156	3,49,130	1,609	21,016	12,19,616	6,72,888	9,826	19,02,330	Jalgaon
3,61,826	7,92,010	3,789	15,370	28,21,543	89,73,914	1,09,034	1,19,04,491	Ahmednagar
3,03,909	3,94,723	5,413	10,971	17,72,448	1,85,37,999	1,00,481	2,04,10,928	Pune
2,64,221	3,09,011	1,843	6,105	13,11,286	39,79,611	64,264	53,55,161	Satara
1,57,390	3,24,632	920	5,469	13,22,591	30,27,382	60,132	44,10,105	Sangli
1,86,059	7,06,406	1,636	17,194	20,91,321	22,52,238	78,017	44,21,576	Solapur
1,04,130	1,62,503	1,815	4,804	11,61,363	31,99,328	43,767	44,04,458	Kolhapur
88,219	3,03,013	1,062	17,581	10,86,055	6,33,330	34,803	17,54,188	Aurangabad
25,669	1,83,603	315	18,828	7,21,821	4,27,425	29,998	11,79,244	Jalna
25,902	1,33,657	235	7,891	6,21,788	1,68,360	19,337	8,09,485	Parbhani
6,607	1,11,210	52	3,137	4,63,320	1,50,765	17,425	6,31,510	Hingoli
66,211	3,36,223	610	12,916	12,38,324	9,77,573	53,089	22,68,986	Beed
41,173	2,53,302	325	19,643	11,76,467	4,61,485	35,719	16,73,671	Nanded
31,524	1,78,660	223	5,451	7,43,350	4,11,307	27,314	11,81,971	Osmanabad
35,901	1,22,615	220	9,913	7,62,558	4,83,662	26,530	12,72,750	Latur
1,05,618	2,63,606	395	11,981	9,80,876	2,70,858	23,574	12,75,308	Buldhana
4,657	1,34,681	438	7,339	4,65,913	77,516	11,008	5,54,437	Akola
10,610	1,32,502	258	10,078	4,59,029	1,20,477	16,511	5,96,017	Washim
70,212	2,92,007	633	7,722	10,31,716	6,64,524	22,905	17,19,145	Amravati
24,661	2,99,257	816	4,088	11,45,243	6,40,091	33,050	18,18,384	Yavatmal
1,685	1,30,342	58	2,893	4,88,130	2,67,178	18,620	7,73,928	Wardha
7,713	2,65,340	278	7,216	8,33,461	10,40,973	48,743	19,23,177	Nagpur
2,684	1,61,528	23	253	4,93,423	2,70,259	10,356	7,74,038	Bhandara
2,579	1,55,566	42	1,335	5,85,168	3,78,726	12,178	9,76,072	Gondiya
23,773	2,29,416	17	2,801	8,46,045	5,75,372	30,063	14,51,480	Chandrapur
7,224	2,00,570	6	38,759	8,31,453	6,91,511	25,423	15,48,387	Gadchiroli
25,80,381	84,35,307	37,287	3,57,078	3,24,88,652	7,77,94,571	12,65,697	11,15,48,920	Maharashtra State

Source - Livestock census 2012

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय / ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING
तक्ता क्रमांक / TABLE No.14.2
पशुसंवर्धनासाठी पायाभूत सुविधा / Infrastructural Facilities in Animal Husbandry
(2017-18)

अ. क्र.	जिल्हे	पशुवैद्यकीय चिकित्सालये	पशुवैद्यकीय दवाखाने	कृत्रिम रेतन केंद्रे	कत्तलखाने	मेंढ्या व लोकर विस्तारित केंद्रे	गाई-बैल पैदास केंद्रे	कुक्कुट पालन केंद्रे	डुकरे पैदास केंद्रे	
Sr. No.		Veterinary Polyclinics *	Veterinary Dispensaries	Artificial Inseminations Centres	Slaughter Houses	Sheep and Wool Extension Centres	Cattle Farms	Poultry Breeding Farms	Pig Breeding Farms	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
	1950-51	254 @	--	--	210	--	4	--	--	
	1960-61	454 @	--	36	298	12	15	--	--	
	1970-71	26	263	870	N.A.	12	15	--	--	
	1980-81	56	507	2417	197	--	12	--	--	
	1990-91	31	815	3602	387	2	12	20	--	
	2000-01	31	1353	4524	338	1	12	20	--	
	2010-11	29	1909	4856	336	10	8	4	--	
	2014-15	32	1,914	4,856	302	11	8	4	1	
	2015-16	32	1,914	4,856	302	11	8	4	0	
	2016-17	32	1,909	4,847	251	11	8	4	0	
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	1	0	0	0	0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1	25	69	3	0	0	0	0	Thane
4	पालघर	1	42	88	0	0	0	0	0	Palghar
5	रायगड	1	43	122	0	0	0	0	0	Raigad
6	रत्नागिरी	1	24	153	0	0	0	0	0	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1	24	102	0	0	0	0	0	Sindhudurg
8	नाशिक	1	114	265	7	0	0	0	0	Nashik
9	धुळे	1	46	118	4	0	0	0	0	Dhule
10	नंदुरबार	1	52	104	3	0	0	0	0	Nandurbar
11	जळगाव	1	95	182	13	1	0	0	0	Jalgaon
12	अहमदनगर	1	83	223	7	0	1	0	0	Ahmednagar
13	पुणे	1	113	324	10	1	1	1	0	Pune
14	सातारा	1	64	192	1	1	0	0	0	Satara
15	सांगली	1	87	153	1	1	1	0	0	Sangli
16	सोलापूर	1	125	209	4	1	1	0	0	Solapur
17	कोल्हापूर	1	94	176	13	0	0	1	0	Kolhapur
18	औरंगाबाद	1	44	123	14	1	0	1	0	Aurangabad

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.14.2-contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
19	जालना	1	41	104	1	0	0	0	0	Jalna
20	परभणी	0	35	86	1	0	0	0	0	Parbhani
21	हिंगोली	1	26	69	0	0	1	0	0	Hingoli
22	बीड	1	61	161	11	1	0	0	0	Beed
23	नांदेड	1	78	183	17	1	0	0	0	Nanded
24	उस्मानाबाद	1	44	101	2	1	0	0	0	Osmanabad
25	लातूर	1	36	129	0	0	0	0	0	Latur
26	बुलढाणा	1	39	129	51	0	0	0	0	Buldhana
27	अकोला	1	33	75	16	0	0	0	0	Akola
28	वाशिम	1	20	62	14	0	0	0	0	Washim
29	अमरावती	1	74	168	26	1	1	0	0	Amravati
30	यवतमाळ	1	53	201	25	0	0	0	0	Yavatmal
31	वर्धा	1	27	106	0	0	1	0	0	Wardha
32	नागपूर	1	46	176	4	1	0	1	0	Nagpur
33	भंडारा	1	35	85	0	0	0	0	0	Bhandara
34	गोंदिया	1	51	103	0	0	0	0	0	Gondiya
35	चंद्रपूर	1	37	162	0	0	0	0	0	Chandrapur
36	गडचिरोली	1	97	144	2	0	1	0	0	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		33	1,908	4,847	251	11	8	4	0	Maharashtra State

टीप:- *1) या व्यतिरिक्त महाराष्ट्र पशु व मस्यविज्ञान विद्यापिठा अंतर्गत परळ (मुंबई), परभणी व नागपूर येथील ३ पशुवैद्यकीय चिकित्सालयांचा समावेश आहे.

@ 2) पशुवैद्यकीय दवाखाना व पशुवैद्यकीय रुग्णालयांचा यात समावेश आहे .

Note:- * 1) In addition to this there are 3 Veterinary Polyclinics at Parel (Mumbai), Parbhani & Nagpur under Maharashtra Animal and Fishery University.

@ 2) Include both Hospital and Dispensaries.

आधार - पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे / Source - Commissioner of Animal Husbandry, Govt. of Maharashtra, Pune

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय /
तक्ता क्रमांक /
पशुवैद्यकीय संस्थांनी केलेले काम /
(2017-

		लस टोचणी केलेले / Vaccinations performed								
अ. क्र.	जिल्हे	उपचार केलेले	खच्ची केलेले	घटसर्प	फऱ्या	अँथ्रॅक्स	लाळया खुरकत	कोंबडयाची देवी	शेळया मेंढयांची देवी	इन्टरोटोक्सिया-मिया
Sr. No.		Cases Treated	Castrations performed	Haemorrhagic septicaemia	Black Quarter	Anthrax	Foot and mouth	Fowl pox	Sheep and Goat pox	Enterotoxaemia
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	0	N.A.	0
2	मुंबई उपनगर									
3	ठाणे	2,74,399	15,638	36,174	23,358	0	98,079	2,61,181	N.A.	15,924
4	पालघर	3,36,877	21,759	53,844	33,398	0	1,78,999	2,74,647	N.A.	28,418
5	रायगड	2,44,243	12,935	39,221	40,642	0	1,38,713	2,35,905	N.A.	24,940
6	रत्नागिरी	3,59,357	13,154	33,356	40,460	0	145,952	1,95,710	N.A.	13,949
7	सिंधुदुर्ग	2,22,893	7,743	4,339	5,930	0	26,254	1,31,683	N.A.	7,838
8	नाशिक	9,65,697	57,239	1,00,716	1,25,393	0	11,97,834	7,99,455	N.A.	47,021
9	धुळे	3,63,604	34,750	77,486	1,60,832	0	2,93,827	2,64,648	N.A.	0
10	नंदुरबार	3,64,081	40,178	1,40,867	1,14,911	0	2,78,288	3,20,642	N.A.	0
11	जळगाव	8,91,674	55,695	42,585	30,931	0	4,44,370	1,41,757	N.A.	242
12	अहमदनगर	12,33,990	52,707	4,49,150	3,92,961	0	13,54,640	3,46,546	N.A.	27,508
13	पुणे	12,32,543	47,842	2,34,170	1,39,887	600	9,64,050	2,61,377	N.A.	180,895
14	सातारा	8,23,150	17,966	1,11,093	1,25,183	0	5,67,466	2,51,384	N.A.	106,373
15	सांगली	6,04,788	25,739	97,275	64,699	0	6,93,865	1,33,638	N.A.	150,617
16	सोलापूर	11,83,327	55,278	2,35,158	1,52,409	0	9,68,160	1,66,115	N.A.	186,270
17	कोल्हापूर	5,17,599	18,961	92,103	25,021	0	4,30,988	2,36,387	N.A.	75,003
18	औरंगाबाद	5,19,274	34,261	60,633	60,980	0	6,68,639	1,30,299	N.A.	80,910
19	जालना	3,08,888	20,473	90,363	75,314	0	1,97,283	0	N.A.	40,438
20	परभणी	2,96,861	16,047	39,744	54,202	335	4,14,664	60,680	N.A.	1,696
21	हिंगोली	2,17,990	13,313	8,613	64,237	0	2,95,395	3,970	N.A.	30,497
22	बीड	5,95,149	35,470	81,200	97,236	0	8,34,039	3,21,975	N.A.	0
23	नांदेड	5,26,671	35,811	33,329	75,809	0	5,71,181	1,44,746	N.A.	33,933
24	उस्मानाबाद	5,10,996	23,479	1,46,306	1,45,500	0	3,37,604	1,70,833	N.A.	55,105
25	लातूर	5,08,369	20,807	3,09,502	1,78,877	0	4,38,276	0	N.A.	103,645
26	बुलढाणा	4,66,690	26,397	55,873	68,530	0	3,53,840	62,445	N.A.	9,760
27	अकोला	3,62,053	14,456	1,45,711	86,857	0	1,99,080	95,773	N.A.	21,842
28	वाशिम	1,74,194	10,703	31,283	39,673	0	1,29,354	23,642	N.A.	27,646
29	अमरावती	6,11,135	33,365	1,53,283	1,61,328	0	4,50,499	1,69,883	N.A.	63,073
30	यवतमाळ	6,98,297	45,933	1,17,310	95,432	0	4,21,146	88,163	N.A.	83,799
31	वर्धा	3,54,105	15,146	68,838	73,833	0	3,07,506	66,275	N.A.	25,185
32	नागपूर	5,15,399	30,385	1,59,435	1,67,094	0	5,07,786	94,484	N.A.	47,807
33	भंडारा	3,12,295	11,295	1,26,386	1,33,229	0	2,46,279	1,19,890	N.A.	32,820
34	गोंदिया	2,82,330	20,196	1,28,408	1,24,172	0	3,10,007	1,04,880	N.A.	31,396
35	चंद्रपूर	3,21,154	19,826	1,22,214	1,05,294	0	2,24,013	1,38,340	N.A.	29,553
36	गडचिरोली	3,12,192	29,311	95,820	91,519	0	4,84,436	1,65,960	N.A.	31,999
महाराष्ट्र राज्य		1,75,12,264	9,34,258	37,21,788	33,75,131	935	1,51,72,512	59,83,313	N.A.	16,16,102

आधार — पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING
TABLE No.14.3
Work Done By Veterinary Institutions
-18)

रानीखेत (मानमोडी)	लस टोचणी केलेले / Vaccinations performed					कृत्रिम रेतन केलेल्या जनावरांची संख्या		Districts
	लसोटा	रेबीज	पी.पी.आर.	इतर	एकूण	Animal covered by artificial inseminations (Fresh + repeat)		
	Ranikhet			इतर	Total (5 to 16)	गायी	म्हशी	
Disease	Lasota	Rabies	PPR	Others		Cows	Buffaloes	(2)
(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	
0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
								Mumbai Suburban
53,730	36,645	520	30,851	12,736	5,69,198	7,282	9,527	Thane
55,427	15,080	2,365	64,369	12,668	7,19,215	10,714	8,722	Palghar
1,59,052	68,212	3,112	9,300	12,853	7,31,950	10,786	10,367	Raigad
67,526	22,845	662	12,170	19,618	5,52,248	18,151	7,273	Ratnagiri
35,910	23,234	34	12,024	5,422	2,52,668	11,159	9,208	Sindhudurg
5,34,990	10,274	3,413	3,83,858	223,437	34,26,391	1,08,778	18,399	Nashik
39,850	5,823	315	2,26,052	42,428	11,11,261	29,168	6,954	Dhule
3,21,239	0	0	1,10,502	18,199	13,04,648	13,030	7,540	Nandurbar
75,103	0	1,557	23,561	13,292	7,73,398	37,264	17,150	Jalgaon
7,53,979	9,100	959	4,90,974	222,509	40,48,326	1,88,286	24,179	Ahmednagar
7,50,267	36,360	2,812	2,50,919	226,816	30,48,153	1,94,121	49,561	Pune
22,099	12,358	962	2,58,316	37,977	14,93,211	1,17,854	89,607	Satara
1,16,434	13,105	164	1,99,222	56,177	15,25,196	65,764	74,341	Sangli
3,02,800	23,045	3,528	3,43,450	53,331	24,34,266	1,30,892	52,079	Solapur
55,844	80,900	264	99,457	114,070	12,10,037	44,617	74,837	Kolhapur
87,261	27,658	2,241	1,64,232	284,900	15,67,753	63,757	9,128	Aurangabad
30,842	0	271	22,127	0	4,56,638	27,625	8,524	Jalna
10,349	10,620	525	60,584	21,439	6,74,838	20,273	10,961	Parbhani
2,216	200	0	5,406	28,182	4,38,716	17,157	10,631	Hingoli
82,830	5,560	56	1,51,593	35,083	16,09,572	48,594	23,959	Beed
39,185	22,938	1,235	1,04,948	72,152	10,99,456	35,343	26,221	Nanded
98,100	14,553	1,077	68,356	28,605	10,66,039	66,168	25,198	Osmanabad
36,800	6,310	1,035	1,07,360	0	11,81,805	46,346	42,832	Latur
56,455	1,090	54	1,44,238	11,806	7,64,091	29,344	13,881	Buldhana
3,785	5,877	1,053	56,435	3,841	6,20,254	16,376	8,879	Akola
5,590	600	0	48,899	3,312	3,09,999	5,646	4,298	Washim
35,735	11,683	4,138	1,26,466	14,230	11,90,318	37,347	10,704	Amravati
1,01,166	2,298	261	1,94,516	35,256	11,39,347	29,456	12,306	Yavatmal
65,298	0	2,740	85,093	20,068	7,14,836	23,518	2,889	Wardha
1,17,209	71,000	2,419	1,21,163	243,748	15,32,145	57,327	4,295	Nagpur
1,36,410	0	1,622	64,584	400	8,61,620	48,642	6,216	Bhandara
8,700	0	767	62,040	0	7,70,370	27,235	3,814	Gondiya
7,480	8,664	1,384	93,918	1,200	7,32,060	17,951	4,781	Chandrapur
63,240	200	738	1,09,449	53,011	10,96,372	10,039	3,539	Gadchiroli
43,32,901	5,46,232	42,283	43,06,432	19,28,766	4,10,26,395	16,16,010	6,92,800	Maharashtra State

Source - Commissioner of Animal Husbandry, Govt. of Maharashtra, Pune

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय / ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक / TABLE No.14.4

दुग्धशाळा आणि दूध शितकरण केंद्रांची संख्या व त्यांची क्षमता

Number of Dairies and Milk Chilling Centres and their capacity

अ. क्र. Sr. No.	वर्ष Year	दैनिक सरासरी दूध संकलन (लाख लिटरमध्ये) Daily Average collection of milk (in Lakh ltrs.)	दूध प्रक्रिया यंत्रे / Milk Plants		दूध शितकरण केंद्र / Milk Chilling Centre	
			संख्या Number	प्रतीदिन क्षमता (लाख लिटरमध्ये) Per day Capacity (in Lakh Ltrs.)	संख्या Number	प्रतीदिन क्षमता (लाख लिटरमध्ये) Per day Capacity (in Lakh Ltrs.)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	1984-85	17.42	25	28.25	83	8.58
2	1990-91	23.78	33	42.40	82	8.16
3	1995-96	31.49	31	32.10	77	7.19
4	1996-97	33.89	31	32.10	77	7.19
5	1997-98	35.56	32	32.30	80	7.64
6	1998-99	36.02	32	32.30	69	6.57
7	1999-00	37.38	57	63.60	105	17.37
8	2000-01	38.50	57	63.60	105	17.37
9	2001-02	43.71	77	49.35	118	21.39
10	2002-03	42.49	78	51.25	121	22.36
11	2003-04	37.84	79	51.28	119	22.21
12	2004-05	38.10	80	51.30	119	22.21
13	2005-06	40.09	84	52.98	121	22.51
14	2006-07	39.69	85	53.08	121	22.51
15	2007-08	38.61	88	53.53	121	22.94
16	2008-09	39.17	72	76.62	125	22.96
17	2009-10	34.74	74	80.48	129	22.05
18	2010-11	35.57	68	77.68	139	27.07
19	2013-14	37.98	83	88.83	140	26.68
20	2014-15	45.45	99	88.08	159	26.98
21	2015-16	48.76	66	60.37	85	20.58
22	2016-17	45.49	108	91.00	154	26.71
23	2017-18	50.05	111	96.13	154	44.42

आधार :- दुग्ध विकास आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source :- Commissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.5

**14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय /
तक्ता क्रमांक /
उपचार केलेल्या आणि खचची केलेल्या जनावरांची संख्या /
(2017-**

मुख्यालयाच्या ठिकाणी उपचार केलेल्या पशुंची संख्या No. of cases treated at the headquarters													
अ. क्र.	जिल्हे	आंतररुग्ण / In-patients						बाह्यरुग्ण / Out-patients					
		अश्व जातीय	गो जातीय	मेंढी व शेळी	कॉबड्या	इतर	एकूण	अश्व जातीय	गो जातीय	मेंढी व शेळी	कॉबड्या	इतर	एकूण
Sr. No.		Equine	Bovine	Sheep & goats	Poultry	Others	Total	Equine	Bovine	Sheep & goats	Poultry	Others	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर												
3	ठाणे	0	0	0	0	0	0	252	53,050	23,106	15,144	5,894	97,446
4	पालघर	0	0	0	0	0	0	272	62,851	29,437	16,189	6,080	1,14,829
5	रायगड	0	0	0	0	0	0	2,149	86,612	16,017	9,554	2,872	1,17,204
6	रत्नागिरी	0	0	0	0	0	0	53	98,852	13,939	27,759	5,959	1,46,562
7	सिंधुदुर्ग	0	0	0	0	0	0	0	76,211	7,069	10,690	4,991	98,961
8	नाशिक	0	0	0	0	0	0	313	3,04,883	79,714	1,261	11,034	3,97,205
9	धुळे	0	0	0	0	0	0	121	1,28,268	54,369	2,940	3,279	1,88,977
10	नंदुरबार	0	0	0	0	0	0	422	1,05,875	36,058	127	1,090	1,43,572
11	जळगाव	0	0	0	0	0	0	270	2,09,462	1,47,594	50,801	3,394	4,11,521
12	अहमदनगर	0	0	0	0	0	0	377	4,23,929	96,781	4,413	7,431	5,32,931
13	पुणे	0	0	0	0	0	0	1,019	5,55,788	1,19,639	3,201	15,608	6,95,255
14	सातारा	0	0	0	0	0	0	927	4,12,927	93,589	7,566	13,070	5,28,079
15	सांगली	0	0	0	0	0	0	329	3,46,229	69,890	2,636	18,903	4,37,987
16	सोलापूर	0	50	157	0	63	270	396	5,04,070	2,04,231	4,199	17,230	7,30,126
17	कोल्हापूर	0	0	0	0	0	0	705	3,16,767	66,761	4,848	21,241	4,10,322
18	औरंगाबाद	0	0	0	0	0	0	121	2,13,895	72,978	3,610	7,262	2,97,866
19	जालना	0	0	0	0	0	0	1,507	1,36,870	48,780	1,960	3,596	1,92,713
20	परभणी	0	0	0	0	0	0	281	1,79,964	55,762	1,366	15,098	2,52,471
21	हिंगोली	0	0	0	0	0	0	108	1,00,039	44,807	1,118	3,451	1,49,523
22	बीड	0	0	0	0	0	0	221	2,66,569	88,473	3,899	5,567	3,64,729
23	नांदेड	0	0	0	0	0	0	1,487	2,81,747	1,13,075	4,849	7,340	4,08,498
24	उस्मानाबाद	0	0	0	0	0	0	104	2,36,911	51,351	2,497	4,509	2,95,372
25	लातूर	1	26	0	0	0	27	159	2,58,536	56,132	2,370	8,223	3,25,420
26	बुलढाणा	0	0	0	0	0	0	502	2,20,681	1,12,904	1,879	4,602	3,40,568
27	अकोला	0	11	0	0	0	11	524	1,41,423	75,801	1,414	8,838	2,28,000
28	वाशिम	0	0	0	0	0	0	111	80,630	24,062	2,260	2,324	1,09,387
29	अमरावती	0	5	0	0	0	5	716	2,38,718	1,21,788	3,568	13,977	3,78,767
30	यवतमाळ	3	107	0	0	0	110	339	2,45,848	1,26,710	6,468	12,220	3,91,585
31	वर्धा	0	0	0	0	0	0	42	1,21,295	50,847	3,254	15,003	1,90,441
32	नागपूर	0	0	0	0	0	0	52	1,90,999	80,893	7,291	16,809	2,96,044
33	भंडारा	3	12	7	0	0	22	12	1,54,526	55,091	6,126	3,356	2,19,111
34	गोंदिया	0	0	0	0	0	0	64	1,34,159	33,687	7,372	3,897	1,79,179
35	चंद्रपूर	0	0	0	0	0	0	23	1,08,541	64,228	8,735	12,221	1,93,748
36	गडचिरोली	0	0	0	0	0	0	18	1,12,695	30,643	17,965	3,400	1,64,721
महाराष्ट्र		7	211	164	0	63	445	13,996	71,09,820	23,66,206	2,49,329	2,89,769	1,00,29,120

ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING
TABLE No.14.5
Number of Animals Treated and Castrated
-18)

फिरतीवर उपचार केलेल्या पशुंची संख्या No. of cases treated on tour					एकूण औषधोपचार केलेल्या परंतु संस्थात न दाखल केलेल्या पशुंची संख्या Total No. of cases supplied with medicines but not brought to the institutions		मुख्यालयाच्या ठिकाणी खच्ची केलेल्यांची संख्या Castrations performed at the headquarters				Districts
अश्व जातीय Equine	गो जातीय Bovine	मेंढी व शेळी Sheep & goats	कॉबड्या Poultry	इतर Others	एकूण Total	Total No. of cases supplied with medicines but not brought to the institutions	अश्व जातीय Equine	गो जातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	(2)
(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(2)
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
											Mumbai Suburban
79	1,40,984	29,388	4,288	2,214	1,76,953	2,74,399	0	1,862	3,176	5,038	Thane
168	1,52,967	51,387	13,603	3,923	2,22,048	3,36,877	0	2,559	2,473	5,032	Palghar
557	93,898	21,280	8,251	3,053	1,27,039	2,44,243	0	5,251	293	5,544	Raigad
94	1,74,303	18,093	18,593	1,712	2,12,795	3,59,357	0	3,007	493	3,500	Ratnagiri
0	1,03,876	8,879	8,381	2,796	1,23,932	2,22,893	0	1,879	3	1,882	Sindhudurg
174	4,53,824	1,14,395	9	90	5,68,492	9,65,697	0	19,612	5,423	25,035	Nashik
233	1,10,556	63,146	14	678	1,74,627	3,63,604	0	11,966	8,315	20,281	Dhule
10	92,816	1,27,683	0	0	2,20,509	3,64,081	0	16,524	6,172	22,696	Nandurbar
123	1,66,689	3,03,405	9,854	82	4,80,153	8,91,674	0	30,906	2,418	33,324	Jalgaon
131	6,02,025	95,539	2,838	526	7,01,059	12,33,990	0	20,905	3,601	24,506	Ahmednagar
262	4,00,636	1,33,378	1,824	1,188	5,37,288	12,32,543	0	14,105	9,276	23,381	Pune
262	2,03,020	71,641	18,856	1,292	2,95,071	8,23,150	0	6,586	6,222	12,808	Satara
65	1,36,174	29,230	29	1,303	1,66,801	6,04,788	4	6,582	13,586	20,172	Sangli
1,272	3,42,807	1,04,780	3,319	753	4,52,931	11,83,327	22	9,194	22,969	32,185	Solapur
30	82,054	21,713	2,326	1,154	1,07,277	5,17,599	0	4,581	9,405	13,986	Kolhapur
3	1,77,622	43,678	33	72	2,21,408	5,19,274	0	17,222	595	17,817	Aurangabad
185	1,06,955	8,993	15	27	1,16,175	3,08,888	0	11,596	88	11,684	Jalna
12	30,472	13,056	720	130	44,390	2,96,861	0	11,446	0	11,446	Parbhani
2	58,111	10,258	0	96	68,467	2,17,990	0	6,861	37	6,898	Hingoli
18	211,603	18,741	43	15	2,30,420	5,95,149	0	23,719	645	24,364	Beed
128	97,287	20,510	149	99	1,18,173	5,26,671	0	27,728	78	27,806	Nanded
0	33,096	660	6	13	33,775	5,10,996	1	12,848	473	13,322	Osmanabad
53	1,60,896	21,896	12	65	1,82,922	5,08,369	0	18,764	11	18,775	Latur
0	1,05,619	20,288	133	82	1,26,122	4,66,690	0	16,199	1,180	17,379	Buldhana
16	1,15,246	18,704	74	2	1,34,042	3,62,053	0	7,592	259	7,851	Akola
4	47,433	15,918	1,344	108	64,807	1,74,194	0	6,418	9	6,427	Washim
41	1,97,035	33,627	1,193	467	2,32,363	6,11,135	0	15,924	439	16,363	Amravati
166	2,56,711	47,665	1,310	750	3,06,602	6,98,297	0	22,902	691	23,593	Yavatmal
1	1,35,563	27,160	45	895	1,63,664	3,54,105	0	5,000	410	5,410	Wardha
0	1,71,260	46,081	1,032	982	2,19,355	5,15,399	0	10,405	3,147	13,552	Nagpur
0	69,471	22,452	991	248	93,162	3,12,295	0	4,818	2,657	7,475	Bhandara
0	81,330	18,550	2,561	710	1,03,151	2,82,330	0	9,070	2,059	11,129	Gondiya
0	94,862	30,741	1,562	241	1,27,406	3,21,154	0	10,290	573	10,863	Chandrapur
6	1,05,883	31,305	9,976	301	1,47,471	3,12,192	0	12,838	1,691	14,529	Gadchiroli
4,095	55,13,084	16,44,220	1,13,384	26,067	73,00,850	1,75,12,264	27	4,07,159	1,08,867	5,16,053	Maharashtra

तक्ता क्रमांक

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	फिरतीवर खच्ची केलेल्यांची संख्या Castrations performed on tour				खालील वळंच्या रेतनापासून कृत्रिम रेतन केलेल्या जनावरांची संख्या No.of animals inseminated by the semen of following bulls				
		अश्वजातीय Equine	गोजातीय Bovine	इतर Others	एकूण Total	विदेशी वळू Exotic bulls	संकरी वळू Crossbreed bulls	देशी वळू Indigenous bulls	महिष Buffaloes bulls	एकूण Total
(1)	(2)	(26)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)
1	मुंबई शहर	}	0	0	0	0	0	0	0	0
2	मुंबई उपनगर									
3	ठाणे	0	6,248	4,352	10,600	3,511	2,701	1,070	9,527	16,809
4	पालघर	0	10,816	5,911	16,727	5,072	3,221	2,421	8,722	19,436
5	रायगड	0	7,064	327	7,391	5,117	4,371	1,298	10,367	21,153
6	रत्नागिरी	0	8,619	1,035	9,654	7,601	7,853	2,697	7,273	25,424
7	सिंधुदुर्ग	0	5,853	8	5,861	4,656	4,376	2,127	9,208	20,367
8	नाशिक	0	31,742	462	32,204	36,690	60,854	11,234	18,399	1,27,177
9	धुळे	1	9,693	4,775	14,469	9,371	18,195	1,602	6,954	36,122
10	नंदुरबार	0	15,464	2,018	17,482	5,878	6,127	1,025	7,540	20,570
11	जळगाव	0	21,699	672	22,371	16,131	19,257	1,876	17,150	54,414
12	अहमदनगर	600	24,306	3,295	28,201	31,443	1,39,436	17,407	24,179	2,12,465
13	पुणे	0	16,472	7,989	24,461	12,135	1,61,189	20,797	49,561	2,43,682
14	सातारा	0	3,693	1,465	5,158	10,803	89,621	17,430	89,607	2,07,461
15	सांगली	3	1,678	3,886	5,567	840	54,109	10,815	74,341	1,40,105
16	सोलापूर	0	7,647	15,446	23,093	21,902	81,820	27,170	52,079	1,82,971
17	कोल्हापूर	0	1,323	3,652	4,975	245	39,068	5,304	74,837	1,19,454
18	औरंगाबाद	0	16,170	274	16,444	19,187	42,018	2,552	9,128	72,885
19	जालना	0	8,727	62	8,789	13,042	13,381	1,202	8,524	36,149
20	परभणी	0	4,601	0	4,601	897	2,313	17,063	10,961	31,234
21	हिंगोली	0	6,390	25	6,415	2,690	3,619	10,848	10,631	27,788
22	बीड	0	11,082	24	11,106	4,019	30,262	14,313	23,959	72,553
23	नांदेड	0	7,971	34	8,005	2,521	5,389	27,433	26,221	61,564
24	उस्मानाबाद	0	9,477	680	10,157	7,195	46,596	12,377	25,198	91,366
25	लातूर	0	2,032	0	2,032	805	14,358	31,183	42,832	89,178
26	बुलढाणा	0	8,822	196	9,018	9,120	12,229	7,995	13,881	43,225
27	अकोला	0	6,598	7	6,605	4,204	4,094	8,078	8,879	25,255
28	वाशिम	0	4,257	19	4,276	2,439	1,800	1,407	4,298	9,944
29	अमरावती	0	16,627	375	17,002	10,795	12,522	14,030	10,704	48,051
30	यवतमाळ	0	21,604	736	22,340	8,254	9,191	12,011	12,306	41,762
31	वर्धा	0	9,105	631	9,736	4,860	12,046	6,612	2,889	26,407
32	नागपूर	0	12,332	4,501	16,833	10,228	36,867	10,232	4,295	61,622
33	भंडारा	0	2,531	1,289	3,820	7,744	37,530	3,368	6,216	54,858
34	गोंदिया	0	7,660	1,407	9,067	9,218	11,781	6,236	3,814	31,049
35	चंद्रपूर	0	8,597	366	8,963	3,942	8,173	5,836	4,781	22,732
36	गडचिरोली	0	12,947	1,835	14,782	6,766	2,556	717	3,539	13,578
महाराष्ट्र राज्य		604	3,49,847	67,754	4,18,205	2,99,321	9,98,923	3,17,766	6,92,800	23,08,810

आधार :- पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

TABLE NO.14.5-contd.

कृत्रिम रेतनाद्वारे जन्माला आलेली वासरे Calves born by artificial insemination				केलेली एकूण लस टोचणी	Districts
संकरित Cross-breed	देशी Indigenous	महिष Buffaloes bulls	एकूण Total	Total Vaccinations carried out	
(35)	(36)	(37)	(38)	(39)	(2)
0	0	0	0	0	Mumbai City Mumbai Suburban
1,692	139	2,932	4,763	5,69,198	Thane
3,199	160	3,337	6,696	7,19,215	Palghar
3,038	451	3,446	6,935	7,31,950	Raigad
7,344	970	3,442	11,756	5,52,248	Ratnagiri
4,225	213	3,497	7,935	2,52,668	Sindhudurg
36,758	2,692	7,450	46,900	34,26,391	Nashik
8,412	534	2,652	11,598	11,11,261	Dhule
3,376	214	2,396	5,986	13,04,648	Nandurbar
11,478	1,360	7,624	20,462	7,73,398	Jalgaon
67,470	4,655	3,733	75,858	40,48,326	Ahmednagar
66,364	7,501	24,386	98,251	30,51,153	Pune
36,310	7,098	32,916	76,324	14,93,211	Satara
18,447	4,496	24,939	47,882	15,25,196	Sangli
34,438	11,375	19,262	65,075	24,34,266	Solapur
13,109	1,986	24,122	39,217	12,10,037	Kolhapur
21,309	491	3,153	24,953	15,67,753	Aurangabad
7,811	343	2,586	10,740	4,56,638	Jalna
785	5,366	3,314	9,465	6,74,838	Parbhani
1,611	3,344	2,999	7,954	4,38,716	Hingoli
9,221	3,521	6,687	19,429	16,09,572	Beed
1,869	7,788	6,330	15,987	10,99,456	Nanded
14,948	3,982	7,647	26,577	10,66,039	Osmanabad
3,572	10,800	12,350	26,722	11,81,805	Latur
8,529	1,542	5,588	15,659	7,64,091	Buldhana
3,294	1,956	3,250	8,500	6,20,254	Akola
1,657	523	2,008	4,188	3,09,999	Washim
8,235	2,838	3,505	14,578	11,90,318	Amravati
5,279	3,143	3,915	12,337	11,39,347	Yavatmal
5,812	1,996	671	8,479	7,14,836	Wardha
17,034	2,967	1,185	21,186	15,32,145	Nagpur
14,545	761	1,718	17,024	8,61,620	Bhandara
6,131	1,110	1,180	8,421	7,70,370	Gondiya
4,295	1,821	1,787	7,903	7,32,060	Chandrapur
2,081	45	831	2,957	10,96,372	Gadchiroli
4,53,678	98,181	2,36,838	7,88,697	4,10,29,395	Maharashtra State

Source :- Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय / ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING

तक्ता क्रमांक / TABLE No.14.6

पशुवैद्यकीय संस्थांची संख्या / Number of Veterinary Institutions
(2017-18)

अ. क्र. Sr.No.	जिल्हे	पशुवैद्यकीय चिकित्सालये Veterinary Polyclinics	पशुवैद्यकीय रूग्णालये Veterinary Hospitals	पशुवैद्यकीय दवाखाने Veterinary Dispensaries Grade I	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने Mobile Veterinary Clinics		पशुवैद्यकीय दवाखाने Veterinary Dispensaries Grade II	Districts
					राज्य State	स्थानिक Local		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1	0	25	0	1	42	Thane
4	पालघर	1	0	42	0	1	44	Palghar
5	रायगड	1	0	43	0	1	77	Raigad
6	रत्नागिरी	1	0	24	0	2	126	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1	0	24	0	7	70	Sindhudurg
8	नाशिक	1	0	114	0	2	148	Nashik
9	धुळे	1	0	46	0	1	70	Dhule
10	नंदुरबार	1	0	52	0	1	50	Nandurbar
11	जळगाव	1	0	95	0	1	85	Jalgaon
12	अहमदनगर	1	0	83	0	1	138	Ahmednagar
13	पुणे	1	0	113	0	2	208	Pune
14	सातारा	1	0	64	0	2	125	Satara
15	सांगली	1	0	87	0	1	64	Sangli
16	सोलापूर	1	0	125	0	0	83	Solapur
17	कोल्हापूर	1	0	94	0	2	79	Kolhapur
18	औरंगाबाद	1	0	44	0	0	78	Aurangabad
19	जालना	1	0	41	0	1	61	Jalna
20	परभणी	0	0	35	0	0	51	Parbhani
21	हिंगोली	1	0	26	0	0	42	Hingoli
22	बीड	1	0	61	0	1	98	Beed
23	नांदेड	1	0	78	0	1	103	Nanded
24	उस्मानाबाद	1	0	44	0	1	55	Osmanabad
25	लातूर	1	0	36	0	1	91	Latur
26	बुलढाणा	1	0	39	0	2	87	Buldhana
27	अकोला	1	0	33	0	1	40	Akola
28	वाशिम	1	0	20	0	0	41	Washim
29	अमरावती	1	0	74	0	2	91	Amravati
30	यवतमाळ	1	0	53	0	12	135	Yavatmal
31	वर्धा	1	0	27	0	1	77	Wardha
32	नागपूर	1	0	46	0	2	127	Nagpur
33	भंडारा	1	0	35	0	1	48	Bhandara
34	गोंदिया	1	0	51	0	1	50	Gondiya
35	चंद्रपूर	1	0	37	0	6	118	Chandrapur
36	गडचिरोली	1	0	97	0	7	39	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		33	0	1,908	0	65	2,841	Maharashtra State

आधार :- पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

14. पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय / ANIMAL HUSBANDRY AND DAIRYING
तक्ता क्रमांक / TABLE No.14.7
पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती / Miscellaneous Statistics Related to Animal Husbandry
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No.	बाब (1)	संख्या Number (3)	Item (2)
I. पशुवैद्यकीय संस्था-		Veterinary Institutions-	
1	पशुवैद्यकीय सर्व चिकित्सालये	33	Veterinary Polyclinics
2	पशुवैद्यकीय रूग्णालये	0	Veterinary Hospitals.
3	पशुवैद्यकीय दवाखाने	1,908	Veterinary Dispensaries.
4	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने	65	Mobile Veterinary Clinics.
5	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	2,841	Veterinary Aid Centres.
6	पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था	1	Institute of Veterinary Biological Products.
7	राज्यस्तरीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	1	State level disease investigation section laboratory.
8	विभागीय रोग अन्वेषण प्रयोगशाळा	7	Regional level disease investigation section laboratory.
9	फिरती पशुरोग साथ नियंत्रण केंद्रे	0	Mobile epizootic control units.
10	तपासणी चौक्या	13	Check posts.
11	दक्षता पथके	0	Vigilance units.
12	अनुवर्ती केंद्रे	0	Rinder posts follow up centres.
ii. पशु विकास-		Cattle Development-	
1	विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रे	0	Regional Artificial Insemination Centres.
2	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	34	District Artificial Insemination Centres.
3	आधारभूत ग्राम केंद्र	0	Key Village Centres.
4	कृत्रिम रेतन उपकेंद्र-		Artificial Insemination Sub-Centre.
	(अ) जिल्हा परिषदांखालील	2,256	(A) Under Zilla Parishads.
	(ब) आधारभूत ग्राम केंद्रांमधील	0	(B) Under Key Village Centres.
	(क) विभागीय कृत्रिम रेतन केंद्रांमधील	0	(C) Under Regional Artificial Insemination Centres.
5	पशुपेदास केंद्रे	8	Cattle breeding farms.
6	कृत्रिम रेतन तंत्राविषयी प्रशिक्षण केंद्रे	1	Training Centres in Artificial insemination Technique.
7	पशुधन पर्यवेक्षकांसाठी पदविका अभ्यासक्रम.	0	Diploma Course for Livestock Supervisory.
iii. कुक्कुट विकास-		Poultry Development-	
1	अंडी उबविण्याची व कुक्कुट पैदास केंद्रे	4	Central Hatcheries and Poultry breeding farms.
2	कुक्कुट विस्तार केंद्रे	6	Poultry extension Centres.
3	सधन कुक्कुट सुधार गट	16	Intensive Poultry Development blocks.
4	बदक पैदास केंद्रे	1	Duck Breeding Farm.

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.14.7-contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
	iv. मेष विकास-		Sheep Development-
1	मेष पैदास केंद्र (महाराष्ट्र मेष विकास महामंडळाखालील)	6*	Sheep Breeding Farms (With Maharashtra Sheep Development Corporation).
2	शेळी पैदास केंद्र	8*	Goat Breeding Farms.
3	लोकर विश्लेषण प्रयोगशाळा	1	Wool Analysis Laboratory.
	v. संशोधन योजना -		Research Scheme-
1	जनावरांच्या लाळया व खुरकत रोगांवरील संसर्ग शास्त्राभ्यासास अखिल भारतीय समन्वित प्रकल्प.	1	All India Co-ordinate Research Project for epidemiological studies of foot and mouth diseases.
	vi. इतर संस्था -		Other Institutions-
1	पशुपोषण खाद्य केंद्र	0	Animal Nutrition Centre.
2	गुण नियंत्रण योजना	1	Quality Control Scheme.
3	सूक्ष्मजीव शास्त्रज्ञांचे कार्यालय	0	Office of the Microbiologist.

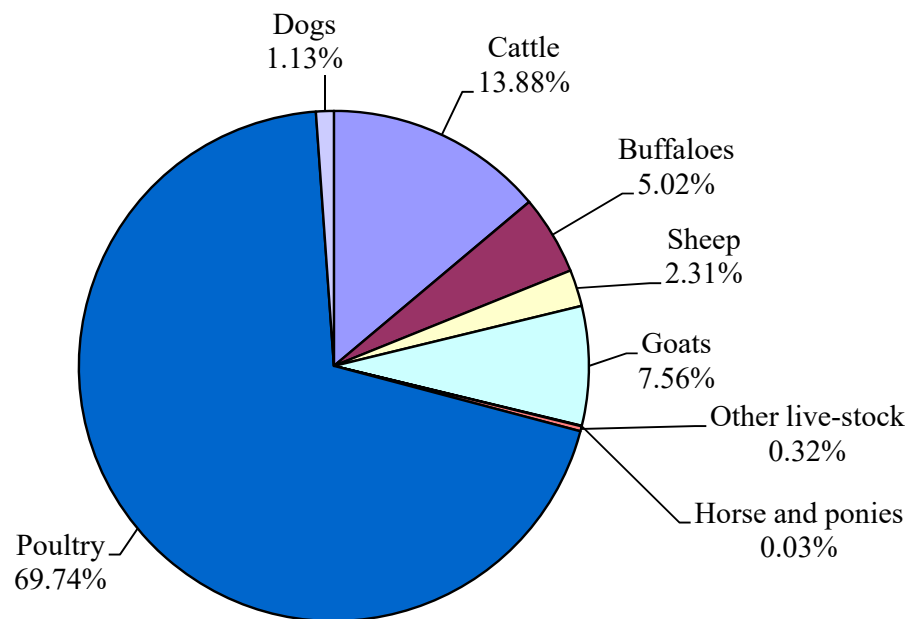
टिप : * महाराष्ट्र शेळी व मेष विकास महामंडळासहीत, मेष पैदास केंद्र = ६, शेळी पैदास केंद्र = ८, संयुक्त केंद्र (मेष व शेळी) = ४, एकूण मेष आणि शेळी केंद्रे = १०

Note : * With Maharashtra Goat & Sheep Corporation, Sheep Breeding Farms = 6 , Goat Breeding Farms = 8 and Combined Farms (Sheep & Goat both) = 4 , Total Sheep & Goat Farms = 10

आधार :- पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source :- The Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune.

Table No. 14.1
Livestock in 2012

१५. वनशास्त्र व लाकूडतोड

१५.१. वनक्षेत्र व वनापासून मिळणारे प्रमुख व गौण उत्पादन यांची आकडेवारी या विभागात दिली आहे.

१५.२. राज्यातील वन विभाग व महसूल विभागाच्या अधिपत्याखालील वनक्षेत्रासंबंधी वेगवेगळी माहिती दिली आहे. वनक्षेत्राचे राखीव, संरक्षित व अवर्गीकृत असे कायदेशीरदृष्ट्या वर्गीकरण केले आहे. हे कायदेशीरदृष्ट्या केलेले वर्गीकरण १९२७ च्या “भारतीय वन कायदा, सोळा” नुसार केले आहे. राखीव वनक्षेत्रात मुख्यतः इमारतीच्या लाकडाचे उत्पादन करण्यात येत असून ह्यात चरणे किंवा मशागत करणे ह्यास परवानगी दिली जात नाही. संरक्षित वनक्षेत्रात चरणे आणि मशागत करणे यावर इतके कडक निर्बंध नसून काही मर्यादित निर्बंधासह परवानगी देण्यात येते. अवर्गीकृत वनक्षेत्र म्हणजे दुर्गम किंवा अव्याप्त वनक्षेत्र समजण्यात येते. शासनाने स्थानिक संस्थांकडून किंवा खाजगी व्यक्तींकडून व्यवस्थापनासाठी घेतलेले वनक्षेत्र करारावरील म्हणून ओळखले जाते. या विभागामध्ये देण्यात आलेल्या वनक्षेत्राची आकडेवारी शेती विभागाच्या “जमिनीचा वापर” ह्या तक्त्यातील वनक्षेत्राच्या आकडेवारीशी जुळणार नाही. हा फरक खालील कारणांमुळे दिसून येतो :-

(१) भारतीय वन सांख्यिकीत वन विभागाच्या अधिपत्याखालील वृक्षांनी न आच्छादलेल्या क्षेत्रासह सर्व क्षेत्र वनक्षेत्र म्हणून समजले जाते तर कृषि सांख्यिकीत त्यांचे प्रत्यक्ष वापरानुसार वर्गीकरण केले जाते.

(२) वन विभागाची माहिती विशिष्ट प्रशासकीय कारणासाठी व वनक्षेत्राची मालकी ठरविण्याच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरते. जमिनीच्या वापरासंबंधी सांख्यिकीसाठी वनक्षेत्राचा प्रत्यक्ष वापर कसा होतो हे कृषि खात्याच्या दृष्टीने जितके महत्वाचे आहे तेवढे वन विभागाच्या दृष्टीने नाही.

(३) वन विभागाची माहिती आर्थिक वर्षानुसार उपलब्ध असते तर कृषि विभागाची कृषि वर्षानुसार असते. प्रमुख व गौण वनोत्पादनाची आकडेवारी वन विभागाच्या अधिपत्याखाली वनक्षेत्राशीच संबंधित आहे.

15. FORESTRY AND LOGGING

15.1 Data on area under forest and major & minor forest produce are given in the tables in this section.

15.2 Information regarding forest under the control of the State's Forest Department and those under the control of the State's Revenue Department is shown separately. The areas under forests are classified according to legal status into reserved forest, protected forests and unclassified forests. The legal status refers to classification of forests under the Indian Forest Act, 1927 (XVI of 1927). Reserved Forests are those that are intended mainly for timber production and in which rights of grazing and cultivation are seldom allowed. In protected forests, the restrictions are not so rigid as grazing or cultivation is allowed but certain limitations and restrictions are imposed. The unclassified forest refers to the inaccessible forest or unoccupied waste. The forests which are taken by Government from local bodies or private individuals for management on lease basis are called 'leased forests'. The forest area shown in tables in this section may not tally with the area under "forest" shown in table on land utilisation in agriculture section. The two sets of figures differ due to the following reasons:-

(i) In the Indian Forests Statistics the whole area including non-wooded area under the control of Forest Department is taken as area under forests while in Agricultural Statistics, it is classified according to its actual utilisation.

(ii) The Forest Department Return are meant to serve a definite administrative purpose and indicate the ownership of the forest area; the actual utilisation of these areas is not so important from their point of view as it is in the land utilisation statistics for Agricultural Department.

(iii) The Forest Department Returns relate to financial years and Agricultural Statistics relate to the agricultural years. the figures of production of major and minor forest produce refer to the areas under the control of Forest Department only.

15. वनशास्त्र व लाकूडतोड / FORESTRY AND LOGGING

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 15.1

मालकीनुसार वनक्षेत्र / Area under Forest Classified by Ownership
(2017-18)

(क्षेत्र चौ. कि. मी. मध्ये / Area in Sq. Km.)

अ. क्र. Sr.No	वर्ष / Year जिल्हे	भौगोलिक क्षेत्र Geographical area	राज्य वने State Forest	महामंडळ Corporation	खाजगी वने Private Forest	एकूण वने Total Forest	एकूण वन क्षेत्राशी राज्य वन क्षेत्राची टक्केवारी Percentage of State forest area to total forest area	राज्य वन क्षेत्राची टक्केवारी Percentage of State forest area to Geographical area	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	1970-71	--	62,331	205	..	62,516	99.67	20.25	
2	1980-81	--	61,373	1,255	1,696	64,224	95.40	19.91	
3	1990-91	--	60,747	2,096	1,015	63,798	95.22	19.74	
4	2000-01	--	57,687	3,734	612	62,033	100.00	20.16	
5	2010-11	--	56,721	4,000	618	61,339	100.00	19.94	
6	2014-15	3,07,713	56,703	3,691	1,180	61,573	92.09	18.43	
7	2015-16	3,07,713	56,735	3,706	1,181	61,622	92.07	18.44	
8	2016-17	3,07,713	56,991	3,554	1,179	61,724	92.33	18.52	
1	मुंबई शहर	157	4.96	0.00	0.00	4.96	100.00	3.16	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	446	247.01	0.00	19.68	266.69	92.62	55.38	Mumbai Suburban
3	ठाणे	} 9,558	3,234.55	443.59	51.43	3,729.57	86.73	33.84	} Thane Palghar
4	पालघर								
5	रायगड	7,152	1,641.37	0.00	127.64	1,769.01	92.78	22.95	Raigad
6	रत्नागिरी	8,208	71.14	0.00	1.78	72.92	97.56	0.87	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	5,207	411.74	0.00	143.92	555.66	74.10	7.91	Sindhudurg
8	नाशिक	15,530	2,904.78	421.69	111.53	3438	84.49	18.70	Nashik
9	धुळे	7,189	2,067.18	0.00	0.00	2,067.18	100.00	28.75	Dhule
10	नंदुरबार	5,961	1,926.23	0.00	418.22	2,344.45	82.16	32.31	Nandurbar
11	जळगाव	11,765	2,016.31	0.00	0.00	2,016.31	100.00	17.14	Jalgaon
12	अहमदनगर	17,048	1,901.55	0.00	0.00	1,901.55	100.00	11.15	Ahmednagar
13	पुणे	15,643	2,124.61	0.00	154.02	2,278.63	93.24	13.58	Pune
14	सातारा	10,480	1,523.58	0.00	68.84	1,592.42	95.68	14.54	Satara
15	सांगली	8,572	544.28	0.00	8.91	553.19	98.39	6.35	Sangli
16	सोलापूर	14,895	360.61	0.00	0.00	360.61	100.00	2.42	Solapur
17	कोल्हापूर	7,685	1,656.45	15.56	71.90	1,743.91	94.98	21.55	Kolhapur
18	औरंगाबाद	10,107	928.90	0.00	0.00	928.90	100.00	9.19	Aurangabad
19	जालना	7,718	100.63	0.00	0.00	100.63	100.00	1.30	Jalna
20	परभणी	6,355	101.48	0.00	0.00	101.48	100.00	1.60	Parbhani

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 15.1 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
21	हिंगोली	4,686	290.81	0.00	0.00	290.81	100.00	6.21	Hingoli
22	बीड	10,693	281.87	0.00	0.00	281.87	100.00	2.64	Beed
23	नांदेड	10,528	1,126.03	173.63	0.00	1,299.66	86.64	10.70	Nanded
24	उस्मानाबाद	7,569	78.34	0.00	0.00	78.34	100.00	1.04	Osmanabad
25	लातूर	7,157	43.08	0.00	0.00	43.08	100.00	0.60	Latur
26	बुलढाणा	9,661	1,172.78	0.00	0.00	1,172.78	100.00	12.14	Buldhana
27	अकोला	5,390	408.39	0.00	0.59	408.98	99.86	7.58	Akola
28	वाशिम	5,184	461.78	0.00	0.00	461.78	100.00	8.91	Washim
29	अमरावती	12,210	3486.90	0.00	0.00	3486.90	100.00	28.56	Amravati
30	यवतमाळ	13,582	2,810.25	273.72	0.00	3,083.97	91.12	20.69	Yavatmal
31	वर्धा	6,309	1,101.75	0.00	0.00	1,101.75	100.00	17.46	Wardha
32	नागपूर	9,892	2,323.02	240.42	0.76	2564.2	90.59	23.48	Nagpur
33	भंडारा	3,588	1,265.78	98.47	0.37	1,364.62	92.76	35.28	Bhandara
34	गोंदिया	5,733	2,388.37	327.11	0.00	2,715.48	87.95	41.66	Gondiya
35	चंद्रपूर	11,443	4,052.77	755.61	0.00	4,808.38	84.29	35.42	Chandrapur
36	गडचिरोली	14,412	12,150.24	711.89	0.00	12,862.13	94.47	84.31	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		3,07,713	57,209.52	3,461.69	1179.59	6,1850.80	92.50	18.59	Maharashtra State

आधार :- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source :- Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 15.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
21	हिंगोली	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Hingoli
22	बीड	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Beed
23	नांदेड	0.58	14,383.88	0.09	281.00	0.67	14,664.88	Nanded
24	उस्मानाबाद	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Osmanabad
25	लातूर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Latur
26	बुलढाणा	0.02	123.53	0.00	1.65	0.03	125.18	Buldhana
27	अकोला	0.01	364.31	0.00	0.00	0.01	364.31	Akola
28	वाशिम	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Washim
29	अमरावती	2.89	1,26,436.19	0.78	7,030.31	3.67	1,33,466.49	Amravati
30	यवतमाळ	4.28	1,06,114.44	0.64	374.35	4.92	1,06,488.78	Yavatmal
31	वर्धा	0.64	5,378.80	0.10	237.06	0.74	5,615.86	Wardha
32	नागपूर	5.56	1,25,846.36	13.52	41,990.41	19.08	1,67,836.77	Nagpur
33	भंडारा	1.22	10,633.14	4.95	12,244.50	6.17	22,877.64	Bhandara
34	गोंदिया	2.15	54,586.98	1.48	3,361.37	3.63	57,948.35	Gondiya
35	चंद्रपूर	2.76	59,801.45	6.17	11,490.59	8.93	71,292.03	Chandrapur
36	गडचिरोली	25.96	10,07,342.62	36.66	1,12,751.86	62.61	11,20,094.48	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		48.08	15,30,159.55	75.09	2,01,620.67	123.17	17,31,780.22	Maharashtra State

आधार :- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source :- Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

15. वनशास्त्र व लाकूडतोड / FORESTRY AND LOGGING

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 15.3

आगी आणि गुरांपासून संरक्षित वनक्षेत्र / Forest area Protected from Fire and Cattle Grazing
(2017-18)

अ. क्र. Sr.No	वर्ष Year	एकूण वनक्षेत्र (चौ. कि. मी.) Total Forest Area (sq.Kms.)	आगीपासून संरक्षण (चौ. कि. मी.) Protection against fire (sq.Kms.)		आगीपासून सुरक्षित वन क्षेत्राची एकूण वन क्षेत्राशी टक्केवारी Percentage of Fire protected Forests area to total Forest area	चराईपासून संरक्षण / Protection against grazing			
			प्रयत्न Attempted	संरक्षण Protected		आग विझविण्यासाठी आलेला खर्च (₹) Cost of Fire on extinguishing operation (₹)	चराईसाठी बंद केलेले क्षेत्र (चौ.कि.मी.) Area closed for grazing (sq.Kms.)	चराईसाठी वर्षभर खुले क्षेत्र (चौ.कि.मी.) Area open to Grazing throughout the year (sq.Kms.)	वर्षाच्या काही काळासाठी चराईसाठी ठेवलेले क्षेत्र (चौ. कि. मी.) Area open to grazing for some part of the year (sq. Kms.)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	1960-61	56,949	53,093	52,456	92.00	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2	1970-71	56,191	56,191	55,700	99.00	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
3	1980-81	56,134	50,790	50,543	90.00	29,96,860	10,325	45,282	2,091
4	1990-91	55,502	55,577	55,111	99.16	2,71,45,208	13,053	42,110	613
5	2000-01 P	57,687	54,982	54,187	98.55	2,80,29,348	18,472	37,174	610
6	2010-11	61,339	55,378	54,992	99.30	15,92,69,625	21,318	32,202	2,586
7	2013-14	61,579	57,135	56,969	99.71	17,49,53,218	24,309	30,611	2,317
8	2014-15	61,573	56,973	56,707	99.53	24,25,63,767	26,055	17,489	10,643
9	2015-16	61,622	56,901	56,646	99.55	29,88,46,073	27,495	25,421	2,396
10	2016-17	61,724	55,958	55,627	99.41	33,81,44,100	24,926	28,463	2,462
11	2017-18	61,851	57,147	56,746	99.30	19,42,64,002	28,545	26,352	2,323

टिप / Notes :- N.A. उपलब्ध नाही / Not available.

P: अस्थायी/ Provisional

आधार :- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर. / Source :- Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

15. वनशास्त्र व लाकूडतोड / FORESTRY AND LOGGING

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 15.4

महत्वाच्या जातींच्या झाडांच्या लागवडीचे क्षेत्र / Area under Plantation of Important Species
(2017-18)

(लागवड हेक्टरात / Plantation in Hectare)

(वनरोपण चौ. कि. मी. / Afforestation in Sq. Km.)

अ. क्र. Sr.No	वर्ष Year	निलगिरी Eucalyptus	सिसम Shisham	साग Teak	किकर Kikar	मलबेरी Mallbery	चील Chil	इतर Miscellaneous	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	1960-61	..	..	..	..	..	..	4,888	4,888
2	1970-71	..	..	3,567	..	..	..	11,396	14,963
3	1980-81	41	..	5,151	..	..	..	37,043	42,235
4	1990-91	..	..	1,728	..	..	..	78,224	79,952
5	2000-01	..	..	1,783	..	..	..	58,865	60,648
6	2010-11	..	..	708	..	..	..	29,541	30,249
7	2013-14	0	0	1,395	0	0	0	53,333	54,728
8	2014-15	0	0	1,108	0	0	0	84,248	85,356
9	2015-16	0	0	1,473	0	0	0	50,393	51,866
10	2016-17	0	0	743	0	0	0	35,714	36,457
11	2017-18	0	0	50	0	0	0	26,355	26,405

आधार :- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर. /

Source :- Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

15. वनशास्त्र व लाकूडतोड / FORESTRY AND LOGGING

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 15.5

वनांपासून महसूल व वनांवरील खर्च / Revenue From and Expenditure on Forests
(2017-18)

(मूल्य लाख ₹ / Value in lakhs ₹)

अ. क्र.	वर्ष	वनांपासून एकूण महसूल Gross Revenue from forests				वनांवरील खर्च Expenditure on forests				शिल्लक असलेली निव्वळ महसूल सुट Net Revenue i.e. Surplus (+) Deficit (-)			
		वन विभाग	वन मंडळ	खाजगी वन	एकूण	वन विभाग	वन मंडळ	खाजगी वन	एकूण	वन विभाग	वन मंडळ	खाजगी वन	एकूण
Sr.No	Year	Forest Dept.	Corporation	Private Forest	Total	Forest Dept.	Corporation	Private Forest	Total	Forest Dept.	Corporation	Private Forest	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	1960-61	487	..	..	487	218	..	..	218	269	..	..	269
2	1970-71	1,062	102	..	1,164	943	85	..	1,028	119	17	..	136
3	1980-81	4,194	1,539	..	5,733	2,617	817	..	3,434	1,577	722	..	2,299
4	1990-91	14,059	1,637	..	15,696	12,889	1,383	..	14,272	1,170	254	..	1,424
5	2000-01 P	13,723	..	..	13,723	30,960	145	..	31,105	(-)17,237	(-) 145	..	(-) 17,382
6	2010-11	24,505	0	0	24,505	91,680	0	0	91,680	0	0	0	(-) 67,175
7	2011-12	26,334	0	0	26,334	1,12,017	0	0	1,12,017	0	0	0	(-) 85,683
8	2012-13	25,186	0	0	25,186	1,33,197	0	0	1,33,197	0	0	0	(-)1,08,011
9	2013-14	18,496	0	0	18,496	1,54,530	0	0	1,54,530	0	0	0	(-)1,36,034
10	2014-15	21,199	0	0	21,199	1,77,211	0	0	1,77,211	0	0	0	(-)1,56,012
11	2015-16	22,720	0	0	22,720	2,53,638	0	0	2,53,638	0	0	0	(-)2,30,918
12	2016-17	17,519	0	0	17,519	3,05,388	0	0	3,05,388	0	0	0	(-)2,87,869
13	2017-18	15,352	0	0	15,352	2,96,816	0	0	2,96,816	0	0	0	(-) 2,81,464

P: अस्थायी/ Provisional

आधार : मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source : Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

15. वनशास्त्र व लाकूडतोड /
तक्ता क्रमांक /
निरनिराळ्या प्रकारच्या वनांखालील क्षेत्र /
(2017-

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	वन विभाग / Forest Department				महसूल विभाग / Revenue Department			
		राखीव Reserved	संरक्षित Protected	अवर्गीकृत व पट्टयाने दिलेले Unclassified and Leased	एकूण Total	राखीव Reserved	संरक्षित Protected	अवर्गीकृत व पट्टयाने दिलेले Unclassified and Leased	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	138.50	75.28	31.84	245.62	0.00	1.39	0.00	1.39
2	मुंबई उपनगर	0.00	4.51	0.00	4.51	0.00	0.45	0.00	0.45
3	ठाणे	2,210.74	996.89	14.79	3,222.42	0.00	4.40	7.73	12.13
4	पालघर								
5	रायगड	1,274.46	155.41	170.49	1,600.36	5.28	31.25	4.48	41.01
6	रत्नागिरी	47.13	0.03	22.13	69.29	0.00	0.00	1.85	1.85
7	सिंधुदुर्ग	38.06	0.00	373.68	411.74	0.00	0.00	0.00	0.00
8	नाशिक	2,641.57	242.90	7.16	2,891.63	13.14	0.00	0.00	13.14
9	धुळे	1,963.62	8.50	31.48	2,003.60	63.58	0.00	0.00	63.58
10	नंदुरबार	1,708.58	46.12	166.12	1,920.82	5.41	0.00	0.00	5.41
11	जळगाव	1,936.05	2.44	36.89	1,975.38	28.45	0.00	12.48	40.93
12	अहमदनगर	1,491.55	24.11	40.90	1,556.56	339.83	5.16	0.00	344.99
13	पुणे	1,780.98	0.37	82.66	1,864.01	260.60	0.00	0.00	260.60
14	सातारा	1,425.78	48.51	24.50	1,498.79	24.79	0.00	0.00	24.79
15	सांगली	438.72	0.10	96.80	535.62	8.66	0.00	0.00	8.66
16	सोलापूर	231.18	0.00	105.14	336.32	24.29	0.00	0.00	24.29
17	कोल्हापूर	1,003.68	363.17	286.39	1,653.24	0.52	1.33	1.36	3.21
18	औरंगाबाद	858.33	55.52	15.05	928.90	0.00	0.00	0.00	0.00
19	जालना	80.39	13.44	6.80	100.63	0.00	0.00	0.00	0.00
20	परभणी	83.33	0.00	18.15	101.48	0.00	0.00	0.00	0.00
21	हिंगोली	249.39	5.73	35.69	290.81	0.00	0.00	0.00	0.00
22	बीड	223.73	29.65	28.49	281.87	0.00	0.00	0.00	0.00
23	नांदेड	966.53	33.55	125.95	1,126.03	0.00	0.00	0.00	0.00
24	उस्मानाबाद	36.16	16.56	25.63	78.35	0.00	0.00	0.00	0.00
25	लातूर	2.66	8.00	32.42	43.08	0.00	0.00	0.00	0.00
26	बुलढाणा	1,160.92	10.40	1.46	1,172.78	0.00	0.00	0.00	0.00
27	अकोला	390.51	6.94	0.77	398.22	0.00	0.00	10.17	10.17
28	वाशिम	400.45	2.93	27.83	431.21	0.00	0.00	30.57	30.57
29	अमरावती	3,482.31	0.02	4.31	3,486.64	0.00	0.00	0.26	0.26
30	यवतमाळ	2,680.11	6.31	65.15	2,751.57	0.00	0.00	58.68	58.68
31	वर्धा	526.75	324.30	181.00	1,032.05	0.00	0.00	69.70	69.70
32	नागपूर	1,270.75	754.19	145.83	2,170.77	0.00	0.00	152.25	152.25
33	भंडारा	737.18	277.11	101.98	1,116.27	0.00	0.00	149.51	149.51
34	गोंदिया	1,199.49	717.04	292.37	2,208.90	0.00	0.00	179.48	179.48
35	चंद्रपूर	3,070.09	875.43	101.99	4,047.51	0.00	0.00	5.26	5.26
36	गडचिरोली	10,543.46	1,373.26	186.70	12,103.42	0.00	0.00	46.82	46.82
महाराष्ट्र राज्य		46,293.14	6,478.72	2,888.54	55,660.40	774.55	43.98	730.60	1,549.13

आधार :- मुख्य वनसांख्यिक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर. /

FORESTRY AND LOGGING

TABLE NO. 15.6

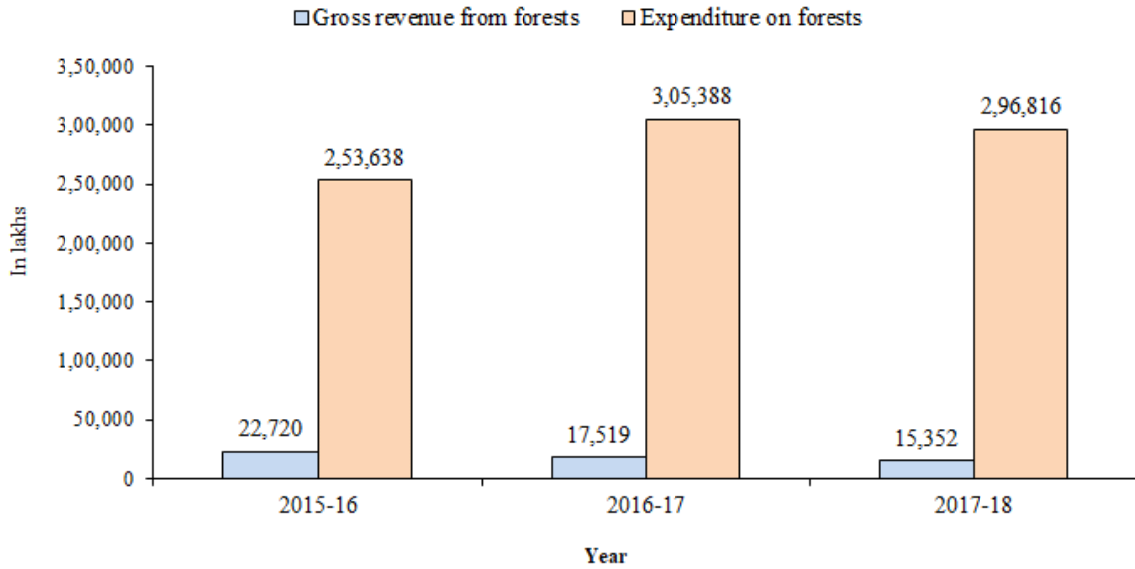
Area under different types of forest
-18)

(क्षेत्र चौ. कि. मी. मध्ये / Area in Sq. Km.)

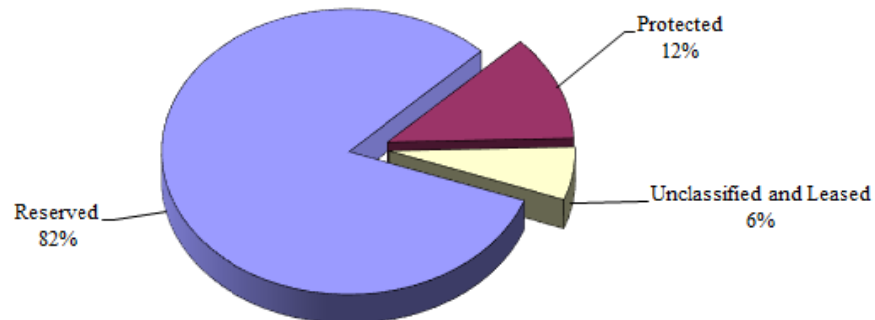
एकूण / Total				एकूण वनक्षेत्राचे त्रिदलीय वर्गीकरण Tripartite Classification of Total Forest Area			म.व.वि.म. कडे	वन विभागाच्या ताब्यात घेतलेले खाजगी वनक्षेत्र	Districts
राखीव Reserved	संरक्षित Protected	अवर्गीकृत व पट्टयाने दिलेले Unclassified and Leased	एकूण Total	खरी वने Forest Proper	राखीव कुरणे Pasture reserved	जळाऊ लाकूड, वेरण व इतर / Fuels, fodder and miscellaneous	हस्तांतरित केलेले वनक्षेत्र Forest area transferred to F.D.C.M.	Private forest brought under possession of Department	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
138.50	76.67	31.84	247.01	247.01	0.00	0.00	0	19.68	Mumbai City
0.00	4.96	0.00	4.96	4.96	0.00	0.00	0	0	Mumbai Suburban
2,210.74	1,001.29	22.52	3,234.55	2,809.23	425.28	0.04	443.59	51.43	Thane Palghar
1,279.74	186.66	174.97	1,641.37	1,389.91	134.65	116.81	0	127.64	Raigad
47.13	0.03	23.98	71.14	71.14	0.00	0.00	0	1.78	Ratnagiri
38.06	0.00	373.68	411.74	411.74	0.00	0.00	0	143.92	Sindhudurg
2,654.71	242.90	7.16	2,904.77	2,804.14	100.26	0.37	421.69	111.53	Nashik
2,027.20	8.50	31.48	2,067.18	1,051.98	799.86	215.34	0	0	Dhule
1,713.99	46.12	166.12	1,926.23	1,814.20	111.36	0.67	0	418.22	Nandurbar
1,964.50	2.44	49.37	2,016.31	1,285.73	415.30	315.28	0	0	Jalgaon
1,831.38	29.27	40.90	1,901.55	1,251.69	649.86	0.00	0	0	Ahmednagar
2,041.58	0.37	82.66	2,124.61	1,794.87	323.20	6.54	0	154.02	Pune
1,450.57	48.51	24.50	1,523.58	1,523.58	0.00	0.00	0	68.84	Satara
447.38	0.10	96.80	544.28	544.28	0.00	0.00	0	8.91	Sangli
255.47	0.00	105.14	360.61	360.61	0.00	0.00	0	0	Solapur
1,004.20	364.50	287.75	1,656.45	1,656.45	0.00	0.00	15.56	71.9	Kolhapur
858.33	55.52	15.05	928.90	898.08	15.95	14.87	0	0	Aurangabad
80.39	13.44	6.80	100.63	84.93	9.32	6.38	0	0	Jalna
83.33	0.00	18.15	101.48	101.48	0.00	0.00	0	0	Parbhani
249.39	5.73	35.69	290.81	290.81	0.00	0.00	0	0	Hingoli
223.73	29.65	28.49	281.87	281.87	0.00	0.00	0	0	Beed
966.53	33.55	125.95	1,126.03	1,126.03	0.00	0.00	173.63	0	Nanded
36.16	16.56	25.63	78.35	-0.49	0.00	78.84	0	0	Osmanabad
2.66	8.00	32.42	43.08	1.74	0.00	41.34	0	0	Latur
1,160.92	10.40	1.46	1,172.78	863.31	297.01	12.46	0	0	Buldhana
390.51	6.94	10.94	408.39	397.60	10.20	0.59	0	0.59	Akola
400.45	2.93	58.40	461.78	400.87	53.73	7.18	0	0	Washim
3,482.31	0.02	4.57	3,486.90	3,414.69	72.21	0.00	0	0	Amravati
2,680.11	6.31	123.83	2,810.25	2,548.85	129.96	131.44	273.72	0	Yavatmal
526.75	324.30	250.70	1,101.75	11.82	0.00	1,089.93	0	0	Wardha
1,270.75	754.19	298.08	2,323.02	1,710.08	130.56	482.38	240.42	0.76	Nagpur
737.18	277.11	251.49	1,265.78	900.42	0.00	365.36	98.47	0.37	Bhandara
1,199.49	717.04	471.85	2,388.38	1,422.74	335.27	630.37	327.10	0	Gondiya
3,070.09	875.43	107.25	4,052.77	2,814.13	33.88	1,204.76	755.61	0	Chandrapur
10,543.46	1,373.26	233.52	12,150.24	12,150.24	0.00	0.00	711.89	0	Gadchiroli
47,067.69	6,522.70	3,619.14	57,209.53	48,440.72	4,047.86	4,720.95	3,461.68	1,179.59	Maharashtra State

Source :- Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

Table No. 15.5
Revenue from and expenditure on forests in Maharashtra

Table No. 15.6
Area under different types of forest in Maharashtra (2017-18)

१६. मत्स्यव्यवसाय

१६.१ खारवण केंद्रातील माशांची आयात, सागरी मत्स्य उत्पादन, मत्स्यव्यवसायासाठी वापरल्या जाणाऱ्या बोटी या संबंधीची आकडेवारी या विभागात दिली आहे.

16. FISHERIES

16.1. Data regarding fish received in curing centres, marine fish production, boats used for fisheries industry has been presented in this section.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.1

मासळीच्या प्रकाराच्या गटानुसार पकडलेली व उतरविलेली मासळी / Fish Catch and Landings by group of Species
(2017-18)

(मे. टन / in M.Tonnes)

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे	गोडया पाण्यातील मासळी	लेप	कली, दाताळी, तारली, पेडवा, भिलजी भिंग, पाला, मांदेळी, काटी, खवले, पाथुरडी	खरवा, बांगडा, सूरमई, गेदर, नार्वी, शेळी चिराटी, बामणे.	मुशी, पाकट, म्हाकुळ, इत्यादी	इतर, बोथ	कोळंबी जवळा, करंदी, शेवंड	इतर मासळी	एकूण पकडलेली व उतरविलेली मासळी	Districts
(1)	(2)	Fresh Water fish	Founders, Holibuts, Soles, etc.	Harrings, Sardines, Anchovies	Tunnies, Barites, Mackeral	Shark, rays, Shells, etc.	Miscellaneous Harings (Telesos + toyit)	Crustaceans	Other fish	Total catch and landings	(2)
1	मुंबई शहर	0	363	11,103	13,846	14,830	N.A.	20,355	79,608	1,40,105	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0	544	4,337	314	3,249	N.A.	29,277	28,507	66,228	Mumbai Suburban
3	ठाणे	4,172	222	17,108	4,060	9,336	N.A.	26,217	57,456	1,18,571	Thane Palghar
4	पालघर										
5	रायगड	2,065	223	8,296	3,676	632	N.A.	25,138	15,373	55,403	Raigad
6	रत्नागिरी	215	3,508	10,210	5,886	4,443	N.A.	3,939	52,354	80,555	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	8	1,546	3,031	2,177	1,019	N.A.	1,395	11,414	20,590	Sindhudurg
8	नाशिक	4,110	0	0	0	0	N.A.	0	0	4,110	Nashik
9	धुळे	2,184	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,184	Dhule
10	नंदुरबार	1,381	0	0	0	0	N.A.	0	0	1,381	Nandurbar
11	जळगाव	5,015	0	0	0	0	N.A.	0	0	5,015	Jalgaon
12	अहमदनगर	1,781	0	0	0	0	N.A.	0	0	1,781	Ahmednagar
13	पुणे	5,685	0	0	0	0	N.A.	0	0	5,685	Pune
14	सातारा	3,200	0	0	0	0	N.A.	0	0	3,200	Satara
15	सांगली	2,624	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,624	Sangli
16	सोलापूर	2,024	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,024	Solapur
17	कोल्हापूर	2,730	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,730	Kolhapur

तक्ता क्रमांक / Table No.16..1 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
18	औरंगाबाद	2,857	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,857	Aurangabad
19	जालना	3,688	0	0	0	0	N.A.	0	0	3,688	Jalna
20	परभणी	1,213	0	0	0	0	N.A.	0	0	1,213	Parbhani
21	हिंगोली	960	0	0	0	0	N.A.	0	0	960	Hingoli
22	बीड	4,331	0	0	0	0	N.A.	0	0	4,331	Beed
23	नांदेड	6,290	0	0	0	0	N.A.	0	0	6,290	Nanded
24	उस्मानाबाद	2,470	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,470	Osmanabad
25	लातूर	6,420	0	0	0	0	N.A.	0	0	6,420	Latur
26	बुलढाणा	2,569	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,569	Buldhana
27	अकोला	1,993	0	0	0	0	N.A.	0	0	1,993	Akola
28	वाशिम	2,976	0	0	0	0	N.A.	0	0	2,976	Washim
29	अमरावती	4,053	0	0	0	0	N.A.	0	0	4,053	Amravati
30	यवतमाळ	7,296	0	0	0	0	N.A.	0	0	7,296	Yavatmal
31	वर्धा	3,274	0	0	0	0	N.A.	0	0	3,274	Wardha
32	नागपूर	8,247	0	0	0	0	N.A.	0	0	8,247	Nagpur
33	भंडारा	12,236	0	0	0	0	N.A.	0	0	12,236	Bhandara
34	गोदिया	4,733	0	0	0	0	N.A.	0	0	4,733	Gondiya
35	चंद्रपूर	11,820	0	0	0	0	N.A.	0	0	11,820	Chandrapur
36	गडचिरोली	6,400	0	0	0	0	N.A.	0	0	6,400	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,31,020	6,406	54,085	29,959	33,509	N.A.	1,06,321	2,44,712	6,06,012	Maharashtra State

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.2

पकडलेल्या मासळीचा विल्हेवाट (सागरी व भूजल) / Disposition of Fish Catch (Marine & Inland)
(2017-18)

(मेटनांत / in M.Tonnes)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	विक्रीसाठी ताजा Fresh for Marketing	गोठविण्या करिता For freezing	वाळविण्या करिता For Sun drying	खारविण्या करिता For salting	डबा बंद मासे Canning	खता करिता For Manure	इतर Miscellaneous Purpose	मासळीचा फेकून दिलेला भाग Offal for reduction	एकूण Total	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	मुंबई शहर	1,35,076	0	4,034	0	0	995	0	0	1,40,105	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	47,626	0	17,451	0	0	1,152	0	0	66,228	Mumbai Suburban
3	ठाणे	77,140	0	41,267	164	0	0	0	0	1,18,571	Thane Palghar
4	पालघर										
5	रायगड	38,301	0	16,196	0	0	906	0	0	55,403	Raigad
6	रत्नागिरी	72,850	0	4,539	1,686	0	1,480	0	0	80,555	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	17,331	0	131	3,128	0	0	0	0	20,590	Sindhudurg
8	नाशिक	4,110	0	0	0	0	0	0	0	4,110	Nashik
9	धुळे	2,184	0	0	0	0	0	0	0	2,184	Dhule
10	नंदुरबार	1,381	0	0	0	0	0	0	0	1,381	Nandurbar
11	जळगाव	5,015	0	0	0	0	0	0	0	5,015	Jalgaon
12	अहमदनगर	1,781	0	0	0	0	0	0	0	1,781	Ahmednagar
13	पुणे	5,685	0	0	0	0	0	0	0	5,685	Pune
14	सातारा	3,200	0	0	0	0	0	0	0	3,200	Satara
15	सांगली	2,624	0	0	0	0	0	0	0	2,624	Sangli
16	सोलापूर	2,024	0	0	0	0	0	0	0	2,024	Solapur
17	कोल्हापूर	2,730	0	0	0	0	0	0	0	2,730	Kolhapur
18	औरंगाबाद	2,857	0	0	0	0	0	0	0	2,857	Aurangabad
19	जालना	3,688	0	0	0	0	0	0	0	3,688	Jalna
20	परभणी	1,213	0	0	0	0	0	0	0	1,213	Parbhani
21	हिंगोली	960	0	0	0	0	0	0	0	960	Hingoli
22	बीड	4,331	0	0	0	0	0	0	0	4,331	Beed
23	नांदेड	6,290	0	0	0	0	0	0	0	6,290	Nanded
24	उस्मानाबाद	2,470	0	0	0	0	0	0	0	2,470	Osmanabad
25	लातूर	6,420	0	0	0	0	0	0	0	6,420	Latur
26	बुलढाणा	2,569	0	0	0	0	0	0	0	2,569	Buldhana
27	अकोला	1,993	0	0	0	0	0	0	0	1,993	Akola
28	वाशिम	2,976	0	0	0	0	0	0	0	2,976	Washim
29	अमरावती	4,053	0	0	0	0	0	0	0	4,053	Amravati
30	यवतमाळ	7,296	0	0	0	0	0	0	0	7,296	Yavatmal
31	वर्धा	3,274	0	0	0	0	0	0	0	3,274	Wardha
32	नागपूर	8,247	0	0	0	0	0	0	0	8,247	Nagpur
33	भंडारा	12,236	0	0	0	0	0	0	0	12,236	Bhandara
34	गोंदिया	4,733	0	0	0	0	0	0	0	4,733	Gondiya
35	चंद्रपूर	11,820	0	0	0	0	0	0	0	11,820	Chandrapur
36	गडचिरोली	6,400	0	0	0	0	0	0	0	6,400	Gadchiroli
महाराष्ट्र		5,12,884	0	83,618	4,978	0	4,533	0	0	6,06,012	Maharashtra

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.3
खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे
Quantity of fish brought, salt issued and fish cured at different curing centres
(2017-18)

(मे.टनांत / in M.Tonnes)

अ. क्र. Sr.No	मासे खारविण्याची आवारे	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचे वाटप Quantity of salt issued	खारवून बाहेर पाठविलेल्या माशांचे वजन Quantity of cured fish exported	Fish curing yards
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	बोरिया	0	0	0	Boria
2	जयगड	0	0	0	Jaigad
3	वरवडे	0	0	0	Warwade
4	मिरकरवाडा	1,680	607	1,265	Mirkarwada
5	भाटये	0	0	0	Bhatye
6	पूर्णागड	0	0	0	Purnagad
7	जैतापूर	0	0	0	Jaitapur
8	विजयदूर्ग	0	0	0	Vijaydurg
9	मालवण	3,128	1,126	2,346	Malvan
10	वेंगुर्ला	0	0	0	Vengurla
11	तारा मंबरी	0	0	0	Tara Mumbari
एकूण		4,808	1,733	3,611	Total

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.4
सागरी मत्स्योत्पादन / Marine Fish Production
(2017-18)

(मे. टनांत / in M. Tonnes)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	उत्पादन Production	Districts
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई शहर	66,228	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	1,40,105	Mumbai Suburban
3	ठाणे / पालघर	1,14,399	Thane / Palghar
4	रायगड	53,338	Raigad
5	रत्नागिरी	80,340	Ratnagiri
6	सिंधुदूर्ग	20,582	Sindhudurg
एकूण		4,74,992	Total

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.5

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती / Miscellaneous statistics related to fisheries
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	राज्याचा एकूण समुद्रकिनारा	कि. मीटर	720	Kilometres	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी / गावठाणे	संख्या	456	Nos.	Marine-Fishing Villages / Hamlets.
3	मत्स्यव्यवसायात गुंतलेल्या होड्या	संख्या	N.A.	Nos.	Boats engaged in fishing
4	प्रत्येकी एक मे. टनाच्या वर वजन असलेल्या होड्या	संख्या	N.A.	Nos.	Boats above one M. tone
5	सागरी मत्स्यव्यवसायासाठी वापरातील होड्या	संख्या	13,548	Nos.	Mechanised boats
	यंत्रसज्ज होड्या	संख्या	3,346	Nos.	Non Mechanised boats
6	बिगरयांत्रिकी होड्या	संख्या	173	Nos.	Marine fishing centers
7	सागरी मासळी उतरविणारी केंद्रे	संख्या	N.A.	Nos.	Boats with deck facilities
8	नौतळाची सोय असलेल्या होड्या	संख्या	6.06	Nos.	Total fish production-
	एकूण मत्स्योत्पादन-				
	(1) सागरी	हजार मे. टन	4.75	Thousand M.T.	(I) Marine
	(2) गोड्या पाण्याचे	हजार मे. टन	1.31	Thousand M.T.	(ii) Inland
9	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था				Number of Co-operative Societies-
	(1) प्राथमिक	संख्या	3,048	Nos.	(I) Primary
	(2) जिल्हा / विभागीय संघ	संख्या	38	Nos.	(ii) District/ Divisional Federations.
	(3) शिखर	संख्या	N.A.	Nos.	(iii) Apex
10	सहकारी संस्थांची सभासद संख्या				Membership of Co-operative Societies-
	(1) प्राथमिक	संख्या	3,02,949	Nos.	(I) Primary
	(2) जिल्हा / विभागीय संघ	संख्या	918	Nos.	(ii) District/ Divisional Federations.
	(3) शिखर	संख्या	N.A.	Nos.	(iii) Apex
11	सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल				Working capital of Co-operative Societies-
	(1) प्राथमिक	कोटी	240.39	Crore	(I) Primary
	(2) जिल्हा / विभागीय संघ	कोटी	456.32	Crore	(ii) District/ Divisional Federations.
	(3) शिखर	कोटी	N.A.	Crore	(iii) Apex
12	सहकारी संस्थातर्फे हाताळलेली मासळी				Fish handled by Co-operative Societies-
	(अ) खरेदी किंमत				(A) Purchase Value-
	(1) प्राथमिक	कोटी	N.A.	Crore	(I) Primary
	(1) प्राथमिक	कोटी	N.A.	Crore	(I) Primary
	(2) जिल्हा / विभागीय संघ	कोटी	N.A.	Crore	(ii) District/ Divisional Federations.
	(3) शिखर	कोटी	N.A.	Crore	(iii) Apex
	(ब) विक्री मूल्य				(B) Sale Value-
	(1) प्राथमिक	कोटी	N.A.	Crore	(I) Primary
	(2) जिल्हा / विभागीय संघ	कोटी	N.A.	Crore	(ii) District/ Divisional Federations.
	(3) शिखर	कोटी	N.A.	Crore	(iii) Apex
13	सहकारी संस्थांनी वर्षभरात दिलेली कर्जे				Advances given by Co-operative Societies-
	(1) प्राथमिक	कोटी	157.87	Crore	(I) Primary
	(2) जिल्हा / विभागीय संघ	कोटी	N.A.	Crore	(ii) District/ Divisional Federations.
	(3) शिखर	कोटी	N.A.	Crore	(iii) Apex
14	शासकीय मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	संख्या	N.A.	Nos.	Number of Government fish curing Yards.
15	खारवलेली मासळी				Cured fish-
	(1) उन्हात वाळलेली	मे. टन	4,979	Metric Tonnes	(I) Sundried
	(2) इतर	मे. टन		Metric Tonnes	(ii) Others
16	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	संख्या	N.A.	Nos.	Number of Fishery schools
17	मत्स्य पैदास केंद्रे	संख्या	30	Nos.	Number of Fish farms

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.6
प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन / Variety wise Marine fish Production
(2017-18)

(उत्पादन मे.टनांत / Production in M.Tonnes)

अ. क्र. Sr.No (1)	मासळीचा प्रकार (2)	जिल्हे / Districts						एकूण Total (9)	Variety (2)
		मुंबई शहर Mumbai City (3)	मुंबई उपनगर Mumbai Suburban (4)	ठाणे / पालघर Thane / Palghar (5)	रायगड Raigad (6)	रत्नागिरी Ratnagiri (7)	सिंधुदुर्ग Sindhudurg (8)		
1	मुशी, पाकट, वागळी	1,327	363	8,906	426	224	135	11,381	Elasmobranchs (Shark Rays)
2	वाम	732	151	1,385	74	55	247	2,644	Eels.
3	शिगाळा, शिंगटी	3,256	1,008	4,309	567	550	707	10,397	Cat fish.
4	कर्ली, दाताळी	247	27	4,509	279	237	132	5,431	Chirocentrus.
5	पेडवा, पेडी, भिवजी, तारली	1,590	144	2	5,324	9,069	2,770	18,899	Sardines.
6	भिंगपाला	173	14	741	300	161	70	1,459	Hilsa llisha.
7	मांदेली	8,154	3,511	5,466	1,503	705	15	19,354	Anchoviella.
8	कांटी	939	641	6,390	890	38	44	8,942	Turrisodes.
9	खवली / पातुर्डी	18	176	71	6	234	136	641	Other Clupedia.
10	बॉबिल	4,169	5,724	25,670	312	177	176	36,228	Harpodon nehereuse.
11	करकरा, खजूरा	58	451	1	8	0	0	518	Perches.
12	तांब	81	55	2	257	100	31	526	Red snapper.
13	दाढा, रावस	219	36	545	49	17	0	866	Polynomids.
14	घाट, काय	753	364	2,125	216	0	13	3,471	Scienids
15	बळा, वाकळी	8,272	5,766	3,123	1,332	7,630	1,086	27,209	Ribbon fish.
16	ढोमा, घोडी	14,122	3,344	390	1,792	1,902	1,467	23,017	Otalithes Sp.
17	खरबा	4,682	90	89	1,253	6	192	6,312	Caranx,
18	सरंगा	634	831	15,808	583	653	317	18,826	Pomfret.
19	हलवा	755	216	501	270	242	101	2,085	Black pomfret.
20	बांगडा	17,657	409	783	5,137	22,863	3,292	50,141	Mackerels.
21	सरमर्क, डोगेल	3,690	108	4,191	1,814	1548	1,435	12,786	Seer fish
22	गेदर	5,403	70	24	452	3,563	38	9,550	Tunnies.
23	तेंडली	13	0	0	155	45	58	271	Bregmoers Melillandi.
24	लेप	363	544	224	223	3,508	1,546	6,408	Soles.
25	कोकरी, नार्बी, टोकी	2,670	98	73	2	17	119	2,979	Carangids small.
26	खाण	58	46	0	2	724	454	1,284	Leignnathus.
27	चिराटी, राणे, बामणे	14,810	7,142	426	53	1,735	187	24,353	Upenaides Sp.
28	कोळंबी	17,658	9,876	7,731	6,586	2,993	1,367	46,211	Prawns.
29	जवळा, करंदी	2,462	19,133	18,277	18,518	865	20	59,275	Shrimps.
30	शेवंड	235	268	209	34	81	8	835	Lobster.
31	सौंदाळा	641	59	0	59	1,336	1,213	3,308	Lactarius.
32	म्हाकूळ	13,503	2,886	430	206	4,219	884	22,128	Cuttle fish & squids.
33	इतर	10,761	2,677	1,998	4,656	14,843	2,322	37,257	Others.
	एकूण	1,40,105	66,228	1,14,399	53,338	80,340	20,582	4,74,992	Total

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.7

निरनिराळ्या प्रकारच्या सागरी माशांच्या सरासरी वार्षिक घाऊक किंमती
Average Annual Wholesale (Boat side) Prices of Various Varieties of Marine Fish
(2017-18)

(प्रती टनाची किंमत ₹ / In ₹ Per Tonnes)

अ. क्र. Sr.No (1)	मासळीचा प्रकार (2)	जिल्हे / Districts						सरासरी किंमत Average price (9)	Variety (2)
		मुंबई शहर Mumbai City (3)	मुंबई उपनगर Mumbai Suburban (4)	ठाणे / पालघर Thane / Palghar (5)	रायगड Raigad (6)	रत्नागिरी Ratnagiri (7)	सिंधुदुर्ग Sindhudurg (8)		
1	मुशी, पाकट, वागळी	1,09,103	94,766	1,01,019	1,06,749	1,59,040	2,13,593	1,04,454	Elasmobranchs (Shark Rays)
2	वाम	1,41,352	2,12,980	2,51,563	2,20,068	1,91,545	2,28,117	2,14,527	Eels.
3	शिंगाळा, शिंगटो	1,08,064	98,125	86,257	93,607	88,162	1,02,376	95,834	Cat fish.
4	कलौ, दाताळा	1,06,215	85,185	97,798	1,04,176	96,076	68,447	97,657	Chirocentrus.
5	पेडवा, पेडी, भिवजी, तारली	52,494	43,854	50,000	49,349	43,967	42,635	46,005	Sardines.
6	भिंगपाला	83,584	1,35,714	2,52,861	1,86,433	1,27,081	1,11,643	1,97,351	Hilsa llisha.
7	मांदेली	39,772	52,944	54,535	58,200	61,504	70,000	48,577	Anchoviella.
8	कांदी	47,250	58,463	90,902	96,073	71,579	70,341	84,324	Turrissodes.
9	खवली / पातुर्डी	31,667	40,000	49,930	35,833	34,091	40,074	38,683	Other Clupedia.
10	बॉबिल	76,594	62,025	66,287	79,423	75,444	65,597	66,954	Harpodon nehereuse.
11	करकरा, खजूरा	1,73,103	1,74,834	2,10,000	1,82,500	0	0	1,74,826	Perches.
12	तांब	1,60,556	3,49,455	3,50,000	2,43,969	2,00,450	2,50,000	2,34,639	Red snapper.
13	दाढा, रावस	3,15,160	4,39,137	4,67,193	4,43,163	3,82,941	0	4,24,567	Polynomids.
14	घाट, काय	3,44,037	3,20,124	3,86,085	3,26,898	0	3,75,000	3,66,321	Scienids
15	बळा, वाकळी	68,734	65,231	72,171	79,174	98,583	99,871	78,510	Ribbon fish.
16	ढोमा, घोडी	48,320	69,613	65,333	72,238	67,532	61,213	55,973	Otalithes Sp.
17	खरबा	60,150	69,333	70,000	72,506	65,000	65,599	63,043	Caranx
18	सरंगा	5,34,968	3,24,976	6,98,403	10,35,600	7,25,922	9,03,628	6,91,267	Pomfret.
19	हलवा	3,93,762	3,81,644	4,17,585	3,95,481	3,89,901	4,13,168	3,98,946	Black pomfret.
20	बांगडा	1,02,955	1,17,677	1,27,861	1,10,459	81,664	92,546	93,841	Mackerels.
21	सुरमई, डागोळ	3,51,347	4,15,139	3,78,490	3,79,851	4,05,245	4,15,512	3,78,554	Seer fish
22	गेदर	93,601	89,257	75,417	1,02,777	93,552	1,02,500	93,975	Tunnies.
23	तेंडली	43,462	0	0	40,129	43,111	40,000	40,756	Bregmoers Melillandi.
24	लेप	60,207	58,869	49,330	46,368	40,168	50,152	45,836	Soles.
25	कोकरी, नार्बी, टोकी	1,26,882	87,755	70,000	50,000	53,561	96,807	1,22,521	Carangids small.
26	खाण	53,534	60,326	0	42,500	50,801	41,156	47,843	Leiggnathus.
27	चिराटी, राणे, बामणे	45,329	42,828	70,387	59,057	53,536	40,000	45,607	Upenaides Sp.
28	कोळंबी	2,13,512	2,56,643	2,55,019	2,42,404	2,34,148	274,272	2,36,925	Prawns.
29	जवळा, करंदी	50,839	65,304	67,300	67,258	85,139	75,000	66,222	Shrimps.
30	शेवंड	11,25,787	11,48,713	1,11,05,694	11,19,118	9,77,160	11,00,000	11,13,180	Lobster.
31	सोंदाळा	76,515	75,932	0	94,576	91,798	74,604	82,298	Lactarius.
32	महाकूळ	1,88,193	1,41,195	157906	1,33,180	1,73,302	1,26,165	1,75,646	Cuttle fish & squids.
33	इतर	71,127	91,508	54748	86,279	56,809	71,799	67,944	Others.

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

16. मत्स्यव्यवसाय / FISHERIES

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 16.8

मासळीच्या प्रमुख प्रकाराच्या मत्स्योत्पादनाचा एकूण मत्स्योत्पादनाच्या मुल्यातील हिस्सा (टक्केवारी)

Percentage Share of Prominent Varieties in Total Valuation of Fish Production
(2017-18)

अ. क्र.	मासळीचा प्रकार	जिल्हे / Districts							Variety
		मुंबई शहर	मुंबई उपनगर	ठाणे / पालघर	रायगड	रत्नागिरी	सिंधुदुर्ग	महाराष्ट्र	
Sr.No		Mumbai	Mumbai Suburban	Thane / Palghar	Raigad	Ratnagiri	Sindhudurg	Maharashtra	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुशी, पाकट, वागळी	0.9	0.5	3.9	0.7	0.5	1	1.9	Elasmobranchs (Shark Rays)
2	वाम	0.6	0.4	1.5	0.3	0.1	2.1	0.9	Eels.
3	शिगाळा, शिंगटी	2.2	1.4	1.6	0.8	0.6	2.7	1.6	Cat fish.
4	कर्ली, दाताळी	0.3	0.1	1.9	0.5	0.3	0.3	0.8	Chirocentrus.
5	पेंडवा, पेडी, भिलजी	0.5	0.1	0	4.1	5.2	4.5	1.4	Sardines.
6	भिग पाला	0.1	0.0	0.8	0.9	0.3	0.3	0.5	Hilsa llisha.
7	मांदेली	2	2.6	1.3	1.3	0.6	0.1	1.5	Anchoviella.
8	बॉबिल	2	5	7.4	0.4	0.2	0.4	3.9	Harpodon neherus.
9	कांटी	0.3	0.5	2.6	1.3	0.1	0	1.5	Turrisodes.
10	घोळ, कोथ	0.4	0.2	3.6	0.3	0.1	0	2	Scienids
11	ढोमा घोडी	4.2	3.3	0.1	2	1.7	3.3	2	Otalithes Sp.
12	बळा, वाकटी	3.5	5.3	1	1.6	9.7	4.1	3.4	Ribbon fish.
13	खरबा, बांगडा	1.8	0.1	0.1	1.4	0	0.5	0.6	Caranx, Mackerels.
14	सरंगा	2.1	3.8	48.5	9.3	6.1	10.8	20.7	Pomfret
15	हलवा	1.9	1.2	0.9	1.6	1.2	1.6	1.3	Black Pomfret.
16	बांगडा	11.3	0.7	0.4	8.8	24.1	11.5	7.5	Mackerels.
17	सुरमई, डागोळ,	8	0.6	6.9	10.6	8.1	22.6	7.7	Seer fish
18	कोळंबी	23.4	35.4	8.7	24.6	9	14.1	17.4	Prawns.
19	जवळा, करंदी	0.8	17.5	5.4	19.1	0.9	0.1	6.2	Shrimps.
20	शेवंड	1.6	4.3	1	0.6	1	0.3	1.5	Lobster.
21	सोंदाळा	0.1	0.1	0	0.1	1.6	3.4	1.5	Lactarius.
22	म्हाकूळ	15.8	5.2	0.1	0.4	9.5	4.2	0.4	Cuttle fish & squids.
23	इतर	16.2	11.7	2.3	9.3	19.1	12.1	13.8	Others.
	एकूण	100	100	100	100	100	100	100	Total
	एकूण किंमत (₹ कोटी)	1,610.41	715.68	2,275.92	649.08	773.17	264.16	6,288.42	Total Value (₹ in crores)

आधार :- मत्स्यव्यवसाय संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai.

१७. सहकार

१७.१. कृषि व बिगर कृषि सहकारी पत संस्था, बहुउद्देशीय सहकारी संस्था, पणन संस्था, उत्पादन संस्था इत्यादी संस्थांची माहिती या विभागात दिली आहे.

१७.२. विविध सहकारी संस्थांची संख्या, सदस्य संख्या, खेळते भांडवल, स्थिर भांडवल, कर्जे, थकबाकी वगैरे माहिती या विभागात दिली आहे. "मालकीचे भांडवल" हे भरणा केलेले भांडवल दर्शविते. "कर्जे" या बाबीमध्ये ठराविक काळांमध्ये येणारी एकूण कर्जे, येणे कर्ज यांचा समावेश आहे. "खेळते भांडवल" मध्ये "भरणा केलेले" भांडवल, ठेवी, कर्जे यांचा समावेश आहे. "येणे कर्ज" यामध्ये कर्जाची येणे रक्कम, रोख पत, शिल्लकेपेक्षा अधिक काढलेली खरेदीची बिले व विक्रीची बिले यातील बाकी या माहितीचा समावेश आहे. "थकबाकी" मध्ये मुदतीअखेर प्रलंबित कर्ज आणि परतफेडीच्या मुदतवाढीची परवानगी प्राधिकृत अधिकाऱ्यांनी नाकारली आहे अशा रकमेचा किंवा हप्त्यांचा यात समावेश आहे.

17. CO-OPERATION

17.1. The information on Agricultural and Non-Agricultural Co-operative Credit Societies, Multipurpose Co-operative Societies, Marketing Societies, Productive Societies etc., is presented in this section.

17.2 The information on number of various Co-operative societies, membership, working capital, fixed capital, loans advanced, overdues etc. is presented in this section. "Owned capital" shows the paid-up capital. "Borrowing" denotes the total borrowings outstanding at the end of the period. "Working capital" includes paid-up capital, deposits and borrowings. "Loans outstanding" includes outstandings in respect of loans, cash credits, overdrafts and the amount of outstanding bills purchased and discounted, Overdues refer to the amount of loans or installments which was due for collection but which was not actually collected and for the repayment no extension has been granted by a competent authority.

17. सहकार / CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.1

सर्व सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी / Selected Statistics of all Co-operative Societies

अ. क्र. Sr.No	बाब (2)	परिमाण / Unit (3)	३० जून रोजी / As on 30 th June					३१ मार्च रोजी /As on 31 st March				Item (2)
			1960-61 (4)	1970-71 (5)	1980-81 (6)	1990-91 (7)	2000-01 (8)	2010-11 (9)	2015-16 (10)	2016-17 (11)	2017-18 (12)	
1	संस्था	संख्या / No.	31,565	42,603	60,747	1,04,620	1,58,016	2,24,306	1,96,907	1,95,301	1,98,212	Societies
2	सदस्य संख्या	लाख / Lakh	42	86	148	270	430	530	530	546	550	Membership
3	भाग भांडवल	₹ कोटीत / ₹ Crores	53	238	600	1,957	7,560	20,543	19,945	20,892	21,811	Share Capital
4	स्वीय भांडवल	₹ कोटीत / ₹ Crores	73	345	1,207	3,935	17,738	45,934	61,546	62,540	67,242	Owned Funds
5	खेळते भांडवल	₹ कोटीत / ₹ Crores	326	1,490	5,210	24,713	1,34,440	2,48,234	3,63,256	3,83,236	3,84,506	Working Capital
6	लोकसंख्या *	दशलक्ष / Millions	39.55	50.41	62.78	78.75	96.70	112.4	112.4	112.4	112.4	Population *
7	दर लाख लोकसंख्येमागे संस्थांची संख्या #	संख्या / No.	79.91	84.52	96.73	133	163	200	175	174	176	No. of societies per lakh of Population #
8	दर हजार लोकसंख्येमागे सर्व संस्थांच्या सभासदांची संख्या #	संख्या / No.	106.18	170.59	235.73	343	445	472	472	486	489	No. of members of all Societies per thousand inhabitants. #
9	दर डोई सरासरी खेळते भांडवल #	₹	83	296	830	3,138	13,903	22,103	32,318	34,096	34,209	Average working capital per head of Population. #

टिप : १) * लोकसंख्या २०११ च्या जगणनेनुसार / Note : * Population as per census 2011

२) # सन २०११ ची महाराष्ट्राची लोकसंख्या आधारभूत मानून परिगणीत / Note : # On the basis of population of Maharashtra as per census 2011

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

**17. सहकार /
तक्ता क्रमांक /
प्रकारानुसार सहकारी संस्था व बँकांचे वर्गीकरण /
(2017-**

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	राज्य व मध्यवर्ती बँका संघ State and Central Banks Unions	महाराष्ट्र राज्य सहकारी भूविकास बँकेच्या जिल्हा शाखा District Branches of Maharashtra State Co-Operative Land Development Bank	कृषि Agricultural	बिगर कृषि Non- Agricultural	प्राथमिक सहकारी बँका Primary Co- Operative Banks	पणन संस्था Marketing Societies	ऊस पुरवठा Sugarcane Supply	दूध पुरवठा Milk supply
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	4	0	0	2,227	59	2	0	6
2	मुंबई उपनगर	0	0	0	0	0	0	0	0
3	ठाणे	1	1	210	740	11	6	0	104
4	पालघर	0	0	199	212	5	9	0	12
5	रायगड	1	0	130	436	7	66	0	21
6	रत्नागिरी	1	0	366	277	4	16	0	59
7	सिंधुदुर्ग	1	0	226	146	2	29	0	104
8	नाशिक	1	0	1,047	985	43	78	2	329
9	धुळे	1	0	410	337	6	31	0	126
10	नंदुरबार	0	0	235	184	6	18	2	30
11	जळगाव	1	0	876	792	13	87	3	567
12	अहमदनगर	1	1	1,391	1,066	17	48	14	893
13	पुणे	1	1	1,369	2,265	49	96	12	1,184
14	सातारा	1	0	956	978	24	28	10	372
15	सांगली	1	0	765	904	21	45	14	521
16	सोलापूर	1	0	1,279	1,065	33	61	15	1,463
17	कोल्हापूर	1	0	1,870	1,563	45	256	16	4,523
18	औरंगाबाद	1	0	692	620	13	19	4	515
19	जालना	1	0	569	170	6	11	3	85
20	परभणी	1	0	446	188	9	56	0	139
21	हिंगोली	0	0	414	79	7	4	2	29
22	बीड	1	1	734	398	13	54	10	404
23	नांदेड	1	0	969	242	6	32	2	48
24	उस्मानाबाद	1	1	469	354	10	26	8	60
25	लातूर	1	0	587	337	14	8	3	128
26	बुलढाणा	1	0	567	416	9	19	0	74
27	अकोला	1	0	412	214	3	14	0	171
28	वाशिम	0	0	424	108	1	8	0	108
29	अमरावती	1	0	613	344	11	20	0	43
30	यवतमाळ	1	0	595	245	4	17	1	38
31	वर्धा	1	0	342	201	5	14	1	77
32	नागपूर	1	0	587	1,120	17	14	0	68
33	भंडारा	1	0	368	264	1	7	0	283
34	गोंदिया	1	0	329	216	2	6	0	148
35	चंद्रपूर	1	0	395	387	4	11	0	13
36	गडचिरोली	1	0	254	104	2	6	0	10
	सिडको	0	0	0	0	0	0	0	0
	महाराष्ट्र राज्य	34	5	21,095	20,184	482	1,222	122	12,755

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION**TABLE NO. 17.2****Co-operative Societies and Banks classified by Types
-18)**

विणकर संस्था	ग्राहक संस्था	गृहनिर्माण संस्था	शेती संस्था	स्त्रियांच्या संस्था	इतर	एकूण	Districts
Weavers Societies	Consumer Societies	Housing Societies	Farming Societies	Women Societies	Others	Total	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	320	31,425	0	0	5,820	39,864	Mumbai
0	0	0	0	0	0	0	Mumbai Suburban
0	116	23,572	13	0	1,348	26,122	Thane
0	22	7,427	6	0	750	8,642	Palghar
0	41	3,444	6	0	901	5,053	Raigad
0	92	1,324	0	0	482	2,621	Ratnagiri
0	48	267	1	0	472	1,296	Sindhudurg
0	104	3,190	9	0	2,190	7,978	Nashik
0	15	126	2	0	445	1,499	Dhule
0	17	60	0	0	295	847	Nandurbar
0	42	349	3	0	896	3,629	Jalgaon
0	36	300	6	39	1,450	5,262	Ahmednagar
0	151	18,836	14	0	2,301	26,279	Pune
0	208	789	9	0	908	4,283	Satara
0	56	201	11	0	1,471	4,010	Sangli
0	47	588	14	0	2,052	6,618	Solapur
0	137	468	12	68	1,841	10,800	Kolhapur
0	81	883	0	1	1,323	4,152	Aurangabad
0	30	59	0	0	783	1,717	Jalna
0	19	107	0	0	958	1,923	Parbhani
0	5	44	0	3	269	856	Hingoli
0	37	128	0	45	959	2,784	Beed
0	11	249	0	9	731	2,300	Nanded
0	12	108	1	0	768	1,818	Osmanabad
0	16	195	0	0	908	2,197	Latur
0	19	87	0	0	548	1,740	Buldhana
0	16	99	0	0	330	1,260	Akola
0	8	63	0	0	375	1,095	Washim
0	106	362	4	15	608	2,127	Amravati
0	31	135	0	0	739	1,806	Yavatmal
0	37	68	0	0	203	949	Wardha
0	190	807	3	0	568	3,375	Nagpur
0	8	101	0	2	475	1,510	Bhandara
0	14	30	0	0	502	1,248	Gondiya
0	17	64	1	0	516	1,409	Chandrapur
0	0	7	1	0	174	559	Gadchiroli
0	0	8,092	0	0	0	8,092	CIDCO
1	2,109	1,04,054	116	182	35,359	1,97,720	Maharashtra State

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

7. ग्रामविकास व सहकार / CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 17.3

कृषि पत व बहुउद्देशीय संस्थांचे कार्ये / Activities of Agricultural credit and multipurpose Societies
(2017-18)

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

अ.क्र.	संस्थांची संख्या	सदस्यांची संख्या ('०००)	स्वीय भांडवल	ठेवी	कर्जे	खेळते भांडवल	एकूण गुंतवणूक	नवीन कर्ज	कर्ज वसुली	येणे कर्ज	थकबाकी	District	
Sr. No.	जिल्हे	No. of Societies	Membership ('000)	Owned capital	Deposits	Borrowings	Working Capital	Total Investment	Fresh advances	Recoveries	Loans Outstanding	Overdues	(2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	मुंबई शहर	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर												Mumbai Suburban
3	ठाणे	210	85	1,409	695	2,344	8,964	929	4,496	3,513	3,161	5,712	Thane
4	पालघर	198	64	307	331	777	5,949	644	4,921	3,626	2,395	3,818	Palghar
5	रायगड	130	147	336	13	553	1,551	147	9,480	3,490	273	748	Raigad
6	रत्नागिरी	365	399	3,409	377	4,840	10,094	0	5,521	3,505	7,837	2,930	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	226	162	2,986	810	9,427	46,377	537	40,651	1,09,883	20,318	2,337	Sindhudurg
8	नाशिक	1,047	622	59,877	925	1,53,706	1,76,990	3,877	1,56,882	66,670	2,42,550	1,83,761	Nashik
9	धुळे	410	218	6,072	5	10,153	19,574	1,632	17,818	12,549	8,430	8,262	Dhule
10	नंदुरबार	235	233	1,106	9	7,432	14,892	640	14,977	5,566	13,035	9,620	Nandurbar
11	जळगाव	876	518	13,654	483	49,523	71,131	7,409	58,625	32,720	49,583	31,941	Jalgaon
12	अहमदनगर	1,391	875	51,339	620	1,08,515	2,04,649	10,687	1,74,950	1,14,314	2,13,130	19,967	Ahmednagar
13	पुणे	1,369	916	23,935	661	79,073	1,00,197	3,474	61,485	33,811	84,069	18,656	Pune
14	सातारा	956	261	22,024	346	1,77,051	94,872	23,878	1,62,710	1,80,318	95,322	9,270	Satara
15	सांगली	765	571	40,650	1,202	1,16,540	3,23,749	27,804	1,69,547	94,100	67,272	80,710	Sangli
16	सोलापूर	1,279	715	35,984	1,074	91,201	1,35,554	14,863	87,708	81,150	56,923	26,826	Solapur
17	कोल्हापूर	1,865	890	42,940	12,025	1,03,284	2,04,944	22,343	1,33,310	87,410	1,09,472	14,632	Kolhapur
18	औरंगाबाद	692	413	4,230	9	45,917	52,305	821	32,450	20,308	46,991	13,793	Aurangabad

तक्ता क्रमांक/ Table No. 17.3 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
19	जालना	548	360	1,342	10	12,272	15,578	36	12,954	12,823	12,705	5,357	Jalna
20	परभणी	446	228	3,296	45	6,137	27,451	32	8,743	14,348	21,967	9,440	Parbhani
21	हिंगोली	414	174	2,644	407	1,627	15,016	979	10,302	2,206	12,241	7,292	Hingoli
22	बीड	734	545	2,189	203	9,487	42,972	724	10,712	427	1,516	919	Beed
23	नांदेड	969	400	4,917	145	17,660	31,558	1,433	15,774	14,122	16,717	2,598	Nanded
24	उस्मानाबाद	469	319	6,501	275	34,061	51,015	4,148	19,934	19,498	23,917	4,444	Osmanabad
25	लातूर	587	373	3,754	52	36,486	45,425	603	40,157	38,419	13,236	3,484	Latur
26	बुलढाणा	567	368	5,370	73	1,589	45,001	181	7,171	8,261	23,456	16,445	Buldhana
27	अकोला	412	176	9,464	3	12,590	65,268	6,488	55,689	61,663	47,679	4,265	Akola
28	वाशिम	424	2,734	2,785	104	2,249	8,184	25	151,433	12,211	2,683	250	Washim
29	अमरावती	613	381	10,913	482	31,963	69,276	6,475	30,971	24,802	43,165	37,908	Amravati
30	यवतमाळ	595	455	7,124	645	74,236	91,667	5,152	38,742	30,194	49,196	45,507	Yavatmal
31	वर्धा	341	173	1,465	23	4,154	9,777	616	7,863	1,523	11,379	3,800	Wardha
32	नागपूर	587	254	4,620	1,294	5,525	9,841	2,481	4,118	1,649	2,491	3,350	Nagpur
33	भंडारा	368	180	103	2	94	298	6	776	645	275	241	Bhandara
34	गोंदिया	329	261	252	2,535	2,010	52,331	776	11,572	8,219	21,826	28,830	Gondiya
35	चंद्रपूर	395	169	3,184	724	550	6,602	1,309	2,873	904	2,586	1,670	Chandrapur
36	गडचिरोली	254	126	152	35	2,342	5,086	241	928	1,263	3,435	1,963	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		21,066	14,764	3,80,333	26,643	12,15,367	20,64,140	1,51,389	15,66,244	11,06,110	13,31,231	6,10,745	Maharashtra State

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.4
बिगर कृषि पत संस्थांचे व्यवहार / Transactions of Non-Agricultural credit Societies
(2017-18)

(₹ लाखात / ₹ in lakh)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	संस्थांची संख्या No.of Societies	सदस्यांची संख्या ('०००) Membership ('000)	स्वीय भांडवल Owned Capital	ठेवी Deposits	कर्जे Borrowings	खेळते भांडवल Working Capital	एकूण गुंतवणूक Total Investment	नवीन कर्ज Fresh advances	कर्ज वसुली Recoveries	येणे कर्ज Loans outstanding	थकबाकी Overdues	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
1	मुंबई शहर	2,227	1,515	49,019	1,08,327	761	3,45,346	80,500	1,86,275	2,38,258	1,18,228	10,224	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर												Mumbai Suburban
3	ठाणे	740	706	75,406	1,32,762	0	4,26,076	15,454	3,72,807	1,03,326	152,691	67,426	Thane
4	पालघर	212	259	38,377	40,606	0	1,62,471	5,990	1,54,395	39,997	64,492	67,526	Palghar
5	रायगड	436	244	16,935	31,334	9,418	81,647	14,679	12,877	12,068	56,207	9,047	Raigad
6	रत्नागिरी	277	596	26,787	41,901	17,300	2,74,984	16,632	50,317	68,111	160,057	4,876	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	146	181	20,596	37,435	13,976	1,01,935	13,301	35,417	23,360	35,317	4,791	Sindhudurg
8	नाशिक	985	718	86,688	2,16,575	15,709	3,22,816	67,410	1,22,114	1,15,030	222,165	16,297	Nashik
9	धुळे	337	294	15,170	28,311	1,998	68,675	7,766	17,018	16,039	49,107	6,571	Dhule
10	नंदुरबार	184	118	13,633	41,837	4,228	61,606	21,469	48,289	10,047	38,041	3,326	Nandurbar
11	जळगाव	792	34	26,347	2,093	264	97,457	19,881	27,932	16,864	41,221	28,970	Jalgaon
12	अहमदनगर	1,066	1,252	85,885	4,53,189	17,721	6,21,245	40,099	3,15,701	2,95,023	183,781	21,841	Ahmednagar
13	पुणे	2,265	1,339	97,588	1,46,521	14,360	2,61,285	6,074	1,36,330	1,30,359	192,313	19,836	Pune
14	सातारा	904	837	68,697	3,72,967	9,582	5,16,281	41,935	1,46,810	1,53,464	187,555	33,675	Satara
15	सांगली	1,065	2,384	35,060	60,610	2,040	1,54,736	16,011	,63,997	50,898	69,420	29,114	Sangli
16	सोलापूर	978	1,615	74,063	53,174	21,939	1,90,521	19,996	1,85,196	91,915	60,779	6,617	Solapur
17	कोल्हापूर	1,563	1,065	46,458	1,31,920	2,271	2,05,022	43,176	97,287	1,60,969	97,069	10,356	Kolhapur

तक्ता क्रमांक/ Table No. 17.4 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(2)
18	औरंगाबाद	620	287	17,069	39,671	6,083	1,12,294	11,493	23,780	13,324	33,554	3,363	Aurangabad
19	जालना	170	61	10,970	612	4,438	18,278	1,871	9,193	7,606	7,630	4,035	Jalna
20	परभणी	188	56	4,266	79	10,927	12,516	159	459	1,407	471	297	Parbhani
21	हिंगोली	79	29	6,704	482	1,193	2,952	425	1,696	1,634	1,752	1,141	Hingoli
22	बीड	398	146	1,491	913	18,064	22,858	2,198	6,231	5,858	8,691	4,614	Beed
23	नांदेड	242	80	15,620	11,442	11,910	52,458	3,375	25,175	24,243	6,198	3,907	Nanded
24	उस्मानाबाद	354	129	8,340	1,782	6,054	15,758	891	5,111	4,363	12,460	2,334	Osmanabad
25	लातूर	337	69	2,805	437	3,371	7,579	456	3,656	3,688	4,456	1,387	Latur
26	बुलढाणा	416	500	26,997	1,44,025	2,690	1,04,623	13,018	1,10,132	1,35,918	16,690	8,376	Buldhana
27	अकोला	214	74	7,072	5,299	2,122	14,586	1,710	14,612	15,561	4,234	2,082	Akola
28	वाशिम	108	70	8,558	28,343	3,044	45,816	9,893	54,203	0	24,777	2,613	Washim
29	अमरावती	344	187	13,025	40,176	2,400	56,839	14,090	27,586	13,107	18,587	4,942	Amravati
30	यवतमाळ	245	77	7,377	288	2,596	10,531	1,774	11,637	3,082	5,503	548	Yavatmal
31	वर्धा	201	113	55,856	15,413	9,068	27,976	3,390	20,138	12,172	20,137	11,764	Wardha
32	नागपूर	1,120	626	17,623	17,623	8,627	52,713	7,657	2,10,737	1,20,467	16,204	11,222	Nagpur
33	भंडारा	266	198	7,381	35	63	15,159	9	137	110	224	180	Bhandara
34	गोंदिया	216	112	48,054	22,762	33,056	71,475	31,234	6,953	1,25,178	27,485	17,999	Gondiya
35	चंद्रपूर	387	340	19,404	6,394	3,781	22,838	3,085	84,788	58,903	8,971	10,944	Chandrapur
36	गडचिरोली	104	34	9,982	1,809	85	3,759	474	1,257	1,655	2,898	1,915	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		20,186	16,345	10,65,302	22,37,150	2,61,139	45,63,111	5,37,575	25,90,239	20,74,002	19,49,370	4,34,155	Maharashtra State

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 17.5
सहकार भूविकास बँकेची निवडक सांख्यिकी
Selected Statistics of State Co-operative Land Development Bank

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

वर्ष Year	बँका (संख्या) Banks (No.)	सदस्य (लाखात) Members- hip (lakhs)	भाग भांडवल Share Capital		स्वीय भांडवल Owned funds	खेळते भांडवल Working Capital	वर्षात दिलेले कर्ज Loans advanced during the year including [N.C.D.C.]	कर्ज विमोचन Debt Redemption	लघु सिंचन Minor Irrigation	
			शासकीय Held by Govt.	इतर Held by Others						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	1970-71	26	6.10	--	1,576.00	1,876.00	13,316.00	1,786.00	N.A.	N.A.
2	1980-81	26	N.A.	603.00	2,665.07	7,660.63	32,650.53	5,417.02	3,920.05	3,906.00
3	1990-91	29	10.21	493.00	4,943.00	14,109.00	83,710.00	12,438.00	5,763.00	2,165.21
4	2000-01	337	11.80	493.00	8,500.32	71,160.47	1,36,367.53	948.26	10,293.41	14.59
5	2006-07	29	11.55	--	6,392.64	64,142.8	1,58,157.57	253.47	--	2.3
6	2008-09	29	11.41	--	6,139.05	85,786.02	1,50,556.76	--	--	--
7	2009-10	29	11.39	--	5,862.25	81,429.42	1,35,707.11	--	--	--
8	2010-11	29	8,95,450	--	4,236.63	31,384.38	1,10,612.34	--	--	--
9	2012-13	--	827.00	493.00	3,977.85	1,32,245.09	2,20,813.41	N.A.	9.81	--
10	2013-14	--	827.00	493.00	3,977.85	1,31,204.39	2,09,857.50	N.A.	5.04	--
11	2014-15	--	827.00	493.00	3,978.00	1,33,266.00	2,11,033.00	0.00	N.A.	N.A.
12	2015-16	--	827.00	493.00	3,978.00	1,35,433.00	2,11,033.00	0.00	N.A.	N.A.
13	2016-17	--	827.00	493.00	3,978.00	1,37,830.00	2,08,986.00	0.00	N.A.	N.A.

टॅक्टर खरेदीकरिता Purchase of Tractor	उपसा सिंचन Lift Irrigation	इतर जमिनीची सुधारणा Other land Improvement	या वर्षाची कर्ज वसुली Loans recovered during the year	थकबाकी Overdues	नफा दाखविणाऱ्या बँका No. of Banks Showing profit	नपयाची रक्कम Amount Of profit	तोटा दाखविणाऱ्या बँका Bank Showing loss	तोट्याची रक्कम Amount Of loss
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
N.A.	N.A.	N.A.	807.00	920.00	2	4.00	24	231.00
907.50	145.00	100.00	2,942.25	5,232.68	--	64.73	--	--
3,013.77	2,833.71	4.54	7,369.00	7,174.00	1	890.00	--	--
455.67	15.86	--	21,228.21	42,753.54	--	--	--	59,629.72
--	4.98	246.19	18,597.27	61,136.08	3	2,219.4	26	18,328.34
--	--	--	30,875.46	55,536.21	--	670.99	25	13,187.87
--	--	--	25893.71	67,668.93	--	--	29	18,445.25
0.09	0.09	0.05	14,352.92	42,035.78	--	--	104	54,306.71
--	--	--	6	1,13,899.12	--	--	--	91,223.56
--	--	--	11,200.31	1,04,256.64	--	--	--	1,11,699.74
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1,06,491.00	0	0.00	N.A.	1,12,575
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	98,418.00	0	0.00	N.A.	1,13,589
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	1,00,311.00	0	0.00	N.A.	1,13,984

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.6

मध्यवर्ती सहकारी बँकांची निवडक सांख्यिकी / Selected Statistics of Central Co-operative Banks

(₹ लाखत / ₹ in lakhs)

अ.क्र. Sr.No	वर्ष Year	बँका (संख्या) Banks (No.)	शाखा (संख्या) Branches (No.)	सदस्य (संख्या हजारात) Membership (No. 000)	भाग भांडवल Share Capital		स्वीय भांडवल Owned funds	खेळते भांडवल Working Capital	ठेवी Deposits
					शासकीय Held by Govt.	इतर Held by others			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	1960-61	35	N.A.	57	199	454	820	6,093	2,647
2	1970-71	25	867	55	669	1,846	3,474	23,637	11,323
3	1980-81	26	1,703	62	806	3,757	10,206	83,526	58,814
4	1990-91	1	43	26	--	2,816	28,922	3,10,125	2,09,362
5	2000-01	30	3,685	106	761	63,531	2,28,904	23,69,970	17,86,285
6	2006-07	31	3,646	131	458	1,17,983	6,32,221	40,70,177	27,65,725
7	2007-08	31	3,683	136	2,435	1,26,837	6,96,600	45,62,938	31,94,916
8	2008-09	31	3,687	142	1,485	1,34,724	7,18,918	51,40,250	38,06,208
9	2009-10	31	3,699	148	1,356	1,48,509	7,64,870	57,36,367	44,27,845
10	2010-11	31	3,720	143	1,318	1,47,191	8,38,100	62,19,382	46,61,118
11	2014-15	31	3,734	182	16,315	3,79,762	12,59,669	84,52,813	61,52,882
12	2015-16	31	3,746	196	10,098	2,84,232	13,47,886	91,41,515	66,38,232
13	2016-17	31	3,716	198	43,275	2,81,990	14,67,263	1,01,20,500	71,42,669
14	2017-18	31	3,776	200	23,194	3,35,420	15,85,382	1,04,00,606	75,09,063

येणे कर्ज Borrowings outstanding	वर्षभरात दिलेली कर्जे Loans advanced during the year	वर्ष अखेरचे येणे कर्ज Loans outstanding at the end of the year	येणे रकमेच्या थकवाकीची टक्केवारी Overdues as average outstanding	नफा झालेल्या बँका (संख्या) No. of Banks showing profit	नफा profit	तोटा झालेल्या बँका (संख्या) No. of Banks showing loss	तोटा Loss
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
2,465	9,471	4,361	93.12	33	49	2	0.41
8,055	37,072	7,210	71.14	25	140	--	--
9,355	1,83,104	47,994	15.91	26	376	--	--
61,636	2,13,016	2,17,314	29.44	1	686	--	--
2,44,574	20,20,829	13,58,906	28.10	22	9,579	8	13,097.00
4,51,403	15,65,606	22,25,158	5,53,423.00	16	7,745	15	1,64,017.00
4,24,906	18,59,848	24,44,634	7,75,214.00	15	8,325	16	1,85,070.00
2,90,242	14,33,599	22,68,264	7,32,756.00	18	15,216	13	1,49,186.00
19,56,630	19,46,326	25,10,030	5,24,760	17	17,337	14	1,46,433.00
4,00,351	27,90,399	30,17,303	5,84,987.00	20	20,626	11	(-) 1,35,061.00
6,25,153	44,26,364	48,14,725	22.17	20	28,938	11	1,09,616.00
8,04,936	43,26,601	47,45,417	25.29	21	29,519	10	1,17,228.00
10,37,449	43,36,816	48,94,582	33.02	21	36,711	10	1,31,643.00
8,19,182	36,32,456	50,97,802	28.31	20	34,770	11	1,44,004.00

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune

17. सहकार / CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.7

राज्य शिखर सहकारी पणन संघाची निवडक सांख्यिकी / Selected statistics of Apex State Cooperative Marketing Federation

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

अ. क्र. Sr.No	वर्ष (30 जून रोजी) Year (As on 30 th June)	सदस्य संख्या Membership (No.)	शासनाचा भाग Share held by Govt.	इतर भांडवल Capital held by others	स्वीय भांडवल Owned funds	खेळते भांडवल Working capital	उत्पादन (टनात) Quantity of production produced (Tonnes)	उत्पादित मालाची किंमत Value of productions	धंद्याची उलाढाल Business turnover	विक्री केलेल्या शेतमालाची किंमत Value of Agriculture produce market	वाटप केलेल्या बियाणांची किंमत Value of Seed distributed	वाटप केलेल्या खतांची किंमत Fertilizer distributed	वाटप केलेल्या उपयोग्य वस्तुंची किंमत Value of Consumer goods distributed	नफा Profit
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)
1	1960-61	700	8	5	14	74	N.A.	622	1,223	1,223	N.A.	Nil	Nil	Nil
2	1970-71	800	122	33	254	1,741	N.A.	4,143	5,064	3,845	645	35	487	24
3	1980-81	1,200	707	64	1,618	9,553	N.A.	25,227	39,720	2,679	Nil	8,906	Nil	112
4	1990-91	3,691	1,446	51	3,626	13,565	N.A.	22,388	27,709	4,515	Nil	17,101	5,110	1
6	2000-01	900	1,296	1,235	4,635	3,476	N.A.	N.A.	44,998	11,714	Nil	28,371	2,149	35
7	2004-05	700	1,235	1,304	4,959	2,067	N.A.	N.A.	29,230	9,596	Nil	15,356	1,374	22
8	2005-06	700	1,235	1,300	5,054	2,266	N.A.	N.A.	25,788	9,835	Nil	12,547	848	22
9	2010-11	833	1,235	79	7,662	23,075	N.A.	N.A.	1,00,787	39,444	Nil	52,657	1,432	190
10	2012-13	837	1,235	0.82	9,637	14,009	N.A.	N.A.	0	1,35,150	6,70,133	67,673	346	286
11	2014-15	838	1,235	97	11,008	5,872	N.A.	N.A.	81,564	52,672	17	26,928	276	148
12	2015-16	817	1,235	96	11,681	5,567	N.A.	N.A.	92,882	65,955	25	24,524	217	165
13	2016-17	783	1,235	92	12,565	16,174	N.A.	N.A.	1,96,482	1,67,469	67	27,142	119	174
14	2017-18	783	1,235	92	14,573	1,61,047	N.A.	N.A.	3,88,921	3,70,134	N.A.	18,353	N.A.	327

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune

17. सहकार / CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.8

मध्यवर्ती ग्राहक भांडारांची निवडक सांख्यिकी / Selected statistics of Central Consumers Stores

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

अ. क्र. Sr.No	वर्ष Year	संस्था संख्या Societies No.	सदस्य संख्या Member ship (000)	स्वीय भांडवल Owned funds	भाग भांडवल Share Capital		खेळते भांडवल Working Capital	विक्रीची किंमत Value of Sales	नफा झालेली भांडारे (संख्या) Stores showing profits (No.)	नफा Profit	तोटा झालेली भांडारे (संख्या) Stores showing loss (No.)	तोटा Loss
					शासकीय Held by Govt.	इतर Held by others						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1	1960-61	1	0.2	3	..	3	7	187	..	..	1	..
2	1970-71	43	135	195	97	36	463	3,031	28	9	15	17
3	1980-81	75	123	423	150	149	1,100	6,396	45	16	17	25
4	1990-91	114	292	1,050	246	297	2,498	13,389	69	50	34	52
5	2000-01	145	386	2,739	483	113	13,354	44,855	110	1127	35	102
6	2010-11	167	352	3,532	301	1,485	10,572	32,456	94	310	55	424
7	2012-13	167	358	2,929	337	1,371	9,828	33,953	93	238	55	399
8	2013-14	160	348	3,789	388	1,557	10,541	31,219	100	346	60	392
9	2014-15	153	323	3,236	285	1,105	11,930	33,734	41	1,159	112	317
10	2015-16	128	330	--	273	1,284	11,513	35,296	77	1,089	51	327
11	2016-17	126	314	--	264	1,417	11,337	41,764	66	1,143	60	262
12	2017-18	123	321	3,835	331	1,156	14,783	53,847	67	1,310	56	287

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.9

मजूर सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी / Selected statistics of Labour Cooperative Societies

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

अ.क्र. Sr.No	वर्ष Year	संस्था संख्या Societies No.	सदस्य संख्या Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned funds	खेळते भांडवल Working Capital	केलेल्या कामाची किंमत Value of work done	नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in loss (No.)	तोटा Loss
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	1960-61	371	17	8	45	N.A.	121	2	140	1
2	1970-71	1,115	52	67	140	412	439	N.A.	N.A.	N.A.
3	1980-81	3,334	175	193	2,154	3,578	1,539	54	1,285	27
4	1990-91	4,434	220	418	5,875	12,980	2,355	156	1,557	71
5	2000-01	8,127	482	1,272	11,998	54,831	5,131	973	2,836	295
6	2010-11	11,113	867	1,992	22,025	2,80,778	6,729	3,923	3,877	6,923
7	2012-13	11,391	781	2,911	20,148	N.A.	7,023	3,810	3,863	6,980
8	2013-14	11,312	874	3,020	19,224	N.A.	7,103	5,683	3,735	6,937
9	2014-15	11,365	531	37,009	54,625	N.A.	7,536	4,689	3,503	307
10	2015-16	11,006	595	39,935	33,494	N.A.	7,025	4,749	3,022	291
11	2017-18	10,925	546	25,434	27,716	N.A.	6,999	4,654	3,210	1,192

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.10
प्राथमिक गृहनिर्माण सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी /
Selected statistics of Primary Housing Co-operative Societies

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

अ.क्र. Sr.No	वर्ष Year	संस्था संख्या Societies No.	सदस्य (संख्या हजारत) Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned Funds	खेळते भांडवल Working Capital	वर्षअखेरीस बांधलेली घरे (संख्या) Houses constructed at the end of the year (No.)	नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in loss (No.)	तोटा Loss
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	1960-61	1,495	77	538	2,504	32	696	6	442	4
2	1970-71	7,425	291	1,527	13,143	54	3,138	39	2,693	27
3	1980-81	15,640	532	3,206	35,081	107	7,342	155	5,291	62
4	1990-91	33,914	1,141	11,602	1,34,065	5,56,516	16,901	1,024	9,245	702
5	2000-01	52,330	1,857	18,596	4,94,808	3,26,537	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
6	2010-11	79,897	2,225	22,427	2,99,468	3,06,585	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
7	2014-15	1,02,265	2,836	24,279	5,08,520	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
8	2015-16	98,541	2,933	25,509	7,02,887	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
9	2016-17	1,01,542	3,069	27,877	7,19,489	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
10	2017-18	95,908	3,026	38,979	6,33,686	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.11
दुग्धशाळा व दूध पुरवठा सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी /
Selected statistics of Dairy and Milk Supply Co-operative Societies

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

अ.क्र. Sr.No	वर्ष Year	संस्था संख्या Societies No.	सदस्य संख्या (०००) Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned Funds	खेळते भांडवल Working Capital	दूध व दुधाच्या पदार्थांचे उत्पादन	दूध व दुधाच्या पदार्थांची विक्री	नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in loss (No.)	तोटा Loss
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	1960-61	431	16	12	26	67	69	156	2	133	..
2	1970-71	2,021	126	76	314	810	841	833	13	691	5
3	1980-81	7,819	703	598	1,992	8,531	9,132	4,091	197	2,023	26
4	1990-91	14,355	1,268	10,186	35,613	55,227	65,057	6,798	1,043	3,136	508
5	2000-01	22,466	1,518	1,16,119	12,41,321	32,34,941	34,03,403	12,267	10,758	9,634	6,542
6	2010-11	32,044	2,362	48,356	1,35,255	6,10,110	5,46,678	13,890	5,173	12,790	1,079
7	2014-15	19,971	1,470	57,859	13,177	N.A.	1,5,6822	5,553	10,504	9,348	10,504
8	2015-16	14,989	1,303	52,923	12,096	N.A.	1,27,638	9,369	5,086	5,637	5,086
9	2016-17	12,771	1,020	45,225	11,423	N.A.	1,64,525	6,677	4,221	4,994	5,565
10	2017-18	12,753	1,107	44,571	11,453	N.A.	1,65,069	7,305	24,542	5,144	11,027

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.12
राज्यातील महिला सहकारी संस्थांची वर्षवार निवडक सांख्यिकी
Yearwise Selected statistics of Women Co-operative Societies in the State

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

वर्ष Year	संस्था (संख्या) Societies No.	सदस्य संख्या (०००) Membership (000)	भाग भांडवल Share Capital (000)	स्वीय भांडवल Owned Funds	खेळते भांडवल Working Capital	चालू वर्षी दिलेली कर्जे Loans advanced during the year	वर्ष अखेरीस थकबाकी राहिलेली कर्जे Loans outstanding at the end of the year	नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in loss (No.)	तोटा Loss
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1990-91	1,148	217	497	911	7,120	..	3,767	427	210	430	44
2000-01	1,046	87	170	253	1,558	4	50	445	60	494	85
2010-11	952	20	259	291	683	23	56	220	188	447	70
2013-14	664	19	242	242	599	13	42	159	186	386	69
2014-15	1,043	6	68	77	1,133	13	40	190	76	129	22
2015-16	442	4	61	70	1,117	10	37	229	75	213	21
2016-17	185	7	23	--	605	9	13	66	3	119	19
2017-18	180	9	15	20	638	6	N.A.	87	57	93	12

टीप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळतीलच असे नाही. /

N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

Note : Figures may not add up to totals due to rounding.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

17. सहकार / CO-OPERATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 17.13
औद्योगिक सहकारी संस्थांची निवडक सांख्यिकी / Selected statistics of Industrial Co-operative Societies

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

वर्ष Year	संस्था (संख्या) Societies No.	सदस्य संख्या (०००) Member- ship (000)	भाग भांडवल Share Capital (000)	स्वीय भांडवल Owned Funds	खेळते भांडवल Working Capital	ठेवी Deposits	उत्पादित मालाची किंमत Value of goods produced	विक्री केलेल्या मालाची किंमत Value of goods sold	नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in loss (No.)	तोटा Loss
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(1)
1960-61	1,968	72	83	107	289	N.A.	329	385	541	10	791	10
1970-71	1,729	83	228	318	772	15	98	590	442	38	450	12
1980-81	1,827	225	718	1,096	2,884	111	1,456	2,069	821	65	463	59
1990-91	4,911	292	1,496	85	7,648	211	722	745	1,980	223	1,794	216
2010-11	9,510	836	3,589	4,750	17,429	764	8,235	2,602	3,745	635	5,279	352
2013-14	220	34	1,986	1,986	54,564	2,080	274	2,065	132	204	65	48
2014-15	218	36	1,936	5,176	58,735	8,744	693	2,378	150	331	47	132
2015-16	203	33	2,198	4,930	53,297	7,963	645	2,438	160	317	28	82
2016-17	106	34	2,019	5,361	30,634	7,685	628	1,826	121	255	21	378
2017-18	171	35	2,783	6,500	32,993	7,390	717	1,705	111	482	46	550

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available.

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

**17. सहकार /
तक्ता क्रमांक /
कृषि व बिगर कृषि पत शिखर आणि मध्यवर्ती संस्थांचे व्यवहार /
(2017-**

अ.क्र. Sr.No	जिल्हे	बँकाची संख्या No.of Banks	सदस्य संख्या / Membership (Nos.)			स्वीय भांडवल Owned funds	एकूण ठेवी Total deposits	कर्जे Borrowings	खेळते भांडवल Working Capital
			संस्थेतील Societies	व्यक्तिगत Individual	नाममत्र Nominal				
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	}	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
2	मुंबई उपनगर		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
3	ठाणे	210	N.A.	84,781	N.A.	1,409	695	2,344	8,964
4	पालघर	198	N.A.	64,321	N.A.	307	331	777	5,949
5	रायगड	130	N.A.	1,46,887	N.A.	336	13	553	1,551
6	रत्नागिरी	365	N.A.	3,98,698	N.A.	3,409	377	4,840	10,094
7	सिंधुदुर्ग	226	N.A.	1,61,919	N.A.	2,986	810	9,427	46,377
8	नाशिक	1,047	N.A.	6,21,546	N.A.	59,877	925	1,53,706	1,76,990
9	धुळे	410	N.A.	2,18,107	N.A.	6,072	5	10,153	19,574
10	नंदुरबार	235	N.A.	2,33,338	N.A.	1,106	9	7,432	14,892
11	जळगाव	876	N.A.	5,18,344	N.A.	13,654	483	49,523	71,131
12	अहमदनगर	1,391	N.A.	8,75,127	N.A.	51,339	620	1,08,515	2,04,649
13	पुणे	1,369	N.A.	9,15,506	N.A.	23,935	661	79,073	1,00,197
14	सातारा	956	N.A.	2,61,440	N.A.	22,024	346	1,77,051	94,872
15	सांगली	765	N.A.	5,70,692	N.A.	40,650	1,202	1,16,540	3,23,749
16	सोलापूर	1,279	N.A.	7,14,780	N.A.	35,984	1,074	91,201	1,35,554
17	कोल्हापूर	1,865	N.A.	8,90,179	N.A.	42,940	12,025	1,03,284	2,04,944
18	औरंगाबाद	692	N.A.	412,996	N.A.	4,230	9	45,917	52,305
19	जालना	548	N.A.	3,60,425	N.A.	1,342	10	12,272	15,578
20	परभणी	446	N.A.	2,28,220	N.A.	3,296	45	6,137	27,451
21	हिंगोली	414	N.A.	1,73,558	N.A.	2,644	407	1,627	15,016
22	बीड	734	N.A.	5,45,363	N.A.	2,189	203	9,487	42,972
23	नांदेड	969	N.A.	3,99,616	N.A.	4,917	145	17,660	31,558
24	उस्मानाबाद	469	N.A.	3,18,646	N.A.	6,501	275	34,061	51,015
25	लातूर	587	N.A.	3,73,081	N.A.	3,754	52	36,486	45,425
26	बुलढाणा	567	N.A.	3,67,713	N.A.	5,370	73	1,589	45,001
27	अकोला	412	N.A.	1,75,793	N.A.	9,464	3	12,590	65,268
28	वाशिम	424	N.A.	27,33,610	N.A.	2,785	104	2,249	8,184
29	अमरावती	613	N.A.	3,80,538	N.A.	10,913	482	31,963	69,276
30	यवतमाळ	595	N.A.	4,55,432	N.A.	7,124	645	74,236	91,667
31	वर्धा	341	N.A.	1,73,011	N.A.	1,465	23	4,154	9,777
32	नागपूर	587	N.A.	2,54,147	N.A.	4,620	1,294	5,525	9,841
33	भंडारा	368	N.A.	1,79,877	N.A.	103	2	94	298
34	गोंदिया	329	N.A.	1,69,284	N.A.	252	2,535	2,010	52,331
35	चंद्रपूर	395	N.A.	1,26,296	N.A.	3,184	724	550	6,602
36	गडचिरोली	254	N.A.	2,61,113	N.A.	152	35	2,342	5,086
महाराष्ट्र राज्य		21,066	N.A.	1,47,64,384	N.A.	3,80,333	26,642	12,15,367	20,64,140

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

CO-OPERATION**TABLE NO. 17.14****Operations of Agricultural and non-Agricultural Credit Apex and Central Institutions
-18)**

(₹ लाखत / ₹ in lakhs)

एकूण गुंतवणूक Total investment	नवीन कर्जे Fresh advances	कर्ज वसुली Loan recovery	येणे कर्जे Loans outstanding		थकबाकी / Overdues		Districts
			संस्था Societies	व्यक्तिगत Individual	कर्जे Loans	नुतनीकरण न केलेल्या पत कर्जाचा अधिकर्ष Non renewed cash credit overdues	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai City
							Mumbai Suburban
929	4,496	3,513	N.A.	3,161	N.A.	5,712	Thane
644	4,921	3,626	N.A.	2,395	N.A.	3,818	Palghar
147	9,480	3,490	N.A.	273	N.A.	748	Raigad
0	5,521	3,505	N.A.	7,837	N.A.	2,930	Ratnagiri
537	40,651	1,09,883	N.A.	20,318	N.A.	2,337	Sindhudurg
3,877	1,56,882	66,670	N.A.	2,42,550	N.A.	1,83,761	Nashik
1,632	17,818	12,549	N.A.	8,430	N.A.	8,262	Dhule
640	14,977	5,566	N.A.	13,035	N.A.	9,620	Nandurbar
7,409	58,625	32,720	N.A.	49,583	N.A.	31,941	Jalgaon
10,687	1,74,950	1,14,314	N.A.	2,13,130	N.A.	19,967	Ahmednagar
3,474	61,485	33,811	N.A.	84,069	N.A.	18,656	Pune
23,878	1,62,710	1,80,318	N.A.	95,322	N.A.	9,270	Satara
27,804	1,69,547	94,100	N.A.	67,272	N.A.	80,710	Sangli
14,863	87,708	81,150	N.A.	56,923	N.A.	26,826	Solapur
22,343	1,33,310	87,410	N.A.	1,09,472	N.A.	14,632	Kolhapur
821	32,450	20,308	N.A.	46,991	N.A.	13,793	Aurangabad
36	12,954	12,823	N.A.	12,705	N.A.	5,357	Jalna
32	8,743	14,348	N.A.	21,967	N.A.	9,440	Parbhani
979	10,302	2,206	N.A.	12,241	N.A.	7,292	Hingoli
724	10,712	427	N.A.	1,516	N.A.	919	Beed
1,433	15,774	14,122	N.A.	16,717	N.A.	2,598	Nanded
4,148	19,934	19,498	N.A.	23,917	N.A.	4,444	Osmanabad
603	40,157	38,419	N.A.	13,236	N.A.	3,484	Latur
181	7,171	8,261	N.A.	23,456	N.A.	16,445	Buldhana
6,488	55,689	61,663	N.A.	47,679	N.A.	4,265	Akola
25	1,51,433	12,211	N.A.	2,683	N.A.	250	Washim
6,475	30,971	24,802	N.A.	43,165	N.A.	37,908	Amravati
5,152	38,742	30,194	N.A.	49,196	N.A.	45,507	Yavatmal
616	7,863	1,523	N.A.	11,379	N.A.	3,800	Wardha
2,481	4,118	1,649	N.A.	2,491	N.A.	3,350	Nagpur
6	776	645	N.A.	275	N.A.	241	Bhandara
776	11,572	8,219	N.A.	21,826	N.A.	28,830	Gondiya
1,309	2,873	904	N.A.	2,586	N.A.	1,670	Chandrapur
241	928	1263	N.A.	3,435	N.A.	1,963	Gadchiroli
1,51,389	15,66,244	11,06,110	N.A.	13,31,231	N.A.	6,10,745	Maharashtra State

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune

**17. सहकार /
तक्ता क्रमांक /
सहकारी पणन संस्थांचे व्यवहार /
(2017-**

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे	संस्थाची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या (०००) Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned Capital	इतर कर्जे Other Borrowings	खेळते भांडवल Working Capital	नवीन कर्जे Fresh advances	कर्ज वसुली Loan recoveries	येणे कर्जे Loans Outstanding	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	
1	मुंबई शहर	}	2	10	13,246	1,53,224	1,61,047	0	0	0
2	मुंबई उपनगर		6	5	903	0	409	0	0	0
3	ठाणे	9	2	132	230	98	0	0	112	
4	पालघर	66	15	141	94	551	0	0	1	
5	रायगड	16	11	540	25	852	0	0	33	
6	रत्नागिरी	29	16	5,495	158	2,556	0	0	15	
7	सिंधुदुर्ग	78	63	2,112	886	4,783	0	0	779	
8	नाशिक	31	14	480	21	320	0	0	28	
9	धुळे	18	28	550	51	1,695	0	0	0	
10	नंदुरबार	87	48	41	142	46	0	0	0	
11	जळगाव	48	30	712	379	1,973	0	0	122	
12	अहमदनगर	96	50	1,161	2795	6,486	0	0	0	
13	पुणे	28	26	1,299	242	4,001	6	0	40	
14	सातारा	45	25	537	500	2,655	0	0	0	
15	सांगली	61	53	1,71,163	3685	1,06,728	0	0	0	
16	सोलापूर	257	53	32,120	3234	36,223	0	0	1	
17	कोल्हापूर	19	32	261	25	506	0	0	4	
18	औरंगाबाद	11	3	110	48	62	0	0	33	
19	जालना	56	12	45	95	71	0	0	5	
20	परभणी	4	4	28	655	192	0	0	10	
21	हिंगोली	54	5	22	46	49	0	0	0	
22	बीड	32	19	269	238	309	0	19	4	
23	नांदेड	26	3	2,125	309	12,673	0	1	0	
24	उस्मानाबाद	8	4	51	155	75	0	0	0	
25	लातूर	18	40	331	32	4,299	0	0	2	
26	बुलढाणा	14	27	71,391	7	378	0	0	96	
27	अकोला	8	251	207	20	400	0	0	0	
28	वाशिम	20	16	347	58	766	2	2	33	
29	अमरावती	17	66	703	208	1,303	6	622	173	
30	यवतमाळ	14	20	430	61	1,851	0	28	32	
31	वर्धा	14	9	1,442	1478	6,924	155	330	114	
32	नागपूर	6	8	90	1	6	0	0	0	
33	भंडारा	6	13	84	204	99	0	0	33	
34	गोंदिया	11	7	1,156	1213	18488	125	267	314	
35	चंद्रपूर	6	1	33	20	62	0	0	2	
36	गडचिरोली									
महाराष्ट्र राज्य		1,221	988	3,09,757	1,70,541	3,78,932	293	1,268	1,985	

टीप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळतीलच असे नाही.
आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION
TABLE NO. 17.15
Operations of Co-operative Marketing Societies
-18)

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

स्थिर मत्ता Fixed assets	इतर मत्ता Other assets	मिळालेल्या मालाची किंमत Value of goods received	विक्री केलेल्या मालाची किंमत Value of goods sold	वर्ष अखेरचा शिल्लक माल Stock at the end of the year	वर्षातील नफा Profit for the year		वर्षातील तोटा Loss for the year		Districts
					नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	तोटा Loss	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
1,438	1,59,608	3,91,266	3,88,674	0	1	327	0	0	Mumbai Mumbai Suburban
339	70	786	634	718	4	42	1	21	
57	40	314	253	84	4	17	5	8	Palghar
169	382	484	630	12	57	17	9	4	Raigad
113	738	1,221	6,783	15	14	32	2	1	Ratnagiri
698	1,859	2,193	3,890	228	9	45	20	6	Sindhudurg
1,297	3,485	12,192	21,380	566	53	477	22	26	Nashik
136	185	0	202	5	18	19	13	6	Dhule
306	1,389	2,803	4,241	14	16	16	2	1	Nandurbar
32	15	2,190	4,465	16	13	148	47	106	Jalgaon
804	1,169	4,468	9,986	279	19	45	29	106	Ahmednagar
336	6,150	18,352	15,824	498	47	68	30	28	Pune
784	3,217	11,992	34,125	437	5	17	11	15	Satara
715	1,939	4,499	6,718	96	32	26	7	5	Sangli
32,172	74,556	22,887	1,31,843	55,307	29	24,957	22	8,423	Solapur
5,142	31,081	12,471	27,115	1,214	217	984	32	147	Kolhapur
197	309	18	54	7	6	16	11	87	Aurangabad
56	5	33	32	19	7	13	1	2	Jalna
19	52	2	3	22	19	2	25	16	Parbhani
106	86	11	51	1	0	9	4	21	Hingoli
19	30	238	200	1	0	0	29	0	Beed
100	208	248	417	86	18	7	8	110	Nanded
4,093	8,579	6,465	3,841	618	3	0	12	297	Osmanabad
64	10	330	519	26	5	4	3	3	Latur
246	4,053	20	60	14	8	62	9	72	Buldhana
260	118	367	1,841	73	8	33	0	6,375	Akola
117	283	0	216	44	6	0	2	0	Washim
223	543	784	2,217	112	6	13	14	23	Amravati
428	876	9,996	11,862	265	6	39	10	34	Yavatmal
234	1,617	420	1,028	70	9	4	5	64	Wardha
3,116	3,808	6,306	15,037	967	1	1	13	27	Nagpur
1	4	29	24	1	0	0	1	0	Bhandara
66	32	344	611	199	4	211	2	23	Gondiya
2,458	16,029	5,608	11,981	785	8	58	3	145	Chandrapur
18	44	66	63	11	5	2	1	0	Gadchiroli
56,361	3,22,571	5,19,403	7,06,817	62,810	657	27,712	405	16,202	Maharashtra State

Note : Figures may not add up to totals due to rounding.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

**17. सहकार /
तक्ता क्रमांक /
सहकारी उत्पादक संस्थांचे व्यवहार /
(2017-**

अ. क्र. Sr. No	जिल्हे	संस्थांची संख्या No. of Societies	सदस्य संख्या (०००) Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned Capital	इतर कर्जे Other Borrowings	खेळते भांडवल Working Capital	नवीन कर्जे Fresh advances	कर्ज वसुली Loan recoveries	येणे कर्जे Loans Outstanding
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	2,752	671	1,95,606	1,85,388	4,79,326	21,646	N.A.	32,995
2	मुंबई उपनगर								
3	ठाणे	342	83	24,309	23,039	59,567	2,690	N.A.	4,100
4	पालघर	185	45	13,149	12,462	32,222	1,455	N.A.	2,218
5	रायगड	283	69	20,115	19,064	49,291	2,226	N.A.	3,393
6	रत्नागिरी	248	60	17,627	16,706	43,195	1,951	N.A.	2,973
7	सिंधुदुर्ग	238	58	16,917	16,033	41,453	1,872	N.A.	2,854
8	नाशिक	964	235	68,519	64,940	1,67,903	7,582	N.A.	11,558
9	धुळे	260	63	18,480	17,515	45,285	2,045	N.A.	3,117
10	नंदुरबार	98	24	6,966	6,602	17,069	771	N.A.	1,175
11	जळगाव	843	205	59,919	56,788	1,46,828	6,631	N.A.	10,107
12	अहमदनगर	1,119	273	79,536	75,381	1,94,900	8,801	N.A.	13,416
13	पुणे	1,445	352	1,02,707	97,342	2,51,681	11,366	N.A.	17,325
14	सातारा	597	145	42,433	40,217	1,03,982	4,696	N.A.	7,158
15	सांगली	1,039	253	73,850	69,992	1,80,966	8,172	N.A.	12,457
16	सोलापूर	2,349	572	1,66,962	1,58,240	4,09,134	18,476	N.A.	28,164
17	कोल्हापूर	5,489	1,337	3,90,146	3,69,765	9,56,039	43,173	N.A.	65,811
18	औरंगाबाद	998	243	70,936	67,230	1,73,825	7,850	N.A.	11,966
19	जालना	331	81	23,527	22,298	57,651	2,603	N.A.	3,969
20	परभणी	377	92	26,796	25,396	65,663	2,965	N.A.	4,520
21	हिंगोली	108	26	7,676	7,275	18,811	849	N.A.	1,295
22	बीड	727	177	51,674	48,974	1,26,624	5,718	N.A.	8,716
23	नांदेड	345	84	24,522	23,241	60,090	2,714	N.A.	4,136
24	उस्मानाबाद	378	92	26,867	25,464	65,838	2,973	N.A.	4,532
25	लातूर	453	110	32,198	30,516	78,901	3,563	N.A.	5,431
26	बुलढाणा	379	92	26,939	25,531	66,012	2,981	N.A.	4,544
27	अकोला	337	82	23,953	22,702	58,696	2,651	N.A.	4,040
28	वाशिम	329	80	23,385	22,163	57,303	2,588	N.A.	3,945
29	अमरावती	264	64	18,765	17,784	45,982	2,076	N.A.	3,165
30	यवतमाळ	331	81	23,527	22,298	57,651	2,603	N.A.	3,969
31	वर्धा	173	42	12,296	11,654	30,132	1,361	N.A.	2,074
32	नागपूर	642	156	45,632	43,248	1,11,819	5,050	N.A.	7,697
33	भंडारा	492	120	34,970	33,143	85,693	3,870	N.A.	5,899
34	गोंदिया	363	88	25,801	24,453	63,225	2,855	N.A.	4,352
35	चंद्रपूर	223	54	15,850	15,022	38,841	1,754	N.A.	2,674
36	गडचिरोली	124	30	8,814	8,353	21,598	975	N.A.	1,487
महाराष्ट्र राज्य		25,625	6,244	18,21,370	17,26,220	44,63,198	2,01,552	N.A.	3,07,233

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION
TABLE NO. 17.16
Operations of Co-operative Productive Enterprises
-18)

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

स्थिर मत्ता Fixed assets	इतर मत्ता Other assets	मिळालेल्या मालाची किंमत Value of goods received	विक्री केलेल्या मालाची किंमत Value of goods sold	वर्ष अखेरचा शिल्लक माल Stock at the end of the year	नफा झालेल्या संस्था No. of Societies in profit	नफ्याची रक्कम Amount of Profit	तोटा झालेल्या संस्था No. of Societies in loss	तोट्याची रक्कम Amount of loss	Districts
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
18,343	280	1,15,684	2,56,630	N.A.	1,651	5,943	1,018	43,606	Mumbai City Mumbai Suburban
958	577	14,376	31,892	N.A.	205	739	127	5,419	Thane
243	157	7,777	17,252	N.A.	111	400	68	2,931	Palghar
454	182	11,896	26,390	N.A.	170	611	105	4,484	Raigad
1,074	352	10,425	23,127	N.A.	149	536	92	3,930	Ratnagiri
2,052	1,154	10,005	22,194	N.A.	143	514	88	3,771	Sindhudurg
1,741	2,096	40,523	89,895	N.A.	578	2,082	357	15,275	Nashik
172	169	10,929	24,246	N.A.	156	561	96	4,120	Dhule
496	187	4,120	9,139	N.A.	59	212	36	1,553	Nandurbar
1,188	245	35,436	78,612	N.A.	506	1,821	312	13,357	Jalgaon
706	316	47,038	1,04,349	N.A.	671	2,417	414	17,731	Ahmednagar
2,358	415	60,742	1,34,750	N.A.	867	3,121	535	22,896	Pune
451	240	25,096	55,672	N.A.	358	1,289	221	9,460	Satara
4,958	897	43,676	96,889	N.A.	623	2,244	384	16,463	Sangli
3,21,419	95,924	98,743	2,19,050	N.A.	1,409	5,073	869	37,220	Solapur
31,506	2,195	2,30,736	5,11,862	N.A.	3,293	11,854	2,031	86,974	Kolhapur
8,544	1,345	41,952	93,066	N.A.	599	2,155	369	15,813	Aurangabad
938	290	13,914	30,867	N.A.	199	715	122	5,245	Jalna
67	16	15,848	35,156	N.A.	226	814	139	5,974	Parbhani
18	16	4,540	10,071	N.A.	65	233	40	1,711	Hingoli
460	83	30,560	67,794	N.A.	436	1,570	269	11,519	Beed
44,155	10,195	14,502	32,172	N.A.	207	745	128	5,467	Nanded
125	30	15,890	35,249	N.A.	227	816	140	5,989	Osmanabad
94	73	19,042	42,243	N.A.	272	978	168	7,178	Latur
773	4,191	15,932	35,343	N.A.	227	818	140	6,005	Buldhana
114	776	14166	31,426	N.A.	202	728	125	5,340	Akola
71	18	13,830	30,680	N.A.	197	710	122	5,213	Washim
369	259	11,098	24,619	N.A.	158	570	98	4,183	Amravati
874	1,418	13,914	30,867	N.A.	199	715	122	5,245	Yavatmal
107	369	7,272	16,133	N.A.	104	374	64	2,741	Wardha
2,182	597	26,987	59,868	N.A.	385	1,386	238	10,173	Nagpur
60,161	330	20,682	45,880	N.A.	295	1,063	182	7,796	Bhandara
88	438	15,259	33,851	N.A.	218	784	134	5,752	Gondiya
839	233	9,374	20,795	N.A.	134	482	83	3,533	Chandrapur
49	1,601	5,212	11,563	N.A.	74	268	46	1,965	Gadchiroli
5,08,148	1,27,664	10,77,177	23,89,591	N.A.	15,375	55,339	9,481	4,06,032	Maharashtra State

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

**17. सहकार /
तक्ता क्रमांक /
इतर सहकारी संस्थांचे व्यवहार /
(2017-**

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	संस्थांची संख्या No.of Societies	सदस्य संख्या (०००) Membership (000)	स्वीय भांडवल Owned Capital	इतर कर्जे Other Borrowings	खेळते भांडवल Working Capital	नवीन कर्जे Fresh advances	कर्ज वसुली Loan recoveries	येणे कर्जे Loans Outstanding
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	मुंबई शहर	34,821	1,933	30,145	60,350	2,30,331	24,000	141	17,461
2	मुंबई उपनगर								
3	ठाणे	24,823	1,378	21,490	43,022	1,64,197	17,109	101	12,448
4	पालघर	8,033	446	6,954	13,922	53,136	5,537	33	4,028
5	रायगड	4,130	229	3,575	7,158	27,319	2,847	17	2,071
6	रत्नागिरी	1,711	95	1,481	2,965	11,318	1,179	7	858
7	सिंधुदुर्ग	654	36	566	1,133	4,326	451	3	328
8	नाशिक	4,950	275	4,285	8,579	32,743	3,412	20	2,482
9	धुळे	454	25	393	787	3,003	313	2	228
10	नंदुरबार	308	17	267	534	2,037	212	1	154
11	जळगाव	1,017	56	880	1,763	6,727	701	4	510
12	अहमदनगर	1,632	91	1,413	2,829	10,795	1,125	7	818
13	पुणे	21,054	1,169	18,227	36,490	1,39,266	14,511	85	10,558
14	सातारा	1,773	98	1,535	3,073	11,728	1,222	7	889
15	सांगली	1,074	60	930	1,861	7,104	740	4	539
16	सोलापूर	2,036	113	1,763	3,529	13,468	1,403	8	1,021
17	कोल्हापूर	1,581	88	1,369	2,740	10,458	1,090	6	793
18	औरंगाबाद	1,822	101	1,577	3,158	12,052	1,256	7	914
19	जालना	650	36	563	1,127	4,300	448	3	326
20	परभणी	852	47	738	1,477	5,636	587	3	427
21	हिंगोली	246	14	213	426	1,627	170	1	123
22	बीड	856	48	741	1,484	5,662	590	3	429
23	नांदेड	743	41	643	1,288	4,915	512	3	373
24	उस्मानाबाद	601	33	520	1,042	3,975	414	2	301
25	लातूर	797	44	690	1,381	5,272	549	3	400
26	बुलढाणा	350	19	303	607	2,315	241	1	176
27	अकोला	279	15	242	484	1,846	192	1	140
28	वाशिम	225	12	195	390	1,488	155	1	113
29	अमरावती	874	49	757	1,515	5,781	602	4	438
30	यवतमाळ	612	34	530	1,061	4,048	422	2	307
31	वर्धा	214	12	185	371	1,416	147	1	107
32	नागपूर	1,272	71	1,101	2,205	8,414	877	5	638
33	भंडारा	307	17	266	532	2,031	212	1	154
34	गोंदिया	331	18	287	574	2,189	228	1	166
35	चंद्रपूर	388	22	336	672	2,567	267	2	195
36	गडचिरोली	68	4	59	118	,450	47	0	34
महाराष्ट्र राज्य		1,21,538	6,748	1,05,219	210,645	8,03,939	83,768	493	60,947

आधार :- सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

CO-OPERATION
TABLE NO. 17.17
Operations of other Co-operative Societies
-18)

(₹ लाखात / ₹ in lakhs)

स्थिर मत्ता Fixed assets	इतर मत्ता Other assets	मिळालेल्या मालाची किंमत Value of goods received	विक्री केलेल्या मालाची किंमत Value of goods sold	वर्ष अखेरचा शिल्लक माल Stock at the end of the year	वर्षातील नफा Profit for the year		वर्षातील तोटा Loss for the year		Districts
					नफा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	नफा Profit	तोटा झालेल्या संस्था (संख्या) Societies in profit (No.)	तोटा Loss	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
N.A.	N.A.	29,420	1,59,354	N.A.	4,179	3,799	2,437	17,700	Mumbai City Mumbai Suburban
N.A.	N.A.	20,973	1,13,599	N.A.	2,979	2,708	1,738	12,618	Thane
N.A.	N.A.	6,787	36,762	N.A.	964	876	562	4,083	Palghar
N.A.	N.A.	3,489	18,900	N.A.	496	451	289	2,099	Raigad
N.A.	N.A.	1,446	7,830	N.A.	205	187	120	870	Ratnagiri
N.A.	N.A.	553	2,993	N.A.	78	71	46	332	Sindhudurg
N.A.	N.A.	4,182	22,653	N.A.	594	540	347	2,516	Nashik
N.A.	N.A.	384	2,078	N.A.	54	50	32	231	Dhule
N.A.	N.A.	260	1,410	N.A.	37	34	22	157	Nandurbar
N.A.	N.A.	859	4,654	N.A.	122	111	71	517	Jalgaon
N.A.	N.A.	1,379	7,469	N.A.	196	178	114	830	Ahmednagar
N.A.	N.A.	17,788	96,351	N.A.	2,526	2,297	1,474	10,702	Pune
N.A.	N.A.	1,498	8,114	N.A.	213	193	124	901	Satara
N.A.	N.A.	907	4,915	N.A.	129	117	75	546	Sangli
N.A.	N.A.	1,720	9,317	N.A.	244	222	143	1,035	Solapur
N.A.	N.A.	1,336	7,235	N.A.	190	172	111	804	Kolhapur
N.A.	N.A.	1,539	8,338	N.A.	219	199	128	926	Aurangabad
N.A.	N.A.	549	2,975	N.A.	78	71	46	330	Jalna
N.A.	N.A.	720	3,899	N.A.	102	93	60	433	Parbhani
N.A.	N.A.	208	1,126	N.A.	30	27	17	125	Hingoli
N.A.	N.A.	723	3,917	N.A.	103	93	60	435	Beed
N.A.	N.A.	628	3,400	N.A.	89	81	52	378	Nanded
N.A.	N.A.	508	2,750	N.A.	72	66	42	306	Osmanabad
N.A.	N.A.	673	3,647	N.A.	96	87	56	405	Latur
N.A.	N.A.	296	1,602	N.A.	42	38	25	178	Buldhana
N.A.	N.A.	236	1,277	N.A.	33	30	20	142	Akola
N.A.	N.A.	190	1,030	N.A.	27	25	16	114	Washim
N.A.	N.A.	738	4,000	N.A.	105	95	61	444	Amravati
N.A.	N.A.	517	2,801	N.A.	73	67	43	311	Yavatmal
N.A.	N.A.	181	979	N.A.	26	23	15	109	Wardha
N.A.	N.A.	1,075	5,821	N.A.	153	139	89	647	Nagpur
N.A.	N.A.	259	1,405	N.A.	37	33	21	156	Bhandara
N.A.	N.A.	280	1,515	N.A.	40	36	23	168	Gondiya
N.A.	N.A.	328	1,776	N.A.	47	42	27	197	Chandrapur
N.A.	N.A.	57	311	N.A.	8	7	5	35	Gadchiroli
N.A.	N.A.	1,02,685	5,56,202	N.A.	14,585	13,260	8,508	61,781	Maharashtra State

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

१८. खणकाम:

१८.१ खाणी, खनिज उत्पादने व त्यांचे मूल्य या संबंधीची आकडेवारी या विभागात दिली आहे.

18. MINING AND QUARRYING:

18.1 Data on Mines, Mineral production and their value are presented in this section.

**18. खाणी /
तक्ता क्रमांक /
खनिज उत्पादन, त्यांचे मूल्य व एकूण खाणी /
(2017-**

अ.क्र. Sr.No.	खनिज	खाणी उत्पादन मूल्य	रायगड Raigad	रत्नागिरी Ratnagiri	सिंधुदुर्ग Sindhudurg	कोल्हापूर Kolhapur	अमरावती Amravati	यवतमाळ Yavatmal
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	बॉक्साईट	खाणी	11	8	-	16	-	-
		उत्पादन	18,720	7,29,701	-	14,33,549	-	-
		मूल्य	45	1,415	-	7958	-	-
2	केओलिन (नैसर्गिक)	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
3	कोळसा	खाणी	-	-	-	-	-	5
		उत्पादन	-	-	-	-	-	1,35,74,879
		मूल्य	-	-	-	-	-	2,44,237
4	डोलोमाईट	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
5	कच्चे लोखंड	खाणी	-	-	16	1	-	-
		उत्पादन	-	-	5,67,046	0	-	-
		मूल्य	-	-	7,553	0	-	-
6	कायनाईट	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
7	चुनखडी	खाणी	-	-	-	-	-	32
		उत्पादन	-	-	-	-	-	1,11,67,299
		मूल्य	-	-	-	-	-	32,720
8	कच्चे मँगनीज	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
9	गेरू	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
10	कोरंडम #	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
11	फायर क्ले	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
12	सिलिमानाईट	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
13	पायरोफिल्टाईट	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
14	क्विमझ	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
15	सिलिका सँड	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
16	सँड (स्टोव्हिंग)	खाणी	-	-	-	-	-	1
		उत्पादन	-	-	-	-	-	0
		मूल्य	-	-	-	-	-	0
17	शेल	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-

MINING AND QUARRYING

TABLE No. 18.1

Mineral Production, its value and Total Mines.

-18)

(उत्पादन में टन आणि मूल्य लाख ₹)
(Production in MT and value in Lakh ₹)

नागपूर Nagpur	भंडारा Bhandara	चंद्रपूर Chandrapur	गोंदिया Gondiya	गडचिरोली Gadchiroli	सातारा Satara	एकूण Total	Mines Production value	Minerals
(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
-	-	-	-	-	0	35	Mines	Bauxite
-	-	-	-	-	0	21,81,970	Production	
-	-	-	-	-	0	9,418	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Kaolin
-	-	-	-	-	-	0	Production	(Natural)
-	-	-	-	-	-	0	Value	
5	-	15	-	-	-	25	Mines	Coal
1,52,14,801	-	1,34,28,812	-	-	-	4,22,18,492	Production	
2,21,623	-	2,37,674	-	-	-	7,03,534	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Dolomite
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	-	3	4	8	-	32	Mines	Iron Ore
-	-	37,268	11,221	1,75,397	-	7,90,932	Production	
-	-	496	154	4,458	-	12,662	Value	
-	8	-	-	-	-	8	Mines	Kyanite
-	7,818	-	-	-	-	7,818	Production	
-	3,519	-	-	-	-	3,519	Value	
-	-	14	-	-	-	46	Mines	Lime Stone
-	-	29,82,456	-	-	-	1,41,49,755	Production	
-	-	8,739	-	-	-	41,459	Value	
36	7	-	-	-	-	43	Mines	Manganese
2,43,836	4,85,458	-	-	-	-	7,29,294	Production	Ore
27,673	26,472	-	-	-	-	54,145	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Ochare
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Corundum #
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Fire Clay
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	0	-	-	-	-	0	Mines	Sillimanite
-	4,541	-	-	-	-	4,541	Production	
-	153	-	-	-	-	153	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Pyrophyllite
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Quartz
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Silica sand
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
4	1	5	-	-	-	11	Mines	Sand
1,41,880	72,000	3,84,820	-	-	-	5,98,700	Production	(Stowing)
106	54	287	-	-	-	449	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Shale
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	

तक्ता क्र. /

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
18	लॅटराईट	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
19	क्रोमाईट	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
20	फेल्सपार	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
21	फलुओराइट (श्रेणीकृत)	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
22	क्ले (इतर)	खाणी	-	-	-	-	-	-
		उत्पादन	-	-	-	-	-	-
		मूल्य	-	-	-	-	-	-
	प्रमुख खनिजे	खाणी	11	8	16	17	0	38
		उत्पादन	18,720	7,29,701	5,67,046	14,33,549	0	1,65,57,335
		मूल्य	45	1,415	7,553	7,958	0	2,52,976
	गौण खनिजे (सर्व जिल्हे)	खाणी						
		उत्पादन						
		मूल्य						

टिप : केंद्र शासनाचे दिनांक :१०/०२/२०१५ चे अधिसूचनेनुसार ३१ प्रमुख खनिज हे गौण खनिज घोषित करण्यात आलेले आहेत त्या.३१ खनिजांमध्ये ,डोलोमाईट,सिलिका सॅण्ड व लॅटराईट या खनाजांचा समावेश असल्याने, प्रमुख खनिज उत्पादनाबाबत वरीलप्रमाणे तक्त्यात ते सन २०१७-१८ करिता दर्शविण्यात आलेले नाही व त्या खनाजांचे उत्पादन गौण खनाजांमध्ये अंतर्भूत करण्यात आलेले आहे.

उत्पादन किलोमध्ये /

आधार :- इंडियन ब्युरो ऑफ माइन्स, भारत सरकार, नागपूर

Table No.18.1 contd...

(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(3)	(2)
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Laterite
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	1	-	-	-	-	0	Mines	Chromite
-	0	-	-	-	-	0	Production	
-	0	-	-	-	-	0	Value	
-	-	-	-	-	-	1	Mines	Felspar
-	-	-	-	-	-	0	Production	
-	-	-	-	-	-	0	Value	
-	-	1	-	-	-	1	Mines	Fluorite
-	-	1,314	-	-	-	1,314	Production	(Graded)
-	-	130	-	-	-	130	Value	
-	-	-	-	-	-	0	Mines	Clay
-	-	-	-	-	-	0	Production	(others)
-	-	-	-	-	-	0	Value	
45	17	38	4	8	0	202	Mines	Major Minerals
1,56,00,517	5,69,817	2,50,19,513	11,221	1,75,397	0	6,06,82,816	Production	
2,49,402	30,198	2,71,309	154	4,458	0	8,25,468	Value	
						3,427	Mines	Minor Minerals
						15,82,24,429	Production	(All Districts)
						4,23,520	Value	

Note : As per the notification of Central Government dated 10/02/2015, 31 major minerals have been declared as minor minerals. As those 31 minerals include dolomite, silica sand and laterite minerals, the major mineral products are not shown in the table as above for the year 2017-18 and the production of those minerals is included in the secondary minerals.

production in Kg

Source:- Indian Bureau of Mines, Government of India, Nagpur.

१९. उत्पादन

१९.१. या विभागात चालू कारखाने, सरासरी दैनिक रोजगार, औद्योगिक उत्पादने आणि वार्षिक उद्योग पाहणीत गोळा केलेली काही निवडक औद्योगिक वैशिष्ट्ये याबद्दलची सांख्यिकी माहिती दिलेली आहे.

१९.२. तक्त्यातील आकडे मुख्य कारखाने निरीक्षक यांच्याकडून कारखाने अधिनियम, १९४८ च्या कलम २ एम (एक) आणि २ एम (दोन) व कलम ८५ खाली येणाऱ्या कारखान्यांची मूलभूत सांख्यिकी माहिती गोळा करून पाठविल्यानंतर त्या आधारावर अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयाने संकलित केले आहेत. कलम २ (एम) (एक) खाली गेल्या बारा महिन्यातील कोणत्याही एका दिवशी १० किंवा अधिक कामगार असणारे व शक्तीचा वापर करणारे कारखाने आणि कलम २ (एम) (दोन) खाली २० किंवा अधिक कामगार असणारे पण शक्तीचा वापर न करणारे कारखाने यांचा समावेश होतो. या व्यतिरिक्त कारखान्यांतील कामगारांची संख्या व शक्तीचा वापर केला किंवा वापर केला नाही हे विचारात न घेताही राज्य शासनाने अधिसूचनेद्वारे शासकीय राजपत्रातून सांख्यिकी माहिती पुरविण्यासाठी भाग पाडलेल्या कारखान्यांचाही समावेश केला जातो. हे कारखाने ह्या कारखाने अधिनियम, १९४८ च्या कलम ८५ खाली येतात आणि यातील कारखान्यांची माहिती १ जानेवारी ते ३१ डिसेंबर या कालावधीत संपणाऱ्या लेख्या संबंधित आहे.

१९.३. राष्ट्रीय नमुना पाहणी संघटना (भारत सरकार) यांच्याकडून अर्थ व सांख्यिकी संचालनालयास उपलब्ध झालेल्या राज्याशी निगडित नमुन्यातील वार्षिक उद्योग पाहणी पत्रकांच्या आधारावर आकडेवारी या विभागात दिली आहे. ही पत्रके गणना व गणनेतर या दोन क्षेत्रात विभागलेल्या कारखान्यांकडून गोळा केली जातात आणि त्यातील माहिती १ एप्रिल ते ३१ मार्च या कालावधीत संपणाऱ्या लेख्यासंबंधित असते. गणना क्षेत्रात ५० किंवा अधिक कामगार व शक्तीचा वापर करणारे कारखाने आणि १०० किंवा त्याहून अधिक कामगार व शक्तीचा वापर न करणाऱ्या कारखान्यांचा समावेश होतो व यांची दरवर्षी संपूर्ण गणना केली जाते. बाकीचे कारखाने गणनेतर क्षेत्राखाली येतात. १९७३-७४ पासून गणनेतर क्षेत्रातील एकूण कारखान्यांपैकी ५० टक्के कारखाने दरवर्षी निवडले जातात आणि त्याची दोन वर्षांच्या गटात पूर्ण पाहणी केली जाते. याशिवाय गणनेतर क्षेत्रात मोडणाऱ्या पण संपूर्ण भारतभर ५० कामगारांहून कमी कामगार असलेल्या कारखान्यांची गणना क्षेत्रातील कारखान्यांप्रमाणे दरवर्षी पाहणी केली जाते. तसेच या पाहणीत वीज, गॅस व पाणी उत्पादन व वितरण तसेच सेवा क्षेत्रातील स्वच्छता सेवा, दुरुस्ती व वैयक्तिक सेवा आणि चल चित्रपट यांचाही समावेश होतो. वर्कर्स अँक्ट १९६६ खाली येणारे विडी व सिगारेट कारखाने सुद्धा यात अंतर्भूत आहेत. बंद स्वरूपाचे कारखाने सुद्धा विचारात घेतले जातात. पण संरक्षण खात्यातील कारखाने, हॉटेल आणि उपाहारगृहे, तेलाचे साठे व वितरण यामध्ये गुंतलेले, तांत्रिक शिक्षण संस्था (विकणे किंवा विनिमय यासाठी उत्पादन न करणाऱ्या) यांचा यात समावेश नाही.

१९.४. उत्पादक भांडवल वर्षाच्या शेवटच्या दिवसाशी निगडित असून त्यामध्ये स्थिर व खेळत्या भांडवलाचा समावेश असतो. कामगारांची संख्या ही वेगवेगळ्या शीर्षाखालील म्हणजे कामगार, कामगारेतर इ. अंतर्गत कार्यरत असलेल्या कामगारांची एकत्रित दैनिक सरासरी संख्या असते आणि त्यामध्ये भरपगारी रजेवर असणाऱ्या म्हणजे वैद्यकीय रजेवर, नैमित्तिक रजेवर व पगारी दीर्घ मुदतीच्या रजेवर असणाऱ्या कामगारांचा समावेश असतो. विक्रीसाठी तयार केलेल्या वस्तू व उपवस्तू ह्यांचे मूल्य, ग्राहकांसाठी केलेल्या कामाच्या सेवेचा मोबदला, विकत घेतलेल्या स्थितीमध्येच विकलेल्या मालाचे मूल्य आणि वार्षिक पाहणी वर्षाच्या सुरुवातीला व शेवटी असणाऱ्या अर्ध कच्च्या स्वरूपाच्या मालाच्या साठ्यामधील मूल्यात येणारा फरक इत्यादींचा समावेश 'एकूण उत्पादन' यात असतो मूल्यवृद्धी ही उत्पादन मूल्यातून, उत्पादन खर्च व मूल्यघट वजा करून काढली जाते.

19. MANUFACTURING

19.1. Statistics regarding working factories, average daily employment, industrial production and selected industrial characteristics collected in the Annual Survey of Industries is presented in this section.

19.2 The data on working factories, is compiled by the Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, on the basis of data collected by the Chief Inspector of Factories from the factories covered under sections 2 (m) (i), 2 (m) (ii) and sec. 85 of the Factories Act, 1948. The factories using power and employers 10 or more workers on any day of the preceding 12 months are covered under section 2 (m) (i) and the factories employing 20 or more workers but not using power under section 2 (m) (ii), Apart from these two categories, State Government by notification in Official Gazette specifies a number of factories and makes obligatory for such factories to supply statistical information notwithstanding the number of persons employed therein and using or not using power. These factories are covered under section 85 of the factories Act, 1948. The information relates to the accounting year of factory ending on any day between 1st January to 31st December.

19.3. The statistics relating to Annual Survey of Industries are based on the returns pertaining to State sample supplied to this Directorate by National Sample Survey Organisation, Government of India, which collects the data from the factories divided in two sectors, viz. (i) Census sector, (ii) Non-census sector and returns relate to the accounting year of the factory ending on any day between 1st April to 31st March. In the census sector, factories employing 50 or more workers & using power and factories employing 100 or more workers & not using power are covered on complete enumeration basis every year. The remaining factories are covered in the non-census sector. In the non-census sector, since 1973-74, 50 per cent of the factories are selected every year and thus this sector is covered fully in a block period of two years. The factories in the non-census sector, having less than 50 workers all over India, are treated on par with factories in the census sector. The survey extends to all the manufacturing units including production and distribution of electricity, gas, water and also service industries like sanitary services, repairs services and personal services and motion picture production. The survey extends also to Bidi and Cigar units which are covered under Workers Act, 1966. It also includes the factories reported closed. However it excludes defense factories, hotels and restaurants, those engaged in storage and distribution of oil, technical education institution (not producing anything for sale or exchange).

19.4. Productive capital, which relates to the last day of the year, consists of fixed and working Capital. Number of persons employed is the average number of persons employed under various heads, such as workers, other than workers, etc. and it includes persons on leave with pay such as sick leave, casual leave or paid vacation. Gross output represents value of products and by-products manufactured for sale, work done for customers and a sale value of goods sold in the same condition as purchased and is adjusted for the difference in stocks of semi-finished goods at the beginning and at the end of the survey year. Value added by manufacture is computed by deducting from the gross ex-factory value of output, the gross value of input and value added is not of depreciation.

19. उत्पादन / MANUFACTURING

तक्ता क्रमांक / TABLE No.19.1

नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या / Number of Registered Factories
(2017)

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे (2)	विभाग २ (एम) (१) Under Section 2 (M) (i)	विभाग २ (एम) (२) Under Section 2 (M) (ii)	विभाग ८५ Under Section 85	एकूण (संख्या) Total (Nos.)	कामगारांची सरासरी संख्या Average number of Workers employed	Districsts (2)
1	मुंबई शहर	1,286	21	141	1,448	99,993	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	3,335	19	239	3,593	2,59,199	Mumbai Suburban
3	ठाणे	4,555	4	713	5,272	3,93,902	Thane
4	पालघर	2,581	0	1,048	3,629	2,03,483	Palghar
5	रायगड	1,189	1	160	1,350	1,32,872	Raigad
6	रत्नागिरी	236	1	144	381	30,228	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	70	3	78	151	4,118	Sindhudurg
8	नाशिक	1,563	7	280	1,850	1,08,489	Nashik
9	धुळे	182	0	131	313	14,647	Dhule
10	नंदुरबार	38	0	33	71	5,349	Nandurbar
11	जळगाव	632	10	230	872	40,742	Jalgaon
12	अहमदनगर	708	0	253	961	40,938	Ahmednagar
13	पुणे	4,851	5	221	5,077	6,21,685	Pune
14	सातारा	468	2	104	574	63,613	Satara
15	सांगली	461	0	164	625	38,424	Sangli
16	सोलापूर	545	3	3,083	3,631	60,271	Solapur
17	कोल्हापूर	1,086	1	483	1,570	1,10,264	Kolhapur
18	औरंगाबाद	906	4	213	1,123	1,07,981	Aurangabad
19	जालना	147	0	38	185	12,264	Jalna
20	परभणी	115	1	79	195	11,716	Parbhani
21	हिंगोली	102	1	57	160	14,470	Hingoli
22	बीड	36	0	25	61	2,649	Beed
23	नांदेड	98	0	144	242	28,672	Nanded
24	उस्मानाबाद	50	21	18	89	7,105	Osmanabad
25	लातूर	101	1	21	123	14,747	Latur
26	बुलढाणा	116	0	82	198	10,388	Buldhana
27	अकोला	0	2	65	67	8,055	Akola
28	वाशिम	25	0	36	61	1,659	Washim
29	अमरावती	121	0	68	189	10,749	Amravati
30	यवतमाळ	61	0	158	219	9,482	Yavatmal
31	वर्धा	153	0	60	213	18,995	Wardha
32	नागपूर	1,127	2	772	1,901	1,23,806	Nagpur
33	भंडारा	68	0	66	134	6,450	Bhandara
34	गोंदिया	22	0	52	74	3,523	Gondiya
35	चंद्रपूर	107	0	69	176	27,913	Chandrapur
36	गडचिरोली	24	0	8	32	2,241	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		27,165	109	9,536	36,810	26,51,082	Maharashtra State

आधार :- औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, मुंबई.

Source:- Directorate of Industrial Safety and Health, Mumbai.

19. उत्पादन / MANUFACTURING

तक्ता क्रमांक / TABLE No.19.2

निर्मिती करणाऱ्या उद्योगांचे उत्पादन व रोजगार (केंद्रीय नमुना)

Production and employment of Manufacturing industries (Central Sample)
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No	उद्योग गट	कारखान्यांची संख्या No. of Units	एकूण रोजगार Total Employment	एकूण गुंतवणूक (लाख ₹) Total Investment (Lakh ₹)	एकूण उत्पादन (लाख ₹) Total Production (Lakh ₹)	Industry Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	सूत काढणे, वटणी, सफाई इ.	568	14,849	3,53,751	18,07,044	Cotton, ginning, cleaning etc.
2	मीठाचे उत्पादन	30	405	186	486	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने	2,505	2,21,277	79,69,910	1,50,13,506	Manufacture of Food products
4	पेये उत्पादने	257	17,200	6,28,580	11,67,203	Manufacture of Beverages
5	तंबाखू उत्पादने	81	30,383	1,94,677	3,35,005	Manufacture of Tobacco products
6	वस्त्रोद्योग	1,792	1,51,907	22,60,806	38,31,533	Manufacture of Textiles
7	परिधान करण्याची वस्त्रे	1,017	56,225	3,96,554	10,64,159	Manufacture of Wearing apparels
8	चामडे व तत्सम वस्तूंचे उत्पादन	118	4,517	38,350	88,968	Manufacture of leather and related products
9	लाकूड व लाकडाची उत्पादने (फर्निचर सोडून)	222	5,440	69,972	1,68,341	Manufacture of Wood and products of wood and cork, except furniture; Manufacture of articles of straw and plaiting materials
10	कागद आणि कागदाची उत्पादने	883	33,620	10,00,718	17,59,263	Manufacture of Paper and paper products
11	मुद्रण व ध्वनी व चित्रमुद्रणाचे पुनरुत्पादन	839	29,820	4,55,609	9,63,361	Printing and reproduction of recorded media
12	कोळसा, शुध्द पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	162	14,824	24,52,966	1,33,71,460	Manufacture of Coke refined petroleum products
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	1,790	1,28,139	49,57,421	1,08,14,777	Manufacture of Chemicals and chemical products
14	औषध, वैद्यकीय रसायने व वनस्पती शास्त्रीय उत्पादने	744	1,24,435	31,81,242	48,06,905	Manufacture of pharmaceuticals, medicinal chemical and botanical products
15	रबर आणि प्लॉस्टिक उत्पादने	1,762	1,09,398	24,37,978	46,33,531	Manufacture of Rubber and plastic products
16	इतर अधातू खनिज उत्पादने	891	42,398	12,01,257	17,42,793	Manufacture of Other non-metallic min. products
17	मूलभूत धातूंची उत्पादने	1,345	1,24,838	65,76,295	1,16,19,129	Manufacture of Basic metals
18	धातूच्या तयार वस्तूंची उत्पादने (यंत्रे व यंत्रसामग्री सोडून)	3,234	1,53,172	23,55,917	53,58,731	Manufacture of Fabricated metal products except machinery and equipment
19	संगणक, विद्युत आणि ऑप्टिकल उत्पादने	434	45,537	8,00,547	20,32,079	Manufacture of computer, electronic and optical products
20	विद्युत सामग्रीची उत्पादने	1,253	89,436	18,35,648	48,36,896	Manufacture of electrical equipment
21	यंत्र व यंत्रसामग्रीचे उत्पादन	2,121	1,82,470	41,17,703	96,78,462	Manufacture of Machinery and equipments, n.e.c.
22	मोटर वाहने, ट्रेलर्स व निम- ट्रेलर्स यांचे उत्पादन	1,396	2,13,129	53,85,100	1,22,86,341	Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers
23	इतर परिवहन सामग्रीचे उत्पादन	338	61,439	10,25,331	41,03,217	Manufacture of other transport equipments

तक्ता क्रमांक / Table No.19.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
24	इतर उत्पादने	206	17,695	2,75,126	4,24,744	Other manufacturing
25	यंत्र व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्री बसविणे	994	64,437	11,33,752	44,90,335	Repair and installation of machinery and equipment
26	टाकाऊ वस्तूंचे संचयन, प्रक्रिया व विल्हेवाट, वस्तूंचा पुनर्वापर	139	6,459	2,21,177	5,40,948	Waste collection, treatment and disposal activities, materials recovery
27	वीज, वायू, वाफ आणि वातानुकूलित सेवेचा पुरवठा	28	1,275	40,820	40,808	Electricity, gas and steam and air-conditioning supply
28	घाऊक व किरकोळ व्यापार आणि मोटार व मोटारसायकल यांची दुरुस्ती	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles
29	गोदामे व वाहतुकीसाठी सहाय्यकारी कार्ये	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Warehousing and support activities for transportation
30	प्रकाशने कार्ये	13	1,585	22,765	47,956	Publishing activities
31	चलचित्रे, व्हिडीओ आणि दूरदर्शन कार्यक्रमांचे निर्मिती, ध्वनीमुद्रण आणि संगीत प्रकाशनाच्या संदर्भातील क्रिया	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Motion picture, video and television programme production, sound recording and music publishing activities
32	संगणक, वैयक्तिक व गृहोपयोगी वस्तूंची दुरुस्ती	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Repair of computers and personal and household goods
33	इतर कार्ये	1,231	61,485	23,34,939	29,43,814	Other activities
एकूण		26,393	20,07,794	5,37,25,097	11,99,71,795	Total

टिप : - N.A. - उपलब्ध नाही / Not available

उद्योग गटाचे वर्णन 2008 प्रमाणे आहे / According to N.I.C. 2008

आधार-- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source-- Directorate of Economics and Statistics, Govt. of Maharashtra, Mumbai

19. उत्पादन / MANUFACTURING

तक्ता क्रमांक / TABLE No.19.3

खादी व ग्रामोद्योग मंडळाकडून निरनिराळ्या उद्योगांना दिलेले अनुदान व कर्ज पुरवठा

Amount of grants and loan disbursed to various Industries by Khadi and Village Industries Boards

(₹ '०००/₹ '000)

अ. क्र. Sr.No	उद्योग (2)	अनुदान व वितरण रक्कम / Grants and Amount Disbursed										Industry (2)
		1960-61		1970-71		1980-81		1990-91		2001-02		
		अनुदान Grants	कर्ज Loan	अनुदान Grants	कर्ज Loan	अनुदान Grants	कर्ज Loan	अनुदान Grants	कर्ज Loan	अनुदान Grants	कर्ज Loan	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	खादी	78	249	29	94	616	1,003	122	4,352	--	--	Khadi
2	प्रक्रिया करणारे उद्योग	12	7	3	34	113	227	125	5,155	--	3,569	Processing
3	ग्रामीण तेल उद्योग	165	515	31	1,401	6	3,359	214	28,808	--	--	Village Oil Industry
4	ग्रामीण कातडी उद्योग	20	44	16	187	127	1,622	55	6,194	--	5,181	Village Leather Industry
5	आगपेटी लघु उद्योग	--	--	--	--	85	514	6	1,214	--	500	Cotton Match Industry
6	गूळ व खांडसरी उद्योग	181	122	10	96	--	206	--	4,827	--	1,493	Gur and Khandasari Industry
7	ताड गूळ उद्योग	34	9	10	160	--	--	90	946	--	97	Palm Gur Industry
8	अखाद्य तेले व साबण उद्योग	6	92	10	55	28	131	--	1,546	--	--	Non-edible Oil & Soap Industry
9	हाताने तयार करणारे कागद उद्योग	120	107	123	320	232	833	801	2,119	--	240	Handmade Paper Industry
10	मधू मक्षिका पालन उद्योग	77	17	3	59	7	50	50	660	--	86	Bee Keeping Industry
11	ग्रामीण कक्कुट पालन उद्योग	7	5	12	558	189	1,955	85	7,170	--	--	Village Poultry Industry
12	वाख उद्योग	--	--	9	31	4	42	97	1,233	--	983	Fibre Industry
13	सुतार व लोहार उद्योग	--	--	18	117	162	2,417	404	16,588	--	3,955	Carpentry & Blacksmith Industry
14	गोबर गॅस उद्योग	--	--	309	467	12	--	--	--	--	--	Gobar gas Industry
15	चुना तयार करणारे उद्योग	--	--	1	16	20	268	1	2,175	--	1,118	Lime Manufacturing Industry
16	ग्रामोद्योग विक्री भांडार	3	3	52	5	10	34	159	12,672	--	--	Gramodyog Sales Depot
17	वेत व बांबू उद्योग	--	--	--	81	2	131	109	881	--	100	Cane & Bamboo Industry
18	अॅल्युमिनियम	--	--	--	78	--	95	--	2,065	--	--	Aluminium
19	औषध व जडीबुटी गोळा करणे	--	--	--	--	--	--	--	418	--	--	Collection of medicines & Medicinal plants
20	फळावरील प्रक्रिया	--	--	--	--	--	554	--	4,741	--	690	Fruit Processing
21	गोंद व राळ तयार करणे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Gums and Raisins
22	काथ उद्योग	--	--	--	--	--	245	16	3,274	--	--	Coir Industry
23	ग्रामीण उद्योगाकरिता गोदामे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Village industry Godowns
24	पॉली वस्त्र	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Poly Vastra
25	इतर	9	--	96	--	--	--	264	12,209	--	12,091	Others
	एकूण	712	1,170	732	3,759	1,613	13,686	2,598	1,19,247	0	30,103	Total

तक्ता कर्मांक / Table No. 19.3

(₹ लाखात / ₹ in Lakhs)

अ. क्र. Sr. No	उद्योग	अनुदान व वितरण रक्कम / Grants and Amount Disbursed								Industry
		2010-11		2015-16		2016-17		2017-18		
		अनुदान Grants (13)	कर्ज Loan (14)	अनुदान Grants (15)	कर्ज Loan (16)	अनुदान Grants (17)	कर्ज Loan (18)	अनुदान Grants (19)	कर्ज Loan (20)	
(1)	(2)								(2)	
1	खादी	365.31	N.A.	0.00	0.00	68.80	0.00	0.00	0.00	Khadi
2	प्रक्रिया करणारे उद्योग	277.25	N.A.	9.50	24.82	781.28	1,893.75	347.44	518.84	Processing
3	ग्रामीण तेल उद्योग	228.95	N.A.	0.00	0.00	45.71	130.60	30.72	87.81	Village Oil Industry
4	ग्रामीण कातडी उद्योग	291.44	N.A.	1.10	3.78	21.20	58.96	8.75	25.00	Village leather Industry
5	आगपेटी लघु उद्योग	39.30	N.A.	0.20	0.60	20.73	60.55	0.00	0.00	Cottage Match Industry
6	गूळ व खांडसरी उद्योग	150.06	N.A.	0.30	0.60	112.68	306.34	32.90	137.99	Gur and Khandasari Industry
7	ताड गूळ उद्योग	15.18	N.A.	0.00	0.00	3.33	9.50	0.00	0.00	Palm Gur Industry
8	अखाद्य तेले व साबण उद्योग	36.76	N.A.	0.20	1.50	29.33	83.80	19.07	54.51	Non-edible Oil and Soap Industry
9	हाताने तयार करणारे कागद उद्योग	135.93	N.A.	0.40	0.95	68.56	202.20	32.75	44.00	Handmade paper Industry
10	मधू मक्षिका पालन उद्योग	1.28	N.A.	3.60	0.80	9.57	33.05	3.50	1.00	Bee Keeping Industry
11	ग्रामीण कक्कुट पालन उद्योग	--	N.A.	0.00	0.00	17.25	53.56	0.00	0.00	Village Poultry Industry
12	वाख उद्योग	57.10	N.A.	46.49	72.10	13.74	39.16	11.45	43.06	Fiber Industry
13	सुतार व लोहार उद्योग	633.82	N.A.	5.60	23.78	368.13	954.09	137.91	328.04	Carpentry and Blacksmith Industry
14	गोबर गॅस उद्योग	3.43	N.A.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Gobar Gas Industry
15	चुना तयार करणारे उद्योग	104.84	N.A.	0.10	0.50	16.11	46.06	19.70	58.75	Lime Manufacturing Industry
16	ग्रामोद्योग विक्री भांडार	59.05	N.A.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Gramodyog Sales Depot
17	वेत व बांबू उद्योग	40.46	N.A.	36.57	93.09	14.68	37.25	7.35	24.60	Cane and Bamboo Industry
18	अॅल्युमिनियम	30.80	N.A.	0.00	0.00	15.25	43.60	0.00	0.00	Aluminum
19	औषध व जडीबुटी गोळा करणे	3.22	N.A.	0.60	6.00	16.50	50.66	30.87	30.68	Collection of Medicinal and plants
20	फळावरील प्रक्रिया	54.75	N.A.	0.90	0.60	323.77	978.33	61.69	209.46	Fruit processing
21	गोंद व राळ	0.65	N.A.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Gum and Resins
22	काथ उद्योग	28.78	N.A.	0.00	0.00	6.21	24.85	92.52	48.46	Kath Industry
23	ग्रामीण उद्योगा-करित गोदामे	0.10	N.A.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Village Industries Godowns
24	पॉली वस्त्र	1.00	N.A.	2.00	5.80	31.03	86.75	0.00	0.00	Poly Vastra
25	रेक्झीन पी.व्ही.सी	89.29	N.A.	--	--	--	--	--	--	Rexin P.V.C
26	सेवा उद्योग	129.18	N.A.	117.25	277.10	890.16	2,001.18	547.40	910.33	Service Industry
27	वस्त्रोद्योग	0.81	N.A.	163.54	162.23	498.01	1,227.51	116.81	337.18	Textiles
28	लाख शेलॅक	0.68	N.A.	4.70	13.75	52.48	138.78	5.84	19.55	Shellac
29	रबर उद्योग	41.96	N.A.	0.10	0.50	9.28	26.50	0.00	0.00	Rubber
30	इलेक्ट्रॉनिक्स	5.40	N.A.	2.47	12.95	34.73	112.89	24.26	47.21	Electronics
31	ब्रास मेटल	14.53	N.A.	0.40	1.78	9.39	31.30	0.00	0.00	Brass Metal
32	ग्रामोद्योग	9.95	N.A.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	Village Indl. Estate
33	मोगबत्ती उद्योग	--	--	0.00	0.00	0.65	2.50	0.00	0.00	Candle making
34	प्लॅस्टीक उद्योग	2.14	N.A.	0.50	2.20	27.48	63.43	76.01	91.37	Plastic
35	ज्वेलरी	0.00	N.A.	0.10	1.00	90.00	223.74	55.60	93.81	Jewelry
36	ग्रामीण कुंभार उद्योग	396.82	N.A.	3.40	8.80	277.26	747.79	189.26	306.93	Village pottery
37	इतर	--	--	32.08	90.55	1150.43	2,436.01	605.18	1,488.19	Others
	एकूण	3,250.22	N.A.	432.10	712.69	4,849.67	11,786.11	2,456.98	4,906.77	Total

N.A. उपलब्ध नाही / Not available

आधार : महाराष्ट्र राज्य खादी ग्रामोद्योग मंडळ, मुंबई / Source : Maharashtra State Khadi and Village Industries Board, Mumbai

19. उत्पादन / MANUFACTURING

तक्ता क्रमांक / TABLE No.19.4

औद्योगिक क्षेत्रातील भू-खंड विकास / Industrial area Estate developed
(2016-17)

अ.क्र. Sr.No.	वर्ष / Year जिल्हे	भूखंडाची संख्या No.of Estates	औद्योगिक धंद्यासाठी संपादित क्षेत्र Industrial area acquired हेक्टर / Hectare	औद्योगिक धंद्यासाठी भूखंड Industrial Plots		Districts
				विकसित Developed	वाटप केलेले Allotted	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	1970-71	33	837.68	159	409	
	1980-81	59	743.55	1,755	2,137	
	1990-91	58	24,066.99	24,706	20,548	
	1995-96	143	35,306.96	37,264	32,987	
	2009-10	184	50,052.9	62,656	55,827	
	2010-11	189	52,960.32	65,991	58,110	
	2011-12	190	53,041.58	68,468	60,029	
	2012-13	286	1,20,701.06	34,970.51	38,809.57	
	2013-14	298	1,30,273.97	42,900.06	38,876.85	
	2014-15	246	57,957.22	52,748	49,278	
	2015-16	249	58,172.74	53,656	49,504	
1	मुंबई शहर	1	127.52	281	280	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर					Mumbai Suburban
3	ठाणे	12	4,191.73	6,664	6,543	Thane
4	पालघर	1	1,028.55	1,403	1,401	Palghar
5	रायगड	10	4,640.10	2,351	2,292	Raigad
6	रत्नागिरी	8	2,662.87	1,507	1,433	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1	285.75	623	572	Sindhudurg
8	नाशिक	9	3,040.88	3,188	3,079	Nashik
9	धुळे	7	1,608.75	1,106	1,030	Dhule
10	नंदुरबार	2	66.19	206	206	Nandurbar
11	जळगाव	5	1,236.80	2,583	2,378	Jalgaon
12	अहमदनगर	6	1,568.25	2,592	2,239	Ahmednagar
13	पुणे	17	7,742.36	5,159	5,024	Pune
14	सातारा	11	1,489.19	1,543	1,468	Satara
15	सांगली	12	1,089.57	2,145	1,983	Sangli
16	सोलापूर	7	1,789.21	2,525	2,258	Solapur
17	कोल्हापूर	7	1,902.59	2,628	2,621	Kolhapur
18	औरंगाबाद	8	4,682.90	3,155	3,074	Aurangabad
19	जालना	9	718.05	1,005	845	Jalna
20	परभणी	3	200.55	330	316	Parbhani
21	हिंगोली	3	228.90	319	296	Hingoli
22	बीड	5	121.04	531	313	Beed
23	नांदेड	7	1,112.40	966	822	Nanded
24	उस्मानाबाद	6	567.75	689	641	Osmanabad
25	लातूर	5	1,457.39	1,384	1,322	Latur
26	बुलढाणा	7	663.44	617	540	Buldhana
27	अकोला	7	1,143.55	1,807	1,362	Akola
28	वाशिम	5	270.44	135	65	Washim
29	अमरावती	12	3,376.71	1,098	963	Amravati
30	यवतमाळ	10	923.88	691	625	Yavatmal
31	वर्धा	5	608.36	656	602	Wardha
32	नागपूर	13	5,779.40	3,720	3,440	Nagpur
33	भंडारा	6	371.65	138	120	Bhandara
34	गोंदिया	6	700.46	251	226	Gondiya
35	चंद्रपूर	14	3,216.88	689	625	Chandrapur
36	गडचिरोली	4	119.15	167	142	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	251	60,733.21	54,852	51,146	Maharashtra State

आधार :- मुख्य अभियंता, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, मुंबई.

Source:- Chief Engineer, Maharashtra Industrial Development Corporation, Mumbai.

19. उत्पादन/ MANUFACTURING
तक्ता क्रमांक / TABLE No.19.5
महाराष्ट्रातील औद्योगिक उत्पादन / Industrial Production in Maharashtra
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No (1)	उत्पादित वस्तूचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of the Item (2)
1	कोळसा	'००० टन	42,218	'000 Tonnes	Coal
2	चुनखडी	'००० टन	14,150	'000 Tonnes	Lime Stones
3	साखर	'००० टन	65.66	'000 Tonnes	Sugar
4	मीठ	'००० टन	130	'000 Tonnes	Salt
5	सर्व प्रकारचे सूत	'००० कि.ग्रॅम	3,23,762 *	'000 Kg.	All Yarn
6	सर्व प्रकारचे कापड	'००० चौरस मीटर	2,73,588 *	'000 Sq. Meters	All cloth
7	वीज	दशलक्ष युनिट	1,25,564	Million Unit	Electricity

आधार :- १) भारतीय खान ब्यूरो, नागपूरचे भारतीय खनिज वर्ष पुस्तक

* अस्थायी / Provisional

२) वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई

३) साखर आयुक्तालय, साखर संकुल, पुणे.

४) केंद्रिय विद्युत प्राधिकरण

५) महानिर्मिती

६) महावितरण

७) बेस्ट

८) टाटा पॉवर

९) अदानी इलेक्ट्रीसिटी मुंबई मर्या.

Source:- 1) Indian Minerals Yearbook, Indian Bureau of Mines, Nagpur

2) Textile Commissioner, Government of India, Mumbai

3) Office of Commissioner of Sugar, Pune.

4) Central Electricity Authority

5) MAHAGENCO

6) MAHADISCOM

7) BEST

8) Tata Power

9) Adani Electricity Mumbai Ltd

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.6

**19. उत्पादन /
तक्ता क्रमांक /
चालू कारखान्यातील कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण /**

अ. क्र. Sr.No	जिल्हे	कामगार 1-9 Workers		कामगार 10-19 Workers		कामगार 20-49 Workers		कामगार 50-99 Workers		कामगार 100-249 Workers	
		F	W	F	W	F	W	F	W	F	W
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
1	मुंबई शहर	267	1,523	422	5,669	400	11,498	144	9,207	71	10,025
2	मुंबई उपनगर	598	3,434	913	12,416	1,009	28,594	362	23,191	279	41,816
3	ठाणे	1,196	7,675	1,969	27,613	3,296	93,971	1,326	81,377	653	96,794
4	पालघर										
5	रायगड	226	1,498	267	3,801	395	12,220	224	14,357	161	25,431
6	रत्नागिरी	149	793	73	959	77	2,478	32	2,233	29	4,653
7	सिंधुदुर्ग	72	329	21	314	28	873	15	1,057	5	601
8	नाशिक	436	2,310	502	6,984	555	17,603	184	12,614	143	22,063
9	धुळे	183	882	58	769	53	1,614	13	869	18	2,838
10	नंदुरबार	49	242	18	235	12	393	3	215	1	189
11	जळगाव	281	1,347	320	4,156	220	6,649	46	2,852	22	3,407
12	अहमदनगर	296	1,154	366	4,964	211	6,160	47	2,972	39	5,803
13	पुणे	384	2,353	966	13,724	1,638	49,441	783	48,963	646	98,602
14	सातारा	111	402	113	1,570	137	4,448	75	5,243	71	11,234
15	सांगली	281	1,378	222	3,075	166	5,224	58	3,650	41	6,095
16	सोलापूर	3,095	15,325	166	2,212	138	4,205	61	4,072	33	5,122
17	कोल्हापूर	485	2,572	555	8,095	403	12,306	142	9,782	108	16,686
18	औरंगाबाद	197	985	206	2,993	376	11,532	115	7,802	125	19,678
19	जालना	37	189	39	545	82	2,686	22	1,489	10	1,643
20	परभणी	48	131	9	132	51	1,455	3	191	2	291
21	हिंगोली	18	63	3	35	14	385	5	250	1	232
22	बीड	78	285	7	104	30	993	8	518	3	382
23	नांदेड	121	377	21	284	42	1,383	11	677	8	1,326
24	उस्मानाबाद	10	67	34	491	12	415	9	527	9	1,502
25	लातूर	55	371	55	727	30	949	7	414	13	2,136
26	बुलढाणा	101	396	172	2,184	37	1,107	11	665	7	1,191
27	ओला	122	640	197	2,376	49	1,430	12	689	9	1,339
28	वाशिम	42	147	24	305	14	428	3	218	3	393
29	अमरावती	163	671	58	764	35	1,056	2	102	8	1,248
30	यवतमाळ	75	265	85	1,076	70	1,951	11	614	10	1,667
31	वर्धा	44	256	31	465	42	1,308	11	683	10	1,746
32	नागपूर	579	2843	254	3,505	382	12,212	120	8,053	109	16,769
33	भंडारा	84	387	15	199	21	575	4	292	5	608
34	गोंदिया	37	197	9	117	5	145	3	232	1	106
35	चंद्रपूर	81	409	29	394	32	1,026	5	393	14	2,302
36	गडचिरोली	12	70	13	161	7	242	3	159	1	150
महाराष्ट्र राज्य		10,013	51,966	8,212	1,13,413	10,069	2,98,955	3,880	2,46,622	2,668	4,06,068

F : कारखाने / Factories
W : कामगार / Workers

INDUSTRIES AND MINING

TABLE No.19.6

Distribution of working factories according to their workers strength
(2015)

कामगार 250-499 Workers		कामगार 500-749 Workers		कामगार 750-999 Workers		कामगार 1000-4999 Workers		५,००० व त्याहून अधिक कामगार 5,000 and above Workers		एकूण Total		Districts
F	W	F	W	F	W	F	W	F	W	F	W	(2)
(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	
16	5,025	5	2,915	5	4,639	5	10,230	1	9,982	1,336	70,713	Mumbai City
75	25,203	11	6,548	5	4,519	13	27,984	1	8,190	3,266	1,81,895	Mumbai Suburban
147	49,016	41	22,869	7	5,998	28	47,494	--	--	8,663	4,32,807	Thane Palghar
49	16,290	13	7,529	6	5,293	6	11,760	1	12,768	1,348	1,10,947	Raigad
9	3,597	3	1,797	--	--	3	4,544	--	--	375	21,054	Ratnagiri
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	141	3,174	Sindhudurg
45	16,537	11	6,594	4	3,591	13	19,098	--	--	1,893	1,07,394	Nashik
4	1,182			1	755	2	2,449	--	--	332	11,358	Dhule
1	376	1	530			1	1,026	--	--	86	3,206	Nandurbar
7	2,427	2	1,000	3	2,689	5	10,318	--	--	906	34,845	Jalgaon
25	9,506	7	4,217	6	5,365	4	5,154	--	--	1,001	45,295	Ahmednagar
223	77,815	71	42,207	45	37,400	53	92,132	4	33,991	4,813	4,96,628	Pune
28	10,173	11	6,831	4	3,686	7	9,325	--	--	557	52,912	Satara
28	9,875	6	3,714	2	1,910	2	2,549	--	--	806	37,470	Sangli
25	9,602	14	8,206	3	2,453	1	1,558	--	--	3,536	52,755	Solapur
35	12,503	19	11,750	5	4,076	7	9,637	--	--	1,759	87,407	Kolhapur
52	18,030	11	6,602	11	9,255	7	9,778	1	6,118	1,101	92,773	Aurangabad
13	4,300	--	--	2	1,576	--	--	--	--	205	12,428	Jalna
7	2,417	--	--	--	--	--	--	--	--	120	4,617	Parbhani
3	947	--	--	--	--	--	--	--	--	44	1,912	Hingoli
6	2,307	--	--	1	800	--	--	--	--	133	5,389	Beed
5	1,698	--	--	--	--	1	2,401	--	--	209	8,146	Nanded
7	2,631	2	1,100	--	--	2	2,298	--	--	85	9,031	Osmanabad
7	2,706	3	1,504	--	--	--	--	--	--	170	8,807	Latur
4	1,103	2	1,158	1	788	--	--	--	--	335	8,592	Buldhana
1	315	--	--	--	--	1	1,547	--	--	391	8,336	Akola
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	86	1,491	Washim
2	620	1	508	--	--	1	1,676	--	--	270	6,644	Amravati
1	258	--	--	--	--	1	2,378	--	--	253	8,209	Yavatmal
9	3,339	2	1,208	1	873	4	6,928	--	--	154	16,806	Wardha
41	14,966	12	7,744	6	5,387	7	11,773	--	--	1,510	83,252	Nagpur
2	595	--	--	--	--	2	3,064	--	--	133	5,720	Bhandara
--	--	--	--	--	--	1	2,286	--	--	56	3,083	Gondiya
4	1,696	4	2,592	3	2,664	6	10,870	--	--	178	22,346	Chandrapur
2	754	--	--	--	--	--	--	--	--	38	1,536	Gadchiroli
883	3,07,809	252	1,49,123	121	1,03,717	183	3,10,257	8	71,049	36,289	20,58,978	Maharashtra State

आधार : औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source : Directorate of Industrial safety and Health, Govt. of Maharashtra, Mumbai

१९. उद्योग आणि खाणकाम /
तक्ता क्रमांक /
३१ डिसेंबर २०१५ रोजी संपणाऱ्या वर्षातील चालू कारखान्यांच्यांची व त्यातील सरासरी दैहिक कामगारांची प्रमुख उद्योग
गटानुसार संख्या /

अ. क्र.	जिल्हे	01 कृषी, शिकार व संबंधित सेवा सूत काढणे, वटणी, सफाई इत्यादी सेवा		05 कोळसा, दगडी कोळसा यांचे खाणकाम		07 कच्चा धातुचे खाणकाम		08 इतर खनिज व धातुचे खाणकाम		09 खाणकाम संबंधित सेवा कार्ये	
		Crop and animal production, hunting and related services		Mining of coal and lignite		Mining of metal ores		Other mining and quarrying		Mining support service activities	
		F	W	F	W	F	W	F	W	F	W
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(10)	(11)
1	मुंबई शहर	1	5	--	--	--	--	--	--	--	--
2	मुंबई उपनगर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
3	ठाणे	--	--	--	--	--	--	5	103	--	--
4	पालघर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
5	रायगड	--	--	--	--	1	76	--	--	2	16
6	रत्नागिरी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
7	सिंधुदुर्ग	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
8	नाशिक	2	77	--	--	--	--	--	--	--	--
9	धुळे	26	1,731	--	--	--	--	1	21	--	--
10	नंदुरबार	9	1,144	--	--	--	--	--	--	--	--
11	जळगांव	118	4,017	--	--	--	--	1	16	--	--
12	अहमदनगर	21	565	--	--	--	--	--	--	--	--
13	पुणे	--	--	--	--	--	--	2	93	--	--
14	सातारा	1	30	--	--	--	--	--	--	--	--
15	सांगली	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
16	सोलापूर	--	--	--	--	--	--	3	369	--	--
17	कोल्हापूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
18	औरंगाबाद	51	2,205	--	--	--	--	--	--	--	--
19	जालना	53	1,976	--	--	--	--	--	--	--	--
20	परभणी	53	1,782	--	--	--	--	--	--	--	--
21	बीड	28	882	--	--	--	--	--	--	--	--
22	नांदेड	10	271	--	--	--	--	--	--	--	--
23	उस्मानाबाद	1	131	--	--	--	--	--	--	--	--
24	लातूर	1	30	--	--	--	--	--	--	--	--
25	हिंगाली	13	380	--	--	--	--	--	--	--	--
26	बुलढाणा	76	1,506	--	--	--	--	--	--	--	--
27	अकोला	59	1,207	--	--	--	--	1	12	--	--
28	अमरावती	13	381	--	--	--	--	--	--	--	--
29	यावतमाळ	29	510	--	--	--	--	--	--	--	--
30	वाशिम	99	2,316	--	--	--	--	--	--	--	--
31	वर्धा	55	2,186	--	--	--	--	--	--	--	--
32	नागपूर	23	1,795	--	--	--	--	3	81	--	--
33	भंडारा	1	25	--	--	--	--	--	--	--	--
34	गोंदिया	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
35	चंद्रपूर	4	227	--	--	--	--	--	--	--	--
36	गडचिरोली	1	50	--	--	--	--	--	--	--	--
महाराष्ट्र राज्य		748	25,429	0	0	1	76	16	695	2	16

INDUSTRIES AND MINING**TABLE No.19.7****Number of working factories and average daily employment in Major Groups of Industries during the year ending 31st December, 2015**

10		11		12		13		Districts
खाद्य उत्पादन		पेयांचे उत्पादन		तंबाखू उत्पादन		कापडांचे उत्पादन		
Manufacture of food products		Manufacture of beverages		Manufacture of tobacco products		Manufacture of textiles		(2)
F	W	F	W	F	W	F	W	
(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	
117	3,168	8	81	1	24	37	4,016	Mumbai City
129	11,028	22	1,860	1	39	96	3,863	Mumbai Suburban
311	14,659	109	3,569	4	551	1,123	72,205	{ Thane Palghar
110	8,909	28	1,695	--	--	11	925	Raigad
40	2,956	44	1,013	2	18	3	91	Ratnagiri
34	1,524	18	177	--	--	--	--	Sindhudurg
142	6,311	37	2,174	--	--	129	3,784	Nashik
84	2,528	9	52	--	--	59	2,617	Dhule
40	1,577	6	80	--	--	--	--	Nandurbar
192	6,925	30	216	14	1,045	5	1,279	Jalgaon
151	15,175	27	1,464	6	1,307	5	106	Ahmednagar
239	31,448	50	2,593	3	699	26	3,691	Pune
97	9,990	18	599	3	95	9	779	Satara
143	13,168	14	541	--	--	107	4,417	Sangli
130	18,376	18	236	4	291	2,960	18,203	Solapur
153	18,569	20	482	5	93	491	22,285	Kolhapur
43	4,338	21	3,560	2	100	18	267	Aurangabad
41	3,101	1	4	2	330	4	696	Jalna
13	2,345	--	--	--	--	--	--	Parbhani
9	1,124	--	--	--	--	1	232	Hingoli
10	2,247	2	7	--	--	--	--	Beed
37	4,331	6	125	--	--	1	150	Nanded
18	5,247	3	143	--	--	4	461	Osmanabad
107	6,793	2	29	1	16	2	231	Latur
107	2,087	9	64	--	--	7	987	Buldhana
194	2,397	8	73	--	--	2	222	Akola
15	347	3	47	--	--	2	145	Washim
32	637	2	264	--	--	8	1,482	Amravati
24	510	7	177	--	--	8	3,028	Yavatmal
12	1,177	--	--	--	--	19	5,162	Wardha
110	10,552	36	1,125	2	148	25	6,251	Nagpur
14	528	6	151	--	--	--	--	Bhandara
21	349	--	--	3	70	--	--	Gondiya
22	697	2	5	--	--	--	--	Chandrapur
18	183	1	2	--	--	--	--	Gadchiroli
2,959	2,15,301	567	22,608	53	4,826	5,162	1,57,575	Maharashtra State

अक्र.	जिल्हे	14		15		16		17		18	
		परिधान करण्याची वस्त्रे		चामडी कमविणे व चामडयांचे उत्पादन		लाकूड व लाकडाचे उत्पादन फर्निचर) (सोडून		कागद व कागदांच्या वस्तुंचे उत्पादन		मुद्रण, ध्वनि व चित्रमुद्रणाचे पुनरुत्पादन	
		Manufacture of wearing apparel		Manufacture of leather and related products		Manufacture of wood and products of wood and cork, ex		Manufacture of paper and paper products		Printing and reproduction of recorded media	
(1)	(2)	F (19)	W (20)	F (21)	W (22)	F (23)	W (24)	F (25)	W (26)	F (27)	W (28)
1	मुंबई शहर	199	7,124	13	678	84	590	7	124	202	6,167
2	मुंबई उपनगर	314	11,908	46	1,242	63	815	40	638	167	4,545
3	ठाणे	254	22,716	36	2,253	245	3,332	250	9,235	350	15,677
4	पालघर										
5	रायगड	7	371	--	--	43	562	24	1,274	18	913
6	रत्नागिरी	--	--	1	4	60	249	10	613	1	15
7	सिंधुदुर्ग	--	--	--	--	42	179	1	18	--	--
8	नाशिक	5	87	9	619	157	766	80	2,420	30	5,322
9	धुळे	7	685	--	--	54	190	2	15	2	47
10	नंदुरबार	--	--	--	--	16	58	1	20	--	--
11	जळगांव	--	--	--	--	148	498	27	476	13	351
12	अहमदनगर	--	--	1	19	193	662	25	438	10	157
13	पुणे	27	3,251	5	480	158	5,731	108	6,568	111	5,422
14	सातारा	2	159	3	44	72	526	10	604	4	75
15	सांगली	12	1,326	--	--	102	535	21	480	12	322
16	सोलापूर	24	572	1	11	75	458	12	314	7	273
17	कोल्हापूर	8	1,312	--	--	178	787	28	799	25	1,090
18	औरंगाबाद	1	6	1	12	110	507	56	2,455	22	935
19	जालना	--	--	--	--	22	83	2	37	1	23
20	परभणी	--	--	--	--	46	125	--	--	--	--
21	बीड	--	--	1	23	73	257	--	--	--	--
22	नांदेड	--	--	--	--	108	329	--	--	2	43
23	उस्मानाबाद	1	1,200	--	--	6	37	3	52	--	--
24	लातूर	1	30	--	--	8	31	4	98	3	86
25	हिंगाळी	--	--	--	--	16	56	--	--	--	--
26	बुलढाणा	--	--	--	--	72	231	17	355	--	--
27	अकोला	--	--	--	--	49	206	--	--	6	231
28	अमरावती	--	--	--	--	36	106	1	51	--	--
29	यावतमाळ	1	11	1	25	134	507	3	40	1	7
30	वाशिम	--	--	--	--	59	179	4	93	--	--
31	वर्धा	--	--	--	--	19	117	9	131	--	--
32	नागपूर	1	45	4	136	430	3,210	52	2,179	43	1,603
33	भंडारा	--	--	--	--	48	186	1	131	--	--
34	गोंदिया	--	--	--	--	15	60	--	--	--	--
35	चंद्रपूर	--	--	--	--	66	307	10	2,664	--	--
36	गडचिरोली	--	--	--	--	5	39	3	904	--	--
महाराष्ट्र राज्य		864	50,803	122	5,546	3,012	22,511	811	33,226	1,030	43,304

Table No. 19.7 - Contd....

19		20		21		22		Districts (2)
कोळसा व शुद्ध पेट्रोलियम उत्पादने व अणुइंधने		रसायने आणि रासायनिक उत्पादने		औषधे, वैद्यकीय रसायने व जैविक उत्पादने		रबर व प्लास्टीक उत्पादने		
Manufacture of coke and refined petroleum products		Manufacture of chemicals and chemical products		Manufacture of pharmaceuticals, Medicinal, chemical and biotic products		Manufacture of rubber and plastics products		
F	W	F	W	F	W	F	W	
(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	
2	75	22	716	5	732	31	360	Mumbai City
5	3,784	107	7,234	52	5,875	164	6,147	Mumbai Suburban
83	6,340	1,095	32,614	404	27,078	624	23,792	{ Thane Palghar
37	1,636	338	30,208	74	8,148	47	2,968	Raigad
--	--	87	6,395	13	1,100	20	1,977	Ratnagiri
--	--	4	85	1	1	4	77	Sindhudurg
8	457	136	3,918	43	4,092	138	7,386	Nashik
--	--	23	1,226	2	6	16	347	Dhule
2	11	1	4	--	--	1	6	Nandurbar
2	9	46	1,153	18	322	153	7,622	Jalgaon
1	10	39	653	11	3,243	59	1,393	Ahmednagar
21	823	222	12,800	85	16,889	319	30,708	Pune
1	44	24	1,536	13	1,590	35	4,849	Satara
5	163	30	1,118	9	444	39	600	Sangli
--	--	36	815	24	1,462	60	2,257	Solapur
9	154	36	784	9	364	43	1,600	Kolhapur
4	154	47	2,379	44	10,058	95	8,287	Aurangabad
1	10	17	327	--	--	6	123	Jalna
1	22	--	--	--	--	1	42	Parbhani
--	--	--	--	--	--	--	--	Hingoli
--	--	2	60	--	--	1	8	Beed
--	--	7	1,093	2	65	2	115	Nanded
--	--	26	993	2	65	1	45	Osmanabad
2	17	5	138	--	--	3	42	Latur
..	..	12	1,960	1	12	4	97	Buldhana
3	161	11	474	2	345	6	65	Akola
1	97	1	60	--	--	--	--	Washim
--	--	10	257	2	26	10	272	Amravati
--	--	1	120	--	--	2	16	Yavatmal
--	--	7	1,048	--	--	1	30	Wardha
13	393	92	5,409	28	2,383	79	4,792	Nagpur
--	--	8	124	1	74	4	60	Bhandara
--	--	7	129	--	--	--	--	Gondiya
3	167	14	614	--	--	1	4	Chandrapur
--	--	3	100	1	56	--	--	Gadchiroli
204	14,527	2,516	1,16,544	846	84,430	1,969	1,06,087	Maharashtra State

		23		24		25		26		27	
अक्र.	जिल्हे	अधातू खनिज उत्पादन		मूलभूत धातू तयार करणे		धातुंची उत्पादने यंत्र व यंत्रसामुग्री सोडून		संगणक, त्रिघृत आणि चष्याचे उत्पादने		विद्युत सामुग्रीची उत्पादने	
		Manufacture of other non-metallic mineral products		Manufacture of basic metals		Manufacture of fabricated metal products, except machinery		Manufacture of computer, electronic and optical products		Manufacture of electrical equipment	
		F	W	F	W	F	W	F	W	F	W
(1)	(2)	(37)	(38)	(39)	(40)	(41)	(42)	(43)	(44)	(45)	(46)
1	मुंबई शहर	34	1,158	13	274	57	1,000	14	327	24	723
2	मुंबई उपनगर	125	2,657	45	817	406	7,803	74	4,971	141	9,383
3	ठाणे	175	6,719	306	29,396	1,755	75,920	125	8,906	326	21,294
4	पालघर										
5	रायगड	50	4,733	122	25,993	182	9,699	--	222	26	2,502
6	रत्नागिरी	15	628	4	196	23	1,837	1	15	4	131
7	सिंधुदुर्ग	8	230	--	--	8	300	--	--	--	--
8	नाशिक	66	4,953	89	5,648	365	19,748	34	2,420	40	2,016
9	धुळे	6	101	8	795	4	39	1	10	3	33
10	नंदुरबार	--	--	1	45	--	--	--	--	1	42
11	जळगांव	15	854	10	247	34	707	1	50	22	1,247
12	अहमदनगर	22	700	61	3,323	200	5,513	6	746	33	4,438
13	पुणे	101	6,733	150	14,249	1,443	96,533	160	16,264	268	27,691
14	सातारा	11	283	31	6,111	73	5,466	2	62	19	5,661
15	सांगली	33	1,170	84	4,101	37	1,032	2	99	19	571
16	सोलापूर	34	864	38	3,774	16	1,120	1	20	1	40
17	कोल्हापूर	36	816	211	16,472	284	9,400	11	443	21	2,488
18	औरंगाबाद	19	1,660	38	3,848	214	11,859	17	3,337	39	5,001
19	जालना	--	--	34	4,085	8	458	--	--	1	23
20	परभणी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
21	बीड	3	177	--	--	--	113	--	--	--	--
22	नांदेड	3	84	--	--	1	285	--	--	--	--
23	उस्मानाबाद	--	--	1	40	4	192	--	--	--	--
24	लातूर	--	--	--	--	7	182	--	--	--	--
25	हिंगाळी	1	22	7	457	7	--	--	--	--	--
26	बुलढाणा	7	104	2	40	1	27	--	--	1	16
27	अकोला	2	29	5	67	4	36	--	--	1	23
28	अमरावती	2	32	2	1,755	1	102	--	--	--	--
29	यावतमाळ	3	24	--	--	6	--	--	--	2	21
30	वाशिम	25	575	--	--	--	12	--	--	--	--
31	वर्धा	4	471	--	--	6	1,566	--	--	1	2,240
32	नागपूर	87	3,589	134	10,183	106	7,551	1	74	30	951
33	भंडारा	6	57	9	1,813	19	401	1	14	--	--
34	गोंदिया	--	--	2	19	--	--	--	--	--	--
35	चंद्रपूर	24	9,021	7	2,106	1	23	--	--	--	--
36	गडचिरोली	1	10	--	--	--	--	--	--	--	--
महाराष्ट्र राज्य		918	48,454	1,414	1,35,854	5,272	2,58,924	456	37,980	1,023	86,535

Table No. 19.7 - Contd....

28		29		30		31		
यंत्रे व यंत्रसामुग्रीची उत्पादने		मोटर वाहने, ट्रेलर्स, निमट्रेलर्सची उत्पादने		इतर परिवहन सामुग्रीची उत्पादने		फर्निचर उत्पादने		Districts
Manufacture of machinery and equipment n.e.c.		Manufacture of motor vehicles ,trailers and semi-trailors		Manufacture of other transport equipment		Manufacture of furniture		
F	W	F	W	F	W	F	W	(2)
(47)	(48)	(49)	(50)	(51)	(52)	(53)	(54)	
48	7,157	6	220	26	12,197	22	485	Mumbai City
237	9,229	29	5,354	6	187	35	1,018	Mumbai Suburban
379	19,646	54	4,629	16	3,075	41	1,339	{ Thane Palghar
28	1,014	20	1,296	5	337	3	114	Raigad
2	316	--	--	3	216	2	16	Ratnagiri
1	92	1	25	--	--	1	7	Sindhudurg
67	4,336	42	9,821	6	527	9	395	Nashik
2	19	--	--	--	--	--	--	Dhule
--	--	--	--	--	--	--	--	Nandurbar
6	84	6	1,725	1	930	3	30	Jalgaon
16	876	13	690	2	328	6	84	Ahmednagar
416	60,641	454	1,17,125	28	9,881	26	1,339	Pune
60	8,654	7	977	4	660	4	484	Satara
26	2,612	4	242	5	168	6	104	Sangli
2	46	--	--	1	62	1	7	Solapur
45	4,308	9	167	--	--	15	281	Kolhapur
48	5,007	57	8,532	92	15,141	--	--	Aurangabad
1	811	--	--	--	--	--	--	Jalna
--	--	--	--	--	--	--	--	Parbhani
--	--	--	--	--	--	--	--	Hingoli
1	15	--	--	--	--	--	--	Beed
--	--	--	--	--	--	3	9	Nanded
--	--	--	--	--	--	--	--	Osmanabad
--	--	--	--	--	--	1	10	Latur
--	--	--	--	--	--	--	--	Buldhana
3	77	--	--	--	--	1	6	Akola
--	--	--	--	--	--	--	--	Washim
6	260	--	--	--	--	1	12	Amravati
--	--	--	--	--	--	--	--	Yavatmal
4	146	--	--	--	--	--	--	Wardha
23	1,388	14	707	4	170	10	415	Nagpur
--	--	2	1,533	1	321	1	13	Bhandara
--	--	--	--	--	--	--	--	Gondiya
1	232	--	--	--	--	--	--	Chandrapur
--	--	--	--	--	--	--	--	Gadchiroli
1,422	1,26,966	718	1,53,043	200	44,200	191	6,168	Maharashtra State

अक्र.	जिल्हे	32		33		35		36		37	
		इतर उत्पादने		यंत्रे व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्री		बीज,वायू,वाफ आणि वातानुकूलित सेवा पुरवठा		पाण्याचे संचयन, प्रक्रिया व वितरण		मलनिस्सारण:	
		Other manufacturing		Repair and installation of machinery and equipment		Electricity, gas, steam and air conditioning supply		Water collection, treatment and supply		Sewerage	
(1)	(2)	F (55)	W (56)	F (57)	W (58)	F (59)	W (60)	F (61)	W (62)	F (63)	W (64)
1	मुंबई शहर	102	5,332	12	3,367	2	193	10	253	14	846
2	मुंबई उपनगर	554	43,027	10	1,243	8	2,653	8	420	22	372
3	ठाणे	76	4,291	45	2,349	15	2,056	16	938	1	25
4	पालघर										
5	रायगड	3	105	25	1,099	18	1,111	1	37	..	..
6	रत्नागिरी	6	312	..	..	5	2,019	1	8	..	..
7	सिंधुदुर्ग	..	..	..	..	1	13	1	5	..	..
8	नाशिक	13	844	90	10,738	7	2,866	30	327	..	..
9	धुळे	..	..	..	..	..	..	4	46	..	..
10	नंदुरबार	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
11	जळगांव	2	36	..	..	2	3,280	5	29	..	..
12	अहमदनगर	3	130	..	..	8	679	8	124	..	..
13	पुणे	20	2,265	14	746	18	425	9	504	11	280
14	सातारा	1	1,053	3	91	8	294	4	98	..	..
15	सांगली	2	211	2	68	4	1,052	6	104	..	..
16	सोलापूर	3	159	..	..	6	171	1	40	1	58
17	कोल्हापूर	3	131	5	72	16	423	9	133	2	29
18	औरंगाबाद	2	28	4	428	3	98	4	92	..	..
19	जालना	..	..	..	..	..	..	1	20	..	..
20	परभणी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
21	बीड	..	..	..	..	2	1,142	..	..	..	..
22	नांदेड	..	..	..	..	1	25	1	12	..	..
23	उस्मानाबाद	..	..	1	10	..	..	..	..	..	..
24	लातूर	..	..	..	..	1	35	2	18	..	..
25	हिंगाळी	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
26	बुलढाणा	1	20	..	..	..	..	2	24	..	..
27	अकोला	..	..	..	..	3	1,574	..	..	..	..
28	अमरावती	..	..	..	..	1	1,676	3	15	..	..
29	यवतमाळ	..	..	..	..	3	222	1	6	..	..
30	वाशिम	..	..	1	13	..	..	..	..	..	..
31	वर्धा	..	..	..	..	2	435	1	4	..	..
32	नागपूर	2	17	12	2,135	15	6,113	7	158	..	..
33	भंडारा	2	12	..	..	1	7	..	..	..	..
34	गोंदिया	..	..	..	..	2	2,378	..	..	..	..
35	चंद्रपूर	..	..	..	..	8	5,344	..	..	..	..
36	गडचिरोली	..	..	..	..	2	90	..	..	..	..
महाराष्ट्र राज्य		795	57,973	224	22,359	162	36,374	135	3,415	51	1,610

Table No. 19.7 - Contd....

38		39		41		42		43		Districts (2)
टाकाऊ वस्तूचे संचयन, प्रक्रिया व वापर		निरुपयोगी वस्तूचे पुनर्माध्यमीकरणाची व्यवस्था करणे		इमारत बांधकामे		अभियांत्रिकी		रचनात्मक स्वरूपाची बांधकामे		
Waste collection, treatment and disposal activities		Remediation activities and other waste management activities		Construction of buildings		Civil engineering		Specialized construction activities		
F	W	F	W	F	W	F	W	F	W	
(65)	(66)	(67)	(68)	(69)	(70)	(71)	(72)	(73)	(74)	
10	482	--	--	--	--	--	--	--	--	Mumbai City
1	22	--	--	1	150	1	7	2	132	Mumbai Suburban
5	87	3	100	--	--	2	65	3	120	{ Thane Palghar
6	83	1	36	1	14	--	--	1	188	Raigad
1	20	--	--	--	--	--	--	--	--	Ratnagiri
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Sindhudurg
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Nashik
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Dhule
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Nandurbar
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Jalgaon
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Ahmednagar
1	60	--	--	--	--	--	--	6	187	Pune
--	--	--	--	--	--	--	--	1	44	Satara
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Sangli
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Solapur
1	20	--	--	--	--	--	--	--	--	Kolhapur
1	17	--	--	--	--	--	--	--	--	Aurangabad
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Jalna
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Parbhani
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Hingoli
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Beed
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Nanded
--	--	--	--	--	--	2	42	--	--	Osmanabad
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Latur
1	12	--	--	--	--	--	--	--	--	Buldhana
1	8	--	--	--	--	--	--	--	--	Akola
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Washim
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Amravati
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Yavatmal
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Wardha
1	19	--	--	1	34	17	1,033	--	--	Nagpur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Bhandara
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Gondiya
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Chandrapur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	Gadchiroli
29	830	4	136	3	198	22	1,147	13	671	Maharashtra State

अक्र.	जिल्हे	45		46		47		49		51	
		घाऊक व किरकोळ व्यापार मोटार व मोटार सायकल दुरुस्ती		घाऊक व्यापारमोटर) व मोटार सायकल वगळून(		किरकोळ व्यापार मोटार) व मोटार सायकल वगळून(		पाइपलाइन द्वारे वाहतूक		हवाई वाहतूक	
		Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles		Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycle		Retail trade, except of motor vehicles and motorcycle		Land transport and transport via pipelines		Air transport	
(1)	(2)	F (75)	W (76)	F (77)	W (78)	F (79)	W (80)	F (81)	W (82)	F (83)	W (84)
1	मुंबई शहर	84	7,402	14	1,141	87	1,996	1	14	--	--
2	मुंबई उपनगर	169	12,418	8	703	114	11,589	--	--	6	501
3	ठाणे	} 158	9,213	16	594	180	3,738	--	--	1	35
4	पालघर										
5	रायगड	52	2,845	5	484	39	705	1	28	--	--
6	रत्नागिरी	19	811	--	--	8	98	--	--	--	--
7	सिंधुदुर्ग	10	379	--	--	4	55	--	--	--	--
8	नाशिक	61	3,383	--	--	40	1,076	--	--	--	--
9	धुळे	12	717	1	48	5	76	--	--	--	--
10	नंदुरबार	6	210	--	--	1	6	--	--	--	--
11	जळगांव	23	1,455	1	10	2	149	--	--	--	--
12	अहमदनगर	35	1,741	6	71	13	273	--	--	--	--
13	पुणे	171	13,961	15	1,339	95	2,855	--	--	--	--
14	सातारा	25	1,602	--	--	4	55	--	--	--	--
15	सांगली	29	1,683	1	53	10	251	--	--	--	--
16	सोलापूर	42	1,844	1	7	20	636	--	--	--	--
17	कोल्हापूर	53	3,290	--	--	27	362	--	--	--	--
18	औरंगाबाद	39	2,197	--	--	8	195	--	--	--	--
19	जालना	7	277	--	--	1	15	--	--	--	--
20	परभणी	6	301	--	--	--	--	--	--	--	--
21	बीड	10	481	--	--	--	--	--	--	--	--
22	नांदेड	19	1,133	--	--	--	--	--	--	--	--
23	उस्मानाबाद	7	373	1	15	2	25	--	--	--	--
24	लातूर	11	548	--	--	1	8	--	--	--	--
25	हिंगाळी	3	75	--	--	--	--	--	--	--	--
26	बुलढाणा	13	975	--	--	--	--	--	--	--	--
27	अकोला	26	1,076	--	--	--	--	--	--	--	--
28	अमरावती	14	468	--	--	--	--	--	--	--	--
29	यवतमाळ	19	998	--	--	--	--	--	--	--	--
30	वाशिम	7	158	--	--	--	--	--	--	--	--
31	वर्धा	12	338	--	--	--	--	--	--	--	--
32	नागपूर	85	7,259	6	1,125	3	36	--	--	--	--
33	भंडारा	6	265	--	--	--	--	--	--	--	--
34	गोंदिया	3	69	--	--	--	--	--	--	--	--
35	चंद्रपूर	13	858	--	--	2	77	--	--	--	--
36	गडचिरोली	3	102	--	--	--	--	--	--	--	--
महाराष्ट्र राज्य		1,252	80,905	75	5,590	666	24,276	2	42	7	536

Table No. 19.7 - Contd....

52		56		58		59		Districts
गोदामे व परिवहन सहाय्यकारी कार्य		अन्न व शितपेय सेवा कार्य		प्रकाशने		चलतचित्रे, व्हिडिओ आणि दुरदर्शन कार्यक्रमांची निर्मिती ध्वनीमुद्रण आणि संगीत प्रकाशन प्रक्रिया		
Warehousing and support activities for transportation		Food and beverage service activities		Publishing activities		Motion picture, video and television programme products		
F	W	F	W	F	W	F	W	(2)
(85)	(86)	(87)	(88)	(89)	(90)	(91)	(92)	
3	32	--	--	8	1,326	3	92	Mumbai City
11	4,735	--	--	4	350	10	517	Mumbai Suburban
23	1,123	1	35	2	182	2	100	{ Thane Palghar
9	465	--	--	--	--	1	30	Raigad
--	--	--	--	--	--	--	--	Ratnagiri
2	7	--	--	--	--	--	--	Sindhudurg
15	857	--	--	--	--	--	--	Nashik
1	9	--	--	--	--	--	--	Dhule
1	3	--	--	--	--	--	--	Nandurbar
3	25	--	--	1	27	--	--	Jalgaon
15	107	--	--	--	--	--	--	Ahmednagar
10	987	--	--	1	50	--	--	Pune
5	97	--	--	--	--	--	--	Satara
41	820	--	--	--	--	--	--	Sangli
10	226	--	--	--	--	--	--	Solapur
3	98	--	--	--	--	--	--	Kolhapur
--	--	--	--	--	--	--	--	Aurangabad
2	29	--	--	--	--	--	--	Jalna
--	--	--	--	--	--	--	--	Parbhani
--	--	--	--	--	--	--	--	Hingoli
--	--	--	--	--	--	--	--	Beed
1	12	--	--	--	--	--	--	Nanded
--	--	--	--	--	--	--	--	Osmanabad
1	8	--	--	--	--	--	--	Latur
2	75	--	--	--	--	--	--	Buldhana
4	47	--	--	--	--	--	--	Akola
--	--	--	--	--	--	--	--	Washim
3	17	--	--	--	--	--	--	Amravati
2	22	--	--	--	--	--	--	Yavatmal
--	--	--	--	--	--	--	--	Wardha
7	46	--	--	1	20	--	--	Nagpur
2	5	--	--	--	--	--	--	Bhandara
2	8	--	--	--	--	--	--	Gondiya
--	--	--	--	--	--	--	--	Chandrapur
--	--	--	--	--	--	--	--	Gadchiroli
178	9,860	1	35	17	1,955	16	739	Maharashtra State

अक्र.	जिल्हे	६२				६३		इतर आर्थिक कार्ये		स्थायर मालमत्ता विषयी कार्ये	
		दूरसंचार		संगणक आज्ञावली व संबंधित कार्ये		माहिती सेवा संबंधित कार्ये		Other financial activities		Real estate activities	
		Telecommunications		Computer programming, consultancy and related activity		Information service activities and related activity					
(1)	(2)	F (93)	W (94)	F (95)	W (96)	F (97)	W (98)	F (99)	W (100)	F (101)	W (102)
1	मुंबई शहर	--	--	--	--	1	60	--	--	--	--
2	मुंबई उपनगर	--	--	1	453	--	--	--	--	--	--
3	ठाणे	}	--	1	42	--	--	--	--	--	--
4	पालघर										
5	रायगड	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
6	रत्नागिरी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
7	सिंधुदुर्ग	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
8	नाशिक	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
9	धुळे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
10	नंदुरबार	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
11	जळगांव	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
12	अहमदनगर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
13	पुणे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
14	सातारा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
15	सांगली	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
16	सोलापूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
17	कोल्हापूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
18	औरंगाबाद	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
19	जालना	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
20	परभणी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
21	बीड	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
22	नांदेड	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
23	उस्मानाबाद	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
24	लातूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
25	हिंगाळी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
26	बुलढाणा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
27	अकोला	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
28	अमरावती	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
29	यवतमाळ	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
30	वाशिम	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
31	वर्धा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
32	नागपूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
33	भंडारा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
34	गोंदिया	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
35	चंद्रपूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
36	गडचिरोली	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
	महाराष्ट्र राज्य	--	--	--	2	495	1	60	--	--	--

Table No. 19.7 - Contd...

71		72		74				Districts
वास्तुविशारद आणि अभियांत्रिकी कार्ये, तांत्रिक तपासणी व विश्लेषण Architecture and engineering activities; technical		विज्ञान संशोधन आणि विकास Scientific research and development		इतर व्यावसायिक वैज्ञानिक आणि तांत्रिक कार्ये Other professional, scientific and technical activity		भाडे तत्वावरील कार्ये Rental and leasing activities		
F	W	F	W	F	W	F	W	
(103)	(104)	(105)	(106)	(107)	(108)	(109)	(110)	(2)
1	250			1	50	--	--	Mumbai City
1	20	5	476	1	146	--	--	Mumbai Suburban
6	291	11	634	--	--	--	--	{ Thane Palghar
--	--	--	--	--	--	--	--	Raigad
--	--	--	--	--	--	--	--	Ratnagiri
--	--	--	--	--	--	--	--	Sindhudurg
--	--	1	4	--	--	--	--	Nashik
--	--	--	--	--	--	--	--	Dhule
--	--	--	--	--	--	--	--	Nandurbar
2	31	--	--	--	--	--	--	Jalgaon
--	--	--	--	--	--	--	--	Ahmednagar
2	39	3	44	--	--	--	--	Pune
2	37	--	--	--	--	--	--	Satara
--	--	--	--	--	--	--	--	Sangli
1	15	--	--	--	--	--	--	Solapur
--	--	--	--	--	--	--	--	Kolhapur
--	--	--	--	--	--	--	--	Aurangabad
--	--	--	--	--	--	--	--	Jalna
--	--	--	--	--	--	--	--	Parbhani
--	--	--	--	--	--	--	--	Hingoli
--	--	--	--	--	--	--	--	Beed
--	--	--	--	--	--	--	--	Nanded
--	--	--	--	--	--	--	--	Osmanabad
--	--	--	--	--	--	--	--	Latur
--	--	--	--	--	--	--	--	Buldhana
--	--	--	--	--	--	--	--	Akola
--	--	--	--	--	--	--	--	Washim
--	--	--	--	--	--	--	--	Amravati
--	--	--	--	--	--	--	--	Yavatmal
--	--	--	--	--	--	--	--	Wardha
--	--	--	--	--	--	--	--	Nagpur
--	--	--	--	--	--	--	--	Bhandara
--	--	--	--	--	--	--	--	Gondiya
--	--	--	--	--	--	--	--	Chandrapur
--	--	--	--	--	--	--	--	Gadchiroli
15	683	20	1,158	2	196	--	--	Maharashtra State

		81		82		84		85		86	
अक्र.	जिल्हे	इमारतीमधील अंतर्गत पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधा		कार्यालयीन प्रशासकीय सेवा व इतर सहाय्य सेवा कार्ये		सार्वजनिक प्रशासन आणि संरक्षण; सक्तीची सामाजिक सुरक्षा		शिक्षण		मानवी आरोग्य विषयक कार्ये	
		Services to buildings and landscape activities		Office administrative, office support and other business		Public administration and defense; compulsory social		Education		Human health activities	
		F	W	F	W	F	W	F	W	F	W
(1)	(2)	(111)	(112)	(113)	(114)	(115)	(116)	(117)	(118)	(119)	(120)
1	मुंबई शहर	--	--	1	41	--	--	2	22	--	--
2	मुंबई उपनगर	--	--	4	106	--	--	2	78	--	--
3	ठाणे	}	--	17	1,407	--	--	--	--	1	4
4	पालघर										
5	रायगड	--	--	4	106	--	--	--	--	--	--
6	रत्नागिरी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
7	सिंधुदुर्ग	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
8	नाशिक	--	--	1	16	--	--	--	--	--	--
9	धुळे	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
10	नंदुरबार	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
11	जळगांव	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
12	अहमदनगर	--	--	4	252	--	--	--	--	--	--
13	पुणे	4	112	2	231	--	--	--	--	--	--
14	सातारा	--	--	1	263	--	--	--	--	--	--
15	सांगली	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
16	सोलापूर	--	--	--	--	1	20	--	--	1	4
17	कोल्हापूर	--	--	3	155	--	--	--	--	--	--
18	औरंगाबाद	1	70	--	--	--	--	--	--	--	--
19	जालना	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
20	परभणी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
21	बीड	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
22	नांदेड	1	24	--	--	--	--	--	--	--	--
23	उस्मानाबाद	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
24	लातूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
25	हिंगाळी	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
26	बुलढाणा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
27	अकोला	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
28	अमरावती	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
29	यावतमाळ	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
30	वाशिम	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
31	वर्धा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
32	नागपूर	--	--	2	90	--	--	--	--	--	--
33	भंडारा	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
34	गोंदिया	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
35	चंद्रपूर	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
36	गडचिरोली	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
महाराष्ट्र राज्य		6	206	39	2,667	1	20	4	100	2	8

F : कारखाने / Factories

W : कामगार / Workers

Table No. 19.7 - Contd....

		90		95		96		98				
निवास विरहीत सामाजिक कार्य सेवा (कला व मनोरंजन कार्य)		रचनात्मक कला विषयीची कार्ये		संगणक, वैयक्तीक व गृहपयोगी वस्तूंची दुरुस्ती		इतर खाजगी सेवा कार्ये		अविभेदित वस्तू आणि सेवा उत्पादक कार्ये		एकूण		Districts
Social work activities without accommodation		Creative, arts and entertainment activities		Repair of computers and personal and household goods		Other personal service activities		Undifferentiated goods- and services-producing activities		Total		
F	W	F	W	F	W	F	W	F	W	F	W	(2)
(121)	(122)	(123)	(124)	(125)	(126)	(127)	(128)	(129)	(130)	(131)	(132)	
--	--	--	--	3	156	4	257	--	--	1,336	70,713	Mumbai City
--	--	1	17	9	1095	9	268	--	--	3,266	1,81,895	Mumbai Suburban
--	--	--	--	3	252	3	42	2	36	8,663	4,32,807	Thane Palghar
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,348	1,10,947	Raigad
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	375	21,054	Ratnagiri
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	141	3,174	Sindhudurg
--	--	--	--	--	--	1	6	..	..	1,893	1,07,394	Nashik
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	332	11,358	Dhule
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	86	3,206	Nandurbar
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	906	34,845	Jalgaon
--	--	--	--	--	--	1	28	--	--	1,001	45,295	Ahmednagar
--	--	--	--	4	221	5	670	--	--	4,813	4,96,628	Pune
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	557	52,912	Satara
--	--	--	--	1	15	--	--	--	--	806	37,470	Sangli
--	--	--	--	--	--	1	5	--	--	3,536	52,755	Solapur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,759	87,407	Kolhapur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1,101	92,773	Aurangabad
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	205	12,428	Jalna
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	120	4,617	Parbhani
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	44	1,912	Hingoli
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	133	5,389	Beed
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	209	8,146	Nanded
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	85	9,031	Osmanabad
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	170	8,807	Latur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	335	8,592	Buldhana
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	391	8,336	Akola
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	86	1,491	Washim
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	270	6,644	Amravati
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	253	8,209	Yavatmal
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	154	16,806	Wardha
--	--	--	--	1	37	--	--	--	--	1,510	83,252	Nagpur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	133	5,720	Bhandara
--	--	--	--	1	1	--	--	--	--	56	3,083	Gondiya
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	178	22,346	Chandrapur
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	38	1,536	Gadchiroli
--	--	1	17	22	1,777	24	1,276	2	36	36,289	20,58,978	Maharashtra State

आधार : औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source : Directorate of Industrial safety and Health, Govt. of Maharashtra, Mumbai

19. उत्पादन/ MANUFACTURING
तक्ता क्रमांक / TABLE No.19.8

वार्षिक उद्योग पाहणी (गणना + गैर गणना) / Annual Survey of Industries (Census + Non-census)

(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	उद्योग गट	कारखान्यांची संख्या No. of Factories	उत्पादक भांडवल Productive Capital	सर्व कर्मचारी (संख्या) All employees (No.)	एकूण उत्पादन Total Output	निखळ मूल्यवृद्धी Net Value added	Industries groups
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	सूत काढणे, वटणी, सफाई इ.	568	4,41,339	14,849	18,07,044	77,076	Cotton, ginning, cleaning etc.
2	मीठाचे उत्पादन	30	193	405	486	214	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने	2,505	47,39,064	2,21,277	1,50,13,506	15,89,097	Food products
4	पेये	257	1,72,371	17,200	11,67,203	4,71,616	Beverages
5	तंबाखू उत्पादने	81	1,90,127	30,383	3,35,005	1,79,330	Tobacco products
6	वस्त्रोद्योग	1,792	16,55,431	1,51,907	38,31,533	5,71,811	Textiles
7	परिधान करण्याची वस्त्रे	1,017	4,31,481	56,225	10,64,159	2,28,212	Wearing apparels
8	चामडे व तत्सम वस्तूंचे उत्पादन	118	37,964	4,517	88,968	21,838	Leather and related products
9	लाकूड व लाकडाची उत्पादने (फर्निचर सोडून)	222	68,910	5,440	168,341	25,760	Wood and products of wood and cork, except furniture;
10	कागद आणि कागदाची उत्पादने	883	9,34,082	33,620	17,59,263	3,92,816	Paper and paper products
11	मुद्रण व ध्वनी व चित्रमुद्रणाचे पुनःउत्पादन	839	3,86,732	29,820	9,63,361	2,36,597	Printing and reproduction of recorded media
12	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	162	19,88,742	14,824	1,33,71,460	47,41,097	Coke, refined petroleum products
13	रसायने व रासायनिक उत्पादने	1,790	49,39,001	1,28,139	1,08,14,777	20,86,789	Chemicals and chemical products
14	औषध, वैद्यकीय रसायने व वनस्पती शास्त्रीय उत्पादने	744	34,41,867	1,24,435	48,06,905	14,70,015	Pharmaceuticals, medicinal chemical and botanical products
15	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	1,762	32,63,414	1,09,398	46,33,531	8,36,514	Rubber and plastic products
16	इतर अधातू खनिज उत्पादने	891	11,32,103	42,398	17,42,793	3,77,356	Other non-metallic mineral products
17	मूलभूत धातूंची उत्पादने	1,345	50,54,060	1,24,838	1,16,19,129	12,38,316	Basic metal products
18	धातूच्या तयार वस्तूंची उत्पादने (यंत्रे व यंत्रसामग्री सोडून)	3,234	21,14,774	1,53,172	53,58,731	9,54,408	Fabricated metal products except machinery and equipment
19	संगणक, विद्युत आणि ऑप्टिकल उत्पादने	434	8,81,084	45,537	20,32,079	3,54,599	Computer, electronic and optical products
20	विद्युत सामग्रीची उत्पादने	1,253	17,95,612	89,436	48,36,896	9,02,481	Electrical equipment
21	इतर वर्गीकृत नसलेले यंत्र व यंत्रसामग्रीचे उत्पादन	2,121	40,51,637	1,82,470	96,78,462	22,57,929	Machinery and equipments, n.e.c.
22	मोटर वाहने, ट्रेलर्स व निम- ट्रेलर्स यांचे उत्पादन	1,396	45,43,562	2,13,129	1,22,86,341	14,50,107	Motor vehicles, trailers and semi-trailers
23	इतर परिवहन सामग्रीचे उत्पादन	338	9,24,161	61,439	41,03,217	7,52,247	Other transport equipments

तक्ता क्रमांक / Table No.19.8 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
24	फर्निचरचे उत्पादन	206	8,40,276	17,695	4,24,744	68,805	Furniture
25	इतर उत्पादने	994	12,87,853	64,437	44,90,335	4,96,929	Other manufacturing
26	यंत्र व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्री बसविणे	139	2,37,793	6,459	5,40,948	1,66,914	Repair and installation of machinery and equipment
27	टाकाऊ वस्तूंचे संचयन, प्रक्रिया व विल्हेवाट, वस्तूंचा पुनर्वापर	28	45,091	1,275	40,808	3,949	Waste collection, treatment and disposal activities, materials recovery
28	वीज, वायू, वाफ आणि वातानुकूलित सेवेचा पुरवठा	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Supply of Electricity, gas and steam and air conditioning services
29	घाऊक व किरकोळ व्यापार आणि मोटार व मोटारसायकल यांची दुरुस्ती	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles
30	गोदामे व वाहतुकीसाठी सहाय्यकारी कार्ये	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Warehousing and support activities for transportation
31	प्रकाशने	13	30,623	1,585	47,956	16,933	Publishing activities
32	चलतचित्रे, व्हिडीओ आणि दूरदर्शन कार्यक्रमांचे निर्मिती, ध्वनीमुद्रण आणि संगीत प्रकाशनाच्या संदर्भातील क्रिया	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Motion picture, video and television programme production, sound recording and music publishing activities
33	संगणक, वैयक्तिक व गृहोपयोगी वस्तूंची दुरुस्ती	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Repair of computers and personal and household goods
34	इतर कार्ये	1,231	19,30,024	61,485	29,43,814	4,02,647	Other activities
एकूण		26,393	4,75,59,371	20,07,794	11,99,71,795	2,23,72,402	Total

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही / Not available

उद्योग गटाचे वर्णन २००८ प्रमाणे / According to N.I.C. 2008

आधार--अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source--Directorate of Economics and Statistics, Govt. of Maharashtra, Mumbai

२०. वीज व ऊर्जा

२०.१ राज्यातील विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन व वापर आणि विद्युतीकरण झालेली गावे व शहरे याबद्दलची माहिती या विभागात दिली आहे.

२०.२ या भागात विजेची (१) स्थापित क्षमता, (२) उत्पादन व (३) वापर यांची आकडेवारी फक्त सार्वजनिक वापरासाठी दिली आहे. महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाने हाती घेतलेल्या विद्युतीकरण कार्यक्रमाच्या प्रगती बद्दलच्या आकडेवारीत खाजगी संस्थांनी वीजपुरवठा केलेली गावे व शहरे यांच्या संख्येचाही समावेश आहे.

20. ELECTRICITY AND POWER

20.1 Information on installed capacity, production and consumption of electricity and towns and villages electrified in the State is given in this Section.

20.2 The figures of (i) installed capacity, (ii) generation and (iii) consumption of electricity given in table relate only to public utilities. The data on progress of electrification under Maharashtra State Electricity Board also includes villages and towns which are electrified by the private agencies.

20. वीज व ऊर्जा / ELECTRICITY AND POWER
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 20.1

महाराष्ट्रातील विजेचा पुरवठा व वापर / Supply and Consumption of Electricity in Maharashtra State

अ.क्र. Sr. No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2017-18	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
I	स्थापित क्षमता (मेगावॉट)								I. Installed capacity (Mega Watt)
A-1	राज्यातील स्थापित क्षमता-	759	1,909	4,088	8,686	12,769	18,853	36,317	A-1 Installed Capacity in the State
(१)	औष्णिक ऊर्जा	477 ^{\$}	1,065 ^{\$}	2,771	6,462	8,075	9,665	22096	(i) Thermal
(२)	नवीकरणक्षम ऊर्जा	--	--	--	--	--	3,408	8,341	(ii) Renewable Energy
(३)	जलजन्य	282	844	1,317	1,552	2,874	3,066	3,061	(iii) Hydro
(४)	नैसर्गिक वायुजन्य	--	--	--	672	1,820	2,714	2,819	(iv) Natural Gas
A-2	स्थापित क्षमतेत राज्याचा हिस्सा	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	2,185	5,376	7,420	State's share in Installed Capacity of
(१)	राष्ट्रीय औष्णिक ऊर्जा महामंडळ	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	2,048 [@]	4,686	8,073	(i) National Thermal Power Corp.
(२)	अणुशक्ती महामंडळ	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	137	690	690	(ii) Nuclear Power Corp.
	एकूण (A-१ + A-२)	759	1,909	4,088	8,686	14,954	24,229	45,468	Total (A-1 + A-2)
II	उत्पादन (दशलक्ष युनिट)								II. Generation (MU)
(१)	औष्णिक ऊर्जा	1,903 ^{\$}	3,392	11,416	28,085	49,377	52,796	93,950	(i) Thermal
(२)	नैसर्गिक वायुजन्य	--	--	--	2,730	6,943	18,729	9,062	(ii) Natural Gas
(३)	जलजन्य	1,365	4,533	6,448	5,615	4,889	6,374	5,114	(iii) Hydro
(४)	नवीकरणक्षम ऊर्जा #	--	--	--	--	--	5,118	12,034	(iv) Renewable Energy #
	एकूण	3,268	7,925	17,864	36,430	61,209[#]	83,017	1,20,160	Total
III	वापर (दशलक्ष युनिट)								III. Consumption (MU)
(१)	औद्योगिक	1,853	5,312	8,130	14,706	18,363	34,416	40,793	(i) Industrial
(२)	घरगुती	260	732	1,779	5,065	11,172	19,546	28,282	(ii) Domestic
(३)	कृषि	15	356	1,723	6,604	9,940	16,257	30,307	(iii) Agriculture
(४)	वाणिज्यिक	198	547	949	2,068	4,105	11,527	13,787	(iv) Commercial
(५)	रेल्वे	339	421	766	970	1,581	2,188	163	(v) Railway
(६)	सार्वजनिक पाणीपुरवठा	35	146	330	N.A.	1,199	1,983		(vi) Public Water works
(७)	सार्वजनिक दिवाबत्ती	20	74	159	291	551	846	6,223	(vii) Public lighting
(८)	संकीर्ण	--	62	198	267	378	633	4,351	(viii) Miscellaneous
	एकूण	2,720	7,650	14,034	29,971	47,289	87,396	1,23,906	Total
	दरडोई विजेचा वापर (युनिट)								Per capita consumption of electricity (Units)
(१)	औद्योगिक	46.8	105.4	129.5	195.4	191.2	307.2	338.4	(i) Industrial
(२)	वाणिज्यिक	5.0	10.9	15.1	27.5	42.7	102.9	114.4	(ii) Commercial

टिप : N. A. - उपलब्ध नाही / Not available

1) वरील आकडे केवळ सार्वजनिक विद्युतउद्योग संबंधातील आहेत.

2) @ यात राष्ट्रीय औष्णिक ऊर्जा महामंडळ व अणुशक्ती महामंडळाकडील वाटप न झालेला तसेच गोवा राज्याचा शिलकी 323 मेगावॉटचा अतिरिक्त हिस्सा समाविष्ट आहे.

3) # यात बंदिस्त वीज व अक्षय ऊर्जेची (महावितरणाला विकलेली वीज) आकडेवारी समाविष्ट नाही.

4) \$ यात तेलजन्य ऊर्जेची आकडेवारी औष्णिक ऊर्जेत समाविष्ट आहे.

5) टाटा पॉवर व रिलायन्स इन्फ्रास्ट्रक्चर वगळून इतर खाजगी कंपन्यांची स्थापित क्षमता व निर्मिती सीइएच्या बेवसाईट अहवालानुसार दिली आहे.

6) 1 युनिट = एक किलो वॉट तास

1) The above figures related to public utilities only.

2) @ This includes additional share of 323 MW from NTPC/NPC which was unallocated share and surplus from Goa.

3) # This includes captive power and Renewable Energy (sale to MAHADISCOM).

4) \$ This figures for Oil is included in Thermal.

5) Installed Capacity and Generation for private companies other than Tata Power & Reliance Infrastructure are taken from CEA website reports.

6) 1 Unit = 1 Kilo Watt Hour.

आधार : १) केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण २) महानिर्मिती

३) महावितरण

४) बेस्ट

५) टाटा पॉवर

६) रिलायन्स इन्फ्रास्ट्रक्चर

Source: 1) Central Electricity Authority 2) MAHAGENCO

3) MAHADISCOM

4) BEST 5) Tata Power

6) Reliance Infra.

20. वीज व ऊर्जा / ELECTRICITY AND POWER

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 20.2

विद्युतीकरण झालेल्या शहरांची / गावांची संख्या / Number of towns / villages electrified

(2017-18)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे वर्ष / Year	शहरे Town	वस्ती असलेल्या खेड्यांची संख्या Inhabited villages	विजेचा पुरवठा झालेल्या खेड्यांची संख्या Villages Electrified	विद्युतीकरण झालेल्या खेड्यांशी वस्ती असलेल्या खेड्यांची टक्केवारी % of electrified villages to Inhabited villages	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	1960-61	266	35,851	587	1.64	
	1970-71	289	35,778	12,321	34.44	
	1980-81	289	39,354	27,625	77.21	
	1990-91	307	39,354	39,106	99.37	
	2010-11	378	41,095	40,539	98.65	
	2011-12	378	41,095	40,746	99.15	
	2012-13	377	41,095	41,059	99.91	
	2013-14	377	41,095	40,950	99.65	
	2014-15	533	40,959	40,897	99.85	
	2015-16	534	40,959	40,905	99.87	
	2016-17	533	41,928	41,928	99.74	
1	मुंबई शहर	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai Suburban
3	ठाणे	51	1,746	1,746	100.00	Thane
4	पालघर	42	1,886	1,886	100.00	Palghar
5	रायगड	16	1,547	1,547	100.00	Raigad
6	रत्नागिरी	8	750	750	100.00	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	25	1,933	1,933	100.00	Sindhudurg
8	नाशिक	8	679	679	100.00	Nashik
9	धुळे	9	945	945	100.00	Dhule
10	नंदुरबार	20	1,502	1,502	100.00	Nandurbar
11	जळगाव	19	1,588	1,588	100.00	Jalgaon
12	अहमदनगर	35	1,881	1,881	100.00	Ahmednagar
13	पुणे	22	1,748	1,748	100.00	Pune
14	सातारा	7	728	728	100.00	Satara
15	सांगली	13	1,148	1,148	100.00	Sangli
16	सोलापूर	23	1,209	1,209	100.00	Solapur
17	कोल्हापूर	16	1,336	1,336	100.00	Kolhapur
18	औरंगाबाद	4	967	967	100.00	Aurangabad
19	जालना	8	838	838	100.00	Jalna
20	परभणी	3	683	683	100.00	Parbhani
21	हिंगोली	9	1,359	1,359	100.00	Hingoli
22	बीड	17	1,420	1,420	100.00	Beed
23	नांदेड	8	725	725	100.00	Nanded
24	उस्मानाबाद	7	932	932	100.00	Osmanabad
25	लातूर	12	1,293	1,293	100.00	Latur
26	बुलढाणा	12	863	863	100.00	Buldhana
27	अकोला	4	704	704	100.00	Akola
28	वाशिम	12	1,991	1,991	100.00	Washim
29	अमरावती	18	1,862	1,862	100.00	Amravati
30	यवतमाळ	13	1,025	1,025	100.00	Yavatmal
31	वर्धा	41	1,601	1,601	100.00	Wardha
32	नागपूर	12	821	821	100.00	Nagpur
33	भंडारा	10	890	890	100.00	Bhandara
34	गोंदिया	23	1,651	1,651	100.00	Gondiya
35	चंद्रपूर	6	1,677	1,677	100.00	Chandrapur
36	गडचिरोली					Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	533	41,928	41,928	100.00	Maharashtra State

आधार : महाराष्ट्र विद्युत मंडळ, मुंबई / Source : Maharashtra State Electricity Board, Mumbai

20. वीज व ऊर्जा / ELECTRICITY AND POWER
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 20.3
उपयोगानुसार वीज शक्तीचा वापर / Consumption of Electricity by uses
(2017-18)

(दशलक्ष किलोवॉट / Million K. Wt. Hours)

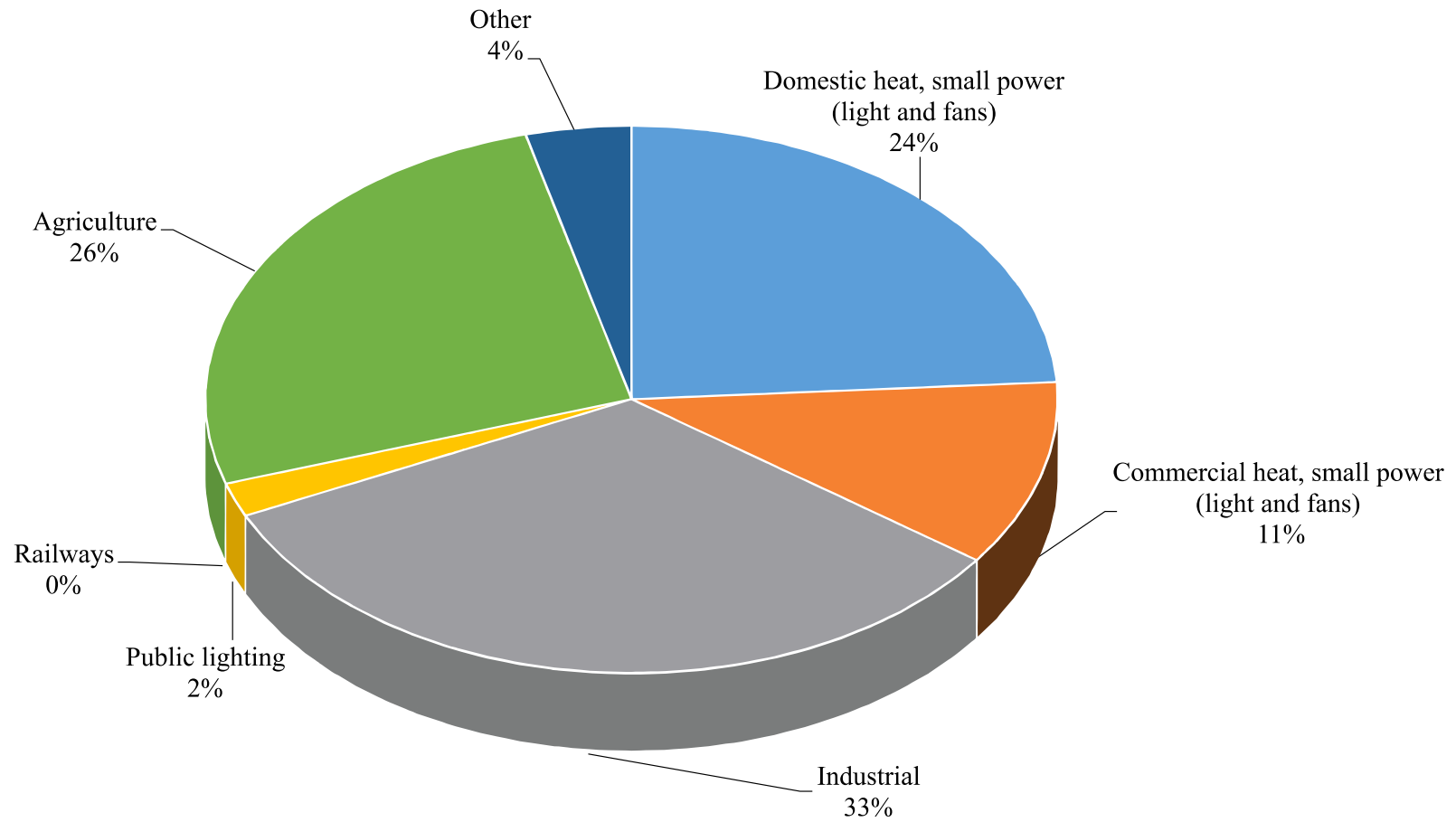
अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	घरगुती वापरासाठी ऊर्जा, कमी शक्तीची (दिवाबत्ती व पंखे) Domestic Heat, small power (light and fans)	वाणिज्यिक वापरासाठी ऊर्जा, कमी शक्तीची (दिवाबत्ती व पंखे) Commercial Heat, small power (light and fans)	उद्योगधंद्याकरिता Industrial		सार्वजनिक दिवाबत्ती Public Lighting	रेल्वे Railways	शेती Agriculture	इतर Others	एकूण वापर Total consumption	District
				एल.टी. L.T.	एच.टी. H.T.						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	मुंबई शहर	8,076.33	5,788.83	2,231.47		827.57	96.93	0.18	232.93	17,254.24	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	512.05	237.46	125.81	94.7	7.49	0	0.02	80.82	1,058.35	Mumbai Suburban
3	ठाणे	4,047.58	1,862.45	2,734.62	3,775.02	131.64	4.36	21.02	887.15	13,463.84	Thane
4	पालघर	1094.60	269.67	714.82	2,113.12	28.49	2.11	57.12	75.42	4,355.35	Palghar
5	रायगड	469.84	154.47	44.53	1,951.35	40.58	0.28	34.93	150.00	2,845.98	Raigad
6	रत्नागिरी	322.79	84.66	43.30	270.88	6.66	0.00	14.15	63.28	805.72	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	163.94	41.88	21.51	7.99	6.04	0.00	17.04	22.20	280.60	Sindhudurg
8	नाशिक	816.12	334.15	671.95	1,836.67	109.53	6.18	2,346.29	248.45	6,369.34	Nashik
9	धुळे	232.99	59.82	162.08	213.22	48.28	0.00	774.96	68.62	1,559.97	Dhule
10	नंदुरबार	94.21	26.87	24.02	42.81	44.13	0.16	531.47	25.14	788.81	Nandurbar
11	जळगाव	472.51	115.14	186.80	420.46	79.75	11.09	1,995.46	147.08	3,428.29	Jalgaon
12	अहमदनगर	385.70	184.50	122.38	521.01	73.58	21.23	3,338.64	154.37	4,801.41	Ahmednagar
13	पुणे	3,477.61	1,914.88	1,020.80	6,482.93	199.67	7.53	2,631.07	933.49	16,667.98	Pune
14	सातारा	412.20	130.94	96.33	666.92	48.39	0.09	1,020.81	94.06	2,469.74	Satara
15	सांगली	399.91	112.70	184.11	436.13	35.17	1.10	1,437.12	107.51	2,713.75	Sangli
16	सोलापूर	482.91	161.31	148.54	462.34	116.90	0.32	3,384.39	129.08	4,885.79	Solapur

तक्ता क्रमांक / Table No. 20.3 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
17	कोल्हापूर	573.27	201.60	1,262.70	1,699.82	34.89	0.20	710.29	172.43	4,655.20	Kolhapur
18	औरंगाबाद	567.40	205.72	188.75	1,733.62	61.64	0.71	1,086.80	176.38	4,021.02	Aurangabad
19	जालना	119.61	35.48	23.26	1,641.96	27.56	0.47	872.96	27.49	2,748.79	Jalna
20	परभणी	179.83	32.92	19.94	61.41	26.74	0.55	673.57	21.98	1,016.94	Parbhani
21	हिंगोली	71.08	14.11	17.39	8.97	34.01	0.00	631.87	14.93	792.36	Hingoli
22	बीड	171.71	40.39	32.01	61.78	45.41	0.04	1,269.22	66.12	1,686.68	Beed
23	नांदेड	328.60	83.26	39.52	77.46	88.82	0.33	854.73	76.62	1,549.34	Nanded
24	उस्मानाबाद	130.67	31.57	22.47	31.08	44.40	0.00	1,196.27	38.70	1,495.16	Osmanabad
25	लातूर	246.67	68.81	54.01	91.35	45.64	0.05	1,030.16	58.71	1,595.40	Latur
26	बुलढाणा	293.00	40.95	58.64	97.03	70.28	0.00	792.09	42.43	1,394.42	Buldhana
27	अकोला	311.22	56.80	84.45	68.53	23.29	0.56	364.02	32.34	941.21	Akola
28	वाशिम	114.63	18.73	17.88	24.09	17.35	0.00	307.78	9.24	509.70	Washim
29	अमरावती	485.47	93.87	63.49	143.86	38.92	0.59	749.84	71.47	1,647.51	Amravati
30	यवतमाळ	318.60	51.85	36.44	206.58	116.19	0.00	759.02	42.06	1,530.74	Yavatmal
31	वर्धा	283.29	38.21	41.93	678.40	12.92	0.67	185.86	46.28	1,287.56	Wardha
32	नागपूर	1,577.04	501.18	204.59	1,734.10	81.69	6.65	442.00	283.00	4,830.25	Nagpur
33	भंडारा	188.44	24.59	29.49	206.56	6.29	0.00	251.69	30.04	737.10	Bhandara
34	गोंदिया	172.98	28.01	43.43	25.80	7.83	0.00	237.45	18.55	534.05	Gondiya
35	चंद्रपूर	394.53	52.22	39.30	531.53	25.67	0.60	139.87	198.40	1,382.12	Chandrapur
36	गडचिरोली	182.36	19.39	16.77	41.93	30.92	0.00	146.74	21.75	459.86	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		28,171.69	13,119.39	10,829.53	28,461.41	2,644.33	162.80	30,306.90	4,868.52	1,18,564.57	Maharashtra State

आधार : महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळ, मुंबई / Source : Maharashtra State Electricity Board, Mumbai

Graph 20.3: Consumption of Electricity Power by uses

२१. व्यापार

२१.१ मुंबई बंदरातील आयात व निर्यात तसेच महाराष्ट्र राज्यात लोहमार्गाने व जलमार्गाने झालेली निवडक वस्तूंची आयात व निर्यात यासंबंधीची माहिती या विभागात दिली आहे.

21. TRADE

21.1. Information on imports and exports in Mumbai Port and imports and exports of selected commodities in Maharashtra State by Rail and River is given in this section.

21. व्यापार / TRADE
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 21.1
लोहमागार्ने व जलमागार्ने निवडक वस्तूंची महाराष्ट्र राज्यातील आयात व निर्यात
Import and Export of selected commodities by Rail and River
(2017-18)

अ.क्र.	वस्तू गट	परिमाण	आयात माल	निर्यात माल	Commodity
Sr. No.		Quantity	Imports	Export	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	भात	टन / Tonnes	0	0	Rice in husk
2	तांदूळ	"	1,77,10,190	6,96,680	Rice not in husk
3	हरबरा व हरब-याचे पदार्थ	"	0	1,31,290	Gram and Gram products
4	डाळी व हरब-याचे इतर पदार्थ	"	0	1,88,470	Pulses & other Gram Products
5	गहू	"	4,27,27,653	1,84,600	Wheat
6	गव्हाचे पीठ	"	0	0	Wheat flour
7	ज्वारी व बाजरी	"	0	0	Jowar and Bajra
8	मका व एकदल धान्ये	"	4,03,340	10,59,310	Maize and Millets
9	इतर प्रकारची धान्ये	"	17,71,852	34,41,540	Other sorts of Grains
10	कच्चा कापूस- प्रेसड	"	0	1,59,780	Raw Cotton-Pressed
11	कच्चा कापूस-मोकळा	"	0	26,540	Raw Cotton-Loose
12	तेलबिया- कापूस सोडून	"	0	0	Oil seeds (other than Cotton)
13	फळे व भाजीपाला - ताजा	"	0	1,05,42,247	Fruits & Vegetables - Fresh
14	चारा	"	0	10,85,971	Other fodder and husk
15	प्राणी - पशुधन	"	0	0	Animals - Live stock
16	चामडी आणि कातडी	"	0	0	Hides and Skins
17	पेंड	"	4,83,611	69,37,682	Oil Cakes
18	कोळसा व कोक	"	36,21,77,114	6,81,39,209	Coal and Coke
19	संगमरवर आणि दगड	"	0	1,37,801	Marble and stones
20	चुना व चुनखडी	"	55,05,828	4,27,966	Lime Stone, Dolomite and Gypsum
21	कच्चे मँगनीज	"	4,70,701	23,40,727	Manganese Ore
22	कच्चे लोखंड	"	30,59,539	0	Iron Ore
23	इतर कच्ची धातुके	"	31,66,290	0	Other ores
24	खनिजे तेले (घासलेट तेल सोडून)	"	3,79,17,934	2,51,65,544	Mineral Oils (Excl. Kerosene)
25	घासलेट तेल	"	9,17,349	1,43,889	Kerosene
26	इतर खनिजे	"	1,93,049	0	Other Minerals
27	बांबू	"	2,83,790	0	Bamboo
28	इतर वनोत्पादने	"	1,33,390	0	Other forest products
29	साखर	"	4,63,237	81,20,722	Sugar

तक्ता क्रमांक / Table No. 21.1

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
30	गूळ आणि गूळ साखर	टन / Tonnes	0	0	Gur-Jaggery and Gur-shakkar
31	मळी	"	27,538	0	Molasses
32	मीठ	"	18,13,140	0	Salt
33	चहा	"	0	0	Tea
34	साबण	"	0	0	Soap
35	भुईमुगाचे तेल	"	0	0	Groundnut Oil
36	इतर खाद्यतेले	"	0	0	Other Edible oil
37	राईचे तेल	"	0	0	Mustard Oil
38	एरंडेल तेल	"	0	0	Castor Oil
39	दुधाची उत्पादने	"	0	0	Dairy Products
40	सिमेंट	"	14,78,18,806	5,56,88,638	Cement
41	सिमेंट उत्पादने	"	27,360	0	Cement Manufactures
42	कापूस उत्पादन	"	0	1,11,620	Cotton Manufactured
43	विटा	"	0	0	Bricks
44	इतर वस्त्रोद्योग	"	0	0	Other textiles
45	इतर रसायने	"	0	0	Other chemicals
46	रबर आणि रबर उत्पादने	"	0	0	Rubber & Rubber products
47	लोखंड व पोलाद	"	4,34,54,636	96,97,074	Iron & Steel
48	यंत्रे व	"	0	0	Machinery & Machine Tools
49	विद्युत उपकरणे	"	16,19,103	2,56,609	Electrical Goods
50	कागद	"	0	0	Paper
51	रासायनिक खते	"	4,03,88,084	1,66,49,292	Fertilizers & Chemical Manure
52	साबण	"	0	0	Soap
53	दळणवळणाची सामुग्री	"	3,97,152	4,24,484	Transport Equipments
54	पेंट आणि वॉर्निशेस	"	47,370	0	Paints & Varnishes
55	मसाले	"	89,600	0	Spices
56	कॉस्टीक पॉटॅश व सोडा	"	0	0	Caustic Potash & Soda
57	अल्कोहोल	"	0	0	Alcohols
58	पाणी	"	0	0	Water
59	इतर धातू	"	0	23,427	Other metal
60	धातू उत्पादने	"	1,890	0	Metal Products
61	इतर वस्तू	"	12,35,99,240	4,89,66,208	Other commodities
एकूण			83,66,68,786	26,07,47,320	Total

आधार: डायरेक्टोरेट जनरल ऑफ कर्माशियल इन्टेलिजन्स अँड स्टॅटिस्टिक्स भारत सरकार, कलकत्ता.

Source: Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, Govt. of India, Calcutta.

21. व्यापार / TRADE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 21.2

मुंबई बंदरात आयात झालेला व मुंबई बंदरातून निर्यात झालेला माल
Imports into Mumbai Port and Export from Mumbai Port
(2017-18)

(आकड '००' मे. टनात / Figures in '00' M. Tonnes)

अ.क्र. Sr. No.	वस्तू गट (2)	परदेशी Overseas	किनाऱ्यावरील Coastal	संकीर्ण Miscellaneous	एकूण Total	एकूण Commodities (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	(अ) आयात माल					(A) Import Commodities
1	शस्त्रे व दारूगोळा	7	0	0	7	Arms & Ammunitions
2	बांधकाम सामान (सिमेंट, वाळू, इतर समाविष्ट)	1,105	980	0	2,085	Building material (including Cement, Sand, others)
3	रसायने - इतर	293	0	0	293	Chemicals - Others
4	माती व मातीची भांडी	11	0	0	11	Earth and Earthenware
5	विद्युत उपकरणे	816	299	4	1,119	Electrical & Electronic goods
6	खते- रॉक फॉस्फेट	330	330	0	660	Fertilizers - Rock Phosphate
7	इतर खते	859	0	1,388	2,247	Other fertilizers
8	कृत्रिम धागे	4	0	0	4	Fiber-Synthetic
9	इतर अन्नधान्ये	6,869	0	385	7,254	Food grains - others
10	इंधन- कोळसा आणि कोक	23,332	0	0	23,332	Fuel - Coal and Coke
11	कांच व काचेच्या वस्तू	19	0	0	19	Glass and Glass Products
12	विणलेल्या वस्तू, बारीक सारीक वस्त्रे	41	0	0	41	Hosiery, Haber Dashery, Millinery etc.
13	इतर उपकरणे	59	0	0	59	Instruments etc.
14	लाख, गोंद व राळ	167	0	0	167	Lac, gums and resins
15	चामडी न चामड्याची उत्पादने	1,206	2	2	1,210	Leather & Leather Manufactures
16	इतर न उल्लेखिलेली यंत्रे एन.ओ.एस	27,110	4,361	51	31,522	Machinery N.O.S
17	धातू व धातूचे उत्पादन [#]	198	0	0	198	Metal & Metal Products [#]
18	मोटर वाहने [@]	1,345	0	0	1,345	Motor Vehicles [@]
19	तेल व चरबी	1,626	803	0	2,429	Oil-Fats
20	खनिजे व इतर खनिजे	59	0	0	59	Ores and other Ores
21	कागद व कागद उत्पादने	1,77,935	14,769	8,936	2,01,640	Paper and Paper Products
22	पीओल [^]	154	0	0	154	POL [^]
23	प्लॅस्टिक व प्लॅस्टिक वस्तू निर्माण	4	0	0	4	Plastic and Plastic Products
24	रंग व रंगकामाचे सामान	5	0	0	5	Paints and Painters Materials
25	अल्कोहोलिक नसलेले पेये	190	0	0	190	Non Alcoholic Beverages
26	रबर उत्पादने	6	0	0	6	Rubber Products
27	सुती, रेशमी, लोकर व कृत्रिम धाग्याचे कापड	36	0	0	36	Textiles-Cotton, Silk, Woolen and Synthetic
28	लाकडी लगदा	2	0	0	2	Wood Pulp
29	लाकडाची उत्पादने	1	0	0	1	Wooden Products
30	प्रसाधन साहित्य व अत्तरे	23	0	0	23	Toilet preparations & perfumes
31	संकीर्ण	492	96	193	781	Miscellaneous
	उप-बेरीज (अ)	2,44,304	21,640	10,959	2,76,903	Sub-Total 'A'

तक्ता क्रमांक / Table No. 21.2

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
	(ब) निर्यात माल					(B) Export commodities
1	इतर रसायने	51	0	0	51	Other Chemicals
2	माती व मातीची भांडी	1	0	0	1	Earth and Earthenware
3	विद्युत उपकरणे	320	23	9	352	Electrical & Electronic goods
4	इतर उपकरणे	75	0	0	75	Instruments etc.
5	इतर न उल्लेखिलेली यंत्रे (एन.ओ.एस)	877	10	55	942	Machinery N.O.S
6	धातू व धातूचे उत्पादन*	8,901	389	88	9,378	Metal & Metal Products *
7	मळी	160	0	0	160	Molasses
8	मोटर वाहने [§]	879	0	2	881	Motor Vehicles [§]
9	तेल बिया	23	0	0	23	Oil Seeds
10	पीओएल ^{^^}	18,179	45,343	36	63,558	POL ^{^^}
11	प्लॅस्टिक व प्लॅस्टिक वस्तू निर्माण	1	0	0	1	Plastic and Plastic Products
12	मसाले	14	0	0	14	Spices
13	संकीर्ण	6	5	23	34	Miscellaneous
	उप-ब्रेरीज (ब)	29,487	45,770	213	75,470	Sub-Total 'B'
	एकूण आयात व निर्यात (अ+ब)	2,73,791	67,410	11,172	3,52,373	Total of import and export (A+B)

एन.ओ.एस - अन्यथा ज्यांचा सुस्पष्ट उल्लेख नाही.

N.O.S – Not otherwise Specified

टिप : १) * - धातू व धातूचे उत्पादन यामध्ये लोखंड व पोलाद वस्तू/उत्पादन, कच्चे लोखंड, मोड व टाकाऊ वस्तू, तार व केबल्स यांचा समावेश आहे

२) # - धातू व धातूचे उत्पादन यामध्ये लोखंड व स्टील वस्तू/उत्पादन, इन्गॉट्स व इतर, कच्चे लोखंड, मोड व टाकाऊ वस्तू, तार व केबल्स यांचा समावेश आहे

३) § - मोटर वाहने यामध्ये कार्स आणि एम. व्ही च्या सुट्या भागांचा समावेश आहे.

४) @ - मोटर वाहने यामध्ये कार्स, एम. व्ही चे सुटे भाग व इतर परिवहन वाहनांचा समावेश आहे.

५) ^^ - पीओएल मध्ये कच्चे तेल, डिझेल व हेव्हीएन्डस इंधन तेल, केरोसीन, सौय मद्य, टर्पेन्टाईन खनिज, वेपरायिझिंग तेल व वंगण तेल यांचा समावेश आहे

६) ^ - पीओएल मध्ये कच्चे तेल, डिझेल व हेव्हीएन्डस इंधन तेल, सौय मद्य, टर्पेन्टाईन खनिज, वेपरायिझिंग तेल व वंगण तेल यांचा समावेश आहे

Note : 1) * - Metal and Metal Products include : Iron & Steel Materials/Products, Pig Iron, Scrap & Dross, Wires & Cables and Others

2) # - Metal and Metal Products include : Iron & Steel Materials/Products, Ingots others, Pig Iron, Scrap & Dross, Wires & Cables and Others

3) § - Motor Vehicles include : Cars and M.V. Parts

4) @ - Motor Vehicles include : Cars and M.V. Parts and other Transport Vehicles

5) ^^ - POL includes Crude Oil, Diesels & Heavyends Fuel Oil, Kerosene, Light Distilates, Turpentine mineral, vaporizing Oil, Lubricating Oil

6) ^ - POL includes Crude Oil, Diesels & Heavyends Fuel Oil, Light Distilates, Turpentine mineral, vaporizing Oil, Lubricating Oil

आधार : प्रशासकीय अहवाल २०१७-१८, मुंबई पोर्ट ट्रस्ट, मुंबई

Source : Administration Report 2017-18, Mumbai Port Trust, Mumbai

२२. परिवहन

२२.१ या विभागात लोहमार्गाची लांबी, रस्त्यांची लांबी व वर्गीकरण, राज्यात वापरात असलेली वाहने आणि राज्य परिवहन मंडळाचे काम यासंबंधी आकडेवारी दिली आहे.

२२.२ जिल्हावार लोहमार्गाची लांबी संबंधित रेल्वे कार्यालयाने दिल्याप्रमाणे पूर्णतः तंतोतंत जुळणारी नाही. रस्त्यांच्या लांबीची आकडेवारी राज्याच्या सार्वजनिक बांधकाम विभाग, जिल्हा परिषदा व नगरपालिका यांच्या अधिपत्याखालील रस्त्यांसंबंधी आहे.

२२.३ मुंबई गोदीतील जहाजे, मुंबई बंदरातून व छोट्या बंदरातून येणारे व जाणारे प्रवासी व तेथे हाताळला जाणारा माल व विमानमार्ग होणारी प्रवासी व माल वाहतूक यासंबंधी माहिती या विभागात दिलेली आहे.

२२.४ गौण बंदरातील वाहतूक प्रामुख्याने किनारी भागांकरिता आहे. मुंबई बंदरातून होणारी परदेशी किनाऱ्यावरील वाहतूकीची आकडेवारी वेगवेगळी दाखविली आहे.

22. TRANSPORT

22.1 Information on railway length, length and classification of roads, vehicles in use in the State and operation of State Transport Corporation is given in this section.

22.2 Districtwise railway length is approximate as given by the respective railway authorities. Figures of road length relate to roads maintained by the State's Public Works Department, Zilla Parishads and by Municipal Authorities.

22.3 Data presented in this section are about 'vessels in Mumbai docks', passengers and cargo in Mumbai port and other minor ports and passengers and freight traffic by air.

22.4 The figures shown against minor ports are mostly those of coastal traffic. In the case of Mumbai Port, figures of overseas traffic and coastal traffic are shown separately.

22. परिवहन / TRANSPORT

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.1

महाराष्ट्र राज्यातील नोंद केलेली मोटार वाहने / Number of Motor vehicles Registered by District in the State
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	प्रवासी वाहने / Passenger Vehicles							मालवाहतूक वाहने / Goods Vehicles							एकूण Grand Total	Districts
		बसेस Buses	मोटारी आणि स्टेशन वॅगन्स Cars and Station Wagons	जीप Jeeps	टॅक्सी Taxies	तीन चाकी वाहने (रिक्षा) Three Wheelers (Rickshaw)	दुचाकी वाहने Two Wheelers	एकूण प्रवासी वाहने Total Passenger vehicles	चार चाकी Four Wheelers	तीन चाकी Three Wheelers	एकूण मालवाहू वाहने Total goods vehicles	ट्रॅक्टर्स Tractors	जोड वाहने Trailers	अग्णवाहीका Ambu- lance	इतर Others		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
1	मुंबई शहर	7,911	3,29,695	10,412	50,560	0	5,81,567	9,80,145	19,313	5,983	25,296	133	99	735	678	10,07,086	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	6,689	6,63,311	19,101	61,077	1,81,989	13,67,339	22,99,506	17,595	17,577	35,172	54	11	552	934	23,36,229	Mumbai Suburban
3	ठाणे	25,815	6,74,193	54,822	62,540	1,84,200	20,56,202	30,57,772	2,26,281	94,520	3,20,801	2,678	12,041	2,517	4,606	34,00,415	Thane
4	पालघर	1,874	70,473	116	5,192	17,393	3,06,244	4,01,292	20,964	1,852	22,816	251	74	280	611	4,25,324	Palghar
5	रायगड	4,858	1,39,487	13,307	16,808	32,522	4,76,672	6,83,654	84,494	7,065	91,559	1,795	2,413	650	4,723	7,84,794	Raigad
6	रत्नागिरी	944	36,929	11,816	666	12,758	2,32,895	2,96,008	20,195	7,180	27,375	737	607	370	7,125	3,32,222	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	2,197	17,079	3,961	460	10,570	1,60,440	1,94,707	11,232	1,768	13,000	580	398	126	155	2,08,966	Sindhudurg
8	नाशिक	4,395	1,97,026	28,822	7,563	31,614	14,79,364	17,48,784	63,399	18,849	82,248	1,01,885	47,735	775	6,521	19,87,948	Nashik
9	धुळे	1,024	29,000	6,347	3,248	13,022	3,24,308	3,76,949	19,644	8,682	28,326	19,796	14,351	144	571	4,40,137	Dhule
10	नंदुरबार	169	15,533	4,533	467	831	1,39,227	1,60,760	3,138	3,777	6,915	11,944	4,121	25	360	1,84,125	Nandurbar
11	जळगाव	1,142	42,588	12,035	3,660	30,406	7,05,168	7,94,999	17,738	16,332	34,070	35,188	22,555	252	1,687	8,88,751	Jalgaon
12	अहमदनगर	2,428	87,730	27,197	5,591	11,282	11,26,404	12,60,632	48,051	20,786	68,837	65,312	33,025	442	4,129	14,32,377	Ahmednagar
13	पुणे	30,705	8,84,257	68,552	56,581	66,797	42,58,701	53,65,593	1,74,698	67,626	2,42,324	63,968	33,357	3,089	11,306	57,19,637	Pune
14	सातारा	2,083	79,359	22,243	6,133	9,769	7,15,973	8,35,560	32,688	8,189	40,877	34,819	25,273	391	1,842	9,38,762	Satara
15	सांगली	1,620	77,640	22,676	2,316	9,305	6,45,039	7,58,596	31,421	7,639	39,060	33,258	19,499	211	1,521	8,52,145	Sangli
16	सोलापूर	1,462	79,191	18,955	2,804	12,218	9,36,608	10,51,238	39,439	14,455	53,894	43,973	22,304	363	1,611	11,73,383	Solapur

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.1 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(2)
17	कोल्हापूर	3,548	1,16,423	20,632	1,423	15,875	10,72,438	12,30,339	42,894	12,172	55,066	40,122	32,095	385	3,163	13,61,170	Kolhapur
18	औरंगाबाद	10,947	74,206	29,322	3,122	31,710	10,14,748	11,64,055	48,537	31,100	79,637	27,444	15,106	524	822	12,87,588	Aurangabad
19	जालना	561	12,499	7,078	753	6,817	2,73,409	3,01,117	8,371	6,824	15,195	16,449	7,513	125	740	3,41,139	Jalna
20	परभणी	292	15,631	10,538	584	7,015	2,36,725	2,70,785	9,211	8,125	17,336	9,985	3,680	150	441	3,02,377	Parbhani
21	हिंगोली	376	7,461	4,306	1,295	3,880	1,17,967	1,35,285	5,610	1,261	6,871	8,707	3,675	55	85	1,54,678	Hingoli
22	बीड	942	16,601	21,177	750	11,445	3,10,620	3,61,535	18,110	13,328	31,438	16,210	8,023	45	318	4,17,569	Beed
23	नांदेड	1,395	25,705	9,179	2,098	25,760	4,19,678	4,83,815	26,110	10,561	36,671	9,643	4,820	196	321	5,35,466	Nanded
24	उस्मानाबाद	580	13,803	6,135	1,485	4,923	1,76,728	2,03,654	12,869	3,541	16,410	14,564	5,203	67	507	2,40,405	Osmanabad
25	लातूर	1,078	36,406	16,194	1,233	11,835	3,40,315	4,07,061	22,263	8,525	30,788	14,241	6,951	112	626	4,59,779	Latur
26	बुलढाणा	938	14,777	7,042	1,831	14,700	3,22,134	3,61,422	10,363	5,551	15,914	22,593	11,828	181	324	4,12,262	Buldhana
27	अकोला	1,048	25,036	4,409	2,090	14,869	3,34,425	3,81,877	12,612	3,298	15,910	12,631	7,652	180	490	4,18,740	Akola
28	वाशिम	151	7,143	4,173	527	7,859	1,66,948	1,86,801	5,103	1,528	6,631	12,218	6,773	69	118	2,12,610	Washim
29	अमरावती	1,731	49,438	5,436	1,750	17,169	5,78,041	6,53,565	18,218	4,915	23,133	16,666	9,029	326	745	7,03,464	Amravati
30	यवतमाळ	1,353	19,531	7,402	1,564	13,621	3,59,659	4,03,130	13,073	4,034	17,107	11,109	6,561	130	77	4,38,114	Yavatmal
31	वर्धा	846	13,763	3,697	368	5,033	2,24,599	2,48,306	6,451	3,528	9,979	8,388	3,187	90	747	2,70,697	Wardha
32	नागपूर	11,487	1,69,338	54,118	9,370	24,231	17,36,582	20,05,126	67,598	14,242	81,840	18,762	9,044	1,032	2,715	21,18,519	Nagpur
33	भंडारा	620	13,006	3,308	299	1,297	2,02,416	2,20,946	4,274	633	4,907	11,188	5,887	108	176	2,43,212	Bhandara
34	गोंदिया	561	10,527	4,371	374	957	2,22,112	2,38,902	5,298	462	5,760	9,022	5,223	102	264	2,59,273	Gondia
35	चंद्रपूर	1,234	30,362	7,595	1,231	7,553	4,27,803	4,75,778	19,537	2,531	22,068	13,439	7,020	386	1,007	5,19,698	Chandrapur
36	गडचिरोली	187	5,248	3,043	444	587	1,16,766	1,26,275	2,603	154	2,757	7,601	3,820	163	125	1,40,741	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,35,191	41,00,395	5,54,050	3,18,257	8,51,812	2,41,66,264	3,01,25,969	11,89,395	4,38,593	16,27,988	7,17,353	4,00,953	15,348	62,191	3,29,49,802	Maharashtra State

आधार : परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source : Transport Commissioner, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.2
निरनिराळ्या विभागांच्या देखभालीखालील रस्ते
Roads maintained by various authorities in the state
(2017-18)

(कि.मी. मध्ये/ In Km.)

वर्ष Year (1)	सार्वजनिक बांधकाम		नगर परिषदा व		एकूण Total (6)
	विभाग Public Works Department (2)	जिल्हा परिषद Zilla Parishad (3)	महानगरपालिका Municipal Councils and Municipal Corporations (4)	वन विभाग Forest Department (5)	
1980-81	30,841	1,08,454	10,504	13,609	1,63,408
1985-86	43,906	1,12,675	13,101	16,025	1,85,707
1990-91	50,433	1,31,256	N.A.	11,220	1,92,909
1995-96	55,944	1,29,339	N.A.	N.A.	1,85,283
1997-98	65,071	1,25,982	N.A.	10,240	2,01,293
1998-99	66,889	1,40,002	N.A.	10,376	2,17,267
1999-00	64,895	1,49,056	N.A.	10,377	2,24,328
2000-01	65,511	1,51,435	N.A.	10,344	2,27,290
2001-02	66,173	1,56,427	N.A.	N.A.	2,22,600
2002-03	67,162	1,57,778	N.A.	N.A.	2,24,940
2007-08	70,292	1,65,303	N.A.	N.A.	2,35,595
2008-09	70,539	1,67,129	N.A.	N.A.	2,37,668
2009-10	70,907	1,69,133	N.A.	N.A.	2,40,040
2010-11	70,908	1,70,804	N.A.	N.A.	2,41,712
2011-12	71,332	1,71,587	N.A.	N.A.	2,42,919
2012-13	71,908	1,71,264	N.A.	N.A.	2,43,172
2013-14	92,978	1,70,730	N.A.	N.A.	2,63,708
2014-15	99,451	1,99,995	N.A.	2,916 ^S	2,99,446
2015-16	95,120	2,09,999	N.A.	2,916 ^S	3,05,119
2016-17	94,055	2,10,281	N.A.	2,839 ^S	3,04,336*
2017-18	97,647	2,06,196	N.A.	13,575	3,03,843

टिप / N.A. -- उपलब्ध नाही / Not Available \$ आकडे नागपूर विभागासाठी आहेत/ \$ Figures are for Nagpur Division only

* सन २०१६-१७ मध्ये काही रस्ते राष्ट्रीय महामार्गांमध्ये घोषित झाल्याने सन २०१६-१७ रस्ते लांबी पूर्वीच्या वर्षांपेक्षा कमी आहे.

* For the year 2016-17, few of the roads have been declared in National Highways due to which the road length for the year 2016-17 is less as compared to previous years.

आधार : (1) सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

(2) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर.

Source: (1) Public works Department, Mantralaya, Mumbai.

(2) Principal Chief Conservator of Forest, Government of Maharashtra, Nagpur.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.3
वाहनांच्या प्रकारानुसार अपघातांची संख्या
Number of Accident by Type of vehicles involved
(2017)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हयाचे / शहराचे नाव	बसेस Buses	मालवाहू वाहने Goods vehicles	टॅक्सी Taxi Cabs	मोटारी Motor Cars	मोटार सायकल Motor Cycles	ऑटोरिक्षा Auto Rickshaws	जीप्स Jeeps	इतर Others	वर्गीकरण न झालेली Unclassified	एकूण Total	एकूण व्यक्ती No. of persons		District / City
												मृत Killed	दुखापत Injured	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	मुंबई शहर	158	323	136	948	945	299	9	165	177	3,160	490	3,287	Mumbai City
2	नवी मुंबई	64	314	4	412	356	53	16	102	71	1,392	259	668	Navi Mumbai
3	ठाणे शहर	57	240	3	256	625	151	17	96	78	1,523	228	984	Thane City
4	ठाणे ग्रामीण	50	162	5	197	296	26	32	49	34	851	235	602	Thane Rural
5	पालघर	51	265	6	288	532	68	40	114	89	1,453	487	1,074	Palghar
6	रायगड	146	283	3	439	425	46	45	164	53	1,604	257	955	Raigad
7	रत्नागिरी	84	123	5	165	279	25	35	101	21	838	140	1,240	Ratnagiri
8	सिंधुदुर्ग	35	78	0	114	128	15	6	23	17	416	60	373	Sindhudurg
9	नाशिक शहर	27	92	1	227	401	38	37	81	71	975	171	510	Nashik City
10	नाशिक ग्रामीण	13	379	180	378	476	230	316	607	29	2,608	733	1,328	Nashik Rural
11	धुळे	61	441	2	142	199	23	97	11	57	1,033	326	1,166	Dhule
12	नंदुरबार	23	195	2	44	143	50	38	20	12	527	146	568	Nandurbar
13	जळगाव	55	179	3	89	320	51	30	68	36	831	422	938	Jalgaon
14	अहमदनगर	34	127	0	76	122	21	24	37	67	508	782	853	Ahmednager
15	पुणे शहर	132	295	0	524	406	55	4	11	81	1,508	373	1,154	Pune City
16	पुणे ग्रामीण	165	585	357	330	1072	17	193	229	166	3,114	1,025	1,771	Pune Rural
17	सातारा	24	70	4	67	227	8	79	4	0	483	127	568	Satara
18	सांगली	68	171	3	150	639	18	70	88	38	1,245	368	774	Sangli
19	सोलापूर शहर	13	57	0	30	198	13	10	59	5	385	75	219	Solapur City
20	सोलापूर ग्रामीण	61	236	0	122	335	24	76	59	52	965	497	731	Solapur Rural

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.3 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
21	कोल्हापूर	58	95	0	92	302	23	6	50	35	661	389	850	Kolhapur
22	औरंगाबाद शहर	48	129	0	111	131	50	30	15	65	579	151	491	Aurangabad City
23	औरंगाबाद ग्रामीण	38	156	0	88	440	22	56	6	21	827	390	620	Aurangabad Rural
24	जालना	9	53	0	19	147	8	21	109	54	420	206	389	Jalna
25	परभणी	18	49	0	29	86	32	44	33	14	305	107	253	Parbhani
26	हिंगोली	16	112	0	41	191	46	47	10	7	470	135	408	Hingoli
27	बीड	31	147	0	69	147	34	54	26	39	547	318	406	Beed
28	नांदेड	42	175	0	69	227	94	52	87	38	784	318	675	Nanded
29	उस्मानाबाद	24	67	0	59	272	14	34	39	38	547	257	695	Osmanabad
30	लातूर	36	123	6	63	250	48	35	2	44	607	267	377	Latur
31	बुलढाणा	37	130	7	23	209	23	43	71	63	606	275	528	Buldhana
32	अकोला	33	215	1	93	286	63	42	92	32	857	149	519	Akola
33	वाशिम	25	99	0	68	196	31	14	8	28	469	126	206	Washim
34	अमरावती शहर	22	95	1	131	278	39	9	9	19	603	79	394	Amravati City
35	अमरावती ग्रामीण	51	131	23	57	308	55	26	37	41	729	201	420	Amravati Rural
36	यवतमाळ	48	169	3	86	438	86	80	45	48	1,003	362	589	Yavatmal
37	वर्धा	31	118	1	45	170	20	23	51	0	459	198	517	Wardha
38	नागपूर शहर	58	198	4	368	384	54	25	63	88	1,242	231	1,256	Nagpur City
39	नागपूर ग्रामीण	66	235	1	147	256	30	46	105	101	987	370	1,070	Nagpur Rural
40	भंडारा	31	132	6	67	271	10	48	84	34	683	164	507	Bhandara
41	गोर्दिया	9	61	3	15	131	3	15	41	6	284	148	398	Godiya
42	चंद्रपूर	13	71	0	19	82	3	26	16	8	238	310	627	Chandrapur
43	गडचिरोली	17	63	3	11	197	1	26	39	21	378	159	286	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		2,082	7,438	773	6,768	13,523	2,020	1,976	3,126	1,998	39,704	12,511	32,244	Maharashtra State

आधार :- अप्पर पोलीस महासंचालक (वाहतूक) यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- Office of the Director-General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai.

22. परिवहन / TRANSPORT

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.4

राज्य मार्गाची वाणिज्यिक विभागाची एकूण प्रगती / Progress of State Roadway's Commercial Wing
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	बाब	परिमाण	1970-71	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2011-12	2012-13	2016-17	2017-18	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	एकूण चालनीय वाहने	संख्या	6,086	10,675	14,663	17,248	17,215	17,039	17,799	18,762	18,988	No.	Total Operational fleet
2	एकूण स्थूल किलोमीटर्स	₹ कोटीत	39.69	74.27	124.76	181.16	191.42	200.14	200.14	208.33	205.08	₹ Crores	Total Gross Kilometers
3	एकूण सार्थ किलोमीटर्स	₹ कोटीत	39.33	73.51	122.99	179.44	189.73	198.73	198.38	206.61	203.38	₹ Crores	Total Effective Kilometers
4	एकूण प्रवासी	₹ कोटीत	55.38	119.01	232.02	237.64	253.68	260.04	261.37	244.38	244.46	₹ Crores	Total Passenger carried
5	प्रति लि. डिझेलमागे कि. मी. चे प्रमाण (एकूण)	प्रति लीटर	4.04	4.16	4.41	4.66	4.92	4.91	4.86	4.76	4.72	Per Litre	Kilometers per litre of high speed diesel (Total)
6	बिघाडाचे प्रमाण	प्रत्येकी १०,००० कि.मी. मागे	0.85	0.76	0.49	0.33	0.28	0.26	0.24	0.30	0.31	Per 10,000 kms	Rate of Breakdowns
7	अपघाताचे प्रमाण	प्रत्येकी लाख कि.मी. मागे	0.61	0.38	0.27	0.23	0.18	0.17	0.15	0.13	0.14	Per lakh kms	Rate of Accidents
8	एकूण कर्मचारी	संख्या	42,804	75,418	1,10,035	1,12,116	1,04,214	104,596	1,00,169	1,03,043	1,01,196	No.	Total Staff
9	दैनिक क्रमित सरासरी (सार्थ)	लाख कि.मी.	10.78	20.14	33.70	49.16	51.98	54.30	54.35	56.61	55.72	lakh km.	Daily average operated km.(Effective)
10	दैनिक क्रमित सरासरी (स्थूल)	लाख कि.मी.	10.87	20.35	34.18	49.63	52.44	54.68	54.83	57.08	56.19	lakh km.	Daily average operated km.(Gross)
11	दैनिक प्रवासी	लाख	15.17	32.61	63.57	65.11	69.50	71.05	71.61	66.95	66.98	Lakhs	Daily passengers carried
12	एकूण जमा	₹ कोटीत	55.22	209.99	927.11	2,531.86	4,979.67	5,600.27	6,095.79	7,056.33	7,168.01	₹ Crores	Total Receipts
13	एकूण खर्च	₹ कोटीत	56.47	244.06	921.52	2,631.99	4,938.67	5,541.09	6,483.96	7,599.90	8,196.27	₹ Crores	Total Expenditure
14	एकूण नफा	₹ कोटीत	(-) 1.25	(-)34.07	5.58	(-) 105.45	29.29	63.97	428.83	(-) 522.78	(-) 1,578.67*	₹ Crores	Total profit
15	एकूण जमा	₹ प्रति कि.मी.	1.40	2.86	7.54	14.11	26.25	28.18	30.73	34.15	35.24	₹ per km.	Overall receipts
16	एकूण खर्च	₹ प्रति कि.मी.	1.44	3.32	7.49	14.67	26.03	27.88	32.68	36.78	40.30	₹ per km.	Total expenditure
17	एकूण नफा	₹ प्रति कि.मी.	(-) 0.03	(-) 0.46	0.05	(-) 0.59	0.15	0.32	2.16	(-) 2.53	(-) 7.76*	₹ per km.	Total profit

* अस्थायी / * Provisional

आधार : महाराष्ट्र राज्य परिवहन महामंडळ, मुंबई. / Maharashtra State Road Transport Corporation, Mumbai.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.5
प्रकारानुसार जिल्हानिहाय रस्ते लांबीचे वर्गीकरण / Road Length classified by Category by District
(2017-18)

(कि.मी. मध्ये/ In Km.)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे पक्के रस्ते P.W.D. Pucca Roads				प्रत्येक १०० चौ.कि.मी.मागे रस्त्यांची लांबी Road Length per 100 sq. kms.	प्रत्येक लाख लोकांमागे रस्त्यांची लांबी Road Length per 1,00,000 persons	रस्त्याने जोडलेली खेडी Villages linked with roads		Districts
		सिमेंटचे व डांबरी रस्ते Cement Concrete Black Top	खडीचे रस्ते Water Bound Macadam	अपृष्ठांकीत रस्ते Unsurfaced roads	एकूण पृष्ठांकीत रस्ते Total Surfaced roads			संख्या No.	टक्केवारी Percentage	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर									Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	49	..	..	49	8.13	0.35	..	..	Mumbai Suburban
3	ठाणे									Thane
4	पालघर	2,104	5,362	0	7,466	154	172.74	1,772	99.77	Palghar
5	रायगड	4,085	931	277	5,017	74	187	1,859	99.89	Raigad
6	रत्नागिरी	7,817	1,510	536	9,327	120	577	1,526	99.67	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	5,051	666	2,265	5,717	153	891	737	99.59	Sindhudurg
8	नाशिक	5,098	9,828	2,996	14,925	115	272	1,923	100.00	Nashik
9	धुळे	780	3,262	1,134	4,042	72	236	680	100.00	Dhule
10	नंदुरबार	895	3,977	1,355	4,872	105	357	893	95.51	Nandurbar
11	जळगाव	2,744	6,471	3,237	9,215	106	275	1,484	99.80	Jalgaon
12	अहमदनगर	4,841	9,677	5,919	14,518	120	424	843	100.00	Ahmednagar
13	पुणे	2,878	10,131	5,617	13,009	119	181	1,844	99.62	Pune
14	सातारा	2,132	8,095	2,156	10,227	118	389	1,697	98.72	Satara
15	सांगली	1,203	6,819	4,096	8,022	141	403	725	100.00	Sangli
16	सोलापूर	4,535	8,439	3,391	12,974	113	365	1,141	99.83	Solapur
17	कोल्हापूर	1,427	5,841	1,830	7,268	112	207	1,192	99.83	Kolhapur
18	औरंगाबाद	6,865	1,278	1,971	8,143	100	253	1,307	100.00	Aurangabad
19	जालना	3,946	1,707	1,732	5,653	96	356	967	100.00	Jalna
20	परभणी	2,368	2,118	929	4,486	83	276	838	100.00	Parbhani
21	हिंगोली	3,109	731	12	3,840	85	310	676	100.00	Hingoli
22	बीड	6,498	3,167	2,662	9,665	115	450	1,360	100.00	Beed
23	नांदेड	7,407	2,484	1,424	9,891	107	316	1,559	100.00	Nanded
24	उस्मानाबाद	4,505	1,551	1,435	6,056	99	427	737	100.00	Osmanabad
25	लातूर	5,880	349	1,391	6,229	106	291	926	100.00	Latur
26	बुलढाणा	4,300	642	284	4,942	54	190	1,285	98.85	Buldhana
27	अकोला	2,835	356	43	3,191	60	166	864	100.00	Akola
28	वाशिम	2,738	271	0	3,009	58	237	697	99.86	Washim
29	अमरावती	6,287	1,202	546	7,489	66	259	1,637	100.00	Amravati
30	यवतमाळ	7,043	1,088	216	8,131	61	283	1,601	95.24	Yavatmal
31	वर्धा	3,937	448	1,147	4,385	88	397	1,389	100.00	Wardha
32	नागपूर	7,269	1,585	5,272	8,854	143	276	1,617	100.00	Nagpur
33	भंडारा	3,300	1,334	1,541	4,634	159	485	780	100.00	Bhandara
34	गोंदिया	4,105	1,351	1,744	5,457	133	514	883	100.00	Gondiya
35	चंद्रपूर	5,365	1,783	2,431	7,148	84	405	1,807	100.00	Chandrapur
36	गडचिरोली	3,925	2,024	455	5,949	44	566	1,448	95.58	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	1,37,321	1,06,478	60,044	2,43,799	99	250	40,694	99.38	Maharashtra State

आधार : सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source: Public Works Department, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.6

३१ मार्च २०१८ रोजीची राज्यातील लोहमार्गाची लांबी / Railways Route Length as on 31st March 2018 in the State (2017-18)

(कि.मी. / km.)

अ.क्र. Sr.No. (1)	जिल्हे / वर्ष Year (2)	ब्रॉडगेज Broad gauge (3)	मिटरगेज Meter gauge (4)	नॅरोगेज Narrow gauge (5)	एकूण Total (6)	Districts (2)
1	1960-61	2,767.0	1,197.0	1,093.0	5,057.0	
2	1970-71	2,752.0	1,308.0	1,102.0	5,162.0	
3	1980-81	3,131.0	994.0	1,100.0	5,225.0	
4	1990-91	3,345.0	1,024.0	1,053.0	5,422.0	
5	2000-01	5,123.0	500.0	573.0	6,196.0	
6	2010-11	4,336.4	105.8	596.3	5,038.4	
7	2011-12	5,510.2	105.8	458.8	6,074.8	
8	2013-14	5,527.2	76.7	459.1	6,063.0	
9	2014-15	5,527.2	76.7	459.1	6,063.0	
10	2015-16	5,180.6	105.8	459.1	5,745.5	
11	2016-17	5,572.9	76.7	459.1	6,108.7	
1	मुंबई शहर	30.0	0.0	0.0	30.0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	158.8	0.0	0.0	158.8	Mumbai Suburban
3	ठाणे	201.0	0.0	0.0	201.0	Thane
4	पालघर	79.0	0.0	0.0	79.0	Palghar
5	रायगड	326.1	0.0	20.3	346.4	Raigad
6	रत्नागिरी	195.1	0.0	0.0	195.1	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	107.0	0.0	0.0	107.0	Sindhudurg
8	नाशिक	266.1	0.0	0.0	266.1	Nashik
9	धुळे	31.1	0.0	0.0	31.1	Dhule
10	नंदुरबार	0.0	0.0	0.0	0.0	Nandurbar
11	जळगाव	250.9	0.0	55.6	306.4	Jalgaon
12	अहमदनगर	226.0	0.0	0.0	226.0	Ahmednagar
13	पुणे	322.5	0.0	0.0	322.5	Pune
14	सातारा	150.7	0.0	0.0	150.7	Satara
15	सांगली	146.3	0.0	0.0	146.3	Sangli
16	सोलापूर	391.0	0.0	0.0	391.0	Solapur
17	कोल्हापूर	47.1	0.0	0.0	47.1	Kolhapur
18	औरंगाबाद	107.3	0.0	0.0	107.3	Aurangabad
19	जालना	88.3	0.0	0.0	88.3	Jalna
20	परभणी	262.4	0.0	0.0	262.4	Parbhani
21	हिंगोली	0.0	0.0	0.0	0.0	Hingoli
22	बीड	40.1	0.0	0.0	40.1	Beed
23	नांदेड	225.6	0.0	0.0	225.6	Nanded
24	उस्मानाबाद	53.6	0.0	0.0	53.6	Osmanabad
25	लातूर	139.3	0.0	0.0	139.3	Latur
26	बुलढाणा	78.7	0.0	0.0	78.7	Buldhana
27	अकोला	190.9	0.0	30.0	220.9	Akola
28	वाशिम	0.0	0.0	30.0	30.0	Washim
29	अमरावती	208.0	0.0	62.0	269.9	Amravati
30	यवतमाळ	81.9	0.0	66.4	148.3	Yavatmal
31	वर्धा	118.3	0.0	34.4	152.7	Wardha
32	नागपूर	274.4	0.0	82.9	357.3	Nagpur
33	भंडारा	65.1	0.0	9.7	74.8	Bhandara
34	गोंदिया	205.6	0.0	0.0	205.6	Gondiya
35	चंद्रपूर	324.1	0.0	17.1	341.2	Chandrapur
36	गडचिरोली	18.5	0.0	0.0	18.5	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	5,410.7	0.0	408.3	5,819.0	Maharashtra State

आधार : संबंधित रेल्वेची विभागीय कार्यालये. / Source: Divisional offices of the concerned Railway.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.7
वर्गवारीनुसार रस्त्यांची लांबी / Road Length according to different classes
(2017-18)

(किलोमीटरमध्ये / In Kilometre)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	वर्गीकृत रस्ते / Classification of roads						एकूण Total	Districts
		राष्ट्रीय महामार्ग National Highways	प्रमुख राज्य महामार्ग Major State Highways	राज्य महामार्ग State Highways	प्रमुख जिल्हा रस्ते Major District Roads	इतर जिल्हा रस्ते Other District Roads	ग्रामीण रस्ते Village roads		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर							49	Mumbai City Mumbai Suburban
2	मुंबई उपनगर	0	0	49	0	0	0		
3	ठाणे	86	25	252	399	855	1,283	2,901	Thane
4	पालघर	5	92	681	610	1,271	1,906	4,564	Palghar
5	रायगड	70	279	952	815	754	2,423	5,294	Raigad
6	रत्नागिरी	275	281	818	1,522	1,307	5,660	9,863	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	104	150	703	1,132	695	5,198	7,982	Sindhudurg
8	नाशिक	349	187	1,479	2,676	3,263	9,968	17,922	Nashik
9	धुळे	32	72	733	638	1,432	2,269	5,176	Dhule
10	नंदुरबार	77	128	561	775	1,269	3,417	6,227	Nandurbar
11	जळगाव	0	13	1,558	2,645	1,898	6,338	12,452	Jalgaon
12	अहमदनगर	133	378	1,679	3,601	4,522	10,126	20,438	Ahmednagar
13	पुणे	157	231	1,705	4,103	2,353	10,078	18,626	Pune
14	सातारा	107	36	1,021	2,034	2,231	6,954	12,383	Satara
15	सांगली	198	40	1,187	2,596	2,216	5,880	12,117	Sangli
16	सोलापूर	561	61	1,103	4,174	1,361	9,603	16,862	Solapur
17	कोल्हापूर	64	35	1,072	1,605	1,841	3,984	8,601	Kolhapur
18	औरंगाबाद	570	0	1,048	1,933	1,627	4,936	10,114	Aurangabad
19	जालना	444	45	728	1,044	1,903	3,221	7,385	Jalna
20	परभणी	377	0	474	1,005	740	2,819	5,415	Parbhani
21	हिंगोली	246	0	356	714	631	1,905	3,852	Hingoli
22	बीड	791	94	847	1,830	1,962	6,803	12,327	Beed
23	नांदेड	880	211	693	2,644	1,810	5,077	11,315	Nanded
24	उस्मानाबाद	415	0	888	1,311	1,630	3,247	7,491	Osmanabad
25	लातूर	447	0	829	1,253	1,641	3,450	7,620	Latur
26	बुलढाणा	419	80	599	1,607	1,151	1,370	5,226	Buldhana
27	अकोला	213	0	509	579	913	1,020	3,234	Akola
28	वाशिम	182	112	237	648	869	961	3,009	Washim
29	अमरावती	242	272	1,372	1,582	820	3,747	8,035	Amravati
30	यवतमाळ	92	138	1,072	1,458	2,275	3,312	8,347	Yavatmal
31	वर्धा	390	37	780	874	1,140	2,311	5,532	Wardha
32	नागपूर	773	82	723	2,473	2,157	7,918	14,127	Nagpur
33	भंडारा	236	4	473	680	1,465	3,317	6,175	Bhandara
34	गोंदिया	243	53	315	999	1,282	4,307	7,200	Gondiya
35	चंद्रपूर	436	127	558	2,029	1,568	4,862	9,579	Chandrapur
36	गडचिरोली	581	9	1,096	1,043	1,072	2,603	6,404	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	10,195	3,272	29,150	55,031	53,924	1,52,273	3,03,844	Maharashtra State

आधार : सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. / Source : Public Works Department, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / Table No. 22.8

रस्ते / Roads

पृष्ठभागांच्या प्रकारानुसार रस्त्यांची लांबी / Road Length according to Surface type
(2017-18)

(किलोमीटरमध्ये / In Kilometres)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	सिमेंट काँक्रीट आणि डांबरी रस्ते Cement concrete and Black roads	खडीचे रस्ते Water bound macadam roads	अपृष्ठांकित रस्ते Unsurfaced roads	एकूण Total	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई शहर	49	0	0	49	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर					Mumbai Suburban
3	ठाणे	763	2,138	0	2,901	Thane
4	पालघर	1,341	3,224	0	4,564	Palghar
5	रायगड	4,085	931	277	5,294	Raigad
6	रत्नागिरी	7,817	1,510	536	9,863	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	5,051	666	2,265	7,982	Sindhudurg
8	नाशिक	5,098	9,828	2,996	17,922	Nashik
9	धुळे	780	3,262	1,134	5,176	Dhule
10	नंदुरबार	895	3,977	1,355	6,227	Nandurbar
11	जळगाव	2,744	6,471	3,237	12,452	Jalgaon
12	अहमदनगर	4,841	9,677	5,919	20,438	Ahmednagar
13	पुणे	2,878	10,131	5,617	18,626	Pune
14	सातारा	2,132	8,095	2,156	12,383	Satara
15	सांगली	1,203	6,819	4,096	12,117	Sangli
16	सोलापूर	5,032	8,439	3,391	16,862	Solapur
17	कोल्हापूर	930	5,841	1,830	8,601	Kolhapur
18	औरंगाबाद	6,865	1,278	1,971	10,114	Aurangabad
19	जालना	3,946	1,707	1,732	7,385	Jalna
20	परभणी	2,368	2,118	929	5,415	Parbhani
21	हिंगोली	3,109	731	12	3,852	Hingoli
22	बीड	6,498	3,167	2,662	12,327	Beed
23	नांदेड	7,407	2,484	1,424	11,315	Nanded
24	उस्मानाबाद	4,505	1,551	1,435	7,491	Osmanabad
25	लातूर	5,880	349	1,391	7,620	Latur
26	बुलढाणा	4,300	642	284	5,226	Buldhana
27	अकोला	2,835	356	43	3,234	Akola
28	वाशिम	2,738	271	0	3,009	Washim
29	अमरावती	6,287	1,202	546	8,035	Amravati
30	यवतमाळ	7,043	1,088	216	8,347	Yavatmal
31	वर्धा	3,937	448	1,147	5,532	Wardha
32	नागपूर	7,269	1,585	5,272	14,126	Nagpur
33	भंडारा	3,300	1,334	1,541	6,175	Bhandara
34	गोंदिया	4,105	1,351	1,744	7,200	Gondiya
35	चंद्रपूर	5,365	1,783	2,431	9,579	Chandrapur
36	गडचिरोली	3,925	2,024	455	6,404	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		1,37,321	1,06,478	60,044	3,03,842	Maharashtra State

आधार : सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source - Public Works Department, Government of Maharashtra, Mumbai

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.9
महाराष्ट्र राज्यमार्ग परिवहन महामंडळाची माहिती / Operations of Maharashtra State Road Transport Corporations
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	बाब (2)	विभाग / Region							Item (2)
		मुंबई Mumbai (3)	नाशिक Nashik (4)	पुणे Pune (5)	औरंगाबाद Aurangabad (6)	अमरावती Amravati (7)	नागपूर Nagpur (8)	एकूण Total (9)	
1	वर्ष अखेरीस असलेले मार्ग (संख्या)	3,725	3,917	4,636	2,753	2,002	1,806	18,839	No. of routes as at the end of the year
2	मार्गांची एकूण लांबी (कि.मी.)	2,54,939	2,42,038	3,13,901	2,59,858	1,49,918	1,41,217	27,11,871	Total Route Distance (Km.)
3	मार्गांची सरासरी लांबी (कि.मी.)	68.44	67.71	67.71	94.39	74.88	78.19	72.29	Average route distance (Km.)
4	सरासरी दैनिक प्रभावी अंतर (लाख कि.मी.)	8.72	10.82	13.74	10.93	55.72	5.71	55.72	Average per day effective Kilometers operated (in lakh)
5	एकूण बसेसची वर्षातील सरासरी संख्या	3,339	3,625	4,386	3,388	1,857	1,884	18,652	Average No. of buses held during the year
6	रस्त्यावरील बसेसची दैनिक सरासरी संख्या	2,828	3,219	4,010	3,037	16,425	1,695	16,425	Average No. of buses on road per day
7	वाहनांचा सरासरी वापर (कि.मी.)	308.41	336.22	342.51	359.83	354.49	357.13	339.25	Average vehicles utilization (Km.)
8	भार गुणकाची टक्केवारी	38.73	72.66	69.48	72.58	72.51	69.20	70.84	Percentage load factor
9	दैनिक प्रवासी (लाखात)	11.58	14.00	16.48	11.23	6.64	7.05	66.98	No. of passengers travelled per day (in lakh)
10	दर प्रवाशामागे प्रवास केलेले सरासरी अंतर (कि.मी.)	22.37	24.52	24.91	30.53	27.72	24.42	25.54	Average distance travelled per passenger (Km.)
11	वाहतुकीपासूनचे वार्षिक उत्पन्न (कोटीत ₹)	1,107.45	1,365.04	1,705.44	1,373.19	722.52	674.99	6,948.62	Total traffic receipts during the year (in Crore ₹)
12	दर प्रवाशामागे मिळालेले सरासरी उत्पन्न (₹)	26.19	26.72	28.35	33.51	27.72	28.35	28.42	Average earnings per passenger (in ₹)
13	चालू स्थितीतील गाड्यांची सरासरी (वाहन ताफ्याची टक्केवारी)	84.70	88.80	91.43	89.65	88.05	91.43	88.06	Average operating fleet (% Fleet Utilization)

आधार : महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई / Source : Maharashtra State Road Transport Corporation, Mumbai

22. परिवहन / TRANSPORT

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 22.10

मुंबई गोदीत असलेल्या किंवा बंदरात नांगरलेल्या वाफेवरच्या आणि सुसज्ज (शासकीय किंवा व्यापारी)
जहाजांची संख्या व त्यांचे वजन /

Number and Tonnage of Steam and square rigged vessels (Government and Merchant) which entered the
Mumbai docks or were berthed at the harbour walls and paid dues

वर्ष Year	गोदीत असलेली जहाजे Vessels which entered the docks		बंदराजवळ नांगरलेली जहाजे Vessels berthed at the harbour walls		एकूण Total	
	संख्या Number	नोंदणीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage	संख्या Number	नोंदणीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage	संख्या Number	नोंदणीप्रमाणे निव्वळ वजन (टनात) Net registered tonnage
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1960-61	2,094	64,74,559	431	17,36,733	2,525	82,11,292
1970-71	1,643	54,23,274	238	10,36,120	1,881	64,59,394
1980-81	1,756	59,83,731	198	8,38,810	1,954	68,22,541
1990-91	1,530	55,39,858	129	7,62,553	1,659	63,02,411
2000-01	1,057	1,19,73,183	144	16,00,743	1,201	1,35,73,926
2011-12	657	65,39,920	922	1,32,57,565	1,579	1,97,97,485
2012-13	590 [@]	62,16,166	899 [#]	1,36,91,734	1,489	1,99,07,900
2013-14	468 [@]	51,88,022	856 [#]	1,34,54,882	1,324	1,86,42,904
2014-15	662	74,24,473	847	1,30,97,315	1,509	2,05,21,788
2015-16	664	72,15,276	888	1,33,28,644	1,552	2,05,43,920
2016-17	744	48,67,331	923	1,42,58,049	1,667	1,91,25,380
2017-18	678	46,73,059	940	1,49,58,379	1,618	1,96,31,438

आधार : मुंबई पोर्ट ट्रस्ट, मुंबई / Source : Mumbai Port Trust , Mumbai.

टिप:- @ इंदिरा गोदीजवळ नांगरलेली जहाजे # जवाहर द्विप व पीर पाउ जवळ नांगरलेली जहाजे

Note: - @ Vessels which berthed at Indira Dock # Vessels which berthed at Jawahar Dweep and Pir Pau.

22. परिवहन / TRANSPORT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 22.11

मुंबई येथील जहाजे दुरुस्त करण्याच्या गोदीत असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन /
Number and tonnage of vessels docked in Merewether and Hughes dry docks in Mumbai
(2017-18)

वर्ष Year	मेरेवेदर सुकी गोदी Merewether dry dock		हयुजेस सुकी गोदी Hughes dry dock		एकूण Total	
	संख्या Number	एकूण वजन Gross tonnage	संख्या Number	एकूण वजन Gross tonnage	संख्या Number	एकूण वजन Gross tonnage
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1960-61	61	1,20,559	80	3,65,022	141	4,85,581
1970-71	56	1,02,586	72	4,00,253	128	5,02,839
1980-81	54	93,280	50	3,36,470	104	4,29,750
1990-91	33	30,707	38	1,25,546	71	1,56,253
2000-01	40	37,371	22	63,331	62	1,00,702
2011-12	0	0	67	1,69,520	67	1,69,520
2012-13	0	0	74	96,583	74	96,583
2013-14	0	0	62	68,507	62	68,507
2014-15	0	0	44	1,08,331	44	1,08,331
2015-16	0	0	58	96,583	58	96,583
2016-17	0	0	46	1,26,373	46	1,26,373
2017-18	0	0	39	99,045	39	99,045

आधार : मुंबई पोर्ट ट्रस्ट, मुंबई / Mumbai Port Trust , Mumbai.

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 22.12
महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरातून होणारी प्रवाशांची वाहतूक
Passengers traffic at the minor ports of the Maharashtra State
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	बंदराचे नाव	यांत्रिक जहाजाने By mechanized vessels	बिगर यांत्रिक जहाजाने By non-mechanized vessels	बोटीने By Steamer	एकूण Total	Name of the Port
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मनोरी मार्वे	12,82,787	0	0	12,82,787	Manori Marve
2	वर्सोवा	67,81,690	0	0	67,81,690	Versova
3	उल्हे- बेलापूर	0	0	0	0	Ulwa-Belapur
4	न्यू फेरी	7,79,274	0	0	7,79,274	New Ferry
5	नवापूर	1,02,420	0	0	1,02,420	Navapur
6	सातपटी	82,626	0	0	82,626	Satpati
7	अर्नाळा	13,962	0	0	13,962	Arnala
8	वसई	3,750	1,01,190	0	1,04,940	Bassein (Vasai)
9	कल्याण	2,750	0	0	2,750	Kalyan
10	मोरा	6,85,229	0	0	6,85,229	Mora
11	कारंजा	3,74,358	0	0	3,74,358	Karanja
12	रेवस	4,99,425	0	0	4,99,425	Rewas
13	मांडवा	14,32,170	0	0	14,32,170	Mandwa
14	धरमतर	--	--	0	--	Dharamtar
15	एलिफंटा	20,62,506	0	0	20,62,506	Elephanta
16	थळ	1,155	0	0	1,155	Thal
17	अलिबाग	0	0	0	0	Alibag
18	रेवदंडा	0	8,847	0	8,847	Revdanda
19	नांदगाव	0	0	0	0	Nandgaon
20	मुरुड	95,488	0	0	95,488	Murud
21	राजपुरी	6,356	2,77,448	0	2,83,804	Rajpuri
22	दिघी	1,94,084	0	0	1,94,084	Dighi
23	कुंभारु	0	0	0	0	Kumbharu
24	श्रीवर्धन	0	0	0	0	Shriwardhan
25	रत्नागिरी	0	14,800	0	14,800	Ratnagiri
26	जयगड	1,80,494	22,314	0	2,02,808	Jaigad
27	दाभोळ	2,41,420	54,518	0	2,95,938	Dabhol
28	केळशी	0	0	0	0	Kelshi
29	बानकोट	1,69,499	0	0	1,69,499	Bankot
30	हर्णई	0	0	0	0	Harnai
31	जैतापूर	0	0	0	0	Jaitapur
32	विजयदुर्ग	0	0	0	0	Vijaydurg
33	मालवण	4,15,131	0	0	4,15,131	Malvan
34	वरोडा	0	0	0	0	Varoda
35	निवती	0	0	0	0	Niwati
36	किरणपाणी	0	0	0	0	Kiranpani
37	इतर बंदरे	31,15,985	1,17,644	0	32,33,629	Other Ports
	एकूण	1,85,22,559	5,96,761	0	1,91,19,320	Maharashtra State

आधार : मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई. / Source :- Chief Port's Officer, Govt. of Maharashtra, Mumbai

22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 22.13
महाराष्ट्र राज्याच्या गौण बंदरातून हाताळलेला (आयात व निर्यात) माल
Cargo (Imports and Exports) Handled at Minor Ports of Maharashtra State
(2017-18)

(टनांमध्ये / In tonnes)

अ.क्र. Sr.No.	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	नाम Name of the Port (2)
1	डहाणू	4,21,400	0	4,21,400	Dahanu
2	ट्रॉम्बे	0	9,506	9,506	Trombay
3	उल्हे- बेलापूर	16,27,662	72,474	17,00,136	Ulwa-Belapur
4	धरमतर	1,48,22,248	43,551	1,48,65,799	Dharamtar
5	रेवदंडा	12,53,654	1,55,865	14,09,519	Revdanda
6	दिघी	9,60,498	208	9,60,706	Dighi
7	दाभोळ	24,77,835	0	24,77,835	Dabhol
8	जयगड	90,84,333	46,62,310	1,37,46,643	Jaigad
9	रत्नागिरी	7,65,517	0	7,65,517	Ratnagiri
10	रेडी	0	6,58,973	6,58,973	Redi
11	विजयदुर्ग	0	0	0	Vijaydurg
12	केळशी	0	1,92,323	1,92,323	Kelshi
महाराष्ट्र राज्य		3,14,13,147	57,95,211	3,72,08,358	Maharashtra State

आधार : मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source :- Chief Port Officer, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

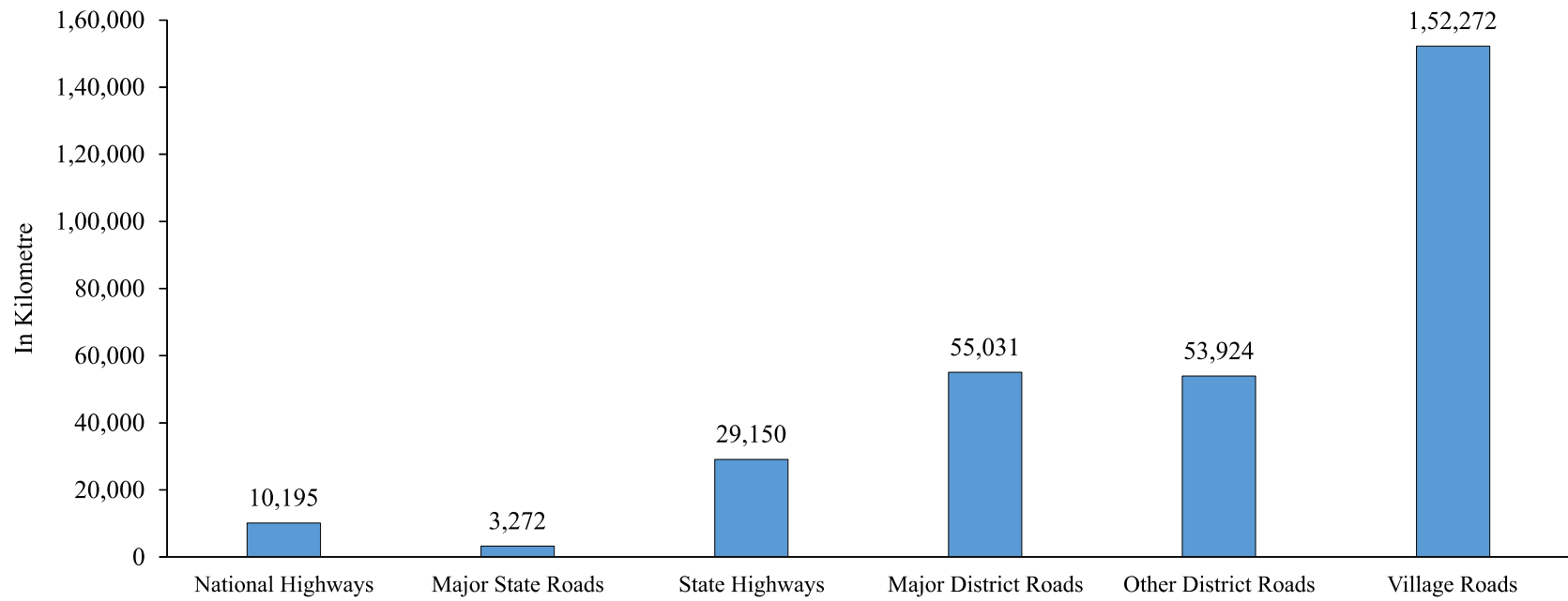
22. परिवहन / TRANSPORT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 22.14
निरनिराळ्या विमानतळावरून होणारी प्रवासी व माल वाहतूक
Passenger and Freight Traffic Originating at Various Airports
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	बाब (2)	राष्ट्रीय Domestic (3)	आंतरराष्ट्रीय International (4)	Item (2)
1	प्रवाशांची एकूण संख्या (लाखांत) (मुंबई विमानतळा वरील)	348.5	134.5	Total number of passengers carried (In Lakhs) (From Mumbai Airport)
2	महाराष्ट्रातील विमानतळावरून (मुंबई वगळून) झालेली प्रवासी वाहतूक (लाखांत)	105.3	3.8	Passengers carried from Airport in Maharashtra (Excluding Mumbai Airport) (In Lakhs)
3	एकूण माल वाहतूक (मुंबई विमानतळावरून) (१००० टन)	258.4	648.0	Total freight carried ('000 tonnes) (From Mumbai Airport)
4	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या विमानतळावरून झालेली माल वाहतूक (मुंबई वगळून) (१००० टनांत)	50.6	0.9	Total freight carried from Airports in Maharashtra ('000 tonnes) (Excluding Mumbai Airport)

आधार : भारतीय विमानतळ प्राधिकरण.

Source: Airport Authority of India.

Table No. 22.7
Road Length according to different classes 2017-18

२३. पणन व साठवणूक

२३.१ या विभागात नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या व शिधावाटप/रास्त भावांची दुकाने, शासकीय गोदाम साठवणूक क्षमता याबाबत आकडेवारी दिली आहे.

23. MARKETING AND STORAGE

23.1. In this section data on number of regulated markets and an authorized ration/fair price shops and storage capacity in Government warehouses are given.

23. पणन व साठवणूक / MARKETING AND STORAGE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.23.1

जिल्हानिहाय नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या / Number of Regulated Markets by District
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या Number of regulated Markets	प्रत्येक नियंत्रित बाजारपेठेमागे असलेल्या खेड्यांची संख्या Number of average villages served per regulated Market	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	मुंबई शहर	1	6	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर			Mumbai Suburban
3	ठाणे	5	174	Thane
4	पालघर	3	163	Palghar
5	रायगड	9	197	Raigad
6	रत्नागिरी	1	151	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	1	739	Sindhudurg
8	नाशिक	17	91	Nashik
9	धुळे	4	134	Dhule
10	नंदुरबार	6	130	Nandurbar
11	जळगाव	12	93	Jalgaon
12	अहमदनगर	14	101	Ahmednager
13	पुणे	13	105	Pune
14	सातारा	10	150	Satara
15	सांगली	7	78	Sangli
16	सोलापूर	11	79	Solapur
17	कोल्हापूर	4	301	Kolhapur
18	औरंगाबाद	10	127	Aurangabad
19	जालना	8	107	Jalna
20	परभणी	11	95	Parbhani
21	हिंगोली	7	62	Hingoli
22	बीड	10	129	Beed
23	नांदेड	19	86	Nanded
24	उस्मानाबाद	9	82	Osmanabad
25	लातूर	11	71	Latur
26	बुलढाणा	13	117	Buldhana
27	अकोला	7	153	Akola
28	वाशिम	6	105	Washim
29	अमरावती	12	133	Amravati
30	यवतमाळ	17	119	Yavatmal
31	वर्धा	7	158	Wardha
32	नागपूर	13	152	Nagpur
33	भंडारा	5	161	Bhandara
34	गोंदिया	7	112	Gondiya
35	चंद्रपूर	13	121	Chandrapur
36	गडचिरोली	4	261	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		307	5,043	Maharashtra State

आधार : पणन उप संचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Deputy Director of Marketing, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. पणन व साठवणूक / MARKETING AND STORAGE
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 23.2
गोदामांची / वखारांची संख्या व साठवणूक क्षमता
Number and capacity of storage units (godowns/warehouses)
(2017-18)

(मेट्रिक टनात/ In Metric Tonnes)

अ.क्र. Sr. No.	संस्थेचे नांव	संख्या No.	क्षमता Capacity	Name of Agency
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	भारतीय अन्न महामंडळ	13	8,48,255	Food Corporation of India
2	महाराष्ट्र राज्य वखार महामंडळ	1,124	18,91,044	State warehousing Corporation
3	केंद्रीय वखार महामंडळ *	35	13,20,954	Central warehousing Corporation *
4	इतर #	965	6,58,624	Other #
	एकूण	2,137	47,18,877	Total

NA - Not Available

* महाराष्ट्र राज्याकरिता / * For Maharashtra State

जून, २०१७ अखेर / At the end of June, 2017

आधार: १) भारतीय खाद्य महामंडळ

२) अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

३) महाराष्ट्र राज्य वखार महामंडळ, पुणे

४) केंद्रीय वखार महामंडळ

Source.- 1) Food Corporation of India

2) Food and Civil Supplies Department, Government of Maharashtra, Mumbai

3) Maharashtra State Warehousing Corporation, Pune

4) Central warehousing Corporation

23. पणन व साठवणूक / MARKETING AND STORAGE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 23.3

शासकीय गोदामांची संख्या व त्यांची क्षमता / Number and capacity of State Owned Godowns
(2017-18)[#]

(गोदामाची क्षमता मे. टन / Godown capacity in M.T)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	शासकीय गोदामे Govt. owned Godowns		नादुरुस्त झाल्यामुळे उपयुक्त नसलेली Non repairable and of no use		भाड्याने घेतलेली Hired		भाड्याने दिलेली Leased out		उपलब्ध गोदामे Available Godowns		District
		गोदामे	क्षमता	गोदामे	क्षमता	गोदामे	क्षमता	गोदामे	क्षमता	गोदामे	क्षमता	
		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	
1	मुंबई शहर											Mumbai City Mumbai Suburban
2	मुंबई उपनगर	13	8,723	4	917	0	0	0	0	9	7,806	
3	ठाणे	16	8,000	1	500	0	0	0	0	15	7,500	Thane
4	पालघर	24	9,750	3	800	0	0	1	300	20	8,650	Palghar
5	रायगड	57	23,850	30	10,800	2	12,025	0	0	29	25,075	Raigad
6	रत्नागिरी	48	20,630	17	4,000	0	0	1	250	30	16,380	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	17	9,080	0	0	3	590	0	0	20	9,670	Sindhudurg
8	नाशिक	30	21,300	7	8,150	7	3,200	0	0	30	16,350	Nashik
9	धुळे	21	12,240	1	750	3	2,800	0	0	23	14,290	Dhule
10	नंदुरबार	27	13,500	2	1,000	1	500	0	0	26	13,000	Nandurbar
11	जळगाव	36	23,630	4	850	8	5,100	0	0	40	27,880	Jalgaon
12	अहमदनगर	78	55,650	32	17,700	3	2,000	4	1,600	45	38,350	Ahmednager
13	पुणे	51	46,000	9	3,590	0	0	0	0	42	42,410	Pune
14	सातारा	49	25,630	13	3,590	1	300	0	0	37	22,340	Satara
15	सांगली	36	22,280	6	2,350	0	0	0	0	30	19,930	Sangli
16	सोलापूर	32	38,024	0	0	12	6,350	0	0	44	44,374	Solapur
17	कोल्हापूर	24	18,100	2	550	0	0	0	0	22	17,550	Kolhapur
18	औरंगाबाद	19	19,758	7	4,532	10	8,250	0	0	22	23,476	Aurangabad
19	जालना	20	20,450	9	3,550	0	0	0	0	11	16,900	Jalna
20	परभणी	21	9,900	1	500	2	1,300	0	0	22	10,700	Parbhani
21	हिंगोली	14	11,760	1	500	0	0	0	0	13	11,260	Hingoli
22	बीड	40	29,090	12	6,310	5	4,500	0	0	33	27,280	Beed
23	नांदेड	55	26,490	11	3,750	1	500	0	0	45	23,240	Nanded
24	उस्मानाबाद	30	17,000	7	2,600	3	1,500	0	0	26	15,900	Osmanabad
25	लातूर	25	20,930	6	4,900	3	1,500	0	0	22	17,530	Latur
26	बुलढाणा	25	11,460	1	500	12	3,790	1	1,080	35	13,670	Buldhana
27	अकोला	21	12,450	1	500	10	5,150	0	0	30	17,100	Akola
28	वाशिम	15	9,750	0	0	5	1,400	0	0	20	11,150	Washim
29	अमरावती	37	19,790	0	0	3	3,250	0	0	40	23,040	Amravati
30	यवतमाळ	40	23,040	5	2,500	1	500	1	1,080	35	19,960	Yavatmal
31	वर्धा	15	10,285	2	2,000	2	1,000	0	0	15	9,285	Wardha
32	नागपूर	55	28,709	15	4,428	8	6,910	1	853	47	30,338	Nagpur
33	भंडारा	18	11,080	3	2,000	1	550	0	0	16	9,630	Bhandara
34	गोंदिया	19	12,400	7	2,050	0	0	1	300	11	10,050	Gondiya
35	चंद्रपूर	32	18,240	2	750	0	0	0	0	30	17,490	Chandrapur
36	गडचिरोली	42	25,050	4	1,850	0	0	8	4,100	30	19,100	Gadchiroli
	महाराष्ट्र	1,102	6,94,019	225	98,767	106	72,965	18	9,563	965	6,58,654	Maharashtra

जून, २०१७ अखेर / At the end of June 2017

आधार : अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source : Food and Civil Supplies Department, Government of Maharashtra, Mumbai.

23. पणन व साठवणूक / MARKETING AND STORAGE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 23.4

निवडक वस्तूंची संस्थाद्वारे वसुली / Procurement of selected commodities by Agencies
(2017-18)

(मेट्रिक टनांत / In Metric tonnes)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	ज्वारी / Jowar				भात / Paddy				Districts
		राज्य शासन State Government	भारतीय अन्न महामंडळ Food Corporation of India	इतर Others	एकूण Total	राज्य शासन State Government	भारतीय अन्न महामंडळ Food Corporation of India	इतर Others	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	0.0	0.0	0.0	0.0	7,598.7	0.0	0.0	7,598.7	Thane
4	पालघर	0.0	0.0	0.0	0.0	8,759.7	0.0	0.0	8,759.7	Palghar
5	रायगड	0.0	0.0	0.0	0.0	5,984.1	0.0	0.0	5,984.1	Raigad
6	रत्नागिरी	0.0	0.0	0.0	0.0	812.2	0.0	0.0	812.2	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0.0	0.0	0.0	0.0	1,400.1	0.0	0.0	1,400.1	Sindhudurg
8	नाशिक	0.0	0.0	0.0	0.0	2,105.1	0.0	0.0	2,105.1	Nashik
9	धुळे	3.2	0.0	0.0	3.2	0.0	0.0	0.0	0.0	Dhule
10	नंदुरबार	366.2	0.0	0.0	366.2	8.6	0.0	0.0	8.6	Nandurbar
11	जळगाव	433.5	0.0	0.0	433.5	0.0	0.0	0.0	0.0	Jalgaon
12	अहमदनगर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Ahmednager
13	पुणे	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Pune
14	सातारा	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Satara
15	सांगली	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Sangli
16	सोलापूर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Solapur
17	कोल्हापूर	0.0	0.0	0.0	0.0	18.7	0.0	0.0	18.7	Kolhapur
18	औरंगाबाद	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Aurangabad
19	जालना	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Jalna
20	परभणी	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Parbhani
21	हिंगोली	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Hingoli
22	बीड	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Beed
23	नांदेड	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Nanded
24	उस्मानाबाद	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Osmanabad
25	लातूर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Latur
26	बुलढाणा	284.2	0.0	0.0	284.2	0.0	0.0	0.0	0.0	Buldhana
27	अकोला	13	0.0	0.0	13	0.0	0.0	0.0	0.0	Akola
28	वाशिम	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Washim
29	अमरावती	1,581.4	0.0	0.0	1,581.4	33.6	0.0	0.0	33.6	Amravati
30	यवतमाळ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Yavatmal
31	वर्धा	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Wardha
32	नागपूर	0.0	0.0	0.0	0.0	2,315.9	0.0	0.0	2,315.9	Nagpur
33	भंडारा	0.0	0.0	0.0	0.0	73,688.7	0.0	0.0	73,688.7	Bhandara
34	गोंदिया	0.0	0.0	0.0	0.0	87,563.2	0.0	0.0	87,563.2	Gondiya
35	चंद्रपूर	0.0	0.0	0.0	0.0	6,648.4	0.0	0.0	6,648.4	Chandrapur
36	गडचिरोली	0.0	0.0	0.0	0.0	70,185.5	0.0	0.0	70,185.5	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	2,681.45	0.00	0.00	2,681.50	2,67,122.5	0.0	0.0	2,67,122.5	Maharashtra State

तक्ता क्रमांक / Table No. 23 .4 contd...

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	बाजरी / Bajra				मका / Maize				Districts
		राज्य शासन State Government	भारतीय अन्न महामंडळ Food Corporation of India	इतर Others	एकूण Total	राज्य शासन State Government	भारतीय अन्न महामंडळ Food Corporation of India	इतर Others	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	मुंबई शहर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Thane
4	पालघर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Palghar
5	रायगड	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Raigad
6	रत्नागिरी	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Sindhudurg
8	नाशिक	0.0	0.0	0.0	0.0	10,028.5	0.0	0.0	10,028.5	Nashik
9	धुळे	0.0	0.0	0.0	0.0	2,174.1	0.0	0.0	2,174.1	Dhule
10	नंदुरबार	0.0	0.0	0.0	0.0	1,164.5	0.0	0.0	1,164.5	Nandurbar
11	जळगाव	0.0	0.0	0.0	0.0	5,132.1	0.0	0.0	5,132.1	Jalgaon
12	अहमदनगर	0.0	0.0	0.0	0.0	2,860.5	0.0	0.0	2,860.5	Ahmednager
13	पुणे	0.0	0.0	0.0	0.0	291.7	0.0	0.0	291.7	Pune
14	सातारा	0.0	0.0	0.0	0.0	984.2	0.0	0.0	984.2	Satara
15	सांगली	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Sangli
16	सोलापूर	0.0	0.0	0.0	0.0	10,963.8	0.0	0.0	10,963.8	Solapur
17	कोल्हापूर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Kolhapur
18	औरंगाबाद	0.0	0.0	0.0	0.0	7,679.2	0.0	0.0	7,679.2	Aurangabad
19	जालना	0.0	0.0	0.0	0.0	22.6	0.0	0.0	22.6	Jalna
20	परभणी	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Parbhani
21	हिंगोली	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Hingoli
22	बीड	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Beed
23	नांदेड	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Nanded
24	उस्मानाबाद	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Osmanabad
25	लातूर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Latur
26	बुलढाणा	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Buldhana
27	अकोला	0.0	0.0	0.0	0.0	34.7	0.0	0.0	34.7	Akola
28	वाशिम	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Washim
29	अमरावती	0.0	0.0	0.0	0.0	390.4	0.0	0.0	390.4	Amravati
30	यवतमाळ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Yavatmal
31	वर्धा	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Wardha
32	नागपूर	0.0	0.0	0.0	0.0	848.6	0.0	0.0	848.6	Nagpur
33	भंडारा	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Bhandara
34	गोंदिया	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Gondiya
35	चंद्रपूर	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Chandrapur
36	गडचिरोली	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	0.0	0.0	0.0	0.0	42,574.6	0.0	0.0	42,574.6	Maharashtra State

आधार : अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source : Food and Civil Supplies Department, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

23. पणन व साठवणूक / MARKETING AND STORAGE
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 23.5
अधिकृत शिधावाटप दुकाने / Number of authorised fair price shops

वर्ष	ग्रामीण / Rural				नागरी / Urban				एकूण / Total			
	सरकारी	सहकारी	इतर	एकूण	सरकारी	सहकारी	इतर	एकूण	सरकारी	सहकारी	इतर	एकूण
	Government	Co-operative	Others	Total	Government	Co-operative	Others	Total	Government	Co-operative	Others	Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)
1990-91	--	6,903	18,974	25,877	--	2,747	6,807	9,554	--	9,650	25,781	35,431
1998-99	--	N.A.	N.A.	34,272	--	N.A.	N.A.	10,900	--	N.A.	N.A.	45,172
1999-00	--	N.A.	N.A.	35,708	--	N.A.	N.A.	10,997	--	N.A.	N.A.	46,705
2000-01	--	--	--	37,503	--	--	--	11,286	--	--	--	48,789
2007-08	5,048	5,695	25,107	35,850	632	2,543	7,928	11,103	5,680	8,238	3,3035	46,953
2009-10	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	50,344
2010-11	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	50,405
2011-12	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	50,645
2012-13	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	50,339
2013-14	219	5,478	32,070	37,767	46	3,193	10,440	13,679	265	8,651	42,528	51,444
2014-15	225	5,558	32,186	37,969	46	3,118	10,522	13,686	353	8,676	42,658	51,687
2015-16	223	5,750	32,373	38,346	47	3,109	10,558	13,714	270	8,859	42,931	52,060
2016-17	224	5,736	32,366	38,326	140	3,009	10,527	13,676	444	8,745	42,813	52,002
2017-18	236	5,612	32,668	38,516	140	2,979	11,066	13,482	376	8,591	43,734	51,998

टिप : N.A. - उपलब्ध नाही / Not Available

आधार - अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Food and Civil Supplies Department, Government of Maharashtra, Mumbai

२४. संपर्क साधने

२४.१ पोस्ट व तार कार्यालये, दूरध्वनी केंद्रे वगैरे या संबंधीची आकडेवारी या विभागात दिलेली आहे.

24. COMMUNICATIONS

24.1 Statistics on Post and Telegraph offices, Tele-communication centres etc. are given in this

24. संपर्क साधने / COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.24.1

टपाल व तार घरे / Number of Postal Institutions
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे वर्ष / Year	टपाल घरे No. of Post Offices	प्रति टपाल घरावर सेवेचा लाभ मिळणारी लोकसंख्या Population served per post office	टपाल पेट्या No. of letter boxes	मूळ दूरध्वनी केंद्रे No. of Telephone Exchanges	दूरध्वनीची संख्या No. of Telephone Connections	सार्वजनिक दूरध्वनीची संख्या No. of Public call Offices	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
	1950-51	1,496	21,302	894	327	3,585	230	
	1960-61	5,437	7,699	9,746	529	15,259	341	
	1980-81	11,373	5,662	42,290	1,067	4,39,385	2,637	
	1990-91	11,929	6,521	43,321	1,711	10,27,159	12,339	
	1999-00	12,155	N.A.	46,109	N.A.	N.A.	N.A.	
	2010-11	12,570	N.A.	50,703	4,603	2,07,507	1,56,966	
	2011-12	12,526	N.A.	48,933	N.A.	N.A.	N.A.	
	2013-14	12,598	94,82,105	48,223	N.A.	17,50,769	95,488	
	2014-15	12,601	8,980	43,610	4,309	14,61,369	61,919	
	2015-16	12,599	14,57,430	43,039	4,662	32,22,653	1,45,148	
	2016-17	12,599	3,99,356	54,113	N.A.	30,39,153	1,26,142	
1	मुंबई शहर	109	14,29,399	547	264	18,08,191	50,729	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	121	5,77,132	736				Mumbai Suburban
3	ठाणे	214	60,27,511	512	--	1,08,673	11,329	Thane
4	पालघर, कल्याण	227	30,053	855	157			Palghar, Kalyan
5	रायगड (ग्रामीण)	453	15,898	998	146	24,156	227	Raigad(Rural)
6	रत्नागिरी	663	2,436	1,833	167	30,034	557	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	371	2,290	1,417	105	22,708	631	Sindhudurg
8	नाशिक	672	18,222	2,179	240	90,474	1,654	Nashik
9	धुळे	275	7,458	545				Dhule
10	नंदुरबार	198	8,325	669	132	24,589	514	Nandurbar
11	जळगाव	535	15,910	1,796	196	49,243	3,222	Jalgaon
12	अहमदनगर	665	11,241	1,216	284	51,177	1,243	Ahmednagar
13	पुणे	792	98,815	2,003	289	2,48,231	3,525	Pune
14	सातारा	666	4,218	2,724	210	32,560	750	Satara
15	सांगली	419	6,735	1,172	307	40,329	753	Sangli
16	सोलापूर	330	61,403	1,303	203	36,948	843	Solapur
17	कोल्हापूर	563	6,885	1,545	298	71,609	1,367	Kolhapur
18	औरंगाबाद	353	10,485	451	106	34,297	622	Aurangabad
19	जालना	177	15,972	240	48	8,228	0	Jalna
20	परभणी	194	4,193	638				Parbhani
21	हिंगोली	114	4,193	376	87	10,134	533	Hingoli
22	बीड	330	6,902	1,357	118	11,061	155	Beed
23	नांदेड	470	7,152	509	118	15,476	3,333	Nanded
24	उस्मानाबाद	276	4,525	870	83	7,966	160	Osmanabad
25	लातूर	289	4,080	981	122	15,743	806	Latur
26	बुलढाणा	353	7,327	1,354	111	14,348	580	Buldhana
27	अकोला	235	7,719	1,087				Akola
28	वाशिम	164	7,300	763	125	21,375	320	Washim
29	अमरावती	454	6,362	1,754	129	28,953	2,358	Amravati
30	यवतमाळ	370	7,493	1,532	83	13,237	382	Yavatmal
31	वर्धा	183	7,108	801	61	12,205	44	Wardha
32	नागपूर	346	13,450	1,379	111	91,249	479	Nagpur
33	भंडारा	137	8,762	701				Bhandara
34	गोंदिया	168	7,872	805	108	16,872	293	Gondiya
35	चंद्रपूर	329	6,700	1,575	95	15,024	62	Chandrapur
36	गडचिरोली	197	5,446	1,178	30	3,799	11	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	12,412	84,66,972	40,401	4,533	29,58,889	87,482	Maharashtra State

टिप / Note: N.A उपलब्ध नाही / Not Available

आधार: (१) पोस्ट-मास्तर जनरल, महाराष्ट्र विभाग, मुंबई / Post-Master General, Maharashtra Circle, Mumbai

Source: (२) महाराष्ट्र टेलिकॉम विभाग, बी. एस. एन. एल लिमिटेड मुंबई / Maharashtra Telecom Circle, BSNL Limited Mumbai

(३) महानगर दूरध्वनी निगम लिमिटेड, मुंबई. / Mahanagar Telephone Nigam Ltd., Mumbai.

२५. पर्यटन व मूलकी हवाई वाहतूक

२५.१ मुंबईत उतरणाऱ्या परदेशी पर्यटकांच्यासंबंधी आकडेवारी या विभागात देण्यात आली आहे.

२५.२ तसेच उड्डाण क्लब, विमाने व प्रशिक्षित व्यक्तींच्या संबंधी आकडेवारी या विभागात दिलेली आहे.

25. TOURISM AND CIVIL AVIATION

25.1. Data on foreign tourists disembarked at Mumbai are given in this section.

25.2. Flying clubs, Planes and persons trained also given in this section.

25. पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक / TOURISM AND CIVIL AVIATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.25.1
मुंबईत उतरणारे परदेशी पर्यटक / Foreign Tourists disembarking at Mumbai
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No	नागरिकत्वाचा देश	परदेशी पर्यटकांची संख्या No. of foreign tourists	Country of Nationality	अ.क्र. Sr. No	नागरिकत्वाचा देश	परदेशी पर्यटकांची संख्या No. of foreign tourists	Country of Nationality
(1)	(2)	(3)	(2)	(1)	(2)	(3)	(2)
	उत्तर अमेरिका		North America		आफ्रिका		Africa
1	कॅनडा	65,411	Canada	39	केनया	25,812	Kenya
2	संयुक्त राज्य अमेरिका	3,18,068	U.S.A.	40	मॉरिशियस	16,892	Mauritius
	एकूण	3,83,479	Total	41	नायजेरिया	3,618	Nigeria
	मध्य व दक्षिण अमेरिका		Central and South America	42	दक्षिण आफ्रिका	28,074	South Africa
3	अर्जेन्टिना	1,532	Argentina	43	सूदान	8,399	Sudan
4	ब्राझील	4,548	Brazil	44	टॉंझानिया	11,019	Tanzania
5	मेक्सिको	2,192	Mexico	45	इजिप्त	8,355	Egypt
6	इतर	6,510	Others	46	इतर	30,803	Others
	एकूण	14,782	Total		एकूण	1,32,972	Total
	पश्चिम युरोप		Western Europe		पश्चिम आशिया		West Asia
7	ऑस्ट्रिया	5,157	Austria	47	बाहरेन	4,593	Bahrain
8	बेल्जियम	15,755	Belgium	48	संयुक्त अरब	26,761	U.A.E.
9	डेन्मार्क	5,004	Denmark	49	टर्की	10,707	Turkey
10	फिनलँड	1,875	Finland	50	ईस्त्राईल	28,717	Israel
11	फ्रान्स	53,668	France	51	इराक	5,792	Iraq
12	जर्मनी	56,570	Germany	52	ओमान	27,555	Oman
13	आयलँड	6,041	Ireland	53	सौदी अरेबिया	11,125	Saudi Arabia
14	ग्रीस	1,687	Greece	54	येमेन अरब रिप.	12,279	Yemen Arab Rep.
15	इटली	18,802	Italy	55	इतर	10,179	Others
16	नेदरलँड	19,240	Netherland		एकूण	1,37,708	Total
17	नॉर्वे	3,738	Norway		दक्षिण आशिया		South Asia
18	पोर्तुगाल	30,866	Portugal	56	अफगाणिस्तान	597	Afghanistan
19	स्पेन	13,356	Spain	57	बांगलादेश	8,626	Bangladesh
20	स्विडन	8,528	Sweden	58	श्रीलंका	27,323	Sri Lanka
21	स्विझरलँड	12,154	Switzerland	59	पाकिस्तान	2,789	Pakistan
22	इंग्लँड	2,59,396	U.K.	60	इराण	9,210	Iran
23	इतर	1,454	Others	61	मालदिव	529	Maldives
	एकूण	5,13,291	Total	62	नेपाळ	19,518	Nepal
	पूर्व युरोप		Eastern Europe	63	भूतान	253	Bhutan
24	झेकोस्लोव्हाकिया	2,524	Czechoslovakia		एकूण	68,845	Total
25	हंगेरी	1,904	Hungary		पूर्व आशिया		East Asia
26	पोलंड	6,253	Poland	64	चायाना	46,727	China
27	कझाकस्तान	231	Kazakhstan	65	तायवान	5,598	Taiwan
28	रशिया	6,415	Russian Fed	66	जपान	38,497	Japan
29	युक्रेन	3,534	Ukraine	67	कोरिया	20,503	Rep. of Korea
30	इतर	8,326	Others	68	इतर	374	Others
	एकूण	29,188	Total		एकूण	1,11,700	Total
	दक्षिण-पूर्व आशिया		South-East Asia		ऑस्ट्रेलिया		Australia
31	इंडोनेशिया	11,301	Indonesia	69	ऑस्ट्रेलिया	53,176	Australia
32	मलेशिया	27,380	Malaysia	70	युझिलँड	14,715	New zealand
33	फिलिपाईन्स	9,983	Philippines	71	इतर	1,628	Others
34	सिंगापूर	35,170	Singapore		एकूण	69,519	Total
35	थायलँड	15,269	Thailand				
36	व्हियतनाम	2,401	Vietnam	72	इतरत्र अवर्गीकृत	3,354	Not Classified
37	म्यानमार	1,595	Myanmar				Elsewhere
38	इतर	487	Others		एकूण	15,68,425	Grand Total
	एकूण	1,03,587	Total				

आधार: इंडिया टुरिझम स्टॅटिस्टीक्स - २०१७, पर्यटन विभाग, भारत सरकार

Source : India Tourism Statistics - 2017, Department of Tourism, Govt. of India.

25. पर्यटन व मुलकी हवाई वाहतूक / TOURISM AND CIVIL AVIATION
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.25.2

उड्डान क्लब, विमाने व प्रशिक्षित व्यक्तींची संख्या / Number of flying clubs, planes and persons trained
(2015-16)

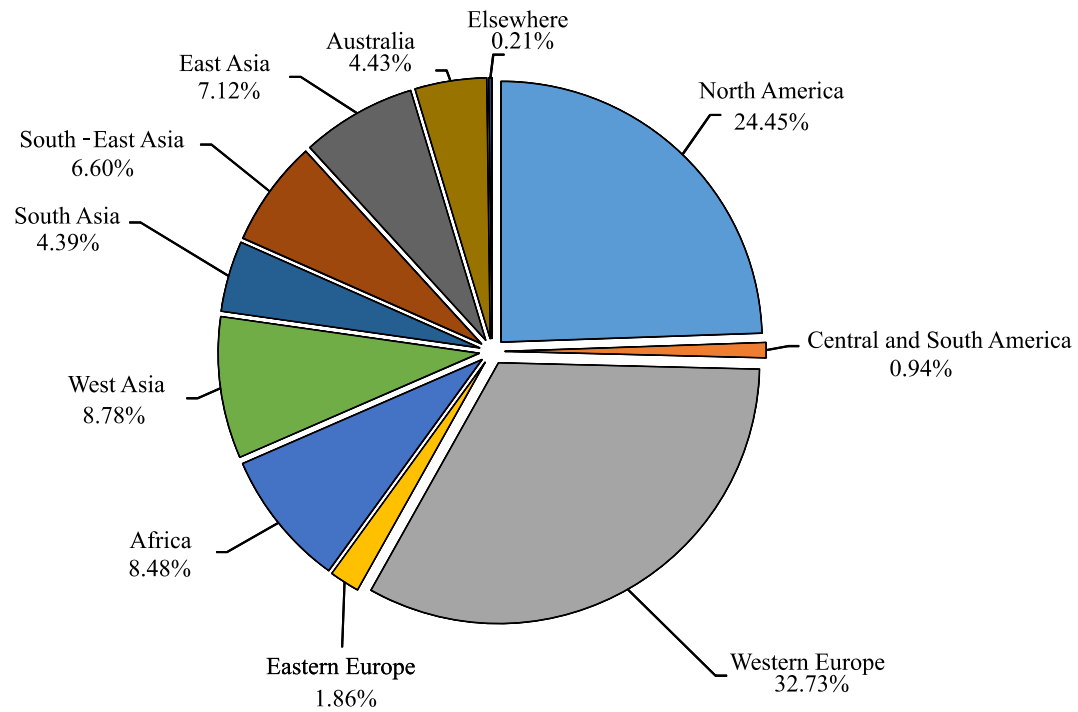
अ.क्र. Sr. No.	उड्डान क्लबचे नाव	उड्डान क्लबची संख्या No.of Flying clubs	विमानांची संख्या / No. of Planes			प्रशिक्षित व्यक्तींची संख्या No. of persons trained	एकूण
			चालू स्थितीत In Operation	चालू स्थितीत नसलेली Not in Operation	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	नागपूर उड्डान क्लब	1	4	0	4	17	Nagpur flying club
2	मुंबई उड्डान क्लब	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Mumbai flying club
	एकूण	1	4	0	4	17	Total

आधार : उड्डान क्लब, मुंबई व नागपूर

Source : Flying Clubs, Mumbai and Nagpur.

N.A. — उपलब्ध नाही / Not Available

Table No. 25.1
Foreign Tourists disembarking at Mumbai (2017)

२६. कामगार व सेवायोजन

२६.१ या विभागामध्ये राज्य शासकीय कर्मचारी, दुकाने व संस्था अधिनियमाखालील रोजगार, इतर रोजगार, उद्योगधंद्यातील कामगारांची गैरहजेरी, कामगार संघटना यांची आणि कामगार विषयक इतर माहिती दिली आहे.

२६.२ कारखान्यातील ऐच्छिक गैरहजेरीची आकडेवारी ही कामगारांच्या व्यक्तीगत कारणामुळे झालेल्या गैरहजेरीशी संबंधित आहे. म्हणून यामध्ये संप, टाळेबंदी व तात्पुरते कामावरून दूर करणे इ. कारणामुळे झालेल्या गैरहजेरीचा समावेश केलेला नाही. कारखाना अधिनियम कायदा, १९४८ नुसार जो "कामगार" आहे त्यांचा समावेश आहे. परंतु त्यात पर्यवेक्षक किंवा व्यवस्था पहाणारे किंवा खाजगी जागांवर काम करणारे यांचा अंतर्भाव होत नाही. याशिवाय फक्त नियमित काम करणाऱ्यांचा (यात प्रासंगिक व बदली कामगारांचा समावेश नाही) समावेश होतो. "गैरहजेरीचा दर" कामगारांच्या गैरहजेरीमुळे कामगारांच्या कामाच्या पाळ्यांच्या संख्येत झालेली घट व नियमित कामगारांच्या पाळ्यांची संख्या ह्यांचे गुणोत्तर आहे. औद्योगिक वादासंबंधी सांख्यिकी माहिती गोळा करतेवेळी औद्योगिक वाद म्हणजे कामगारांच्या एखाद्या गटाने आपल्या तक्रारी/निषेध व्यक्त करण्याचे उद्देशाने तात्पुरते काम थांबविणे किंवा मागणीकरिता आग्रह धरणे किंवा एक किंवा अधिक कामगारांकडून काम थोपवून ठेवणे इ. असा अर्थ लावण्यात येतो. हे वाद रोजगार, बेरोजगार अथवा करार झालेल्या शर्तीमध्ये तफावत आढळल्यामुळे उद्भवलेल्या परिस्थितीमुळे निर्माण होऊ शकतात. काम थांबवण्याचे "संप व टाळेबंदी" म्हणून ओळखले जाणारे दोनही प्रकार या आकडेवारीत समाविष्ट आहेत. यात राजकीय संप, सहानुभूतीदायक निदर्शने इ.चा समावेश केलेला नाही. या आकडेवारीत ज्या वेगवेगळ्या आर्थिक क्षेत्रातील उदा. कारखाने, लागवड, खाणी, परिवहन, बांधकाम सेवा यात १० किंवा त्याहून जास्त कामगार गुंतलेले आहेत अशा क्षेत्रांचा समावेश आहे. हे सांगणे आवश्यक आहे की, संप व त्यामध्ये गुंतलेले कामगार ह्यांच्या मासिक आकडेवारीची १२ महिन्यांची बेरीज केली तर वार्षिक आकडेवारीची माहिती होत नाही, हे ध्यानात घ्यावे, कारण प्रत्यक्षात संपाचा कालखंड हा एक महिन्यापेक्षा अधिक काळही असू शकतो.

26. LABOUR AND EMPLOYMENT

26.1. Data on State Government Employees, employment under shops and establishments employment market information, absenteeism in industries, trade unions and other information about labourers are given in this section.

26.2. The absenteeism statistics relate to only voluntary absenteeism defined as absence due to reasons which are personal to the individuals concerned. As such, absence of a worker on account of strike, lock-out or lay-off is not considered. They cover 'workers' as defined by the Factories Act, 1948, but exclude persons holding position of supervision or management or employed in confidential position. Moreover, only regular workers (excluding casual and substitute workers) are considered. The absenteeism rate is the ratio of number of man shifts lost due to absences to the number of man shifts scheduled to work. For the purpose of statistics regarding industrial disputes, an industrial dispute is taken to be a temporary stoppage of work by a group of employees to express a grievance or enforce a demand or temporary withholding of work from a group of employees by one employee (or a group of employees) in connection with matters relating to employment or non-employment or terms or conditions of employment. Thus, both the types of work stoppages, popularly known as "strike" and "lock-out" respectively are covered. Political strikes, sympathetic demonstrations and the like are however, excluded. The statistics cover such disputes in which the number of workers involved is ten or more in all the sectors of economic activity such as factories, plantations, mines, transport, construction services, etc. It must also be mentioned that the monthly figures of number of strikes and number of workers involved are not adequate to form annual figures because of the fact that the period or duration of the strike may have spread over more than one month.

26. कामगार व सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26.1

दुकाने, व्यापारी संस्था व त्यातील कामगार / Number of Commercial Establishments, Shops and Workers Employed
(2017-18)

अ.क्र. Sr. No.	वर्ष Year	एकूण शहरे No.of Towns	दुकाने Shops		व्यापारी संस्था Commercial Establishments		हॉटेल व उपाहार गृहे Hotels and Restaurants		चित्रपट गृहे Theatres		कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या Establishments having no Employees	एकूण संस्था Total Establishments	एकूण कामगार Total Employees
			संख्या No.	कामगार Employees	संख्या No.	कामगार Employees	संख्या No.	कामगार Employees	संख्या No.	कामगार Employees			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	1970-71	139	90,970	2,23,516	68,921	4,03,155	22,182	1,18,830	507	9,367	2,03,893	3,86,473	7,54,868
2	1980-81	176	1,28,403	3,50,811	1,18,375	5,98,032	29,923	1,50,200	695	12,225	3,05,660	5,83,056	11,11,268
3	1990-91	238	2,05,822	4,75,970	1,93,711	9,92,223	38,974	1,88,947	1,245	11,704	4,93,218	9,32,970	16,68,844
4	2000-01	241	2,72,000	6,08,000	2,94,000	14,70,000	58,000	2,56,000	2,000	16,000	8,34,000	14,60,000	23,50,000
5	2010 [#]	241	4,00,219	9,05,265	4,56,199	25,44,629	73,640	3,42,044	1,852	13,172	17,26,886	26,58,796	38,05,110
6	2011 [#]	241	4,40,970	10,08,284	5,01,553	27,79,938	7,73,294	3,65,428	1,952	13,053	18,58,087	28,79,956	41,66,703
7	2014 [#]	295	18,76,499	12,74,408	6,75,346	36,91,120	88,968	4,37,968	2,682	16,560	9,38,139	35,81,631	54,20,056
8	2015 [#]	295	3,53,174	13,51,378	7,40,435	40,07,280	94,272	4,62,723	2,095	15,106	24,85,289	13,69,976	58,36,487
9	2016 [#]	295	5,56,510	14,40,444	8,20,288	45,11,654	96,656	4,86,550	2,102	15,793	25,99,977	14,75,556	64,54,441
10	2017 [#]	295	5,83,184	15,48,104	8,74,511	47,58,835	96,793	5,22,746	3,079	21,526	28,05,685	15,57,567	68,51,211

आकडे कॅलेंडर वर्षासाठी आहेत. / Figures are given for Calendar year.

टीप : वरील माहिती दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, 1948 च्या कायद्याखाली नोंदलेल्या संस्था संबंधी आहे.

Note : The above information relates to the establishment registered under the Shops and Establishment Act, 1948.

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Commissioner of Labour, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.26.2

सार्वजनिक क्षेत्रात नोंदविलेल्या कारखान्यांची व त्यातील सरासरी कामगारांची उद्योग गटानुसार संख्या

Number of Registered Working Factories and Average Daily Workers employed Categorywise in Public Sector (2017)

अ.क्र.	जिल्हे	उद्योग	चालू कारखाने	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या	Industry	Districts
Sr.No.	(1)	(2)	Number of working factories	Average daily workers employed	(3)	(2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(3)	(2)
1	मुंबई	२(म) (i)	120	48,304	2(m) (i)	Mumbai
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
2	मुंबई उपनगर	२(म) (i)	100	31,471	2(m) (i)	Mumbai Suburban
		२(म) (ii)	2	88	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	1	7	Section 85	
3	ठाणे	२(म) (i)	39	6,592	2(m) (i)	Thane
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
4	पालघर	२(म) (i)	0012	471	2(m) (i)	Palghar
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
5	रायगड	२(म) (i)	38	10,347	2(m) (i)	Raigad
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	1	8	Section 85	
6	रत्नागिरी	२(म) (i)	19	2,142	2(m) (i)	Ratnagiri
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	1	8	Section 85	
7	सिंधुदुर्ग	२(म) (i)	8	430	2(m) (i)	Sindhudurg
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	2	13	Section 85	
8	नाशिक	२(म) (i)	54	11,864	2(m) (i)	Nashik
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
9	धुळे	२(म) (i)	19	797	2(m) (i)	Dhule
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
10	नंदुरबार	२(म) (i)	4	176	2(m) (i)	Nandurbar
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
11	जळगाव	२(म) (i)	25	6,895	2(m) (i)	Jalgaon
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	3	15	Section 85	
12	अहमदनगर	२(म) (i)	28	1,579	2(m) (i)	Ahmednagar
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
13	पुणे	२(म) (i)	122	24,406	2(m) (i)	Pune
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	

तक्ता क्रमांक / Table No. 26. 2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(3)	(2)
14	सातारा	२(म) (i)	28	1,469	2(m) (i)	Satara
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	2	25	Section 85	
15	सांगली	२(म) (i)	20	1,451	2(m) (i)	Sangli
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	3	27	Section 85	
16	सोलापूर	२(म) (i)	14	844	2(m) (i)	Solapur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
17	कोल्हापूर	२(म) (i)	28	1,397	2(m) (i)	Kolhapur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	6	57	Section 85	
18	औरंगाबाद	२(म) (i)	25	1,117	2(m) (i)	Aurangabad
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	2	10	Section 85	
19	जालना	२(म) (i)	8	198	2(m) (i)	Jalna
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
20	परभणी	२(म) (i)	11	441	2(m) (i)	Parbhani
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
21	हिंगोली	२(म) (i)	7	276	2(m) (i)	Hingoli
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
22	बीड	२(म) (i)	4	156	2(m) (i)	Beed
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
23	नांदेड	२(म) (i)	15	982	2(m) (i)	Nanded
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
24	उस्मानाबाद	२(म) (i)	9	633	2(m) (i)	Osmanabad
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
25	लातूर	२(म) (i)	11	746	2(m) (i)	Latur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
26	बुलढाणा	२(म) (i)	13	584	2(m) (i)	Buldhana
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
27	अकोला	२(म) (i)	17	2,829	2(m) (i)	Akola
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
28	वाशिम	२(म) (i)	7	357	2(m) (i)	Washim
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	

तक्ता क्रमांक / Table No. 26. 2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(3)	(2)
29	अमरावती	२(म) (i)	12	479	2(m) (i)	Amaravati
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	1	6	Section 85	
30	यवतमाळ	२(म) (i)	14	909	2(m) (i)	Yavatmal
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	3	22	Section 85	
31	वर्धा	२(म) (i)	8	280	2(m) (i)	Wardha
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
32	नागपूर	२(म) (i)	37	9,278	2(m) (i)	Nagpur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
33	भंडारा	२(म) (i)	7	284	2(m) (i)	Bhandara
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
34	गोंदिया	२(म) (i)	4	190	2(m) (i)	Gondiya
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
35	चंद्रपूर	२(म) (i)	11	968	2(m) (i)	Chandrapur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
36	गडचिरोली	२(म) (i)	3	121	2(m) (i)	Gadchiroli
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	0	0	Section 85	
	एकूण	२(म) (i)	901	1,71,463	2(m) (i)	Total
		२(म) (ii)	2	88	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	25	198	Section 85	

आधार : औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source: Directorate of Industrial Safety and Health, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 3

खाजगी क्षेत्रात नोंदविलेल्या कारखान्यांची व त्यातील सरासरी कामगारांची उद्योग गटानुसार संख्या
 Industry typewise number of Registered working factories and average daily workers employed therein in
 Private Sector
 (2017)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	उद्योग (3)	चालू कारखाने Number of working factories (4)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers employed (5)	Industry (3)	Districts (2)
1	मुंबई	र(म) (i)	1,054	42,687	2(m) (i)	Mumbai
		र(म) (ii)	19	310	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	130	1,495	Section 85	
2	मुंबई उपनगर	र(म) (i)	2,950	2,08,268	2(m) (i)	Mumbai Suburban
		र(म) (ii)	16	317	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	209	1,793	Section 85	
3	ठाणे	र(म) (i)	4,210	3,50,859	2(m) (i)	Thane
		र(म) (ii)	3	27	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	614	10,154	Section 85	
	पालघर	र(म) (i)	2,418	1,82,312	2(m) (i)	Palghar
		र(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	1,000	12,671	Section 85	
4	रायगड	र(म) (i)	1,086	1,14,288	2(m) (i)	Raigad
		र(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	146	2,202	Section 85	
5	रत्नागिरी	र(म) (i)	206	26,859	2(m) (i)	Ratnagiri
		र(म) (ii)	0	50	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	139	821	Section 85	
6	सिंधुदुर्ग	र(म) (i)	57	2,694	2(m) (i)	Sindhudurg
		र(म) (ii)	1	37	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	70	410	Section 85	
7	नाशिक	र(म) (i)	1,333	83,725	2(m) (i)	Nashik
		र(म) (ii)	7	107	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	158	1,459	Section 85	
8	धुळे	र(म) (i)	159	12,964	2(m) (i)	Dhule
		र(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	122	674	Section 85	
9	नंदुरबार	र(म) (i)	33	4,927	2(m) (i)	Nandurbar
		र(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	33	236	Section 85	
10	जळगाव	र(म) (i)	595	28,668	2(m) (i)	Jalgaon
		र(म) (ii)	8	914	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	227	1,987	Section 85	
11	अहमदनगर	र(म) (i)	673	35,521	2(m) (i)	Ahmednagar
		र(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	251	3,576	Section 85	
12	पुणे	र(म) (i)	4,369	5,75,845	2(m) (i)	Pune
		र(म) (ii)	4	100	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	192	2,034	Section 85	

तक्ता क्रमांक / Table No. 26. 3 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(3)	(2)
13	सातारा	२(म) (i)	421	61,106	2(m) (i)	Satara
		२(म) (ii)	2	90	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	93	324	Section 85	
14	सांगली	२(म) (i)	425	35,914	2(m) (i)	Sangli
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	125	616	Section 85	
15	सोलापूर	२(म) (i)	521	38,060	2(m) (i)	Solapur
		२(म) (ii)	3	301	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	3,055	20,630	Section 85	
16	कोल्हापूर	२(म) (i)	1,153	1,06,714	2(m) (i)	Kolhapur
		२(म) (ii)	0	8	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	464	3,386	Section 85	
17	औरंगाबाद	२(म) (i)	881	1,05,718	2(m) (i)	Aurangabad
		२(म) (ii)	4	72	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	211	1,064	Section 85	
18	जालना	२(म) (i)	139	11,761	2(m) (i)	Jalna
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	38	305	Section 85	
19	परभणी	२(म) (i)	104	10,791	2(m) (i)	Parbhani
		२(म) (ii)	1	18	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	79	466	Section 85	
20	हिंगोली	२(म) (i)	95	13,680	2(m) (i)	Hingoli
		२(म) (ii)	1	12	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	57	502	Section 85	
21	बीड	२(म) (i)	32	979	2(m) (i)	Beed
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	25	1,514	Section 85	
22	नांदेड	२(म) (i)	83	26,563	2(m) (i)	Nanded
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	144	1,127	Section 85	
23	उस्मानाबाद	२(म) (i)	41	6,110	2(m) (i)	Osmanabad
		२(म) (ii)	21	257	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	18	105	Section 85	
24	लातूर	२(म) (i)	90	13,903	2(m) (i)	Latur
		२(म) (ii)	1	18	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	21	80	Section 85	
25	बुलढाणा	२(म) (i)	100	9,380	2(m) (i)	Buldhana
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	81	243	Section 85	
26	अकोला	२(म) (i)	92	4,753	2(m) (i)	Akola
		२(म) (ii)	2	49	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	65	292	Section 85	
27	वाशिम	२(म) (i)	18	1,190	2(m) (i)	Washim
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	36	112	Section 85	

तक्ता क्रमांक / Table No. 26. 3 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(3)	(2)
28	अमरावती	२(म) (i)	104	9,628	2(m) (i)	Amaravati
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	65	202	Section 85	
29	यवतमाळ	२(म) (i)	47	7,849	2(m) (i)	Yavatmal
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	155	702	Section 85	
30	वर्धा	२(म) (i)	138	17,703	2(m) (i)	Wardha
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	50	280	Section 85	
31	नागपूर	२(म) (i)	995	1,13,838	2(m) (i)	Nagpur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	668	3,857	Section 85	
32	भंडारा	२(म) (i)	59	6,077	2(m) (i)	Bhandara
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	66	297	Section 85	
33	गोंदिया	२(म) (i)	18	3,228	2(m) (i)	Gondiya
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	51	290	Section 85	
34	चंद्रपूर	२(म) (i)	93	27,349	2(m) (i)	Chandrapur
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	69	321	Section 85	
35	गडचिरोली	२(म) (i)	21	2,198	2(m) (i)	Gadchiroli
		२(म) (ii)	0	0	2(m) (ii)	
		विभाग ८५	8	43	Section 85	
	एकूण	२(म) (i)	24,972	23,17,073	2(m) (i)	Total
२(म) (ii)		93	2,687	2(m) (ii)		
विभाग ८५		9,057	76,944	Section 85		

आधार : औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source: Directorate of Industrial Safety and Health, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.26.4

माजी सैनिक, मागासवर्गीय व अनुसूचित जातीच्या कर्मचा-यांचे वर्षवार अभिवेदन

Yearwise representation of Scheduled Castes, Backward Classes and Ex-servicemen
(2017-18)

सेवा वर्ग Service Groups	मंजूर केलेल्या जागा ३१ मार्च, २०१७ रोजी Sanctioned posts as on 31st March, 2017	भरलेल्या जागा Filled Posts	अनुसूचित जातीचे कर्मचारी Scheduled Castes Employees	मागासवर्गीय कर्मचारी Backward Class Employees	माजी सैनिक कर्मचारी Ex-Servicemen Employees
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
वर्ग-एक / Class-I	56	44	9	24	0
वर्ग-दोन / Class-II	114	37	12	18	0
वर्ग-तीन / Class-III	622	346	42	114	9
वर्ग-चार / Class-IV	153	108	17	38	5
एकूण / Total	945	535	80	194	14

आधार : कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई.

Source: Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Govt. of Maharashtra, Navi Mumbai.

6. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.26.5

रोजगार विनिमय केंद्रानुसार नोंदणी झालेल्या अर्जदारांची, नोकरी मिळालेल्यांची व जाहीर झालेल्या रिक्त जागांची संख्या
Number of Registrations, placings and vacancies notified by Employment and self-employment Guidance centres
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	बाब	1970-71	1980-81	1990-91	2001	2011	2015	2016	2017	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
1	नोंदणी झालेले	4,14,522	4,56,047	6,22,580	6,23,225	7,47,492	4,61,910	4,60,061	5,39,300	Registration
2	नोकरी मिळालेले	39,767	40,127	31,122	12,455	1,91,022	1,25,457	1,44,034	2,22,639	Placements
3	जाहीर झालेल्या रिक्त जागा	86,756	85,526	64,032	32,277	3,46,193	5,71,418	5,76,857	4,13,195	Vacancies notified
4	सादर केलेले	3,41,603	5,53,314	5,36,809	2,40,422	16,00,518	26,84,205	19,37,353	1,69,994	Submission
5	वर्षाच्या शेवटी चालू नोंदवहीत	3,60,824	12,67,607	30,22,112	44,19,739	25,96,187	34,01,544	33,56,759	38,19,610	No. of candidates on live register at the end of the year
6	शिल्लक असलेल्या रिक्त जागा	25,077	74,297	55,889	39,478	...	9,21,107	8,38,977	3,31,490	Vacancies Outstanding
7	रोजगार विनिमय केंद्राचा उपयोग करणारे मालक	18,272	17,080	14,079	6,009	48,726	62,810	67,249	69,381	Employers using Employment Exchanges

आधार : कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई.

Source: Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Govt. of Maharashtra, Navi Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.26.6
उद्योगांच्या प्रकारानुसार रोजगार / Industrywise Employment
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	वर्ष Year	शासकीय Government	निम- शासकीय Semi- Government	खाजगी / Private				एकूण Total	एकूण सर्व (3+4+9) Grand Total (3+4+9)
				उद्योग Industrial Sector	व्यापार Trade	वाहतूक आणि दळणवळण Transport and Communication	इतर Others		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1	1970-71	8,35,136	6,47,759	8,97,177	70,028	7,566	1,86,030	11,60,801	26,43,696
2	1980-81	9,34,072	9,87,270	10,39,256	53,460	7,579	2,60,191	13,60,486	32,81,828
3	1990-91	9,90,367	12,91,297	9,47,872	53,061	6,909	3,97,649	14,05,491	36,87,155
4	2000-01	9,33,568	13,27,468	8,67,373	56,015	16,234	4,93,847	14,33,469	36,94,505
5	2016	10,05,829	12,43,085	11,50,341	5,15,266	47,644	21,11,854	38,25,105	60,74,019
6	2017	9,57,230	11,29,818	13,71,455	5,56,161	59,327	26,76,835	46,63,778	67,50,826

आधार : कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई.

Source: Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Govt. of Maharashtra, Navi Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक / Table No. 26.7
खाणी, मळे, बंदरे इत्यादी मधील रोजगार
Employment in Mines, Plantation, Harbours, Ports, etc.
(2017-18)

उद्योग गट Industry Groups	खाणी / Mines			मळे / Plantations			बंदरे / Harbours Ports		
	सार्वजनिक Public Sector	खाजगी क्षेत्र Private Sector	एकूण क्षेत्र Total	सार्वजनिक Public Sector	खाजगी क्षेत्र Private Sector	एकूण क्षेत्र Total	सार्वजनिक Public Sector	खाजगी क्षेत्र Private Sector	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1970-71	6,263	9,502	15,765	--	--	--	19,540	3,921	23,461
1980-81	28,020	1,935	29,955	43	--	43	3,779	948	4,727
1990-91	53,045	1,377	54,422	750	--	750	7,417	853	8,270
2000-01	41,882	280	42,162	145	231	208	9,638	724	879
2005-06	39,418	553	39,971	65	99	164	8,635	2,063	10,698
2009-10	1,68,567	1,63,191	3,31,558	20,370	5,976	26,346	45,199	73	45,272
2015	25,459	1,337	26,796	2,129	3,948	6,077	3,146	2,830	5,976
2017	3,088	2,683	5,771	1,950	4,896	6,846	10,390	3,238	13,628

आधार : कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई

Source: Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Govt. of Maharashtra, Navi Mumbai

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 8

खाजगी आणि सार्वजनिक क्षेत्रातील अंदाजित रोजगार / Estimated Employment in Private and Public Sector
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	वर्ष Year	सार्वजनिक क्षेत्र / Public Sector				खाजगी क्षेत्र / Private Sector		एकूण Total
		केंद्र शासन Central Government	राज्य शासन State Government	निम सरकारी Semi- Government	स्थानिक संस्था Local Bodies	मोठे Large	लहान Small	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1970-71	4,30,885	4,04,161	2,44,570	4,03,189	10,97,771	62,707	26,43,283
2	1980-81	4,95,884	4,38,188	4,93,507	4,93,763	12,92,135	68,351	32,81,828
3	1990-91	4,81,109	5,09,258	6,91,690	5,99,607	13,30,084	75,407	36,87,155
4	2000-01	4,21,351	5,12,217	6,62,180	6,65,288	13,54,920	78,549	36,94,505
5	2010	3,03,990	5,41,325	6,12,980	6,39,094	21,56,866	2,40,480	44,94,735
6	2011	3,29,983	5,41,511	6,23,048	6,50,850	25,01,947	2,69,864	49,17,203
7	2012	3,14,172	5,48,273	5,69,502	6,77,139	28,16,352	3,48,223	52,73,661
8	2013	3,20,138	6,44,020	5,67,603	6,72,129	29,19,830	4,70,733	55,94,453
9	2014	3,20,138	6,44,020	5,70,903	6,72,129	30,02,690	3,87,873	55,97,753
10	2015	3,29,996	6,74,963	5,59,054	6,73,226	35,08,055	3,11,621	60,56,915
11	2016	3,31,007	6,74,822	5,65,535	6,77,550	35,06,171	3,18,934	60,74,019
12	2017	3,57,488	5,99,742	5,04,785	6,25,033	43,85,062	2,78,716	67,50,826

आधार : कौशल्य विकास, रोजगार व उद्योजकता संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नवी मुंबई.

Source: Directorate of Skill Development, Employment and Entrepreneurship, Govt. of Maharashtra, Navi Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 9

राज्य लोकसेवा आयोगाद्वारे जाहिरात दिलेल्या पदांची व शिफारस केलेल्या उमेदवारांची संख्या

Number of posts advertised and candidates recommended by the State Public Service Commission (2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	वर्ष Year	सरळ प्रवेश किंवा मुलाखतीद्वारे भरती / राज्य सरकार Direct Recruitment or by interview method / State Government				बृहन्मुंबई महानगरपालिका व बृहन्मुंबई विद्युत पुरवठा व परिवहन मंडळे Municipal Corporation of Brihan Mumbai and Mumbai Electricity supply and transport undertaking				स्पर्धा परिक्षेद्वारे भरती / राज्य सरकार Recruitment by Competitive Examination / State Government			
		जाहिरात दिलेली रिक्त पदे Vacant post advertised	अर्जदारांची संख्या No. of applicants	मुलाखतीला आलेले उमेदवार Candidates interviewed	शिफारस केलेले उमेदवार Candidates recommended	जाहिरात दिलेली रिक्त पदे Vacant post advertised	अर्जदारांची संख्या No. of applicants	मुलाखतीला आलेले उमेदवार Candidates interviewed	शिफारस केलेले उमेदवार Candidates recommended	जाहिरात दिलेली रिक्त पदे Vacant post advertised	अर्जदारांची संख्या No. of applicants	मुलाखतीला आलेले उमेदवार Candidates interviewed	शिफारस केलेले उमेदवार Candidates recommended
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	1970-71	445	5,626	1,326	416	7	156	47	5	1,615	23,383	592	1,733
2	1980-81	799	7,341	2,198	549	44	794	236	29	1,776	78,987	1,040	1,549
3	1990-91	1,043	20,162	2,233	626	82	223	154	51	1,415	1,01,316	1,092	1,260
4	2000-01	840	27,621	3,111	1,147	1	-	-	-	238	3,35,530	1,944	760
5	2010-11	1,671	34,924	4,609	1,428	47	112	50	19	4,029	4,77,316	4,787	1,831
6	2014-15	1,223	15,013	2,805	935	12	143	31	9	2,057	4,48,208	3,302	1,477
7	2015-16	1,049	42,437	3,622	1,039	5	33	18	5	4,999	9,34,581	5,158	5,485
8	2016-17	115	1,43,165	4,289	1,017	7	41	20	7	3,496	8,27,378	2,708	3,781
9	2017-18	829	25,401	1,897	416	6	88	52	16	7,114	21,96,476	630	2,374

टिप : (१) स्तंभ ३, ७ व ११ मधील आकडे लोकसेवा आयोगाने संबंधित वर्षात जाहिरात दिलेल्या पदांचे आहेत.

(२) स्तंभ ४ ते ६, ८ ते १० व १२ ते १४ मधील आकडे वर्षात भरती प्रक्रिया पूर्ण केलेल्यांचे आहेत.

(३) माहिती संकलित करताना ज्यांच्या भरतीबद्दलचे निर्णय वर्षाअखेर अनिर्णित आहेत, अशांचा समावेश केलेला नाही.

Note : (1) Figures under column 3, 7 and 11 relates to those posts which were advertised by the commission in the concerned year

(2) Figures under column 4 to 6, 8 to 10 and 12 to 14 contains the information for which recruitment action was completed during the year.

(3) Those recruitment cases which were incomplete at the end of year have not been taken into account while compiling the information.

आधार / Source : महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई./ Maharashtra Public Service Commission, Mumbai

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 10
महाराष्ट्रातील औद्योगिक दुखापतींची संख्या / Industrial Injuries in Maharashtra
(2017)

अ.क्र. Sr.No. (1)	वर्ष Year (2)	प्राणघातक Fatal		प्राणघातक नसलेले Non-Fatal		एकूण Total	
		संख्या Number (3)	दर Frequency Rate (4)	संख्या Number (5)	दर Frequency Rate (6)	संख्या Number (7)	दर Frequency Rate (8)
1	1970-71	108	N.A.	51,989	N.A.	52,097	N.A.
2	1980-81	133	0.04	85,898	27.54	86,031	27.58
3	1990-91	151	0.04	31,069	9.86	31,220	9.90
4	2000	173	0.06	11,831	4.31	12,004	4.37
5	2010	225	N.A.	2,540	0.77	2,565	#
6	2011	183	N.A.	2,266	0.63	2,449	#
7	2012	215	256.9	2,333	0.46	2,548	#
8	2013	199	221.1	2,013	0.37	2,212	#
9	2014	187	188.43	187	0.28	374	#
10	2015	145	0.02	1,471	0.26	1,616	0.28
11	2016	143	0.02	1,352	0.23	N.A.	N.A.
12	2017	137	0.02	1,225	0.20	1,362	0.22

N.A उपलब्ध नाही / Not available

लागू नाही / Not applicable

आधार : औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Industrial Safety and Health, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 11

अपघात झालेल्या कामगारांची संख्या व त्यांना भरपाईपोटी दिलेली रक्कम / Number of workers who were involved in accidents and compensation paid to them (2017)

अ.क्र. Sr.No.	वर्ग	कारखान्यांची संख्या No. of Factories	कामावरील कामगारांची दैनिक सरासरी Average number of workers employed per day		वर्षभरात ज्यांना अंतिम भरपाई दिली अशी प्रकरणे / दुखापतीची प्रकरणे Number of cases/injuries in which case final compensation was paid during the year			भरपाईपोटी दिलेली रक्कम (हजार ₹) Amount of compensation paid (Thousand ₹)			Category
			(प्रौढ) (Adult)	(बालके) (Minors)	मृत्यु Death	कायम अपंगत्व Permanent disablement	तात्पुरते अपंगत्व Temporary disablement	मृत्यु Death	कायम अपंगत्व Permanent disablement	तात्पुरते अपंगत्व Temporary disablement	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	कारखाने	22	29,249	0	1	2	3	8,31,920	2,62,003	#	Factories
2	खाणी	3	415	0	0	0	0	0	0	0	Mines
3	बसेस	0	0	0	0	0	0	*	0	**	Buses
4	गोदी व बंदरे	4	410	0	0	0	2	0	0	1,84,970	Docks and Ports
5	इमारत व बांधकाम	10	11,020	0	6	5	2	42,04,319	13,12,323	55,735	Building and construction
6	नगरपालिका	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Municipalities
7	बंब	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Fire Brigade
8	स्फोटके	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Explosive
9	विद्युत पुरवठा संस्था	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Electricity-supply companies
10	चित्रपट कंपनी	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Cinema film manfg. companies
11	रेल्वे	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Railways
12	डाक व तारखाते	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Posts and Telegraphs Deptt.
13	इतर	168	2,12,235	0	8	0	350	65,81,498	0	44,19,879	Others
एकूण		207	2,53,429	0	15	7	357	11,61,17,737	15,74,326	46,60,584	Total

गैरहजेरीच्या रजेच्या संदर्भात कंपनीच्या वैद्यकीय अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रमाणपत्रानुसार वेतन पूर्ण दराने प्रदान करण्यात आले आहेत. /

The certificate given by Medical officer of the company in reference to the absense leave, company has paid pay at full rate.

* कंपनीने पूर्ण दराने भरपाई केली आहे./ Company has paid pay at full rate.

** कंपनीने १२ दिवसांच्या पूर्ण वेतनाची व वैद्यकीय खर्चाची भरपाई केली आहे./Company has paid full wages for 12 days & Medical expenses.

आधार /Source : श्रमिक भरपाई आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Commissioner for workmen's compensation, Govt. of Maharashtra, Mumbai

26. कामगार व सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 12

उद्योगानुसार संप आणि टाळेबंदीची संख्या / Industrywise Number of Strikes and Lockouts
(2017-18)

संकेतांक Code	उद्योग	काम थांबणा-या प्रकारांची संख्या Number of work stoppages		गुंतलेल्या कामगारांची संख्या Number of workers involved	वाया गेलेले एकूण मनुष्य दिवसांची संख्या Number of mandays lost	Industry
		संप Strikes	टाळेबंदी Lockouts			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
23	वस्त्रनिर्माण	1	0	450	29,187	Textile
35	अभियांत्रिकी	6	2	4,199	3,80,341	Engineering
31	रासायनिक	2	0	372	10,47,760	Chemical
37	संकीर्ण	2	2	737	3,03,614	Miscellaneous
	एकूण	11	4	5,758	17,60,902	Total

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Commissioner of Labour , Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26. 13

औद्योगिक तंटे / Industrial Disputes

(2017-18)

वर्ष आणि महिने Year and Months	कापड गिरण्या / Textiles				यंत्रोत्पादक कारखाने / Engineering				संकीर्ण / Miscellaneous				एकूण / Total			
	संपाची संख्या No. of Strikes	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		वाया गेलेले मनुष्यदिवस (संख्या) No. of man days lost	संपाची संख्या No. of Strikes	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		वाया गेलेले मनुष्यदिवस (संख्या) No. of man days lost	संपाची संख्या No. of Strikes	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		संपाची संख्या No. of Strikes	संपावरील कामगारांची संख्या No. of workers involved		वाया गेलेले मनुष्यदिवस (संख्या) No. of man days lost	
		प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly			प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly			प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly		प्रत्यक्ष Directly	अप्रत्यक्ष Indirectly		
																(3)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)
1960	37	1,00,469	5,877	1,63,833	49	32,265	-	1,87,992	176	1,34,219	3,607	6,49,628	262	2,66,953	9,484	10,01,453
1970	102	1,69,990	6,959	6,19,684	222	52,663	4,542	6,19,929	344	1,26,382	1,856	10,12,102	668	34,90,351	13,357	22,51,715
1980	62	60,946	5,590	2,25,794	101	31,049	688	20,00,134	165	55,769	1,000	27,11,130	331	1,47,764	7,278	49,37,058
1990	13	11,741	10	23,55,923	69	13,362	520	14,09,316	41	9,399	422	11,68,935	123	34,502	952	49,34,174
2010	5	1,922	-	3,48,753	6	1,177	-	2,12,256	7	2,603	-	2,17,444	14	4,186	-	7,33,241
2011	-	-	-	-	2	1,100	-	42,042	3	540	-	53,096	4	1,184	-	95,138
2013	1	195	0	5,265	4	3,114	0	59,489	6	3,617	0	1,29,829	11	6,626	0	1,94,583
2014	3	1,375	0	89,375	7	5,110	0	11,28,128	17	5,870	0	13,30,223	27	12,355	0	25,47,726
2015	2	3,593	0	1,86,743	6	1,594	0	3,16,509	13	5,857	0	4,76,278	21	11,044	0	9,79,530
2016	1	850	0	1,82,680	4	1,509	0	3,58,518	1	95	0	12,62,069	6	2,454	0	18,03,267
एप्रिल / April 2017	-	-	-	2325	1	120	0	18710	0	0	0	95050	1	120	0	116085
मे / May 2017	-	-	-	2418	0	0	0	21580	1	282	0	106184	1	282	0	130182
जून / June 2017	0	0	0	2418	1	1100	0	50180	0	0	0	106184	1	1100	0	158782
जुलै / July 2017	1	450	0	14118	0	0	0	50180	1	320	0	110024	2	770	0	174322
ऑगस्ट / Aug. 2017	0	0	0	2868	0	0	0	47180	1	171	0	118950	1	171	0	168998
सप्टेंबर / Sept. 2017	0	0	0	2418	1	351	0	42917	0	0	0	118950	1	351	0	164285
ऑक्टोबर / Oct. 2017	0	0	0	2325	0	0	0	17750	0	0	0	114375	0	0	0	134450
नोव्हेंबर / Nov. 2017	0	0	0	2418	0	0	0	18460	0	0	0	116390	0	0	0	137268
डिसेंबर / Dec. 2017	0	0	0	2325	2	425	0	24900	2	284	0	113475	4	709	0	140700
जानेवारी / Jan. 2018	0	0	0	2418	1	1934	0	41114	0	0	0	118014	1	1934	0	161546
फेब्रुवारी / Feb. 2018	0	0	0	2232	0	0	0	137640	0	0	0	108936	0	0	0	248808
मार्च / March 2018	0	0	0	2418	2	269	0	30566	1	52	0	116440	3	321	0	149424
Total	1	450	0	40701	8	4199	0	501177	6	1109	0	1342972	15	5758	0	1884850

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई./ Source:- Commissioner of Labour, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.26.14

सभासद संख्येनुसार कामगार संघटना / Distribution of Trade Unions According to their membership size
(2017)

अ.क्र. Sr.No.	सभासदांचा गट	कामगार संघटनांची एकूण संख्या	विवरणपत्र सादर करणा-या कामगार संघटना	स्तंभ ४ ची स्तंभ ३ शी टक्केवारी	सभासद (संख्या)	संघटना
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	५० पेक्षा कमी	27			582	Below 50
2	५० किंवा अधिक पण ३०० ह्या कमी	111	697	--	11,505	50 and above but below 300
3	३०० आणि अधिक	4			2,037	300 and above
	एकूण - सर्व गट	142	697	--	14,124	Total - All Groups

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Commissioner of Labour, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26.15

सुती कापड उद्योग व यंत्रोत्पादन कारखान्यातील निवडक केंद्रातील गैरहजेरी
Absenteeism in Cotton Textile and Engineering Industries at Selected Centres
(2017)

(टक्केवारी / Percentage)

वर्ष आणि महिने Year and Months	सुती कापड उद्योग Cotton Textile Industry								रसायने व रासायनिक पदार्थांचे उत्पादन Chemical and Chemical Products			धातुचे उत्पादन Metal products	
	मुंबई Mumbai	जळगाव Jalgaon	सोलापूर Solapur	औरंगाबाद Aurangabad	नांदेड Nanded	नागपूर Nagpur	इतर केंद्र Other Centres	एकूण केंद्र Total Centres	मुंबई Mumbai	ठाणे Thane	पुणे Pune	मुंबई Mumbai	रायगड Raigad
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1965	19.26	14.07	15.01	-	13.87	21.38	12.81	18.33	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1970	19.23	11.50	25.40	15.89	32.63	21.24	15.30	19.60	-	-	-	-	-
1980	24.04	22.07	37.71	15.95	27.73	19.54	22.59	24.38	18.14	17.06	13.41	16.30	13.97
1990	17.99	18.38	17.41	20.59	34.85	25.17	22.94	18.93	19.96	19.11	-	20.69	15.44
1995	17.26	21.40	20.64	10.18	24.01	24.42	22.22	17.91	18.46	15.84	-	16.78	-
2012	13.00	0.00	8.00	0.00	0.00	0.00	0.00	15.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2013	18.25	0.00	21.58	0.00	0.00	0.00	4.67	19.67	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
जानेवारी / January 2017	17.00	0.00	22.00	0.00	0.00	0.00	43.00	25.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
फेब्रुवारी / February 2017	17.00	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	39.00	24.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
मार्च / March 2017	16.00	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
एप्रिल / April 2017	18.00	0.00	18.00	0.00	0.00	0.00	29.00	22.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
मे / May 2017	29.00	0.00	22.00	0.00	0.00	0.00	28.00	28.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
जून / June 2017	21.00	0.00	19.00	0.00	0.00	0.00	29.00	23.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
जुलै / July 2017	16.00	0.00	19.00	0.00	0.00	0.00	34.00	22.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ऑगस्ट / August 2017	20.00	0.00	18.00	0.00	0.00	0.00	86.00	32.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
सप्टेंबर / September 2017	18.00	0.00	19.00	0.00	0.00	0.00	75.00	33.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ऑक्टोबर / October 2017	16.00	0.00	18.00	0.00	0.00	0.00	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
नोव्हेंबर / November 2017	17.00	0.00	20.00	0.00	0.00	0.00	39.00	24.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
डिसेंबर / December 2017	16.00	0.00	18.00	0.00	0.00	0.00	27.00	20.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

तक्ता क्रमांक / Table No. 26. 15 - Contd...

वर्ष आणि महिने Year and Months	विद्युत यंत्र सामुग्री व्यतिरिक्त यंत्र सामुग्री Machinery except electrical machinery					विद्युत सामुग्री Electrical machinery		परिवहन सामुग्री Transport equipment			पेट्रोलियम व दगडी कोळसा या पदार्थांचे उत्पादन Petroleum and coal products
	मुंबई	पुणे	सातारा	सोलापूर	कोल्हापूर	मुंबई	पुणे	मुंबई	ठाणे	पुणे	मुंबई
	Mumbai (15)	Pune (16)	Satara (17)	Solapur (18)	Kolhapur (19)	Mumbai (20)	Pune (21)	Mumbai (22)	Thane (23)	Pune (24)	Mumbai (25)
1965	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1970	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
1980	16.13	14.04	12.11	16.04	10.93	15.91	14.68	22.48	13.31	N.A.	N.A.
1990	16.35	14.87	10.92	14.62	10.56	13.64	13.42	23.13	15.41	11.18	N.A.
1995	18.24	13.86	..	9.56	10.62	15.76	..	22.64	13.32	9.67	N.A.
2012	13.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	5.17	0.00	0.00	0.00
2013	16.17	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
जानेवारी / January 2017	0.00	10.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
फेब्रुवारी / February 2017	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	29.00	0.00	0.00	0.00
मार्च / March 2017	0.00	14.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	28.00	0.00	0.00	0.00
एप्रिल / April 2017	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	33.00	0.00	0.00	0.00
मे / May 2017	0.00	22.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	35.00	0.00	0.00	0.00
जून / June 2017	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	30.00	0.00	0.00	0.00
जुलै / July 2017	0.00	14.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	28.00	0.00	0.00	0.00
ऑगस्ट / August 2017	0.00	16.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	34.00	0.00	0.00	0.00
सप्टेंबर / September 2017	0.00	15.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	30.00	0.00	0.00	0.00
ऑक्टोबर / October 2017	0.00	17.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	34.00	0.00	0.00	0.00
नोव्हेंबर / November 2017	0.00	14.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	29.00	0.00	0.00	0.00
डिसेंबर / December 2017	0.00	12.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	33.00	0.00	0.00	0.00

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

आधार : कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Commissioner of Labour, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.26.16
श्रमिक नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ खालील प्रकरणे
Cases Decided Under Workmen's Compensation Act, 1923
(2017)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	लढविलेली प्रकरणे Contested Cases (3)	न लढविलेली प्रकरणे Non-contested Cases (4)	समझोता झालेली प्रकरणे Cases of Agreements (5)	Districts (2)
1	मुंबई	338	204	35	Mumbai
2	मुंबई उपनगर				Mumbai Suburban
3	ठाणे	515	133	120	Thane
4	पालघर				Palghar
5	रायगड	20	53	3	Raigad
6	रत्नागिरी	19	3	1	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	--	--	--	Sindhudurg
8	नाशिक	--	--	--	Nashik
9	धुळे	28	0	86	Dhule
10	नंदुरबार	--	--	--	Nandurbar
11	जळगाव	19	18	1	Jalgaon
12	अहमदनगर	16	59	11	Ahmednagar
13	पुणे	120	17	15	Pune
14	सातारा	33	2	3	Satara
15	सांगली	--	--	--	Sangli
16	सोलापूर	57	20	0	Solapur
17	कोल्हापूर	49	24	0	Kolhapur
18	औरंगाबाद	56	69	1	Aurangabad
19	जालना	8	21	1	Jalna
20	परभणी	--	--	--	Parbhani
21	हिंगोली	--	--	--	Hingoli
22	बीड	--	--	--	Beed
23	नांदेड	82	26	7	Nanded
24	उस्मानाबाद	--	--	--	Osmanabad
25	लातूर	79	17	30	Latur
26	बुलढाणा	--	--	--	Buldhana
27	अकोला	11	2	0	Akola
28	वाशिम	--	--	--	Washim
29	अमरावती	25	30	10	Amravati
30	यवतमाळ	--	--	--	Yavatmal
31	वर्धा	44	4	3	Wardha
32	नागपूर	--	--	--	Nagpur
33	भंडारा	--	--	--	Bhandara
34	गोंदिया	105	84	17	Gondiya
35	चंद्रपूर	11	10	8	Chandrapur
36	गडचिरोली	--	--	--	Gadchiroli
37	माजलगांव	--	--	--	Majalgaon
38	आंबेजोगाई	--	--	--	Ambejogai
महाराष्ट्र राज्य		1,635	796	352	Maharashtra State

आधार : श्रमिक भरपाई आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Office of the Commissioner for Workmen's Compensation, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26.17

राज्य शासकीय, जिल्हा परिषद व नगर परिषद कार्यालयातील जिल्हावार स्त्री-पुरुष कर्मचारी (रिक्त पदे वगळून)
Districtwise Number of Employees by gender in State Government, Zilla Parishad and Municipal Councils
(Excluding Vacant Posts) (Including 'E')

कर्मचारी गणना-२०१७* / Census of Employees - 2017*

अ.क्र. Sr.No	जिल्हे 2	पुरुष Males 3	स्त्रिया Females 4	तृतीयपंथी Transgender 5	एकूण Total 6	Districts 2
1	मुंबई	20,833	12,904	1	33,738	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	51,801	16,877	0	68,678	Mumbai Suburban
3	ठाणे	25,158	13,417	0	38,575	Thane
4	पालघर	6,783	5,818	0	12,601	Palghar
5	रायगड	9,180	7,976	0	17,156	Raigad
6	रत्नागिरी	6,822	6,896	0	13,718	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	4,800	4,060	0	8,860	Sindhudurg
8	नाशिक	21,826	15,157	0	36,983	Nashik
9	धुळे	8,960	5,731	0	14,691	Dhule
10	नंदुरबार	6,987	6,150	0	13,137	Nandurbar
11	जळगाव	12,263	9,554	0	21,817	Jalgaon
12	अहमदनगर	14,229	13,340	0	27,569	Ahmednagar
13	पुणे	39,773	18,077	1	57,851	Pune
14	सातारा	10,684	11,030	0	21,714	Satara
15	सांगली	9,226	8,282	0	17,508	Sangli
16	सोलापूर	14,148	10,869	0	25,017	Solapur
17	कोल्हापूर	12,939	11,488	1	24,428	Kolhapur
18	औरंगाबाद	19,612	11,002	0	30,614	Aurangabad
19	जालना	7,296	4,855	0	12,151	Jalna
20	परभणी	6,429	4,465	0	10,894	Parbhani
21	हिंगोली	5,189	2,873	0	8,062	Hingoli
22	बीड	9,175	7,676	0	16,851	Beed
23	नांदेड	13,642	9,747	2	23,391	Nanded
24	उस्मानाबाद	7,025	5,140	0	12,165	Osmanabad
25	लातूर	8,270	2,037	0	10,307	Latur
26	बुलढाणा	9,392	7,455	0	16,847	Buldhana
27	अकोला	7,649	4,802	0	12,451	Akola
28	वाशिम	4,380	2,929	0	7,309	Washim
29	अमरावती	17,009	9,928	8	26,945	Amravati
30	यवतमाळ	11,683	6,386	1	18,070	Yavatmal
31	वर्धा	6,715	4,629	1	11,345	Wardha
32	नागपूर	30,440	14,634	1	45,075	Nagpur
33	भंडारा	6,034	4,133	0	10,167	Bhandara
34	गोंदिया	7,924	4,940	0	12,864	Gondiya
35	चंद्रपूर	10,386	8,028	0	18,414	Chandrapur
36	गडचिरोली	12,780	6,393	0	19,173	Gadchiroli
	दिल्ली				0	Delhi
	गोवा				0	Goa
	महाराष्ट्र राज्य	4,77,442	2,99,678	16	7,77,136	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

टीप : सदर माहितीमध्ये वर्ग अ ते इ बाबत आकडेवारी समाविष्ट आहे.

Note : Class a to e figures included in this information.

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

26. कामगार आणि सेवायोजन / LABOUR AND EMPLOYMENT
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 26.18
पदांच्या वर्गानुसार जिल्हावार राज्य शासकीय कर्मचारी
Districtwise and Classwise State Government Employee
कर्मचारी गणना-२०१७* / Census of Employees – 2017*

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे 2	भरलेली पदे /					रिक्त पदे Vacant posts	Districts 2
		'अ' वर्ग Grade 'A'	'ब' वर्ग Grade 'B'	'क' वर्ग Grade 'C'	'ड' वर्ग Grade 'D'	'इ' वर्ग [§] Others		
1	2	3	4	5	6	7	8	2
1	मुंबई	742	2,776	19,774	2,574	7,872	8,872	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	3,430	8,183	44,780	9,559	2,726	22,853	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1,337	2,591	23,742	3,824	7,081	11,545	Thane
4	पालघर	275	731	5,783	1,440	4,372	3,184	Palghar
5	रायगड	428	647	6,697	1,616	7,768	4,936	Raigad
6	रत्नागिरी	343	515	4,854	1,579	6,427	4,274	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	259	338	3,561	966	3,736	2,994	Sindhudurg
8	नाशिक	1,369	2,519	15,774	4,406	12,915	8,645	Nashik
9	धुळे	414	769	6,335	1,739	5,434	4,543	Dhule
10	नंदुरबार	239	732	4,040	1,431	6,695	4,413	Nandurbar
11	जळगाव	656	1,016	8,615	2,383	9,147	5,022	Jalgaon
12	अहमदनगर	712	1,115	9,314	3,672	12,756	6,615	Ahmednagar
13	पुणे	2,778	3,752	34,662	8,227	8,432	16,115	Pune
14	सातारा	635	903	8,116	2,111	9,949	5,960	Satara
15	सांगली	575	856	7,616	1,832	6,629	4,783	Sangli
16	सोलापूर	687	1,044	11,407	2,694	9,185	6,206	Solapur
17	कोल्हापूर	830	1,049	9,863	2,621	10,065	5,735	Kolhapur
18	औरंगाबाद	1419	2,019	14,090	3,864	9,222	6,301	Aurangabad
19	जालना	421	670	5,361	1,156	4,543	2,962	Jalna
20	परभणी	272	524	4,373	1,168	4,557	3,205	Parbhani
21	हिंगोली	247	362	3,742	761	2,950	2,082	Hingoli
22	बीड	508	639	6,363	2,100	7,241	4,082	Beed
23	नांदेड	715	1,200	9,402	3,116	8,958	5,945	Nanded
24	उस्मानाबाद	415	603	4,743	1,302	5,102	2,698	Osmanabad
25	लातूर	533	698	5,979	1,550	1,547	3,335	Latur
26	बुलढाणा	375	669	6,734	1,401	7,668	4,152	Buldhana
27	अकोला	380	782	6,495	1,523	3,271	2,699	Akola
28	वाशिम	182	430	3,373	602	2,722	1,855	Washim
29	अमरावती	944	1,373	12,473	3,158	8,997	5,528	Amravati
30	यवतमाळ	606	1,049	8,842	2,465	5,108	4,552	Yavatmal
31	वर्धा	337	482	4,687	1,177	4,662	2,710	Wardha
32	नागपूर	1840	2,951	24,858	6,212	9,214	12,642	Nagpur
33	भंडारा	332	423	4,148	1,197	4,067	2,712	Bhandara
34	गोंदिया	346	518	6,019	1,364	4,617	4,022	Gondiya
35	चंद्रपूर	462	963	7,866	2,164	6,959	5,457	Chandrapur
36	गडचिरोली	417	971	9,728	2,044	6,013	3,904	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	26,460	46,862	3,74,209	90,998	2,38,607	2,07,538	Maharashtra State

*अस्थायी/Provisional

§ वर्ग इ मध्ये कार्यव्ययी आस्थापनेवरील, रोजंदारीवरील, अंशकालीन व मानसेवी इत्यादी तसेच तदर्थ तत्तवावर नेमणूक करण्यात आलेले कर्मचारी यंचा समावेश आहे. /

Grade E includes work charged employees, daily rated, part-time, honorary and contractual employees

टीप : सदर माहितीमध्ये वर्ग अ ते इ बाबत आकडेवारी समाविष्ट आहे. Note : Class A to E figures included in this information.

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

२७. बँका

२७.१ या विभागात बँक कार्यालये असलेली शहरे व गावे, बँकांचे वर्गीकरण तसेच वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँका यांच्याविषयी माहिती दिली आहे.

२७.२. बँक कार्यालयांच्या संख्येत वर्गीकृत, अवर्गीकृत व सहकारी बँका यांच्या कार्यालयांचा समावेश आहे. व्यापारी बँकांकरिता संदर्भकाल उपलब्ध असल्यास तो ३१ मार्च, २०१७ रोजी असा असून सहकारी बँकांकरिता उपलब्ध अद्यावत ताळेबंद विवरण यानुसार आहे.

27. BANKING

27.1. Data on Towns/village having banking offices, classification of banks, scheduled, non-scheduled and Co-operative banks are given in this section.

27.2. Number of Bank offices includes offices of scheduled, non-scheduled and Co-operative banks. The reference period of Commercial Banks is as on 31st March, 2017, wherever available while that regarding Co-operative banks is as on the latest available balance sheet or return.

27. बँकींग व विमा व्यवसाय / BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.1

जिल्हानिहाय व्यापारी बँकांची कार्यालये (३१ मार्च, २०१७)

Districtwise Number of Commercial Banking Offices (31st March, 2017)

Sr. No.	जिल्हे	राज्य बँका	व्यापारी बँका	State Bank	Commercial Banks	Districts
1	2	3	4	3	4	2
1	अहमदनगर	स्टेट बँक ऑफ हेद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बंधन बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र बार्कलेझ बँक पीएलसी कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. फेडरल बँक लि. एचडीएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक लि. इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. आयएनजी वेश्य बँक लि. करुर वेश्य बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. महाराष्ट्र गोदावरी ग्रामिण बँक महाराष्ट्र ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. सांगली बँक लि. सिंडिकेट बँक युको बँक उजीवन स्मॉल फायनान्स बँक लि. युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक	State Bank Of Hyderabad State Bank Of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Ltd. Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank Of Baroda Bank Of India Bank Of Maharashtra Barclays Bank Plc Canara Bank Central Bank Of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Maharashtra Godavari Gramin Bank Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank Of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Ujjivan Small Finance Bank Limited Union Bank Of India United Bank Of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank	Ahmadnagar

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
2	अकोला	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया स्टेट बँक ऑफ इंदूर	अकोला ग्रामिण बँक अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ राजस्थान कॅनरा बँक कॅथलिक सायरियन बँक लि. सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया सिटीबँक कॉर्पोरेशन बँक देना बँक एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक लि. इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लिमिटेड. ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब नॅशनल बँक सांगली बँक लि. सिंडिकेट बँक युको बँक यूनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विदर्भ क्षेत्रिय ग्रामिण बँक विजया बँक	State Bank Of Hyderabad State Bank Of India State Bank Of Indore	Akola Gramin Bank Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Ltd. Axis Bank Limited Bank Of Baroda Bank Of India Bank Of Maharashtra Bank Of Rajasthan Ltd Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank Of India Citibank N.A Corporation Bank Dena Bank HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Oriental Bank Of Commerce Punjab National Bank Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank Of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vidharbha Kshetriya Gramin Bank Vijaya Bank	Akola
3	अमरावती	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ राजस्थान कॅनरा बँक कॅथलिक सायरियन बँक लि. सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया सिटी युनियन बँक लि. कॉर्पोरेशन बँक देना बँक इक्विटस स्मॉल फायनान्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि.	State Bank Of Hyderabad State Bank Of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank Of Baroda Bank Of India Bank Of Maharashtra Bank Of Rajasthan Ltd Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India City Union Bank Limited Corporation Bank Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd.	Amravati

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन बैंक लि. इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. करुर वैश्य बैंक लि. ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब नेशनल बैंक आरबीएल बैंक लि. सांगली बैंक लि. सिंडिकेट बैंक युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बैंक विदर्भ क्षेत्रिय ग्रामिण बैंक विजया बैंक		IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Oriental Bank Of Commerce Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank Of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vidharbha Kshetriya Gramin Bank Vijaya Bank	
4	औरंगाबाद	स्टेट बैंक ऑफ बिकानेर अँड जयपूर स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया स्टेट बैंक ऑफ इंदुर स्टेट बैंक ऑफ पटियाला	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक एयु स्मॉल फायनान्स बैंक लि. औरंगाबाद जालना ग्रामिण बैंक अक्सिस बैंक लि. बंधन बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र बैंक ऑफ राजस्थान भारत ओवरसिझ बैंक लि. कनरा बैंक कॅथलिक सायरियन बैंक लि. सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया सेंचुरियन बैंक ऑफ पंजाब लि. सिटीबैंक सिटी युनियन बैंक लि. कॉर्पोरेशन बैंक डिसीबी बैंक लि. देना बैंक डच बैंक एजी इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि. फेडरल बैंक लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन बैंक लि. इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. आयएनजी वैश्य बैंक लि. जम्मू अँड कश्मीर बैंक लि.	State Bank Of Bikaner And Jaipur State Bank Of Hyderabad State Bank Of India State Bank Of Indore State Bank Of Patiala	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Aurangabad Jalna Gramin Bank Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Bank of Rajasthan Ltd Bharat Overseas Bank Ltd Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India Centurion Bank of Punjab Ltd. Citibank N.A City Union Bank Limited Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Deutsche Bank Ag Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Jammu & Kashmir Bank Ltd	Aurangabad

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			कर्नाटका बँक लि. करुर वैश्य बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. महाराष्ट्र गोदावरी ग्रामिण बँक महाराष्ट्र ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. सांगली बँक लि. साउथ इंडियन बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक येस बँक		Karnataka Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Maharashtra Godavari Gramin Bank Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd South Indian Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	
5	भंडारा	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र भंडारा ग्रामिण बँक कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. एचडीएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन ओवरसीस बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विजया बँक वेणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक वेणगंगा क्षेत्रिय ग्रामिण बँक	State Bank of Hyderabad State Bank Of India	Allahabad Bank Andhra Bank Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Bhandara Gramin Bank Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Overseas Bank Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank Of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Wainganga Kshetriya Gramin Bank	Bhandara
6	बीड	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक	State Bank Of Hyderabad State Bank Of India	Axis Bank Limited Bank Of Baroda Bank Of India Bank Of Maharashtra Canara Bank	Beed

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया डिसीबी बैंक लि. देना बैंक एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बैंक मराठवाडा ग्रामिण बैंक पंजाब अँड नॅशनल बैंक सिंडिकेट बैंक युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विजया बैंक		Central Bank of India DCB Bank Limited Dena Bank HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Marathwada Gramin Bank Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank	
7	बुलढाणा	स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक अॅक्सिस बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र बुलढाणा ग्रामिण बैंक कॅनरा बैंक सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया देना बैंक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन ओवरसीस बैंक कोटक महिंद्र बैंक लि. ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बैंक सिंडिकेट बैंक युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बैंक विदर्भ क्षेत्रिय ग्रामिण बैंक	State Bank Of Hyderabad State Bank Of India	Allahabad Bank Andhra Bank Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Buldhana Gramin Bank Canara Bank Central Bank of India Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Overseas Bank Kotak Mahindra Bank Ltd. Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vidharbha Kshetriya Gramin Bank	Buldhana
8	चंद्रपूर	स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक एयु स्मॉल फायनान्स बैंक लि. अॅक्सिस बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बैंक सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया चंद्रपूर गडचिरोली ग्रामिण बैंक कॉर्पोरेशन बैंक देना बैंक	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Ltd Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Chandrapur Gadchiroli Gramin Bank Corporation Bank Dena Bank	Chandrapur

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक वैणगंगा क्षेत्रिय ग्रामिण बँक		Equitas Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Wainganga Kshetriya Gramin Bank	
9	धुळे	स्टेट बँक ऑफ बिकानेर अँड जयपूर स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंदूर	अलाहाबाद बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ पंजाब लि. कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया सेचुरियन बँक ऑफ पंजाब लि. कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. ग्लोबल ट्रस्ट बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बँक सांगली बँक लि. सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक येस बँक लि.	State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Indore	Allahabad Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Bank of Punjab Limited Canara Bank Central Bank of India Centurion Bank of Punjab Ltd. Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Global Trust Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	Dhule

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
10	गडचिरोली	स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अँक्सिस बँक लि. बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया चंद्रपूर गडचिरोली ग्रामिण बँक आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. यूनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विजया बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक वैणगंगा क्षेत्रिय ग्रामिण बँक	State Bank Of India	Axis Bank Limited Bank Of India Bank Of Maharashtra Canara Bank Central Bank Of India Chandrapur Gadchiroli Gramin Bank ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Union Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Wainganga Kshetriya Gramin Bank	Gadchiroli
11	गोंदिया	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अँक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र भंडारा ग्रामिण बँक कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया देना बँक एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक सिंडिकेट बँक युको बँक यूनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विजया बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक वैणगंगा क्षेत्रिय ग्रामिण बँक	State Bank Of Hyderabad State Bank Of India	Allahabad Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Bhandara Gramin Bank Canara Bank Central Bank of India Dena Bank HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Wainganga Kshetriya Gramin Bank	Gondia
12	हिंगोली	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक अँक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India	Hingoli

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	5	6	7		
			देना बँक एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बँक मराठवाडा ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक				Dena Bank HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Marathwada Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank	
13	जळगाव	स्टेट बँक ऑफ हेद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बंधन बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ राजस्थान कनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. फेडरल बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. आयएनजी वैश्य बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. महाराष्ट्र गोदावरी ग्रामिण बँक महाराष्ट्र ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. सांगली बँक लि. स्टॅंडर्ड चार्टर्ड बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक येस बँक	State Bank of Hyderabad State Bank of India			Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Bank of Rajasthan Ltd Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Maharashtra Godavari Gramin Bank Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Standard Chartered Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	Jalgaon

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	5	6	7	
			फेडरल बैंक लि. फायनो पेमेंट्स बैंक लि. गणेश बैंक ऑफ करुंदवाड लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन बैंक इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. आयएनजी वैश्य बैंक लि. कर्नाटका बैंक लि. करुर वैश्य बैंक लि. कोटक महिंद्र बैंक लि. लक्ष्मी विलास बैंक लि. ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अण्ड सिंद बैंक पंजाब अण्ड नेशनल बैंक रत्नागिरी सिंधुदुर्ग ग्रामिण बैंक आरबीएल बैंक लि. सांगली बैंक लि. साऊथ इंडियन बैंक लि. सुभद्रा लोकल एरिया बैंक लि. सिंडिकेट बैंक तामिळनाड मर्कटाईल बैंक लि. द रॉयल बैंक ऑफ स्कॉटलैंड पीएलसी युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बैंक विजया बैंक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बैंक येस बैंक				Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Ltd. Ganesh Bank Of Kurundwad Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Lakshmi Vilas Bank Ltd Oriental Bank Of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank Ratnagiri Sindhudurg Gramin Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd South Indian Bank Ltd Subhadra Local Area Bank Ltd. Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd The Royal Bank of Scotland Plc Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Yes Bank Ltd.
16	लातूर	स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक एयू स्मॉल फायनान्स बैंक लि. अक्सिस बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बैंक सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया डिसीबी बैंक लि. देना बैंक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन बैंक	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank	Latur	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. कोटक महिंद्र बैंक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बैंक मराठवाडा ग्रामिण बैंक ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बैंक सांगली बैंक लि. सिंडिकेट बैंक युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विजया बैंक		Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Marathwada Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank	
17	मुंबई	स्टेट बैंक ऑफ बिकानेर अँड जयपूर स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया स्टेट बैंक ऑफ इंदूर स्टेट बैंक ऑफ हैसूर स्टेट बैंक ऑफ पटियाळा स्टेट बैंक ऑफ सौराष्ट्र स्टेट बैंक ऑफ त्रावणकोर	एबी बैंक लि. अबूधाबी कमर्शियल बैंक पीजेएससी अलाहाबाद बैंक अमेरीकन एक्सप्रेस बैंक आंध्र बैंक एयु स्मॉल फायनान्स बैंक लि. ऑस्ट्रेलिया अँड न्युझिलॅण्ड बँकींग ग्रुप लि. अक्सिस बैंक लि. बंधन बैंक लि. बैंक ऑफ बाहरेन अँड कुएट बी.एस.सी बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ मदुरा लि. बैंक ऑफ महाराष्ट्र बैंक ऑफ नोआ स्कोटिया बैंक ऑफ पंजाब लि. बैंक ऑफ राजस्थान लि. बार्कलेझ बैंक पीएलसी बनारस स्टेट बैंक लि. भारत ओव्हरसिझ बैंक लि. भारतीय महिला बैंक लि. बीएनपी पारिबस कॅनरा बैंक कॅथलिक सायरियन बैंक लि. सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया सेचुरियन बैंक ऑफ पंजाब लि. सिटीबैंक सिटी युनियन बैंक लि. कॉमर्झ बैंक लि. कॉमनवेल्थ बैंक ऑफ ऑस्ट्रेलिया कोऑपरेटिव्ह रॅबोबैंक यु.ए. कॉर्पोरेशन बैंक	State Bank of Bikaner And Jaipur State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Indore State Bank of Mysore State Bank of Patiala State Bank of Saurashtra State Bank of Travancore	AB Bank Limited Abu Dhabi Commercial Bank PJSC Allahabad Bank American Express Bank Ltd Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Australia And New Zealand Banking Group Limited Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Bahrain & Kuwait B.S.C. Bank of Baroda Bank of India Bank of Madura Ltd Bank of Maharashtra Bank of Nova Scotia Bank of Punjab Limited Bank of Rajasthan Ltd Barclays Bank Plc Benaras State Bank Ltd Bharat Overseas Bank Ltd Bharatiya Mahila Bank Ltd. BNP Paribas Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India Centurion Bank of Punjab Ltd. Citibank N.A City Union Bank Limited Commerzbank A.G. Commonwealth Bank of Australia Cooperative Rabobank U.A. Corporation Bank	Mumbai

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			क्रेडिट अग्रिकोल कॉर्पोरेट अॅण्ड इन्वेस्टमेंट बैंक		Credit Agricole Corporate And Investment Bank	
			क्रेडिट लियोने		Credit Lyonnais	
			क्रेडिट सुसे एजी		Credit Suisse AG	
			डिबीएस बैंक लि.		DBS Bank Ltd.	
			डिसीबी बैंक लि.		DCB Bank Limited	
			देना बैंक		Dena Bank	
			डच बैंक एजी		Deutsche Bank Ag	
			डोहा बैंक क्युएससी		Doha Bank QSC	
			ड्रेस्नर बैंक लि.		Dresdner Bank A.G.	
			फेडरल बैंक लि.		Federal Bank Ltd	
			फायनो पेमेंट्स बैंक लि.		Fino Payments Bank Limited	
			गणेश बैंक ऑफ करुंदवाड लि.		Ganesh Bank Of Kurundwad Ltd	
			ग्लोबल ट्रस्ट बैंक लि.		Global Trust Bank Limited	
			एचडिएफसी बैंक लि.		HDFC Bank Ltd.	
			हॉककाँग अॅण्ड शांघाय बैंकींग कॉर्पोरेशन		Hongkong And Shanghai Banking Corpn.Ltd.	
			एचएसबीसी बैंक ओमान एस.ए.ओ.जी		HSBC Bank Oman S.A.O.G.	
			आयसीआयसीआय बैंक लि.		ICICI Bank Ltd.	
			आयडिबीआय बैंक लि.		IDBI Bank Ltd.	
			आयडिएफसी बैंक लि.		IDFC Bank Limited	
			इंडियन बैंक		Indian Bank	
			इंडियन ओवरसीस बैंक		Indian Overseas Bank	
			इंडसइंड बैंक लि.		Indusind Bank Ltd	
			आयएनजी बैंक एन.वी.		Ing Bank N.V.	
			आयएनजी वैश्य बैंक लि.		Ing Vysya Bank Ltd	
			जम्मू अॅण्ड कश्मीर बैंक लि.		Jammu & Kashmir Bank Ltd	
			कर्नाटका बैंक लि.		Karnataka Bank Ltd	
			करुर वैश्य बैंक लि.		Karur Vysya Bank Ltd	
			केबीसी बैंक एन.वी.		Kbc Bank N.V.	
			कोटक महिंद्र बैंक लि.		Kotak Mahindra Bank Ltd.	
			क्रुंग थाय बैंक सार्वजनिक कंपनी लि.		Krung Thai Bank Public Company Limited	
			लक्ष्मी विलास बैंक लि.		Lakshmi Vilas Bank Ltd	
			लॉर्ड कृष्णा बैंक लि.		Lord Krishna Bank Ltd	
			माश्रेक बैंक पीएससी		Mashreq Bank PSC	
			मीझुहो बैंक लि.		Mizuho Bank Ltd	
			मॉर्गन गॅरंटी ट्रस्ट कंपनी ऑफ न्युयॉर्क		Morgan Guaranty Trust Co.of New York	
			नॅशनल ऑस्ट्रेलिया बैंक		National Australia Bank	
			नेदुनगडी बैंक लि.		Nedungadi Bank Ltd	
			ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स		Oriental Bank of Commerce	
			ओवरसी-चायनिझ बैंकींग कॉर्पोरेशन लि.		Oversea-Chinese Banking Corporation Ltd.	
			पीटी बैंक मेबैंक इंडोनेशिया		PT Bank Maybank Indonesia TBK	
			पंजाब अॅण्ड सिंद बैंक		Punjab And Sind Bank	
			पंजाब अॅण्ड नॅशनल बैंक		Punjab National Bank	
			आरबीएल बैंक लि.		RBL Bank Ltd	
			सांगली बैंक लि.		Sangli Bank Ltd	
			एसबीआय कर्माशिल		SBI Commercial & International Bank Ltd	
			अॅण्ड इंटरनॅशनल बैंक लि.		SBM Bank (MAUritius)Ltd.	
			एसबीएम बैंक (मॉरिशियस) लि.		Shinhan Bank	
			शिनहॉन बैंक		Societe Generale	
			सोसायटी जनरल			

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			साउथ इंडियन बैंक		South Indian Bank Ltd	
			स्टैंडर्ड चार्टर्ड बैंक		Standard Chartered Bank	
			स्टैंडर्ड चार्टर्ड ग्रीन्डलेज़ बैंक लि.		Standard Chartered Grindlays Bank Ltd.	
			सुमीटोमो मित्सुई बैंकिंग कॉर्पोरेशन		Sumitomo Mitsui Banking Corporation	
			सिंडिकेट बैंक		Syndicate Bank	
			तामिळनाड मर्कटाईल बैंक लि.		Tamilnad Mercantile Bank Ltd	
			द बैंक ऑफ टोकियो-मित्सुबिशी युएफजे लि.		The Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ Ltd	
			धनलक्ष्मी बैंक लि.		The Dhanalakshmi Bank Ltd	
			द रॉयल बैंक ऑफ स्कॉटलैंड एन्.व्ही.		The Royal Bank of Scotland PLC	
			सकुरा बैंक लि.		The Sakura Bank Limited	
			सियाम कमर्शियल बैंक लि.		The Siam Commercial Bank Limited	
			टॉरंटो-डॉमिनियन बैंक लि.		The Toronto-Dominion Bank	
			युको बैंक		Uco Bank	
			उज्जिवन स्मॉल फायनान्स बैंक लि.		Ujjivan Small Finance Bank Limited	
			यूनियन बैंक ऑफ इंडिया		Union Bank of India	
			युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया		United Bank of India	
			युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि.		United Western Bank Ltd	
			विजया बैंक		Vijaya Bank	
			वूरी बैंक		Woori Bank	
			येस बैंक		Yes Bank Ltd.	
18	मुंबई उपनगर	स्टेट बैंक ऑफ बिकानेर अण्ड जयपूर	अलाहाबाद बैंक	State Bank of Bikaner And Jaipur	Allahabad Bank	Mumbai Suburban
		स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद	आंध्र बैंक	State Bank of Hyderabad	Andhra Bank	
		स्टेट बैंक ऑफ इंडिया	एयु स्मॉल फायनान्स बैंक लि.	State Bank of India	AU Small Finance Bank Ltd.	
		स्टेट बैंक ऑफ इंदूर	अक्सिस बैंक लि.	State Bank of Indore	Axis Bank Limited	
		स्टेट बैंक ऑफ महैसूर	बंधन बैंक लि.	State Bank of Mysore	Bandhan Bank Limited	
		स्टेट बैंक ऑफ पटियाळा	बैंक ऑफ अमेरीका, नॅशनल असोसिएशन	State Bank of Patiala	Bank of America , National Association	
		स्टेट बैंक ऑफ सौराष्ट्र	बैंक ऑफ बरोडा	State Bank of Saurashtra	Bank of Baroda	
		स्टेट बैंक ऑफ त्रावणकोर	बैंक ऑफ इंडिया	State Bank of Travancore	Bank of India	
			बैंक ऑफ महाराष्ट्र		Bank of Maharashtra	
			बैंक ऑफ राजस्थान लि.		Bank of Rajasthan Ltd	
			बीएनपी पारिबस		BNP Paribas	
			कॅनरा बैंक		Canara Bank	
			कॅथलिक सायरियन बैंक लि.		Catholic Syrian Bank Ltd	
			सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया		Central Bank of India	
			सेचुरियन बैंक ऑफ पंजाब लि.		Centurion Bank of Punjab Ltd.	
			सिटीबैंक		Citibank N.A	
			सिटी युनियन बैंक लि.		City Union Bank Limited	
			कॉर्पोरेशन बैंक		Corporation Bank	
			डिसीबी बैंक लि.		DCB Bank Limited	
			देना बैंक		Dena Bank	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			डच बँक एजी		Deutsche Bank AG	
			एमरेट्स एनबीडी बँक		Emirates Nbd Bank	
			(पी.जे.एस.सी)		(P.J.S.C.)	
			इक्विटास स्मॉल फायनान्स		Equitas Small Finance Bank	
			बँक लि.		Limited	
			इएसएएफ स्मॉल फायनान्स		Esaf Small Finance Bank	
			बँक लि.		Limited	
			फेडरल बँक लि.		Federal Bank Ltd	
			फायनो पेमेंट्स बँक लि.		Fino Payments Bank Limited	
			फर्स्ट अबूधाबी बँक		First Abu Dhabi Bank Pjsc	
			पीजेएससी			
			फर्स्टरेंड बँक लि.		Firststrand Bank Ltd	
			एचडिएफसी बँक लि.		HDFC Bank Ltd.	
			हॉककाँग अॅण्ड शांघाय		Hongkong And Shanghai	
			बँकींग कॉर्पोरेशन		Banking Corpn.Ltd.	
			आयसीआयसीआय बँक लि.		ICICI Bank Ltd.	
			आयडिबीआय बँक लि.		IDBI Bank Ltd.	
			आयडिएफसी बँक लि.		IDFC Bank Limited	
			इंडियन बँक		Indian Bank	
			इंडियन ओवरसीस बँक		Indian Overseas Bank	
			इंडसइंड बँक लि.		Indusind Bank Ltd	
			इंडसट्रीयल अॅण्ड कर्माशियल		Industrial And Commercial	
			बँक ऑफ चायना		Bank Of China	
			आयएनजी वैश्य बँक लि.		Ing Vysya Bank Ltd	
			जम्मू अॅण्ड कश्मीर बँक लि.		Jammu & Kashmir Bank Ltd	
			जेपीमॉर्गन चेस बँक नॅशनल		Jpmorgan Chase Bank	
			असोसियेशन		National Association	
			कर्नाटका बँक लि.		Karnataka Bank Ltd	
			करुर वैश्य बँक लि.		Karur Vysya Bank Ltd	
			कोटक महिंद्र बँक लि.		Kotak Mahindra Bank Ltd.	
			लक्ष्मी विलास बँक लि.		Lakshmi Vilas Bank Ltd	
			ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स		Oriental Bank of Commerce	
			पंजाब अॅण्ड सिंद बँक		Punjab And Sind Bank	
			पंजाब अॅण्ड नॅशनल बँक		Punjab National Bank	
			कतार नॅशनल बँक एसएक्यु		Qatar National Bank SAQ	
			आरबीएल बँक लि.		RBL Bank Ltd	
			एसबीआय कर्माशिल		SBI Commercial &	
			अॅण्ड इंटरनॅशनल बँक लि.		International Bank Ltd	
			साउथ इंडियन बँक		South Indian Bank Ltd	
			स्टॅण्डर्ड चार्टर्ड बँक		Standard Chartered Bank	
			सुमीटोमो मिटसुई बँकींग		Sumitomo Mitsui Banking	
			कॉर्पोरेशन		Corporation	
			सुर्योदय स्मॉल फायनान्स		Suryoday Small Finance	
			बँक लि.		Bank Limited	
			सिंडिकेट बँक		Syndicate Bank	
			तामिळनाडु मर्कटाईल बँक		Tamilnad Mercantile Bank Ltd	
			लि.			
			धनलक्ष्मी बँक लि.		The Dhanalakshmi Bank Ltd	
			द रॉयल बँक ऑफ		The Royal Bank of Scotland	
			स्कॉटलॅन्ड एन्.व्ही.		Plc	
			युबीएस एजी		UBS Ag	
			युको बँक		UCO Bank	
			उज्ज्विन स्मॉल फायनान्स		Ujjivan Small Finance Bank	
			बँक लि.		Limited	
			युनियन बँक ऑफ इंडिया		Union Bank of India	
			युनायटेड बँक ऑफ इंडिया		United Bank of India	
			युनायटेड ओवरसिझ बँक लि.		United Overseas Bank Ltd	
			उत्कर्ष स्मॉल फायनान्स		Utkarsh Small Finance Bank	
			बँक लि		Limited	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
		विजया बँक वेस्टपॅक बँकींग कॉर्पोरेशन येस बँक लि.			Vijaya Bank Westpac Banking Corporation Yes Bank Ltd.	
19	नागपूर	स्टेट बँक ऑफ बिकानेर अँड जयपूर स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया स्टेट बँक ऑफ इंदुर स्टेट बँक ऑफ म्हैसूर स्टेट बँक ऑफ पटियाळा स्टेट बँक ऑफ सौराष्ट्र स्टेट बँक ऑफ त्रावणकोर	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. ऑक्सिस बँक लि. बंधन बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ मदुरा लि. बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ राजस्थान लि. भारतीय महिला बँक लि. कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया सेंचुरियन बँक ऑफ पंजाब लि. सिटीबँक सिटी युनियन बँक लि. कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. फेडरल बँक लि. फिनकेअर स्मॉल फायनान्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. हॉंककाँग अँड शांघाय बँकींग कॉर्पोरेशन आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. आयएनजी वेश्य बँक लि. जम्मू अँड कश्मीर बँक लि. कर्नाटका बँक लि. करुर वेश्य बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. लक्ष्मी विलास बँक लि. ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. सांगली बँक लि.	State Bank of Bikaner And Jaipur State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Indore State Bank of Mysore State Bank of Patiala State Bank of Saurashtra State Bank of Travancore	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Madura Ltd Bank of Maharashtra Bank of Rajasthan Ltd Bharatiya Mahila Bank Ltd. Canara Bank Central Bank of India Centurion Bank of Punjab Ltd. Citibank N.A City Union Bank Limited Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fincare Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. Hongkong And Shanghai Banking Corpn.Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Jammu & Kashmir Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Lakshmi Vilas Bank Ltd Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd	Nagpur

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			साउथ इंडियन बैंक स्टैंडर्ड चार्टर्ड बैंक सिंडिकेट बैंक युको बैंक उज्जिवन स्मॉल फायनान्स बैंक लि. युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. उत्कर्ष स्मॉल फायनान्स बैंक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बैंक विजया बैंक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बैंक येस बैंक		South Indian Bank Ltd Standard Chartered Bank Syndicate Bank Uco Bank Ujjivan Small Finance Bank Limited Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Utkarsh Small Finance Bank Limited Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Yes Bank Ltd.	
20	नांदेड	स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया स्टेट बैंक ऑफ पटियाळा	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक एयू स्मॉल फायनान्स बैंक लि. अक्सिस बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बैंक सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया सिटीबैंक कॉर्पोरेशन बैंक डिसीबी बैंक लि. देना बैंक एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. आयएनजी वैश्य बैंक लि. कर्नाटका बैंक लि. करुर वैश्य बैंक लि. कोटक महिंद्र बैंक लि. महाराष्ट्र गोदावरी ग्रामिण बैंक महाराष्ट्र ग्रामिण बैंक ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद पंजाब अँड नॅशनल बैंक सांगली बैंक लि. सिंडिकेट बैंक युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विजया बैंक	State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Patiala	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Citibank N.A Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Marathwada Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank	Nanded

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
21	नंदुरबार	स्टेट बँक ऑफ इंडिया	ऑक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया देना बँक एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि.	State Bank of India	Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Dena Bank HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Punjab National Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd	Nandurbar
22	नाशिक	स्टेट बँक ऑफ बिकानेर अँड जयपूर स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया स्टेट बँक ऑफ पटियाळा स्टेट बँक ऑफ सौराष्ट्र स्टेट बँक ऑफ त्रावणकोर	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. ऑक्सिस बँक लि. बंधन बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ मदुरा लि. बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ राजस्थान लि. भारत ओव्हरसिझ बँक लि. कनरा बँक कॅथलिक सायरियन बँक लि. सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया सेंटुरियन बँक ऑफ पंजाब लि. सिटीबँक सिटी युनियन बँक लि. कॉर्पोरेशन बँक डिबीएस बँक लि. डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. फेडरल बँक लि. फायनो पेमेंट्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. हॉककाँग अँड शांघाय बँकींग कॉर्पोरेशन आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि.	State Bank of Bikaner And Jaipur State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Patiala State Bank of Saurashtra State Bank of Travancore	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Ltd. Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Madura Ltd Bank of Maharashtra Bank of Rajasthan Ltd Bharat Overseas Bank Ltd Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India Centurion Bank of Punjab Ltd. Citibank N.A City Union Bank Limited Corporation Bank DBS Bank Ltd. DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Limited HDFC Bank Ltd. Hongkong And Shanghai Banking Corpn.Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd	Nasik

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			आयएनजी वैश्य बैंक लि. जम्मू अण्ड कश्मीर बैंक लि. कर्नाटका बैंक लि. करुर वैश्य बैंक लि. कोटक महिंद्र बैंक लि. लक्ष्मी विलास बैंक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बैंक मराठवाडा ग्रामिण बैंक ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अण्ड सिंद बैंक पंजाब अण्ड नॅशनल बैंक आरबीएल बैंक लि. सांगली बैंक लि. साऊथ इंडियन बैंक लि. सिंडिकेट बैंक तामिळनाडु मर्कटाईल बैंक लि. द रॉयल बैंक ऑफ स्कॉटलॅन्ड एन्.व्ही. युको बैंक उज्ज्विन स्मॉल फायनान्स बैंक लि. युनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विजया बैंक येस बैंक		Ing Vysya Bank Ltd Jammu & Kashmir Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Lakshmi Vilas Bank Ltd Maharashtra Godavari Gramin Bank Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank Of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd South Indian Bank Ltd Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd The Royal Bank Of Scotland Plc Uco Bank Ujjivan Small Finance Bank Limited Union Bank Of India United Bank Of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	
23	उस्मानाबाद	स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बैंक अॅक्सिस बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बैंक सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया देना बैंक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि. फायनो पेमेंट्स बैंक लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बैंक मराठवाडा ग्रामिण बैंक पंजाब अण्ड नॅशनल बैंक आरबीएल बैंक लि. सिंडिकेट बैंक युको बैंक युनियन बैंक ऑफ इंडिया	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Fino Payments Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Maharashtra Gramin Bank Marathwada Gramin Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India	Osmanabad

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
24	पालघर	स्टेट बँक ऑफ बिकानेर अँण्ड जयपूर स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया स्टेट बँक ऑफ इंदूर स्टेट बँक ऑफ म्हैसूर स्टेट बँक ऑफ पटियाळा स्टेट बँक ऑफ सौराष्ट्र स्टेट बँक ऑफ त्रावणकोर	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक कॅथलिक सायरियन बँक लि. सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक फेडरल बँक लि. फायनो पेमेंट्स बँक लि. ग्लोबल ट्रस्ट बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. आयएनजी वैश्य बँक लि. कर्नाटका बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. लक्ष्मी विलास बँक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. साऊथ इंडियन बँक लि. सिंडिकेट बँक तामिळनाडु मर्कटाईल बँक लि. धनलक्ष्मी बँक लि. युको बँक यूनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक येस बँक	State Bank of Bikaner And Jaipur State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Indore State Bank of Mysore State Bank of f Patiala State Bank of Saurashtra State Bank of Travancore Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Limited Global Trust Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Lakshmi Vilas Bank Ltd Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank RBL Bank Ltd South Indian Bank Ltd Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd The Dhanalakshmi Bank Ltd Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank	Palghar
25	परभणी	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक अक्सिस बँक लि.	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Andhra Bank Axis Bank Limited	Parbhani

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			बँक ऑफ बरोडा		Bank of Baroda	
			बँक ऑफ इंडिया		Bank of India	
			बँक ऑफ महाराष्ट्र		Bank of Maharashtra	
			बँक ऑफ राजस्थान लि.		Bank of Rajasthan Ltd	
			कॅनरा बँक		Canara Bank	
			सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया		Central Bank of India	
			देना बँक		Dena Bank	
			एचडिएफसी बँक लि.		HDFC Bank Ltd.	
			आयसीआयसीआय बँक लि.		ICICI Bank Ltd.	
			आयडिबीआय बँक लि.		IDBI Bank Ltd.	
			इंडियन ओवरसीस बँक		Indian Overseas Bank	
			इंडसइंड बँक लि.		Indusind Bank Ltd	
			महाराष्ट्र ग्रामिण बँक		Maharashtra Gramin Bank	
			मराठवाडा ग्रामिण बँक		Marathwada Gramin Bank	
			पंजाब अॅण्ड नॅशनल बँक		Punjab National Bank	
			सांगली बँक लि.		Sangli Bank Ltd	
			सिंडिकेट बँक		Syndicate Bank	
			युको बँक		Uco Bank	
			यूनियन बँक ऑफ इंडिया		Union Bank of India	
			युनायटेड वेस्टर्न बँक लि.		United Western Bank Ltd	
			विजया बँक		Vijaya Bank	
26	पुणे	स्टेट बँक ऑफ बिकानेर अॅण्ड जयपूर	अलाहाबाद बँक	State Bank of Bikaner And Jaipur	Allahabad Bank	Pune
		स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद	अमेरीकन एक्सप्रेस बँक	State Bank of Hyderabad	American Express Bank Ltd	
		स्टेट बँक ऑफ इंडिया	आंध्र बँक	State Bank of India	Andhra Bank	
		स्टेट बँक ऑफ इंदूर	एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि.	State Bank of Indore	AU Small Finance Bank Limited	
		स्टेट बँक ऑफ म्हैसूर	अॅक्सिस बँक लि.	State Bank of Mysore	Axis Bank Limited	
		स्टेट बँक ऑफ पटियाळा	बंधन बँक लि.	State Bank of Patiala	Bandhan Bank Limited	
		स्टेट बँक ऑफ सौराष्ट्र	बँक ऑफ बरोडा	State Bank of Saurashtra	Bank of Baroda	
		स्टेट बँक ऑफ त्रावणकोर	बँक ऑफ इंडिया	State Bank of Travancore	Bank of India	
			बँक ऑफ मदुरा लि.		Bank of Madura Ltd	
			बँक ऑफ महाराष्ट्र		Bank of Maharashtra	
			बँक ऑफ पंजाब लि.		Bank of Punjab Limited	
			बँक ऑफ राजस्थान लि.		Bank of Rajasthan Ltd	
			बार्कलेझ बँक पीएलसी		Barclays Bank PLC	
			भारत ओव्हरसीस बँक लि.		Bharat Overseas Bank Ltd	
			भारतीय महिला बँक लि.		Bharatiya Mahila Bank Ltd.	
			बीएनपी पॅरिबस		BNP Paribas	
			कॅनरा बँक		Canara Bank	
			कॅथलिक सायरियन बँक लि.		Catholic Syrian Bank Ltd	
			सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया		Central Bank of India	
			सेचुरियन बँक ऑफ पंजाब लि.		Centurion Bank of Punjab Ltd.	
			सिटीबँक		Citibank N.A	
			सिटी युनियन बँक लि.		City Union Bank Limited	
			कॉर्पोरेशन बँक		Corporation Bank	
			क्रेडिट अॅग्रीकोल कॉर्पोरेट		Credit Agricole Corporate And Investment Bank	
			अॅण्ड इन्वेस्टमेंट बँक			
			डिबीएस बँक		DBS Bank Ltd.	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			डिसीबी बैंक लि.		DCB Bank Limited	
			देना बैंक		Dena Bank	
			डच बैंक एजी		Deutsche Bank AG	
			इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि.		Equitas Small Finance Bank Limited	
			फेडरल बैंक लि.		Federal Bank Ltd	
			फायनो पेमेंट्स बैंक लि.		Fino Payments Bank Limited	
			गणेश बैंक ऑफ करुंदवाड लि.		Ganesh Bank of Kurundwad Ltd	
			ग्लोबल ट्रस्ट बैंक लि.		Global Trust Bank Limited	
			एचडिएफसी बैंक लि.		HDFC Bank Ltd.	
			हॉंककांग अॅण्ड शांघाय बैंकिंग कॉर्पोरेशन		Hongkong And Shanghai Banking Corpn.Ltd.	
			आयसीआयसीआय बैंक लि.		ICICI Bank Ltd.	
			आयडिबीआय बैंक लि.		IDBI Bank Ltd.	
			आयडिएफसी बैंक लि		IDFC Bank Limited	
			इंडियन बैंक		Indian Bank	
			इंडियन ओवरसीस बैंक		Indian Overseas Bank	
			इंडसइंड बैंक लि.		Indusind Bank Ltd	
			आयएनजी वैश्य बैंक लि.		Ing Vysya Bank Ltd	
			जम्मू अॅण्ड कश्मीर बैंक लि.		Jammu & Kashmir Bank Ltd	
			कर्नाटका बैंक लि.		Karnataka Bank Ltd	
			करुर वैश्य बैंक लि.		Karur Vysya Bank Ltd	
			कोटक महिंद्र बैंक लि.		Kotak Mahindra Bank Ltd.	
			लक्ष्मी विलास बैंक लि.		Lakshmi Vilas Bank Ltd	
			लॉर्ड कृष्णा बैंक लि.		Lord Krishna Bank Ltd	
			महाराष्ट्र ग्रामिण बैंक		Maharashtra Gramin Bank	
			मराठवाडा ग्रामिण बैंक		Marathwada Gramin Bank	
			ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स		Oriental Bank of Commerce	
			पंजाब अॅंड सिंद बैंक		Punjab And Sind Bank	
			पंजाब अॅंड नॅशनल बैंक		Punjab National Bank	
			आरबीएल बैंक लि.		RBL Bank Ltd	
			सांगली बैंक लि.		Sangli Bank Ltd	
			शिनहॅन बैंक		Shinhan Bank	
			सोसायटी जनरल		Societe Generale	
			साऊथ इंडियन बैंक लि.		South Indian Bank Ltd	
			स्टैंडर्ड चार्टर्ड बैंक		Standard Chartered Bank	
			सुर्योदय स्मॉल फायनान्स बैंक लि.		Suryoday Small Finance Bank Limited	
			सिंडिकेट बैंक		Syndicate Bank	
			तामिळनाड मर्कटाईल बैंक लि.		Tamilnad Mercantile Bank Ltd	
			धनलक्ष्मी बैंक लि.		The Dhanalakshmi Bank Ltd	
			द रॉयल बैंक ऑफ स्कॉटलॅन्ड एन्.व्ही.		The Royal Bank of Scotland PLC	
			युको बैंक		Uco Bank	
			उज्जिवन स्मॉल फायनान्स बैंक लि.		Ujjivan Small Finance Bank Limited	
			युनियन बैंक ऑफ इंडिया		Union Bank of India	
			युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया		United Bank of India	
			युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि.		United Western Bank Ltd	
			विजया बैंक		Vijaya Bank	
			येस बैंक लि.		Yes Bank Ltd.	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
27	रायगड	स्टेट बँक ऑफ बिकानेर अँण्ड जयपूर स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया स्टेट बँक ऑफ इंदूर स्टेट बँक ऑफ पटियाळा स्टेट बँक ऑफ सौराष्ट्र स्टेट बँक ऑफ त्रावणकोर	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बंधन बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. फेडरल बँक लि. फायनो पेमेंट्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. कर्नाटका बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. लक्ष्मी विलास बँक लि. महाराष्ट्र ग्रामिण बँक ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. सांगली बँक लि. सिंडिकेट बँक तामिळनाडु मर्कटाईल बँक लि. युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विजया बँक येस बँक लि.	State Bank of Bikaner And Jaipur State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Indore State Bank of Patiala State Bank of Saurashtra State Bank of Travancore Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Ltd. HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Lakshmi Vilas Bank Ltd Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Ltd. HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Lakshmi Vilas Bank Ltd Maharashtra Gramin Bank Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vijaya Bank Yes Bank Ltd.	Raigad
28	रत्नागिरी	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India	Ratnagiri

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	5	6	7
			बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक कॅथलिक सायरियन बँक लि. सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक देना बँक फेडरल बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक इंडसइंड बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद पंजाब अँड नॅशनल बँक रत्नागिरी सिंधुदुर्ग ग्रामिण बँक सांगली बँक लि. साऊथ इंडियन बँक लि. सिंडिकेट बँक तामिळनाडु मर्कटाईल बँक लि. यूको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विजया बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक येस बँक लि.			Bank of Maharashtra Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India Corporation Bank Dena Bank Federal Bank Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank Ratnagiri Sindhudurg Gramin Bank Sangli Bank Ltd South Indian Bank Ltd Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Yes Bank Ltd.
29	सांगली	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. फेडरल बँक लि. फायनो पेमेंट्स बँक लि. गणेश बँक ऑफ कुरुदवाड लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक इंडियन ओवरसीस बँक	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Limited Ganesh Bank of Kurundwad Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank	Sangli

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2	
			इंडसइंड बैंक लि. कर्नाटका बैंक लि. कोटक महिंद्र बैंक लि. ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड सिंद पंजाब अँड नॅशनल बैंक आरबीएल बैंक लि. सांगली बैंक लि. साऊथ इंडियन बैंक लि. सुभद्रा लोकल एरिया बैंक लि. सिंडिकेट बैंक तामिळनाड मर्कटाईल बैंक लि. युको बैंक यूनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बैंक विजया बैंक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बैंक येस बैंक लि.			Indusind Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Oriental Bank of Commerce Punjab And Sind Bank Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd South Indian Bank Ltd Subhadra Local Area Bank Ltd. Syndicate Bank Tamilnad Mercantile Bank Ltd Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Yes Bank Ltd.	
30	सतारा	स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया स्टेट बैंक ऑफ पटियाळा	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक एयु स्मॉल फायनान्स बैंक लि. अॅक्सिस बैंक लि. बंधन बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बैंक कॅथलिक सायरियन बैंक लि. सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बैंक डिसीबी बैंक लि. देना बैंक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि. फेडरल बैंक लि. फायनो पेमेंट्स बैंक लि. गणेश बैंक ऑफ कुरुंदवाड लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन बैंक इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. आयएनजी वैश्य बैंक लि. कर्नाटका बैंक लि.	State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Patiala	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank Of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Limited Ganesh Bank of Kurundwad Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd ING Vysya Bank Ltd Karnataka Bank Ltd	Satara	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			कोटक महिंद्र बँक लि. ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स पंजाब अँड नॅशनल बँक आरबीएल बँक लि. सांगली बँक लि. सोलापूर ग्रामिण बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विजया बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक		Kotak Mahindra Bank Ltd. Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Solapur Gramin Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank	
31	सिंधुदुर्ग	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अॅक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक देना बँक फेडरल बँक लि. एचडीएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. कोटक महिंद्र बँक लि. रत्नागिरी सिंधुदुर्ग ग्रामिण बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक येस बँक लि.	State Bank of Hyderabad State Bank of India	AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank Dena Bank Federal Bank Ltd HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Kotak Mahindra Bank Ltd. Ratnagiri Sindhudurg Gramin Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank Of India Vidharbha Konkan Gramin Bank Wainganga Krishna Gramin Bank Yes Bank Ltd.	Sindhudurg
32	सोलापूर	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि. अॅक्सिस बँक लि. बंधन बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कॉर्पोरेशन बँक डिसीबी बँक लि. देना बँक	State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Mysore	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Ltd. Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Canara Bank Central Bank of India Corporation Bank DCB Bank Limited Dena Bank	Solapur

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2	
			इक्विटास स्मॉल फायनान्स बैंक लि. फेडरल बैंक लि. फायनो पेमेंट्स बैंक लि. एचडिएफसी बैंक लि. आयसीआयसीआय बैंक लि. आयडिबीआय बैंक लि. इंडियन बैंक इंडियन ओवरसीस बैंक इंडसइंड बैंक लि. आयएनजी वैश्य बैंक लि. कर्नाटका बैंक लि. करुर वैश्य बैंक लि. कोटक महिंद्र बैंक लि. ओरियंटल बैंक ऑफ कॉमर्स पंजाब अंड नॅशनल बैंक आरबीएल बैंक लि. सांगली बैंक लि. सोलापूर ग्रामिण बैंक सिंडिकेट बैंक युको बैंक यूनियन बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड बैंक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बैंक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बैंक विजया बैंक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बैंक			Equitas Small Finance Bank Limited Federal Bank Ltd Fino Payments Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Bank Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Ing Vysya Bank Ltd Karnataka Bank Ltd Karur Vysya Bank Ltd Kotak Mahindra Bank Ltd. Oriental Bank of Commerce Punjab National Bank RBL Bank Ltd Sangli Bank Ltd Solapur Gramin Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank	
33	ठाणे	स्टेट बैंक ऑफ बिकानेर अॅण्ड जयपूर स्टेट बैंक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बैंक ऑफ इंडिया स्टेट बैंक ऑफ इंदुर स्टेट बैंक ऑफ म्हेसूर स्टेट बैंक ऑफ पटियाळा स्टेट बैंक ऑफ सौराष्ट्र स्टेट बैंक ऑफ त्रावणकोर	अलाहाबाद बैंक आंध्र बैंक एयु स्मॉल फायनान्स बैंक लि. अक्सिस बैंक लि. बंधन बैंक लि. बैंक ऑफ बरोडा बैंक ऑफ इंडिया बैंक ऑफ महाराष्ट्र	State Bank of Bikaner And Jaipur State Bank of Hyderabad State Bank of India State Bank of Indore State Bank of Mysore State Bank of Patiala State Bank of Saurashtra State Bank of Travancore	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bandhan Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra	Thane	
			भारत ओवरसिझ बैंक लि. भारतीय महिला बैंक लि. कॅनरा बैंक कॅथलिक सायरियन बैंक लि. सेंट्रल बैंक ऑफ इंडिया सेचुरिटी बैंक ऑफ पंजाब लि. सिटोबैंक सिटी युनियन बैंक लि. कॉर्पोरेशन बैंक डिसीबी बैंक लि.		Bharat Overseas Bank Ltd Bharatiya Mahila Bank Ltd. Canara Bank Catholic Syrian Bank Ltd Central Bank of India Centurion Bank of Punjab Ltd. Citibank N.A City Union Bank Limited Corporation Bank DCB Bank Limited		

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	5	6	7
			देना बँक			Dena Bank
			इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि.			Equitas Small Finance Bank Limited
			फेडरल बँक लि.			Federal Bank Ltd
			फायनो पेमेंट्स बँक लि.			Fino Payments Bank Limited
			ग्लोबल ट्रस्ट बँक लि.			Global Trust Bank Limited
			एचडिएफसी बँक लि.			HDFC Bank Ltd.
			हॉंककाँग अँड शांघाय बँकींग कॉर्पोरेशन			Hongkong And Shanghai Banking Corpn.Ltd.
			आयसीआयसीआय बँक लि.			ICICI Bank Ltd.
			आयडिबीआय बँक लि.			IDBI Bank Ltd.
			आयडिएफसी बँक लि.			IDFC Bank Limited
			इंडियन बँक			Indian Bank
			इंडियन ओवरसीस बँक			Indian Overseas Bank
			इंडसइंड बँक लि.			Indusind Bank Ltd
			आयएनजी वैश्य बँक लि.			Ing Vysya Bank Ltd
			जम्मू अँड कश्मीर बँक लि.			Jammu & Kashmir Bank Ltd
			कर्नाटका बँक लि.			Karnataka Bank Ltd
			करुर वैश्य बँक लि.			Karur Vysya Bank Ltd
			कोटक महिंद्र बँक लि.			Kotak Mahindra Bank Ltd.
			लक्ष्मी विलास बँक लि.			Lakshmi Vilas Bank Ltd
			लॉर्ड कृष्णा बँक लि.			Lord Krishna Bank Ltd
			महाराष्ट्र गोदावरी ग्रामिण बँक			Maharashtra Godavari Gramin Bank
			महाराष्ट्र ग्रामिण बँक			Maharashtra Gramin Bank
			नेदुनगडी बँक लि.			Nedungadi Bank Ltd
			ओरियंटल बँक ऑफ कॉमर्स			Oriental Bank of Commerce
			पंजाब अँड सिंद बँक			Punjab And Sind Bank
			पंजाब अँड नॅशनल बँक			Punjab National Bank
			आरबीएल बँक लि.			RBL Bank Ltd
			सांगली बँक लि.			Sangli Bank Ltd
			साउथ इंडियन बँक			South Indian Bank Ltd
			स्टैंडर्ड चार्टर्ड बँक			Standard Chartered Bank
			सुर्योदय स्मॉल फायनान्स बँक लि.			Suryoday Small Finance Bank Limited
			सिंडिकेट बँक			Syndicate Bank
			तामिळनाडु मर्कटाईल बँक लि.			Tamilnad Mercantile Bank Ltd
			ठाणे ग्रामिण बँक			Thane Gramin Bank
			धनलक्ष्मी बँक लि.			The Dhanalakshmi Bank Ltd
			युको बँक			Uco Bank
			युनियन बँक ऑफ इंडिया			Union Bank Of India
			युनायटेड बँक ऑफ इंडिया			United Bank Of India
			युनायटेड वेस्टर्न बँक लि.			United Western Bank Ltd
			विजया बँक			Vijaya Bank
			येस बँक लि.			Yes Bank Ltd.
34	वर्धा	स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद	अलाहाबाद बँक	State Bank of Hyderabad	Allahabad Bank	Wardha
		स्टेट बँक ऑफ इंडिया	आंध्र बँक	State Bank of India	Andhra Bank	
			एयु स्मॉल फायनान्स बँक लि.		AU Small Finance Bank Limited	
			अक्सिस बँक लि.		Axis Bank Limited	
			बँक ऑफ बरोडा		Bank of Baroda	
			बँक ऑफ इंडिया		Bank of India	
			बँक ऑफ महाराष्ट्र		Bank of Maharashtra	
			बँक ऑफ राजस्थान लि.		Bank of Rajasthan Ltd	
			कॅनरा बँक		Canara Bank	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
		सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया कार्पोरेशन बँक देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन बँक लि. इंडियन ओवरसीस बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया युनायटेड वेस्टर्न बँक लि. विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विजया बँक वैणगंगा कृष्णा ग्रामिण बँक			Central Bank of India Corporation Bank Dena Bank Equitas Small Finance Bank Limited HDFC Bank Ltd. ICICI Bank Ltd. IDBI Bank Ltd. Indian Overseas Bank Indusind Bank Ltd Punjab National Bank Syndicate Bank Uco Bank Union Bank of India United Western Bank Ltd Vidharbha Konkan Gramin Bank Vijaya Bank Wainganga Krishna Gramin Bank	
35	वाशिम स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अकोला ग्रामिण बँक अलाहाबाद बँक अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया देना बँक इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि. एचडिएफसी बँक लि. आयसीआयसीआय बँक लि. आयडिबीआय बँक लि. इंडियन ओवरसीस बँक पंजाब अँड नॅशनल बँक सिंडिकेट बँक युको बँक युनियन बँक ऑफ इंडिया विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक विदर्भ क्षेत्रिय ग्रामिण बँक	State Bank of India	Akola Gramin Bank	Washim	
36	यवतमाळ स्टेट बँक ऑफ हैद्राबाद स्टेट बँक ऑफ इंडिया	अलाहाबाद बँक आंध्र बँक एयू स्मॉल फायनान्स बँक लि. अक्सिस बँक लि. बँक ऑफ बरोडा बँक ऑफ इंडिया बँक ऑफ महाराष्ट्र बँक ऑफ राजस्थान लि. कॅनरा बँक सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया	State Bank of Hyderabad State Bank of India	Allahabad Bank Andhra Bank AU Small Finance Bank Limited Axis Bank Limited Bank of Baroda Bank of India Bank of Maharashtra Bank of Rajasthan Ltd Canara Bank Central Bank of India	Yavatmal	

तक्ता क्रमांक / Table No.27.1 contd...

1	2	3	4	3	4	2
			कॉर्पोरेशन बँक			Corporation Bank
			इक्विटास स्मॉल फायनान्स बँक लि.			Equitas Small Finance Bank Limited
			एचडिएफसी बँक लि.			HDFC Bank Ltd.
			आयसीआयसीआय बँक लि.			ICICI Bank Ltd.
			आयडिबीआय बँक लि.			IDBI Bank Ltd.
			इंडियन बँक लि.			Indian Bank
			इंडियन ओवरसीस बँक			Indian Overseas Bank
			पंजाब अँड नॅशनल बँक			Punjab National Bank
			सिंडिकेट बँक			Syndicate Bank
			युको बँक			Uco Bank
			युनियन बँक ऑफ इंडिया			Union Bank of India
			युनायटेड वेस्टर्न बँक लि.			United Western Bank Ltd
			विदर्भ कोकण ग्रामिण बँक			Vidharbha Konkan Gramin Bank
			विदर्भ क्षेत्रिय ग्रामिण बँक			Vidharbha Kshetriya Gramin Bank
			विजया बँक			Vijaya Bank
			यवतमाळ ग्रामिण बँक			Yavatmal Gramin Bank

आधार : भारतीय रिझर्व्ह बँक, मुंबई

Source : Reserve Bank of India, Mumbai

27. बँका व विमा व्यवसाय / BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक/ TABLE NO.27.2

लोकसंख्येच्या गटानुसार व्यापारी बँक कार्यालयांचे वर्गीकरण

Commercial Banking Offices Classified According to Population Range
(2017-18)

कार्यालयांची संख्या / No. of Offices							
अ.क्र.		ग्रामीण बँका	निमनागरी बँका	नागरी बँका	महानगर बँका	एकूण बँका	
Sr.No.	जिल्हे	Rural Banks	Semi Urban Banks	Urban Banks	Metropolitan Banks	Total Banks	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	मुंबई शहर	..	..	..	1,166	1,166	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	..	..	..	1,555	1,555	Mumbai Suburban
3	ठाणे	55	41	215	776	1,087	Thane
4	पालघर	68	79	..	158	305	Palghar
5	रायगड	190	156	96	..	442	Raigad
6	रत्नागिरी	144	104	..	..	248	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	98	65	..	..	163	Sindhudurg
8	नाशिक	180	182	19	233	614	Nashik
9	धुळे	44	37	47	..	128	Dhule
10	नंदुरबार	36	23	17	..	76	Nandurbar
11	जळगाव	115	146	86	..	347	Jalgaon
12	अहमदनगर	172	177	78	..	427	Ahmednagar
13	पुणे	263	322	..	1,081	1666	Pune
14	सातारा	143	127	50	..	320	Satara
15	सांगली	109	112	82	..	303	Sangli
16	सोलापूर	136	123	118	..	377	Solapur
17	कोल्हापूर	176	132	169	..	477	Kolhapur
18	औरंगाबाद	84	80	..	175	339	Aurangabad
19	जालना	42	35	35	..	112	Jalna
20	परभणी	34	38	35	..	107	Parbhani
21	हिंगोली	27	43	..	..	70	Hingoli
22	बीड	71	52	27	..	150	Beed
23	नांदेड	77	53	68	..	198	Nanded
24	उस्मानाबाद	44	53	25	..	122	Osmanabad
25	लातूर	61	42	63	..	166	Latur
26	बुलढाणा	69	117	..	..	186	Buldhana
27	अकोला	46	47	64	..	157	Akola
28	वाशिम	30	46	..	..	76	Washim
29	अमरावती	89	70	97	..	256	Amravati
30	यवतमाळ	74	73	30	..	177	Yavatmal
31	वर्धा	59	40	46	..	145	Wardha
32	नागपूर	147	119	..	471	737	Nagpur
33	भंडारा	58	58	..	..	116	Bhandara
34	गोंदिया	54	18	27	..	99	Gondiya
35	चंद्रपूर	86	75	46	..	207	Chandrapur
36	गडचिरोली	34	33	..	..	67	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	3,115	2,918	1,540	5,615	13,188	Maharashtra State

आधार : भारतीय रिझर्व्ह बँक, मुंबई.

Source : Reserve Bank of India, Mumbai.

27. बँका व विमा व्यवसाय /BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3

वर्गीकृत व्यापारी बँकांच्या पतपुरवठ्याचे व्यवसायानुसार जिल्हावार वर्गीकरण

Districtwise and Occupationwise Classification of Outstanding Credit of Scheduled Commercial Banks
(2017-18)

(₹ '००० / ₹ '000)

व्यवसाय	जिल्हे / Districts										Occupation
	मुंबई		मुंबई उपनगर		ठाणे		पालघर		रायगड		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
(1) कृषि एकूण	51337	79942198	18310	10155186	23834	9852294	6412	1425928	47605	6051558	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	25441	36242171	17992	5270716	22941	6474503	6264	1284670	46744	5949152	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	25896	43700027	318	4884470	893	3377791	148	141258	861	102406	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	259343	6825824124	45937	406820194	106926	170172423	3058	5633528	11663	16865983	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	1207	146458199	363	6729047	223	860205	23	25342	77	193632	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	242492	3919593144	38754	313216183	101773	90356229	2642	4036185	10339	11115273	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज, गॅस व पाणी	1174	1099159919	155	13414973	174	9222050	11	1038700	35	1982754	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	14470	1660612862	6665	73459991	4756	69733939	382	533301	1212	3574324	(d) Construction
(3) परिवहन	80434	412422368	25404	39748741	64344	32049324	2936	1252879	12990	7059742	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	134049	1102253496	57042	179516438	37271	72099341	4218	1712730	12221	7311586	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	3092401	918918442	5765193	356115368	1146821	481819798	85495	29794434	145566	80570446	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	236849	621860093	51320	114132118	194881	325065539	15151	18330057	41930	57404476	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	14198	3536381	2715	634337	2653	446407	272	50709	645	74730	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	2841354	293521968	5711158	241348913	949287	156307852	70072	11413668	102991	23091240	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	87342	1066476835	42378	196311438	61067	60169650	7207	2369385	16875	10987906	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	24261	767461686	8167	88709432	5225	28146813	376	569985	1022	6153501	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	63081	299015149	34211	107602006	55842	32022837	6831	1799400	15853	4834405	(b) Retail Trade
(7) वित्त	33832	3884225615	4212	109207933	1920	42533387	523	58847	971	120320	(7) Finance
(8) इतर खर्च	231045	470470967	46838	48816239	46093	22135844	3452	1258140	16748	1874732	(8) All Others
एकूण	3969783	14760534045	6005314	1346691537	1488276	890832061	113301	43505871	264639	130842273	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

कृषि	जिल्हे / Districts										Occupation (1)
	रत्नागिरी		सिंधुदुर्ग		नाशिक		धुळे		नंदुरबार		
	Ratnagiri		Sindhudurg		Nashik		Dhule		Nandurbar		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
(1) कृषि एकूण	64149	9424855	31579	4495757	238966	70472562	128901	21698148	40317	7289982	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	61002	8868104	30091	4169439	230510	65990329	127195	21087240	40129	7150934	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	3147	556751	1488	326318	8456	4482233	1706	610908	188	139048	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	4484	16423014	3955	1877992	42556	44190206	11595	9321384	557	415132	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	145	121589	85	78271	163	375041	33	31176	20	8287	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	3590	4412213	3359	1405747	39500	32337535	11018	6448259	422	292887	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज,गॅस व पाणी	55	9615056	43	1673	52	491053	22	10436	2	214	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	694	2274156	468	392301	2841	10986577	522	2831513	113	113744	(d) Construction
(3) परिवहन	5780	1648677	2912	636927	12139	4891563	2109	902733	532	80372	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	8254	2097807	6815	1361667	51572	11331285	4965	2079156	984	268043	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	60592	18642661	34536	8935743	347341	112684682	46793	14290666	11291	3440096	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	17086	11887704	7904	5503551	78837	74871327	12854	8047373	3044	2122339	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	976	53692	625	39548	1396	322941	244	19923	139	13325	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	42530	6701265	26007	3392644	267108	37490414	33695	6223370	8108	1304432	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	12115	3814770	11977	2033975	53075	22366825	18948	4038568	2863	810655	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	550	370188	456	165003	9512	7430646	4595	1428070	493	285462	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	11565	3444582	11521	1868972	43563	14936179	14353	2610498	2370	525193	(b) Retail Trade
(7) वित्त	1994	129419	983	91164	7070	652381	628	76669	413	43094	(7) Finance
(8) इतर खर्च	6243	340414	3916	256678	46115	5839025	5218	493041	3175	125326	(8) All Others
एकूण	163611	52521617	96673	19689903	798834	272428529	219157	52900365	60132	12472700	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

व्यवसाय	जिल्हे / Districts										Occupation
	जळगांव		अहमदनगर		पुणे		सातारा		सांगली		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	(1)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
(1) कृषि एकूण	195043	32043254	278082	53814459	249615	94434581	163810	24996938	209490	35246271	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	185784	30246285	270773	51708330	243902	84243684	161222	24048060	205191	33281532	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	9259	1796969	7309	2106129	5713	10190897	2588	948878	4299	1964739	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	29669	65464470	19419	20728767	137309	546836839	16425	12153379	11689	20233702	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	48	1769365	80	70389	496	5214079	58	32057	37	56339	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	28727	52128348	17984	18123511	127152	427106559	15331	10931962	10806	19211166	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज, गॅस व पाणी	36	1188276	51	356164	450	27513203	117	42117	15	16599	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	858	10378481	1304	2178703	9211	87002998	919	1147243	831	949598	(d) Construction
(3) परिवहन	8773	5506779	9311	2881959	66234	37285189	5781	1715872	4663	1338980	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	13774	5915791	19662	6526133	140274	156933201	12260	3331578	20722	2545747	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	101320	26458512	119727	32834165	2181389	751327300	95607	26736054	80603	19680493	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	26618	16016603	21132	17275336	290868	495165425	17852	14311676	12353	9253059	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	726	132982	820	137400	7052	1730781	393	45259	387	40847	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	73976	10308927	97775	15421429	1883469	254431094	77362	12379119	67863	10386587	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	53871	12505422	32211	20561344	114764	134037526	27365	5497123	27696	6801410	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	4139	6384556	2344	13136733	15645	70187602	3911	1180559	2131	2057714	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	49732	6120866	29867	7424611	99119	63849924	23454	4316564	25565	4743696	(b) Retail Trade
(7) वित्त	1265	177655	1832	222222	13410	136183742	457	196695	5139	219781	(7) Finance
(8) इतर खर्च	8973	747054	17184	1207402	146802	39363071	14801	868679	10780	1479149	(8) All Others
एकूण	412688	148818937	497428	138776451	3049797	1896401449	336506	75496318	370782	87545533	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

व्यवसाय	जिल्हे / Districts										Occupation
	सोलापूर		कोल्हापूर		औरंगाबाद		जालना		परभणी		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	(1)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
(1) कृषि एकूण	320900	71726085	193871	25806142	258412	36301334	291826	29632391	445283	38325037	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	308275	66792581	187881	24478634	251987	33435616	288722	28421120	443757	37592090	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	12625	4933504	5990	1327508	6425	2865718	3104	1211271	1526	732947	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	28547	24502982	30817	58286051	21751	60580997	2014	4825287	1826	4623249	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	96	95564	153	208380	69	13326304	24	138131	14	11705	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	27283	22182872	29073	54763556	20274	40677244	1752	4380515	1566	4127506	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज, गॅस व पाणी	141	354424	57	1138118	45	413701	15	16975	18	21006	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	1027	1870122	1534	2175997	1363	6163748	223	289666	228	463032	(d) Construction
(3) परिवहन	8939	2946063	9307	3869052	14009	5306790	1439	279962	1384	446099	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	23775	4584016	30594	6496476	20842	9766754	2419	1025776	2030	731477	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	111610	33534870	720134	76413847	195375	72788123	30815	8403662	29740	9056835	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	20521	16985876	33348	29003175	41488	41512584	5747	4170509	8419	5196107	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	523	53017	538	84186	988	107200	179	15622	217	16066	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	90566	16495977	686248	47326486	152899	31168339	24889	4217531	21104	3844662	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	49736	8389268	40793	17455521	46496	16180557	10293	3733253	13162	3416895	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	2486	1681564	3170	6093754	3474	5578146	1981	1344120	1360	285862	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	47250	6707704	37623	11361767	43022	10602411	8312	2389133	11802	3131033	(b) Retail Trade
(7) वित्त	899	182465	4090	305602	15310	2819247	2705	526542	1338	141641	(7) Finance
(8) इतर खर्च	26593	1434977	17969	2181326	21483	2936697	6359	353224	4640	273914	(8) All Others
एकूण	570999	147300726	1047575	190814017	593678	206680499	347870	48780097	499403	57015147	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

व्यवसाय	जिल्हे / Districts										Occupation
	हिंगोली		बीड		नांदेड		उस्मानाबाद		लातूर		
	Hingoli		Beed		Nanded		Osmanabad		Latur		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
(1) कृषि एकूण	56221	5916076	298250	24290091	368475	31849850	143159	17142036	130991	16234557	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	55725	5397085	296161	23485036	362889	30355276	141377	16736950	125336	15046512	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	496	518991	2089	805055	5586	1494574	1782	405086	5655	1188045	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	454	366794	3445	5195446	5583	9737115	4066	1805674	13308	7023627	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	2	1539	17	15490	26	16704	34	30402	33	16380	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	363	289721	3207	4800927	5080	7440819	3808	1505379	12863	6063328	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज, गॅस व पाणी	7	6357	7	14847	44	784858	8	105446	17	10054	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	82	69177	214	364182	433	1494734	216	164447	395	933865	(d) Construction
(3) परिवहन	267	105687	1381	355816	4131	2120135	813	369542	2592	1007157	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	673	163238	3499	1092226	3799	1792856	4892	671131	5123	1481322	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	5334	1758903	37672	13179569	57876	21533023	21613	6394079	42657	14653916	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	1559	1147145	11938	7511903	16984	13414713	5021	3397520	10226	7943296	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	24	5596	171	11266	366	27983	103	4005	242	44593	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	3751	606162	25563	5656400	40526	8090327	16489	2992554	32189	6666027	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	2035	471152	12120	3327113	14936	4992137	11208	1823172	19289	5500781	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	545	147962	1453	652418	2126	974743	1199	187363	2614	1317912	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	1490	323190	10667	2674695	12810	4017394	10009	1635809	16675	4182869	(b) Retail Trade
(7) वित्त	860	61179	1684	152424	2828	228690	1566	110522	1469	145399	(7) Finance
(8) इतर खर्च	1763	61992	2579	192472	5174	2332787	5663	361452	7328	875319	(8) All Others
एकूण	67607	8905021	360630	47785157	462802	74586593	192980	28677608	222757	46922078	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

व्यवसाय (1)	जिल्हे / Districts										Occupation (1)
	बुलढाणा		अकोला		वाशिम		अमरावती		यवतमाळ		
	Buldhana		Akola		Washim		Amravati		Yavatmal		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit		
(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)		
(1) कृषि एकूण	341780	29194520	160122	15417410	73285	6910834	230181	23574586	249799	21661572	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	338570	25807795	152146	14060210	71727	6703569	219784	22479905	242934	20688703	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	3210	3386725	7976	1357200	1558	207265	10397	1094681	6865	972869	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	2569	3962345	6189	7746020	2585	581078	10120	7210800	6209	6257726	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	25	23136	41	65536	8	3639	59	76583	65	79509	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	2169	3658076	5501	6987043	2460	525772	9111	6162387	5730	5533918	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज,गॅस व पाणी	17	8101	21	38978	4	833	45	17025	77	15986	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	358	273032	626	654463	113	50834	905	954805	337	628313	(d) Construction
(3) परिवहन	1202	195507	3530	744596	507	51884	2776	725022	1440	433057	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	3017	848201	4757	1355660	1941	474613	7548	2551581	5464	1129494	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	46336	12723471	54499	16265967	8806	2008681	86113	25524240	44055	13476487	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	10267	6112694	11725	8626309	1569	1078109	21513	15252648	11758	7632364	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	1161	103405	814	47743	110	7513	601	55033	421	21820	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	34908	6507372	41960	7591915	7127	923059	63999	10216559	31876	5822303	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	10594	3310668	16914	4511455	6272	740374	25931	7599922	20860	3437261	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	533	907232	2602	1875013	817	206232	2553	2819987	2170	1196244	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	10061	2403436	14312	2636442	5455	534142	23378	4779935	18690	2241017	(b) Retail Trade
(7) वित्त	647	52289	411	59630	206	18226	1163	108442	667	62226	(7) Finance
(8) इतर खर्च	5672	649283	4331	418045	1953	124073	8923	775412	8532	427962	(8) All Others
एकूण	411817	50936284	250753	46518783	95555	10909763	372755	68070005	337026	46885785	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

व्यवसाय	जिल्हे / Districts								Occupation
	वर्धा		नागपूर		भंडारा		गोंदिया		
	Wardha		Nagpur		Bhandara		Gondia		
	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	खात्यांची संख्या	येणे रक्कम	
No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit	No.of Accounts	Outstanding Credit		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(10)	(11)	(1)
(1) कृषि एकूण	287478	19584860	207693	37515612	48744	4522958	31279	2750842	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	282187	18368176	204120	31916476	46986	4181365	30652	2560061	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	5291	1216684	3573	5599136	1758	341593	627	190781	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	16071	7019285	66657	149053421	3054	1909310	1578	1660396	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	18	8284	417	5702804	30	51054	10	6484	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	15747	6682754	63059	111754283	2642	1642650	1243	1438392	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज, गॅस व पाणी	12	4318	144	3769267	9	4531	6	2141	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	294	323929	3037	27827067	373	211075	319	213379	(d) Construction
(3) परिवहन	1099	224822	24804	15746244	653	253873	454	146354	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	30052	1213661	52930	29439089	3557	614422	2338	758294	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	35193	8506239	333394	136722733	24645	7303126	10015	2819638	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	7529	4213610	70096	84597601	6537	4126086	1938	1556312	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	223	20344	3777	357703	231	26914	86	5811	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	27441	4272285	259521	51767429	17877	3150126	7991	1257515	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	47223	3136067	117594	56002874	8494	1887835	6070	1829141	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	2237	682222	8253	30302353	802	270012	303	472475	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	44986	2453845	109341	25700521	7692	1617823	5767	1356666	(b) Retail Trade
(7) वित्त	2654	232042	5574	1716607	629	2252368	798	66128	(7) Finance
(8) इतर खर्च	8001	1607752	32367	13244565	5463	412624	5366	528097	(8) All Others
एकूण	427771	41524728	841013	439441145	95239	19156516	57898	10558890	Total

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.27.3 Contd...

व्यवसाय (1)	जिल्हे / Districts						Occupation (1)
	चंद्रपूर Chandrapur		गडचिरोली Gadchiroli		महाराष्ट्र राज्य Maharashtra State		
	खात्यांची संख्या No.of Accounts (2)	येणे रक्कम Outstanding Credit (3)	खात्यांची संख्या No.of Accounts (4)	येणे रक्कम Outstanding Credit (5)	खात्यांची संख्या No.of Accounts (10)	येणे रक्कम Outstanding Credit (11)	
(1) कृषि एकूण	70566	5739588	26570	1630902	5982335	927071254	(1) Agriculture Total
(अ) प्रत्यक्ष पतपुरवठा	69376	5240050	26178	1480007	5821951	821242366	(a) Direct Finance
(ब) अप्रत्यक्ष पतपुरवठा	1190	499538	392	150895	160384	105828888	(b) Indirect Finance
(2) एकूण उद्योग	2523	10378495	623	1707969	934574	8537395204	(2) Industry Total
(अ) खाणकाम	63	142698	8	3811	4270	182047155	(a) Mining & Quarrying
(ब) उत्पादन	1913	5079085	518	1635106	869251	5208046534	(b) Manufacturing & Processing
(क) वीज,गॅस व पाणी	22	2620145	7	2950	3115	1173403248	(c) Electricity, Gas & Water
(ड) बांधकाम	525	2536567	90	66102	57938	1973898267	(d) Construction
(3) परिवहन	3469	1492875	233	74936	388771	586317578	(3) Transport Operators
(4) व्यावसायिक सेवा	5417	1854278	1058	251292	739808	1623579856	(4) Professional Services
(5) व्यक्तिगत कर्ज	43623	13779754	8418	2974608	15262598	3382070631	(5) Personal Loans
i) गृह कर्ज	11295	7422706	2566	1538691	1340723	2063686634	1. Loans for Housing
ii) ग्राहकोपयोगी वस्तू खरेदीसाठी कर्ज	259	31684	70	8750	44345	8335516	2. Loans for Purchase of Consumer Durables
iii) इतर व्यक्तिगत कर्ज	32069	6325364	5782	1427167	13877530	1310048481	3. Rest of the Personal Loans
(6) व्यापार	10713	4660129	4228	943179	1064715	1702131586	(6) Trade
(अ) घाऊक व्यापार	939	994724	139	80485	124583	1051738773	(a) Wholesale Trade
(ब) किरकोळ व्यापार	9774	3665405	4089	862694	940132	650392813	(b) Retail Trade
(7) वित्त	747	83759	385	67364	121279	4183531716	(7) Finance
(8) इतर खर्च	7141	577869	2695	125217	797378	625170820	(8) All Others
एकूण	144199	38566747	44210	7775467	25291458	21567268645	Total

आधार : बेसिक स्टॅटिस्टिक्स ,बेसिक स्टॅटिस्टिकल रिटर्न्स , रिझर्व बँक ऑफ इंडिया, मुंबई / Source : Basic Statistics, Basic Statistical Returns, Reserve Bank of India ,Mumbai

27. बँका व विमा व्यवसाय / BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 27.4

मार्च, २०१८ अखेर राज्यवार वर्गीकृत व्यापारी बँकांच्या ठेवी व कर्जे

Deposits And Advances of Scheduled Commercial Banks By State for March ending 2018

(₹ कोटी / ₹ crore)

विभाग / राज्य आणि केंद्रशासित प्रदेश	कार्यालयांची संख्या No. Of Offices	ठेवी Deposits	कर्ज / Advances			Region / State and Union Territory
			प्राधान्य गट Priority sector	दुर्बल गट Weaker sector	एकूण@ Total@	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
उत्तर विभाग	25,716	24,52,858	5,58,246	1,40,448	19,02,787	Northern Region
चंदीगड	411	62,287	12,773	1,092	67,384	Chandigarh
दिल्ली	3,549	11,45,718	1,20,246	4,691	10,69,998	NCT Of Delhi
हरयाणा	4,808	3,67,362	1,11,395	28,189	2,18,336	Haryana
राजस्थान	7,198	3,36,820	1,46,047	51,511	2,54,382	Rajasthan
हिमाचल प्रदेश	1,532	85,753	15,297	5,115	26,479	Himachal Pradesh
जम्मू आणि काश्मीर	1,782	1,04,458	23,649	5,840	44,819	Jammu & Kashmir
पंजाब	6,436	3,50,459	1,28,839	44,011	2,21,388	Punjab
उत्तु -पूर्व विभाग	3,799	2,19,299	36,420	11,943	85,943	North Eastern Region
अरुणाचल प्रदेश	153	13,317	902	460	3,322	Arunachal Pradesh
आसाम	2,326	1,34,643	26,279	7,707	57,307	Assam
मणिपूर	174	8,972	1,458	531	3,998	Manipur
मेघालया	343	21,669	1,629	782	5,841	Meghalaya
मिझोराम	189	8,473	1,240	576	3,027	Mizoram
नागालँड	160	10,047	1,068	610	3,468	Nagaland
त्रिपुरा	454	22,178	3,844	1,277	8,981	Tripura
पूर्व विभाग	22,565	15,23,655	2,64,068	53,685	6,25,422	Eastern Region
अंदमान आणि निकोबार बेटे	67	4,722	778	99	1,846	Andaman & Nicobar Islands
बिहार	6,681	3,17,131	56,922	21,189	1,01,511	Bihar
झारखंड	2,947	1,99,475	29,815	6,545	54,639	Jharkhand
ओडिशा	4,801	2,71,019	46,768	12,879	1,00,653	Odisha
सिक्कीम	137	8,610	944	284	2,319	Sikkim
पश्चिम बंगाल	7,932	7,22,699	1,28,840	12,689	3,64,454	West Bengal
मध्य विभाग	27,957	15,54,455	4,01,781	1,27,590	7,41,426	Central Region
छत्तीसगड	2,492	1,33,067	35,350	6,799	83,352	Chhattisgarh
मध्य प्रदेश	6,511	3,40,117	1,32,462	35,609	2,21,512	Madhya Pradesh
उत्तराखंड	2,041	1,23,440	73,432	20,090	44,669	Uttarakhand
उत्तर प्रदेश	16,913	9,57,832	1,60,537	65,093	3,91,892	Uttar Pradesh
पश्चिम विभाग	20,937	30,07,707	9,81,295	1,72,394	29,08,206	Western Region
दादरा व नगर हवेली	60	3,886	1,002	75	1,724	Dadra & Nagar Haveli
दमण व दिव	47	4,683	674	41	1,306	Daman & Diu
गोवा	678	66,090	8,099	1,259	17,631	Goa
गुजरात	7,835	6,43,747	2,03,033	34,123	4,82,779	Gujarat
महाराष्ट्र	12,317	22,89,301	7,68,486	1,36,896	24,04,766	Maharashtra
दक्षिण विभाग	39,159	27,21,314	9,78,220	3,37,818	24,18,789	Southern Region
आंध्र प्रदेश	6,892	2,76,527	1,71,767	69,978	3,10,457	Andhra Pradesh
कर्नाटका	9,933	8,40,424	2,06,295	64,463	5,86,740	Karnataka
केरळ	6,281	4,40,361	1,40,468	60,554	2,81,384	Kerala
लक्षद्वीप	13	998	32	83	82	Lakshadweep
पुदुच्चेरी	239	16,771	5,597	1,406	10,319	Puducherry
तामिळनाडू	10,710	7,25,810	3,44,007	1,05,284	7,84,172	Tamil Nadu
तेलंगना	5,091	4,20,422	1,10,055	36,051	4,45,635	Telangana
एकूण भारत	1,40,133	1,14,79,288	32,20,030	8,43,878	86,82,573	All-India

आधार : भारतीय रिझर्व्ह बँक, मुंबई. / Source: Reserve Bank of India, Mumbai.

@ एकूण कर्जामध्ये प्राधान्य गट, दुर्बल गट व इतर गटांचाही समावेश आहे/ Total advances include advances in priority sector, weaker sector and other sector

27. बँका व विमा व्यवसाय / BANKING AND INSURANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 27.5

वर्गीकृत व अवर्गीकृत व्यापारी बँका आणि सहकारी बँकांच्या कार्यालयांची संख्या (३१ मार्च, २०१८ रोजी)

Number of offices of Scheduled & Non-Scheduled Commercial banks and Co-operative Banks

(As on 31st March, 2018)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	वर्गीकृत व्यापारी बँका Scheduled Commercial Banks (3)	अवर्गीकृत व्यापारी बँका Non-Scheduled Commercial Banks (4)	सहकारी बँका Co-operative Banks (5)	एकूण Total (6)	Districts (2)
1	मुंबई	1,001	N.A.			Mumbai
2	मुंबई उपगर	1,399	N.A.	61	2,461	Mumbai Suburban
3	ठाणे	1,006	N.A.	12	1,018	Thane
4	पालघर	300	N.A.	5	305	Palghar
5	रायगड	436	N.A.	8	444	Raigad
6	रत्नागिरी	243	N.A.	5	248	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	158	N.A.	3	161	Sindhudurg
8	नाशिक	593	N.A.	44	637	Nashik
9	धुळे	123	N.A.	7	130	Dhule
10	नंदुरबार	76	N.A.	6	82	Nandurbar
11	जळगाव	316	N.A.	14	330	Jalgaon
12	अहमदनगर	406	N.A.	18	424	Ahmednagar
13	पुणे	1,521	N.A.	50	1,571	Pune
14	सातारा	306	N.A.	25	331	Satara
15	सांगली	286	N.A.	22	308	Sangli
16	सोलापूर	346	N.A.	34	380	Solapur
17	कोल्हापूर	442	N.A.	46	488	Kolhapur
18	औरंगाबाद	313	N.A.	14	327	Aurangabad
19	जालना	110	N.A.	7	117	Jalna
20	परभणी	105	N.A.	10	115	Parbhani
21	हिंगोली	71	N.A.	7	78	Hingoli
22	बीड	144	N.A.	14	158	Beed
23	नांदेड	194	N.A.	7	201	Nanded
24	उस्मानाबाद	111	N.A.	11	122	Osmanabad
25	लातूर	163	N.A.	15	178	Latur
26	बुलढाणा	186	N.A.	10	196	Buldhana
27	अकोला	155	N.A.	4	159	Akola
28	वाशिम	76	N.A.	1	77	Washim
29	अमरावती	252	N.A.	12	264	Amravati
30	यवतमाळ	177	N.A.	5	182	Yavatmal
31	वर्धा	144	N.A.	6	150	Wardha
32	नागपूर	678	N.A.	18	696	Nagpur
33	भंडारा	113	N.A.	2	115	Bhandara
34	गोंदिया	98	N.A.	3	101	Gondiya
35	चंद्रपूर	204	N.A.	5	209	Chandrapur
36	गडचिरोली	65	N.A.	3	68	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	12,317	N.A.	514	12,831	Maharashtra State

आधार : (१) सहकार आयुक्त मुंबई आणि निबंधक सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

(२) भारतीय रिझर्व्ह बँक, मुंबई.

Source : (1) Commissioner for Co-operation, Mumbai and Registrar, Co-operative Societies, Govt. of Maharashtra, Pune

(2) Reserve Bank of India, Mumbai.

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available

२८. लोकवित्त

२८.१ राज्य शासनातील महसुली जमा व महसुली खर्च यांचे निरनिराळ्या शीर्षाखालील आकडे या विभागात दाखविले आहेत. याची अधिक तपशीलवार माहिती राज्य शासनाच्या अर्थसंकल्पात मिळते. तसेच अर्थसंकल्पातील व्यवहाराचे आर्थिक वर्गीकरणही त्यात दिले आहे. येथील आर्थिक वर्गीकरणाची मांडणी सहा लेख्यांमध्ये दर्शविलेल्या शासनाच्या आर्थिक व्यवहारावर आधारलेली आहे.

२८.२ राज्य शासनाचे जमा व खर्च या संबंधित व्यवहार दरवर्षी सादर केलेल्या अर्थसंकल्पात दिले जातात. अर्थसंकल्पीय व्यवहारांचे परिणाम जाणून घेण्यासाठी अर्थसंकल्पाचे आर्थिक वर्गीकरण केले जाते. या वर्गीकरणात अर्थसंकल्पीय व्यवहारांची अर्थपूर्ण आर्थिक वर्गानुरूप पुनर्मांडणी व त्यांचे पुनर्वर्गीकरण केले आहे. हे वर्गीकरण केंद्रीय अर्थसंकल्पाच्या आर्थिक वर्गीकरणाच्या मांडणीप्रमाणे आहे. त्यामधून आंतरलेखा व आंतरविभागीय हस्तांतरित रकमा (फंडांकडून बदली केलेल्या रकमा धरून) वगळण्यात आल्या आहेत. त्यामुळे उर्वरित अर्थव्यवस्थेशी होणाऱ्या राज्य शासनाच्या मूळ व्यवहारांची माहिती या वर्गीकरणातून मिळते.

२८.३ ह्या विभागात ३१ मार्चच्या अखेरीस आयकर भरणाऱ्यांचे आयकर पात्र उत्पन्न गटानुसार वर्गीकरण देण्यात आले आहे. आयकर दात्यांचे पुढीलप्रमाणे उपविभाग पाडण्यात येतात. (अ) वैयक्तिक, (ब) हिंदु अविभक्त कुटुंबे, (क) अनौदणीकृत व्यवसाय, (ड) व्यक्ती समूह, (इ) नोंदणीकृत व्यवसाय (फ) संस्था ह्या तक्त्यात दाखविलेले उत्पन्न हे एकूण उत्पन्नातून नुकसान भरपाई व इतर अनुज्ञेय सूट वगळून राहिलेले करपात्र उत्पन्न असते.

28. PUBLIC FINANCE

28.1 The receipt and revenue expenditure of State Government under different heads is shown in this section. Further details will be found in the Civil Budget Estimates of the State Government. The Economic Classification of the Budget is also given. The frame-work of economic classification presented here is based on the delineation of the Government transactions in a set of six accounts.

28.2 The Budget annually presented gives the transactions on account of receipts and expenditure of the State Government. In order to analyse the economic impact of these budgetary transactions, an economic classification of the Budget is undertaken. In this classification the transactions are regrouped and reclassified into meaningful economic categories. This classification follows closely the frame-work of economic classification adopted for the Central Budget. It eliminates all inter-account, inter-departmental transfers including transfers to and from funds and brings out the genuine transactions of the State Government with the rest of the economy.

28.3 In this section classification of the assesses assessed to Income Tax according to range of income assessed to tax their income and tax payable for the assessment year ending 31st March, assesses are sub-divided into (i) individuals, (ii) Hindu undivided families, (iii) unregistered firms, (iv) association of persons, (v) registered firms, (iv) companies. The total income shown in the table represents the income assessed to tax after deduction, set of the losses and other admissible rebate from gross income.

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.1

महाराष्ट्र शासनाचा एकूण महसूल / Total Revenue of Maharashtra Government
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

महसुलाची बाब	महसूल (प्रत्यक्ष) Revenue (Actuals)	एकूण महसुलाची टक्केवारी % To Total Revenue	Source of Revenue
(1)	(2)	(3)	(1)
(अ) केंद्राकडून वसूल होणा-या करांतील राज्याचा हिस्सा- { (1) ते (6) }	37,203.33	15.27	A. Share in Centrally collected Taxes
(1) निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कर	9,616.28	25.85	(1) Taxes on income other than Corporation Tax
(2) केंद्रिय उत्पादन शुल्क	3,923.00	10.54	(2) Union Excise Duties
(3) निगम कर	11,387.92	30.61	(3) Corporation Tax
(4) संपत्ती कर	(-) 0.34	0.00	(4) Taxes on Wealth
(5) जकात	3,753.00	10.09	(5) Customs
(6) सेवा कर	4,246.87	11.42	(6) Service Tax
(7) केंद्रिय वस्तू व सेवा कर	522.44	1.40	(7) Central Goods and Service Tax
(8) एकात्मिक वस्तू व सेवा कर	3,754.16	10.09	(8) Integrated Good and Service Tax
(ब) राज्याकडून वसूल होणारे कर- { (1) ते (10) }	1,67,947.73	68.93	B. Taxes collected by state
(1) कृषिविषयक उत्पन्नावरील कर	0.00	0.00	(1) Agricultural Income Tax
(2) जमीन महसूल	2,309.86	1.38	(2) Land Revenue
(3) मुद्रांक व नोंदणी फी	26,441.82	15.74	(3) Stamps and Registration Fees
(4) राज्य उत्पादन शुल्क	13,449.65	8.01	(4) State excise duties
(5) विक्रीकर	54,893.51	32.68	(5) Sales Tax
(6) वाहनांवरील कर	8,665.38	5.16	(6) Taxes on vehicles
(7) मालावरील व उतारुवरील कर	984.01	0.59	(7) Taxes on goods & passengers
(8) विद्युत शुल्क	7,344.86	4.37	(8) Electricity duties.
(9) उत्पन्न व खर्च यावरील इतर कर	2,205.47	1.31	(9) Other Taxes on Income and Expenditure
(10) विक्रेय वस्तू व सेवा यावरील इतर कर व शुल्क	1,589.81	0.95	(10) Other Taxes and duties on commodities and services
(11) राज्य वस्तू व सेवा कर	50,063.36	29.81	(11) State Goods and Service Tax
(क) करांव्यतिरिक्त महसूल- { (1) + (2) }	16,679.57	6.85	C. Non-Tax Revenue
(1) व्याजविषयक जमा रकमा	4,162.53	24.96	(1) Interest Receipts
(2) इतर करांव्यतिरिक्त महसूल	12,517.04	75.04	(2) Other Non-tax Revenue
(ड) केंद्र शासनाकडून सहाय्यक अनुदाने-	21,822.93	8.96	D. Grants -in Aid from Central Government
एकूण महसूल	2,43,653.56	100.00	Total Revenue Receipts

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, 2019-20

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

टिप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

Note : Figures may not tally due to rounding

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.2
महसुली लेख्यातून केलेला खर्च / Expenditure from Revenue Account
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

खर्चाचा प्रकार (1)	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure (2)	एकूण खर्चाशी टक्केवारी % To Total Expenditure (3)	Type of Expenditure (1)
(अ) सामाजिक सेवा	93,054.30	38.52	(A) Social Services
(ब) आर्थिक सेवा	54,189.03	22.43	(B) Economic Services
(क) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने	15,792.96	6.54	(C) Grants-in-aid & Contributions
(ड) सर्वसाधारण सेवा	42,416.35	17.56	(D) General Services
(१) राज्याची अंगे	1,994.13	4.70	(1) Organs of State
(२) संकलन शुल्क	2,784.11	6.56	(2) Collection charges
(३) प्रशासकीय सेवा	18,921.72	44.61	(3) Administrative Services
(४) निवृत्ती वेतने आणि संकीर्ण	18,716.39	44.13	(4) Pensions & Misc. General Services
(५) राखीव निधीकरीता हस्तांतरीत	0.00	0.00	(5) Transfer to Reserve funds
(इ) ऋण सेवा	36,118.43	14.95	(E) Debt Services
एकूण महसुली खर्च (अ+ब+क+ड+इ)	2,41,571.07	100.00	Total Revenue Expenditure (A+B+C+D+E)

टिप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

Note : Figures may not tally due to rounding

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, 2019-20

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.3
भांडवली अर्थसंकल्प / Capital Budget
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

बाब (1)	प्रत्यक्ष रकमा (Actuals) (2)	Item (1)
(अ) एकूण भांडवली जमा (१ ते ४)	42,457.74	(A) Total Capital Receipts (1 to 4)
१. सरकारी ऋण लेख्याकडून जमा	49,669.50	1. Receipt from Public Debt
२. राज्य शासनाकडून कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली)	1,778.02	2. Loans and Advances by State Government (Recovery)
३. इतर भांडवली जमा (निव्वळ)	0.00	3. Other Capital Receipt (Net)
४. लोक लेखा (निव्वळ)	(-) 8,989.78	4. Public Account (Net)
(ब) एकूण भांडवली खर्च (१ ते ३)	45,197.64	(B) Total Capital Expenditure (1 to 3)
१. महसुली लेखा बाहेरील भांडवली खर्च	26,842.18	1. Capital Expenditure outside the Revenue Account
२. राज्य शासनाने दिलेली कर्जे व आगाऊ रकमा	979.29	2. Loans and Advances given by State Govt
३. सरकारी ऋणाची परतफेड	17,376.17	3. Repayment of Public Debt
अ) राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	16,427.58	a) Internal debt of the State Government
ब) केंद्र शासनाकडील कर्जे व आगाऊ रकमा	948.59	b) Loans and Advances from Central Govt
क) आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन	0.00	c) Appropriation to the Contingency Fund
भांडवली अधिक्क (+) किंवा तुट (-)	(-) 2,739.90	Capital Surplus (+) OR Deficit (-) (A-B)

टिप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

Note : Figures may not tally due to rounding

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, 2019-20

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.4
एकूण अर्थसंकल्पीय स्थिती / Overall Budgetary Position
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr.No.	तपशील (2)	(प्रत्यक्ष) (Actuals) (3)	Particulars (1)
1	महसूली जमा	2,43,653.56	1.Revenue Receipts
2	महसूली खर्च	2,41,571.07	2. Revenue Expenditure
3	महसूली अधिक्व (+) किंवा तूट (-)	2,082.49	3. Revenue Surplus (+) OR Deficit (-) (1-2)
4	भांडवली जमा	42,457.74	4. Capital Receipts
5	भांडवली खर्च	45,197.64	5. Capital Expenditure
6	भांडवली अधिक्व (+) किंवा तूट (-)	(-) 2,739.90	6. Capital Surplus (+) OR Deficit (-) (4-5)
7	एकूण अर्थसंकल्पीय अधिक्व	(-) 657.41	7. overall budgetory surplus
8	आकस्मिकता निधीकडे विनियोजन		8. Appropriation to the Contingency Fund
9	एकूण अर्थसंकल्पिय अधिक्व(+) किंवा तूट(-)	(-) 657.41	9. Total Budgetary Surplus (+) OR Deficit (-)(3+6+7)
10	रोख शिलकीतील वाढ /घट-		10. Increase / Decrease in Cash Balance
	(अ) प्रारंभीची शिल्लक	(-) 3250.63	(A) Opening Balance
	(ब) अखेरची शिल्लक	(-) 3908.04	(B) Closing Balance

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, 2019-20

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.5
एकूण खर्चाची निरनिराळ्या उद्देशानुसार टक्केवारी
Percentage Distribution Of Total Expenditure Into Different Purpose Categories
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr.No.	उद्देशाचे प्रकार (2)	(प्रत्यक्ष) एकूण खर्च (Actual) Total Expenditure (3)	टक्केवारी Percentage (4)	Purpose (2)
1	सर्वसाधारण लोकसेवा	53,138	25.86	1. General Public Services
2	शिक्षण	57,883	28.17	2. Education
3	आरोग्य	12,560	6.11	3. Health
4	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण सेवा	14,720	7.16	4. Social Security and Welfare Services
5	गृहनिर्माण व इतर सामूहिक सेवा	18,975	9.23	5. Housing and Other Community Services
6	सांस्कृतिक, मनोरंजन व धार्मिक सेवा	1,468	0.71	6. Cultural, Recreational and Religious Services.
7	आर्थिक सेवा-	45,662	22.22	7. Economic Service -
	(१) सर्वसाधारण प्रशासन, विनियमन व संशोधन	3,573	1.74	(i) General Administration, Regulation and Research
	(२) कृषि, वनोद्योग, मत्स्योद्योग व शिकार	20,587	10.02	(ii) Agriculture, Forestry, Fishing and Hunting
	(३) खनिकर्म, कारखाने व बांधकामे	(-) 257	(-) 0.13	(iii) Mining, Manufacturing and Construction
	(४) वीज, गॅस, वाफ व इतर उर्जेची साधने	3,074	1.50	(iv) Electricity, Gas, Steam and Other Sources of Energy
	(५) पाणीपुरवठा	1,473	0.72	(v) Water Supply
	(६) परिवहन व दळणवळण	12,417	6.04	(vi) Transport and Communication
	(७) इतर आर्थिक सेवा	4,795	2.33	(vii) Other Economic Services
8	इतर सेवा	1,077	0.52	8. Other Services (Environmental Protection & Relief on Calamities)
	एकूण	2,05,483	100.00	Total

आधार:- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

Note : Total expenditure as per classification of State Budget

टीप:- राज्याच्या अर्थसंकल्पाच्या वर्गीकरणानुसार एकूण खर्च

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.6
आर्थिक वर्गीकरणानुसार शासनाच्या खर्चाची टक्केवारी
Percentage Distribution of Govt. Expenditure according to Economic Classification
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

शीर्ष	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी % To Total Expenditure	Heads
(1)	(2)	(3)	(1)
(१) चालू लेखा-			I. Current account
१. उपभोग्य बाबींवरील खर्च	60,008.80	22.36	(1) Consumption Expenditure
२. व्याज प्रदान	32,480.30	12.10	(2) Interest paid
३. अर्थ सहाय्य	37,648.80	14.03	(3) Subsidies
४. हस्तांतरित महसुली रकमा	1,08,964.20	40.59	(4) Current transfers
(अ) अनुदाने-	83,704.20	31.18	(A) Grants to -
(I) स्थानिक संस्थांस	83,704.20	31.18	(i) Local Bodies
(ब) इतर चालू हस्तांतरित रकमा	25,260.00	9.41	(B) Other current transfers
एकूण चालू खर्च (१)	2,39,102.10	89.07	Total (I) Current Expenditure
(२) भांडवल लेखा-		0.00	II. Capital Account
१. साठयातील बदल		0.00	(i) Changes in stocks
२. एकूण स्थिर भांडवल निर्मिती	19,558.00	7.29	(ii) Gross fixed capital formation
३. भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी	(-) 197.3	(-) 0.07	(iii) Net purchases of physical assets
४. हस्तांतरित भांडवली रकमा	9,971.50	3.71	(iv) Capital Transfers
५. भाग भांडवलात केलेली गुंतवणूक		0.00	(v) Investment in shares
६. कर्ज व आगाऊ रकमा		0.00	(vi) Loans and advances
७. सरकारी ऋणांची परतफेड		0.00	(vii) Repayment of Public Debts
एकूण भांडवली खर्च (२)	29,332.20	10.93	Total (II) Capital Expenditure
*एकूण खर्च (चालू + भांडवली)	2,68,434.30	100.00	*Total Expenditure (Current + Capital)

आधार:- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

* Total implies sum of items considered in the table and will not match with total expenditure as per 'Budget in Brief'

* एकूण म्हणजे तक्त्यात नमुद केलेल्या बाबींची बेरीज आणि ही बेरीज "संक्षिप्तात अर्थसंकल्प" यातील बेरजांशी जुळणार नाही.

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.7
वस्तुनुसार अबकारी कर / Excise Revenue by Commodities
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

बाब (1)	2015-16 (2)	2016-17 (3)	2017-18 (4)	Item (1)
शीर्ष महसूल				Revenue State Excise
१०१. देशी स्पिरिट				101. Country Spirit
१. दारु गाळण्याच्या भट्या व इतर पध्दतीने आलेले उत्पन्न	679.84	692.63	691.59	1. Receipt from out stills & other
२. अनुज्ञप्ती शुल्क	147.80	116.49	195.78	2. Licence Fees
३. आसवनीमध्ये तयार केलेल्या स्पिरिटवरील शुल्क	2,136.06	2,296.90	2,499.79	3. Duty on Distillery Spirit
एकूण	2,963.69	3,106.03	3,387.16	Total
१०२. आंबवलेली देशी दारू				102. Country Fermented Liquor
१. झाडावरील करापासून मिळालेल्या जमा रकमा	1.01	0.37	0.04	1. Tree Tax Receipt
२. अनुज्ञप्ती शुल्क	47.06	25.74	42.73	2. Licence Fees
३. आयात कर	0.17	0.01	276.35	3. Import Tax
एकूण	48.24	26.12	319.12	Total
१०३. माल्ट (सातू) दारू				103. Malt Liquor
१. भारतात तयार केलेल्या बियर वरील शुल्क	2,221.68	2,068.58	2,027.84	1. Duty on Beer manufactured in India
२. अनुज्ञप्ती शुल्क	10.31	23.86	12.42	2. Licence Fees
एकूण	2,231.99	2,092.43	2,040.26	Total
१०५. विदेशी दारू व स्पिरिट				105. Foreign Liquor Spirit
१. भारतात तयार केलेल्या वाईन व स्पिरिट वरील शुल्क	4,467.69	4,802.01	4,425.02	1. Duty on Wines & Spirit
२. अनुज्ञप्ती शुल्क	991.52	744.63	931.23	2. Licence Fees
३. विदेशा दारू वरील उत्पादन शुल्क पासबाबतची शुल्क	655.76	771.33	835.88	3. Excise Pass on F.L.
४. केवळ राज्यातील उत्पादन	653.88	348.57	323.68	4. Excise receipt in State proper
५. मद्यावरील परिवहन शुल्क	8.32	7.44	923.35	5. Transport Fees
एकूण	6,777.18	6,673.98	7,439.16	Total
१०६. वाणिज्यिक व विपकृत स्पिरिट व औषधिकृत मद्य	16.95	11.50	6.14	106. Commercial & Denatured Spirit Medicated Wine
१०७. अल्कोहल, आफु इत्यादीचा विषयक अंतर्भाव असलेली औषधी व प्रसाधन पदार्थ	133.56	120.94	28.42	107. Medicinal & Toilet preparation
१०८. आफु, भांग व इतर औषधी द्रव्य				108. Opium, Hemp & other drugs
१. विक्रीचा अबकारी आफु पुढे निर्गमित करणे	0.16	0.20	0.02	1. Sale proceed of excise opium
२. परवाना शुल्क	0.00	0.00	0.00	2. Permit Fees
३. विक्रीचा अबकारी गांजा व इतर अमली पदार्थापुढे निर्गमित करणे	0.00	0.00	0.00	3. Sale proceed of Gunja & other drugs
एकूण	0.16	0.20	0.02	Total
१५०. दंड व अधिग्रहण				150. Fines and Confiscation
१. दंड व अधिग्रहण	0.00	14.1	9.10	1. Fines & Forfeitures
२. किरकोळ रकमेची पावती	0.00	0.00	0.00	2. Miscellaneous Receipts
३. धान्य उत्पादीत दारू	16.53	14.01	0.00	3. Grains of Liquor
एकूण	16.53	14.01	9.10	Total
५०१. सेवा व सेवा शुल्क	6.44	8.33	10.95	501. Services and Service Fees
८००. इतर जमा रकमा	274.82	234.36	209.33	800. Other Receipts
एकूण सर्व	12,469.55	12,287.89	13,449.66	Grand Total
परतावा	0.29	0.00	0.00	Refund
एकूण निव्वळ	12,469.84	12,287.89	13,449.66	Net Total

आधार : राज्य अबकारी विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source: State Excise Department, Govt. and Maharashtra, Mumbai

28. लोकवित्त / PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 28.8

गटाप्रमाणे आय विवरणांची संख्या, एकूण उत्पन्न, विवरणानुसार उत्पन्न व आयकर
Range wise Number of Returns, Gross Income and Tax Payable
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr. No.	गट ('०००)/ Range in '000	व्यक्ती / Individual						अविभक्त हिंदू कुटुंब / H.U.F					
		एकूण उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Gross Total Income		विवरणानुसार उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Returned Income		आयकर गटाप्रमाणे / By Range of Tax Payable		एकूण उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Gross Total Income		विवरणानुसार उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Returned Income		आयकर गटाप्रमाणे / By Range of Tax Payable	
		विवरणाची संख्या/ No. of Returns	एकूण उत्पन्न / Sum of Gross Total Income	विवरणाची संख्या	विवरणानुसार उत्पन्न / Sum of Returned Income	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	आयकर/ Sum of Tax Payable	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	एकूण उत्पन्न / Sum of Gross Total Income	विवरणाची संख्या	विवरणानुसार उत्पन्न / Sum of Returned Income	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	आयकर/ Sum of Tax Payable
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)
1	<0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
2	=0	1,35,036	--	2,78,575	--	2,02,48,389	--	10,373	--	34,660	--	5,25,530	--
3	>0 and <=150	20,57,823	16,851	23,44,222	20,127	2,33,54,628	62,823	1,62,111	1,121	1,53,719	1,207	5,01,963	1,235
4	>150 and <=200	11,95,080	21,178	16,07,128	28,536	6,46,977	11,200	64,448	1,135	71,834	1,268	11,115	192
5	>200 and <=250	22,71,171	52,023	34,19,282	78,472	4,37,647	9,788	2,10,737	4,992	2,65,129	6,303	6,870	154
6	>250 and <=350	1,38,43,648	4,18,740	1,98,94,844	5,93,518	5,76,069	17,039	2,63,166	7,506	2,57,595	7,375	8,123	239
7	>350 and <=400	43,26,599	1,61,457	35,36,489	1,32,011	1,99,928	7,479	55,822	2,094	45,148	1,688	2,567	96
8	>400 and <=450	35,94,142	1,52,565	24,07,190	1,02,079	1,61,529	6,851	49,439	2,090	35,986	1,527	1,995	84
9	>450 and <=500	31,25,186	1,48,101	23,66,569	1,12,953	1,30,845	6,204	40,222	1,914	36,862	1,761	1,450	69
10	>500 and <=550	23,59,507	1,23,524	14,73,910	77,323	1,07,480	5,634	30,597	1,600	25,430	1,331	1,157	61
11	>550 and <=950	87,63,810	6,16,684	55,87,610	3,93,491	4,23,146	30,091	1,13,950	8,060	88,876	6,318	4,874	346
12	>950 and <=1000	4,78,815	46,663	3,34,333	32,599	26,564	2,589	7,902	771	7,549	738	328	32
13	>1000 and <=1500	24,21,663	2,89,805	16,71,003	2,00,866	1,53,857	18,618	37,393	4,440	26,657	3,168	2,018	246
14	>1500 and <=2000	8,46,187	1,45,382	6,68,652	1,15,088	68,582	11,824	10,384	1,778	8,376	1,435	913	157
15	>2000 and <=2500	4,26,446	94,866	3,47,709	77,332	38,379	8,562	4,331	963	3,795	847	507	112
16	>2500 and <=5000	5,77,563	1,93,324	4,99,773	1,68,429	59,321	20,449	6,405	2,166	5,805	1,981	782	261
17	>5000 and <=10000	1,71,094	1,17,364	1,60,361	1,10,966	27,705	18,790	2,380	1,647	2,286	1,592	318	222
18	>10000 and <=50000	74,983	1,34,512	71,189	1,29,444	13,015	23,135	922	1,685	877	1,625	156	287
19	>50000 and <=100000	4,201	28,330	4,139	27,912	718	4,821	69	448	68	436	14	107
20	>100000 and <=250000	1,642	24,103	1,626	23,894	252	3,741	25	390	24	368	4	69
21	>250000 and <=500000	339	11,311	333	11,115	63	2,127	6	186	6	186		
22	>500000 and <=1000000	118	8,123	118	8,181	16	975	2	154	2	154	4	269
23	>1000000 and <=5000000	60	11,014	58	10,712	4	665	4	767	4	756		
24	>5000000	1	919	1	919								
	Total	4,66,75,114	28,16,839	4,66,75,114	24,55,967	4,66,75,114	2,73,405	10,70,688	45,907	10,70,688	42,064	10,70,688	4,238

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 28.8 Contd.

अ.क्र. Sr. No.	गट ('०००)/ Range in '000)	संस्था / Firms						इतर एपीओ/बीपीओ / Others-AOP/BOI					
		एकूण उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Gross Total Income		विवरणानुसार उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Returned Income		आयकर गटाप्रमाणे / By Range of Tax Payable		एकूण उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Gross Total Income		विवरणानुसार उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Returned Income		आयकर गटाप्रमाणे / By Range of Tax Payable	
		विवरणाची संख्या/ No. of Returns	एकूण उत्पन्न / Sum of Gross Total Income	विवरणाची संख्या	विवरणानुसार उत्पन्न / Sum of Returned Income	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	आयकर/ Sum of Tax Payable	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	एकूण उत्पन्न / Sum of Gross Total Income	विवरणाची संख्या	विवरणानुसार उत्पन्न / Sum of Returned Income	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	आयकर/ Sum of Tax Payable
		(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)
1	<0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	
2	=0	2,62,886	--	2,67,205	--	2,67,624	--	24,160	--	24,854	--	47,741	
3	>0 and <=150	4,90,448	2,283	4,86,994	2,283	6,47,411	2,162	24,285	108	23,792	107	17,051	44
4	>150 and <=200	45,090	781	45,042	780	33,729	584	2,951	52	2,941	51	629	11
5	>200 and <=250	32,989	737	32,975	737	23,107	517	4,654	108	4,647	108	474	11
6	>250 and <=350	47,243	1,402	47,216	1,401	30,648	907	4,098	119	4,080	118	611	18
7	>350 and <=400	17,203	644	17,181	643	10,139	379	951	36	943	35	220	8
8	>400 and <=450	14,971	635	14,954	634	8,193	348	790	33	781	33	210	9
9	>450 and <=500	12,861	610	12,860	610	7,137	338	684	32	681	32	163	8
10	>500 and <=550	11,368	595	11,357	595	5,818	305	588	31	578	30	154	8
11	>550 and <=950	54,837	3,968	54,780	3,963	25,854	1,861	2,309	165	2,273	163	713	51
12	>950 and <=1000	4,782	466	4,773	465	1,994	194	189	18	182	18	46	4
13	>1000 and <=1500	30,008	3,666	29,992	3,665	13,058	1,594	1,042	127	1,024	124	397	49
14	>1500 and <=2000	16,484	2,844	16,412	2,831	7,233	1,247	537	94	516	90	243	42
15	>2000 and <=2500	10,635	2,378	10,622	2,375	4,509	1,006	331	74	325	72	156	35
16	>2500 and <=5000	24,191	8,488	24,063	8,445	8,876	2,990	774	272	763	269	349	122
17	>5000 and <=10000	15,523	11,205	15,452	11,150	4,936	3,426	550	394	544	390	255	178
18	>10000 and <=50000	10,744	22,237	10,506	21,738	3,700	7,209	588	1,291	570	1,248	251	524
19	>50000 and <=100000	1,281	8,868	1,232	8,538	355	2,437	98	687	95	666	40	296
20	>100000 and <=250000	714	10,862	663	10,036	137	1,991	88	1,454	79	1,299	16	232
21	>250000 and <=500000	152	5,162	143	4,782	41	1,440	32	1,096	31	1,061	7	224
22	>500000 and <=1000000	65	4,433	57	3,949	10	666	20	1,415	20	1,415	1	61
23	>1000000 and <=5000000	34	5,848	30	5,291	--	--	8	1,477	8	1,476	--	--
24	>5000000	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
	Total	11,04,509	98,112	11,04,509	94,911	11,04,509	31,601	69,727	9,083	69,727	8,805	69,727	1,935

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 28.8 Contd.

अ.क्र. Sr. No.	गट ('०००)/ Range in '000)	व्यापारी संस्था / Company						एकूण सर्व / Total (All status)					
		एकूण उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Gross Total Income		विवरणानुसार उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Returned Income		आयकर गटाप्रमाणे / By Range of Tax Payable		एकूण उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Gross Total Income		विवरणानुसार उत्पन्न गटाप्रमाणे/ By range of Returned Income		आयकर गटाप्रमाणे / By Range of Tax Payable	
		विवरणाची संख्या/ No. of Returns	एकूण उत्पन्न / Sum of Gross Total Income	विवरणाची संख्या संख्या	विवरणानुसार उत्पन्न / Sum of Returned Income	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	आयकर/ Sum of Tax Payable	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	एकूण उत्पन्न / Sum of Gross Total Income	विवरणाची संख्या संख्या	विवरणानुसार उत्पन्न / Sum of Returned Income	विवरणाची संख्या/ No. of Returns	आयकर/ Sum of Tax Payable
(1)	(2)	(27)	(28)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)
1	<0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
2	=0	4,34,024		4,35,575		3,85,888		9,22,517		11,34,802		2,15,84,260	
3	>0 and <=150	1,26,914	554	1,26,109	554	2,18,643	800	29,05,385	21,124	31,66,687	24,416	2,47,72,082	67,164
4	>150 and <=200	13,175	229	13,188	229	17,323	301	13,26,333	23,472	17,43,568	30,924	7,11,614	12,320
5	>200 and <=250	10,711	240	10,723	240	13,307	298	25,36,062	58,232	37,36,659	85,949	4,82,718	10,796
6	>250 and <=350	17,147	511	17,144	511	19,743	586	1,41,81,949	4,28,474	2,02,24,674	6,03,035	6,37,057	18,845
7	>350 and <=400	6,820	255	6,836	256	7,602	285	44,09,864	1,64,578	36,07,912	1,34,683	2,21,131	8,273
8	>400 and <=450	6,128	260	6,129	260	6,655	283	36,67,534	1,55,671	24,66,092	1,04,578	1,79,082	7,596
9	>450 and <=500	5,658	269	5,661	269	5,732	272	31,86,517	1,51,017	24,23,686	1,15,676	1,45,789	6,913
10	>500 and <=550	5,106	268	5,111	268	5,158	270	24,08,827	1,26,105	15,17,243	79,592	1,20,193	6,300
11	>550 and <=950	29,142	2,131	29,141	2,131	27,341	1,987	89,72,323	6,31,608	57,66,687	4,06,355	4,83,863	34,475
12	>950 and <=1000	2,707	264	2,725	266	2,343	228	4,95,137	48,254	3,49,968	34,125	31,435	3,064
13	>1000 and <=1500	20,870	2,571	20,891	2,573	16,684	2048	25,15,650	3,01,178	17,51,676	2,10,653	1,87,166	22,695
14	>1500 and <=2000	14,080	2,443	14,088	2,445	10,611	1,838	8,90,398	1,53,013	7,09,295	1,22,106	88,251	15,225
15	>2000 and <=2500	10,285	2,302	10,296	2,305	6,969	1,563	4,53,925	1,01,007	3,73,560	83,113	51,005	11,387
16	>2500 and <=5000	27,579	9,805	27,547	9,790	16,840	5,919	6,40,980	2,15,638	5,60,006	1,89,643	87,193	30,102
17	>5000 and <=10000	22,169	15,940	22,194	15,971	11,769	8,296	2,14,840	1,48,763	2,02,381	1,41,176	45,763	31,458
18	>10000 and <=50000	25,815	57,352	25,513	56,730	13,591	29,053	1,16,128	2,23,593	1,10,445	2,14,785	31,672	62,262
19	>50000 and <=100000	5,528	39,141	5,384	38,164	2,547	17,861	11,683	80,957	11,293	78,331	3,826	26,559
20	>100000 and <=250000	4,161	65,385	4,008	62,858	1,881	28,994	6,960	1,07,297	6,684	1,02,845	2,427	37,062
21	>250000 and <=500000	1,808	63,139	1,734	60,340	763	26,621	2,480	85,967	2,371	81,887	915	31,862
22	>500000 and <=1000000	1,121	78,578	1,057	73,826	412	28,669	1,400	97,738	1,320	92,054	458	31,686
23	>1000000 and <=5000000	1,021	2,15,959	940	1,95,418	372	75,280	1,185	2,46,485	1,094	2,24,550	386	77,375
24	>5000000	299	7,24,507	274	6,28,230	94	1,64,269	303	7,28,093	277	6,31,271	94	1,64,269
Total		7,92,268	12,82,103	7,92,268	11,53,634	7,92,268	3,95,721	4,98,68,380	42,98,264	4,98,68,380	37,91,747	4,98,68,380	7,17,688

आधार : अखिल भारतीय आयकर सांख्यिकी निर्धारण वर्ष २०१७-१८

Source.: Publication of All India Income Tax Statistics assessment Year, 2017-18

28. लोकवित्त / PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 28.9

करदात्यांच्या विवरणानुसार उत्पन्नाचे साधन, एकूण उत्पन्न, विवरणांची संख्या, एकूण कर यांचा तपशील

Details of the source of income, total income, number of returns, total tax of the tax payers according to the returns
(2017-18)

अ. क्र. Sr. No. (1)	तपशील (2)	व्यक्ती Individual (3)	अविभक्त हिंदू कुटुंब H. U. F. (4)	संस्था Firm (5)	एओपी / बीओआय AOP/BOI (6)	व्यापारी संस्था Companies (7)	इतर Others (8)	एकूण Total (9)	बाब Particulars (10)
1	वेतन	15,94,486	--	--	--	--	--	15,94,486	Salary Income
2	घराची मालमत्ता	31,957	4,236	3,549	318	13,413	1,105	54,578	House Property
3	व्यवसाय / धंदा	8,18,724	19,679	90,866	3,774	11,68,526	36,093	21,37,662	Business Income
4	दीर्घ मुदत भांडवलातील -नफा	52,229	1,595	3,446	349	73,659	2,090	1,33,368	Long Term Capital Gains
5	अल्प मुदत भांडवलातील -नफा	16,493	1,138	1,245	4,258	29,650	5,451	58,235	Short Term Capital Gains
6	इतर साधने	3,29,386	19,847	4,460	2,751	1,47,090	7,100	5,10,634	Other Sources Income
7	एकूण (१ ते ६)	28,43,275	46,495	1,03,566	11,450	14,32,338	51,839	44,88,963	Total (1 to 6)
8	मागील तोटा	26,435	586	5,455	2,367	1,50,237	5,617	1,90,697	Loss Setoff
9	एकूण उत्पन्न	28,16,840	45,908	98,111	9,083	12,82,102	46,221	42,98,265	Gross Total Income
10	विवरणांची संख्या	4,66,75,114	10,70,688	11,04,509	69,727	7,92,268	1,56,074	4,98,68,380	No. of Returns
11	विवरणांनुसार उत्पन्न	24,55,967	42,064	94,912	8,807	11,53,633	36,362	37,91,745	Return Income
12	आयकर	2,73,405	4,239	31,603	1,935	3,95,720	10,785	7,17,687	Aggregate Tax

आधार : अखिल भारतीय आयकर सांख्यिकी निर्धारण वर्ष, २०१७-१८

Source.- Publication of All India Income Tax Statistics assessment Year, 2017-18

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.10

महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली जमेचे विवरणपत्र / Statement of Revenue Receipts of Maharashtra State
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

महसुलाची शीर्षे (1)	प्रत्यक्ष Actuals (2)	Heads of Revenue (1)
(I) कर महसूल-		(I) Tax Revenue Receipt-
(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर -		(a) Taxes on Income & Expenditure-
5 केंद्रीय वस्तू व सेवा कर	522.44	Central Goods and Service Tax
6 राज्य वस्तू व सेवा कर	50,063.36	State Goods and Service Tax
7 एकात्मिक वस्तू व सेवा कर	3,754.16	Integrated Goods and Service Tax
0020 निगम कर	11,387.92	Corporation Tax
0021 निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कर	9,616.28	Taxes on Income other than Corporation Tax
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर	0.00	Taxes on Agricultural Income
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर	2,205.47	Other Taxes on Income & Expenditure
एकूण (ए)	77,549.63	Total (a)
(बी) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर -		(b) Taxes on Property & Capital Transaction-
0029 जमीन महसूल	2,309.86	Land Revenue
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी	26,441.82	Stamps & Registration Fees
0031 संपदा शुल्क	0.00	Estate Duty
0032 संपत्ती कर	(-) 0.34	Taxes on wealth
0035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्तेवरील कर	0.00	Taxes on Immovable Property other than agricultural land
एकूण (बी)	28,751.34	Total (b)
(सी) विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील कर		(c) Taxes on Commodities & Services-
0037 जकात शुल्क	3,753.00	Customs
0038 संघ उत्पादन शुल्क	3,923.00	Union Excise Duties
0039 राज्य उत्पादन शुल्क	13,449.65	State Excise
0040 विक्रिकर	54,893.51	Sales Tax
0041 वाहनांवरील कर	8,665.38	Taxes on Vehicles
0042 माल व उतारु यावरील कर	984.01	Taxes on Goods & Passengers
0043 विजेवरील कर व शुल्क	7,344.86	Taxes & Duties on Electricity
0044 सेवा कर	4,246.87	Service Tax
0045 विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	1,589.81	Other Taxes & Duties on Commodities & Services.
एकूण (सी)	98,850.09	Total (c)
एकूण (I)	2,05,151.06	Total (I)-(a+b+c)
(II) करांव्यतिरिक्त महसूल -		(II) Non-Tax Revenue-
(ए) इतर आर्थिक सेवा -		(a) Other Fiscal Services
0047 इतर आर्थिक सेवा	0.04	Other Fiscal Services
एकूण (ए)	0.04	Total (a)
(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा		(b) Interest Receipts, Dividends & Profits-
0049 व्याजाच्या जमा रकमा	4,162.53	Interest Receipts
0050 लाभांश व नफा	502.4	Dividends & Profits
एकूण (बी)	4,664.93	Total (b)
(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल		(c) Other Non-Tax Revenue-
(i) सर्वसाधारण सेवा		(i) General Services-
0051 लोकसेवाआयोग	39.78	Public Services Commission
0055 पोलीस	398.72	Police
0056 तुरुंग	17.58	Jails
0057 पुरवठा व विनियोग	0.02	Supplies & Disposals
0058 लेखनसामग्री व मुद्रण	40.42	Stationery & Printing
0059 सार्वजनिक बांधकामे	268.40	Public Works
0070 इतर प्रशासनिक सेवा	1,400.00	Other Administrative Services
0071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा	87.25	Contribution & Recoveries towards Pension & Other Retirement Benefits

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.10 contd...

(1)	(2)	(1)
0075	संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	1,444.75
	एकूण (i)	3,696.92
	(ii) सामाजिक सेवा	Total (i)
0202	शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती	449.72
0210	वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	474.59
0211	कुटुंब कल्याण	37.25
0215	पाणीपुरवठा व स्वच्छता	205.38
0216	गृहनिर्माण	76.67
0217	नगरविकास	1,272.47
0220	माहिती व प्रसिध्दी	7.19
0230	कामगार व सेवायोजन	140.56
0235	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	278.06
0250	इतर सामाजिक सेवा	279.62
	एकूण (ii)	3,221.51
	(iii) आर्थिक सेवा	Total (ii)
	(iii) Economic Services-	
0401	पीकसंवर्धन	154.93
0403	पशुसंवर्धन	38.91
0404	दुग्धव्यवसाय विकास	106.75
0405	मत्स्यव्यवसाय	12.78
0406	वनीकरण व वन्यजीवन	143.55
408	अन्न , साठवण व वखार	4.76
0425	सहकार	165.85
0435	इतर कृषीविषयक कार्यक्रम	11.43
0506	जमीन सुधारणा	48.54
0515	इतर ग्रामीण विकास कार्यक्रम	168.22
0551	डोंगराळ प्रदेश	6.08
0700	मोठे व मध्यम पाटबंधारे	196.72
0701	मोठे व मध्यम पाटबंधारे	18.67
0702	लहान पाटबंधारे	58.92
0801	वीज	79.56
0802	पेट्रोलियम	0.02
0810	उर्जेची अपारंपारिक साधने	4.11
0851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	8.89
0852	उद्योग	9.31
0853	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	3,556.42
0875	इतर उद्योग	0.02
1001	भारतीय रेल्वे	0.00
1051	बंदरे व दीपगृहे	0.00
1054	रस्ते व पूल	105.81
1055	अंतर्देशीय जल वाहतूक	0.01
1452	पर्यटन	0.93
1475	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	194.98
	एकूण (iii)	5,096.17
	एकूण (सी)	12,014.60
	एकूण (II)	16,679.57
	(III) सहाय्यक अनुदाने व अंशदाने	Total (iii)
1601	केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदाने	21,822.93
1603	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्याचा हिस्सा	0.00
	एकूण (III)	21,822.93
	एकूण - महसूली जमा (I+ II+III)	2,43,653.56
		Total (c)
		Total (II)
		Total (III)
		Total-Revenue Receipts (I+ II+III)

टिप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१९-२०

Note :Figures may not tally due to rounding

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.11

महाराष्ट्र राज्याच्या महसुली खर्चाचे विवरणपत्र / Statement of Revenue Expenditure of Maharashtra State
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

खर्चाची शीर्षे (1)	प्रत्यक्ष Actuals (2)	Heads of Expenditure (1)
(I) सर्वसाधारण सेवा-		(I) General Services-
(ए) राज्याची अंगे		(a) Organs of State-
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे	168.67	Parliament/State/Union Territory Legislature
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/राज्यपाल/ संघ राज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	12.43	President/Vice-President/Administrator of Union Territories.
2013 मंत्रिपरिषद	19.92	Council of Ministers
2014 न्यायदान	1,652.96	Administration of Justice
2015 निवडणुका	140.15	Elections
एकूण (ए)	1,994.13	Total (a)
(बी) आर्थिक सेवा-		(b) Fiscal Services-
2020 (i) उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली	21.90	(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure.
एकूण (i)	21.90	Total (i)
(ii) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली		(ii) Collection of Taxes on Property & Capital Transactions
2029 जमीन महसूली	348.89	Land Revenue
2030 मुद्रांक व नोंदणी	190.08	Stamps & Registration
एकूण (ii)	538.97	Total (ii)
(ii) विक्रेय वस्तु सेवा यांवरील करांची वसुली		(iii) Collection of Taxes on Commodities & Services-
2039 राज्य उत्पादन शुल्क	114.67	State Excise
2040 विक्रीकर	548.69	Sales Tax
2041 वाहनावरील कर	1,487.99	Taxes on Vehicles
2045 विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	69.51	Other Taxes & Duties on Commodities & Services.
एकूण (iii)	2,220.86	Total (iii)
(iv) इतर आर्थिक सेवा		(iv) Other Fiscal Services-
2047 इतर आर्थिक सेवा	2.37	Other Fiscal Services
एकूण (iv)	2.37	Total (iv)
एकूण (बी)	2,784.10	Total (b)
(सी) व्याज प्रदान व ऋणसेवा		(c) Interest Payment & Servicing of Depts-
2048 ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांसाठी विनियोजन	3,100.00	Appropriation for Reduction or Avoidance of Debts.
2049 व्याज प्रदान	33,018.43	Interest Payments
एकूण (सी)	36,118.43	Total (c)
(डी) प्रशासकीय सेवा-		(d) Administrative Services-
2051 लोकसेवा आयोग	42.78	Public Service Commission
2052 सचिवालय सर्वसाधारण सेवा	443.05	Secretariat General Services
2053 जिल्हा प्रशासन	5,146.28	District Administration
2054 कोषागार व लेखा प्रशासन	261.19	Treasury & Account Administration
2055 पोलीस	11,233.20	Police
2056 तुरुंग	275.35	Jails
2057 पुरवठा व विनियोग	1.48	Supply & Disposals
2058 लेखनसामग्री व मुद्रण	161.51	Stationary & Printing
2059 सार्वजनिक बांधकामे	1,086.34	Public Works
2070 इतर प्रशासनिक सेवा	270.54	Other Administrative Services
एकूण (डी)	18,921.72	Total (d)
(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा		(e) Pensions & Misc. General Services-
2071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ	18,602.69	Pensions & other Retirement Benefits
2075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	113.7	Miscellaneous General Services
एकूण (इ)	18,716.39	Total (e)
एकूण (I)	78,534.77	Total (I)

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.11 contd...

(1)	(2)	(1)
(II) सामाजिक सेवा -		(II) Social Services-
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती -		(a) Education, Sports, Art & Culture
2202	सर्वसाधारण शिक्षण	45,917.61
2203	तंत्र शिक्षण	1,947.32
2204	क्रीडा व युवक सेवा	291.69
2205	कला व संस्कृती	319.69
	एकूण (ए)	48,476.31
(बी) आरोग्य व कुटुंब कल्याण -		(b) Health & Family Welfare-
2210	वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	10,782.27
2211	कुटुंब कल्याण	822.45
	एकूण (बी)	11,604.72
(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास		(c) Water-supply, Sanitation, Housing & Urban Development-
2215	पाणीपुरवठा व स्वच्छता	3,090.02
2216	गृहनिर्माण	1,093.79
2217	नगरविकास	8,030.27
	एकूण (सी)	12,214.08
(डी) माहिती व ध्वनी प्रसारण		(d) Information & Broadcasting-
2220	माहिती व प्रसिध्दी	71.78
	एकूण (डी)	71.78
(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण-		(e) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes & other Backward Classes-
2225	अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण	12,438.82
	एकूण (इ)	12,438.82
(एफ) कामगार व कामगार कल्याण		(f) Labour & Labour Welfare
2230	कामगार व कामगार कल्याण	834.39
	एकूण (एफ)	834.39
(जी) समाजकल्याण आणि पोषण आहार -		(g) Social Welfare & Nutrition-
2235	सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	3,626.04
2236	पोषण आहार	2,532.32
2245	नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारण्यासाठी सहाय्य	1,133.09
	एकूण (जी)	7,291.45
(एच) इतर-		(h) Others-
2250	इतर सामाजिक सेवा	16.14
2251	सचिवालय सामाजिक सेवा	106.61
	एकूण (एच)	122.75
	एकूण (II)	93,054.30
(III) आर्थिक सेवा		(C) Economic Services-
(ए) कृषी व संलग्न कार्यक्रम -		(a) Agriculture & Allied Activities
2401	पोक संवर्धन	4,735.60
2402	मृदा व जल संधारण	77.20
2403	पशुसंवर्धन	959.75
2404	दुग्धव्यवसाय विकास	342.62
2405	मत्स्यव्यवसाय	142.63
2406	वनीकरण व वन्यजीवन	2,108.11
2408	अन्न, साठवण व वखार	315.15
2415	कृषीविषयक संशोधन व शिक्षण	998.67
2425	सहकार	1,293.80
2435	इतर कृषीविषयक कार्यक्रम	15,156.08
	एकूण (ए)	26,129.61

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.11 contd...

(1)	(2)	(1)
		(b) Rural Development-
2501	584.42	Special Programme for Rural Development
2505	2,158.29	Rural Employment
2506	3,846.01	Land Reforms
2515	0.00	Other Rural Development
	6,588.72	Total (b)
		(c) Special Area Programme-
2551	0.58	Hill Areas
	0.58	Total (c)
		(d) Irrigation & Flood Control-
2701	1,495.80	Major & Medium Irrigation
2702	633.43	Minor Irrigation
2705	13.85	Command Areas Development
2711	16.2	Flood Control and Drainage
	2,159.28	Total (d)
		(e) Energy-
2801	8,403.15	Power
2810	542.58	Non-Conventional Sources of Energy
	8,945.73	Total (e)
		(f) Industry & Minerals-
2851	218.09	Village & Small Industries
2852	2,201.32	Industries
2853	19.53	Non-Ferrous Mining & Metallurgical Industries
	2,438.94	Total (f)
		(g) Transport-
3001	227.20	Indian Railways Policy formation, Direction, Research & Miscellaneous Organization
3051	59.24	Ports & Light Houses
3053	109.20	Civil Aviation
3054	4,984.31	Road & Bridges
3055	74.10	Road Transport
3056	6.86	Inland Water Transport
	5,460.91	Total (g)
		(I) Science Technology & Environment-
3402	0.00	Space Research
3425	80.00	Other Scientific Research
3435	144.52	Ecology & Environment
	224.52	Total (i)
		(j) General Economic Services-
3451	1,853.90	Secretariat-Economic Services
3452	293.03	Tourism
3454	42.61	Census, Survey & Statistics
3456	0.00	Civil Supplies
3475	51.19	Other General Economic Services
	2,240.73	Total (j)
	54,189.02	Total (C)
		(D) Grants-in-aid & Contributions
3604	15,792.96	Compensation & Assignment to Local Bodies & Panchayat Raj Institutions.
3606	0.00	Aid Material & Equipment
	15,792.96	Total (D)
	2,41,571.05	Total - Expenditure on Revenue Account

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१९-२०

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 28.12

महसुली व भांडवली लेख्यांवरील जमा व खर्च / Receipts & Expenditure on Revenue & Capital Accounts
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

	बाब (1)	प्रत्यक्ष Actuals (2)	Item (1)
(I) महसुली लेख्यावरील जमा			(I) Receipts on Revenue Account
(अ) कर महसुल-			(A) Tax Revenue
(ए) केंद्राकडून वसूल होणाऱ्या करांतील राज्याचा हिस्सा		37,203.33	(a) Share in Central Collected Taxes
(बी) राज्याकडून वसूल होणारे कर		1,67,947.73	(b) Taxes Collected by State
एकूण कर महसुल (अ)=(ए + बी)		2,05,151.06	Total Tax Revenue (A) = (a+b)
(ब) करांव्यतिरिक्त महसूल			(B) Non-Tax Revenue
(ए) व्याजाच्या जमा रकमा		4,162.53	(a) Interest Receipts
(बी) केंद्र सरकारकडून सहाय्यक अनुदाने		21,822.93	(b) Grants in aid from Central Govt.
(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल		12,517.04	(c) Other non-Tax Revenue
करांव्यतिरिक्त महसूल (ब) = (ए + बी + सी)		38,502.50	Non Tax Revenue(B)=(a+b+c)
एकूण (I) - महसुली लेख्यावरील जमा (अ + ब)		2,43,653.56	Total(I)-Receipts on Revenue Account (A+B)
(II) भांडवली लेख्यावरील जमा			(II) Receipts on Capital Account
(ए) सरकारी ऋण लेख्याकडून जमा		49,669.50	a) Receipts from Public Debt
(बी) राज्य शासनाकडून कर्जे व आगाऊ रकमा (वसुली)		1,778.02	b) Loans and Advances by State Govt. (recovery)
(सी) इतर भांडवली जमा (निव्वळ)		0.00	c) Other Capital receipts (net)
(डी) लोक लेखा (निव्वळ)		(-) 8,989.78	d) Public Account (net)
एकूण (II) - भांडवली लेख्यावरील जमा (ए + बी + सी + डी)		42,457.74	Total(II)-Receipts on Capital Account (A+B+C+D)
एकूण जमा (I+II)		2,86,111.30	Total Receipts (I+II)
III महसुली लेख्यावरील खर्च			(III) Expenditure on Revenue Account
(ए) विकास खर्च		1,63,036.29	(a) Development Expenditure
(बी) विकासेतर खर्च		78,534.78	(b) Non-Development Expenditure
(सी) ऋण सेवा		0.00	(c) Debt. Services
एकूण (III)- महसुली लेख्यावरील खर्च		2,41,571.07	Total (III) Expenditure on Revenue Account
IV भांडवली खर्च			(IV) Capital Disbursements
महसुली लेख्याबाहेरील भांडवली खर्च			Capital Expenditure outside the Revenue Account.
(अ) विकास खर्च		27,821.47	(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च		17,376.17	(b) Non-Development Expenditure
एकूण (IV) भांडवली खर्च		45,197.64	Total (IV) Capital Expenditure
एकूण खर्च (III+IV)		2,86,768.71	Total Expenditure (III+IV)
V एकूण आधिक्य (+) किंवा तूट (-)		(-) 657.41	(V) Overall Surplus (+) or Deficit (-)

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१८-१९

Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2018-19

टिप : आकडे संक्षिप्तता असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत.

Note : Figures may not tally due to rounding

28. लोकवित्त / Public Finance
तक्ता क्रमांक / Table No. 28.13
प्रशासकीय विभागाचे उत्पन्न व खर्च लेखा / Income & Outlay Account of Administrative Department
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

	खर्च	प्रत्यक्ष Actuals	Expenditure	जमा	प्रत्यक्ष Actuals	Receipts	
	(1)	(2)	(1)	(3)	(4)	(3)	
1	वस्तू व सेवा यांवरील खर्च	60,008.80	1. Consumption Expenditure	1	उद्योजकता व मालमत्तेपासूनचे उत्पन्न	7,215.79	1. Income from entrepreneurship and property
1.	सेवकांची भरपाई-	45,912.02	1.1 Compensation of employees	1.1	नफा	0.00	1.1 Profits
1	(अ) वेतन व मजुरी	26,989.33	(a) Salaries and Wages	1.2	मालमत्तेपासूनचे उत्पन्न	7,215.79	1.2 Income from property
	(ब) निवृत्ती वेतन	18,922.69	(b) Pension	1.2.1	निव्वळ व्याज जमा-	3,584.82	1.2.1 Net interest receipts
1.	वस्तू व सेवा यांवरील निव्वळ खर्च-	14,096.78	1.2 Net purchase of goods & services	1.2.2	इतर मालमत्तेपासून जमा	3,630.97	1.2.2 Other property receipts
2	(अ) खरेदी	10,408.33	(a) purchases	2	प्रत्यक्ष कर	1,99,614.10	2. Total Tax Revenue
	(ब)	5,895.54	(b) Maintenance	2.1	उत्पादन कर	30,044.70	2.1 Production Taxes
	(क) वजा-विक्री	2,207.09	(c) Less Sales Receipts	2.2	उत्पादित वस्तूवरील कर	1,48,509.76	2.2 Product Taxes
2	(निव्वळ) व्याज प्रदान	32,480.32	2. Net Interest paid (1-2)	2.3	इतर हस्तांतरित	21,059.64	2.3 Other Transfers
1	व्याज प्रदान	33,059.91	1) interest paid	3	संकीर्ण जमा	10,865.96	3. Misc. Receipts
2	वजा (अ+ब+क)	579.59	2) Less : (a+b+c)	4	सार्वजनिक प्राधिकरणांकडून एकूण हस्तांतरण	22,348.03	4. Total transfers from Public Authorities
3	अर्थसहाय्य	37,648.75	3. Subsidies		एकूण	2,40,043.88	Total
3.	सर्वसाधारण अर्थसहाय्य	26,259.87	3.1 Production Subsidy				
3.	इमप्युटेड इरिगेशन सबसिडी	11,388.88	3.2 Product Subsidies				
2							
4	हस्तांतरित महसुली रकमा	25,260.00	4. Current Transfers				
5	भांडवली हस्तांतरण	83,704.17	5. Capital Transfers				
6	एकूण खर्च	23,910.20	6. Total Expenditure				
7	बचत	2,16,133.68	7. Savings				

आधार:- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई / Source:- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

28. लोकवित्त/PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक /TABLE No.28.14
लेखा-२ /Account II

शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा उत्पादन लेखा / Production Account of Departmental Enterprises (D.C.U.)
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

	खर्च (1)	प्रत्यक्ष	Expenditure	जमा (4)	प्रत्यक्ष	Receipts
		Actuals (2)	(1)		Actuals (5)	(4)
1	सेवकांची भरपाई	4,514.85	1. Compensation of employees	1	विक्री	1. Sales
	(ए) वेतन व मजुरी	4,514.85	(a) Wages & Salaries			
	(बी) निवृत्ती वेतने		(b) Pensions			
2	वस्तू व सेवा यावरील खर्च	937.16	2. Purchase of goods & services			
3	परिरक्षण	78.01	3. Maintenance			
4	व्याज	579.59	4. Interest			
5	भाडे	0.00	5. Rent			
6	वजा-इम्प्युटेड इरिगेशन सबसिडी	5,817.53	6. Less : imputed irrigation Subsidy @			
7	घसारा		7. Consumption of fixed capital			
8	नफा	0.00	8. Profits			
9	एकूण	292.08	9.Total		एकूण	292.09
						Total

आधार:- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source:- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

@ राष्ट्रीय लेखा प्रणालीनुसार (SNA) पाटबंधारे बाबींवरील तुट ही अर्थसहाय्य म्हणून परिगणित होते / .In SNA , irrigation losses are treated as subsidy

28. लोकवित्त / PUBLIC FINANCE
तक्ता क्रमांक / TABLE No.28.15
सर्वसाधारण शासनाचा भांडवली वित्तीय लेखा / Capital Finance Account of General Government
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

	खर्च (1)	प्रत्यक्ष Actuals (2)	Expenditure (1)		जमा (3)	प्रत्यक्ष Actuals (4)	Receipts (3)
1	साठ्यांतील बदल		1. Changes in Stocks	1		941.84	1. Surplus on current account
	१.१ राज्य प्रशासन	0.00	1.1. Government administration				
	१.२ शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	0.00	1.2. Departmental enterprises	2		0.00	2. Consumption of fixed capital
2	एकूण स्थिर भांडवली निर्मिती	19,559.53	2. Gross fixed capital formation				
	२.१ राज्य प्रशासन	18,493.95	2.1. Government administration	3		33,620.75	3. Net borrowings
	(ए) इमारती व बांधकामे	17,368.86	(a) Buildings & Construction				
	(बी) यंत्रसामग्री व साधनसामग्री	1,125.09	(b) Machinery & equipment	4		(-) 5,228.37	4. Other liabilities
	२.२ शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	1,065.58	2.2. Departmental enterprises				
	(ए) इमारती व बांधकामे	1,023.73	(a) Buildings & Construction	४.१.		(-) 4,753.47	4.1. Extra Budgetary receipts
	(बी) यंत्रसामग्री व साधनसामग्री	41.85	(b) Machinery & equipment				
3	भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी	(-) 197.29	3. Net purchase of physical assets	४.२.		474.90	4.2. Less: Net purchase of financial assets
	३.१ जुनी मालमत्ता	0.00	3.1. Second-hand assets				
	(ए) इमारती व बांधकामे	0.00	(a) Buildings and construction				
	(बी) शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	0.00	(b) Departmental enterprises				
	३.२ जमीन	(-) 197.29	3.2. Land				
	(ए) राज्य प्रशासन	(-) 197.29	(a) Government administration				
	(बी) शासनाचा वाणिज्यिक उपक्रम	0.00	(b) Departmental enterprises				
4	हस्तांतरित भांडवली रकमा	9,971.49	4. Capital transfers				
	एकूण	2,933.73	Total		एकूण	29,334.22	Total

आधार:- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source:- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

२८. लोकवित्त / PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक / Table No. 28.16

वस्तु, सेवा हस्तांतरित रकमा यांचे व्यवहार-राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा
Transaction in Goods, Services and Transfers- Capital Account of Govt. ADM. & Dept. Commercial Undertakings
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

बाब (1)	Actuals (2)	Expenditure (1)	बाब (3)	Actuals (4)	Receipt (3)
१. एकूण भांडवल निर्मिती	19,559.53	1. Gross capital formation	१. एकूण बचत	2,16,133.68	1. Gross savings
१.१ राज्य प्रशासा (नवीन)	18,493.95	1.1 Government administration (New outlay)	१.१ राज्य प्रशासनाच्या महसुली लेखातील बचत	2,16,133.68	1.1 Saving on current account of Govt. Administration
१.१.१ इमारती व बांधकामे	17,368.86	1.1.1 Building & Construction			
१.१.२ यंत्रसामग्री व साधासामग्री	1,125.09	1.1.2 Machinery and equipment	१.२ शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमातील घसाऱ्यासाठी तरतूद	0.00	1.2 Depreciation provision of departmental commercial undertaking
१.१.३ साठ्यातील निव्वळ वाढ	0.00	1.1.3 Net increase in stocks			
१.२ वाणिज्यिक उपक्रम (नवीन)	1,065.58	1.2 Departmental Enterprises (New outlay)			
१.२.१ इमारती व बांधकामे	1,023.73	1.2.1 Building & Construction	२. भांडवली स्वरुपाच्या इतर रकमा	0.00	2. Other receipts of capital nature
१.२.२ यंत्रसामग्री व साधासामग्री	41.85	1.2.2 Machinery and equipment			
१.२.३ साठ्यातील निव्वळ वाढ	0.00	1.2.3 Net increase in stocks	३. शिल्लक: वस्तू सेवा व हस्तांतरित रकमांच्या सर्व व्यवहारातील तूट	(-) 1,86,799.95	3. Balance : deficit on all transaction in goods & services and transfers
२. हस्तांतरित भांडवली रकमा	9,774.20	2. Capital transfers			
२.१ इतरांस भांडवली अनदाने	9,971.49	2.1 Capital grants to others			
२.२ भौतिक मालमत्तेची निव्वळ खरेदी	(-) 197.29	2.4 Net purchase of physical assets			
एकूण	29,333.73	Total	एकूण	29,333.73	Total

आधार:- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source:- Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai.

२८. लोकवित्त / PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 28.17

लेखा - ३ बी / Account - 3 B

शासनाच्या वित्तीय संपत्तीतील बदल : राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा
Changes in Financial Assets: Capital Account of Govt.ADM. & Dept. Commercial Undertakings
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

जावक	प्रत्यक्ष	Outgoings	आवक	प्रत्यक्ष	Incomings
(1)	Actuals	(1)	(3)	Actuals	(3)
१ भाग भांडवलात केलेली गुंतवणूक	474.90	1. Investment in shares	१. कर्जे व आगाऊ रकमा यांची परतफेड	1,778.02	4. Repayment of loans and advances
(ए) शासकीय उपक्रमांत / इतर उपक्रमांत		(a) Of Government concerns / Of others	२. शिल्लक : वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ	(-) 323.83	5. Balance : Net increase in financial assets
२ कर्जे व आगाऊ रकमा	979.29	2. Loans and advances			
एकूण	1,454.19	Total	एकूण	1,454.19	Total

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१९-२०

Source : Maharashtra State Budget Publication ,2019-20

28. लोकवित्त/ PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.28.18

शासनाच्या वित्तीय दायित्वातील बदल : राज्य प्रशासनाचा व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा भांडवली लेखा
Changing in Financial Liabilities: Capital Account of Govt.ADM. & Dept. Commercial Undertakings
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

जावक		प्रत्यक्ष	Outgoings		आवक	प्रत्यक्ष	Incomings	
(1)		Actuals	(1)		(4)	Actuals	(4)	
1	सरकारी ऋणांची परतफेड	32,293.33	1. Repayment of public debt.		1	सरकारी ऋण	49,669.50	1. Public debt.
1.1	राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	3,3074.1	1.1. Internal debt. Of the State Government.		1.1	राज्य शासनाचे देशांतर्गत ऋण	49,501.68	1.1. Internal debt. Of the State Government
1.2	केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा	-780.77	1.2. Loans and advances from the Central Government.		1.2	केंद्र सरकारकडून कर्जे व आगाऊ रकमा	167.82	1.2. Loans and advances from the Central Government.
2	शिल्लक : वित्तीय दायित्वातील वाढ	22,684.76	2. Balance : Net increase in financial liabilities		2	आंतर राज्यीय तडजोड (निव्वळ)	0.00	2. Inter-State settlement (net)
एकूण		54,978.09	Total		3	व्याजी दायित्त्वे *	5,308.59	3. Interest bearing obligations*
					4	रोख शिल्लक गुंतवणूक लेखा (निव्वळ)	0.00	4. Cash balance investment account (net)
					5	इतर ऋण (निव्वळ)	0.00	5. Other debts (net)
					एकूण		54,978.09	Total

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१९-२० / Source : Maharashtra State Budget Publication (Budget in Brief) 2019-20

टिप : आकडे संक्षिप्तात असल्याने बेरजा जुळणार नाहीत / Note : Figures may not tally due to rounding

* भविष्य निर्वाह निधी, अल्पबचत व व्याजी ठेवी (निव्वळ) समाविष्ट / Includes Provident Fund, Reserve Fund & Deposits Bearing Interest (net)

28. लोकवित्त / PUBLIC FINANCE

तक्ता क्रमांक / TABLE No.28.19

रोख रकमा व भांडवल यांचा ताळमेळ : राज्य प्रशासनाच्या व शासनाच्या वाणिज्यिक उपक्रमांचा लेखा /
Cash and Capital Reconciliation: Account of Govt.ADM. & Dept. Commercial Undertakings
(2017-18)

((₹ कोटी / ₹ crore)

जावक	प्रत्यक्ष Actuals	Outgoings	आवक	प्रत्यक्ष Actuals	Incomings
(1)		(1)	(3)	(4)	(3)
१ शिल्लक : वस्तू व सेवा यांच्या सर्व व्यवहारातील तूट (लेखा ३ ए ची संतुलन करणारी बाब)	(-) 1,86,799.95	1. Deficit on all transactions in goods and services (Balancing item in Accounts 3-A).	१. शिल्लक : वित्तीय दायित्वातील निव्वळ वाढ (लेखा ३ सी ची संतुलन करणारी बाब)	22,684.76	5. Net increase in financial Liabilities. (Balancing item in Accounts 3-C)
२ शिल्लक : वित्तीय संपत्तीतील निव्वळ वाढ (लेखा ३ बी ची संतुलन करणारी बाब)	(-) 323.83	2. Net increase in financial assets. (Balancing item in Accounts 3-B)	२. रोख शिल्लकीतील घट	(-) 2,09,808.54	6. Decrease in cash balance
३ रोख शिल्लकीतील वाढ	0.00	3. Increase in cash balance			
एकूण	(-) 1,87,123.78	Total	एकूण	(-) 1,87,123.78	Total

आधार:- महाराष्ट्र शासनाची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१९-२० / Source : Maharashtra State Budget Publication , 2019-20

२९. किंमती आणि निर्देशांक

२९.१ या विभागात शेतीमाल, इतर आवश्यक वस्तू, सोने व चांदी यांच्या किंमती, अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचा निर्देशांक, कामगार शेतमजूर व अश्रमिक कर्मचारी यांचे करिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक, नागरी व ग्रामीण विभागातील किरकोळ किंमतीचे निर्देशांक यासंबंधीची माहिती दिली आहे.

२९.२ भारत सरकारचे आर्थिक सल्लागार यांच्या कार्यालयातर्फे प्रसिध्द होणाऱ्या “अर्पेडिक्स टु इन्डेक्स नंबर ऑफ होलसेल प्राईजेस इन इंडिया” सुधारित मालिका, ह्या प्रकाशनात निर्देशांक तयार करण्याच्या पध्दतीबाबत सविस्तर माहिती दिली आहे. कामगार आयुक्त महाराष्ट्र शासन, प्रसिध्द करित असलेल्या लेबर गॅझेटच्या प्रकाशनाच्या डिसेंबर १९६५ च्या अंकात मुंबई व सोलापूर केंद्रांसाठी तयार करावयाच्या नवीन निर्देशांकांच्या व्याप्ती व पध्दतीबाबतची सविस्तर माहिती दिली आहे; तर जळगाव व नागपूर केंद्रांसाठी ती माहिती जानेवारी १९६६ च्या अंकात दिली आहे. रुपुणे केंद्रासंबंधीची माहिती ऑगस्ट १९६५ च्या अंकात व नांदेड व औरंगाबाद केंद्राविषयीची माहिती मार्च १९६६ च्या अंकात दिली आहे. “इंडियन लेबर जर्नल, खंड ५ अंक ११ ” ह्या प्रकाशनात निर्देशांक तयार करण्याची पध्दत व त्याची व्याप्ती ह्या बदल सविस्तर माहिती दिलेली आहे. केंद्रीय सांख्यिकी संघटना श्रमिकेत्तर कामगारांचे ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक तयार करते. त्यासाठी १९६० हे पायाभूत वर्ष घेतले आहे. महाराष्ट्रात बृहन्मुंबई, पुणे व नागपूर ह्या केंद्रांसाठी निर्देशांक तयार केले आहेत. केंद्रीय सांख्यिकी संघटनेने प्रसिध्द केलेल्या “मंथली अँबरस्ट्रॅक्ट ऑफ स्टॅटिस्टिक्स” ह्या प्रकाशनाच्या ऑगस्ट १९६६ च्या अंकात निर्देशांक तयार करावयाची पध्दत व व्याप्ती ह्यासंबंधी स्पष्टीकरण दिले आहे. “महाराष्ट्र अर्थ व सांख्यिकी त्रैमासिक पत्रिका” ह्या प्रकाशनाच्या ऑक्टोबर-डिसेंबर १९७९ च्या अंकात निर्देशांक काढण्याची पध्दत प्रसिध्द केली आहे.

29. PRICES AND INDICES

29.1. Information on prices of agricultural and other commodities gold and silver, All-India wholesale price index number, consumer price index numbers for workers, agricultural labour and non-manual employees and retail price index numbers for urban and rural Maharashtra is given in this section.

29.2. The details of the method of construction of the index is given in the “Appendix to index number of wholesale prices in India” revised series, issued by the office of the Economic Adviser to the Government of India. The details, regarding the scope and method of compilation of the new index for Mumbai and Solapur are given in December 1965 issue, for Jalgaon and Nagpur in January 1966 issue, for Pune in August 1965 issue and for Nanded and Aurangabad in March 1966 issue, of the Labour Gazette issued by the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra. The details of the method of construction and scope of the index is given in Indian Labour Journal, Vol. V, No. II. Consumer price index number for non-manual employees is compiled by the Central Statistical Organisation. The year 1960 is adopted as base. For Maharashtra, index is worked out for Brihan Mumbai, Pune and Nagpur centres. The method and scope of the index is explained in ‘Monthly Abstract of Statistics. August 1966’ published by the Central Statistical Organisation. The methodology has been published in the ‘October-December 1979 issue’ of the Maharashtra Quarterly Bulletin of Economics and Statistics.

२१. किंमती निर्देशांक /
तक्ता क्रमांक/
मुंबई बाजारातील काही शेती व इतर आवश्यक वस्तूंच्या घाऊक किंमती /
(२०१७-

वस्तू	जात	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टेंबर
(1)	(2)	April	May	June	July	August	September
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
बाजरी	खानदेश नं. १/२	1,900	1,931	2,002	2,000	1,939	1,968
कडधान्ये :							
उडीद	खानदेश	7,308	7,584	7,404	6,864	6,214.5	5,872.5
मूग	हिरवा/चिनाई	6,812	9,561	6,666.5	6,426	6,306	6,081
मसूर	जाडी	5,456	5,081	4,542.5	4,402	4,386	4,436
तूर	पांढरी	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
हरभरा	पिवळा	8,586	8,834	8,802	8,544	8,732	9,704
चवळी	पांढरी	6,916	6,784	6,602	6,782	6,413	6,008.5
राजमा		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
डाळी :							
हरभरा डाळ		7,322	7,508	7,097.5	6,844	6,829.5	7,270
तूर डाळ		6,176	5,823	5,302	5,314	5,593	5,609
तेलबिया :							
शेंगदाणा	जाडी	7,518	7,500	7,500	7,500	7,439	7,400
एरंडी		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
जवस		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
तेले :							
शेंगदाणा तेल	तयार	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
एरंडेल तेल		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
जवस तेल		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
खोबरेल तेल	पांढरे	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
पेंड :							
शेंगदाणा पेंड		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
जवस पेंड		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
गूळ	कोल्हापूर नं १/२	4,000	3,686	3,840	3,850	3,943	3,910.5
साखर	एम - ३०/एस ३०-	4,009	3,988	3,930.5	3,832.5	3,898.5	3,841
गहू		2,600	2,631	2,713.5	2,690	2,693	2,703
ज्वारी		2,200	2,154	2,189	2,300	2,431	2,568
भूईमुग		5,887	5,394	3,238	3,470	4,099.5	4,649.5
सूर्यफूल		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
दूध		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
लोणी		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
मिरची	घाटी / ब्याडगी / मद्रास /संकेश्वर	12,500	12,500	9,900	6,260	6,000	8,739
हळद		35,000	35,000	6,400	7,160	9,363.5	9,543
सुंठ		8,000	8,000	8,000	8,000	8,000	10,130
आले		1,767	1,811	2,542	3,304	2,755	2,323
बटाटे		832	857	869	843	816	856.5
कांदे		619	622	742	816	2,121.5	1,637

PRICES AND INDICES

TABLE NO. 29.1

Wholesale Prices of Certain Agricultural and Other Essential Commodities at Mumbai Market

-18)

(प्रती क्विंटल महिना अखेरच्या किंमती ₹) (Month end Prices in ₹ per quintal)							
ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	Variety	Commodity
October	November	December	January	February	March		
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
2,408	2,033	2,082	1,881	2,013	1,787	Khandesh No.1/2	Bajari
							Pulses:
5,270.5	5,285	5,394	4,390	4,843	4,475	Khandesh	Udid
6,085	6,052	6,169	6,335	6,155	6,350	Green /Chinai	Moong
3,920.5	3,979	4,263	3,891.5	4,031	4,012	Bold	Masur
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	Tur
9,476.5	8,942	7,719	7,397.5	6,645	6,181	Yellow	Gram
5,456	5,258	5,650	5,713	5,745	5,925	White	Chavali
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Rajma
							Dals:
7,254	6,354	6,250	5,658	5,209	5,075		Gram dal
5,826.5	5,579	5,477	5,354.5	5,454	6,141		Turdal
							Oil Seeds:
7,433.5	7,167	6,868	6,619.5	6,863	6,656	Bold	Groundnut
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Castor seed
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Linseed
							Oils:
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Groundnut oil
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Castor Oil
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Linseed Oil
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	White	Copra Oil
							Cakes:
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Groundnut cake
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Linseed cake
4,206	4,454	3,933	3,750	3,852	4,200	Kolhapur No.1/2	Gur
3,803	3,718	3,491	3,337.5	3,266	3,247	M-30/S-30	Sugar
2,776.5	2,773	2,863	2,697	2,807	2,913		Wheat
2,283	2,153	2,229	2,489	2,554	2,500		Jowar
3,832	4,641	4,414	5,210	5,397	5,352		Groundnut
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Sunflower
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Milk
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Butter
10,500	13,077	13,000	13,000	13,000	13,000	Ghati/Bedgi/ Madras/Sankeshwar	Chillies
10,804	10,884	10,000	10,000	10,272	11,500		Turmeric
10,065	11,385	10,961	11,500	11,590	12,500		Sunth
2,646	2,304	2,108	2,372	2,341	2,732		Ginger
857.5	872	905	900	862	1,221		Potatoes
2,406	3,196	3,544	2,979.5	1,797	1,135		Onions

							तक्ता क्रमांक /
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
भाज्या :							
कोबी		683	929	994	750	1,069	1,406
वांगी		839	1,057	1,940	1,842	1,909	1,840
गवार		3,502	1,974	2,523	2,592	2,896	3,090
भेंडी		1,971	1,574	2,178	2,400	2,415	2,248
कच्ची केळी (१०० किलो)		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
कोंबडया व बदके							
(प्रत्येक पक्षी)							
बदके		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
अंडी :		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
मटण		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
मासे		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.
खोबरे (१०० किलो)		11,000	11,000	10,100	7,880	10,227	15,348
नारळ ('०००)		1,850	1,850	1,850	1,850	1,325	1,321
कापूस		N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.

टीप - N.A. - उपलब्ध नाही /

आधार : मुंबई कृषि उत्पन्न बाजार समिती, मुंबई /

TABLE NO. 29.1-contd.

(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)	(1)
							Vegetables:
2,052	1,838	1109	948	683	724		Cabbage
2,460	2,330	961	1,760	1,174	1,106		Brinjals
3,516	3,212	3,658	3,938	3,791	3,606		Gawar
2,402	2,294	2,110	2,672	2,336	2,230		Bhendi
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Raw banana
							Poultry (per Bird)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Duck
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Eggs:
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Mutton
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Fish
16,000	16,269	15,500	15,500	15,523	16,062		Copra (100 kg)
1,400	2,041	2,296	2,403.5	2,484	2,412		Coconut ('000)
N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.		Cotton

Not available

Source : Mumbai Agricultural Produce Market Committee, Mumbai

**29. किंमती आणि निर्देशांक /
तक्ता क्रमांक /
वस्तूंचा गट व उपगटवार अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचा निर्देशांक (नविन मालिका) /
(2017-**

गट आणि उपगट (1)	भार Weight (2)	आर्थिक वर्षाची सरासरी Financial year Average (3)	मासिक सरासरी /				
			एप्रिल April (4)	मे May (5)	जून June (6)	जुलै July (7)	ऑगस्ट August (8)
सर्व वस्तू	100	114.76	113.2	112.9	112.7	113.9	114.8
(१) मूलभूत वस्तू	22.62	130.63	127.4	126.6	126.5	132.6	135.3
(अ) अन्न गट	15.26	143.21	138.6	137.9	139.2	147.9	150.9
(अ) अन्न धान्ये (१ + २)	3.46	142.61	146.6	144.8	143.5	143.2	143.0
(१) धान्ये	2.82	143.06	144.5	143.2	142.6	142.6	142.5
(२) डाळी	0.64	140.52	155.8	151.9	147.3	145.6	145.2
(ब) भाजीपाला व फळे	3.48	155.90	130.8	129.1	137.3	176.8	191.4
(क) दूध व दुधाचे पदार्थ	4.44	139.74	137.7	138.5	139.2	139.2	139.7
(ड) मांस, मासे व अंडी	2.40	135.69	135.2	136.4	138.3	138.1	134.9
(इ) मसाले व मसाल्याचे पदार्थ	0.53	125.22	126.6	121.6	118.3	119.6	122.9
(फ) इतर अन्न पदार्थ	0.95	144.03	157.0	154.6	143.7	140.0	140.3
(ब) अन्नधान्येतर पदार्थ	4.12	119.56	121.3	119.8	118.0	118.8	120.8
(अ) तंतू	0.84	118.97	122.1	119.5	120.3	119.6	119.0
(ब) तेल बियाणे	1.12	129.86	129.9	127.4	126.2	125.7	127.1
(क) इतर अन्नधान्येतर पदार्थ	1.96	110.90	114.7	112.9	112.0	114.0	114.3
(ड) पशुसंवर्धन	0.20	148.68	134.4	145.4	120.3	124.3	155.2
(क) खनिजे	0.83	122.48	116.3	119.6	118.2	119.5	120.8
(ड) कच्चे तेल व नैसर्गिक गॅस	2.41	72.98	71.1	69.4	64.0	64.5	66.0
(२) इंधन, शक्ती, दिवावत्ती व वंगण	13.15	93.32	91.7	90.9	89.6	88.4	89.1
(अ) कोळसा (खाणीतील)	2.14	118.68	117.5	117.5	117.5	117.5	117.5
(ब) खनिजे तेले	7.95	82.48	80.3	79.1	77.3	75.3	77.0
(क) विद्युत	3.06	103.65	103.3	102.8	102.0	102.0	100.6
(३) उत्पादित पक्का माल	64.23	113.75	112.6	112.6	112.6	112.6	112.8
(अ) अन्न पदार्थ	9.12	127.40	127.2	126.9	127.1	126.8	127.4
(ब) पेय द्रव्य	0.91	118.93	117.8	117.3	117.5	119.3	118.6
(क) तंबाखू, तंबाखूचे पदार्थ	0.51	148.38	143.1	141.5	144.3	145.3	149.7
(ड) कापड	4.88	113.44	113.8	113.6	113.6	113.3	113.7
(इ) परिधान करण्याचे वस्त्र उत्पादन	0.81	136.88	134.1	134.7	134.7	135.7	136.1
(फ) चामडे, चामड्याच्या वस्तू	0.54	120.13	119.1	120.1	119.7	120.7	119.3
(ग) लाकूड, लाकडाच्या वस्तू	0.77	131.46	130.7	131.1	131.8	131.7	132.2
(ह) कागद आणि कागदाच्या वस्तू	1.11	118.87	116.4	117.7	118.5	118.9	118.1
(ई) व मूद्रित माध्यमांचे पुनरुत्पादन छपाई	0.68	143.65	142.7	142.8	144.4	142.8	143.8
(ज) रसायने व रसायनिक पदार्थ	6.47	112.54	111.6	111.7	111.5	111.1	111.1
(अ) औषध, वैद्यकीय रसायने व जैविक उत्पादने	1.99	121.22	120.4	120.3	119.9	120.0	120.7
(ग) रबर व प्लॅस्टिकच्या वस्तू	2.30	107.58	108.6	108.0	108.0	107.3	107.6
(म) अधातू खनिजे पदार्थ	3.20	112.68	111.2	112.5	112.7	112.0	111.4
(न) मूलभूत धातू, मिश्रधातू व धातूच्या वस्तू	9.65	101.38	97.4	96.9	96.3	97.0	98.5
(उ) फॅब्रिकेटेड धातू उत्पादने मशिनरी उपकरणे वगळता	3.15	109.49	108.4	108.2	107.2	107.7	106.3
(प) संगणक, विद्युत व नैत्रेन्द्रियसंबंधीत उपकरणांचे उत्पादन	2.01	110.11	109.2	108.6	109.1	109.2	109.5
(व) विद्युत सामग्रीचे उत्पादन	2.93	109.61	108.4	108.5	109.0	109.6	109.9
(र) यंत्रसामग्री व यांत्रिक अवजारे	4.79	108.88	108.3	108.1	108.5	107.9	108.5
(स) मोटार वाहने, ट्रॅलर्स व सेमीट्रॅलर्स उत्पादने	4.97	110.72	110.9	111.4	111.6	110.3	110.4
(ट) परिवहन सामग्री व सुटे भाग	1.65	110.15	108.0	109.0	109.3	109.1	109.1
(फ) फर्निचर उत्पादने	0.73	120.30	114.0	116.4	117.7	119.0	120.3
(ई) उत्पादन करणारे इतर संकरीत उद्योग	1.06	109.18	115.0	112.9	113.9	113.3	105.0
सर्व वस्तू	24.38	137.29	134.3	133.8	134.7	140.0	142.1

आधार : आर्थिक सल्लागार, बाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली/.

PRICES AND INDICES

TABLE NO. 29.2

All India Index Numbers of Wholesale Prices by Groups and Sub-groups of Commodities (New Series)(2011-12)
-18)

(पायाभूत वर्ष / Base year 2004)

Monthly Average

सप्टेंबर	ऑक्टोबर	नोव्हेंबर	डिसेंबर	जानेवारी	फेब्रुवारी	मार्च	Groups and Sub-Groups
September	October	November	December	January	February	March	
(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(1)
114.9	115.6	116.4	115.7	116.0		116.3	All Commodities
131.5	133.9	136.0	131.7	129.9	128.0	128.2	(I) Primary Articles
144.8	148.0	151.1	144.1	140.8	137.9	137.3	(A) Food Group
144.0	143.1	141.7	140.6	140.4	139.9	140.5	(a) Food grains (1+2)
142.5	142.6	142.4	142.3	143.4	143.5	144.6	(i) Cereals
150.5	145.1	138.3	133.0	127.1	124.1	122.3	(ii) Pulses
162.8	177.1	190.2	162.1	146.8	134.1	132.3	(b) Fruits & vegetables
140.4	140.2	140.2	140.2	140.3	140.6	140.7	(c) Milk and Milk Products
134.9	135.9	137.4	134.2	135.2	134.7	133.1	(d) Eggs, Fish & Meat
124.0	124.9	126.1	128.2	130.7	131.7	128.0	(e) Condiments & Spices
139.4	139.0	141.2	142.6	143.1	144.0	143.4	(f) Other food articles
119.8	118.5	117.1	119.2	120.6	120.7	120.1	(B) Non food Articles
117.5	112.8	113.7	119.4	123.2	121.4	119.1	(a) Fibres
128.0	128.0	127.1	129.3	132.7	138.2	138.7	(b) Oil seeds
113.9	112.1	108.8	106.6	106.6	107.3	107.6	(c) Other Non food articles
140.4	151.8	154.8	184.0	178.6	151.3	143.7	(d) Floriculture
129.3	122.3	121.9	122.2	119.7	121.6	138.3	(C) Mineral
67.8	74.6	78.3	78.5	80.2	80.1	81.2	(D) Crude Petroleum & Natural Gas
91.9	93.8	94.6	95.5	97.5	98.8	98.0	(II) Fuel, Power, Light & Lubricants
117.5	118.3	117.6	117.0	121.1	122.6	122.6	(a) Coal Mining
79.6	82.4	85.2	87.0	88.3	89.8	88.5	(b) Mineral oils
106.1	106.1	102.7	102.4	105.0	105.4	105.4	(c) Electricity
113.7	113.7	114.0	114.2	114.9	115.5	115.8	(III) Manufactured Products
128.4	128.2	128.1	127.4	126.8	126.6	127.9	(a) Food Products
118.8	118.9	119.5	119.9	119.9	119.9	119.7	(b) Beverages
150.2	149.9	151.2	151.8	151.2	152.0	150.3	(c) Tobacco
113.2	112.7	112.9	113.2	113.3	113.8	114.2	(d) Textiles
136.8	138.0	138.9	138.8	138.4	138.6	137.7	(e) Wearing Apparel
119.9	120.4	119.6	121.2	120.2	120.9	120.4	(f) Leather & leather Products
132.7	131.7	130.6	131.4	130.6	131.6	131.4	(g) Wood & wood products
119.9	119.4	118.0	118.6	119.8	120.8	120.3	(h) Paper & paper products
145.1	143.0	142.7	143.5	144.0	144.5	144.5	(i) Printing and Reproduction of Recorded Media
111.3	111.9	112.4	113.2	114.1	115.1	115.5	(j) Chemical & chemical products
121.4	122.1	122.1	123.2	122.8	121.0	120.7	(k) Pharmaceuticals ,Medicinal ,Chemical & Botanical Products
107.6	107.5	107.3	106.9	107.2	107.3	107.6	(l) Rubber & plastic products
111.9	111.7	113.0	113.3	114.3	114.1	114.0	(m) Non metallic Mineral products
100.9	100.7	101.3	102.9	106.3	108.8	109.6	(n) Basic Metal, alloys & metal products
108.9	109.6	111.2	110.9	111.4	112.1	112.0	(o) Fabricated metal products except machinery equipment
111.7	111.2	110.3	110.5	110.7	110.7	110.6	(p) Computer, Electronic and optical products
110.7	110.2	109.7	109.7	110.1	109.4	110.1	(q) Electrical equipment
108.5	109.0	109.3	108.9	110.0	109.7	109.9	(r) Machinery & equipment
110.5	110.3	110.3	110.2	110.7	110.9	111.1	(s) Motor vehicles,Trailers & Semi-trailers
109.6	110.5	110.8	111.5	112.1	112.4	110.4	(t) Other Transports Equipment
125.0	122.1	121.0	120.6	120.2	122.7	124.6	(u) Furniture
106.6	108.4	112.0	106.1	104.0	108.6	104.4	(v) Other Misc. Manufacturing Industries
138.7	140.6	142.5	137.8	135.6	133.7	133.7	Food Index

Source : Office of the Economic Advisor, Ministry of commerce & Industry, Government of India, New Delhi

29. किंमती आणि निर्देशांक / PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.3

राज्यातील निवडक केंद्रामधील कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

Consumer Price Index Number for the Working Class of selected Centre in the State
(2017-18)

(पायाभूत वर्ष / Base year 2001= 100)

महिना वर्ष Month and Year	अन्न गट Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan,Supari, Tobacco, etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Light	घरभाडे House Rent	कापड व बिछाना Clothing and Bedding	संकिर्ण Miscella- neous	ग्राहक किंमतीचा निर्देशांक Consumer price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
मुंबई / Mumbai							
2000-01	541	546	335	743	364	476	512
2005-06	622	743	546	1149	380	583	613
2010-11	191	171	188	158	144	167	178
2011-12	207	208	205	190	169	179	196
2013-14	260	261	274	226	189	215	242
2014-15	284	285	300	252	193	229	262
2015-16	306	326	315	270	198	239	280
2016-17	312	342	312	277	203	248	286
2017-18	314	375	309	284	204	257	291
एप्रिल / April 2017	305	355	314	281	204	253	285
मे / May 2017	309	355	313	281	204	253	287
जून / June 2017	316	362	302	281	204	256	290
जुलै / July 2017	319	365	305	283	204	257	293
ऑगस्ट / August 2017	321	368	303	283	204	257	294
सप्टेंबर / September 2017	318	384	308	283	204	258	293
ऑक्टोबर / October 2017	322	384	308	283	204	258	295
नोव्हेंबर / November 2017	322	385	310	283	205	259	295
डिसेंबर / December 2017	319	383	311	283	205	256	293
जानेवारी / January 2018	315	385	308	289	205	257	292
फेब्रुवारी / February 2018	305	385	313	289	205	259	288
मार्च / March 2018	302	385	313	289	205	259	287
पुणे / Pune							
2000-01	513	668	682	589	319	500	501
2005-06	615	769	672	791	374	576	592
2010-11	203	169	161	183	162	171	185
2011-12	226	207	178	198	185	185	204
2012-13	247	239	203	203	200	204	221
2013-14	280	266	214	211	213	219	242
2014-15	299	298	229	219	226	235	257
2015-16	316	310	232	225	229	244	269
2016-17	331	330	237	230	231	247	277
2017-18	323	359	251	253	256	244	280
एप्रिल / April 2017	323	324	242	232	231	241	273
मे / May 2017	321	324	246	232	231	241	272
जून / June 2017	325	331	250	232	231	242	274
जुलै / July 2017	324	335	250	234	264	243	276
ऑगस्ट / August 2017	323	342	251	234	264	243	277
सप्टेंबर / September 2017	322	342	253	234	264	244	276
ऑक्टोबर / October 2017	326	379	254	234	264	244	278
नोव्हेंबर / November 2017	326	379	255	234	264	245	279
डिसेंबर / December 2017	327	383	254	234	264	244	279
जानेवारी / January 2018	318	388	254	310	264	245	289
फेब्रुवारी / February 2018	318	388	254	310	264	245	289
मार्च / March 2018	326	390	253	310	264	245	292

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.3 - Contd.

महिना वर्ष Month and Year	अन्न गट Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan,Supari, Tobacco, etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Light	घरभाडे House Rent	कापड व बिछाना Clothing and Bedding	संकिर्ण Miscella- neous	ग्राहक किमतीचा निर्देशांक Consumer price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
सोलापूर / Solapur							
2000-01	451	614	388	681	339	509	466
2005-06	503	665	525	1002	355	582	543
2010-11	189	173	153	233	126	164	182
2011-12	214	187	178	254	151	176	204
2013-14	260	281	231	267	202	209	246
2014-15	283	307	269	277	206	223	245
2015-16	306	365	290	286	213	231	284
2016-17	316	396	293	296	213	243	294
2017-18	311	407	311	309	219	249	295
एप्रिल / April 2017	303	396	303	300	216	245	288
मे / May 2017	306	396	311	300	216	245	290
जून / June 2017	315	403	311	300	216	248	295
जुलै / July 2017	315	403	310	303	216	245	296
ऑगस्ट / August 2017	315	403	309	303	216	246	296
सप्टेंबर / September 2017	310	411	312	303	216	250	295
ऑक्टोबर / October 2017	313	411	313	303	214	250	296
नोव्हेंबर / November 2017	322	411	313	303	220	250	301
डिसेंबर / December 2017	317	411	310	303	221	250	298
जानेवारी / January 2018	309	411	312	331	223	251	297
फेब्रुवारी / February 2018	305	411	312	331	224	251	295
मार्च / March 2018	305	411	311	331	224	252	295
कोल्हापूर / Kolhapur							
2000-01	489	661	447	336	314	516	466
2005-06	585	733	595	506	385	650	579
2010-11	191	187	199	198	147	167	184
2011-12	217	210	220	222	161	183	207
2013-14	258	290	287	252	197	213	245
2014-15	262	335	308	267	203	228	255
2015-16	276	366	307	280	206	248	270
2016-17	288	376	324	300	208	255	281
2017-18	284	437	406	361	208	266	296
एप्रिल / April 2017	281	380	381	309	208	262	285
मे / May 2017	284	380	403	309	208	262	288
जून / June 2017	288	380	379	309	208	263	288
जुलै / July 2017	283	380	377	378	208	264	295
ऑगस्ट / August 2017	285	380	382	378	208	264	297
सप्टेंबर / September 2017	286	380	409	378	208	265	299
ऑक्टोबर / October 2017	297	476	410	378	208	264	305
नोव्हेंबर / November 2017	293	493	427	378	208	264	305
डिसेंबर / December 2017	285	498	428	378	208	266	301
जानेवारी / January 2018	278	498	428	378	208	266	298
फेब्रुवारी / February 2018	275	500	426	378	208	273	298
मार्च / March 2018	274	503	417	378	213	273	297

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.3 - Contd.

महिना वर्ष Month and Year	अन्न गट Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan,Supari, Tobacco, etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Light	घरभाडे House Rent	कापड व बिछाना Clothing and Bedding	संकिर्ण Miscella- neous	ग्राहक किमतीचा निर्देशांक Consumer price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
नाशिक / Nashik							
2000-01	461	594	497	658	342	480	477
2005-06	520	763	554	1064	383	588	581
2010-11	202	151	163	238	125	144	186
2011-12	216	190	182	273	153	165	208
2013-14	258	237	216	320	176	188	244
2014-15	279	276	229	337	190	200	261
2015-16	289	309	233	358	195	209	274
2016-17	303	323	239	383	202	217	287
2017-18	305	351	252	408	204	227	297
एप्रिल / April 2017	294	326	251	389	202	222	287
मे / May 2017	303	326	250	389	202	222	291
जून / June 2017	303	326	250	389	202	224	291
जुलै / July 2017	306	337	250	394	202	224	293
ऑगस्ट / August 2017	306	339	250	394	202	225	294
सप्टेंबर / September 2017	307	352	253	394	202	229	295
ऑक्टोबर / October 2017	306	367	255	394	202	228	295
नोव्हेंबर / November 2017	307	367	254	394	202	228	295
डिसेंबर / December 2017	306	367	254	394	202	229	295
जानेवारी / January 2018	313	368	254	456	202	229	311
फेब्रुवारी / February 2018	308	368	254	456	213	229	309
मार्च / March 2018	295	368	254	456	213	229	304
जळगाव / Jalgaon							
2000-01	477	691	401	266	294	534	449
2005-06	549	837	511	365	313	660	530
2010-11	195	192	219	163	187	174	186
2011-12	218	227	237	181	206	190	206
2013-14	262	336	324	218	243	228	251
2014-15	266	370	352	234	236	238	261
2015-16	378	388	343	263	237	244	272
2016-17	287	393	375	285	245	252	285
2017-18	282	445	503	312	248	274	303
एप्रिल / April 2017	276	392	469	292	248	258	290
मे / May 2017	278	395	469	292	248	258	292
जून / June 2017	282	395	470	292	248	259	293
जुलै / July 2017	280	396	471	319	248	276	301
ऑगस्ट / August 2017	286	398	482	319	248	277	305
सप्टेंबर / September 2017	286	398	500	319	248	278	307
ऑक्टोबर / October 2017	291	457	512	319	248	278	310
नोव्हेंबर / November 2017	291	498	534	319	248	279	313
डिसेंबर / December 2017	283	502	535	319	248	279	309
जानेवारी / January 2018	276	502	535	319	248	280	306
फेब्रुवारी / February 2018	279	503	534	319	248	280	307
मार्च / March 2018	276	503	521	319	248	280	305

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.3 - Contd.

महिना वर्ष Month and Year	अन्न गट Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan,Supari, Tobacco, etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Light	घरभाडे House Rent	कापड व बिछाना Clothing and Bedding	संकिर्ण Miscella- neous	ग्राहक किमतीचा निर्देशांक Consumer price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
अकोला / Akola							
2000-01	466	791	481	257	430	502	459
2005-06	526	768	532	476	448	589	533
2010-11	170	157	232	186	127	161	175
2011-12	183	183	251	199	132	174	188
2013-14	231	257	350	221	181	218	238
2014-15	220	284	388	238	189	228	243
2015-16	250	314	381	260	192	237	262
2016-17	268	330	424	284	196	252	282
2017-18	276	377	564	293	200	286	311
एप्रिल / April 2017	263	337	540	290	200	257	294
मे / May 2017	270	338	540	290	200	257	297
जून / June 2017	275	340	541	290	200	258	300
जुलै / July 2017	281	340	520	294	200	293	309
ऑगस्ट / August 2017	281	340	563	294	200	294	313
सप्टेंबर / September 2017	282	340	562	294	200	296	314
ऑक्टोबर / October 2017	283	405	571	294	200	296	318
नोव्हेंबर / November 2017	284	411	587	294	200	296	320
डिसेंबर / December 2017	278	417	587	294	200	296	318
जानेवारी / January 2018	273	417	589	294	200	297	316
फेब्रुवारी / February 2018	273	417	588	294	200	298	316
मार्च / March 2018	272	418	577	294	200	297	314
नागपूर / Nagpur							
2000-01	439	708	437	726	289	486	469
2005-06	497	739	539	1036	316	590	559
2010-11	205	192	170	314	130	161	207
2011-12	215	240	190	344	146	173	224
2013-14	280	285	223	375	181	198	268
2014-15	294	311	238	392	191	204	281
2015-16	317	347	243	411	196	210	298
2016-17	325	380	246	431	205	217	308
2017-18	324	404	258	461	207	228	317
एप्रिल / April 2017	312	395	256	438	208	221	306
मे / May 2017	318	395	256	438	208	221	308
जून / June 2017	325	403	257	438	208	225	312
जुलै / July 2017	337	403	253	444	208	225	318
ऑगस्ट / August 2017	334	404	256	444	208	226	318
सप्टेंबर / September 2017	334	404	258	444	208	227	318
ऑक्टोबर / October 2017	333	405	259	444	199	227	317
नोव्हेंबर / November 2017	331	405	260	444	203	230	317
डिसेंबर / December 2017	329	405	258	444	203	230	316
जानेवारी / January 2018	320	403	263	519	210	230	327
फेब्रुवारी / February 2018	311	410	258	519	210	234	324
मार्च / March 2018	309	410	258	519	210	234	323

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.3 - Contd.

महिना वर्ष Month and Year	अन्न गट Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan,Supari, Tobacco, etc.	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Light	घरभाडे House Rent	कापड व बिछाना Clothing and Bedding	संकिर्ण Miscella- neous	ग्राहक किमतीचा निर्देशांक Consumer price Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
औरंगाबाद / Aurangabad							
2000-01	483	643	376	320	500	582	479
2005-06	503	666	482	366	560	639	518
2010-11	188	203	217	196	161	158	183
2011-12	212	237	235	225	171	180	206
2013-14	266	306	319	300	198	209	258
2014-15	276	356	347	327	187	224	273
2015-16	296	285	340	363	186	239	292
2016-17	303	405	375	395	195	254	308
2017-18	293	453	507	431	200	266	324
एप्रिल / April 2017	284	409	473	407	200	265	312
मे / May 2017	288	409	499	407	200	264	315
जून / June 2017	293	410	474	407	200	264	316
जुलै / July 2017	294	410	474	439	200	264	323
ऑगस्ट / August 2017	298	410	486	439	200	265	325
सप्टेंबर / September 2017	296	410	503	439	200	266	326
ऑक्टोबर / October 2017	304	462	514	439	200	265	330
नोव्हेंबर / November 2017	301	496	535	439	200	266	331
डिसेंबर / December 2017	294	505	536	439	200	266	328
जानेवारी / January 2018	292	505	536	439	200	266	327
फेब्रुवारी / February 2018	290	505	535	439	200	272	328
मार्च / March 2018	287	505	523	439	200	273	326
नांदेड / Nanded							
2000-01	459	656	446	292	385	557	466
2005-06	478	677	490	321	388	570	479
2010-11	187	192	211	314	143	165	200
2011-12	215	232	228	373	150	181	227
2013-14	261	300	291	448	174	212	275
2014-15	270	329	319	482	165	228	289
2015-16	304	360	316	515	176	238	314
2016-17	318	388	341	548	174	254	331
2017-18	305	426	433	606	177	263	343
एप्रिल / April 2017	304	399	418	578	176	262	336
मे / May 2017	305	399	419	578	176	262	337
जून / June 2017	308	402	418	578	176	261	338
जुलै / July 2017	306	380	417	615	176	262	342
ऑगस्ट / August 2017	311	380	429	615	176	262	345
सप्टेंबर / September 2017	311	380	431	615	176	262	345
ऑक्टोबर / October 2017	315	438	436	615	176	262	349
नोव्हेंबर / November 2017	315	452	447	615	176	262	350
डिसेंबर / December 2017	306	469	447	615	176	262	346
जानेवारी / January 2018	298	469	448	615	176	262	342
फेब्रुवारी / February 2018	292	469	448	615	179	270	341
मार्च / March 2018	289	469	441	615	179	270	339

आधार : कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Office of the Commissioner of Labour, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

29. किंमती आणि निर्देशांक / PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.4

राज्यातील निवडक केंद्रामधील कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक (वार्षिक)

Consumer Price Indices Numbers for the Working Class of selected Centres in the State (Yearly)
(2017-18)

(पायाभूत वर्ष / Base year 2001= 100)

वर्ष Year (1)	अन्न Food (2)	संकिर्ण Miscellaneous (3)	ग्राहक किंमती निर्देशांक C.P.Index (4)
केंद्र / Centre			
मुंबई / Mumbai			
2001	554	495	528
2005	615	573	611
2010	187	164	174
2011	204	176	192
2012	225	191	212
2013	260	215	242
2014	284	229	262
2015	301	238	276
2016	314	245	287
2017	314	257	291
केंद्र / Centre			
सोलापूर / Solapur			
2001	449	524	471
2005	503	580	539
2010	185	163	179
2011	209	172	199
2012	225	187	216
2013	260	209	227
2014	283	223	245
2015	307	229	255
2016	316	241	270
2017	311	249	295
केंद्र / Centre			
नागपूर / Nagpur			
2001	446	499	483
2005	494	588	554
2010	202	158	203
2011	212	170	220
2012	235	185	240
2013	279	198	268
2014	294	204	281
2015	319	209	298
2016	325	215	306
2017	324	228	317
केंद्र / Centre			
पुणे / Pune			
2001	519	516	516
2005	609	569	589
2010	198	168	181
2011	221	182	200
2012	242	199	217
2013	280	219	242
2014	299	235	257
2015	312	242	266
2016	330	248	277
2017	323	244	280
केंद्र / Centre			
नाशिक / Nashik			
2001	471	494	498
2005	514	587	576
2010	196	141	181
2011	215	160	204
2012	227	176	223
2013	258	188	244
2014	279	200	261
2015	288	208	271
2016	302	214	285
2017	305	227	297

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.4 - Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)
केंद्र / Centre			
कोल्हापूर / Kolhapur			
2001	501	531	477
2005	581	646	574
2010	186	166	180
2011	211	178	201
2012	231	194	221
2013	257	213	245
2014	262	228	255
2015	272	245	266
2016	288	252	278
2017	284	266	296
केंद्र / Centre			
अकोला / Akola			
2001	484	529	475
2005	522	584	529
2010	168	159	164
2011	179	170	184
2012	204	189	209
2013	230	218	238
2014	220	228	243
2015	251	233	261
2016	263	249	276
2017	276	286	311
केंद्र / Centre			
जळगांव / Jalgaon			
2001	488	548	469
2005	542	661	525
2010	190	170	181
2011	214	186	202
2012	234	205	223
2013	262	228	251
2014	266	238	261
2015	273	242	268
2016	288	250	283
2017	282	274	303
केंद्र / Centre			
नांदेड / Nanded			
2001	468	564	469
2005	555	666	543
2010	183	163	194
2011	208	176	220
2012	227	197	245
2013	261	212	275
2014	270	228	289
2015	296	236	308
2016	319	250	328
2017	305	263	343
केंद्र / Centre			
औरंगाबाद / Aurangabad			
2001	488	609	495
2005	560	710	576
2010	183	154	178
2011	208	175	200
2012	231	191	226
2013	265	209	258
2014	276	224	273
2015	291	237	287
2016	306	249	305
2017	293	266	324

आधार : कामगार आयुक्त यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Office of the Commissioner of Labour, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

29. किंमती आणि निर्देशांक / PRICES AND INDICES
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.5
औद्योगिक कामगारांकरिता अखिल भारतीय ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक
All India Consumer Price Index Numbers for Industrial Workers
(2017-18)

(पायाभूत वर्ष / Base year 2001= 100)

वर्ष Year (1)	गट / Group		
	अन्न Food (2)	कापड Clothing (3)	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index (4)
2000-01	453	315	444
2001-02	466	514	463
2002-03	477	556	482
2003-04	495	338	500
2004-05	506	346	520
2005-06	527	355	542
2006-07	126	114	125
2007-08	136	118	133
2008-09	153	122	145
2009-10	176	128	163
2010-11	194	136	180
2011-12	206	155	195
2012-13	230	170	215
2013-14	259	181	236
2014-15	276	190	251
2015-16	293	198	265
2016-17	305	206	276
2017-18	310	214	284

आधार:- श्रम मंत्रालय, श्रम केंद्र, भारत सरकार, सिमला.

Source:- Ministry of Labour Bureau, Government of India, Simla.

29. किंमती आणि निर्देशांक / PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.6

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक केंद्रातील महत्वाच्या शेतीमालाच्या घाऊक किंमती

Wholesale Prices of certain important agricultural commodities at selected centres in Maharashtra State (2017-18)

(प्रती क्विंटलची महिना अखेर असलेली घाऊक किंमत रुपयात)

(Month ending wholesale prices in Rs.per quintal)

अ.क्र. Sr. No.	वस्तू	बाजारपेठ	जात	जून June 2017	सप्टेंबर September 2017	डिसेंबर December 2017	मार्च March 2018	Variety	Market	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
१	गहू	अहमदनगर	--	1775	1703	1691	1715	--	Ahmednagar	Wheat
		अकोला	स्थानिक	1649	1607	1585	1639	Local	Akola	
		अकोला	शरबती	2170	2279	2453	2418	Sharbati	Akola	
		अमरावती	स्थानिक	1919	1945	1964	1964	Local	Amravati	
		अमरावती	१४७	1789	1858	1867	--	147	Amravati	
		बारामती	२१८९	1708	1744	1757	1883	2189	Baramati	
		बारामती	कल्याण सोना	1600	1603	1656	1696	Kalyan Sona	Baramati	
		बीड	संकरित	1655	1665	1604	1765	Hybrid	Beed	
		चाळीसगांव	२१८९	1639	1568	1548	1604	2189	Chalisgaon	
		धुळे	स्थानिक	1768	1640	--	1773	Local	Dhule	
		जळगांव	२१८९	1603	1688	1580	1665	2189	Jalgaon	
		जळगांव	१४७	1528	1624	1550	1681	147	Jalgaon	
		जालना	क्र.२	1739	2200	--	3082	No.2	Jalna	
		जालना	क्र.३	1763	--	1692	1814	No.3	Jalna	
		जालना	१४७	1598	1621	1689	1658	147	Jalna	
		कोपरगांव	स्थानिक	1587	1645	1647	1689	Local	Kopergaon	
		लासलगाव	२१८९	1630	1624	1667	1687	2189	Lasalgaon	
		नांदेड	शरबती	1641	1628	1623	1652	Sharbati	Nanded	
		नंदुरबार	--	1610	1606	1652	1732	--	Nandurbar	
		पाचोरा	--	1518	1563	1573	1644	--	Pachora	
फलटन	संकरित	1692	1721	--	--	Hybrid	Phaltan			
पुणे	कल्याण सोना	2575	2323	2327	2292	Kalyan Sona	Pune			
पुणे	शरबती	3779	3924	3938	3998	Sharbati	Pune			
सांगली	स्थानिक	2264	2295	2271	2306	Local	Sangli			
श्रीरामपूर	---	1630	1631	1728	1772	---	Shrirampur			
उमरेड	स्थानिक	2000	1986	2000	2000	Local	Umared			
वाशिम	२१८९	1717	1620	1674	1801	2189	Washim			
२	बाजरी	अहमदनगर	--	1657	1305	1371	1181	--	Ahmednagar	Bajri
		अमरावती	--	1800	1750	1947	1727	--	Amravati	
		बारामती	संकरित	1472	1392	1401	1429	Hybrid	Baramati	
		बारामती	माहिको	1717	1556	1675	1752	Mahico	Baramati	
		बीड	संकरित	1428	1452	1147	1218	Hybrid	Beed	
		चाळीसगांव	हिरवी	1308	1270	1223	1138	Green	Chalisgaon	
		धुळे	संकरित	1312	1182	--	1155	Hybrid	Dhule	
		जळगांव	स्थानिक	1358	1288	1482	1313	Local	Jalgaon	
		जालना	हिरवी	1307	1215	1186	1034	Green	Jalna	
		कोपरगांव	स्थानिक	1352	1174	1124	1110	Local	Kopergaon	
		लासलगाव	स्थानिक	1371	1249	1224	1098	Local	Lasalgaon	
		लासलगाव	संकरित	1322	1325	1120	1060	Hybrid	Lasalgaon	
		नंदुरबार	--	1353	1238	1248	1179	--	Nandurbar	
		पाचोरा	--	1278	1276	1244	1306	--	Pachora	
		फलटन	संकरित	1667	1525	1750	--	Hybrid	Phaltan	
		पुणे	स्थानिक	1950	--	2700	--	Local	Pune	
		पुणे	माहिको	2119	2088	2167	2056	Mahico	Pune	
		सांगली	स्थानिक	1710	1631	1710	1648	Local	Sangli	
श्रीरामपूर	--	1239	1225	1216	1161	--	Shrirampur			

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.6 - Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
३	ज्वारी	अहमदनगर	--	1931	1714	1745	1813	--	Ahmednagar	Jowar
		अकोला	संकरित	1429	1401	1149	1098	Hybrid	Akola	
		अमरावती	स्थानिक	1943	1951	1937	1692	Local	Amarawati	
		बारामती	संकरित	1609	1613	1697	1755	Hybrid	Baramati	
		बारामती	मालदांडी	1842	1812	1886	2030	Maldandi	Baramati	
		चाळीसगाव	पांढरी	1391	1430	1158	1099	White	Chalisgaon	
		धुळे	संकरित	1404	1421	1700	1123	Hybrid	Dhule	
		धुळे	दादर	1680	1780	--	1638	Dadar	Dhule	
		जळगाव	संकरित	1500	1392	1156	1285	Hybrid	Jalgaon	
		जळगाव	दादर	1833	1833	1859	1803	Dadar	Jalgaon	
		जालना	शालू	1751	1640	1803	1722	Shalu	Jalna	
		कोपरगाव	स्थानिक	1578	1457	1419	1513	Local	Kopargaon	
		लासलगाव	स्थानिक	1774	1891	1000	1592	Local	Lasalgaon	
		नांदेड	संकरित	1459	1378	1139	1060	Hybrid	Nanded	
		नंदुरबार	---	1575	1429	1317	1162	---	Nandurbar	
		पाचोरा	संकरित	1392	1382	999	1027	Hybrid	Pachora	
		पाचोरा	पांढरी	1572	1444	1108	1299	White	Pachora	
		पाचोरा	दादर	1660	1699	1707	1582	Dadar	Pachora	
		फलटन	संकरित	1833	1817	1825	--	Hybrid	Phaltan	
		पुणे	वसंत	2327	2217	2205	2254	Vasant	Pune	
		पुणे	मालदांडी	3223	3276	3219	3204	Maldandi	Pune	
		सांगली	शालू	2524	2337	2289	2367	Shalu	Sangli	
		श्रीरामपूर	---	1613	1599	1668	1686	---	Shrirampur	
		उमरेड	स्थानिक	3000	1000	--	2350	Local	Umared	
वाशिम	संकरित	--	1480	1425	1206	Hybrid	Washim			
४	हरभरा	अहमदनगर	--	4975	5003	3358	3303	--	Ahmednagar	Gram
		अहमदनगर	काबूली	6333	--	6234	5375	Kabuli	Ahmednagar	
		अकोला	चाफा	4855	5402	3792	3656	Chafa	Akola	
		अमरावती	स्थानिक	4936	5475	3738	3419	Local	Amrawati	
		बारामती	गर्डा	4730	4700	3300	3271	Garda	Baramati	
		बारामती	बोल्ड	4906	5339	3771	3602	Bold	Baramati	
		बीड	लाल	4706	5450	3267	3282	Red	Beed	
		चाळीसगाव	--	4564	4912	3967	3354	--	Chalisgaon	
		धुळे	संकरित	4812	5225	3226	--	Hybrid	Dhule	
		जळगाव	चाफा	4864	4888	4195	3438	Chafa	Jalgaon	
		जळगाव	लाल	5452	6305	--	4242	Red	Jalgaon	
		जळगाव	काबूली	6780	5350	--	4393	Kabuli	Jalgaon	
		जालना	स्थानिक	4865	5307	3704	3366	Local	Jalna	
		जालना	काबूली	8945	7850	5601	4611	Kabuli	Jalna	
		कोपरगाव	स्थानिक	4876	5134	3622	3442	Local	Kopargaon	
		लासलगाव	--	5024	5345	--	3420	--	Lasalgaon	
		लासलगाव	स्थानिक	--	5332	3969	3446	Local	Lasalgaon	
		लासलगाव	काबूली	--	--	4767	3433	Kabuli	Lasalgaon	
		नांदेड	--	4733	5400	3615	3215	--	Nanded	
		नंदुरबार	--	5261	4835	4290	3865	--	Nandurbar	
		पाचोरा	चाफा	4702	5163	2828	3340	Chafa	Pachora	
		पुणे	--	6122	6687	5819	4756	--	Pune	
		सांगली	स्थानिक	5156	5276	4495	--	Local	Sangali	
		श्रीरामपूर	--	4795	5013	3615	3367	---	Shrirampur	
श्रीरामपूर	काबूली	7750	7000	7334	3781	Kabuli	Shrirampur			
उमरेड	स्थानिक	4836	5400	3775	3413	Local	Umared			
वाशिम	चाफा	4954	5428	3826	3382	Chafa	Washim			
५	तूर	अहमदनगर	---	3328	3625	3524	3693	---	Ahmednagar	Tur
		अकोला	लाल	3570	4087	3966	4048	Red	Akola	
		बारामती	लाल	2542	--	3338	3510	Red	Baramati	
		चाळीसगाव	लाल	3114	3567	3310	3577	Red	Chalisgaon	
		धुळे	लाल	3065	3708	--	4043	Red	Dhule	

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.6 - Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
		जळगाव	लाल	3100	--	3051	3944	Red	Jalgaon	
		जालना	लाल	3268	4311	3641	4461	Red	Jalna	
		जालना	पांढरी	3601	3886	4362	4077	White	Jalna	
		जालना	काली	3219	3800	3650	3717	Black	Jalna	
		कोपरगाव	लाल	--	--	--	3601	Red	Kopargaon	
		लासलगाव	--	3362	3511	3751	3631	--	Lasalgaon	
		नांदेड	--	3367	3759	3605	3812	--	Nanded	
		नंदुरबार	--	3038	3095	3452	3398	--	Nandurbar	
		पाचोरा	लाल	3154	3683	3066	3613	Red	Pachora	
		श्रीरामपूर	--	2943	3318	3419	3572	--	Shrirampur	
		उमरेड	स्थानिक	3883	3817	3436	3929	Local	Umared	
		वाशिम	लाल	3583	4036	3733	4087	Red	Washim	
६	मुग	अहमदनगर	--	4179	5278	4799	4569	--	Ahmednagar	Green Gram
		अकोला	हिरवा	4295	4678	4793	4587	Green	Akola	
		अमरावती	चमकी	3917	3821	3966	3827	Chamki	Amrawati	
		बीड	हिरवा	--	4780	4702	--	Green	Baramati	
		चाळीसगाव	हिरवा	3200	4554	4376	3713	Green	Chalisgaon	
		धुळे	हिरवा	3813	4830	--	4038	Green	Dhule	
		जळगाव	चमकी	4433	4927	5112	5310	Chamki	Jalgaon	
		जालना	हिरवा	--	4282	4800	4700	Green	Jalna	
		जालना	चमकी	3806	4888	4930	4550	Chamki	Jalna	
		कोपरगाव	हिरवा	--	4658	4473	--	Green	Kopargaon	
		लासलगाव	--	4477	5458	4627	4501	--	Lasalgaon	
		नांदेड	--	4000	4204	3695	3025	--	Nanded	
		नंदुरबार	--	3529	4519	3260	3901	--	Nandurbar	
		पाचोरा	चमकी	3354	4770	4541	4541	Chamki	Pachora	
		पुणे	हिरवा	5685	6058	5863	6005	Green	Pune	
		सांगली	स्थानिक	5655	5800	5800	5863	Local	Sangli	
		श्रीरामपूर	हिरवा	4067	4609	4756	4434	Green	Shrirampur	
		उमरेड	स्थानिक	3233	2228	4100	3625	Local	Umared	
		वाशिम	चमकी	3795	4263	4282	4610	Chamki	Washim	
७	उडीद	अहमदनगर	--	4621	4218	3289	2790	--	Ahmednagar	Black Gram
		अकोला	काळा	4837	4554	3915	3463	Kala	Akola	
		अमरावती	स्थानिक	3800	3508	2973	2860	Local	Amrawati	
		बीड	संकरित	--	4350	3517	2800	Hybrid	Baramati	
		चाळीसगाव	काळा	3800	4325	3833	--	Kala	Chalisgaon	
		धुळे	काळा	3767	4877	--	3750	Kala	Dhule	
		जळगाव	काळा	5012	4759	4550	3122	Kala	Jalgaon	
		जालना	काळा	4020	4430	3606	3400	Kala	Jalna	
		लासलगाव	--	3963	4260	3530	2835	--	Lasalgaon	
		नांदेड	--	--	3792	--	2500	--	Nanded	
		नंदुरबार	--	3550	4162	2861	3200	--	Nandurbar	
		पाचोरा	--	3600	4740	3216	--	--	Pachora	
		पुणे	--	6321	6271	5835	5885	--	Pune	
		सांगली	स्थानिक	5506	5739	--	--	Local	Sangli	
		श्रीरामपूर	काळा	2200	3475	2676	2867	Kala	Shrirampur	
		वाशिम	काळा	4623	4375	3977	3347	Kala	Washim	
८	करडई	अकोला	स्थानिक	--	--	--	2606	Local	Akola	Safflower
		जालना	स्थानिक	2782	--	3450	3175	Local	Jalna	
		नंदुरबार	--	3000	--	--	3129	--	Nandurbar	
		श्रीरामपूर	--	2100	2375	2850	--	--	Shrirampur	

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.6 - Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(4)	(3)	(2)
९	सूर्यफूल	अकोला	स्थानिक	2410	--	2050	--	Local	Akola	Sunflower
		बारामती	मॉडर्न	2863	2931	2854	3100	Modern	Baramati	
		लासलगाव	--	--	--	2400	--	--	Lasalgaon	
		नंदुरबार	--	2841	2550	2970	3675	--	Nandurbar	
		पाचोरा	संकरित	2450	--	2528	2902	Hybrid	Pachora	
१०	भूईमुग	अहमदनगर	घुंगरु	3833	--	--	--	Ghungroo	Ahmednagar	Groundnut
		अमरावती	स्थानिक	3145	3108	2250	--	Local	Amrawati	
		बारामती	घुंगरु	3525	3410	3000	--	Ghungroo	Baramati	
		चाळीसगाव	एसबी- ११	4000	--	2700	--	SB-11	Chalisgaon	
		धुळे	ओली	--	--	--	3298	Oli	Dhule	
		धुळे	एसबी- ११	4267	3542	--	3400	SB-11	Dhule	
		लासलगाव	--	3940	4041	--	--	--	Lasalgaon	
		नांदेड	--	3835	--	--	--	--	Nanded	
		नंदुरबार	--	3497	4500	3250	3970	--	Nandurbar	
		नाशिक	के२ मोठा	2200	4000	--	--	K2 Big	Nashik	
		नाशिक	खांडवा	2250	3325	4789	--	Khandva	Nashik	
११	गुळ	अहमदनगर	--	3785	3705	3110	2925	--	Ahmednagar	Jaggery
		बारामती	नं. १	3709	4000	3651	3232	No.1	Baramati	
		बारामती	नं. २	3515	3441	2817	2443	No.2	Baramati	
		जळगाव	--	3624	3426	3266	2634	--	Jalgaon	
		जालना	पिवळा	3586	--	2973	2557	Yellow	Jalna	
		जालना	तांबूस	3417	--	2645	2395	Auburn	Jalna	
		कोल्हापूर	--	3600	4000	--	3300	--	Kolhapur	
		पुणे	नं. १	3585	3704	3007	2701	No.1	Pune	
		पुणे	नं. २	--	3614	2920	2612	No.2	Pune	
		सांगली	स्थानिक	3545	3629	3704	3348	Local	Sangali	
१२	बटाटे	अहमदनगर	--	669	553	463	775	--	Ahmednagar	Potatoes
		जळगाव	--	559	491	353	857	--	Jalgaon	
		कोल्हापूर	--	979	800	746	1246	--	Kolhapur	
		नाशिक	--	999	631	608	1067	--	Nashik	
		फलटण	स्थानिक	843	708	704	924	Local	Phaltan	
		पुणे	स्थानिक	904	958	858	1092	Local	Pune	
		श्रीरामपूर	---	830	686	680	763	---	Shrirampur	
१३	कांदा	अहमदनगर	उन्हाळी	736	1468	--	713	Summer	Ahmednagar	Onion
		चाळीसगाव	लाल	371	1104	1872	642	Red	Chalisgaon	
		धुळे	लाल	450	1311	2608	758	Red	Dhule	
		जळगाव	लाल	484	1135	2395	649	Red	Jalgaon	
		कोल्हापूर	--	688	1583	2758	883	--	Kolhapur	
		कोपरगाव	उन्हाळी	609	1468	--	721	Summer	Kopergaon	
		लासलगाव	उन्हाळी	551	1510	--	824	Summer	Lasalgaon	
		नाशिक	उन्हाळी	429	1323	3500	--	Summer	Nashik	
		फलटण	संकरित	525	1117	2167	700	Hybrid	Phaltan	
		पुणे	स्थानिक	628	1422	2088	642	Local	Pune	
श्रीरामपूर	--	558	1538	3117	628	--	Shrirampur			
१४	मिरची	अहमदनगर	--	3605	1810	1650	3160	--	Ahmednagar	Green Chilly
		जळगाव	--	2725	1450	1648	2054	--	Jalgaon	
		कोल्हापूर	--	4565	1524	1876	2922	--	Kolhapur	
		नाशिक	लवंगी	4423	2727	2564	3363	Lavangi	Nashik	
		फलटण	ज्वाला	5326	2638	2607	3962	Jwala	Phaltan	
		पुणे	स्थानिक	4264	1804	2024	2462	Local	Pune	
		श्रीरामपूर	--	2683	1864	1712	3802	--	Shrirampur	

आधार : पणन उपसंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source- Deputy Director of Marketing, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

29. किंमती आणि निर्देशांक/ PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.7

सोने व चांदी यांच्या मुंबई बाजारातील किंमती / Prices of Gold and Silver in Mumbai Market
(2017-18)

(₹)

वर्ष / महिना Year / Month	तयार सोने(१० ग्रॅमची किंमत) * Gold (Spot) per 10 gms.			तयार चांदी (दर किलोग्रामची किंमत) # Silver (Spot) per Kilogram		
	कमाल Highest	किमान Lowest	सरासरी बंद भाव Average of closing quotations	कमाल Highest	किमान Lowest	सरासरी बंद भाव Average of closing quotations
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1961-62	126	116	122	220	197	206
1970-71	198	178	185	589	484	537
1980-81	1,730	1,305	1,522	2,955	2,075	2,617
1990-91	3,580	3,270	3,452	7,051	6,260	6,761
1995-96	5,713	41,670	4,958	8,486	6,400	7,221
2000-01	4,541	4,269	4,474	8,077	6,030	7,868
2005-06	8,059	6,030	6,901	14,672	10,640	11,829
2009-10	17,138	14,501	15,755	28,345	21,336	25,340
2010-11	20,842	16,679	19,238	54,330	28,027	37,315
2011-12	28,563	21,470	25,722	65,269	53,496	57,311
2012-13	31,673	28,563	30,164	62,135	53,061	57,602
2013-14	30,740	26,769	29,190	52,251	41,634	46,636
2014-15	29,329	26,115	27,414	45,450	36,593	40,558
2015-16	28,794	25,207	26,534	38,991	34,245	36,318
2016-17	31,270	27,754	29,665	46,943	38,656	42,748
2017-18	30,420	28,170	29,300	42,140	37,270	39,072
एप्रिल / April 2017	--	--	29,010	--	--	42,142
मे / May 2017	--	--	28,471	--	--	39,366
जून / June 2017	--	--	28,823	--	--	39,492
जुलै / July 2017	--	--	28,170	--	--	37,404
ऑगस्ट / August 2017	--	--	28,893	--	--	38,637
सप्टेंबर / September 2017	--	--	29,899	--	--	40,120
ऑक्टोबर / October 2017	--	--	29,505	--	--	39,385
नोव्हेंबर / November 2017	--	--	29,399	--	--	39,332
डिसेंबर / December 2017	--	--	28,763	--	--	37,270
जानेवारी / January 2018	--	--	29,854	--	--	38,931
फेब्रुवारी / February 2018	--	--	30,391	--	--	38,454
मार्च / March 2018	--	--	30,420	--	--	38,332

टीप:- * (१) तयार सोयाच्या किंमती २७ ऑगस्ट १९६३ पर्यंत शुद्ध सोयाच्या होत्या. त्यानंतर ९ नोव्हेंबर, १९६६ पर्यंत १४ कॅरेट सोयाच्या आणि

१० जुलै, १९६७ पासून प्रमाणित सोयाच्या आहेत.

(२) या तयार चांदीच्या किंमती ०.९९६ पेक्षा कमी शुद्ध चांदीच्या आहेत.

Note:- (1) Spot prices relate to gold bullion upto 27th August 1963, 14 carat gold upto 9th November 1966 and to standard gold from 10th July, 1967.

(2) Spot Prices relate to below 0.996 fineness.

आधार:- भारतीय रिझर्व बँक, मासिक भारतीय रिझर्व बँक अहवाल, २०१७

Source:-Reserve Bank of India, Monthly RBI Bulletin, 2017

29. किंमती आणि निर्देशांक/ PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.8

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

Consumer Price Index Number for Agricultural Labourers in Maharashtra
(2017-18)

(पायाभूत वर्ष १९८६-८७ = १००)

(Base year 1986-87 = 100)

वर्ष / महिना Year / Month	अन्नगट निर्देशांक Food Index	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index
(1)	(2)	(3)
2000-01	316	305
2001-02	307	303
2002-03	322	317
2005-06	365	362
2006-07	402	394
2007-08	437	423
2008-09	484	464
2009-10	574	540
2010-11	633	600
2011-12	704	676
2012-13	770	744
2013-14	814	789
2014-15	873	848
2015-16	918	887
2016-17	993	950
2017-18	975	957
एप्रिल / April 2017	967	940
मे / May 2017	967	942
जून / June 2017	972	948
जुलै / July 2017	975	952
ऑगस्ट / August 2017	1,002	971
सप्टेंबर / September 2017	992	967
ऑक्टोबर / October 2017	1,009	980
नोव्हेंबर / November 2017	997	975
डिसेंबर / December 2017	977	963
जानेवारी / January 2018	963	955
फेब्रुवारी / February 2018	945	946
मार्च / March 2018	938	943

आधार:- श्रम मंत्रालय, श्रम केंद्र, भारत सरकार, सिमला.

Source:- Ministry of Labour Bureau, Government of India, Simla.

29. किंमती आणि निर्देशांक / PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.9

महाराष्ट्रातील नागरी विभागातील किरकोळ किंमतीचा गटवार निर्देशांक
Retail Price Index Numbers For Urban Maharashtra By Groups of Commodities
(2017-18)

(पायाभूत वर्ष २००३ = १००)
(Base year 2003 = 100)

महिना / वर्ष Month and Year	गट / Groups					
	अन्न Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan,Supari, Tobacco, etc.	इंधा व दिवावत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना पादत्राणे Clothing, Bedding and footwear	संकिर्ण Miscella- neous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
2000-01	420.99	593.97	380.15	518.34	453.68	437.76
2001-02	430.15	607.96	420.21	537.95	480.67	455.27
2002-03	440.76	625.85	458.1	543.77	495.58	468.91
2005-06	109	107	107	103	107	108
2006-07	120	112	108	105	109	114
2007-08	129	121	158	106	115	125
2008-09	142	134	224	109	123	141
2009-10	165	147	245	113	131	157
2010-11	186	169	278	118	143	175
2011-12	201	205	297	127	154	189
2012-13	224	233	349	132	160	208
2013-14	247.56	262.02	396.16	136.89	175.23	229.55
2014-15	253.85	288.32	428.93	139.22	185.25	239.85
2015-16	268.43	322.06	408.11	142.12	190.96	247.12
2016-17	277.89	347.44	425.67	144.64	194.21	254.97
2017-18	278.48	385.97	461.55	146.18	195.37	260.04
एप्रिल / April 2017	272.50	361.07	450.72	145.07	194.58	255.45
मे / May 2017	275.01	362.25	450.83	145.18	195.37	256.90
जून / June 2017	279.68	362.70	449.86	145.41	195.02	258.85
जुलै / July 2017	287.03	372.09	458.96	145.80	194.88	263.28
ऑगस्ट / August 2017	283.88	379.49	459.16	146.26	195.36	262.17
सप्टेंबर / September 2017	278.57	381.10	459.79	146.48	195.45	259.87
ऑक्टोबर / October 2017	291.01	387.14	460.92	146.30	195.42	265.76
नोव्हेंबर / November 2017	286.89	396.42	461.50	146.81	195.68	264.20
डिसेंबर / December 2017	277.97	402.00	461.15	147.08	194.96	259.93
जानेवारी / January 2018	273.20	408.49	461.08	146.61	195.48	257.99
फेब्रुवारी / February 2018	269.10	409.87	477.67	146.65	195.95	258.01
मार्च / March 2018	266.89	409.51	487.09	146.72	196.12	258.02

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Economics and Statistics, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

29. किंमती आणि निर्देशांक / PRICES AND INDICES

तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 29.10

महाराष्ट्रातील ग्रामीण विभागातील किरकोळ किंमतीचा गटवार निर्देशांक

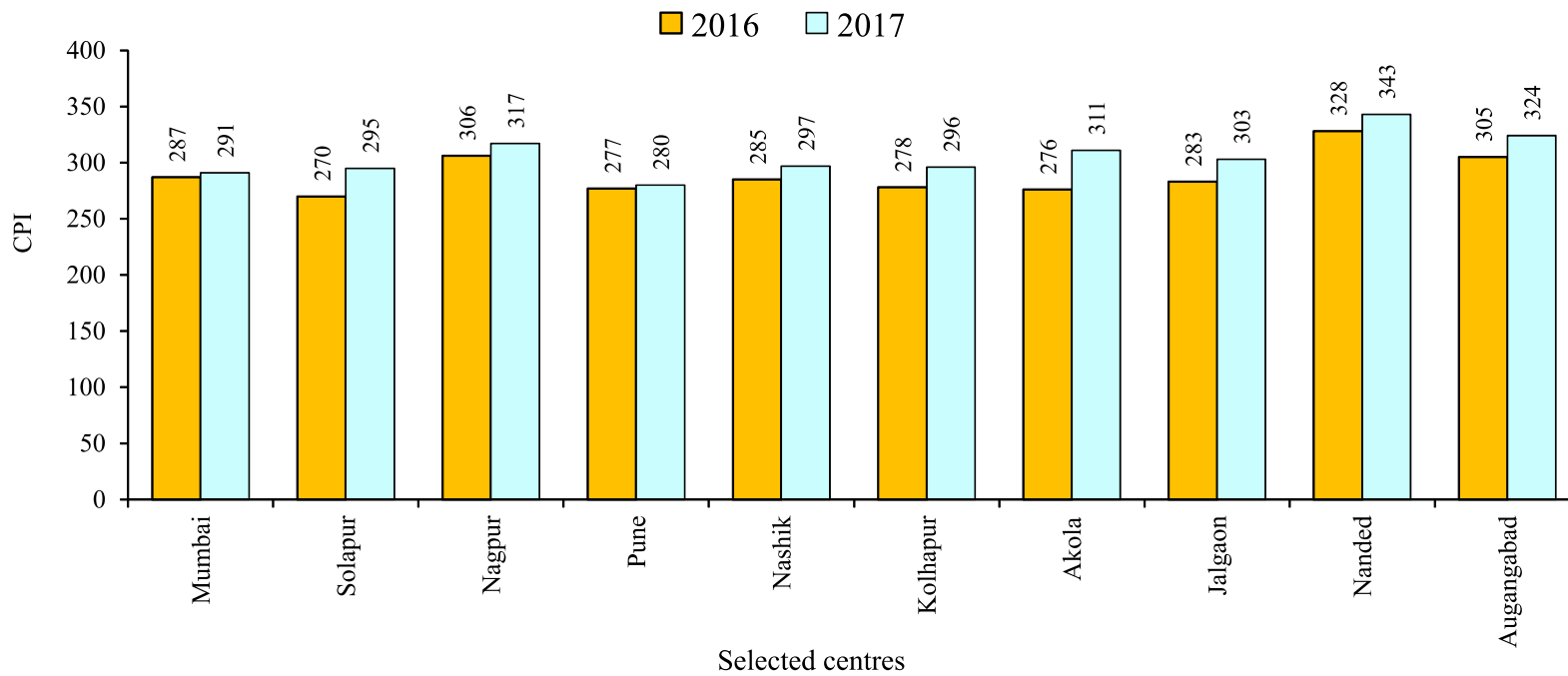
Retail Price Index Numbers For Rural Maharashtra By Groups of Commodities
(2017-18)(पायाभूत वर्ष २००३ = १००)
(Base year 2003 = 100)

महिना / वर्ष Month and Year	गट / Groups					
	अन्न Food	पान, सुपारी तंबाखू इ. Pan, Supari, Tobacco, etc.	इंधा व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना पादत्राणे Clothing, Bedding and footwear	संकिर्ण Miscella- neous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
2000-01	414.87	--	405.03	379.82	502.68	431.24
2001-02	415.47	--	436.14	382.99	517.75	437.73
2002-03	426.37	--	456.16	393.72	522.38	447.92
2005-06	109	109	108	103	105	107
2006-07	118	117	119	105	108	115
2007-08	128	126	176	107	116	128
2008-09	142	140	238	110	125	145
2009-10	166	156	261	111	136	163
2010-11	184	174	297	114	150	181
2011-12	201	189	205	297	127	154
2012-13	222	243	383	125	172	218
2014-15	249.04	292.57	467.07	132.93	199.59	250.58
2015-16	262.05	324.96	446.12	135.18	205.32	257.59
2016-17	271.31	352.02	462.93	136.68	208.64	265.84
2017-18	270.42	409.80	498.02	139.38	208.16	270.41
एप्रिल / April 2017	265.33	364.09	490.04	136.92	206.79	265.37
मे / May 2017	266.27	366.05	489.05	137.69	207.79	266.13
जून / June 2017	270.32	367.63	489.30	137.95	208.56	268.55
जुलै / July 2017	271.08	390.58	500.71	138.02	209.72	270.97
ऑगस्ट / August 2017	273.16	409.69	498.70	139.53	207.67	271.87
सप्टेंबर / September 2017	271.52	415.03	500.61	139.18	208.99	271.63
ऑक्टोबर / October 2017	282.65	420.98	502.15	139.44	207.89	277.54
नोव्हेंबर / November 2017	281.16	432.99	501.79	139.95	208.62	277.20
डिसेंबर / December 2017	273.02	433.65	501.10	141.08	208.17	272.82
जानेवारी / January 2018	267.33	438.01	500.95	140.80	208.21	269.88
फेब्रुवारी / February 2018	263.10	439.17	500.25	141.17	206.82	267.27
मार्च / March 2018	260.04	439.75	500.42	141.07	206.82	265.67

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source : Directorate of Economics and Statistics, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

Table No. 29.4
Consumer Price Indices Numbers for the Working Class

३०. पंचवार्षिक योजना

३०.१ राज्य योजना व केंद्र पुरस्कृत योजना यासंबंधीची पंचवार्षिक योजनेची माहिती या विभागात दिलेली आहे.

30. FIVE-YEAR PLAN

30.1. Data on State Plan and Centrally sponsored programmes in various Five-Year Plans are presented in this section

तक्ता क्रमांक. /Table No.30.1
30. पंचवार्षिक योजना /FIVE-YEAR PLAN
वार्षिक योजनेतील तरतूद आणि खर्च / Outlay and Expenditure Under Annual Plan
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr.No	विकासाचे शिर्ष	वार्षिक योजना Annual Plan (2012-13)		वार्षिक योजना Annual Plan (2013-14)		वार्षिक योजना Annual Plan (2014-15)		वार्षिक योजना Annual Plan (2015-16)		वार्षिक योजना Annual Plan (2016-17)		वार्षिक योजना Annual Plan (2017-18)		Head of Development
		खर्च Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी Percentage to total expenditure	खर्च Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी Percentage to total expenditure	खर्च Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी Percentage to total expenditure	खर्च Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी Percentage to total expenditure	खर्च Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी Percentage to total expenditure	खर्च Expenditure	एकूण खर्चाशी टक्केवारी Percentage to total expenditure	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(2)
1	कृषी व संलग्न सेवा	3,531.25	9.85	3,657.26	9.61	7,092.49	16.27	11,767.98	25.99	4,253.47	7.59	23,002.18	27.36	Agriculture and allied services
2	ग्राम विकास विशेष क्षेत्र	1,498.67	4.18	1,422.78	3.74	1,833.37	4.21	1,406.32	3.11	1,602.61	2.86	2,691.13	3.20	Rural development
3	विकास कार्यक्रम	124.02	0.35	158.86	0.42	235.32	0.54	31.28	0.07	26.46	0.05	60.53	0.07	Special area development programme
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	6,455.64	18.00	6,743.07	17.72	6,477.19	14.86	7,779.74	17.18	8,339.43	14.89	8,750.80	10.41	Irrigation and flood control
5	विद्युत विकास	2,371.84	6.61	3,353.06	8.81	2,349.57	5.39	3,175.63	7.01	10,197.87	18.20	12,825.33	15.25	Power development
6	उद्योग व खनिजे	190.04	0.53	157.79	0.41	284.76	0.65	374.05	0.83	328.72	0.59	318.93	0.38	Industry and minerals
7	वाहतूक व दळणवळण	4,255.53	11.86	5,260.52	13.83	4,719.31	10.83	3,809.24	8.41	6,644.75	11.86	7,806.54	9.29	Transport and communications
8	वैज्ञानिक, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	474.08	1.32	26.94	0.07	31.41	0.07	22.05	0.05	60.00	0.11	35.32	0.04	Science, technology & environment
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	643.97	1.80	831.85	2.19	540.17	1.24	700.93	1.55	847.26	1.51	735.67	0.87	General economic services
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	15,113.58	42.14	15,211.65	39.98	17,832.39	40.90	13,384.72	29.56	20,518.12	36.63	22,252.84	26.47	Social and community services
11	सामान्य सेवा	1,197.56	3.34	979.74	2.58	1,072.05	2.46	1,671.33	3.69	1,689.63	3.02	2,275.88	2.71	General services
12	इतर कार्यक्रम	10.35	0.03	244.49	0.64	1,128.15	2.59	1,152.93	2.55	1,511.89	2.70	3,321.47	3.95	Other programmes
एकूण		35,866.53	100.00	38,048.01	100.00	43,596.18	100.00	45,276.17	100.00	56,020.21	100.00	84,076.62	100.00	Total

आधार:- वार्षिक योजना २०१७-१८, भाग-२, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई. / Source:- Annual Plan 2017-18, Part-II, Planning Department, Mantralaya, Mumbai

टीप:- अंतिम पंचवार्षिक योजना सन २०१२-१७ करिता होती / Note:- The last Five Year Plan was for 2012-17

30. पंचवार्षिक योजना / FIVE YEAR PLANS

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 30.2

राज्य / केंद्रशासित प्रदेशांची पहिल्या (१९५१-५६) ते बाराव्या पंचवार्षिक (२०१२-१७) योजनेतील दरडोई प्रस्तावित तरतूद / खर्च
Per Capita Plan Outlay/ Expenditure of States/ U.T.s from First (1951-56) to Twelfth Five Year Plan (2012-17)
(2017-18)

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr.No.	राज्य / केंद्रशासित प्रदेश	पहिली योजना 1st Plan (1951-56)		दुसरी योजना 2nd Plan (1956-61)		तिसरी योजना 3rd Plan (1961-1966)		वार्षिक योजना Annual Plans 1966-69		State/Union Territories
		तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
I.	खास दर्जा असलेली राज्य									Special Category States
1.	अरुणाचल प्रदेश	4.21 (139)	2.31 (76)	9.51 (293)	3.74 (115)	7.15 (199)	7.32 (203)	8.57 (209)	7.79 (190)	Arunachal Pradesh
2.	आसाम	21.67 (26)	28.00 (34)	57.94 (61)	63.15 (66)	120.00 (104)	132.24 (115)	89.25 (69)	87.12 (67)	Assam
3.	हिमाचल प्रदेश	5.70 (23)	4.99 (20)	14.72 (55)	16.97 (64)	27.93 (96)	33.85 (116)	40.22 (127)	39.88 (126)	Himachal Pradesh
4.	जम्मू आणि काश्मिर	12.74 (39)	13.00 (39)	33.92 (99)	26.82 (78)	75.00 (202)	61.24 (165)	60.99 (148)	59.28 (144)	Jammu and Kashmir
5.	मणिपूर	1.55 (25)	1.08 (18)	6.25 (89)	6.22 (88)	12.88 (155)	12.82 (154)	10.14 (107)	7.20 (76)	Manipur
6.	मेघालय	@	@	@	@	@	@	@	@	Meghalaya
7.	मिझोराम	@	@	@	@	@	@	@	@	Mizoram
8.	नागालँड	@	@	@	@	7.15 (180)	10.79 (271)	17.36 (382)	15.98 (352)	Nagaland
9.	सिक्कीम	@	@	@	@	@	@	@	@	Sikkim
10.	त्रिपुरा	2.29 (32)	1.62 (23)	8.47 (88)	9.41 (98)	16.32 (132)	15.51 (126)	14.00 (100)	11.44 (82)	Tripura
	एकूण (I)	48.16 (29)	51.00 (30)	130.81 (69)	126.31 (66)	266.43 (120)	273.77 (123)	240.53 (97)	228.69 (92)	Total (I)

तक्ता क्रमांक / Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
II.	खास दर्जा नसलेली राज्ये									Non-Special Category States
1.	आंध्र प्रदेश	114.14 (36)	107.00 (33)	219.19 (64)	180.64 (53)	305.00 (82)	344.78 (92)	221.03 (55)	235.62 (59)	Andhra Pradesh
2.	बिहार	68.67 (17)	102.00 (25)	194.22 (44)	176.87 (40)	337.04 (70)	331.74 (69)	216.50 (42)	217.37 (42)	Bihar
3.	गोवा	@	@	@	@	23.04 (349)	15.27 (231)	24.02 (321)	19.82 (265)	Goa
4.	गुजरात	30.49 (18)	99.00 (58)	55.59 (29)	146.83 (77)	235.00 (108)	237.68 (110)	204.56 (85)	207.80 (86)	Gujrat
5.	हरियाण	@	@	@	@	@	@	50.36 (56)	84.62 (94)	Haryana
6.	कर्नाटक	50.92 (25)	94.00 (47)	84.37 (38)	138.72 (62)	250.00 (102)	250.69 (102)	164.64 (62)	192.15 (72)	Karnataka
7.	केरळ	31.28 (22)	44.00 (31)	71.95 (45)	79.00 (50)	170.00 (96)	181.59 (102)	128.70 (66)	144.74 (74)	Kerala
8.	मध्य प्रदेश	83.68 (31)	94.00 (35)	230.19 (76)	145.50 (48)	300.00 (88)	288.35 (85)	171.17 (46)	166.82 (44)	Madhya Pradesh
9.	महाराष्ट्र	159.86 (48)	125.00 (37)	266.25 (72)	214.03 (58)	390.00 (94)	433.60 (105)	384.47 (84)	388.83 (85)	Maharashtra
10.	ओरिसा	21.23 (14)	85.00 (56)	99.97 (61)	89.36 (54)	160.00 (87)	224.06 (122)	128.69 (64)	122.75 (61)	Orissa
11.	पंजाब	44.62 (47)	163.00 (173)	162.68 (157)	151.43 (146)	231.39 (200)	254.23 (220)	131.58 (105)	121.85 (97)	Punjab
12.	राजस्थान	27.28 (16)	66.00 (40)	105.27 (56)	99.86 (53)	236.00 (112)	210.59 (100)	136.21 (59)	136.60 (59)	Rajasthan
13.	तामिळनाडू	90.20 (18)	85.00 (58)	173.06 (29)	186.19 (77)	290.88 (108)	342.33 (110)	236.53 (85)	265.99 (86)	Tamil Nadu
14.	उत्तर प्रदेश	129.83 (20)	166.00 (25)	253.10 (36)	228.32 (32)	497.00 (65)	560.25 (73)	450.25 (55)	451.40 (55)	Uttar Pradesh
15.	पश्चिम बंगाल	76.45 (28)	154.00 (56)	153.66 (48)	155.84 (49)	250.00 (68)	300.49 (82)	179.17 (44)	161.47 (40)	West Bengal
	एकूण (II)	928.65 (26)	1,384.00 (39)	2,069.50 (53)	1,992.59 (51)	3,675.35 (85)	3,975.75 (92)	2,828.24 (60)	2,917.83 (62)	Total (II)
	एकूण (I+II)	976.81 (26)	1,435.00 (39)	2,200.31 (54)	2,118.90 (52)	3,941.78 (87)	4,249.52 (93)	3,068.77 (62)	3,146.52 (63)	Total (I+II)

तक्ता क्रमांक /Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
III.	केंद्र शासित प्रदेश									Union Territories
1.	अंदमान व निकोबार	3.83 (1094)	0.83 (237)	5.92 (1184)	3.62 (724)	9.79 (1360)	6.17 (857)	7.05 (766)	5.29 (575)	Andaman & Nicobar
2.	चंदिगड	@	@	@	@	@@	9.56 (655)	3.60 (180)	2.72 (136)	Chandigarh
3.	दादर, नगर आणि हवेली	@	@	@	@	@@	0.25 (41)	1.29 (193)	0.71 (106)	Dadra & Nagar Haveli
4.	दीव व दमण	--	--	--	--	--	--	--	--	Daman & Div
5.	दिल्ली	6.79 (35)	5.85 (30)	16.97 (72)	11.42 (48)	81.75 (283)	93.09 (322)	75.25 (220)	63.88 (187)	Delhi
6.	लक्ष्यद्वीप	@ (25)	@ (47)	@ (38)	0.42 (62)	0.97 (102)	0.99 (102)	1.62 (62)	0.95 (72)	Lakshadweep
7.	पाँडेचरी	0.73 (23)	0.50 (15)	4.76 (137)	3.66 (105)	6.93 (180)	6.01 (156)	6.50 (153)	5.26 (124)	Pondicherry
	एकूण (III)	11.35 (48)	7.18 (30)	27.65 (95)	19.12 (66)	99.44 (278)	116.07 (324)	95.31 (225)	78.81 (186)	Total (III)
	एकूण (I+II+III)	988.16 (26)	1,442.18 (38)	2,227.96 (54)	2,138.02 (52)	4,041.22 (88)	4,365.59 (95)	3,164.08 (63)	3,225.33 (64)	Total (I+II+III)
	वापरलेली अंदाजित लोकसंख्या (वर्ष)	1953	1953	1958	1958	1963	1963	1967	1967	Population Estimates used (year)

अ.क्र. Sr.No.	राज्य / केंद्रशासित प्रदेश	चौथी योजना Fourth Plan (1969-74)		पाचवी योजना Fifth Plan (1974-79)		वार्षिक योजना Annual Plans (1979-80)		सहावी योजना Sixth Plan (1980-85)		State/Union Territories
		तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	तरतूद Outlay	खर्च Expenditure	
(1)	(2)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
I.	खास दर्जा असलेली राज्य									Special Category States
1.	अरुणाचल प्रदेश	17.99 (383)	21.12 (449)	63.30 (1,161)	64.83 (1,190)	23.41 (391)	21.78 (364)	212.00 (3,169)	223.01 (3,333)	Arunachal Pradesh
2.	आसाम	223.75 (153)	198.41 (136)	473.84 (279)	428.63 (252)	155.00 (83)	159.73 (86)	1,115.00 (533)	1,279.79 (612)	Assam
3.	हिमाचल प्रदेश	101.40 (293)	113.43 (328)	238.95 (621)	235.10 (611)	73.00 (178)	79.45 (193)	560.00 (1,258)	668.83 (502)	Himachal Pradesh
4.	जम्मू आणि काश्मिर	158.40 (343)	162.22 (351)	362.64 (685)	376.05 (170)	118.00 (207)	123.55 (216)	900.00 (1,440)	919.37 (1,471)	Jammu and Kashmir
5.	मणिपूर	30.25 (283)	31.15 (291)	92.86 (747)	98.90 (796)	31.00 (229)	32.53 (241)	240.00 (1,604)	243.32 (1,626)	Manipur
6.	मेघालय	30.00 (376)	36.24 (359)	89.53 (770)	99.07 (852)	33.00 (261)	30.70 (242)	235.00 (1,162)	259.96 (1,838)	Meghalaya
7.	मिझोराम	--	9.30 (282)	46.59 (1,195)	48.73 (1,249)	17.72 (397)	16.11 (361)	130.00 (2,421)	150.09 (2,795)	Mizoram
8.	नागालँड	40.00 (769)	38.52 (741)	83.63 (1,360)	96.25 (1,565)	26.05 (371)	27.68 (394)	210.00 (2,488)	229.79 (2,723)	Nagaland
9.	सिक्कीम	@	@	39.64 (1,573)	40.10 (1,591)	17.88 (619)	17.79 (616)	122.00 (3,567)	147.80 (4,322)	Sikkim
10.	त्रिपुरा	34.66 (222)	34.66 (222)	69.68 (395)	75.96 (430)	28.00 (145)	29.56 (154)	245.00 (1,131)	292.71 (1,351)	Tripura
	एकूण (I)	644.45 (231)	645.05 (231)	1,560.66 (486)	1,563.62 (487)	523.06 (149)	538.88 (154)	3,969.00 (1,016)	4,414.67 (1,130)	Total (I)

तक्ता क्रमांक /Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
II.	खास दर्जा नसलेली राज्ये									Non-Special Category State
1.	आंध्र प्रदेश	420.50 (97)	425.51 (98)	1,333.58 (277)	1,469.18 (305)	421.50 (82)	450.32 (88)	3,100.00 (557)	3,221.29 (578)	Andhra Pradesh
2.	बिहार	531.28 (94)	479.21 (85)	1,296.06 (207)	1,187.17 (190)	356.85 (53)	320.78 (48)	3,225.00 (442)	2,948.71 (404)	Bihar
3.	गोवा	39.50 (459)	41.93 (488)	85.00 (855)	87.38 (879)	30.00 (305)	28.57 (290)	192.00 (1,687)	224.42 (1,972)	Goa
4.	गुजरात	455.00 (170)	545.02 (204)	1,185.76 (392)	1,379.35 (458)	392.00 (121)	456.17 (140)	3,680.00 (1,034)	3,880.45 (1,091)	Gujrat
5.	हरियाण	225.00 (224)	358.26 (357)	601.34 (527)	677.18 (593)	227.00 (184)	202.96 (165)	1,800.00 (1,318)	1,569.47 (1,149)	Haryana
6.	कर्नाटक	350.00 (119)	374.14 (128)	997.67 (304)	1,079.83 (329)	299.00 (85)	317.60 (90)	2,265.00 (583)	2,665.47 (686)	Karnataka
7.	केरळ	258.40 (121)	333.35 (156)	568.96 (242)	667.71 (284)	170.00 (69)	223.87 (90)	1,550.00 (588)	1,645.39 (624)	Kerala
8.	मध्य प्रदेश	383.00 (92)	475.51 (114)	1,379.71 (294)	1,437.39 (307)	455.00 (91)	514.83 (103)	3,800.00 (697)	3,864.74 (709)	Madhya Pradesh
9.	महाराष्ट्र	898.12 (178)	1,004.51 (199)	2,347.61 (415)	2,659.11 (471)	762.50 (126)	813.36 (135)	6,175.00 (942)	6,520.68 (994)	Maharashtra
10.	ओरिसा	222.60 (101)	249.34 (114)	585.02 (241)	638.00 (263)	191.00 (75)	195.01 (76)	1,500.00 (549)	1,562.20 (572)	Orissa
11.	पंजाब	293.56 (217)	428.47 (316)	1,013.49 (675)	940.15 (626)	260.00 (162)	269.27 (168)	1,957.00 (1117)	1,891.50 (1080)	Punjab
12.	राजस्थान	302.00 (117)	308.81 (120)	709.24 (241)	867.94 (295)	275.00 (85)	290.19 (90)	2,025.00 (559)	2,134.64 (589)	Rajasthan
13.	तामिळनाडू	519.36 (126)	551.69 (134)	1,122.32 (248)	1,149.62 (254)	307.00 (65)	370.07 (78)	3,150.00 (630)	3,583.50 (717)	Tamil Nadu
14.	उत्तर प्रदेश	965.00 (109)	1,162.58 (132)	2,445.86 (249)	2,909.48 (296)	690.00 (65)	825.52 (78)	5,850.00 (505)	6,519.02 (563)	Uttar Pradesh
15.	पश्चिम बंगाल	322.50 (73)	363.55 (82)	1,246.83 (253)	1,253.23 (255)	450.00 (86)	383.21 (73)	3,500.00 (616)	2,433.27 (428)	West Bengal
	एकूण (II)	6,185.82 (120)	7,101.88 (138)	16,918.45 (295)	18,402.72 (320)	5,286.85 (86)	5,661.73 (92)	43,769.00 (657)	44,664.75 (671)	Total (II)
	एकूण (I+II)	6,830.27 (126)	7,746.93 (143)	18,479.11 (305)	19,966.34 (329)	5,809.91 (90)	6,200.61 (96)	47,738.00 (675)	49,079.42 (694)	Total (I+II)

तक्ता क्रमांक /Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(2)
III.	केंद्र शासित प्रदेश									Union Territories
1.	अंदमान व निकोबार	14.00 (1,273)	14.70 (1,1336)	33.72 (2,278)	28.40 (1,919)	16.03 (921)	7.17 (412)	96.60 (4,644)	99.30 (4,803)	Andaman & Nicobar
2.	चंदिगड	7.75 (298)	17.37 (668)	39.76 (1190)	37.30 (1117)	14.00 (351)	12.30 (308)	100.75 (1995)	111.72 (2212)	Chandigarh
3.	दादर, नगर आणि हवेली	2.30 (329)	2.33 (333)	9.41 (1094)	8.87 (1031)	3.31 (345)	3.35 (349)	23.09 (2099)	30.02 (2729)	Dadra & Nagar Haveli
4.	दीव व दमण	**	**	**	**	**	**	**	**	Daman & Div
5.	दिल्ली	162.65 (400)	155.10 (381)	316.01 (630)	341.06 (680)	108.00 (189)	87.99 (154)	800.00 (1,183)	1042.09 (1,542)	Delhi
6.	लक्ष्यद्वीप	2.00 (667)	1.90 (633)	6.23 (1,731)	5.14 (1,428)	3.00 (750)	1.73 (432)	20.35 (4,845)	28.25 (6,726)	Lakshadweep
7.	पाँडेचरी	12.50 (266)	14.37 (306)	34.04 (635)	34.56 (645)	11.57 (200)	10.85 (187)	71.54 (1,128)	98.96 (1,561)	Pondicherry
	एकूण (III)	201.20 (402)	205.77 (411)	439.17 (714)	455.33 (740)	155.91 (220)	123.39 (175)	1,112.33 (1,347)	1,410.34 (1,708)	Total (III)
	एकूण (I+II+III)	7,031.47 (128)	7,952.70 (145)	18,918.28 (309)	20,421.67 (333)	5,965.82 (91)	6,324.00 (97)	48,850.33 (683)	50,489.76 (706)	Total (I+II+III)
	वापरलेली अंदाजित लोकसंख्या (वर्ष)	1971	1971	1976	1976	1979	1979	1983	1983	Population Estimates used (year)

अ.क्र. Sr.No.	राज्य / केंद्रशासित प्रदेश	सातवी योजना Seventh Plan (1985-90)		वार्षिक योजना Annual Plans (1990-92)		आठवी योजना Eighth Plan (1992-97)		नववी योजना Ninth Plan (1997-2002)		दहावी योजना Tenth Plan (2002-07)		State/Union Territories
		तरतूद Outlay (19)	खर्च Expenditure (20)	तरतूद Outlay (21)	खर्च Expenditure (22)	तरतूद Outlay (23)	खर्च Expenditure (24)	तरतूद Outlay (25)	खर्च Expenditure (26)	तरतूद Outlay (27)	खर्च Expenditure (28)	
(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
I.	खास दर्जा असलेली राज्ये											Special Category States
1.	अरुणाचल प्रदेश	400.00 (5355)	569.95 (7630)	230.00 (2638)	206.87 (2372)	1,115.00 (12313)	N.A.	3,569.89 33363	2,592.63 24230	4,150.00	3460.00	Arunachal Pradesh
2.	आसाम	2,100.00 (919)	2,489.61 (1090)	800.00 (354)	695.50 (308)	4,662.00 (1934)	N.A.	8,983.93 3437	7,211.44 2759	12,503.00	9302.00	Assam
3.	हिमाचल प्रदेश	1,050.00 (2194)	1,326.27 (2772)	405.00 (778)	407.40 (783)	2,502.00 (4544)	N.A.	5,700.00 9577	7,922.00 13310	7,975.00	8526.00	Himachal Pradesh
4.	जम्मू आणि काश्मिर	1,400.00 (2045)	2,006.23 (2930)	720.00 (926)	649.02 (835)#	4,000.00 (4809)	N.A.	N.A. 8,014.47	7,850.17	16,321.00	14217.00	Jammu and Kashmir
5.	मणिपूर	430.00 (2608)	501.22 (3040)	195.00 (1053)	184.50 (997)	979.00 (4934)	N.A.	2,446.69 11460	1,787.01 8370	4,073.00	2712.00	Manipur
6.	मेघालय	440.00 (2794)	539.04 (3422)	205.00 (1147)	187.20 (1047)	1,069.00 (5371)	N.A.	2,500.62 11178	1,827.15 8168	3,516.00	2924.00	Meghalaya
7.	मिझोराम	260.00 (4180)	363.92 (5851)	152.00 #*(2181)	151.67 (2176)	763.00 (9934)	N.A.	1,618.51 18754	1,758.77 20380	2,970.00	2917.00	Mizoram
8.	नागालँड	400.00 (4065)	467.83 (4754)	168.00 (1375)	159.82 (1308)	844.00 (6284)	N.A.	2,006.43 10863	1,513.64 8195	2,843.00	2652.00	Nagaland
9.	सिक्कीम	230.00 (5838)	282.40 (7168)	95.00 (2311)	97.38 (2369)	550.00 (12168)	N.A.	1,600.00 31128	1,126.28 21912	2,296.00	2097.00	Sikkim
10.	त्रिपुरा	440.00 (1850)	700.17 (2944)	225.00 (840)	228.71 (823)	1,130.00 (3797)	N.A.	2,577.39 8095	2,291.47 7197	3,729.00	3383.00	Tripura
	एकूण (I)	7,150.00 (1670)	9,246.64 (2159)	3,195.00 (707)	2,968.07 (657)	17,614.00 (3647)	N.A.	3,1003.46 (5770)	35,880.56 (6677)	60,376.00	52190.00	Sub-Total (I)
II.	खास दर्जा नसलेली राज्ये											Non-Special Category State
1.	आंध्र प्रदेश	5,200.00 (868)	6,043.62 (1008)	1,400.00 (289)	1,674.53 (250)	10,500.00 (1489)	N.A.	25,150.00 3334	28,279.37 3749	69,512.00	62,177.00	Andhra Pradesh
2.	बिहार	5,100.00 (642)	6,033.17 (760)	2,241.00 (257)	1,031.56 (119)	13,000.00 (1399)	N.A.	16,680.00 2092	11,093.98 1392	23,864.00	21,045.00	Bihar
3.	झारखंड	—	—	—	—	—	—	NA	2250.00	—	—	Jharkhand
		—	—	—	—	—	—	—	860			

तक्ता क्रमांक /Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
4.	गोवा	334.00 (2872)	438.61 (3771)	170.00 (1444)	158.87 (1350)	761.00 (6098)	N.A.	1,500.00 11,390	1,476.88 11214	4,344.00	3,786.00	Goa
5.	गुजरात	6,000.00 (1563)	5439.18 (1417)	1750.00 (421)	2,021.89 (486)	11,500.00 (2622)	N.A.	28,000.00 5708	25,800.95 5259	47,482.00	45,976.00	Gujrat
6.	हरियाणा	2,900.00 (1911)	2583.92 (1673)	760.00 (458)	681.81 (411)	5,700.00 (3219)	N.A.	9,310.00 4568	8,035.41 3942	12,708.00	12,980.00	Haryana
7.	कर्नाटक	3,500.00 (830)	3,937.50 (934)	1,505.00 (333)	1,597.25 (353)	12,300.00 (2597)	N.A.	23,400.00 4524	31,125.58 6017	60,275.00	59,659.00	Karnataka
8.	केरळ	2,100.00 (741)	2,299.22 (812)	802.00 (274)	672.53 (230)	5,460.00 (1791)	N.A.	16,100.00 5106	13,922.48 4416	24,887.00	19,543.00	Kerala
9.	मध्य प्रदेश	7,000.00 (1178)	6,574.28 (1107)	2,401.00 (360)	1,817.58 (273)	11,100.00 (1568)	N.A.	20,075.00 3422	17,425.08 2970	33,725.00	34,003.00	Madhya Pradesh
10.	छत्तीसगड	—	—	—	—	—	—	NA	1,312.00	—	—	Chattisgarh
11.	महाराष्ट्र	10,500.00 (1480)	10,826.25 (1526)	2,495.00 (314)	2,968.70 (374)	18,520.00 (2198)	N.A.	36,700.00 3888	46,964.10 4976	58,888.00	56,100.00	Maharashtra
12.	ओरिसा	2,700.00 (919)	3,162.20 (1076)	1,400.00 (439)	1,029.74 (323)	10,000.00 (2971)	N.A.	15,000.00 4149	11,964.82 3310	15,300.00	14,099.00	Orissa
13.	पंजाब	3,285.00 (1746)	3,547.17 (1885)	1,000.00 (491)	1,068.14 (524)	6,570.00 (3084)	N.A.	11,500.00 4847	10,666.01 4496	16,645.00	14,885.00	Punjab
14.	राजस्थान	3,000.00 (746)	3,106.18 (772)	1,166.00 (263)	1,184.44 (267)	11,500.00 (2434)	N.A.	22,525.83 4136	19,838.38 3642	33,067.00	33,735.00	Rajasthan
15.	तामिळनाडू	5,750.00 (1077)	6,236.24 (1168)	1,600.00 (285)	1,651.36 (295)	10,200.00 (1767)	N.A.	25,000.00 4058	24,916.71 4045	42,351.00	42,676.00	Tamilnadu
16.	उत्तर प्रदेश	10,447.00 (832)	11,268.94 (897)	3,700.00 (264)	3,513.00 (251)	21,000.00 (1423)	N.A.	46,340.00 2740	29,417.39 1739	57,140.00	54,797.00	Uttar Pradesh
17.	उत्तरांचल	—	—	—	—	—	—	NA	1,813.11	—	—	Uttaranchal
18.	पश्चिम बंगाल	4,125.00 (672)	4,463.76 (727)	1,482.00 (216)	907.26 (132)	9,760.00 (1354)	N.A.	16,900.00 2143	21,551.80 2733	29,721.00	22,396.00	West Bangal
	एकूण (II)	71,941.00 (994)	75,960.24 (1049)	23,872.00 (300)	21,979.19 (276)	1,57,871.00 (1882)	N.A.	3,14,180.83 3410	3,07,854.05 3341	5,29,909.00	4,97,857.00	Total (II)
	एकूण (I+II)	79,091.00 (1032)	85,206.88 (1111)	27,067.00 (322)	24,947.26 (297)	175485.00 (1978)	N.A.	3,45,18,4.29 3540	3,43,734.61 3525	5,90,285.00	5,50,047.00	Total (I+II)

तक्ता क्रमांक /Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(2)
III. केंद्र शासित प्रदेश												Union Territories
1.	अंदमान व निकोबार	285	233.24	154.00	148.82	685.00	N.A.	1,535.00	1,751.90	N.A.	N.A.	Andaman and Nicobar
		(11400)	(9330)	(5422)	(5240)	(21677)		43983	50198			
2.	चंडिगड	203.1	212.34	64.36	62.17	400.00	N.A.	685.00	709.95	N.A.	N.A.	Chandigarh
		(3265)	(3414)	(987)	(953)	(5376)		8040	8333			
3.	दादर, नगर आणि हवेली	46.29	45.3	21.00	19.17	80.00	N.A.	205.00	220.90	N.A.	N.A.	Dadra and Nagar Haveli
		(3826)	(3744)	(1500)	(1369)	(5263)		10149	10936			
4.	दीव व दमण	26	39.53	15.68	14.98	65.00	N.A.	165.00	177.06	N.A.	N.A.	Daman and Diu
		(2857)	(4344)	(1537)	(1469)	(5963)		11379	12211			
5.	दिल्ली	2000	2,631.48	915.00	819.15	4,500.00	N.A.	15,541.00	13,260.18	25,026.00	22,646.00	Delhi
		(2520)	(3316)	(960)	(859)	(4250)		11817	10083			
6.	लक्ष्यद्वीप	43.9	67.57	22.46	19.28	120.00	N.A.	270.00	345.50	N.A.	N.A.	Lakshadweep
		(9977)	(15357)	(4419)	(3708)	(21429)		45000	57583			
7.	पाँडेचरी	170	232.56	84.80	81.79	400.00	N.A.	1,300.00	1,449.28	3,688.00	3,447.00	Pondicherry
		(2457)	(3361)	(1043)	(1006)	(4630)		13528	15081			
एकूण (III)		2,774.29	3,462.02	1,277.30	1,165.36	6,250.00	N.A.	19,701.00	17,914.77	28,714.00	26,093.00	Total (III)
		(2844)	(3549)	(1104)	(1007)	(4872)		12,532	11,396			
एकूण (I+II+III)		81865.29	88668.9	80368.30	86372.24	33317.00	N.A.	3,64,88,5.29	3,61,649.38	6,18,999.00	5,76,140.00	Grand Total (I+II+III)
		(1054)	(1142)	(331)	(307)	(2019)		3682	3650			
वापरलेली अंदाजित लोकसंख्या (वर्ष)		1987	1987	1991	1991	1994		1999	1999	—	—	Population Estimates used (year)

अ.क्र. Sr.No.	राज्य / केंद्रशासित प्रदेश	अकरावी योजना Eleventh Plan (2007-12)		वार्षिक योजना Annual Plan (2011-12)		बारावी योजना Twelfth Plan (2012-17)		वार्षिक योजना Annual Plan (2016-17)		वार्षिक योजना Annual Plan (2017-18)		State/Union Territories
		तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	तरतूद	खर्च	
		Outlay	Expenditure	Outlay	Expenditure	Outlay	Expenditure	Outlay	Expenditure	Outlay	Expenditure	
(1)	(2)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(2)
I.	खास दर्जा असलेली राज्य											Special Category State
1.	अरूणाचल प्रदेश	10,336.00	N.A.	3,200.00	2,943.00	21,126.00	N.A.	1,544.00	2,786.00	3,188.00	3,802.00	Arunachal Pradesh
2.	आसाम	24,578.00	N.A.	9,000.00	6,409.00	55,480.00	N.A.	5,502.00	8,044.00	7,693.00	9,906.00	Assam
3.	हिमाचल प्रदेश	13,799.00	N.A.	3,300.00	3,482.00	22,800.00	N.A.	3,499.00	9,061.00	3,756.00	7,358.00	Himachal Pradesh
4.	जम्मू आणि काश्मिर	26,635.00	N.A.	6,600.00	6,357.00	44,055.00	N.A.	8,286.00	10,427.00	10,353.00	13,662.00	Jammu and Kashmir
5.	मणिपूर	8,495.00	N.A.	3,210.00	2,173.00	20,848.00	N.A.	1,494.00	1,751.00	1,428.00	1,827.00	Manipur
6.	मेघालय	8,406.00	N.A.	2,727.00	2,508.00	22,000.00	N.A.	1,290.00	1,735.00	983.00	1,335.00	Meghalaya
7.	मिझोराम	5,208.00	N.A.	1,700.00	1,440.00	12,160.00	N.A.	911.00	1,251.00	1,996.00	2,297.00	Mizoram
8.	नागालँड	6,359.00	N.A.	1,810.00	1,630.00	13,000.00	N.A.	1,074.00	1,588.00	1,275.00	1,821.00	Nagaland
9.	सिक्कीम	4,834.00	N.A.	1,400.00	1,226.00	11,325.00	N.A.	720.00	984.00	1,507.00	1,866.00	Sikkim
10.	त्रिपुरा	7,471.00	N.A.	1,950.00	1,796.00	14,340.00	N.A.	3,303.00	3830.00	1,777.00	2,085.00	Tripura
	एकूण (I)	1,09,762.00	N.A.	34,897.00	29,964.00	2,37,134.00	N.A.	27,623.00	41,457.00	33,956.00	45,959.00	Sub-Total (I)
II.	खास दर्जा नसलेली राज्ये											Non-Special Category State
1.	आंध्र प्रदेश	1,58,021.00	N.A.	43,000.00	39,265.00	3,42,842.00	N.A.	15,181.00	21,367.00	13,491.00	25,722.00	Andhra Pradesh
2.	बिहार	76,083.00	N.A.	24,000.00	21,019.00	2,28,452.00	N.A.	27,208.00	31,537.00	28,907.00	33,803.00	Bihar
3.	झारखंड	37,646.00	N.A.	15,323.00	10,277.00	1,10,240.00	N.A.	10,778.00	14,191.00	11,953.00	16,754.00	Jharkhand
4.	गोवा	8,881.00	N.A.	3,320.00	2,009.00	28,599.00	N.A.	1,639.00	2,110.00	2,094.00	2,918.00	Goa
5.	गुजरात	1,24,806.00	N.A.	38,000.00	34,660.00	2,83,623.00	N.A.	22,355.00	31,903.00	26,313.00	40,642.00	Gujarat
6.	हरियाणा	48,110.00	N.A.	20,330.00	16,052.00	2,04,000.00	N.A.	6,863.00	13,654.00	13,538.00	17,492.00	Haryana
7.	कर्नाटक	1,34,812.00	N.A.	38,070.02	38,450.00	2,55,250.00	N.A.	28,150.00	37,505.00	30,667.00	44,028.00	Karnataka
8.	केरळ	38,752.00	N.A.	12,010.00	10,955.00	1,02,000.00	N.A.	10,126.00	16,061.00	8,749.00	17,086.00	Kerala
9.	मध्य प्रदेश	82,559.00	N.A.	23,000.00	22,664.00	2,10,153.00	N.A.	27,288.00	37,154.00	30,913.00	38,240.00	Madhya Pradesh
10.	छत्तीसगड	47,180.00	N.A.	16,710.00	12,484.00	1,31,728.00	N.A.	9,471.00	10,896.00	10,001.00	11,370.00	Chhattisgarh
11.	महाराष्ट्र	1,40,308.00	N.A.	42,000.00	37,708.00	2,75,000.00	N.A.	25,549.00	43,713.00	26,842.00	43,604.00	Maharashtra
12.	ओरिसा	44,192.00	N.A.	15,200.00	12,753.00	1,24,373.00	N.A.	18,471.00	21,862.00	21,109.00	25,674.00	Orissa
13.	पंजाब	32,705.00	N.A.	11,520.00	7,457.00	85,359.00	N.A.	4,346.00	49,761.00	2,352.00	9,789.00	Punjab
14.	राजस्थान	93,320.00	N.A.	27,500.00	25,039.00	1,96,992.00	N.A.	16,980.00	34,960.00	20,623.00	33,631.00	Rajasthan

तक्ता क्रमांक /Table No. 30.2 contd...

(1)	(2)	(29)	(30)	(31)	(32)	(33)	(34)	(35)	(36)	(37)	(38)	(2)
15.	तामिळनाडू	92,626.00	N.A.	23,535.00	23,858.00	2,11,250.00	N.A.	20,709.00	54,924.00	20,203.00	35,677.00	Tamil Nadu
16	तेलंगाना									23,902.00	34,661.00	Telangana
17	उत्तर प्रदेश	1,82,803.00	N.A.	47,000.00	45,707.00	3,26,953.00	N.A.	69,789.00	88,138.00	39,088.00	52,666.00	Uttar Pradesh
18	उत्तरांचल	20,753.00	N.A.	7,800.00	5,166.00	46,580.00	N.A.	4,954.00	6,247.00	5,914.00	7,712.00	Uttaranchal
19	पश्चिम बंगाल	57,325.00	N.A.	22,214.00	14,075.00	1,71,795.00	N.A.	11,336.00	23,630.00	19,368.00	38,954.00	West Bengal
	एकूण (II)	14,20,882.00	N.A.	4,30,532.02	3,79,598.00	33,35,189.00	N.A.	3,31,193.00	5,39,613.00	3,56,027.00	5,30,423.00	Total (II)
	एकूण (I+II)	15,30,644.00	N.A.	4,65,429.02	4,09,562.00	35,72,323.00	N.A.	3,58,816.00	5,81,070.00	3,89,983.00	5,76,382.00	Total (I+II)
III.	केंद्र शासित प्रदेश											Union Territories
1.	अंदमान व निकोबार	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Andaman and Nicobar
2.	चंदिगड	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Chandigarh
3.	दादर, नगर आणि हवेली	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Dadra and Nagar Haveli
4.	दीव व दमण	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Daman and Div
5.	दिल्ली	53,481.00	N.A.	15,133.00	13,576.00	94,276.00	N.A.	3,754.00	7,961.00	3,243.00	7,173.00	Delhi
6.	लक्ष्यद्वीप	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Lakshadweep
7.	पाँडेचरी	6,763.00	N.A.	2,750.00	1,603.00	20,559.00	N.A.	447.00	671.00	394.00	965.00	Pondicherry
	एकूण (III)	60,244.00	N.A.	17,883.00	15,179.00	1,14,835.00	N.A.	4,201.00	8,632.00	3,637.00	8,138.00	Total (III)
	सर्व एकूण (I+II+III)	15,90,888.00	N.A.	4,83,312.02	4,24,741.00	36,87,158.00	N.A.	3,63,017.00	5,89,702.00	3,93,620.00	5,84,520.00	Grand Total (I+II+III)

टीप:- कंसातील आकडे हे दरडोई तरतूद / खर्च (रुपयांत) दर्शावितात.

Note:- Figures in brackets are the per capita outlays / expenditure in Rupees.

@ तेव्हा राज्य / केंद्र शासित प्रदेश नव्हते

@ Was not State / Union Territories then.

* आसाममध्ये समाविष्ट

* Included under Assam.

** गोव्यामध्ये समाविष्ट.

** Included in Goa.

@@ केंद्रशासित प्रदेश म्हणून 1965-66 मध्ये अस्तित्वात आले.

@@ The UT came into existence during 1965-66.

राज्य / केंद्रशासित प्रदेश यांनी त्यांच्या वार्षिक योजना 1991-92 च्या प्रारूप मध्ये कळविल्याप्रमाणे

As reported by State / UTs in their Draft Annual Plan Document for 1991-92.

Per capita outlay/expenditure is not available from column No.27 to 38

आधार / Source – Handbook of Statistics on State Government Finances and State Finances : A Study of Budgets', Reserve Bank of India, various issues.

30. पंचवार्षिक योजना / FIVE-YEAR PLAN
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.30.3
राज्य योजना व केंद्र पुरस्कृत योजना / State Plan and Centrally Sponsored Programmes
(2017-18)
राज्य योजना / State Plan

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr.No.	विकासाचे शीर्ष (2)	नियत व्यय Approved Outlay (3)	प्रत्यक्ष Actuals Expenditure (4)	Head of Development (2)
1	कृषी व संलग्न सेवा	7,035.73	23,002.18	Agriculture and allied Services
2	ग्राम विकास	2,671.83	2,691.13	Rural development
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	211.3	60.53	Special area development programme
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	8,701.72	8,750.80	Irrigation and flood control
5	ऊर्जा	7,892.14	12,825.33	Energy
6	उद्योग व खनिजे	455.32	318.93	Industry and minerals
7	वाहतूक व दळणवळण	11,039.24	7,806.54	Transport and Communication
8	वैज्ञानिक, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	185.9	35.32	Science, technology & environment
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	886.11	735.67	General economic services
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	31,988.05	22,252.84	Social and Community Services
11	सामान्य सेवा	3,818.57	2,275.88	General services
12	इतर कार्यक्रम	2,298.08	3,321.47	Other Programmes *
	एकूण	77,183.99	84,076.62	Grand Total

केंद्र पुरस्कृत योजना / Centrally Sponsored Programmes

(₹ कोटी / ₹ crore)

अ.क्र. Sr.No.	विकासाचे शीर्ष (2)	नियत व्यय Approved Outlay (3)	प्रत्यक्ष Actual Expenditure (4)	Head of Development (2)
1	कृषी व संलग्न सेवा	3,333.88	2,093.16	Agriculture and allied Services
2	ग्राम विकास	6,720.24	3,574.56	Rural development
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	50.00	47.85	Special area development programme
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	3,185.27	2,309.42	Irrigation and flood control
5	ऊर्जा	661.03	401.5	Energy
6	उद्योग व खनिजे	4.65	1.37	Industry and minerals
7	वाहतूक व दळणवळण	1,140.42	758.01	Transport and Communication
8	वैज्ञानिक, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	100.09	0	Science, technology & environment
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	44.80	32.02	General economic services
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	20,839.89	10,830.23	Social and Community Services
11	सामान्य सेवा	1,010.60	303.18	General services
12	इतर कार्यक्रम *	34.01	14.21	Other Programmes
	एकूण	37,124.88	20,365.51	Grand Total

आधार:- वार्षिक योजना २०१८-१९ व २०१९-२० भाग-२, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

Source:- Annual Plan 2018-19 and 2019-20 Part-II, Planning Department, Mantralaya Mumbai.

३१. संयुक्त भांडवली संस्था

३१.१. संयुक्त भांडवली संस्थांची आकडेवारी या विभागात दिलेली आहे.

31. JOINT STOCK COMPANIES

31.1. Data on Joint Stock Companies are given in this section.

31. संयुक्त भांडवली संस्था / JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक / TABLE No. 31.1

कार्यरत, नवीन नोंदणी झालेल्या व निर्धारित संस्था / Companies at Work, Newly Registered and Liquidated

३१ मार्च वर्षाअखेर # Year ending 31 st March #	कार्यरत असलेल्या संस्था Companies at work		वर्षात नोंदणी झालेल्या संस्था Companies Registered during the year		निर्धारित संस्था Companies Liquidated	
	संख्या	भरणा केलेले भांडवल (रूपये कोटीत) Number Paid up capital (Rs. in Crore)	संख्या	प्राधिकृत केलेले भांडवल (रूपये लाखात) Number Authorised capital (Rs. in Lakh)	संख्या	भरणा केलेले भांडवल(रूपये लाखात) Number Paid up capital (Rs. in Lakh)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1950-51	28,532	775.40	2,104	120.73	830	9.06
1960-61	26,149	1,818.50	1,683	287.05	2,449	N. A.
1970-71	20,322	4,503.60	1,927	333.10	472	6.97
1980-81	62,714	16,144.00	6,616	968.03	391	1,029.29
1990-91	51,675	8,061.08	4,908	50,610.50	26	221.70
2000-01	5,69,100	3,41,230.48	27,187	32,85,667.69	427	20,600.69
2005-06	1,58,858	1,02,690.00	10,187	3,92,106.00	444	0.00
2006-07	1,67,059	1,36,543.00	9,457	19,74,072.00	6,228	24,290.00
2010-11	1,45,349	2,74,568.00	16,800	6,85,367.00	5,788	15,106.00
2011-12	1,58,812	3,68,600.00	16,623	8,46,592.00	5,438	44,091.00
2012-13	1,74,148	40,90,00.00*	15,957	22,72,132.00	1,130	8,643.00

टीप / N. A — उपलब्ध नाही / Not Available

- वर्ष २०१०-११ पासून सदर माहिती

१) मर्यादित भाग-भांडवल असलेल्या कंपन्यांकरीता आहे.

२) स्तंभ क्र. ०६ व ७ मध्ये अशासकीय निर्धारित व बंद केलेल्या कंपन्यांचा समावेश आहे.

- From 2010-11 onwards the information is

1) Of all companies Limited by Shares

2) For Col. no. 6 & 7 is for non govt. companies which struck off.

आधार - कंपनी व्यवहार खाते, कायदा, न्याय आणि कंपनी व्यवहार, मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and company affairs Government of India, New Delhi

31. संयुक्त भांडवली संस्था / JOINT STOCK COMPANIES
तक्ता क्रमांक / TABLE No. 31.2
संयुक्त भांडवली संस्थांची संख्या / Number of Joint Stock Companies
(2011-12)

अ. क्र. Sr. No.	जिल्हे	मर्यादित भाग-भांडवल असलेल्या कंपन्या		हमीने मर्यादित असलेल्या कंपन्या व नफ्यासाठी काम न करणाऱ्या संघटना		एकूण Total	District
		Companies limited by shares		Companies limited by guarantee and non-profit associations			
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	मुंबई	3,402	35,532	110	177	3,97,221	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	77	1,021	3	10	1,111	Mumbai Suburban
3	ठाणे	301	6,184	11	16	6,512	Thane
4	रायगड	45	677	1	0	723	Raigad
5	रत्नागिरी	10	62	0	0	72	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	0	40	0	0	40	Sindhudurg
7	नाशिक	62	1,175	1	11	1,249	Nashik
8	धुळे	8	165	0	1	174	Dhule
9	नंदुरबार	3	34	0	0	37	Nandurbar
10	जळगाव	25	281	0	3	399	Jalgaon
11	अहमदनगर	21	339	0	0	360	Ahmednagar
12	पुणे	321	8,604	7	40	8,972	Pune
13	सातारा	9	287	0	1	297	Satara
14	सांगली	22	221	0	3	246	Sangli
15	सोलापूर	31	254	1	0	286	Solapur
16	कोल्हापूर	28	554	3	1	586	Kolhapur
17	औरंगाबाद	40	709	1	4	754	Aurangabad
18	जालना	3	107	0	0	110	Jalna
19	परभणी	5	41	0	0	46	Parbhani
20	हिंगोली	1	11	0	0	12	Hingoli
21	बीड	8	53	0	1	62	Beed
22	नांदेड	6	168	0	0	174	Nanded
23	उस्मानाबाद	7	40	0	0	47	Osmanabad
24	लातूर	11	181	0	0	192	Latur
25	बुलढाणा	1	51	0	0	52	Buldhana
26	अकोला	5	99	0	1	105	Akola
27	वाशिम	0	23	0	0	23	Washim
28	अमरावती	1	170	1	1	173	Amravati
29	यवतमाळ	3	76	0	0	79	Yavatmal
30	वर्धा	5	43	0	0	48	Wardha
31	नागपूर	145	2,541	8	2	2,696	Nagpur
32	भंडारा	1	34	0	0	35	Bhandara
33	गोंदिया	1	30	0	0	31	Gondiya
34	चंद्रपूर	6	115	0	0	121	Chandrapur
35	गडचिरोली	0	11	0	0	11	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		10,615	1,43,419	492	648	1,55,175	Maharashtra State

आधार - कंपनी व्यवहार खाते, कायदा, न्याय आणि कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source. - Department of Company Affairs, Ministry of Law, Justice and Company Affairs, Government of India, New Delhi

३२. सार्वजनिक अंगिकृत

३२.१. कृषि उद्योग विकास महामंडळ, गृहनिर्माण व क्षेत्र विकास प्राधिकरण आणि महाराष्ट्र राज्य वित्तीय महामंडळाची या विभागात दिलेली आहे.

32. PUBLIC UNDERTAKINGS

32.1. Data on State Agro-Industries Development Corporation, housing and Area Development Authority and Maharashtra State Financial Corporation are given in this section.

32. सार्वजनिक अंगिकृत / PUBLIC UNDERTAKINGS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.32.1

गृहनिर्माण विकास मंडळास मिळालेले कर्ज व बांधलेली घरे / Loans received and Houses constructed by the Housing Development Board
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	वर्ष Year	कर्ज / Loans			घरांची संख्या / No. of houses					
		महाराष्ट्र शासनाकडून (रुपये लाखांत) From State Govt. (Lakh Rs.)	हुडकोकडून (रुपये लाखांत) From HUDCO (Lakh Rs.)	एकूण (रुपये लाखांत) Total (Lakh Rs.)	आर्थिक दुर्बल गट EWS	अल्प उत्पन्न गट LIG	मध्यम उत्पन्न गट MIG	उच्च उत्पन्न गट HIG	Others	एकूण Total
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
1	1970-71	126.25	-	126.25	450	600	164	-	-	1,214
2	1980-81	161.45	99.00	260.45	4,513	5,420	704	-	-	10,637
3	1990-91	897.35	2,194.40	3,091.75	1,179	2,563	708	244	-	4,694
4	2000-01	3.64	234.29	237.93	1,044	2,462	279	290	-	4,075
5	2002-03	-	-	-	133	1,338	1,235	528	-	3,234
6	2003-04	N.A.	N.A.	N.A.	1,580	5,569	1,025	655	-	8,829
7	2004-05	N.A.	N.A.	N.A.	997	2,860	883	1,254	-	5,994
8	2005-06	N.A.	N.A.	N.A.	288	90	2,678	128	-	3,184
10	2006-07	N.A.	N.A.	N.A.	90	2,678	128	1,113	-	4,009
11	2007-08	N.A.	N.A.	N.A.	1,618	2,723	886	943	-	6,710
12	2008-09	NIL	NIL	NIL	946	930	1,070	500	1,673	5,119
13	2009-10	NIL	NIL	NIL	2,679	4,225	657	702	6,258	14,521
14	2010-11	NIL	NIL	NIL	893	4,843	340	447	4,361	10,884
15	2011-12	NIL	NIL	NIL	2,561	3,115	422	615	1,445	8,158
16	2012-13	NIL	NIL	NIL	2,449	2,443	672	663	105	6,332
17	2013-14	NIL	NIL	NIL	980	2,096	769	23	1,025	4,893
18	2014-15	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL
19	2015-16	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL
20	2016-17	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL
21	2017-18	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL

N.A. उपलब्ध नाही / Not Available.

प्रस्तावित बांधकाम / proposed construction

आधार : महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्र विकास प्राधिकरण, मुंबई / Source : Maharashtra Housing and Area Development Authority, Mumbai

३२. सार्वजनिक अंगिकृत / PUBLIC UNDERTAKINGS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.32.2

जिल्हानिहाय गृहनिर्माण विकास मंडळास मिळालेले कर्ज व बांधलेली घरे / Districtwise loans received and Houses constructed by the Housing Development Board
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	मंडळ	आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल गट / EWS		अल्प उत्पन्न गट / LIG		मध्यम उत्पन्न गट / MIG		उच्च उत्पन्न गट / HIG		एकूण / Total		इतर Others	एकूण Total	Districts
			घरे Houses	भूखंड Plots	घरे Houses	भूखंड Plots	घरे Houses	भूखंड Plots	घरे Houses	भूखंड Plots	घरे Houses	भूखंड Plots			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)
1	मुंबई शहर	मुंबई	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	मुंबई	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Mumbai Suburban
3	ठाणे	ठाणे	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Thane
4	रायगड	कोकण	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Raigad
5	रत्नागिरी	मंडळ	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	सिंधुदुर्ग	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Sindhudurg
7	नाशिक	नाशिक मंडळ	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Nashik
8	धुळे		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Dhule
9	नंदुरबार		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Nandurbar
10	जळगाव		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Jalgaon
11	अहमदनगर		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Ahmednagar
12	पुणे	पुणे मंडळ	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Pune
13	सातारा		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Satara
14	सांगली		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Sangli
15	सोलापूर		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Solapur
16	कोल्हापूर		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Kolhapur
17	औरंगाबाद	औरंगाबाद	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Aurangabad
18	जालना	जालना	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Jalna
19	परभणी	औरंगाबाद	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Parbhani
20	हिंगोली	मंडळ	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Hingoli
21	बीड	बीड	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Beed

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.32.2-contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(2)	
22	नांदेड		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Nanded	
23	उस्मानाबाद		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Osmanabad	
24	लातूर		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Latur	
25	बुलढाणा	अमरावती मंडळ	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Buldhana	
26	अकोला		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Akola
27	वाशिम		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Washim
28	अमरावती		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Amravati
29	यवतमाळ		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Yavatmal
30	वर्धा	नागपुर मंडळ	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Wardha	
31	नागपूर		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Nagpur
32	भंडारा		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Bhandara
33	गोंदिया		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Gondiya
34	चंद्रपूर		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Chandrapur
35	गडचिरोली		NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Gadchiroli	
महाराष्ट्र राज्य			NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	NIL	Maharashtra State	

आधार : महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्र विकास प्राधिकरण, मुंबई.

Source: Maharashtra Housing Area Development Authority, Mumbai.

32. सार्वजनिक अंगिकृत / PUBLIC UNDERTAKINGS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.32.3

महाराष्ट्र कृषि उद्योग मंडळाची निवडक साध्यविषयक सांख्यिकी / Statistics Relating to selected achievements of State Agro-Industrial Corporation
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	बाब	परिमाण	1980-81	1990-91	2000-01	2010-11	2013-14	2014-15	2015-16	2016-17	2017-18	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
1	रासायनिक खतांचे वाटप												Distribution of Fertilizers:
	(i) व्यापार	मे.टन	65,838	3,07,962	3,64,374	5,06,188	4,12,352	3,05,182	4,97,664	2,27,430	29,916	MT	(I) Trading
	(ii) उत्पादन	मे.टन	1,18,726	2,15,266	3,32,665	--	1,90,812	1,97,564	--	1,44,991	99,865	MT	(ii) Manufacturing
	(अ) एनपीके	मे.टन	--	--	2,46,771	2,27,093	2,00,257	--	1,59,150	--	99,865	MT	(A) NPK
	(ब) एसएमपी	मे.टन	2,624	5	264		27,597	--	--	--	--	MT	(B) SMP
	(iii) जिप्सम	मे.टन	--	--	--	85,652	34,185	2,780	561	--	0.5	MT	(iii) Jypsm
	(iv) बायो-फर्टिलायझर	पाकीटे	--	2,97,577	85,630		17,38,679	--	6,84,139	--	192.84	PKTS	(C) Bio-Fertilizers
2	किटकनाशके												Pesticides:
	(अ) व्यापार	मे.टन	3,069	4,286	1,148	770	1,763	1,288	874	2,643	110	MT	(A) Trading
		लिटर				8,22,519	64,86,848	13,25,611	8,26,807	8,46,795	2,75,482	Litre	
	(ब) उत्पादन	मे.टन	1,96,464	6,89,570	16,32,930	--	869	--	--	4,67,015	--	Litre	(B) Manufacturing
		लिटर					139	--	--	205	--	MT	
3	पशुखाद्य												Animal Feed:
	(अ) व्यापार	मे.टन	--	--	193	--	--	2,176		2,542	1,573	MT	(A) Trading
	(ब) उत्पादन	मे.टन	47,190	32,645	21,103	10,178	2,736	680		--	--	MT	(B) Manufacturing
4	नोगा												Noga
	(अ) व्यापार	मे.टन	669	55	--	--	--	--	1,463	--	6	MT	(A) Trading
	(ब) उत्पादन	मे.टन	2,525	2,831	2,508	2,101	1,510	1,500	1,991	1,389	952	MT	(B) Manufacturing
5	बीया (व्यापार)	मे.टन	25,670	--	--	--	--	--	--	--	--	MT	Seed (Trading)
6	बीज रोप (व्यापार)	संख्या	--	56,182	35,880	--	--	--	--	--	--	Nos.	Seedling Plant (Trading)
7	लोखंड व पोलाद (व्यापार)	मे.टन	1,358	1,698	--	--	--	--	--	--	--	MT	Iron and Steel (Trading)

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.32.3-contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(3)	(2)
8	ट्रॅक्टर विक्री												Sale of Tractor :
	(अ) महिंद्र	संख्या	--	--	--	36	--	--	1,514	--	29	Nos.	(A) HMT (Trading)
	(ब) कॅप्टन	संख्या	--	--	--	4	--	--	--	--	--	Nos.	(B) Russian (Trading)
	(क) एसकोर्ट	संख्या	--	--	--	--	--	--	--	--	2	Nos.	(C) Rumanian (Trading)
	(ड) आयशर	संख्या	--	--	--	3	--	--	13	--	4	Nos.	(D) Hindustan (Trading)
	(इ) अंगद	संख्या	1	--	--	--	--	--	--	--	--	Nos.	(E) Fort (Trading)
	(एफ) जॉन डेअर	संख्या	--	--	81	1	382	382	17	372	14	Nos.	(F) VST
	(जी) फरग्युसन	संख्या	--	--	7	--	698	698	--	1,277	--	Nos.	(G) Mahindra (Trading)
	(एच) मित्सुभीषी	संख्या	1	9	--	1,232	--	--	217	--	1	Nos.	(H) Kirloskar (Trading)
	(आय) कृषि व्हेटर	संख्या	431	--	--	1,195	1,339	1,339	229	309	143	Nos.	(I) Other (Trading)
	(जे) टॅफे	संख्या	--	--	--	1	--	--	16	32	4	Nos.	(j) Tyafe
	(के) स्वराज	संख्या	--	--	--	27	4	4	112	223	11	Nos.	(k) Swaraj
	(एल) इतर	संख्या									105	Nos.	(L) Others
9	ट्रॅक्टरच्या मुख्य भागाची विक्री	रु.लाखात	7.94	21.34	2,960	1,019	88.00	88.00	38,18,466	--	550	रु.in lakhs	Sale of Spare parts of Tractor and Combines
10	ट्रॅक्टर दुरुस्तीसाठी मिळालेली रक्कम	रु.हजारात	-	1.69	0.83	--	--	--	--	--	--	रु.in '000	Amount received for Tractor Repairs

आधार : महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ लि., मुंबई.

Source : The Maharashtra Agro-Industries Development Corporation Limited, Mumbai.

३३. संकीर्ण

३३.१ या विभागात सावकारीचे व्यवहार, रिझर्व्ह बँकेचे व्यवहार, नोंदलेले दस्तऐवज, विवाह व सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल यासंबंधी आकडेवारी दिलेली आहे. आर्थिक गणनेसंबंधी आकडेवारीही यात दिलेली आहे.

३३.२ राज्यातील सावकारी कर्जाची नियमित देवाण-घेवाण ही मुंबई सावकारी नियंत्रण कायदा, १९४६ नुसार नियंत्रित करण्यात येते. या कायदानुसार सावकाराला ज्या क्षेत्रात व्यवसायासाठी अनुज्ञप्ती मिळाली असेल त्याच क्षेत्रात व अशा अनुज्ञप्तीच्या अटीनुसारच त्याला आपला व्यवसाय करणे आवश्यक असते.

३३.३ ह्या विभागात मुंबई विवाह कायदा, विशेष विवाह कायदा व इतर कायदानुसार राज्यात नोंदलेल्या विवाहांची संख्या देण्यात आली आहे. मुंबई विवाह नोंदणी कायदा, १९५४ हा राज्यातील सर्व महानगरपालिका, नगरपालिका आणि तालुक्यांची मुख्यालये यांना लागू करण्यात आला आहे.

33. MISCELLANEOUS:

33.1. In this section are given data on money-lending operations of Reserve Bank documents and marriages registered and results of general elections. Data on Economic Census are also given.

33.2 The transaction of money-lending in the State are controlled under the provisions of the Bombay Money-lenders 'Act', 1946. According to the Act, no money-lender is to carry on the business of money-lending except in the area for which he has been granted a licence and except in accordance with the terms and conditions of such licence.

33.3 In this section the number of marriages registered in Maharashtra State under Bombay Marriages Act, Special Marriages Act and other Acts is given. The Bombay Registration of Marriages Act, 1954 is applicable to all the Corporation cities, Municipal towns and headquarters of tahsils.

33. संकिर्ण / MISCELLANEOUS
तक्ता क्रमांक / TABLE NO. 33.1

महाराष्ट्रातील विश्रामधामे, विश्रामगृहे व कक्ष संख्या / Number of Rest Houses and Dak Bungalows by District
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	विश्रामधाम व विश्रामगृहे Rest Houses & Dak Bungalows (3)	कक्ष संख्या No. of Suites (4)	Districts (2)
1	मुंबई	4	45	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	2	83	Mumbai Suburban
3	ठाणे	7	32	Thane
4	पालघर	12	58	Palghar
5	रायगड	23	90	Raigad
6	रत्नागिरी	11	67	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	14	51	Sindhudurg
8	नाशिक	27	162	Nashik
9	धुळे	16	56	Dhule
10	नंदुरबार	11	52	Nandurbar
11	जळगाव	20	97	Jalgaon
12	अहमदनगर	27	96	Ahmednagar
13	पुणे	34	226	Pune
14	सातारा	25	63	Satara
15	सांगली	17	62	Sangli
16	सोलापूर	17	111	Solapur
17	कोल्हापूर	18	79	Kolhapur
18	औरंगाबाद	11	86	Aurangabad
19	जालना	13	35	Jalna
20	परभणी	7	38	Parbhani
21	हिंगोली	7	29	Hingoli
22	बीड	14	69	Beed
23	नांदेड	22	76	Nanded
24	उस्मानाबाद	11	53	Osmanabad
25	लातूर	11	44	Latur
26	बुलढाणा	24	105	Buldhana
27	अकोला	12	50	Akola
28	वाशिम	8	32	Washim
29	अमरावती	23	89	Amravati
30	यवतमाळ	19	74	Yavatmal
31	वर्धा	13	45	Wardha
32	नागपूर	24	546	Nagpur
33	भंडारा	9	24	Bhandara
34	गोंदिया	5	20	Gondiya
35	चंद्रपूर	17	50	Chandrapur
36	गडचिरोली	14	50	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	549	2,945	Maharashtra State

आधार : सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source:- Public Works Department, Govt. of Maharashtra, Mumbai.

33. संकिर्ण / MISCELLEANOUS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.33.2

बिगर शेतकी आस्थापनांची संख्या व त्यातील रोजगार / Number of Non-agricultural Establishments and Employment
सहावी आर्थिक गणना, २०१३ / Sixth Economic Census, 2013

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे (2)	आस्थापना (संख्या) Establishment (No.)			बिनपगारी काम करणारे कामगार (संख्या) Without hired workers (No.)			पगारी कामगार (संख्या) Hired workers (No.)			Districts (2)
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
		(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	
1	मुंबई	--	2,60,748	2,60,748	--	1,19,205	10,34,393	--	9,15,188	9,15,188	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	--	4,62,756	4,62,756	--	3,04,851	16,64,175	--	13,59,324	13,59,324	Mumbai Suburban
3	ठाणे	} 41,901	3,87,997	4,29,898	31,242	2,24,858	13,01,752	93,446	10,76,894	11,70,340	{ Thane Palghar
4	पालघर										
5	रायगड	48,271	43,438	91,709	38,477	28,529	1,21,565	75,848	93,036	1,68,884	Raigad
6	रत्नागिरी	46,684	18,063	64,747	34,617	12,344	48,127	59,495	35,783	95,278	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	33,145	10,845	43,990	28,454	8,309	25,364	30,602	17,055	47,657	Sindhudurg
8	नाशिक	67,812	1,32,003	1,99,815	55,903	1,01,094	4,01,395	1,01,492	3,00,301	4,01,793	Nashik
9	धुळे	32,445	28,437	60,882	28,802	24,846	53,648	39,574	42,019	81,593	Dhule
10	नंदुरबार	23,253	17,535	40,788	20,624	13,720	34,344	23,799	24,458	48,257	Nandurbar
11	जळगाव	68,177	67,342	1,35,519	61,285	56,114	1,17,399	56,586	97,014	1,53,600	Jalgaon
12	अहमदनगर	84,123	53,604	1,37,727	75,163	43,626	1,18,789	1,06,367	94,196	2,00,563	Ahmednagar
13	पुणे	1,27,647	2,75,884	4,03,531	1,08,281	1,80,352	2,88,633	2,37,025	8,39,283	10,76,308	Pune
14	सातारा	1,07,420	54,046	1,61,466	1,09,952	46,285	1,56,237	1,09,064	83,351	1,92,415	Satara
15	सांगली	56,327	38,895	95,222	52,413	38,462	90,875	75,653	68,880	1,44,533	Sangli
16	सोलापूर	79,588	80,063	1,59,651	74,024	69,188	1,43,212	84,227	1,22,189	2,06,416	Solapur
17	कोल्हापूर	1,39,142	1,05,800	2,44,942	1,40,512	90,218	2,30,730	1,51,677	1,54,284	3,05,961	Kolhapur
18	औरंगाबाद	47,744	89,142	1,36,886	39,783	74,829	1,14,612	51,694	1,28,178	1,79,872	Aurangabad
19	जालना	55,543	20,632	76,175	52,673	15,965	68,638	37,015	25,217	62,232	Jalna
20	परभणी	29,707	26,431	56,138	26,519	20,612	55,459	18,265	34,847	53,112	Parbhani
21	हिंगोली	25,183	7,393	32,576	22,043	5,609	16,903	17,557	11,294	28,851	Hingoli
22	बीड	54,585	29,516	84,101	50,328	23,237	66,377	43,025	43,140	86,165	Beed
23	नांदेड	51,402	38,961	90,363	42,598	27,607	92,529	44,635	64,922	1,09,557	Nanded
24	उस्मानाबाद	50,812	19,778	70,590	54,847	16,126	46,399	48,340	30,273	78,613	Osmanabad
25	लातूर	63,439	31,642	95,081	60,949	24,433	77,325	54,075	52,892	1,06,967	Latur
26	बुलढाणा	50,527	29,738	80,265	45,112	22,250	63,483	43,144	41,233	84,377	Buldhana
27	अकोला	29,984	53,222	83,206	26,940	47,017	98,319	27,300	51,302	78,602	Akola
28	वाशिम	19,977	10,977	30,954	16,141	8,788	22,699	18,157	13,911	32,068	Washim
29	अमरावती	50,465	69,326	1,19,791	46,821	59,766	1,34,815	31,194	75,049	1,06,243	Amravati
30	यवतमाळ	34,364	31,051	65,415	27,696	23,359	69,881	36,791	46,522	83,313	Yavatmal
31	वर्धा	33,826	27,721	61,547	30,868	21,284	59,728	28,104	38,444	66,548	Wardha
32	नागपूर	51,416	1,75,675	2,27,091	42,460	1,38,322	4,12,125	72,328	2,73,793	3,46,121	Nagpur
33	भंडारा	36,030	18,044	54,074	32,437	17,426	41,523	33,992	24,097	58,089	Bhandara
34	गोंदिया	39,851	13,190	53,041	39,514	10,974	32,847	31,102	21,873	52,975	Gondiya
35	चंद्रपूर	53,807	36,504	90,311	48,380	28,605	85,274	42,231	56,669	98,900	Chandrapur
36	गडचिरोली	36,818	7,767	44,585	32,779	4,948	18,157	27,764	13,209	40,973	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	17,71,415	27,74,166	45,45,581	15,98,637	19,53,158	74,07,731	19,51,568	63,70,120	83,21,688	Maharashtra State

आधार : अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source:- Directorate of Economics and Statistics, Govt. of Maharashtra, Mumbai

33. संकिर्ण / MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.33.3

मुंबई सावकार नियंत्रण कायदा, १९४६ खाली दिलेल्या अनुज्ञापतीची जिल्हावार संख्या

Number of Licences Granted in Each District Under the Mumbai Money-Lenders' Act, 1946
(2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	अनुज्ञापतीकरिता आलेल्या अर्जांची संख्या No.of applications received for licences	दिलेल्या अनुज्ञापतीची संख्या No.of licences granted	नुतणीकरण केलेल्या अनुज्ञापतीची संख्या No.of licences renewed	कायदेशीर अनुज्ञापतीधारक सावकारांची संख्या No.of money-lenders holding valid licences	Districts
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई	367	356	1,987	2,168	Mumbai
2	मुंबई उपनगर					Mumbai Suburban
3	ठाणे	926	36	890	926	Thane
4	पालघर	151	151	151	151	Palghar
5	रायगड	35	35	178	213	Raigad
6	रत्नागिरी	7	7	41	48	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0	0	4	4	Sindhudurg
8	नाशिक	299	299	266	299	Nashik
9	धुळे	0	0	17	17	Dhule
10	नंदुरबार	10	10	10	10	Nandurbar
11	जळगाव	5	5	98	103	Jalgaon
12	अहमदनगर	99	12	87	99	Ahmednagar
13	पुणे	2044	2,044	1,660	2,044	Pune
14	सातारा	31	31	246	267	Satara
15	सांगली	490	490	490	490	Sangli
16	सोलापूर	1,312	1,312	1,263	1,312	Solapur
17	कोल्हापूर	249	249	222	249	Kolhapur
18	औरंगाबाद	168	45	123	168	Aurangabad
19	जालना	118	118	115	118	Jalna
20	परभणी	93	69	69	69	Parbhani
21	हिंगोली	84	84	67	84	Hingoli
22	बीड	150	150	91	150	Beed
23	नांदेड	260	260	185	260	Nanded
24	उस्मानाबाद	178	178	120	178	Osmanabad
25	लातूर	529	526	292	526	Latur
26	बुलढाणा	75	75	75	75	Buldhana
27	अकोला	227	227	227	227	Akola
28	वाशिम	5	5	35	40	Washim
29	अमरावती	377	377	391	559	Amravati
30	यवतमाळ	0	0	0	0	Yavatmal
31	वर्धा	147	147	134	147	Wardha
32	नागपूर	1,003	984	983	990	Nagpur
33	भंडारा	265	265	265	265	Bhandara
34	गोंदिया	115	115	103	115	Gondiya
35	चंद्रपूर	263	263	263	263	Chandrapur
36	गडचिरोली	50	50	50	50	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	10,132	8,975	11,198	12,684	Maharashtra State

आधार : सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra , Pune.

33. संकिर्ण / MISCELLANEOUS
तक्ता क्रमांक / TABLE NO.33.4
जिल्हावार अनुज्ञप्तीधारक सावकारांच्या व्यवहारांची माहिती
Transactions of Licensed money-lenders in each district
(2017-18)

(₹ लाखांत / ₹ Lakhs)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे (2)	सावकारांनी केलेले कर्ज वाटप					Districts (2)
		व्यापा-यास दिलेली कर्जे Loans Advanced to traders (3)	बिगर व्यापा-यास दिलेली कर्जे Loans Advanced to Non-Traders (4)	शेतक-यास दिलेली कर्जे Loans Advanced to farmers (6)	इतरांस दिलेली कर्जे Loans Advanced to others (7)	एकूण कर्जे Total Loans Advanced (8)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	मुंबई	1,729.2	39,368.1	N.A	N.A	41,097.3	Mumbai
2	मुंबई उपनगर						Mumbai Suburban
3	ठाणे	3,03,929.0	4,47,210.0	N.A	N.A	7,51,139.0	Thane
4	पालघर	0.0	848.5	N.A	N.A	848.5	Palghar
5	रायगड	352.2	0.0	N.A	N.A	352.2	Raigad
6	रत्नागिरी	0.0	205.1	N.A	N.A	205.1	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0.0	0.0	N.A	N.A	0.0	Sindhudurg
8	नाशिक	0.0	2,927.9	N.A	N.A	2,927.9	Nashik
9	धुळे	3.3	128.9	N.A	N.A	132.2	Dhule
10	नंदुरबार	0.0	10.1	N.A	N.A	10.1	Nandurbar
11	जळगाव	0.0	305.1	N.A	N.A	305.1	Jalgaon
12	अहमदनगर	543.3	130.1	N.A	N.A	673.5	Ahmednagar
13	पुणे	33,649.3	9,902.6	N.A	N.A	43,551.9	Pune
14	सातारा	15.9	1,340.7	N.A	N.A	1,356.6	Satara
15	सांगली	0.0	7,155.2	N.A	N.A	7,155.2	Sangli
16	सोलापूर	4,447.5	0.0	N.A	N.A	4,447.5	Solapur
17	कोल्हापूर	27.8	1,047.2	N.A	N.A	1,074.9	Kolhapur
18	औरंगाबाद	0.0	1,553.0	N.A	N.A	1,553.0	Aurangabad
19	जालना	0.0	1,019.6	N.A	N.A	1,019.6	Jalna
20	परभणी	189.0	54.2	N.A	N.A	243.2	Parbhani
21	हिंगोली	776.4	36.1	N.A	N.A	812.5	Hingoli
22	बीड	206.0	0.0	N.A	N.A	206.0	Beed
23	नांदेड	695.2	0.0	N.A	N.A	695.2	Nanded
24	उस्मानाबाद	320.0	0.9	N.A	N.A	320.9	Osmanabad
25	लातूर	280.7	0.0	N.A	N.A	280.7	Latur
26	बुलढाणा	0.0	1.4	N.A	N.A	1.4	Buldhana
27	अकोला	5,599.0	0.0	N.A	N.A	5,599.0	Akola
28	वाशिम	124.5	0.8	N.A	N.A	125.2	Washim
29	अमरावती	0.0	1,235.0	N.A	N.A	1,235.0	Amravati
30	यवतमाळ	0.0	0.0	N.A	N.A	0.0	Yavatmal
31	वर्धा	0.0	3,506.3	N.A	N.A	3,506.3	Wardha
32	नागपूर	452.0	18,409.2	N.A	N.A	18,861.2	Nagpur
33	भंडारा	0.0	4,348.4	N.A	N.A	4,348.4	Bhandara
34	गोंदिया	0.0	1,824.8	N.A	N.A	1,824.8	Gondiya
35	चंद्रपूर	0.0	7,15,098.6	N.A	N.A	7,15,098.6	Chandrapur
36	गडचिरोली	0.0	583.5	N.A	N.A	583.5	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	3,53,340.1	12,58,251.1	N.A	N.A	16,11,591.2	Maharashtra State

आधार : सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source:- Commissioner for Co-operation and Registrar, Co-operative Societies, Government of Maharashtra, Pune.

33. संकिर्ण /
तक्ता क्रमांक /
भारतीय रिझर्व बँकेसंबंधी आर्थिक आकडेवारी /
(2017-

वर्षातील शेवटचा शुक्रवार Last Friday of the year	चलन विभाग / Issue Department						बँक व्यवहार विभाग /		
	जबाबदारी / Liabilities			मालमत्ता / Assets			जबाबदारी /		
	चलनात असलेल्या नोटा Notes in circulation	एकूण तयार केलेल्या नोटा Total notes issued	सोन्याची नाणी व लगडी Gold coin and bullion	परदेशी रोखे Foreign securities	रुपये नाणी (अ) Rupee coin (a)	भारत सरकारचे रुपयातील रोखे Government of India rupee securities	केंद्र शासन Central Govern- ment	राज्य शासन State Govern- ment	इतर Others
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1960-61	1,985	1,993	118	123	120	1,632	76	29	159
1970-71	4,212	4,221	183	273	52	3,714	251	13	289
1980-81	13,733	13,755	226	2,364	56	11,110	778	11	5,732
1990-91	53,784	53,807	6,654	200	29	46,924	61	33	38,448
1995-96	1,20,073	1,20,107	13,751	10,200	115	96,041	54	18	58,235
1996-97	1,34,889	1,34,907	11,922	25,200	144	97,640	53	44	58,239
1997-98	1,48,520	1,48,550	9,877	45,700	27	92,946	51	402	64,666
1998-99	1,72,541	1,72,573	10,310	50,700	71	1,11,492	51	17	71,690
1999-00	1,92,483	1,92,535	10,598	72,700	102	1,09,134	500	41	86,010
2000-01	2,12,858	2,12,937	10,324	91,700	78	1,10,835	100	41	87,687
2007-08	5,82,055	5,82,075	31,170	5,49,722	136	1,046	83,645	41	6,67,381
2008-09	6,81,099	6,82,113	39,862	6,40,107	98	1,046	88,177	41	3,03,602
2009-10	7,88,279	7,88,299	42,543	7,44,440	269	1,046	2,838	41	3,64,269
2010-11	9,36,935	9,36,949	53,748	8,81,921	234	1,046	100	41	4,35,950
2011-12	10,53,786	10,53,799	72,443	9,80,225	84	1,046	18,420	42	3,68,710
2012-13	11,75,635	11,75,645	73,222	11,01,188	187	1,046	67,519	42	3,34,194
2013-14	12,83,735	12,83,748	67,919	12,14,654	128	1,046	86,770	42	4,45,432
2014-15	14,28,882	14,28,893	62,440	13,65,191	216	1,046	101	42	6,73,368
2015-16	16,41,558	16,41,571	69,920	15,70,330	275	1,046	100	42	7,55,177
2016-17	13,10,181	13,10,193	67,508	12,42,235	450	0	5,000	42	10,33,901
2017-18	18,04,420	18,04,435	73,381	17,30,370	684	0	6,808	651	4,14,388

टिप : (अ) भारत सरकारच्या रुपयांच्या नोटा धरून /
(ब) भरलेले भांडवल आणि राखीव भांडवल /
(क) रोखे आणि अल्प मुदतीचे रोखे धरून /
आधार : रिझर्व बँक ऑफ इंडिया, बुलेटॉन, मार्च, २०१८ /

MISCELLANEOUS
TABLE NO. 33.5
Financial Statistics relating to the Reserve Bank of India
-18)

(₹ कोटीत / ₹ crores)

Banking Department		बँक व्यवहार विभाग / Banking Department						
Liabilities		मालमत्ता / Assets						
Deposits		ठेवी / Deposits						
एकूण इतर इतर धरुन Total including others (11)	इतर जबाबदा-या (ब) Others liabilities (b) (12)	एकूण ताळेबंद Total liabilities or assets (13)	नोटा व नाणी Notes and coins (14)	परदेशात असलेली शिल्लक (क) Balance held abroad (c) (15)	कर्जे व आगाऊ रकमा Loans and advances (16)	खरेदी केलेली बीले आणि वटाव Bills purchased and discounted (17)	गुंतवणूक Invest- ments (18)	इतर मालमत्ता Other assets (19)
264	231	495	8	13	225	39	181	20
553	689	1,242	10	77	958	38	113	46
6,521	5,108	11,629	23	1,956	3,504	3,162	1,593	1,390
38,542	28,342	66,884	23	4,008	18,516	1,384	40,286	2,666
58,307	39,176	97,481	35	43,623	15,724	772	29,173	8,153
57,336	38,774	96,112	19	44,350	11,963	7,846	23,590	8,345
65,119	48,631	1,13,748	31	41,633	13,963	0	48,482	9,640
71,758	62,215	1,33,971	33	52,310	17,003	0	55,112	6,641
86,551	74,102	1,60,654	52	53,313	36,909	0	62,660	7,739
87,828	84,199	1,72,028	80	92,600	28,143	0	43,127	8,078
4,53,165	2,14,216	7,51,067	20	6,49,661	4,579	0	85,607	11,201
3,91,820	4,06,582	7,98,402	14	5,91,007	23,521	0	1,59,320	24,540
3,67,148	3,17,136	6,84,284	20	4,06,134	1,620	0	2,24,311	52,199
4,36,091	3,65,744	8,01,836	14	3,43,867	7,465	0	3,94,386	56,103
3,87,173	6,03,277	9,90,449	13	3,53,494	8,874	0	5,53,259	74,809
4,01,755	6,93,835	10,95,591	9	3,16,908	42,233	0	6,58,346	78,094
5,32,244	8,49,350	13,81,594	13	4,58,011	57,296	0	7,84,835	81,438
6,73,512	8,03,535	14,77,047	11	6,42,951	2,38,111	0	5,25,890	70,084
7,55,319	9,68,757	17,24,076	13	6,79,918	3,44,662	0	6,17,222	82,261
10,38,943	8,41,118	18,80,061	12	10,26,349	23,072	0	7,52,811	73,826
9,85,476	9,14,127	18,99,603	15	8,88,795	2,85,427	0	6,36,976	88,390

Including Government of India Rupee notes.

Including Paid Up Capital and reserves.

Including cash and Short term securities.

Reserve Bank of India, Bulletin, March, 2018.

33. संकिर्ण / MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.33.6

नोंदलेल्या दस्तऐवजाची संख्या, वर्णन व हस्तांतरित केलेल्या मिळकतीचे मूल्य

Number and Description of Registered documents and value of Property Transferred
(2017-18)

(₹ लाखांत / ₹ Lakhs)

अ.क्र. Sr. No.	जिल्हे	स्थावर मिळकतीबाबतच्या नोंदी							जंगम मिळकतीबाबतच्या नोंदी		Districts
		Registrations affecting immovable property							Registration affecting immovable property		
		नोंदणी कार्यालय Regist- ration Offices	सक्तीची / Compulsory		ऐच्छिक / Optional		एकूण / Total		संख्या	एकूण मूल्य	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1	मुंबई	6	41,130	7,73,48,677	14,295	0	55,425	7,73,48,677	0	0	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	22	1,21,267	15,37,63,225	79,799	1,06,310	2,01,066	15,38,69,535	0	0	Mumbai Suburban
3	ठाणे	26	2,04,136	53,49,591	14,047	3,460	2,18,183	53,53,051	1,627	143	Thane
4	पालघर	14	68,787	13,93,677	4,586	19,995	73,373	14,13,672	0	0	Palghar
5	रायगड	20	93,735	35,89,793	3,239	0	96,974	35,89,793	0	0	Raigad
6	रत्नागिरी	9	25,853	3,40,522	680	42,211	26,533	3,82,733	1,489	8,407	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	8	12,520	1,26,978	326	0	12,846	1,26,978	4	1	Sindhudurg
8	नाशिक	26	23,733	14,65,361	364	0	24,097	14,65,361	0	0	Nashik
9	धुळे	6	22,604	7,240	1,224	867	23,828	8,107	0	0	Dhule
10	नंदुरबार	7	14,246	4,73,823	2,306	12,454	16,552	4,86,277	0	0	Nandurbar
11	जळगाव	20	77,125	97,274	784	0	77,909	97,274	0	0	Jalgaon
12	अहमदनगर	17	2,836	51,428	371	0	3,207	51,428	1,719	4,58,390	Ahmednagar
13	पुणे	48	3,36,337	2,35,76,579	43,934	5,33,110	3,80,271	2,41,09,690	9,330	62,663	Pune
14	सातारा	15	47,975	6,88,376	5,157	51,657	53,132	7,40,032	369	47,280	Satara
15	सांगली	13	43,709	4,55,894	1,543	7,761	45,252	4,63,655	85	0	Sangli
16	सोलापूर	16	71,377	3,20,949	2,922	7,413	74,299	3,28,362	0	0	Solapur
17	कोल्हापूर	18	69,663	94,40,084	3,057	1,94,343	72,720	96,34,427	228	21,196	Kolhapur
18	औरंगाबाद	13	74,000	4,01,448	2,516	8,820	76,516	4,10,268	0	0	Aurangabad
19	जालना	9	41,147	6,62,473	428	0	41,575	6,62,473	0	0	Jalna
20	परभणी	9	27,561	96,567	192	1,600	27,753	98,167	1	1	Parbhani
21	हिंगोली	5	17,612	42,132	151	0	17,763	42,131	0	0	Hingoli
22	बीड	12	44,055	1,39,507	561	43	44,616	1,39,550	0	0	Beed
23	नांदेड	18	50,166	2,22,127	754	328	50,920	2,22,455	0	0	Nanded
24	उस्मानाबाद	8	22,982	1,11,885	629	762	23,611	1,12,647	0	0	Osmanabad
25	लातूर	12	43,526	1,60,585	1,389	216	44,915	1,60,801	0	0	Latur
26	बुलढाणा	14	46,139	1,74,242	1,406	6,222	47,545	1,80,464	0	0	Buldhana
27	अकोला	9	25,843	1,94,594	1,271	0	27,114	1,94,594	0	0	Akola
28	वाशिम	6	19,110	2,50,275	493	0	19,603	2,50,275	0	0	Washim
29	अमरावती	16	45,067	3,85,207	2,048	0	48,187	3,85,207	0	0	Amravati
30	यवतमाळ	17	31,867	1,80,907	1,472	17,625	33,339	1,98,532	0	0	Yavatmal
31	वर्धा	9	22,284	1,73,223	1,198	114	23,482	1,73,337	0	0	Wardha
32	नागपूर	21	84,325	2,76,43,319	13,836	7,55,295	98,161	2,83,98,614	3,872	524	Nagpur
33	भंडारा	7	13,870	4,18,251	725	194	14,595	4,18,445	0	0	Bhandara
34	गोंदिया	8	10,217	38,361	333	0	10,550	38,631	0	0	Gondiya
35	चंद्रपूर	16	20,930	1,27,952	1,153	190	22,083	1,28,142	0	0	Chandrapur
36	गडचिरोली	10	4,400	22,431	132	0	4,532	22,431	20	0	Gadchiroli
महाराष्ट्र राज्य		510	19,22,134	30,99,34,957	20,9321	17,70,991	21,32,527	31,17,06,217	18,744	5,98,605	Maharashtra State

आधार : नोंदणी महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source:- Office of the Inspector-General of Registration, Govt. of Maharashtra, Pune.

33. संकिर्ण / MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक / TABLE NO.33.7

महाराष्ट्र राज्यातील नोंदलेल्या विवाहांची संख्या / Number of Marriages Registered in the State of Maharashtra (2017-18)

अ.क्र. Sr.No.	जिल्हे	बृहन्मुंबई विवाह कायदयाखालील Under Mumbai Marriage Act	विशेष विवाह कायदयाखालील Under Special Marriage Act	इतर कायदयाखालील Under Other Act	एकूण Total	Districts
(1)	(2)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
1	मुंबई	0	1,614	0	1,614	Mumbai
2	मुंबई उपनगर	0	4,429	0	4,429	Mumbai Suburban
3	ठाणे	0	3,732	0	3,732	Thane
4	पालघर	0	293	0	293	Palghar
5	रायगड	0	0	0	0	Raigad
6	रत्नागिरी	0	51	0	51	Ratnagiri
7	सिंधुदुर्ग	0	54	0	54	Sindhudurg
8	नाशिक	0	587	0	587	Nashik
9	धुळे	0	134	0	134	Dhule
10	नंदुरबार	0	33	0	33	Nandurbar
11	जळगाव	0	382	0	382	Jalgaon
12	अहमदनगर	0	701	0	704	Ahmednagar
13	पुणे	0	4,394	0	4,394	Pune
14	सातारा	0	595	0	595	Satara
15	सांगली	0	276	0	276	Sangli
16	सोलापूर	0	232	0	232	Solapur
17	कोल्हापूर	0	230	0	230	Kolhapur
18	औरंगाबाद	0	201	0	201	Aurangabad
19	जालना	0	21	0	21	Jalna
20	परभणी	0	65	0	65	Parbhani
21	हिंगोली	0	6	0	6	Hingoli
22	बीड	0	91	0	91	Beed
23	नांदेड	0	185	0	185	Nanded
24	उस्मानाबाद	0	34	0	34	Osmanabad
25	लातूर	0	83	0	83	Latur
26	बुलढाणा	0	356	0	356	Buldhana
27	अकोला	0	516	0	516	Akola
28	वाशिम	0	0	0	0	Washim
29	अमरावती	0	837	0	837	Amravati
30	यवतमाळ	0	393	0	393	Yavatmal
31	वर्धा	0	155	0	155	Wardha
32	नागपूर	0	2,501	0	2,501	Nagpur
33	भंडारा	0	23	0	23	Bhandara
34	गोंदिया	0	8	0	8	Gondiya
35	चंद्रपूर	0	272	0	272	Chandrapur
36	गडचिरोली	0	14	0	14	Gadchiroli
	महाराष्ट्र राज्य	0	23,498	0	23,498	Maharashtra State

आधार : नोंदणी महानिरीक्षक यांचे कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source:- Office of the Inspector-General of Registration, Govt. of Maharashtra, Pune.